

Maria Abellanet i Meya

LA DIPLOMATURA UNIVERSITÀRIA DE TURISME

La implantació a les universitats catalanes: 1997-2008

*Tesi doctoral
dirigida pel
Dr. Jesús Maria PRUJÀ i NOÈ*

*Universitat Abat Oliba CEU
FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS
Departament de Ciències Econòmiques i Empresariales
Programa de Doctorat en Humanitats i Ciències Socials*

2014

Tu ets el que és el teu desig impulsor (...)

KRISHNANANDA, S. (1984). *The Brihadaranyaka Upanishad*.
[Upanishad Brihadaranyaka IV. 4.5]

*Ganar conocimiento
requiere conceder a toda respuesta
el derecho a cambiar de pregunta.*

WAGENSBERG, J. (2012). *Más árboles que ramas*.
[Aforisme 557]

RESUM

Aquest treball analitza la incorporació dels estudis superiors de Turisme a la universitat, a Catalunya, a partir de la implantació de la diplomatura de Turisme (DT), l'any 1997, fins l'any 2008, previ a la implantació dels graus de Turisme (GT). La investigació s'ha plantejat des d'una perspectiva acadèmica (l'anàlisi dels plans d'estudis dels diferents centres) i de mercat (l'anàlisi sobre l'evolució de l'oferta de places de nou accés a la DT, i sobre l'evolució de la demanda —les sol·licituds, les assignacions i les matrícules—).

Les dades resultants permeten afirmar que la DT no va ser una carrera homogènia en els diferents centres d'estudis, adscrits o integrats, que van aprofitar els criteris de flexibilitat establerts per la legislació vigent a fi de configurar els respectius plans d'estudis. També s'ha constatat que el mercat de la DT va ser un mercat d'oferta (amb excedent de places), atomitzat, poc planificat i majoritàriament privat. La incorporació dels estudis de Turisme a la universitat no va estimular-ne la demanda, malgrat l'aparició de l'oferta de places a preu públic.

PARAULES CLAU

Turisme - Educació superior - Universitat - Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) - Diplomatura de Turisme - Centres d'estudis integrats i adscrits - Plans d'estudis - Accés a la universitat - Preinscripció universitària - Mercat- Oferta de places - Sol·licituds - Assignacions - Matrícules

RESUMEN

Este trabajo analiza la incorporación de los estudios superiores de Turismo a la universidad, en Cataluña, a partir de la implantación de la diplomatura de Turismo (DT), en 1997, hasta el año 2008, previo a la implantación de los grados de Turismo (GT). La investigación se ha planteado desde una perspectiva académica (el análisis de los planes de estudios de los diferentes centros) y de mercado (el análisis sobre la evolución de la oferta de plazas de nuevo acceso a la DT, y sobre la evolución de la demanda —las solicitudes, las asignaciones y las matrículas—).

Los datos resultantes permiten afirmar que la DT no fue una carrera homogénea en los diferentes centros de estudios adscritos o integrados que aprovecharon los criterios de flexibilidad establecidos por la legislación vigente con el fin de configurar los respectivos planes de estudios. También se ha constatado que el mercado de la DT fue un mercado de oferta (con plazas excedentes), atomizado, poco planificado y mayoritariamente privado. La incorporación de los estudios de Turismo a la universidad no estimuló su demanda, a pesar de la aparición de la oferta de plazas a precio público.

PALABRAS CLAVE

Turismo - Educación superior - Universidad - Espacio Europeo de Educación Superior (EEES) - Diplomatura de Turismo - Centros de estudios integrados y adscritos - Planes de estudios - Acceso a la universidad - Preinscripción universitaria - Mercado - Oferta de plazas - Solicitudes - Asignaciones - Matrículas

ABSTRACT

This work analyses the incorporation of tourism studies into the university system in Catalonia from the implantation of the Diploma in Tourism (DT) in 1997 until 2008, before the introduction of the Degree in Tourism (GT). This research was undertaken from both an academic perspective -the analysis of the curricula in different institutions- and a market perspective -the evolution of the supply of first year DT places and the demand, i.e. the applications, allocation of places and registrations.

The results make it possible to state that the DT was not homogeneous at the various institutions, associated or integrated, which offered these studies. Each centre took advantage of the flexibility criteria set by the legislation at that time to design their respective curricula. Moreover, it has been confirmed that the DT was a supply market with exceeding places, involving little planning, atomised and mostly private. The incorporation of tourism studies into the university system did not stimulate the demand despite the fact that places were offered at public prices.

KEY WORDS

Tourism – Higher education – University – European Higher Education Area (EHEA) – Diploma in Tourism – Integrated and associated centres – Curricula – Access to university – Pre-registration – Market – Supply of places –Applications – Allocation of places – Registrations

ÍNDIX GENERAL

ÍNDIX DE TAULES.....	15
ÍNDIX DE FIGURES.....	22
ACRÒNIMS I ABREVIATURES	25
INTRODUCCIÓ	31
PRIMERA PART. L'OBJECTE D'ESTUDI	45
1. El Turisme	47
1.1. El turisme com a concepte	47
1.2. La finalitat lúdica del turisme. El turisme i l'oci	57
1.3. La disciplina científica del turisme	61
2. El govern de la indústria turística a Catalunya (1980-2012)	73
2.1. El Principat de Catalunya i les institucions de l'autogovern	73
2.2. Les competències de la Generalitat de Catalunya sobre el turisme. L'àmbit de regulació normativa	76
2.3. La dimensió econòmica del turisme a Catalunya. La delimitació del sector	81
2.4. El règim jurídic de la indústria turística a Catalunya (1980-2008)	98
2.4.1. Les disposicions comunes	99
2.4.1.1. La Llei de turisme de Catalunya (LTC).....	99
2.4.1.2. El règim de preus, reserves i serveis complementaris en els establiments d'allotjament turístic.....	101
2.4.2. El règim jurídic de les empreses i establiments turístics	102
2.4.2.1. El règim jurídic de les agències de viatges	103
2.4.2.2. El règim jurídic dels hotels	103
2.4.2.2.a. Requisits tècnics i serveis mínims exigibles als establiments hotelers.....	104
2.4.2.2.b. L'especialitat d'hostatgeria com a establiment hoteler	105
2.4.2.2.c. Normes sobre l'ordenació i la classificació dels establiments d'allotjament turístic sotmesos al règim d'hoteleria	105
2.4.2.3. El règim jurídic dels càmpings.....	106
2.4.2.3.a. Criteris ambientals per a l'atorgament del distintiu de garantia de qualitat ambiental als càmpings.....	107
2.4.2.3.b. Requisits per a la instal·lació i el funcionament dels càmpings	107
2.4.2.3.c. Procediment per a l'autorització dels establiments dedicats a la pràctica del càmping.....	107
2.4.2.3.d. Ordenació de la pràctica del càmping i dels establiments dedicats a aquest fi.....	108
2.4.2.4. El règim jurídic dels establiments de turisme rural	108

2.4.2.5. El règim jurídic de les empreses explotadores d'apartaments turístics	110
2.4.2.6. El règim jurídic dels establiments de restauració	110
2.4.3. El règim jurídic de parcs aquàtics	111
2.4.4. El règim jurídic de les oficines de turisme	111
2.4.4.1. La Carta de Serveis de l'Oficina de Turisme de Catalunya a Barcelona	112
2.4.4.2. La creació de la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya	112
2.4.5. El règim jurídic dels professionals del turisme	113
2.4.5.1. Procediments de reconeixement d'habilitacions de guia de turisme	113
2.4.5.2. L'activitat del guia de turisme	114
2.5. La motivació del procés de codificació i actualització normativa	115
2.5.1. El Pla Estratègic del Turisme a Catalunya (PETC) 2005-2010	116
2.5.2. La Transposició de la Directiva de Serveis en el Mercat Interior (DSMI) en l'àmbit turístic	117
2.6. La revisió i l'actualització de la normativa turística a 30 de juny de 2012	121
2.6.1. La regulació dels establiments d'allotjament turístic	122
2.6.1.1. Els establiments hotelers	127
2.6.1.2. Els apartaments turístics	131
2.6.1.3. Els establiments de càmping	131
2.6.1.4. Els establiments de turisme rural	135
2.6.1.5. Disposicions addicionals	137
2.6.2. La regulació de la xarxa de serveis d'informació, difusió i atenció turística de Catalunya	139
2.6.3. La regulació dels habitatges d'ús turístic	142
2.6.4. La regulació del sistema català de qualitat turística	146
2.6.5. La modificació de la Llei de Turisme de Catalunya (LTC)	147
2.6.6. La modificació del reglament d'agències de viatges	154
2.6.7. Els procediments de reconeixement d'habilitacions de guia de turisme expedides per altres administracions públiques	164
2.6.8. La creació de la Taula del Turisme de Catalunya	165
2.6.9. Incentius en l'àmbit del Pla de Desenvolupament Turístic (PLADETUR)	169
2.6.10. L'impost sobre les estades en establiments turístics	171
3. L'educació superior i el turisme a Catalunya	172
3.1. Les competències de la Generalitat de Catalunya sobre universitats. L'àmbit de regulació normativa	172
3.2. La regulació del sistema educatiu a l'Estat espanyol (1970-2008)	184
3.2.1. El sistema educatiu segons la LLEI 14/1970, de 4 d'agost, General d'Educació i finançament de la reforma educativa (LGE)	185

3.2.2. El sistema educatiu segons la Llei Orgànica 1/1990, de 8 de gener, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE)	186
3.2.3. El sistema educatiu segons la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (LOE).....	189
3.3. La regulació del sistema universitari a l'Estat espanyol (1970-2008).....	190
3.3.1. El sistema universitari segons la Llei Orgànica 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària (LORU).....	190
3.3.2. El sistema universitari segons la Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (LOU)	193
3.3.3. El sistema universitari segons la Llei Orgànica 4/2007, de 12 d'abril, per la qual es modifica la Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats	194
3.4. El sistema universitari a Catalunya	197
3.4.1. Les arrels històriques i l'evolució contemporània de la universitat a Catalunya.....	197
3.4.2. El centres adscrits i els títols propis: una alternativa per als estudis universitaris professionalitzadors (1997-2008)	200
3.4.3. La primera Llei d'Universitats aprovada pel Parlament de Catalunya (LUC)	203
3.4.4. L'accés a la universitat (1980-2010)	205
3.4.4.1. Els requisits d'accés a la universitat.....	206
3.4.4.2. Les Proves d'Accés a la Universitat (PAU)	210
3.4.4.3. L'accés a la universitat a través de la FP.....	212
3.4.5. El procés de preinscripció a la universitat, a Catalunya	213
3.4.5.1. L'oferta de places i la promoció.....	216
3.4.5.2. Les convocatòries i les vies d'accés	217
3.4.5.3. La demanda de places	219
3.4.5.4. L'assignació de places i la matriculació	221
3.4.6. L'establiment dels preus de la formació universitària a Catalunya	222
3.5. L'evolució de l'oferta d'estudis universitaris a Catalunya (1997-2010).....	224
3.6. Els estudis superiors de Turisme. Gènesi i evolució	226
3.6.1. Primera etapa (1963-1996): l'àmbit extrauniversitari dels estudis superiors de Turisme	231
3.6.1.1. 1963-1980: La creació de la Escuela Oficial de Turismo de Madrid (EOTM) i el títol de Tècnic en Empreses Turístiques (TET)	232
3.6.1.2. 1980-1996: La creació de l'Escola Oficial de Turisme de Catalunya i el títol de Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (TEAT)	236
3.6.1.3. Valoracions i replantejament del TEAT i del model formatiu. L'impuls dels estudis superiors de Turisme a la universitat	243
3.6.2. Segona etapa (1996-2010): l'àmbit universitari dels estudis superiors de Turisme	247
3.6.2.1. 1996-2008: La incorporació dels ensenyaments turístics a la universitat i la diplomatura de Turisme (DT)	249

3.6.2.1.a. El procés d'integració de l'EOTC a la universitat i l'adscripció de les escoles universitàries	251
3.6.2.1.b. La configuració del pla d'estudis de la DT	254
3.6.2.1.c. El desenvolupament de la recerca especialitzada en turisme	257
3.6.2.2. 2009: L'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) i la implantació del grau de Turisme (GT)	261
3.6.2.2.a. El procés de convergència europea a través de les reunions ministerials	261
3.6.2.2.b. 2009: El grau de Turisme (GT) a Catalunya	264
3.7. Dos models d'universitat en l'àmbit del turisme: la universitat tradicional i la universitat aplicada	266
3.8. Universitat-empresa, un binomi necessari per a l'ocupabilitat dels titulats en Turisme	270
4. La metodologia de la recerca	273
4.1. L'objecte d'estudi	274
4.2. L'enfocament metodològic de la recerca empírica. Les fonts de documentació i d'informació	276
4.2.1. La recollida i el tractament de dades de les universitats i dels centres d'estudis que van implantar la DT, i dels respectius plans d'estudis	276
4.2.2. La recollida i el tractament de dades sobre el mercat de la DT: l'oferta de places de nou accés i la demanda	279
SEGONA PART. LA DIPLOMATURA UNIVERSITÀRIA DE TURISME	289
5. La implantació de la diplomatura de Turisme a les universitats catalanes (1997-2008)	291
5.1. La Universitat de Barcelona	291
5.1.1. L'Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme CETT (UB), de Barcelona (121)	292
5.1.1.1. Gènesi de la implantació dels estudis de la DT	295
5.1.1.2. El pla d'estudis	296
5.1.1.3. Informació complementària	300
5.2. La Universitat Autònoma de Barcelona	303
5.2.1. L'Escola Universitària de Turisme i Direcció Hotelera (UAB), de Bellaterra (221)	304
5.2.1.1. Gènesi de la implantació dels estudis	305
5.2.1.2. El pla d'estudis	306
5.2.1.3. Informació complementària	310
5.3. La Universitat Pompeu Fabra	311
5.3.1. L'Escola Universitària del Maresme (UPF), de Calella (426)	312
5.3.1.1. Gènesi de la implantació dels estudis	312
5.3.1.2. El Pla d'estudis	313
5.3.1.3. Informació complementària	316

5.4. La Universitat de Lleida	317
5.4.1. L'Escola Universitària de Turisme de Manresa-Escola Joviat (UdL), de Manresa (621), i l'Escola Universitària de Turisme dels Pirineus (UdL), de La Seu d'Urgell (622).....	318
5.4.1.1. Gènesi de la implantació dels estudis	319
5.4.1.2. El pla d'estudis	319
5.4.1.3. Informació complementària	324
5.4.2. L'Escola Universitària de Turisme Terres de Lleida (UdL), de Lleida (623)	324
5.4.2.1. Gènesi de la implantació dels estudis	325
5.4.2.2. El pla d'estudis	325
5.4.2.3. Informació complementària	328
5.5. La Universitat Rovira i Virgili.....	329
5.5.1. L'Escola Universitària de Turisme Bettatur (URV), de Tarragona (721).....	329
5.5.1.1. Gènesi de la implantació dels estudis	330
5.5.1.2. El pla d'estudis	330
5.5.1.3. Informació complementària	333
5.5.2. L'Escola Universitària de Turisme i Oci (URV), de Vila-seca (723).....	333
5.5.2.1. Gènesi de la implantació dels estudis	334
5.5.2.2. El pla d'estudis	335
5.5.2.3. Informació complementària	338
5.5.3. El Centre Universitari Doctor Manyà (URV), posteriorment Campus Terres de l'Ebre (URV), de Tortosa (724)	339
5.5.3.1. Gènesi de la implantació dels estudis	340
5.5.3.2. El pla d'estudis	340
5.5.3.3. Informació complementària	341
5.6. La Universitat de Girona	341
5.6.1. L'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya / INSETUR (UdG), posteriorment l'EUT de la UdG i la Facultat de Turisme de la UdG, de Girona (821).....	342
5.6.1.1. Gènesi de la implantació dels estudis	344
5.6.1.2. El pla d'estudis	344
5.6.1.3. Informació complementària	349
5.6.2. L'Escola Universitària de Turisme Sant Pol de Mar (UdG), de Sant Pol de Mar (822)	350
5.6.2.1. Gènesi de la implantació dels estudis	351
5.6.2.2. El pla d'estudis	352
5.6.2.3. Informació complementària	352
5.6.3. L'Escola Universitària de Turisme Mediterrani (UdG), de Barcelona (823).....	353
5.6.3.1. Gènesi de la implantació dels estudis	354
5.6.3.2. El pla d'estudis	354

5.6.3.3. Informació complementària	354
5.6.4. L'Escola Universitària de Turisme ESMA (UdG), de Barcelona (824).....	355
5.6.4.1. Gènesi de la implantació dels estudis	356
5.6.4.2. El pla d'estudis	356
5.6.4.3. Informació complementària	356
5.6.5. L'Escola Universitària de Turisme Euroaula (UdG), de Barcelona (825).....	356
5.6.5.1. Gènesi de la implantació dels estudis	357
5.6.5.2. El pla d'estudis	358
5.6.5.3. Informació complementària	358
5.6.6. L'Escola Universitària de Turisme CETA (UdG), de Barcelona (826)	359
5.6.6.1. Gènesi de la implantació dels estudis	359
5.6.6.2. El pla d'estudis	359
5.6.6.3. Informació complementària	360
5.6.7. L'Escola Universitària de Turisme de Terrassa (UdG), de Terrassa (827).....	361
5.6.7.1. Gènesi de la implantació dels estudis	361
5.6.7.2. El pla d'estudis	361
5.6.7.3. Informació complementària	364
5.6.8. L'Escola Universitària Formàtic Barna (UdG), de Barcelona (828)	364
5.6.8.1. Gènesi de la implantació dels estudis	364
5.6.8.2. El pla d'estudis	364
5.6.8.3. Informació complementària	365
5.7. La Universitat de Vic.....	365
5.7.1. La Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques (UVic) i la Facultat d'Empresa i Comunicació (UVic), de Vic (Barcelona) (925)	366
5.7.1.1. Gènesi de la implantació dels estudis	367
5.7.1.2. El pla d'estudis	367
5.7.1.3. Informació complementària	371
5.7.2. L'Escola Universitària de Turisme ESERP (UVic), de Barcelona (937).....	371
5.7.2.1. Gènesi de la implantació dels estudis	371
5.7.2.2. El pla d'estudis	371
5.7.2.3. Informació complementària	372
5.8. La Universitat Ramon Llull.....	372
5.8.1. L'ESADE-Escola Universitària de Turisme Sant Ignasi (URL), de Barcelona	373
5.8.1.1. Gènesi de la implantació dels estudis	374
5.8.1.2. El pla d'estudis	375
5.8.1.3. Informació complementària	378
5.9. La Universitat Oberta de Catalunya.....	380
5.9.1. El Centre d'Estudis d'Economia i Empresa de la UOC.....	381

5.9.1.1. Gènesi de la implantació dels estudis	381
5.9.1.2. El pla d'estudis	381
5.9.1.3. Informació complementària	385
6. Comparativa entre els centres d'estudis que van implantar la diplomatura de Turisme (1997-2008).....	386
7. L'evolució de l'oferta de places de la diplomatura de Turisme, a Catalunya (1997-2008).....	402
7.1. L'evolució de l'oferta de places per centres d'estudis	404
7.2. L'evolució relativa de l'oferta de places amb relació al conjunt total de l'oferta	413
7.3. L'evolució de l'oferta de places en funció de la via d'inscripció.....	415
7.4. L'evolució de l'oferta de places per tipologia d'universitats i de centres	416
7.5. L'evolució de l'oferta de places per àmbits territorials.....	421
7.6. L'evolució relativa de l'oferta de places presencials amb relació a la branca de les Ciències Socials	424
8. L'evolució dels preus de la diplomatura de Turisme	427
9. L'evolució de la sol·licitud de places de la diplomatura de Turisme a Catalunya (1997-2008)	432
9.1. L'evolució de la sol·licitud de places per centres d'estudis	434
9.2. L'evolució de les sol·licituds de places per tipologia d'universitats i de centres	443
9.3. L'evolució relativa de les sol·licituds de places amb relació al conjunt total de la demanda.....	447
9.4. L'evolució de les sol·licituds de places per àmbits territorials	448
9.5. L'evolució relativa de les sol·licituds de places amb relació a la branca de les Ciències Socials	463
10. L'evolució de l'assignació de places a la diplomatura de Turisme, a Catalunya (1997-2008).....	464
10.1. L'evolució de l'assignació de places per centres.....	465
10.2. L'evolució del total d'assignats, segons les preferències	471
10.3. L'evolució relativa del total d'assignats.....	473
10.4. L'evolució de les places assignades per tipologia d'universitats i de centres	474
10.5. L'evolució de l'assignació de places per àmbits territorials	478
10.6. L'evolució del nombre d'assignats a la DT en el total de preferències, al tancament de juny i en centres presencials, per gènere	488
10.7. La simulació de la nota de tall de la DT.....	491
11. L'evolució de l'alumnat matriculat a la diplomatura de Turisme, a Catalunya (1997-2008).....	495
11.1. L'evolució de l'alumnat matriculat per centres d'estudis.....	496
11.2. L'evolució relativa de l'alumnat matriculat	501
11.3. L'evolució de l'alumnat matriculat segons la via d'inscripció	504
11.4. L'evolució de l'alumnat matriculat segons les vies d'accés	505
11.5. L'evolució de l'alumnat matriculat per tipologia d'universitats i de centres.....	509
11.6. L'evolució de l'alumnat matriculat per àmbits territorials	511

11.7. L'evolució relativa de l'alumnat matriculat amb relació a la branca de les Ciències Socials	515
11.8. L'alumnat matriculat a la DT per gènere, en centres presencials, a Catalunya (2008)	517
12. El pas de la diplomatura de Turisme al grau, a Catalunya (2008-2010)	518
TERCERA PART. LES CONCLUSIONS	525
LES CONCLUSIONS	527
LES FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ	562
BIBLIOGRAFIA.....	565
RECALL NORMATIU.....	577
RECURSOS A LA XARXA	603
ANNEXOS.....	613
Annex 1. La sol·licitud d'informació als centres d'estudis que van implantar la DT, a Catalunya.....	615
Annex 2. L'actualització de la normativa turística de Catalunya, aprovada entre el 30 de juny de 2012 i el 31 de desembre de 2012.....	621

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1. Referències bàsiques sobre l'evolució de l'administració turística catalana (1980-2010)	80
Taula 2. Evolució del nombre de turistes a Catalunya, segons la procedència (1997-2008)	85
Taula 3. Evolució del nombre de turistes a Barcelona, segons la procedència (1997- 2008)	85
Taula 4. Evolució del nombre de passatgers a l'Aeroport de Barcelona (1997-2008).....	86
Taula 5. Evolució del nombre de creuers i passatgers a Barcelona (1997-2008)	87
Taula 6. Variació del nombre d'hotels a Catalunya, per categories (1997-2008)	88
Taula 7. Evolució del nombre d'hotels a Catalunya, per categories (1997-2008)	89
Taula 8. Evolució de les places hoteleres a Catalunya, per categories (1997-2008)	90
Taula 9. Variació del nombre d'hotels a Barcelona, per categories (1997-2008)	91
Taula 10. Evolució del nombre d'hotels a Barcelona, per categories (1997-2008)	91
Taula 11. Evolució del nombre de places hoteleres a Barcelona, per categories (1997-2008)	92
Taula 12. Variació del nombre de càmpings a Catalunya, per categories (1997-2008)	92
Taula 13. Evolució del nombre de càmpings a Catalunya, per categories (1997-2008)	93
Taula 14. Evolució de la capacitat d'allotjament dels càmpings a Catalunya, per categories (1997-2008)	94
Taula 15. Evolució del nombre d'establiments i places de turisme rural a Catalunya (1997-2008)	95
Taula 16. Evolució del nombre d'establiments i places d'allotjaments turístics a Catalunya (1997-2008) ^(a)	96
Taula 17. Evolució del nombre d'oficines de turisme i agències de viatges a Catalunya (1997-2008).....	97
Taula 18. Referències bàsiques sobre l'evolució del sistema universitari català (1980-2010)	175
Taula 19. Referències bàsiques sobre l'evolució del sistema universitari a l'Estat espanyol (1980-2000)	182
Taula 20. Referències bàsiques sobre l'evolució del sistema universitari a l'Estat espanyol (2000-2010)	183
Taula 21. Centres adscrits segons la titularitat, i els estudis de la DT i altres estudis que impartien, a Catalunya (1997 i 2008) ^(a)	201
Taula 22. Centres d'estudis en total i adscrits, per cicles, a Catalunya (1997 i 2008).....	202
Taula 23. Vies d'accés a la universitat, a Catalunya ^(a)	218
Taula 24. Comparativa entre les hores per setmana dels plans d'estudis de TET i de TEAT	240
Taula 25. Matèries troncal del pla d'estudis de la DT.....	255
Taula 26. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUHT CETT (UB).....	296
Taula 27. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUHT CETT (UB)	298
Taula 28. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUHT CETT (UB)	300
Taula 29. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUTDH (UAB)	306
Taula 30. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUTDH (UAB)	308
Taula 31. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUTDH (UAB)	309
Taula 32. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EU del Maresme (UPF)	313
Taula 33. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EU del Maresme (UPF)	315
Taula 34. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EU del Maresme (UPF)	316
Taula 35. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUT Joviat (UdL) i de l'EUT dels Pirineus (UdL)	320
Taula 36. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUT Joviat (UdL) i de l'EUT dels Pirineus (UdL)	322

Taula 37. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUT Joviat (UdL) i de l'EUT dels Pirineus (UdL)	323
Taula 38. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL)	326
Taula 39. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL)	327
Taula 40. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL)	328
Taula 41. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUT Bettatur (URV)	330
Taula 42. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUT Bettatur (URV).....	332
Taula 43. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUT Bettatur (URV).....	332
Taula 44. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUTO (URV)	335
Taula 45. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUTO (URV)	336
Taula 46. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUTO (URV)	337
Taula 47. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EOTC/INSETUR (UdG) ^(a)	345
Taula 48. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EOTC/INSETUR (UdG).....	347
Taula 49. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EOTC/INSETUR (UdG).....	348
Taula 50. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Terrassa (UdG)	362
Taula 51. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Terrassa (UdG)	363
Taula 52. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Vic (UVic) (1999).....	368
Taula 53. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Vic (UVic) (2001).....	368
Taula 54. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT	369
Taula 55. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Vic (UVic)	370
Taula 56. Configuració del pla d'estudis de la DT del Centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL)	375
Taula 57. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT del Centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL).....	377
Taula 58. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT del Centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL).....	378
Taula 59. Configuració del pla d'estudis de la DT de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)	382
Taula 60. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)	383
Taula 61. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)	384
Taula 62. Centres d'estudis de la DT, a Catalunya, per codi i denominació als llistats de l'OOAU	388
Taula 63. Evolució de la implantació dels estudis superiors de Turisme als centres que van implantar la DT, a Catalunya	389
Taula 64. Comparativa dels plans d'estudis de la DT, per centres ^(a)	392
Taula 65. Itineraris d'especialització de la DT, per centres d'estudis	393
Taula 66. Distribució dels crèdits de la DT, per tipus de matèries i centres d'estudis ^(a)	395
Taula 67. Nombre de crèdits de les matèries troncal de la DT, per centres d'estudis	396
Taula 68. Increment de les matèries troncal de la DT respecte al RD 604/1996, de 15 d'abril, per centres d'estudis.....	397
Taula 69. Crèdits d'Idiomes de la DT, per centres d'estudis	398
Taula 70. Pes relatiu de les matèries troncal sobre el total de crèdits troncal de la DT, a Catalunya, per centres d'estudis.....	399
Taula 71. Pes relatiu del total de crèdits d'Idiomes, troncal, obligatoris i optatius, amb relació al total de crèdits troncal, obligatoris i optatius de la DT, per centres d'estudis	400
Taula 72. Nombre de crèdits obligatoris i optatius de la DT a Catalunya, per centres d'estudis	401
Taula 73. Nombre de centres presencials de la DT, oferta anual de places de nou accés i variació, a Catalunya (1997-2008) ^(a)	405
Taula 74. Oferta anual de places presencials de nou accés a la DT, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	408

Taula 75. Oferta anual de places de nou accés a la DT de la UOC, i proporció sobre el total de places ofertes a Catalunya (2002-2008)	411
Taula 76. Nombre d'estudis universitaris de primer cicle, de primer i segon cicle i de grau, de la DT i del GT, a Catalunya (1997-2010).....	411
Taula 77. Evolució relativa del nombre d'estudis de la DT respecte als de primer cicle i al total, a Catalunya (1997-2010)	412
Taula 78. Evolució amb base 100, l'any 1997, del nombre d'estudis universitaris de primer cicle, de primer i segon cicle i de grau, de la DT i del GT, a Catalunya (1997-2010)	412
Taula 79. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT amb relació al conjunt total de l'oferta, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	414
Taula 80. Evolució de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT, per via d'inscripció, a Catalunya (1997-2008) ^(a)	416
Taula 81. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT, per tipus d'universitat, a Catalunya (1997-2008).....	417
Taula 82. Oferta de places de nou accés a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008).....	418
Taula 83. Oferta de places presencials de nou accés a la DT, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008).....	419
Taula 84. Variació anual i acumulada de l'oferta de places presencials a la DT, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	420
Taula 85. Oferta de places de la DT, per tipologia de preus, a Catalunya (1997-2008).....	421
Taula 86. Oferta anual de places presencials de nou accés a la DT, per ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008).....	422
Taula 87. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT, per ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008).....	423
Taula 88. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT, per universitat, a la província de Barcelona (1997-2008)	423
Taula 89. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT, per universitat, a Barcelona ciutat (1997-2008).....	424
Taula 90. Oferta de places presencials de nou accés a la DT i a la branca de les Ciències Socials, per tipus d'universitats i totals, a Catalunya (2000-2004-2008).....	425
Taula 91. Evolució relativa de l'oferta anual de places presencials de nou accés a la DT i a la branca de les Ciències Socials, per tipus d'universitats i total, a Catalunya (2000-2004-2008)	426
Taula 92. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT amb relació als de la branca de les Ciències Socials, per tipus d'universitats i en total, a Catalunya (2000-2004-2008)	426
Taula 93. Evolució del preu anual de la DT presencial, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008) ^(a)	429
Taula 94. Evolució del preu anual de la DT presencial, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	431
Taula 95. Evolució del preu de la DT a la UOC (2002-2008).....	431
Taula 96. Evolució de l'alumnat matriculat a secundària, a Catalunya (1997-2008) ^(a)	437
Taula 97. Sol·licituds de plaça de nou accés a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008).....	439
Taula 98. Variació de les sol·licituds de plaça a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per centres d'estudis, a Catalunya (curs 2001-2002 respecte al curs 2000-2001)	440
Taula 99. Diferència entre l'oferta i la sol·licitud de places dels centres d'estudis de la DT de Catalunya que van tenir dèficit de places més d'un any (1997-2008).....	441
Taula 100. Diferència entre les places ofertes i les sol·licituds, en primera preferència al tancament de juny, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	442
Taula 101. Sol·licituds de plaça per a la DT al tancament de la convocatòria de juny, segons preferències, a Catalunya (1997-2008).....	442

Taula 102. Sol·licituds de plaça per a la DT, al tancament de la convocatòria de juny en el total de preferències, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	443
Taula 103. Sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per universitat i tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008).....	444
Taula 104. Sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	445
Taula 105. Variació anual i acumulada de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	445
Taula 106. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny amb relació al nombre total de sol·licituds, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	448
Taula 107. Distribució de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, per província de procedència, a Catalunya (2000-2004-2008)	448
Taula 108. Variació de la diferència entre les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per província de procedència, a Catalunya (2004-2000 i 2008-2004)	449
Taula 109. Procedència de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, a la província de Barcelona, per comarques (2000-2004-2008)	449
Taula 110. Procedència de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, a la província de Girona, per comarques (2000-2004-2008)	450
Taula 111. Procedència de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, a la província de Lleida, per comarques (2000-2004-2008)	450
Taula 112. Procedència de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, a la província de Tarragona, per comarques (2000-2004-2008).....	451
Taula 113. Sol·licituds anuals de places presencials de nou accés a la DT, per universitat i ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	452
Taula 114. Sol·licituds de plaça de nou accés a la DT en primera preferència al tancament de juny, per ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	453
Taula 115. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	453
Taula 116. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per universitat, a la província de Barcelona (1997-2008)	455
Taula 117. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, per universitat, a Barcelona ciutat (1997-2008)	455
Taula 118. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per província de residència, a Catalunya (2000-2004-2008).....	457
Taula 119. Sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per àmbit territorial de la Universitat, a Catalunya (2000-2004-2008).....	458
Taula 120. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, a universitats de la mateixa província on resideixen els sol·licitants (2000-2004-2008)	460
Taula 121. Evolució relativa dels residents en una província de Catalunya que sol·liciten plaça a la DT, en primera preferència al tancament de juny, en centres d'estudis de la mateixa província (2000-2004-2008).....	460
Taula 122. Sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per província de residència i d'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)	461
Taula 123. Evolució relativa dels les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per província d'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)	462
Taula 124. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per província de residència i d'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)	463
Taula 125. Sol·licituds de plaça per a la DT i els estudis de la branca de les Ciències Socials, en primera preferència al tancament de juny, per tipus d'universitat, a Catalunya (2000-2004-2008)	464

Taula 126. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT i a estudis de la branca de les Ciències Socials, en primera preferència al tancament de juny, per tipus d'universitat, a Catalunya (2000-2004-2008)	464
Taula 127. Assignats totals a la DT, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	467
Taula 128. Evolució relativa del total d'assignats a la DT al tancament de juny respecte al total de places ofertes, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008).....	468
Taula 129. Variació del total d'assignats a la DT, per centres d'estudis, a Catalunya (curs 2001-2002 respecte al curs 2000-2001)	469
Taula 130. Diferència entre les places ofertes i els assignats a la DT en el total de preferències, al tancament de juny, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	470
Taula 131. Centres d'estudis amb diferències entre els assignats i els sol·licitants de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, a Catalunya (1997-2008)	472
Taula 132. Nombre i percentatge d'assignats a la DT, segons preferències, a Catalunya (1997-2008)	472
Taula 133. Assignats a la DT en altres preferències diferents a la primera, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	473
Taula 134. Evolució relativa d'assignats totals a la DT, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	473
Taula 135. Evolució relativa dels assignats a la DT en altres preferències diferents a la primera, respecte als sol·licitants en altres preferències, a Catalunya (1997-2008).....	474
Taula 136. Percentatge d'assignats a la DT en una universitat pública, per tipus de centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	475
Taula 137. Assignats a la DT, en total, per universitat i tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	477
Taula 138. Variació anual i acumulada de l'assignació total de places a la DT per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	478
Taula 139. Distribució del total d'assignats a la DT per província de procedència, a Catalunya (2000-2004-2008)	478
Taula 140. Distribució de les diferències entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, per província de procedència, a Catalunya (2000-2004-2008)	479
Taula 141. Variació entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, per província de procedència, a Catalunya (2000-2004-2008).....	479
Taula 142. Diferència entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, al tancament de juny, a la província de Barcelona, per comarques (2000-2004-2008).....	480
Taula 143. Diferència entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, al tancament de juny, a la província de Girona, per comarques (2000-2004-2008)	480
Taula 144. Diferència entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, al tancament de juny, a la província de Lleida, per comarques (2000-2004-2008)	481
Taula 145. Diferència entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, al tancament de juny, a la província de Tarragona, per comarques (2000-2004-2008)	481
Taula 146. Total d'assignats a la DT al tancament de juny, segons l'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	482
Taula 147. Distribució del total d'assignats a la UdG al tancament de juny, segons l'ubicació dels centres d'estudis (1997-2008).....	482
Taula 148. Total d'assignats a la DT al tancament de juny, segons l'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	483
Taula 149. Evolució relativa del total d'assignats a la DT al tancament de juny, segons l'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008).....	483
Taula 150. Evolució relativa del total d'assignats a la DT al tancament de juny, per universitat, a Barcelona ciutat (1997-2008).....	484
Taula 151. Evolució relativa del total d'assignats a la DT al tancament de juny, per universitat, a la província de Barcelona (1997-2008)	484

Taula 152. Evolució relativa del total d'assignats a la DT al tancament de juny, per província de residència, a Catalunya (2000-2004-2008)	485
Taula 153. Total d'assignats a la DT al tancament de juny, per àmbit territorial de la universitat, a Catalunya (2000-2004-2008)	485
Taula 154. Evolució relativa del total d'assignats a la DT, a Catalunya, a universitats de la mateixa província on resideixen els sol·licitants (2000-2004-2008)	486
Taula 155. Evolució relativa dels residents en una província de Catalunya que tenen plaça assignada a la DT al tancament de juny, en centres d'estudis de la mateixa província (2000-2004-2008)	486
Taula 156. Total d'assignats al tancament de juny, per província de residència i d'ubicació del centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)	487
Taula 157. Evolució relativa del total d'assignats a la DT, per província d'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)	487
Taula 158. Evolució relativa del total d'assignats a la DT, per província de residència i d'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)	488
Taula 159. Nombre d'assignats a la DT en el total de preferències al tancament de juny, en centres d'estudis presencials, per gènere, a Catalunya (2000, 2004 i 2008)	489
Taula 160. Percentatge d'assignats a la DT en el total de preferències al tancament de juny, en centres d'estudis presencials, per gènere, a Catalunya (2000, 2004 i 2008)	490
Taula 161. Simulació de la nota de tall i de la nota mitjana dels 80 millors assignats a cada centre d'estudis presencial de la DT, a Catalunya, l'any 2000 ^(a)	493
Taula 162. Simulació de la nota de tall i de la nota mitjana dels 80 millors assignats a cada centre d'estudis presencial de la DT, a Catalunya, l'any 2004 ^(a)	494
Taula 163. Simulació de la nota de tall i de la nota mitjana dels 80 millors assignats a cada centre d'estudis presencial de la DT, a Catalunya, l'any 2008 ^(a)	495
Taula 164. Matrícula anual de places de nou accés a la DT i variació anual, en centres d'estudis presencials, a Catalunya (2000-2008)	497
Taula 165. Matrícula anual de places de nou accés a la DT, per centres d'estudis presencials, a Catalunya (2000-2008) ^(a)	498
Taula 166. Variació del nombre de matriculats a la DT, per centres d'estudis presencials, a Catalunya (curs 2001-2002 respecte al curs 2000-2001)	500
Taula 167. Matrícula anual de nou accés a la DT a la UOC, i proporció amb relació al total de matrícules, a Catalunya (2002-2008)	501
Taula 168. Matrícula anual al Graduat en Direcció Hotelera (UAB) (2000-2008)	501
Taula 169. Evolució relativa del total de matriculats a la DT, per centres d'estudis presencials, a Catalunya (2000-2008) ^(a)	502
Taula 170. Evolució relativa de la matrícula de nou accés a la DT amb relació a l'oferta de places, per centres d'estudis presencials, a Catalunya (2000-2008)	503
Taula 171. Oferta de places, nombre de matriculats i percentatge de places vacants en el total de centres d'estudis de la DT, de la UdG (2000-2008)	504
Taula 172. Evolució de la matrícula de places presencials de nou accés a la DT, per via d'inscripció, a Catalunya (1997-2008)	504
Taula 173. Evolució del nombre de matriculats a la DT, per centres d'estudis i vies d'accés, a Catalunya (2000-2004-2008)	506
Taula 174. Evolució del nombre de matriculats a la DT en centres d'estudis amb inscripció directa, per vies d'accés, a Catalunya (2000-2004-2008)	506
Taula 175. Evolució relativa del nombre de matriculats a la DT, per centres d'estudis i vies d'accés, a Catalunya (2000-2004-2008)	508
Taula 176. Evolució relativa del nombre total de matriculats de nou accés a la DT, en centres d'estudis presencials, per tipus d'universitat, a Catalunya (1997-2008)	509
Taula 177. Nombre total de matriculats de nou accés a la DT, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (2000-2008)	510

Taula 178. Nombre total de matriculats de nou accés a la DT en centres d'estudis presencials, per tipus d'universitat i centres, a Catalunya (2000-2008)	511
Taula 179. Nombre total de matriculats en centres d'estudis presencials, per tipologia de preu, a Catalunya (2000-2008)	511
Taula 180. Nombre total de matriculats de nou accés a la DT, presencials, per universitats i ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2008)	513
Taula 181. Evolució relativa del nombre total de matriculats de nou accés a la DT, presencials, per ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2008)	514
Taula 182. Evolució relativa del nombre total de matriculats de nou accés a la DT, presencials, per universitats, a la província de Barcelona (2000-2008)	514
Taula 183. Evolució relativa del nombre total de matriculats de nou accés a la DT, presencials, per universitats, a Barcelona ciutat (2000-2008)	514
Taula 184. Nombre de matriculats de nou accés a la DT i a la branca de les Ciències Socials, presencials, per tipus d'universitat i en total, a Catalunya (2000-2004-2008).....	515
Taula 185. Evolució relativa del nombre de matriculats de nou accés a la DT i a la branca de les Ciències Socials, presencials, per tipus d'universitat i en total, a Catalunya (2000-2004-2008)	516
Taula 186. Evolució relativa del nombre de matriculats de nou accés a la DT amb relació als de la branca de les Ciències Socials, presencials, per tipus d'universitat i en total, a Catalunya (2000-2004-2008)	516
Taula 187. Percentatge de matriculats a la DT per la via de la preinscripció universitària, per gènere, a Catalunya (2008)	517
Taula 188. Evolució de l'oferta de places de nou accés als estudis universitaris de Turisme, de primer cicle (DT i GT), als centres presencials i a la UOC, a Catalunya (2008-2010)	519
Taula 189. Evolució de la matrícula de nou accés als estudis universitaris de primer cicle de Turisme (DT i GT), als centres presencials i a la UOC, a Catalunya (2008-2010)	520
Taula 190. Evolució relativa del total de matriculats als estudis universitaris de primer cicle de Turisme (DT i GT), als centres presencials, a Catalunya (2008, 2009 i 2010)	522
Taula 191. Evolució relativa de la matrícula de nou accés als estudis universitaris de primer cicle de Turisme (DT i GT), amb relació a l'oferta de places, als centres presencials i a la UOC, a Catalunya (2008, 2009 i 2010)	523
Taula 192. Variació del preu i del nombre de matriculats als estudis universitaris de Turisme de primer cicle, a Catalunya (2008 i 2009).....	524

ÍNDIX DE FIGURES

Figura 1. Evolució del nombre d'estudis a Catalunya (1997-2010)	225
Figura 2. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUHT CETT (UB), per tipus de matèries.....	297
Figura 3. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EUHT CETT (UB), per àrees de coneixement	298
Figura 4. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUTDH (UAB), per tipus de matèries	307
Figura 5. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EUTDH (UAB), per àrees de coneixement.....	308
Figura 6. Distribució dels crèdits de la DT de l'EU del Maresme (UPF), per tipus de matèries	314
Figura 7. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EU del Maresme (UPF), per àrees de coneixement	314
Figura 8. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUT Joviat (UdL) i l'EUT dels Pirineus (UdL), per tipus de matèries.....	321
Figura 9. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EUT Joviat (UdL) i l'EUT dels Pirineus (UdL), per àrees de coneixement	322
Figura 10. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL), per tipus de matèries	326
Figura 11. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL), per àrees de coneixement	327
Figura 12. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUT Bettatur (URV), per tipus de matèries.....	331
Figura 13. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EUT Bettatur (URV), per àrees de coneixement	332
Figura 14. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUTO (URV), per tipus de matèries	335
Figura 15. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EUTO (URV).....	336
Figura 16. Distribució dels crèdits de la DT de l'EOTC/INSETUR (UdG), per tipus de matèries	345
Figura 17. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EOTC/INSETUR (UdG), per àrees de coneixement	346
Figura 18. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUT de Vic (UVic), per tipus de matèries	368
Figura 19. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EUT de Vic (UVic), per àrees de coneixement	369
Figura 20. Distribució dels crèdits de la DT del Centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL), per tipus de matèries.....	376
Figura 21. Distribució de les matèries troncal de la DT del Centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL), per àrees de coneixement	376
Figura 22. Distribució dels crèdits de la DT de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), per tipus de matèries.....	382
Figura 23. Distribució de les matèries troncal de la DT de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), per àrees de coneixement	383
Figura 24. Evolució de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, a Catalunya (1997-2008).....	435
Figura 25. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT amb relació al total de places ofertes, en primera preferència al tancament de juny, a Catalunya (1997-2008) ^(a)	436
Figura 26. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, a la UdG, en els centres d'estudis adscrits ubicats a la província de Barcelona (1997-2008) ^(a)	456
Figura 27. Evolució de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, als centres d'estudis adscrits o integrats a la UdG, per província d'ubicació (1997-2008)	456
Figura 28. Evolució del total d'assignats a la DT i diferències amb referència als sol·licitants de plaça en primera preferència al tancament de juny, a Catalunya (1997-2008).....	466

Figura 29. Evolució relativa del total d'assignats a la DT respecte al total de places ofertes, al tancament de juny, a Catalunya (1997-2008)	466
Figura 30. Nombre total d'assignats a la DT per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)	475
Figura 31. Evolució relativa del nombre de matriculats amb relació a l'oferta anual de places presencials de nou accés a la DT, a Catalunya (2000-2008)	497

ÍNDIX DE MAPES

Mapa 1.	Localització dels centres d'estudis presencials que van implantar la DT, a Catalunya, per universitats i províncies	390
Mapa 2.	Evolució de l'oferta de places presencials de nou accés de la DT, a Catalunya, per universitats i províncies (2000-2004-2008)	410
Mapa 3.	Evolució de les sol·licituds de places per a la DT en primera preferència al tancament de juny, per universitats, a Barcelona ciutat (2000-2004-2008)	454
Mapa 4.	Evolució de les sol·licituds de places per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per universitats, a Catalunya (2000-2004-2008).....	459
Mapa 5.	Evolució dels matriculats a la DT, a Catalunya, per universitats i províncies	499

ACRÒNIMS I ABREVIATURES

ACAV:	Associació Catalana d'Agències de Viatges.
ACT:	Agència Catalana de Turisme.
ACUP:	Associació Catalana d'Universitats Públiques.
AENOR:	Asociación Española de Normalización y Acreditación.
AEPT:	Asociación Española de Profesionales del Turismo.
AFEST:	Association Francophone des Experts et Scientifiques du Tourisme. Associació Francòfona d'Experts i Científics del Turisme.
AGAUR:	Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca.
AGE:	Asociación de Geógrafos Españoles.
AIENT:	International Association of Scientific Experts in Tourism.
AMFORT/AMFHORT:	Asociación Mundial para la Formación Profesional Turística / Asociación Mundial para la Formación Hotelera y Turística. (S'usen indistintament).
ANECA:	Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación.
ANESTUR:	Federación Española de Escuelas de Turismo.
ANTERRIT:	Grup de recerca d'Anàlisi i Desenvolupament Regional de la UB.
AOC:	Consorci Administració Oberta de Catalunya.
AQU:	Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya.
Art.:	Article.
BITS/OITS:	Bureau International du Tourisme Social / Organització Internacional del Turisme Social. (S'usen indistintament).
BOE:	Butlletí Oficial de l'Estat.
BUP:	Batxillerat Unificat Polivalent.
CAT's:	Centres d'Interpretació i Acollida Turística de Catalunya.
CAUPC:	Associació de Centres Adscrits a Universitats Públiques Catalanes.
CA:	Comunitats Autònomes.
CCRHT:	Conseil Canadien des Ressources Humaines en Tourisme. Consell Canadenc de Recursos Humans en Turisme.
CE:	Constitució Espanyola de 27 de desembre de 1978.
CEDIT:	Centre de Direcció Turística d'ESADE.
CEE:	Comunitat Econòmica Europea.
CENP:	Centro Español de Nuevas Profesiones.
CET:	Comissió Europea de Turisme.
CETA:	Centre d'Estudis Tècnics Aplicats.
CETIA:	Centre d'Études du Tourisme et des Industries de l'Accueil.
CFGM:	Cicles Formatius de Grau Mitjà.
CFGS:	Cicles Formatius de Grau Superior.
CHRIE:	International Council on Hotel, Restaurant, and Institutional Education.
CIC:	Consell Interuniversitari de Catalunya.

CIFORT:	Centre International de Formation et de Recherche en Tourisme de l'Université du Québec à Montréal. Centre Internacional de Formació i de Recerca en Turisme a la Universitat de Québec a Montréal.
CINE:	Classificació Internacional Normalitzada de l'Educació.
CInERT:	Centre Internacional d'Estudis i Recerca del Turisme (de l'EUTDH).
CIRIT:	Consell Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica.
CIU:	Convergència i Unió.
CIUAT:	Classificació Internacional Uniforme de les Activitats Turístiques.
CNRS:	Centre National de la Recherche Scientifique. Centre Nacional de la Recerca Científica.
COMERTUR:	Grup de Recerca sobre Comercialització Turística (ESADE).
COODTUR:	Red Internacional de investigadores en Turismo, Cooperación y Desarrollo.
COTEAT:	Col·legi Oficial de Tècnics d'Empreses i Activitats Turístiques.
COU:	Curs d'Orientació Universitària.
QQRHT:	Conseil Québécois des Ressources Humaines en Tourisme. Consell de Recursos Humans en Turisme del Québec.
Cr.:	Crèdits.
CRIT:	Centre de Recerca i Innovació de les Indústries Turístiques.
CRS:	Central de reserves.
CRUE:	Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles.
CS:	Ciències Socials.
CSI:	Comissionat per a la Societat de la Informació.
CSTC:	Compte Satèl·lit del Turisme de Catalunya.
CTC:	Congrés de Turisme de Catalunya.
CU:	Consejo de Universidades.
CUR:	Comissionat per a Universitats i Recerca.
D:	Decret.
DEAT:	Diplomat en Empreses i Activitats Turístiques.
DGEU:	Direcció General d'Ensenyament Universitari.
DGT:	Direcció General de Turisme.
DGU:	Direcció General d'Universitats.
DI:	Directiva.
DIDPATRI:	Grup de recerca de Didàctica del Patrimoni, Noves Tecnologies i Museografia Comprensiva.
DIUE:	Departament d'Innovació, Universitats i Empresa.
DOGC:	Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.
Dr./Dra.:	Doctor/Doctora.
DS:	Diploma Suplement.
DSMI:	Directiva de Serveis en el Mercat Interior.
DT:	Diplomat/Diplomada en Turisme. Diplomatura de Turisme.
DURSI:	Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació.

EAC:	Estatut d'Autonomia de Catalunya.
EACAT:	Extranet de les Administracions Catalanes.
EAE:	Escola d'Administració d'Empreses.
ECA:	European Catering Association.
ECTS:	European Credit Transfer System.
EEES:	Espai Europeu d'Educació Superior.
EFQM:	European Foundation for Quality Management. Model Europeu d'Excel·lència Empresarial.
EMAS:	Eco-Management and Audit Scheme.
e-MTA:	Campus Euromediterrani del Turisme i l'Aigua.
ENQA:	Association for Quality Assurance in Higher Education.
EOT:	Escola Oficial de Turisme. Escoles Oficials de Turisme.
EOTC:	Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya.
EOTM:	Escuela Oficial de Turismo de Madrid.
EQAR:	European Quality Assurance Register.
ERC:	Esquerra Republicana de Catalunya.
ESADE:	Escola Superior de Direcció i Administració d'Empreses.
ESEUGH:	Escola Superior d'Ensenyaments Universitaris de Gestió Hotelera.
ESO:	Educació Secundària Obligatoria.
ET AL.:	I d'altres.
ETEN:	European Tourism Education Network.
EUA:	European University Association.
EUHOFA INTERNATIONAL:	International Association of Hotelschools.
EUHT:	Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme.
EUT:	Escola Universitària de Turisme.
EUTO:	Escola Universitària de Turisme i Oci de la URV.
EUM:	Escola Universitària del Maresme.
EURHODIP:	Association Internationale de Soutien à l'Enseignement et la Formation de l'Hôtellerie, de la Restauration et du Tourisme.
€:	Euros.
EUT:	Escola Universitària de Turisme.
EUTDH:	Escola Universitària de Turisme i Direcció Hotelera.
FEDER:	Fons Europeu de Desenvolupament Regional.
FEHT:	Federació Empresarial d'Hoteleria i Turisme de Tarragona.
FGE-CETT:	Fundació Gaspar Espuña-CETT.
FP:	Formació Professional.
FPGS:	Formació Professional de Grau Superior.
FRONTUR:	Encuesta de Movimientos Turísticos en Fronteras.
FUB:	Fundació Universitària Balmes.

FUOC:	Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya.
GDR-CNRS:	Groupement de Recherche Tourisme: lieux et réseaux, du Centre National de la Recherche Scientifique, France. Grup de Recerca en Turisme del Centre Nacional de la Recerca científica, França.
GES:	Graduat en Educació Secundària.
GL:	Gran Luxe.
GRATET:	Grup de Recerca d'Anàlisi Territorial i Estudis Turístics.
GRETHOS:	Grup de Recerca en Ètica, Turisme i Hospitalitat (TSI).
GRSI:	Grup de Recerca en Sistemes Intel·ligents (La Salle).
GRUGET:	Grup de Recerca en Gestió Turística (ESADE).
GT:	Graduat en Turisme. Grau de Turisme.
HUBc:	Campus de la Salut de la UB.
ICCA:	International Congress and Convention Association.
ICTE:	Instituto para la Calidad Turística Española.
ICV-EUiA:	Iniciativa per Catalunya Verds-Esquerra Unida i Alternativa.
IDAT:	Informació, Difusió i Atenció Turística.
IDESCAT:	Institut d'Estadística de Catalunya.
IDI:	Grup de Recerca sobre Identitat i Diàleg Intercultural (Blanquerna).
IEC:	Institut d'Estudis Catalans.
IET:	Instituto de Estudios Turísticos.
INDAGA:	Xarxa Temàtica sobre Innovació, Recerca i Desenvolupament Aplicat de la Gastronomia.
INEFC:	Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya.
INSETUR:	Institut Superior d'Estudis Turístics / Institut de Recerca en Turisme, integrat a la Universitat de Girona.
INTUR:	Xarxa Interuniversitària de Postgraus en Turisme.
IQS:	Institut Químic de Sarrià.
IRTUCA:	Institut de Recerca en Turisme de Catalunya.
L:	Llei.
LGE:	Llei General d'Educació (L 14/1970, de 4 d'agost).
LHSW:	The Leading Hotel Schools of the World.
LO:	Llei Orgànica.
LOE:	Llei Orgànica d'Educació (LO 2/2006, de 3 de maig).
LOGSE:	Llei Orgànica General del Sistema Educatiu (LO 1/1990, de 3 d'octubre).
LORU:	Llei Orgànica de Reforma Universitària (LO 11/1983, de 25 d'agost).
LOU:	Llei Orgànica d'Universitats (LO 6/2001, de 21 de desembre).
LTC:	Llei de Turisme de Catalunya.
LUC:	Llei d'Universitats de Catalunya (L 1/2003, de 19 de febrer).
MCTUR:	Pla de Millora de la Competitivitat del Turisme i Oci a les Comarques de Tarragona.
MP3:	Mòduls Professionals de Nivell 3.

NBE:	Normes Bàsiques d'Edificació.
OECD:	Organisation for Economic Co-operation and Development.
OGE:	Oficina de Gestió Empresarial.
OITS/BITS:	Organització Internacional de Turisme Social. (S'usen indistintament).
OMT:	Organització Mundial del Turisme.
ONU:	Organització de les Nacions Unides.
OOAU:	Oficina d'Orientació per a l'Accés a la Universitat.
OOPAU:	Oficina de Coordinació i d'Organització de les PAU a Catalunya.
OPAU:	Oficina de coordinació de la supervisió del COU i d'organització de les PAU a Catalunya.
OPU:	Oficina de Preinscripció Universitària.
p.:	Pàgina.
PAT:	Punts d'Atenció Turística.
PAAU/PAU:	Proves d'Aptitud per a l'Accés a la Universitat. (S'usen indistintament).
PCT:	Parc Científic i Tecnològic.
PCTTO:	Parc Científic i Tecnològic de Turisme i Oci.
PETC:	Pla Estratègic de Turisme a Catalunya.
Ptes.:	Pessetes.
PFG:	Projecte Final de Grau.
PIB:	Producte Interior Brut.
PIME:	Petites i Mitjanes Empreses.
PLADETUR:	Pla de Desenvolupament Turístic.
PSC:	Partit dels Socialistes de Catalunya.
QCAT:	Distintius de Qualitat atorgats per la Generalitat de Catalunya.
QUALOCIO:	Grup d'Investigació Qualitativa en els Mercats d'Oci i les seves Organitzacions.
RD:	Reial Decret.
R+D+I:	Recerca, Desenvolupament i Innovació.
REM:	Reforma dels Ensenyaments Mitjans.
RTC:	Registre de Turisme de Catalunya.
RUCT:	Registre d'Universitats, Centres i Títols.
s.:	Segle.
S.A.:	Societat anònima.
SET:	Suplement Europeu al Títol.
SICTED:	Sistema Integral de Qualitat Turística en Destins.
SICTUR:	Sistema d'Informació de la Investigació Científica en Turisme.
SL:	Societat Limitada.
TCM:	TecnoCampus Mataró-Maresme.
TEAT:	Tècnic en Empreses i Activitats Turístiques.
TET:	Tècnic en Empreses Turístiques.

TFC:	Treball Final de Carrera.
TIC:	Tecnologies de la Informació i la Comunicació.
UAB:	Universitat Autònoma de Barcelona.
UAO CEU:	Universitat Abat Oliba CEU.
UB:	Universitat de Barcelona.
UCAVE:	Unió Catalana d'Agències de Viatges Especialitzades.
UdG:	Universitat de Girona.
UdL:	Universitat de Lleida.
UE:	Unió Europea.
UIB:	Universitat de les Illes Balears.
UIC:	Universitat Internacional de Catalunya.
UIOOT:	Unió Internacional d'Organismes Oficials de Turisme.
UNED:	Universidad Nacional de Educación a Distancia.
UNESCO:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
UOC:	Universitat Oberta de Catalunya.
UPC:	Universitat Politècnica de Catalunya.
UPF:	Universitat Pompeu Fabra.
UQAM:	Université du Québec à Montréal. Universtitat de Québec a Montréal.
UQIAD-URL:	Unitat de Qualitat i Innovació Academicodocent de la URL.
URL:	Universitat Ramon Llull.
URV:	Universitat Rovira i Virgili.
UTT:	Unitat de Transferència de Tecnologia.
UVic:	Universitat de Vic.
VSMA:	Marc per a la Verificació, el Seguiment, la Modificació i l'Acreditació de les titulacions oficials.
XPCAT:	Xarxa de Parcs Científics i Tecnològics de Catalunya.

INTRODUCCIÓ

Va ser en aquella petita escola de turisme del carrer Canuda, el CETT, situada al cor de Barcelona, on l'any 1982 vaig iniciar-me en l'estudi d'aquesta disciplina, tant des d'una vessant social com econòmica i empresarial. Allà vaig obtenir el diploma de Tècnic en Empreses i Activitats Turístiques (TEAT), equivalent al títol de diplomat universitari, després de passar l'exàmen de revàlida de la Escuela Oficial de Turismo de Madrid (EOTM), a la Facultat de Geografia de la Universitat de Barcelona (UB). Durant la carrera, tres professores —a les que estic molt agraïda— van influir especialment en el meu esdevenir: Victòria Sanz, que impartia Economia de l'Empresa i que em va despertar la curiositat per la gestió; la Dra. Llanos Tarruella, aleshores professora de Dret Fiscal, que em va fer creure en les meves possibilitats; i Mercè Baquer, professora d'Alemanys, que em va introduir en el món de Goethe i de Rilke.

Tan bon punt vaig saber que havia aprovat la revàlida del TEAT em vaig matricular a la diplomatura de Ciències Empresarials de la UB, que vaig complementar posteriorment amb el postgrau de Direcció d'Administració i Finances, a l'ESADE, per aprofundir en els coneixements de direcció i gestió, i completar el meu bagatge en un camp que ha marcat la meva trajectòria professional.

L'octubre de 1985 vaig començar a treballar al CETT compaginant la feina i els estudis fins que, l'any 1991, el Sr. Espuña, fundador i director de l'entitat, em va proposar que assumís la gerència de l'empresa. El febrer de 1994 vaig passar a formar part del Consell d'Administració de les diferents societats del Grup i el març de 1996 vaig ser nomenada gerent i consellera delegada. Mentre anavem configurant un nou CETT, el Sr. Espuña va esdevenir el meu mentor i em va transmetre la seva passió pel turisme i per la formació, així com la vocació de servei a Catalunya. Ell ha il·luminat la meua carrera professional, que he tingut la sort de poder compartir amb un equip que ha fet possible la consolidació del que avui és el Grup CETT, entitat que dirigeixo des de l'any 2006. A tots els estic molt agraïda, i també als socis i consellers del CETT i als patrons de la Fundació Gaspar-Espuña CETT (FGE-CETT), de la qual m'honora ser membre des de la seva constitució, l'any 2000. Tots ells han orientat les meves decisions en els moments més complicats. En particular, vull mostrar el meu agraïment a Narcís Coll Ferrer, secretari del Consell d'Administració i persona de dret i de seny; a l'actual president del Grup CETT, Miquel Alsius, compromès amb les persones i pragmàtic a l'hora de decidir; i a Antoni Sansalvadó, actual president de la FGE-CETT, un home sensible i inspirador, amb qui comparteixo valors vinculats a la responsabilitat individual, social i corporativa.

Amb el pas dels anys i l'assumpció de noves funcions directives, tant la planificació i la direcció estratègica com les funcions de representació institucional del CETT han adquirit una importància rellevant entre les meves responsabilitats executives. Destacaré algunes de les vinculacions institucionals desenvolupades, fonamentalment dins l'àmbit de l'administració turística i la formació. En el primer cas he estat membre de la Taula de Treball de Turisme de l'Observatori de Turisme de la Generalitat de Catalunya (2006), jurat dels Premis de Promoció Turística (de Turisme de Catalunya, des de l'any 2006, i de l'Agència Catalana de Turisme, des de l'any 2009), participant dels Focus Grups del Pla Estratègic de Turisme de la ciutat de Barcelona (2010), membre de la Comissió d'Experts del Laboratori de Turisme de la Diputació de Barcelona (a partir de l'any 2012) i membre de la Comissió Sectorial de Coneixement i Estratègia de la Taula de Turisme de Catalunya, constituïda l'any 2013.

Dins l'àmbit de la formació, he estat membre del Patronat de l'EUHT CETT-UB (des de l'any 2002), de la Comissió de Formació de la Cambra de Comerç de Barcelona (a partir de l'any 2007), jurat dels Premis del Treball de Recerca de Batxillerat UB-Ferran Adrià (a partir de l'any 2010), membre del Consell de Direcció de l'Agència de Postgraus de la UB i, des de l'any 2012, membre de la Unitat UB-Bullipèdia. També sóc membre, des de l'any 2003, de la Comissió de Turisme i Serveis de la Cambra de Comerç de Barcelona, vaig ser tesorera de la Junta del Cercle pel Coneixement entre els anys 2007 i 2012, i, des del 2013, represento el CETT a la recent constituïda Associació de Centres Adscrits a Universitats Públiques Catalanes (CAUPC).

Pel que fa a l'àmbit de la gestió al capdavant del CETT, l'any 1992 vaig tenir l'oportunitat de posar en marxa l'Escola d'Hoteleria i Turisme del CETT, inicialment ubicada a l'Hotel Barcelona Plaza. Posteriorment vaig participar directament en la negociació, amb l'Ajuntament de Barcelona, del cànon per a la concessió del dret de superfície de l'Hotel Alimara —que el CETT va inaugurar i gestiona des de l'any 1995, vinculat al model pedagògic del centre— i de les noves instal·lacions del CETT a la Vall d'Hebron —seu de l'Escola des de l'any 1996—. Allà vam crear i implantar un nou currículum integrat per als Cicles Formatius de Tècnic en Cuina i Serveis de Restaurant Bar, que va ser aprovat per l'administració competent i que, amb el pas dels anys, s'ha consolidat en diferents centres d'estudis de formació professional, públics i privats. Aquestes fites van culminar, l'any 1997, amb l'adscripció del CETT a la UB, amb l'objectiu d'impartir els estudis de la diplomatura de Turisme (DT).

Des d'aquesta vessant de la gestió vaig viure amb intensitat la meva primera aproximació al món universitari que, anys més tard, m'ha dut a l'elaboració d'aquesta tesi. L'any 1997 vaig participar en la creació del nou pla d'estudis de la DT i en el pla

d'adaptació de l'anterior formació turística TEAT. Seguint amb la gestió universitària, l'any 2000 vaig participar en la creació del Graduat Superior en Gestió de l'Oci i el Turisme, una formació de segon cicle i un títol propi de la UB, que dirigia el Dr. López Palomeque i que oferien conjuntament la UB i el CETT. Més endavant, l'any 2004, vaig participar amb l'equip de l'Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme CETT-UB (EUHT CETT-UB) en el primer pla pilot d'adaptació de les titulacions a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES), fruit del qual es van implantar els crèdits europeus a la DT, el curs 2005-2006. També vaig formar part, l'any 2009, de l'equip que va dissenyar el grau de Turisme (GT), tant per la vessant dels continguts acadèmics com per la de la gestió.

Actualment, només cinc anys després de la implantació del GT, segueixo treballant en diversos reptes acadèmics. D'una banda, en un programa interuniversitari de doctorat de Turisme, amb l'assessorament i el suport institucional del Dr. Enric Canela, director de l'Escola de Doctorat de la UB; de l'altra, en la creació d'un nou grau de Ciències Culinàries i Gastronòmiques, conjuntament amb el campus de l'Alimentació de Torribera (UB), l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (UPC) i la Fundació Alícia. Puc afirmar, doncs, que des de la implantació de la DT he format part activa dels fòrums de creació dels diferents títols de Turisme, oficials o propis de la UB, que ha promogut aquesta universitat, en un procés que ha anat consolidant el CETT com a centre universitari de referència. En tot aquest procés, primer com a vicerector, després com a delegat del rector i actualment com a rector de la UB, hi ha estat sempre present el Dr. Dídac Ramírez, amb la seva reflexió profunda i el convenciment sobre les virtuts de l'estudi del Turisme.

Pel que fa a la meva relació amb el món universitari, m'hi vaig introduir durant tot el període d'implantació de la DT gràcies a alguns dels directors de l'EUHT CETT provinents de la UB: el Dr. Joan Tugores —que després va ser rector de la UB (2001-2005)—, per a qui qualsevol projecte era possible, amb la qualitat com a prerrequisit; el Dr. Xavier Triadó, que dominava l'art de la mediació institucional, i el Dr. Gaspar Rosselló —actualment vicerector de Política Acadèmica i Qualitat de la UB—, que va inculcar-me les virtuts de la Convergència Europea. A tots ells agraeixo el suport i l'estima que m'han donat i que encara avui em donen, i l'impuls que ha suposat la seva insistència perquè culminés, amb aquesta tesi, el tercer cicle universitari. També vull mostrar el meu agraïment al professor Ramon Arcarons, traspassat l'estiu del 2010, que va prestigiar la professió turística a través de la creació, l'any 1991, del Col·legi de Tècnics en Empreses i Activitats Turístiques (COTEAT). També va sembrar al CETT la llavor del coneixement del Turisme, i em va impulsar en l'empeny de dur a terme la tesi

a partir de la meua participació en el Congrés de Turisme de Catalunya, l'any 2004, amb la ponència "Com donar resposta a les necessitats laborals del sector turístic", juntament amb Joaquim Majó, de la UdG.

A partir de l'any 2009, el nou escenari acadèmic que es va donar com a conseqüència de la implantació del grau de Turisme va coincidir amb la finalització de la meua llicenciatura d'Administració i Direcció d'Empreses (2009) i del Màster Universitari en Gestió Administrativa (2010), ambdós a la Universitat Abat Oliba-CEU. Quan vaig presentar el Treball Final de Màster "L'evolució del règim jurídic del turisme a Catalunya (1980-2010)", el Dr. Josep Lluís del Olmo, doctor en comercialització i investigació de mercats i membre del tribunal, em va animar a emprendre el camí cap al doctorat. A partir d'aquell moment m'ho vaig plantejar seriosament i el meu mentor acadèmic, el Dr. Marc Escolà, qui m'havia empès cap al segon cicle i amb qui havia compartit interessants i pedagògiques converses sobre la gestió acadèmica, fonamentalment des de la vessant administrativa, em va animar a seguir endavant i a explorar diverses temàtiques d'interès.

Atesa la meua trajectòria acadèmica i professional, i després d'analitzar diferents temes per a la tesi, l'estudi de la implantació de la diplomatura universitària de Turisme a les universitats catalanes (1997-2008) em va semblar un tema apassionant i un repte. Era un tema que encara no havia estat estudiat i que podia encarar tot just quan s'acabaven d'implantar els estudis de grau i, per tant, havia començat l'extinció de la diplomatura en qüestió. Un treball específic, de recerca aplicada, que podia tenir continuïtat amb l'estudi de la implantació del grau de Turisme, per exemple, o amb l'estudi comparatiu amb d'altres disciplines acadèmiques de recent incorporació a la universitat, com ara el disseny o el cinema. El Dr. Jesús M. Prujà, cap de l'Oficina d'Orientació per a l'Accés a la Universitat, va acceptar dirigir la meua tesi després d'advertir-me seriosament sobre l'esforç i la dedicació que em suposaria arribar fins al final. El fet que una persona tan enfeïnada, rigorosa i exigent com el Dr. Prujà em fes confiança em va fer decidir a dur-la a terme, sense pensar-m'ho dues vegades.

D'aquesta manera van passar a formar part del tema d'estudi del meu treball el concepte de turisme, la seva finalitat lúdica i el seu plantejament com a disciplina turística, així com el govern de la indústria turística a Catalunya entre els anys 1980 —amb les competències sobre la matèria traspassades a la Generalitat— i 2012 —amb la revisió i l'actualització de la normativa turística a 30 de juny de 2012, fruit de la transposició de la Directiva de Serveis en el Mercat Interior (DSMI)—. També ho van fer el sistema d'educació superior —supeditat al sistema educatiu i universitari espanyol,

malgrat les competències de la Generalitat de Catalunya en aquesta matèria— i la gènesi i l'evolució dels estudis superiors de Turisme a Catalunya.

Si ens centrem en l'anàlisi del turisme a Catalunya, durant el s. XX ha esdevingut un sector clau per a l'economia i el desenvolupament del país, que figura entre les primeres destinacions turístiques mundials. Per mantenir la seva competitivitat, però, ha hagut de tenir en compte alguns condicionants. Per exemple, en la dècada dels noranta Catalunya va haver de fer front a una forta competència provocada, d'una banda, per les noves destinacions emergents i, de l'altra, per la facilitat d'accés a destinacions ja consolidades. També cal considerar les modificacions en els hàbits i en les demandes d'uns turistes cada vegada més viatjats i més exigents, que valoren nous aspectes intangibles, fet que obliga a revisar el model d'oferta i de prestació de serveis.

En aquest context, el Govern de Catalunya ha anat establint polítiques pròpies en matèria de turisme, a través de la regulació normativa i en virtut de les competències exclusives que li atorgava l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC). Ha configurat així un cos normatiu propi, alhora que anava desplaçant el dret turístic estatal. El Govern ha impulsat el sector a través de la política turística i de l'ordenació jurídica, amb objectius essencials com ara regular l'activitat turística i donar garanties als usuaris dels serveis turístics. L'evolució del règim jurídic del turisme a Catalunya mostra com s'han anat consolidant aspectes com ara la conscienciació mediambiental, la consideració del valor del territori, del patrimoni natural i cultural, dels recursos intangibles i del medi ambient com a recursos imprescindibles per a la competitivitat del sector.

L'ordenació jurídica de la formació turística, a Espanya i a Catalunya, també ha configurat les bases per al desenvolupament de la formació especialitzada en Turisme i la posterior implantació, l'any 1997, de la DT a les universitats catalanes. Però si bé cada cop era més evident que el sector turístic necessitava una formació superior universitària que respongués a les seves necessitats, a la seva evolució i a les estratègies de competitivitat i d'internacionalització marcades pel Govern de la Generalitat de Catalunya, el turisme no va passar a l'àmbit universitari fins l'any 1996.

Segons indicava l'ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT [OECD] (2010), és remarcable el fet que, tot i la reputació internacional que té Catalunya en l'àmbit del disseny i amb un sector turístic tan important, les universitats hagin donat tan poca atenció a aquestes disciplines. Afegia que el fet que el Govern hagi focalitzat el model català d'innovació en la ciència i la tecnologia ha limitat el desenvolupament universitari de la innovació econòmica, social i cultural, per exemple,

quan el que caldria és incentivar les universitats per tal que la recerca s'enfoqués a les necessitats de les empreses del territori.

A Catalunya, la integració plena dels estudis superiors de Turisme a l'àmbit universitari presenta unes característiques pròpies, atès que eren uns ensenyaments professionalitzadors i especialitzats que, durant gairebé tres dècades, s'havien impartit en nombrosos centres privats, degudament reconeguts. En l'àmbit universitari, les carreres de cicle curt (diplomatures) tenien una orientació més professional que les de cicle llarg (llicenciatures, enginyeries), més acadèmiques. Inicialment, a la universitat, els estudis de Turisme es van emmarcar en els programes de diplomatura, fins a la plena implantació de la reforma de Bolonya, l'any 2009, moment en què van passar al grau.

L'any 2000, la Dra. Marta Ministral investigava sobre la influència de les polítiques turístiques i els corrents espanyols de pensament geogràfic en la creació dels plans d'estudis de Turisme i en els continguts cognoscitius de la Geografia del Turisme, en la tesi doctoral "Geografia i polítiques de formació en turisme: l'aportació de la geografia als plans d'estudi superiors en turisme a Espanya". MINISTRAL (2000) analitzava en el seu treball els plans dels estudis de Tècnic d'Empreses Turístiques (TET), TEAT i els de la DT en el marc estatal.

En un context marcat per la gran incidència social i econòmica del turisme a Catalunya (1980-2008), en què els sectors empresarial, institucional i acadèmic coincidien en reclamar una capacitació superior per part dels directius d'empreses i institucions turístiques, és interessant estudiar la implantació dels estudis universitaris de Turisme a les universitats catalanes, el model formatiu de la DT a Catalunya i l'evolució del mapa de l'oferta de places, les sol·licituds, les assignacions i la matrícula, des de l'inici de la DT (1997) fins a la implantació del GT (2009).

En el moment de la implantació de la DT, l'exercici de les competències de Catalunya en matèria de formació turística es realitzava a través de l'Institut Superior d'Estudis Turístics (INSETUR) i de l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya (EOTC), adscrita a l'INSETUR. Es donava la paradoxa que, el sector turístic, clau per a l'economia del país i en ple desenvolupament i modernització, no disposava d'una formació turística superior integrada al sistema universitari, malgrat la creixent demanda social i sectorial d'uns estudis superiors de Turisme. Responia a aquest interès l'àmplia oferta de formació del títol de Tècnic en Empreses i Activitats Turístiques (TEAT), equivalent al de diplomat universitari, a través de nombrosos centres privats que tenien, en general, característiques més pròpies de centres de formació professional (FP) que

de centres universitaris. Uns centres que, d'altra banda, han format nombrosos professionals que la indústria turística del país, en permanent creixement, ha necessitat i ha absorbit per tal de desenvolupar-se.

El títol universitari oficial de Diplomat/Diplomada en Turisme (DT) i les directrius generals pròpies dels plans d'estudis conduents a la seva obtenció les va establir, l'any 1996, el Reial Decret (RD) 604/1996, de 15 d'abril.¹ Inicialment, l'any 1963, la formació en Turisme havia estat regulada pel Ministeri d'Informació i Turisme, a través de l'EOTM, que concedia el títol de TET també en els centres no oficials d'ensenyament turístic de la resta de l'Estat. L'any 1980, a través del Reial Decret 865/1980, de 14 d'abril,² es van regular novament els ensenyaments dirigits a la formació de professionals de nivell directiu en el camp del turisme, amb la creació d'uns estudis de tres anys que van donar lloc al títol de TEAT, equivalent al de diplomat universitari. El títol, que s'impartia a les escoles oficials de Turisme i en nombrosos centres privats, l'expedia el Ministeri de Comerç i Turisme, amb l'autorització del Ministeri d'Universitats i d'Investigació.

Cal considerar que és l'Estat qui té atribuïdes les competències per a l'establiment dels títols oficials de formació universitària. No va ser fins l'any 1980, a través del Reial Decret 2809/1980, de 3 d'octubre,³ que es van traspassar a la Generalitat de Catalunya els serveis en matèria d'Ensenyament. L'any 1989, el Decret 247/1989, de 25 de setembre,⁴ de creació de l'INSETUR, va permetre l'exercici de les competències de Catalunya en matèria de formació turística, i al desembre del mateix any es va crear l'EOTC, adscrita a l'INSETUR. La Llei Orgànica (LO) 11/1983, de 25 d'agost,⁵ de Reforma Universitària (en endavant LORU) preveia que els estudis superiors de Turisme poguessin ser organitzats i desenvolupats per la universitat, incorporant-los plenament a aquest àmbit. Posteriorment, l'any 1991 i a partir del Reial Decret 557/1991, de 12 de abril,⁶ sobre la creació i el reconeixement d'universitats i centres universitaris, les administracions competents van procedir a la integració de les escoles oficials de Turisme a les universitats que correspongués, previ acord amb les mateixes, i de conformitat amb el que establia l'article 9 de la LORU, anteriorment esmentada.

¹ RD 604/1996, de 15 d'abril, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de Diplomat en Turisme i les directrius generals pròpies dels plans d'estudis conduents a l'obtenció del mateix (BOE 101, de 26 d'abril de 1996).

² RD 865/1980, de 14 d'abril, pel qual es regula l'ordenació dels ensenyaments turístics especialitzats i dels centres que els imparteixen (BOE 112, de 9 de maig). (Es deroga pel RD 259/1996, de 16 de febrer).

³ RD 2809/1980, de 3 d'octubre, sobre el traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria d'ensenyament (BOE 314, de 31 de desembre de 1980).

⁴ D 247/1989, de 25 de setembre, pel qual es crea l'Institut Superior d'Estudis Turístics (INSETUR) i se n'aproven els Estatuts (DOGC 1205, d'11 d'octubre de 1989).

⁵ L ORGÀNICA 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària (BOE 209, d'1 de setembre). (Es deroga en la forma indicada per la LO 6/2001, de 21 de desembre).

⁶ RD 557/1991, de 12 d'abril, sobre la creació i el reconeixement d'universitats i centres universitaris (BOE 95, de 20 d'abril de 1991). (Ampliat pel RD 485/1995, de 7 d'abril).

Tres anys més tard, amb el Reial Decret 1267/1994, de 10 de juny,⁷ sobre les directrius generals comunes dels plans d'estudis dels títols universitaris de caràcter oficial i validesa en tot el territori nacional, que va modificar el Reial Decret 1497/1987, de 27 de novembre,⁸ es van establir les directrius generals dels plans d'estudis conduents a l'obtenció de qualsevol títol universitari de caràcter oficial, per garantir la necessària coherència i homogeneïtat del model acadèmic universitari.

El 1996, la incorporació dels estudis superiors de Turisme a la universitat va ser regulada inicialment pel Reial Decret 259/1996, de 16 de febrer,⁹ que va crear el títol oficial de Diplomata en Empreses i Activitats Turístiques (DEAT), expedit pel rector de la universitat corresponent i amb validesa a tot Espanya. A partir d'aquell moment els plans d'estudis van passar a ser aprovats per les universitats i homologats pel Consejo de Universidades (CU), mentre que l'accés als nous estudis el regia la normativa vigent per a l'accés als estudis universitaris de diplomata universitari. Es va preveure que les escoles oficials de Turisme s'integressin a les universitats abans de l'1 d'octubre de l'any 2001, així com l'extinció del TEAT, essent derogat el RD 865/1980, que regulava aquests ensenyaments.

Els centres privats, en virtut del RD 259/1996, podien sol·licitar i obtenir, abans de l'1 d'octubre de l'any 2001, el reconeixement com a escoles universitàries adscrites a la universitat corresponent. Mentrestant, podien seguir impartint els estudis de TEAT, adscrits a la corresponent Escola Oficial de Turisme (EOT), encara que aquesta s'integrés a la universitat.

Finalment, el Reial Decret 604/1996, de 15 de abril,¹⁰ va establir el títol universitari oficial de DT (que va substituir el títol de DEAT) i va marcar un termini de tres anys a partir de la seva publicació, el 26 d'abril de 1996, per homologar els plans d'estudis de la DT per part del CU o un pla d'estudis provisional indicant que, una vegada homologats els nous plans, s'extingirien els anteriors.

Van participar en aquest escenari múltiples agents que, juntament amb la regulació estatal i autonòmica, van determinar el marc conceptual, jurídic i formatiu de la DT. A partir del curs 2009-2010 es va implantar el GT a la major part de les universitats

⁷ RD 1267/1994, de 10 de juny, pel qual es modifica el RD 1497/1987, de 27 de novembre, pel qual s'estableixen les directrius generals comunes dels plans d'estudis dels títols universitaris de caràcter oficial, i diversos RD que aproven les directrius generals pròpies dels mateixos (BOE 139, d'11 de juny de 1994).

⁸ RD 1497/1987, de 27 de novembre, sobre directrius generals comunes dels plans d'estudis dels títols universitaris de caràcter oficial i la validesa en tot el territori nacional (BOE 298, de 14 de desembre de 1987). (Modificat pel RD 1267/1994, de 10 de juny).

⁹ RD 259/1996, de 16 de febrer, sobre la incorporació a la universitat dels estudis superiors de Turisme (BOE 56, de 6 de març de 1996). (Deroga el RD 865/1980, de 14 d'abril).

¹⁰ RD 604/1996, de 15 d'abril, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de Diplomata en Turisme i les directrius generals pròpies dels plans d'estudis conduents a l'obtenció del mateix (BOE 101, de 26 d'abril de 1996).

catalanes i centres adscrits, i es va obrir un nou escenari en el context de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) que pot ser objecte de posteriors estudis quan hagi estat completament implantat.

Amb referència a aquest treball d'investigació, l'objectiu principal és presentar i analitzar la incorporació dels estudis superiors de Turisme a les universitats catalanes i, en concret, la implantació de la DT a Catalunya entre els anys 1997 i 2008, des d'una perspectiva acadèmica i de mercat. Amb aquest treball es pretén demostrar una hipòtesi general: en un període marcat pel creixement i la forta incidència social i econòmica del turisme a Catalunya, la implantació dels estudis de Turisme a la universitat ha modificat el mercat de l'oferta i la demanda de places, que s'ha vist incrementat pel prestigi que ha adquirit la formació quan ha esdevingut plenament universitària.

El període concret d'estudi sobre la implantació de la DT a les universitats catalanes va des de l'any 1997, moment en què els estudis superiors de Turisme, en el marc de la LORU, es van incorporar plenament a l'àmbit universitari, fins l'any 2008, el previ a la implantació dels diferents graus de Turisme, com a conseqüència de l'adaptació espanyola a l'EEES.

La resposta del mercat a la incorporació dels estudis de Turisme a la universitat s'ha analitzat des del punt de vista de l'oferta de places, les sol·licituds, les assignacions i la matrícula. S'han plantejat, doncs, les següents qüestions i hipòtesis:

a) Com ha evolucionat l'oferta a partir de la implantació de la DT a les universitats catalanes?

Hipòtesi 1: La implantació de la DT es va realitzar sense planificar l'oferta dels centres que impartien els estudis de Turisme. Un mercat d'oferta atomitzat i majoritàriament privat va estimular la competència entre les universitats i els seus centres —integrats o adscrits— a fi de diferenciar-se, i va fer que oferissin nivells més alts d'especialització de la formació.

Hipòtesi 2: El mercat va regular progressivament l'excés d'oferta de places per cursar la DT, i va eliminar els centres amb una demanda de nou accés insuficient.

Hipòtesi 3: Amb la incorporació dels estudis superiors de Turisme a la universitat va aparèixer l'oferta de places de la DT a preu públic. Aquest fet va incidir en la progressiva disminució de l'oferta de places a preu privat.

b) Com ha evolucionat la demanda a partir de la implantació de la DT a les universitats catalanes?

Hipòtesi 4: La incorporació dels estudis de Turisme a la universitat va millorar el prestigi acadèmic d'aquesta formació, fet que va estimular-ne la demanda.

Hipòtesi 5: El fet que la DT aparegués en els llistats de preinscripció universitària va suposar un canvi substancial en l'entorn competitiu de la formació superior de Turisme, que va ser negatiu per a la seva demanda.

Hipòtesi 6: L'aparició de l'oferta de la DT a preu públic va comportar una disminució de la demanda d'aquests estudis als centres privats, atès que el factor preu és un dels principals condicionants a l'hora d'escollir un centre d'estudis.

c) Quin ha estat el grau de satisfacció de la demanda?

Hipòtesi 7: La DT es va desenvolupar en un mercat d'oferta en el qual sempre es va poder satisfer la demanda, tant en primera preferència com per àmbits territorials.

Hipòtesi 8: Amb la plena incorporació dels estudis de Turisme a la universitat, la qualitat acadèmica de l'alumnat assignat a la DT va augmentar a mesura que s'ajustaven l'oferta i la demanda, un fet que es posa de manifest amb l'evolució positiva de la nota de tall.

L'estructura de la recerca s'ha dividit en tres apartats: l'objecte de l'estudi, la recerca empírica (la diplomatura iniversitària de Turisme) i les conclusions. Per il·lustrar les dades i facilitar-ne la comprensió i l'anàlisi, el treball incorpora taules, figures i mapes.

L'objecte d'estudi consta de quatre epígrafs. En el primer es descriu i s'estudia el turisme, la seva finalitat lúdica i com a disciplina científica. El segon epígraf, que tracta sobre el govern de la indústria turística a Catalunya entre els anys 1980 i 2012, conté sis apartats: el Principat de Catalunya i les institucions de l'autogovern, les competències de la Generalitat de Catalunya sobre el turisme, la dimensió econòmica del turisme a Catalunya, el règim jurídic de la indústria turística a Catalunya —que exposa el context social i econòmic del turisme a través de les polítiques turístiques que s'han desenvolupat mitjançant l'ordenació normativa—, la motivació del procés de codificació i actualització normativa i, finalment, la revisió i l'actualització de la normativa turística a 30 de juny de 2012. El tercer epígraf està dedicat a l'educació superior i el turisme a Catalunya, i consta de vuit apartats en què s'exposen les competències de la

Generalitat sobre universitats, la regulació del sistema educatiu i universitari a l'Estat espanyol, el sistema universitari a Catalunya, l'evolució de l'oferta d'estudis universitaris a Catalunya durant el període d'implantació de la DT, la gènesi i l'evolució dels estudis superiors de Turisme i, finalment, s'introdueix el debat entre el model d'universitat tradicional i el d'universitat aplicada, i la necessitat d'un vincle entre la universitat i l'empresa per a l'ocupabilitat dels titulats en Turisme.

L'anàlisi del marc legal és un element fonamental dels epígrafs segon i tercer de la primera part de l'estudi. S'hi recopila i estudia la normativa turística catalana vigent en el període comprès entre els anys 1980 i 2010, que coincideix, fins l'any 1996, amb l'etapa dels estudis de TEAT —encara dins l'àmbit extrauniversitari— i, a partir d'aleshores, amb l'etapa universitària dels estudis de Turisme (la DT fins l'any 2008, i el GT a partir de l'any 2009). A més, tenint en compte la influència de les polítiques europees comunitàries en l'àmbit de la formació (EEES) i també en el dels serveis turístics, s'ha considerat oportú incorporar a l'estudi les actualitzacions i la nova legislació turística a Catalunya que han tingut lloc fins el 30 de juny de 2012, fruit de la transposició de la DSMI en l'àmbit turístic, la Directiva (DI) 2006/123/CE, de 12 de desembre.¹¹ També s'ha recopilat i analitzat l'ordenació jurídica que ha afectat la formació turística a Espanya (en aquest cas ens hem remontat a l'any 1970, en que es va aprovar la Llei 14/1970, de 4 d'agost) i a Catalunya per tal de facilitar la comprensió de la seva evolució fins a la plena incorporació del Turisme a la universitat, així com la normativa europea, que també ha suposat canvis importants en la configuració dels plans d'estudis per al seu reconeixement i homologació.

Els criteris metodològics de la recerca empírica es tracten en el quart epígraf.

La segona part de l'estudi, que correspon a la recerca empírica sobre la diplomatura universitària de Turisme, està fonamentada en sis eixos:

1. La implantació de la DT a les universitats catalanes entre els anys 1997 i 2008, amb un estudi exhaustiu (epígraf 5) del cas particular de cada universitat i dels seus centres integrats o adscrits, que inclou els trets diferencials dels respectius plans d'estudis i serveis oferts. També es comparen (epígraf 6) diversos aspectes dels centres d'estudis que van implantar la DT.
2. La investigació quantitativa sobre l'evolució de l'oferta total de places de la DT a Catalunya (epígraf 7), global i desagregada, en funció de la via d'inscripció, per universitats i tipologia de centres, per àmbits territorials, i amb relació a la branca de les

¹¹ DIRECTIVA 2006/123/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior (DOCE L 376, de 27 de desembre de 2006).

Ciències Socials, a més de l'evolució dels preus de la formació, públics i privats (epígraf 8).

3. Una recerca quantitativa sobre l'evolució de la demanda de la DT a Catalunya —la sol·licitud de places per als centres als quals s'accedia per la via de la preinscripció universitària—, global i desagregada, per universitats i tipologia de centres, per àmbits territorials i amb relació a la branca de les Ciències Socials (epígraf 9).

4. La investigació quantitativa sobre la satisfacció de la demanda de la DT a Catalunya —l'assignació de places als centres als quals s'accedia per la via de la preinscripció universitària— global i desagregada, per universitats i tipologia de centres, per àmbits territorials i amb relació a la branca de les Ciències Socials. També es presenta l'evolució del nombre d'assignats segons les preferències i per gènere (epígraf 10), a més d'una simulació de la nota de tall.

5. L'estudi quantitatiu sobre l'evolució de la xifra de matriculats a la DT a Catalunya, global i desagregada, per via d'inscripció i per vies d'accés, per universitats i tipologia de centres, per àmbits territorials i amb relació a la branca de les Ciències Socials, a més d'una anàlisi de les notes de tall (a partir d'una simulació) i de la matriculació, per gènere, als centres universitaris presencials (epígraf 11).

6. La investigació sobre el pas de la DT al GT a Catalunya (2008-2010), tenint en compte l'oferta, la matriculació, l'evolució de la quota de mercat, l'ocupació dels centres d'estudis i l'evolució del preu de la formació (epígraf 12).

Finalment, a la tercera part, s'exposen les conclusions que s'han extret dels resultats obtinguts mitjançant la investigació, i es fa una valoració general sobre la implantació de la DT a Catalunya, el seu model formatiu i la justificació d'aquesta implantació, fruit de l'anàlisi anterior. També es valora la instauració dels graus de Turisme, en substitució de la DT, alhora que es cerquen paral·lelismes entre l'evolució de l'ordenació jurídica del sector turístic, els canvis en les polítiques de formació superior en Turisme, i el desenvolupament del sector, a Catalunya. En aquest apartat també s'aporten alguns suggeriments per a futures línies d'investigació.

Per acabar aquesta introducció, vull afegir que aquest treball ha estat possible gràcies a totes aquelles persones i institucions que m'han donat suport i han estat al meu costat durant aquest període de dedicació intensa, constant i sovint obsessiva. A més de les persones ja esmentades anteriorment, a les quals reitero la meva gratitud, vull mostrar el meu agraïment als directors i les directores de les escoles universitàries de Turisme de Catalunya que han tingut l'amabilitat de respondre el formulari que els vaig enviar:

Montserrat Vilalta, directora de l'EU del Maresme (UPF); Jordi Vilaseca, director de l'EUT de Manresa-Escola Joviat (UdL) i de l'EUT dels Pirineus (UdL); Eva Alonso, directora de l'EUT Bettatur (URV); Ramon Serra, president del Consell de Direcció de l'EUHT Sant Pol (UdG); Eulogio Arza, director general de l'EUT Mediterrani (UdG); David Valls, director de l'EUT Euroaula (UdG); Carmina de Solà-Morales, directora de l'ESADE-Escola Universitària de Turisme Sant Ignasi (URL) i el seu successor, Ricard Santomà; J. Francesc Valls, catedràtic del Departament de Direcció de Màrqueting d'ESADE; i Josep Gomis, director de la diplomatura de Turisme a la UOC.

Agraeixo a Josefina Díaz, Joan Abad i Enric González, de la Direcció General de Turisme, el fet de ser-hi sempre que els he necessitat, i a les bibliotecàries de la Direcció General de Turisme, Conxa González i Montse Llopis, així com a Eugènia Mañas, del Consell Interuniversitari de Catalunya, per anar sempre més enllà, interpretant i cercant tot allò que em podia ser d'utilitat.

Al CETT he pogut comptar amb l'ajut inestimable de Roser Martínez, que mereix una menció especial per la seva curosa dedicació, Elisabet Ferrer, Fernando Serracant, Daniel Imbert-Bouchard, Monique Rous de Madinhac, J.A. Pérez-Aranda, Òscar Casanovas, Helena Puig, Assumpta Domenech, Martí Fornells, Esther Boix, Tina Domínguez, Raül Segarra, la Dra. Carolina Martín i la Dra. Nayra Llonch. Gràcies a tots i totes, i gràcies també als que s'han doctorat prèviament —Rat Iglesias, Mireille Spalacci i Anna Torra— i als actuals doctorands, perquè tots m'han motivat a seguir endavant, i també al CETT i a la FGE-CETT, pel suport institucional.

Finalment, voldria tancar el capítol d'agraïments amb algunes mencions especials: a Olga Prat, per les seves minucioses correccions del text; al Dr. Jesús M. Prujà, el meu director de tesi, generós i punyent, que ha dirigit el treball sense concessions; al Dr. Marc Escolà, que ha estat l'ànima de la meva carrera acadèmica; i, molt especialment, a la meva família, l'Eugeni, la Laura i els meus pares, que ho han fet possible. A tots ells, moltes gràcies.

PRIMERA PART. L'OBJECTE D'ESTUDI

1. El Turisme

L'estudi de la implantació de la Diplomatura de Turisme (DT) a la universitat, a Catalunya, entre els anys 1997 i 2008, implica el fet de conceptualitzar el turisme i delimitar-ne l'àmbit d'estudi. Així, doncs, aquesta investigació parteix del plantejament dels fonaments teòrics del turisme, del turisme i l'oci, i de la disciplina científica del turisme —també anomenada *turismologia*¹² o ciència del turisme—, exposa les competències que el Principat de Catalunya té sobre turisme, i aporta dades sobre la seva dimensió econòmica que n'il·lustren la importància per al desenvolupament econòmic i social del país. També presenta un estudi exhaustiu sobre l'ordenació del turisme a Catalunya en el període 1980-2010.

L'educació superior a Catalunya es presenta a través de les competències del Govern de Catalunya sobre les universitats, i de l'evolució de la universitat fins a l'establiment del sistema universitari català. S'introdueix el sistema educatiu preuniversitari i la formació professional (FP), així com tot el procés d'accés a la universitat a través de la preinscripció i fins a la matriculació. Un punt important en l'apartat sobre l'educació superior a Catalunya és el que tracta sobre el desenvolupament dels estudis superiors de Turisme, la seva gènesi i evolució i, més en concret, de la DT, que significa la incorporació dels estudis de Turisme a la universitat i el pont entre la formació de Tècnic en Empreses i Activitats Turístiques (TEAT) i el grau de Turisme (GT).

1.1. El turisme com a concepte

Tot i que avui dia encara no existeix una conceptualització clara del turisme, és previsible que es vagi desenvolupant gràcies a la integració, amb identitat pròpia, dels estudis de Turisme a la universitat. Pel que fa a la ciència del turisme és interessant recuperar el criteri que diversos autors han plantejat majoritàriament al llarg del segle XX, sense que, fins a l'actualitat, s'hi hagi arribat a un acord entre la comunitat científica que l'estudia.

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS [IEC] (2007), en el *Diccionari de la llengua catalana*, defineix el turisme com el "fet de viatjar per un país pel sol gust de conèixer-lo, per recreació. Fer turisme. Viatge de turisme. Conjunt d'activitats, de tècniques i de serveis

¹² Segons BELTRAMI (2010, 12), *turismologia* "és la denominació de la ciència que estudia el turisme i tots els seus components amb una visió sistemàtica i holística, ocupant-se del fenomen turístic en la seva totalitat". En el *Diccionari de la llengua catalana* no apareix cap entrada per *turismologia*, *turistologia*, *turismòleg* i *turistòleg*. FERNÁNDEZ FUSTER (1981, p. 25) es refereix a "Tècnic turístic, turismòleg o alguna cosa així".

relacionat amb el transport i l'acolliment dels turistes", i al turista com la "persona que viatja per recreació, recorre un país pel sol gust de conèixer-lo". Altres definicions actuals les trobem, per exemple, a l'*Oxford English Dictionary* (OXFORD UNIVERSITY PRESS, 2010), segons el qual, "el turisme és l'organització comercial i el funcionament de les vacances i visites a llocs d'interès: un fons nacional per a la promoció del turisme. La indústria turística. Turista es tota persona que viatja o visita un lloc per plaer". NORVAL (1936) ja feia referència a la indústria turística quan va publicar *The tourist industry*, on va aplicar l'anàlisi econòmica a l'estudi del turisme en un moment en què dominava la tendència sociològica entre els seus estudiosos.

La paraula turisme està composta per les rels *tour* i *turn*, i el sufix *-ism*. Els inicis de la seva documentació són analitzats per FERNÁNDEZ FUSTER (1981), que situa la primera aparició de *tour* el 1760, i de *turn* el 1746. Etimològicament, les rels *tour* i *turn* procedeixen del llatí *tornus* (torn) i *tornare* (girar), mentre que el sufix *-isme* forma el substantiu per fer referència al fenomen general dels viatges.

De l'estudi etimològic de la paraula turisme, KORSTANJE (2007) en destaca tres escoles clàssiques: la saxona, l'aramea i l'onomàstica que, com indica, encara són debatudes en els principals centres d'investigació acadèmica del turisme. La primera escola prové d'Anglaterra, on la rel *torn*, que significava una partida amb retorn, ja en el segle XII es va utilitzar fent referència als viatges de descans dels camperols i, en el segle XVIII, per denominar els viatges que feien els nobles anglesos cercant educació i cultura. L'escola aramea considera que el concepte turisme té relació amb la rel lingüística *tur*, per anomenar els viatges, l'exploració i el trasllat de persones. Situa l'ús del vocable per primera vegada quan Moisès envia un grup de representants al país de Canaan.¹³ La tercera corrent, l'escola onomàstica, considera que l'origen del concepte turisme està vinculat al cognom De la Tour,¹⁴ una família de l'aristocràcia francesa dedicada al transport comercial.

Són moltes les definicions de turisme que han anat apareixent, especialment al llarg del segle passat, però com també indica KADRI (2008), encara manca una definició acadèmica reconeguda:

L'absència d'una definició reconeguda pel conjunt de la comunitat d'investigadors mostra aquesta dificultat per obtenir un consens i representa un altre handicap major en la formació d'una identitat científica del turisme. (...) Sembla paradoxal que el turisme pateixi l'absència d'una definició acadèmica reconeguda per la comunitat d'investigadors mentre aquests utilitzen, criticant-les, les definicions d'organismes

¹³ FERNÁNDEZ FUSTER (1981) indica que la paraula *tour* "figura a la Bíblia (Números, cap. XII, vers 17)". (p. 26)

¹⁴ KORSTANJE (2007) en dona la prova empírica citant a JIMÉNEZ GUZMÁN i a LEIPER, que sostenen que l'inici del turisme com a activitat orientada al desplaçament comercial prové d'un tractat de relacions amb Anglaterra, signat el 1516 per Carles V. El rei, en celebrar el conveni, va entregar a la família De la Tour l'exclusivitat del transport comercial.

*oficials que creuen que compleixen una necessitat institucional més que científica.*¹⁵
(p. 52)

Tot i que no existeix una conceptualització clara del turisme en si, això no implica que no se n'hagin fet definicions considerades clàssiques (BELTRAMI, 2010). En destacarem algunes de les citades per MUÑOZ DE ESCALONA (1992), que han sigut formulades per estudiosos com ara HUNZIKER I KRAPP, TROISI, OSSIPOV, CARONE, SESSA, PULIDO O FERNÁNDEZ FUSTER, entre d'altres. Atès que nosaltres, com MAROTTI (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992), pensem que cal fer una anàlisi històrica per poder estudiar el turisme sistemàticament, presentarem les principals corrents que s'han configurat entorn aquest concepte al llarg dels dos darrers segles.

A l'hora de conceptualitzar el turisme encara es donen múltiples condicionants. D'entrada, caldria aprofundir en les bases científiques del concepte *turista*, així com en la definició dels criteris que haurien de permetre comparar les motivacions de les persones en diferents períodes històrics per poder ser anomenades turistes (ambdues no són objecte d'estudi en el present treball). Si tenim en compte que el turisme, tal com l'han entès els estudiosos, apareix com a resposta a un model de societat determinat —l'anomenada societat moderna, en la que es produeix un espectacular desenvolupament econòmic, social i polític—, entendrem millor la seva complexitat i els diferents enfocaments emprats a l'hora d'estudiar-lo.

El turisme s'ha intentat definir des de diverses perspectives que mostren els interessos, també diversos, des dels quals “és percebut com a fenomen social, activitat econòmica o com a impacte sobre el medi físic o social” (LIEPER, citat per DE RUS I LEÓN, 1997, p. 71). En la concepció científica moderna del turisme trobem, fonamentalment, tres plantejaments diferents: l'econòmic, el sociològic i l'anomenat clàssic, que conté els anteriors. El primer estudia el turisme a partir de l'oferta o del producte, i el principal impulsor n'és l'economista austríac VON SCHULLERN; el segon, desenvolupat fonamentalment per GLÜCKSMANN, ho fa a partir de la demanda o el turista; i el tercer, que es basa en l'oferta però centrada en el turista, es deu als anomenats pares de la doctrina turística, HUNZIKER I KRAPP. Aquesta classificació no exclou el fet que el turisme s'hagi estudiat amb diferents mètodes i perspectives ja que, com afirmen MCINTOSH I GOELDNER (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 94), “el turisme és tan vast, tan complex i tan multifacètic que és necessari utilitzar varis mètodes per estudiar-lo, fent servir cada eina segons quina sigui la funció o l'objecte del que es tracti.” D'altra banda, si ens remuntem a fa dos segles, tal com indica FERNÁNDEZ FUSTER (1981, p. 25), trobem la definició “*Tourism: the theory and practice of touring; travelling for pleasure.*

¹⁵ Traducció de l'autora d'aquest treball del text original en francès.

Use, depreciatory, a *The Oxford English Dictionary*, l'any 1811". El mateix autor fa referència a la primera publicació que empra com a títol de portada la paraula *tour*, l'any 1810.¹⁶ Segons MUÑOZ DE ESCALONA (1992), si entenem el viatge de turisme com un viatge de plaer i considerem les diferències existents entre nosaltres i civilitzacions passades sobre el concepte de plaer, els viatges turístics són una pràctica recent.

Observem que aquesta definició de turisme, anomenada *vulgar*, que només admet com a turisme el viatge amb una finalitat lúdica, excloent el realitzat per altres motivacions, és restringida i té una naturalesa sociològica. El turisme de negoci, per exemple, ha estat enormement discutit per aquells estudiosos que han radicalitzat la seva posició basant-se en la definició *vulgar* de turisme, que no acceptava l'element lucratiu. Trobar la definició de turisme ha estat i és un problema, un problema que "consisteix, per tant, en trobar una noció àmplia i completa capaç de descriure el fenomen tal com es presenta efectivament en la realitat" (SESSA, citat per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 75). Altres problemes en la definició de turisme han estat associats als conceptes de necessitat, motivació, distància recorreguda, durada del viatge, resident-no resident, o turisme nacional, interior, receptiu o emissor, entre d'altres. Però tot i que el turisme s'ha estudiat des de diferents enfocaments (des de la macroeconomia o economia política, i des de la microeconomia o economia privada, sectorial o empresarial, per exemple), MUÑOZ DE ESCALONA (1992) expressa la dificultat que presenta distingir entre turistes i viatgers:

Tal com diem, en totes les definicions que es coneixen de turisme el que es cerca és la nota o el conjunt de notes que permetin distingir, sense cap mena de dubte, a un turista de la resta de viatgers que fan desplaçaments d'anada i tornada. Però, en la mesura en que es pretén trobar aquesta diferència en la motivació, l'estada, el consum de certs serveis en "destí", o en l'especial forma de vestir o de comportar-se, els esforços que es facin estan d'alguna manera condemnats al fracàs perquè sempre serà possible aduir exemples de viatgers que compleixen els requisits de tal o qual definició sense ser, però, turistes. (p. 18)

Una de les primeres definicions científiques de turisme és la de GUYER-FREULER qui, l'any 1905, va explicar els motius i els efectes del turisme. Es fonamentava, d'una banda, en la teoria psicològica del turisme (com a necessitat) i, de l'altra, en la teoria sociològica atès que, segons MUÑOZ DE ESCALONA (1992), i, des de l'àmbit de l'economia política, "explica el turisme en funció d'un model concret de societat" (p. 13):

El turisme, en sentit modern, és un fenomen del nostre temps que s'explica per la creixent necessitat de descans i de canvi d'aires, per l'aparició i el desenvolupament del gust per la bellesa del paisatge, per la satisfacció i el benestar que s'obtenen de la natura verge, però, molt especialment, per les creixents relacions entre pobles diferents, per l'augment d'empreses com a conseqüència del desenvolupament del

¹⁶ Es tracta de HENRY SWINBURNE, en el seu *Picturesque Tour Spain*, editat a Londres el 1810, i citat per FERNÁNDEZ FUSTER (1981, p. 27).

comerç, la indústria i les professions, i pel perfeccionament dels mitjans de transport.
(p. 12)

Per a GUYER-FREULER (citat per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992) “el turisme i l'hoteleria són dues branques del tràfic general de gran significat econòmic que es troben en contínua influència recíproca” (p. 12), i els hotels són “la forma de prestació de serveis d'allotjament que correspon al turisme modern, executada amb personal ensinistrat i en edificis especials dotats d'instal·lacions adequades” (p. 14), tot i que en el seu treball no distingia entre les dues branques.

L'economista austríac VON SCHULLERN (citat per FERNÁNDEZ FUSTER, 1981), l'any 1911 va definir el turisme de la següent manera: “Turisme es el concepte que comprèn tots els processos, especialment els econòmics, que es manifesten en l'afluència, la permanència i el retorn del turista cap a, en i fora d'un determinat municipi, país o estat que es relacioni directament amb ells” (p. 33). Segons MUÑOZ DE ESCALONA (1992), VON SCHULLERN va anar més enllà de l'economia i es va endinsar en l'àmbit de la sociologia i de la psicologia social. Va posar les bases de l'anàlisi de la demanda turística a l'analitzar els aspectes econòmics juntament amb les pautes de comportament i les formes de vida dels turistes. Va estudiar el turisme des del punt de vista de la macroeconomia. Entre les seves principals aportacions destaquen que va explicar en què consistia el turisme i va afegir el concepte del doble sentit del turisme, positiu i negatiu, o receptor i emissor del mateix espai de referència, quan va afirmar que “el fet que la gent s'absenti com a turista d'una comarca o d'un estat és certament negatiu; tota comarca, tot Estat, té un turisme negatiu”. També va aportar la concepció del turista com a no resident (aquell que es troba en una localitat determinada voluntàriament, per un període limitat de temps i per motius no lucratiu o, en cas que ho siguin, que s'exerceixin durant un període breu)¹⁷ i va introduir el concepte de les corrents turístiques interiors.¹⁸

L'any 1929, GLÜCKSMANN (citat per FERNÁNDEZ FUSTER, 1981), estudiós de l'anomenada Escola de Berlín, opinava que el turisme era “una violació de l'espai per part de persones que afluïxen a un lloc en el que no posseeixen una residència fixa” (p. 29). Posteriorment, l'any 1935, GLÜCKSMANN (citat per HUNZIKER I KRAPP, citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 29) afirmava que “podem definir el turisme com el conjunt de les relacions (que tenen lloc) en una localitat entre els qui, no sent residents, s'hi troben passatgerament, i els residents”. Amb GLÜCKSMANN, parafrasejant MUÑOZ DE ESCALONA

¹⁷ Alguns autors com ara el britànic OLGIVILE (1933), citat per MUÑOZ DE ESCALONA (1992), no consideren turistes els qui tenen com a motivació una finalitat lucrativa.

¹⁸ Segons la interpretació de MUÑOZ DE ESCALONA (1992), a nivell teòric es podria parlar, si un turista és un no resident habitual en un espai determinat, de “corrents turístiques en el si d'una mateixa localitat realitzades tant per residents habituals com per residents transitoris.” (p. 35)

(1992), es consolida l'estudi del turisme des de la visió sociològica, sense abandonar l'econòmica, i es deixa de banda la perspectiva de turisme emissor de VON SCHULLERN per a centrar-se en les localitats d'acollida, tot i que encara no s'ha desenvolupat la noció científica de turista, imprescindible per avançar científicament en l'aplicació d'altres ciències al turisme.

L'any 1942, HUNZIKER I KRAPF (citats per FERNÁNDEZ FUSTER, 1981, p. 33) van definir el turisme com "el conjunt de les relacions i fenòmens produïts pel desplaçament i la permanència de persones fora del seu lloc de domicili, sempre i quan aquests desplaçaments i permanència no estiguin motivats per una activitat lucrativa",¹⁹ consolidant-lo, a parer de MUÑOZ DE ESCALONA (1992) com "un fenomen social complex i multifacètic que no és possible estudiar, en cap cas, com una pura categoria econòmica" (p. 38). HUNZIKER I KRAPF (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 37) desestimen la motivació lucrativa quan proposen que "per tant, turisme és el conjunt de relacions i fenòmens que es deriven de l'estada de forasters, sempre que aquesta no doni lloc a que s'hi estableixin per a l'exercici d'una activitat lucrativa principal permanent o passatgera".

En la noció clàssica de turisme també s'inclouria radicalment a TROISI (citada per FERNÁNDEZ FUSTER, 1981, p. 33), que el 1942 va definir-lo com "el conjunt de trasllats temporals de persones, originats per necessitats de repòs, de guarir-se, espirituals o intel·lectuals". TROISI, tal com ho fa GUYER-FREULER, es fonamenta en la teoria psicològica del turisme (com a necessitat) exigint, segons MUÑOZ DE ESCALONA (1992) que, "perquè tals necessitats siguin necessitats econòmiques cal que concorri el coneixement, per part de qui les sent, del bé capaç de satisfer-les" (p. 41). TROISI rebutjava el turisme de negocis.

El professor KRAPF (1953) també afirmava que no es podia considerar el turisme només des del punt de vista de la producció i del mercat, sinó que calia considerar la *consumició*²⁰ i els factors que l'expliquen, com "el coneixement de les condicions subjectives i del lloc que ocupa el turisme en l'escala de necessitats de l'individu (...)" (p. 28). KRAPF orientava l'economia turística vers el consumidor i considerava que aquest rol de consumidor i l'absència d'intenció de lucre eren les principals característiques dels turistes. Segons un article publicat per KRAPF l'any 1954 (citada per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 51), "el turisme respon a les seves pròpies lleis, és un

¹⁹ S'ha considerat aquesta definició de turisme de HUNZIKER I KRAPF, formulada el 1942, com la definició clàssica del turisme.

²⁰ Cal entendre *consumició* com el consum de béns.

fenomen sui generis i no pot barrejar-se amb altres categories de viatges malgrat que hi tinguin, formalment, analogies".

En canvi, l'any 1951, OSSIPOV (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992) es mostrava clarament flexible respecte als fins lucratiu, i el 1968, SESSA (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992) va plantejar una revisió de la noció clàssica del turisme per tal d'adaptar-la millor a la nova forma del turisme. Segons SESSA, del que es tractava era de "trobar una noció àmplia i completa capaç de descriure el fenomen tal com es presenta efectivament a la realitat" (p.75). Es tancava així el període de la noció clàssica del turisme (1942-1968) i se n'iniciava un de nou.

Altres autors destacats són CARONE, BERNECKER, PULIDO i FERNÁNDEZ FUSTER. L'any 1959, CARONE (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992), va proposar una definició pròpia a la clàssica:

El turisme, en definitiva, com s'ha vingut desenvolupant, pot ser considerat com aquell moviment de persones que, pels motius més variats, es traslladen temporalment i sempre per no menys de vint-i-quatre hores, amb la finalitat que es pugui registrar almenys una pernoctació en una localitat diferent a la de la residència habitual on consumeixen una part dels ingressos generalment obtinguts en la localitat de residència habitual. (p. 58)

No obstant això, CARONE defensava, com OSSIPOV, que no calia distingir entre els turistes i els homes de negocis:

Avui no sembla possible la distinció. Els turistes i els homes de negocis utilitzen les mateixes organitzacions (oficines de viatges, agències, etc.) i es valen dels mateixos equipaments receptius i d'altres serveis complementaris. (p. 57)

BERNECKER (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 55), l'any 1962, va formular la definició segons la qual "anomenem turisme al conjunt de relacions i conseqüències que s'originen a causa del canvi de ciutat, passatger i lliurement decidit, no basat en motivacions lucratives o professionals" i, posteriorment, va abandonar aquesta exigència de no lucre. El 1966, PULIDO (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992) també va eliminar l'exigència i, finalment, FERNÁNDEZ FUSTER (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 68) l'any 1967 va afirmar que "podem acceptar que turistes són tots aquells que es desplacen fora del seu domicili habitual amb la intenció de tornar". PULIDO I FUSTER no acceptaven cap referència a les motivacions.

Fent un salt en el temps, presentem la definició de turisme que L'ORGANITZACIÓ MUNDIAL DEL TURISME [OMT] (1994, p. 6) va aprovar a la Conferència Internacional celebrada a

Ottawa, el juny de 1991,²¹ segons la qual: “El turisme comprèn les activitats que realitzen les persones durant els seus viatges i estades en llocs diferents als de l’entorn habitual, per un període de temps consecutiu inferior a un any, amb fins d’oci, per negocis i altres motius”.

Una dècada més tard, HOERNER (2002, octubre) advoca per una nova definició del turisme, que qualificaria el sector amb relació a la seva indústria, en lloc de fer-ho en relació als turistes. Posteriorment, BELTRAMI (2010) proposaria definir el turisme com “el fenomen social de caràcter massiu que apareix a partir del conjunt de relacions que s’estableixen durant la trobada entre societats i que són provocades pel turista a partir del seu desplaçament i estada a la societat hoste” (p. 10). En aquesta mateixa línia apuntaven les conclusions de la Declaració de Río de Janeiro,²² l’any 1972 (citada per FERNÁNDEZ FUSTER, 1991). Una d’elles feia referència a que el turista esdevé ambaixador de la cultura del seu país, assimilant alhora la cultura amb la qual entra en contacte.

Pel que fa a l’anàlisi geogràfica del turisme, aquest es va anar desenvolupant a partir de l’últim quart del segle XX, inicialment amb una marcada orientació economicista. A partir de la dècada dels vuitanta i coincidint amb una etapa de revisió de les ciències socials, s’experimenta un gir cultural i l’individu es torna a prendre en consideració. També la geografia s’allunyarà de les visions estructuralistes i donarà més importància a les pràctiques individuals en l’espai (HIERNAUX, 2008, agost). A Espanya, el plantejament espacial en el concepte de turisme el posen de manifest geògrafs com ara VERA, HIERNAUX i LÓPEZ PALOMEQUE, entre d’altres.

VERA (citada per ARCARONS, 2001) considerava que el turisme és un fenomen de naturalesa diversa, una pràctica social i col·lectiva que integra mecanismes singulars de relació que afecten a la identitat i a l’espai. És d’aquesta manera com, segons afirmava HIERNAUX (citada per ARCARONS, 2001) l’any 1996, el turisme s’haurà de catalogar com una pràctica social generadora que precisa del fonament espacial per al seu desenvolupament. En aquest cas les exigències del turista respecte del consum que realitza són l’expressió de la seva força. LÓPEZ PALOMEQUE (2009) opina que “la naturalesa social, econòmica i espacial del turisme es mostra indissociable” (p. 14). En

²¹ Conferència Internacional sobre Estadístiques de Viatges i Turisme celebrada a Ottawa (Canadà), del 24 al 28 de juny de 1991, que va reunir representants de governs, de la indústria turística, oficines nacionals d’estadística i organitzacions internacionals i regionals, amb l’objectiu d’estudiar com elaborar estadístiques turístiques fiables. La Conferència va adoptar una resolució per definir les necessitats estadístiques de la indústria turística. L’any 1993, la Comissió d’Estadística de les Nacions Unides va aprovar les propostes de la Conferència d’Ottawa, revisades i perfeccionades.

²² El 25 d’agost de 1972, el Congrés Interamericà de Turisme va celebrar una primera reunió extraordinària a Rio de Janeiro, de la que en va sortir l’anomenada *Declaración de Río de Janeiro*.

tot cas, el que és important assenyalar és la contribució de la geografia en l'estudi científic del turisme.²³

Una de les virtuts que s'atribueix espontàniament al turisme és la seva contribució al desenvolupament econòmic, cultural i social de les comunitats d'acollida (JOLIN, 2004). Segons FRANGIALLI (2007, març), secretari general de l'OMT, "l'impacte cultural i social del turisme internacional sobre les comunitats d'acollida és destacable i positiu".²⁴ També considera el turisme com un factor de trobada i de diàleg entre visitants i visitats.

Però malgrat les importants virtuts del turisme, també cal tenir presents les seves febleses i gestionar-les adequadament, considerant les conseqüències que els excessos i la sobreexplotació poden generar tant en el patrimoni natural i cultural com en el patrimoni social i identitari de les comunitats locals. El desenvolupament d'un turisme sostenible ha anat prenent força amb el temps, i actualment s'intensifica la idea de mantenir els valors de les comunitats locals, sobre les quals han de revertir el màxim de beneficis generats pel turisme. Segons el Bureau International du Tourisme Social (BITS),²⁵ que té com a principal raó de ser l'accessibilitat al turisme, també les comunitats visitades han de tenir accés als seus recursos turístics i, sobretot, als beneficis del turisme. Pel que fa a aquest concepte afegirem que si es volen preservar els recursos i valors que el fan atractiu i si es vol actuar amb un sentit de responsabilitat envers les persones i els territoris d'acollida és necessari que la visió social, econòmica i espacial del turisme siguin compatibles.

En termes de mercat, la demanda del present i sobretot la del futur, cerca principalment nous coneixements i noves experiències que siguin concebudes com a úniques i memorables (OSÁCAR, 2004). OSÁCAR planteja el desenvolupament de nous models d'ús turístic del patrimoni natural i cultural que permetin a les ciutats mitjanes i a les petites poblacions de zones rurals oferir atraccions culturals amb identitat pròpia, competitives i sostenibles. OSÁCAR I FERNÁNDEZ (2009) afirmen que:

El binomi format pel turisme i la cultura combinats adequadament pot convertir-se en una de les principals activitats econòmiques del nostre futur immediat. Hi ha suficients elements significatius al món globalitzat (almenys en l'anomenat primer món), com ara la reducció de la jornada laboral i, per tant, una major disponibilitat de temps lliure, o l'increment i la millora del nivell de vida, o la universalització de les tecnologies de la comunicació i la informació, que ens permeten veure amb

²³ En referència al rol dels geògrafs en altres disciplines científiques de l'àmbit de les ciències socials, SCHAEFER (1974) opinava que només havien de proporcionar el marc per a posteriors estudis sobre aquestes altres disciplines.

²⁴ Traducció de l'autora d'aquest treball del text original: "L'impacte culturel et social du tourisme international sur les communautés d'accueil est, à bien des égards, tout à la fois remarquable et positif". El text íntegre de la conferència de FRANGIALLI el reproduceix la revista *Stratègos* en el núm. 31, de març de 2007.

²⁵ Bureau International du Tourisme Social (BITS). [web en línia]. Consultat a: <<http://www.bits-int.org/fr/>> [amb accés el 9 de març de 2011].

optimisme el desenvolupament d'aquesta activitat econòmica, social i cultural denominada turisme cultural. (p. 5)

Arribats a aquest punt, és interessant observar la vigència dels plantejaments de NORVAL (1936):

El desenvolupament de la indústria turística arreu exigeix fer tres consideracions: (a) conèixer profundament quines peculiaritats del país es poden oferir com a atracció als turistes; (b) presentar aquestes atraccions d'una forma acceptable i accessible als turistes; (c) crear la demanda d'aquestes atraccions amb futur turístic. (p. 62)

El turisme creix arreu del món i també ho fa la competència turística. En el cas particular de Catalunya, es tracta d'una important destinació turística mundial, una destinació madura que s'ha especialitzat en el turisme de sol i platja, i que darrerament ha diversificat la seva oferta aprofitant el fort pol d'atracció de la Barcelona post-olímpica i els diferents atractius d'un territori ric en cultura i natura. Aquesta necessitat de diversificació es veu incrementada pel creixent grau d'exigència de la clientela i dels consumidors i les consumidoras (TUGORES, 2004), fet que obliga al sector a professionalitzar la seva oferta i prestació de serveis i a oferir seguretat jurídica en les diferents transaccions, cada vegada més globals.

Malgrat la situació actual afectada per la crisi econòmica global i, en alguns sectors de l'economia turística catalana, per a un mercat d'oferta²⁶ —com en el cas de l'hoteleria a Barcelona—, cal repensar, de manera optimista, els canvis en els models de turisme que s'imposaran al llarg del segle XXI. Transformacions profundes que ja han començat i que continuaran, amb una clara tendència a fer compatible el desenvolupament turístic i el gaudi de l'oci —accessible per part de més població—, amb la sostenibilitat, la preservació del territori, el patrimoni, la cultura i els valors d'identitat.

La motivació per fer turisme seguirà evolucionant, associada a una nova concepció de les coses i a l'aparició de nous estils de vida en l'anomenada era del coneixement, en què es reforça el vincle entre l'oci i el turisme basat en l'entreteniment: l'oci actiu, el turisme d'aventura, sumats a l'emoció i coneixement. Parlem de nous turistes. Canvis en l'estructura del treball i en la distribució de la jornada laboral, més esperança de vida,

²⁶ Als problemes derivats de l'excés generalitzat d'oferta hotelera amb relació a la demanda ja s'hi referia NORVAL (1936), que n'atribuïa les causes al fet d'estimar les necessitats de la demanda d'allotjament en temporada alta i tenint en compte —tal com pensem que succeeix actualment per als diferents tipus d'establiments d'allotjament turístic, albergs de joventut i residències d'estudiants—, la reiteració d'opinions relatives a una suposada insuficiència de places. Aquest fet, juntament amb la pressió del sector immobiliari, han anat provocant al llarg dels anys una sobrecapitalització de la indústria hotelera que s'ha fet sentir amb força a Barcelona. Actualment el creixement dels establiments d'allotjament a la capital catalana està derivant, d'una banda, cap a l'hoteleria de luxe i, de l'altra, cap a l'allotjament de baix cost, aquest darrer camuflat sota l'activitat d'albergs i residències d'estudiants amb el vist i plau de les autoritats competents. Al mercat d'oferta de Barcelona cal afegir-hi els apartaments que es lloguen als turistes fora del marc legal existent, la disponibilitat dels quals ha augmentat considerablement a conseqüència del boom immobiliari de la ciutat. Parafraçant a NORVAL (1936), la demanda i l'oferta són fenòmens mútuament interdependents, tant si es tracta d'allotjament hotelier com de qualsevol altre agent de producció o mercaderia. Així, doncs, una incideix sobre l'altra i els efectes de la sobreoferta de places repercuteixen en el preu.

més temps lliure, més capacitat de consum, més coneixement, propicien un consumidor més sensibilitzat pels aspectes qualitius de l'oferta de les destinacions, que ha d'estar més en consonància amb els desitjos de la clientela. Sorgeix el concepte de lleure com a dret irrenunciable per a les societats desenvolupades. Economia, sostenibilitat i responsabilitat social van de bracet en aquest nou escenari turístic mundial. Citant a BELTRAMI (2010), "no es poden abstreure els fets turístics de les societats històriques en les quals es troben emmarcats". (p. 5)

1.2. La finalitat lúdica del turisme. El turisme i l'oci

L'oci, que es va començar a implantar com a valor el segle passat, avui és un element d'identificació de les persones, i el seu concepte està associat directament a l'experiència turística. Com observa ASCANIO (citad per BELTRAMI, 2010, p. 26):

Els manuals de turisme solen contenir un capítol dedicat a ressenyar l'aparició del turisme com a fenomen individual i social, entès sempre com el desplaçament realitzat per una persona o grup de persones que resideix permanentment en una localitat, a una altra localitat. Anotem d'immediat que la història del fenomen es fa des de la perspectiva d'aquesta noció, però assenyalant que la visita es realitza per pur gust o plaer. En canvi, afegir el qualificatiu d'un desplaçament realitzat per gust no és un tret, sinó un element bàsic del fenomen.

La vida a les societats desenvolupades no s'entén sense oci, és a dir, sense TV, música, anar a passejar o de viatge, practicar o veure esports. Però l'oci no s'ha entès sempre de la mateixa manera: a les civilitzacions clàssiques no tenia una utilitat concreta, era sinònim de llibertat i felicitat, i es referia a la vida contemplativa. El cristianisme va recuperar el concepte d'oci, emprat per fomentar i divulgar uns valors. Com va afirmar PUIG (2011, març) a la XXII Trobada de Professionals del Turisme, organitzada per la Delegació de la Pastoral del Turisme del Bisbat de Girona a Blanes, "l'oci humà és un oci carregat d'energia, actiu. Un oci que construeix a la persona".²⁷ A l'època moderna, industrial, l'oci repara i prepara per al treball, i s'entén com un temps de descans i de recreació de l'esperit. Finalment, en l'època actual, en les societats desenvolupades, l'oci es converteix en un dret per a tothom, una experiència irrenunciable i un indicador de la qualitat de vida.

Apareix amb força el concepte de *turisme social*, que l'Organització Internacional de Turisme Social (OITS) defineix, en l'article 3 dels seus Estatuts, com "el conjunt de relacions i fenòmens que resulten de la participació en el turisme i, en particular, de la

²⁷ No s'ha publicat la conferència celebrada a Blanes el 7 de març de 2011, a càrrec del Dr. Armand Puig, degà-president de la Facultat de Teologia de Catalunya, sobre "La Sagrada Família com a bellesa i contemplació. El Turisme i l'oci com a retrobament." La referència en el text prové de les notes de l'autora d'aquest treball, que va participar a la taula rodona posterior sobre "El futur i les perspectives del turisme a les nostres comarques gironines".

participació de capes socials amb recursos modestos. Aquesta participació és possible, o almenys és facilitada, gràcies a mesures amb un caràcter social ben definit”.²⁸

L'ORGANISATION INTERNATIONALE DU TOURISME SOCIAL [OITS/BITS] (1996) es sustenta, per dur a terme aquesta acció, en els principis definits i adoptats en la Declaració de Montréal.

L'ORGANIZACIÓN MUNDIAL DEL TURISMO [OMT] (1980), a la Conferència Mundial de Turisme celebrada a Manila, va adoptar la Declaració de Manila sobre el turisme mundial, que fa referència a la importància massiva que es dóna al turisme, tant pel que fa al temps de lleure com per la concepció de la qualitat de la vida, fins al punt de suposar una exigència per als governs. L'anomenat turisme social esdevé un objectiu de la societat envers els ciutadans més desfavorits en l'exercici del seu dret al descans. El turisme modern, nascut de l'aplicació d'aquesta política social, és considerat a la Declaració de Manila (citada per FERNÁNDEZ FUSTER 1991, p. 953) com “un factor positiu i permanent de coneixement i de comprensió mútua, base de respecte i confiança entre tots els pobles del món”. L'OMT (1982), a la Reunió Mundial del Turisme celebrada a Acapulco, considera que “la celebració del Dia Mundial del Turisme constitueix un dels factors importants de sensibilització respecte dels múltiples valors del turisme” (OMT, citada per FERNÁNDEZ FUSTER, 1991, p. 958).

Parafrasejant CUENCA (2000), l'oci és una qualitat que mou les persones i les capacita per viure experiències satisfactòries, més o menys enriquidores, però que donen un sentit a l'existència de l'ésser humà. FERNÁNDEZ FUSTER (1981) ja es referia a l'oci (*loisir*) com un mitjà directe de realització personal, tant de la persona viatgera com de la receptora. Avui dia es donen noves condicions socials en les quals l'oci s'ha incrementat: la disminució de la jornada laboral, el retard de l'accés dels joves al mercat de treball, l'augment de les expectatives de vida, l'accés massiu als mitjans de transport i a les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC), entre altres. Totes han afavorit uns estils de vida en què l'exercici de l'oci té una gran incidència personal, econòmica, política i també social. Actualment el treball és un mitjà per proporcionar oci i ha convertit la idea de temps lliure reparador en la idea d'un temps restaurador i estructurador d'una forma de vida en què la gamma d'activitats que es poden practicar s'ha ampliat fins a límits insospitables. La mateixa indústria de l'oci —també la turística— se n'encarrega. El “voler sortir” que impliquen les sortides vacacionals és, segons

²⁸ L'OITS és una organització internacional sense ànim de lucre que té per objecte afavorir el desenvolupament del turisme social a escala internacional. El seu objectiu és promoure l'accés al temps lliure, a les vacances i al turisme al major nombre possible de persones. Els Estatuts s'han consultat a: <<http://www.bits-int.org/es/index.php?menu=44&submenu=91>> [amb accés el 29 de juny de 2012].

CUENCA (2000), una motivació específica d'oci, raó per la qual moltes persones, quan fan turisme, no busquen cap utilitat immediata més enllà del gaudi que els proporciona.

El sentit de la paraula *oci*, segons FERNÁNDEZ FUSTER (1981), també inclou repòs, comoditat i realització de tot allò que no es pugui considerar com a treball remunerat, com per exemple jocs, activitats culturals, activitats esportives, i el turisme. Aquest autor considera que la civilització de l'oci, en què la vida activa laboral i la vida humana s'allarguen, genera més hores d'existència que poden ser dedicades a l'oci, i que, en tot aquest temps lliure, el turisme hi ocupa una part important. Segons CUENCA (2000), "fer turisme és actualment l'activitat d'oci per excel·lència" (p. 213). ÁLVAREZ SOUSA (1994) també fa referència al mateix, quan afirma que "en el consum d'oci una part important correspon al consum en turisme" (p. 77). Així mateix, indica que a partir del moment en què temps lliure implica consum, l'oci i el turisme desenvolupen una funció econòmica i esdevenen un important motor de l'economia, fet que ajuda a explicar el fenomen social de l'oci turístic. Un oci que, segons el mateix autor, té classes, essent el tipus de turisme que es realitza un dels indicadors que millor marca les diferències de classe.

En el seu treball sobre la *consumició* turística, KRAPF (1953) ja feia referència a que les classes inferiors, a mesura que la seva posició econòmica millora, adopten els costums de l'alta societat en matèria de consum i, de forma particularment evident, amb el turisme —en els orígens, un privilegi limitat a les classes acomodades que, a més de disposar de temps i d'oci, compten amb recursos financers excedents—. Ambdós elements, oci i consum, són les característiques evidents del turisme. Segons KRAPF, el turisme social respon a les mateixes necessitats i aspiracions que el turisme tradicional de les classes privilegiades, i evoluciona en el sentit d'un increment de les prestacions turístiques, tant pel que fa a la quantitat com a la qualitat: "vacances més prolongades i més variades en hotels amb més encant i més confortables, i l'accés del comú dels mortals al paradís de les vacances tradicionals, fins aleshores reservades a un petit nombre d'elegits" (KRAPF, 1953, 42).

A mesura que les societats desenvolupades intensifiquen el temps i el consum d'oci, podríem estar d'acord amb MARADIAGA (2009), segons la qual és important que les persones estiguin preparades per gaudir de l'oci des del coneixement i la llibertat per preservar-se de la manipulació i allunyar-se del consumisme. Per a ella, la clau per gaudir de l'oci són determinats valors basats en el respecte per la persona humana i les seves potencialitats. L'oci és, des de l'actual concepció, una experiència humana positiva determinada per l'actitud amb què es duu a terme una acció sense obligacions.

La indústria de l'oci s'obre camí potenciant l'accés a determinades vivències al major nombre de persones possible, en el benentès que l'oci no és universal, ja que no provoca les mateixes reaccions i emocions a tothom. El coneixement, l'experiència prèvia i les expectatives sobre aquell temps o activitat en són els condicionants més significatius, també per al turisme.

Des de la perspectiva del subjecte podem entendre l'oci com una experiència i com un fi en si mateix. Parlaríem de la coordinada *autotèlica* de l'oci, amb una manifestació lúdica, ecològica, creativa, festiva, solidària... Des de la perspectiva del promotor ens trobem amb un plantejament mercantilista de l'oci, és a dir, l'oci *exotèlic* o com a mitjà que té diferents dimensions (productiva, educativa, terapèutica...).

La indústria turística ha utilitzat aquestes connotacions recreatives per posicionar els productes, que ha promocionat basant-se en les característiques més *autotèliques* a fi d'aconseguir un major consum i benefici econòmic. Aquesta utilització es pot fer en positiu o en negatiu. Per exemple, en funció de la responsabilitat dels promotors i dels consumidors, o de l'oferta i la demanda, podria adoptar coordenades nocives (amb dimensions instintives, addictives, inconvenients o il·legals) o absents (per incapacitat o impossibilitat).

Segons PUERTAS (2008), des d'aquest plantejament *exotèlic* de l'oci, en què s'ofereix una experiència a canvi de diners, el productor ha d'afrontar amb contundència l'ètica en l'oci a través de les seves propostes. Cal, doncs, situar l'ètica i la responsabilitat tant en qui el consumeix com en qui n'és el promotor. Avui dia, la gestió adequada de les propostes d'oci és bàsica en la indústria turística, una gestió que, segons el nostre parer, s'ha de fonamentar en la responsabilitat social, empresarial i individual, amb la incorporació de les preocupacions socials, laborals, mediambientals i de respecte als drets humans. Les estratègies de responsabilitat s'han d'incorporar a les activitats i als negocis clau. Cal un correcte exotelisme de les propostes d'oci, fonamentat en plantejaments mercantilistes responsables.

La formació segueix essent la clau per gestionar les destinacions i les empreses turístiques i el seu potencial d'oci, així com per forjar nous lideratges i persones individualment responsables que siguin el motor d'un sector turístic en el qual, a mitjà i llarg termini, tothom hi surti guanyant.

És important, però, no confondre la naturalesa del turisme amb la de l'oci. Com indica BELTRAMI (2010):

El turisme neix a partir de l'existència d'una concepció particular de l'oci —que apareix a partir de la configuració social producte d'un determinat sistema de

producció— i de la conquesta progressiva de parcel·les d'aquest per part de les classes socials treballadores. Malgrat tot, el turisme no és només un fenomen que apareix com a manifestació de l'oci dins d'una determinada societat. A més, l'oci és una activitat humana que es duu a terme independentment del factor mobilitat, atès que es duu a terme tant si es viatja com si no... L'oci forma part inseparable de totes les societats humanes, mentre que, com ja s'ha demostrat, el turisme no. (p. 33)

Segons MUÑOZ DE ESCALONA (2011b), “anomenar turisme al *vacacionisme* és prendre la part pel tot”. L'autor afirma que cal acceptar “el sentit ampli de turisme com el que és, un conjunt massiu de viatges circulars, per qualsevol motiu” (p. 120).

1.3. La disciplina científica del turisme

Atès l'objecte d'aquest treball —l'estudi de la implantació dels estudis de Turisme a la universitat, a Catalunya— s'ha considerat adient presentar un breu repàs històric dels principals autors que s'han plantejat el turisme com a objecte d'estudi d'una disciplina científica diferent a les altres Ciències Socials.

Segons BELTRAMI (2010, p. 12), “*turismologia* és la denominació de la ciència que estudia el turisme i tots els seus components amb una visió sistemàtica i holística, ocupant-se del fenomen turístic en la seva totalitat”.²⁹ L'autor considera que cal cercar els orígens de la turismologia a partir dels primers estudis científics del turisme, sense els quals mai s'hauria pogut desenvolupar una ciència nova que tingués el fenomen turístic com a objecte d'estudi específic.

L'evolució del pensament científic en matèria de turisme l'ha estudiat en profunditat MUÑOZ DE ESCALONA (1992),³⁰ segons el qual les bases de la moderna concepció científica del turisme ja s'havien desenvolupat a la dècada dels anys trenta. Entre els estudiosos que van fer les primeres aportacions sobre la concepció científica del turisme, aquest autor destaca l'economista austríac VON SCHULLERN i els alemanys STRADNER, MORGENROTH i GLÜCKSMANN.

Segons LANQUAR (1991), els primers documents i estudis sobre el turisme apareixen a Suïssa el 1883, on es publica el primer document oficial sobre l'hoteleria,³¹ i el 1896, amb la publicació per part d'Ed. Guyer-Freuler de les *Contribucions a una estadística del turisme*. També indica que, simultàniament, el 1885 BABEAU publica a França *Viatgers a França des del Renaixement fins la Revolució*; el 1903, a Barcelona, AMENGUAL publica *La indústria de los forasteros*; i a Itàlia, també el 1903, BODIO

²⁹ En el *Diccionari de la llengua catalana* no apareix cap entrada per turismologia, turistologia, turismòleg i turistòleg. FERNÁNDEZ FUSTER (1981, p. 25) es refereix a “tècnic turístic, turismòleg o alguna cosa així”.

³⁰ En la seva tesi doctoral, MUÑOZ DE ESCALONA (1992) descriu, a través de la literatura consultada, la construcció dels termes científics turisme i turista així com les controvertides doctrina del turisme i ciència del turisme o *turismologia*.

³¹ En aquest treball s'utilitza el terme *hoteleria* i no *hostaleria* per referir-se al sector d'activitats econòmiques que comprèn els restaurants, els hotels, els hostals, les pensions, els bars, etc. (IEC, 2007).

publicava *Sobre el desplaçament dels italians i els seus desemborsaments*. Posteriorment l'autor destaca un estudi científic d'OGILVILE, que l'any 1933 va posar en valor la demanda turística i va desenvolupar els primers elements sobre el consum turístic, una teoria que posteriorment va desenvolupar KRAPP, creador juntament amb HUNZIKER, el 1941, de l'International Association of Scientific Experts in Tourism (AIEST), que ha estat significativa en el desenvolupament de la investigació turística (MUÑOZ DE ESCALONA, 2010).

Com ja s'ha pogut observar en l'evolució del concepte de turisme, inicialment l'aproximació científica al mateix també es fa des de l'economia i la sociologia. Segons MUÑOZ DE ESCALONA (1992), quan SCHULLERN (citada per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 24) defineix turisme com "el conjunt de tots aquells processos, sobretot econòmics, que posen en marxa les arribades, estades i sortides de turistes a i des d'una determinada comunitat, regió o Estat, i que es relacionen directament amb elles", consolida la creença que el turisme ha de ser estudiat per l'economia. Alhora, VON SCHULLERN (citada per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 27), penetra en el camp del que avui es coneix com la sociologia i la psicologia social, en afegir que:

No només s'ha de tenir en compte el volum de les seves necessitats i el seu poder adquisitiu [referint-se als turistes] sinó, també, totes les seves pautes de comportament i la seva forma de vida, les dues primeres des d'un punt de vista econòmic i les dues restants des d'un punt de vista cultural i moral, si se'ns permet dir-ho així.³²

A partir de les aportacions dels estudiosos alemanys STRADNER, MORGENROTH i GLÜCKSMANN, MUÑOZ DE ESCALONA (1992) afirma que "l'enfocament econòmic va quedar subsumit en el sociològic, considerat com més inclusiu i apte per estudiar una realitat que es venia percebent com un fenomen complex i multifacètic que no s'escapa en els seus i parcials aspectes que l'economia és capaç d'estudiar" (p. 29).

Entre les contribucions italianes, MUÑOZ DE ESCALONA (1992) destaca la de l'economista italià MARIOTTI, que el 1923 va definir el que entenia per *economia del turisme* acceptant també la teoria segons la qual l'estudi del turisme desborda el que és estrictament econòmic per penetrar en el camp de la sociologia. A partir dels anys trenta, destaca TROISI, professor de la Facultat d'Economia i Comerç de la Universitat de Bari, que també va estudiar el fenomen turístic des del punt de vista de les ciències econòmiques. La noció sociològica que posteriorment varen formular HUNZIKER i KRAPP conté, segons MUÑOZ DE ESCALONA (1992), l'econòmica que proposaren MARIOTTI i

³² El mateix MUÑOZ DE ESCALONA va traduir de l'alemany la publicació *Introducció a: Turisme i economia*, de VON SCHULLERN (1911).

TROISI, “i la desborda, per donar cabuda a tots els fenòmens i totes les relacions que es produeixen entre turistes i residents d’un lloc determinat” (p. 45).

Els considerats “pares del turisme”, HUNZIKER i KRAPF, citats per MUÑOZ DE ESCALONA (1992, p. 37) van publicar, el 1942, l’obra *Grundriss der Allgemeinen Fremdenverkehrslehre*,³³ en la que reconeixien que la doctrina del turisme “es troba més a prop de la sociologia que de l’economia”, i que no és possible estudiar el turisme “com una pura categoria econòmica”. Segons HUNZIKER (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 108), que concep el turisme com a objecte de coneixement interdisciplinari, la doctrina turística no és una ciència que exigeixi ser considerada com a tal, sinó “un conjunt de coneixements sobre el turisme, un conjunt coherent, construït lògicament d’acord amb criteris científics que es presten, alhora, per servir com a un sistema d’ensenyament”. Per a HUNZIKER (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 110), la doctrina turística, “tot i que no és una ciència convencional, conté una part de la ciència que li és pròpia i, en conseqüència, pot ser sotmesa a la crítica científica i constituir l’instrument d’una activitat pedagògica”. La doctrina turística, afirma HUNZIKER (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 104) l’any 1954, ha de ser considerada com “un conjunt de coneixements sobre el turisme, un conjunt coherent, construït lògicament d’acord amb criteris científics, que serveix alhora per a finalitats didàctiques, és a dir, per a l’ensenyament de l’objecte en qüestió.” En canvi, OSSIPOW (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992) afirmava l’any 1951 que el turisme és una ciència nova i viva que intenta buscar el seu objecte i els seus límits.

MUÑOZ DE ESCALONA (1992) posa de manifest que, al llarg de la història, s’ha fet un ús indistint de les expressions *doctrina* i *ciència* aplicades al turisme, i que es manté oberta la qüestió plantejada per HUNZIKER l’any 1954 sobre si el turisme és una matèria que pugui representar l’objecte d’una ciència particular —i, en tal cas, esdevenir una nova ciència—, o si, més limitadament, el fenomen turístic és objecte del coneixement científic. Destaca a FERNÁNDEZ FUSTER entre els autors espanyols que s’han qüestionat si el turisme és o no una ciència, i posa la seva publicació del 1967, *Teoría y Técnica del Turismo*, com un dels manuals de referència.

Tornant al terme *turismologia*, emprat per denominar la ciència del turisme, aquest va sorgir a principis de la dècada dels 60. El va popularitzar el geògraf JOVICIC quan, el 1972, va crear una revista amb aquest nom. L’any 1975, JOVICIC (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 111) afirmava, fent referència a la ciència del turisme, que “a ella només s’hi poden oposar els qui no coneixen el procés d’evolució del pensament

³³ *Elementos de la doctrina general del turismo*, segons tradueix MUÑOZ DE ESCALONA (1992, 37).

científic, en contínua diferenciació i integració”. Afirmava també que “la col·laboració interdisciplinària està en l’origen mateix de l’aparició d’una ciència específica del turisme” i defensava que el que compta en una disciplina científica és que els seus estudis disposin d’un objecte i una finalitat, donant al mètode una significació secundària. JOVICIC (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 112) considerava que:

El turisme és un fenomen únic i cap dels seus components es pot estudiar aïlladament, ja que per poder estudiar aïlladament qualsevol aspecte del fenomen és indispensable conèixer la seva essència, la seva naturalesa profunda; altrament es corre el risc de presentar-lo des de un angle unilateral o de desnaturalitzar-lo (caient en l’economicisme, el geografisme, el sociologisme, etc...). [Jovicic acaba establint que] l’objecte de la turismologia, com a disciplina científica diferent i autònoma, és el turisme, fenomen socioespacial complex.

Segons JOVICIC (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992, p. 113), la turismologia es proposa “definir i estudiar les dimensions espacials, sociològiques i econòmiques del turisme. Estudiar la correlació existent entre allò que és general i allò que és particular, que en el turisme té un valor teòric i pràctic alhora” i, a més, “l’estudi de les nocions i definicions fonamentals, els elements de classificació i el marc metodològic, la cerca d’una resposta de com saber on, com i perquè desenvolupar el turisme”.

Altres autors han defensat la idea d’una ciència turística, com l’italià FRAGOLA (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992), que l’any 1967 va proposar denominar-la *turismologia* o *turismografia*. L’any 1971, SESSA (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992), que l’anomenava *teoria sistemàtica del turisme*, afirmava que:

Si es vol construir una ciència del turisme s’ha de reconèixer que cal comptar amb un mètode i un objecte, atès que aquests són els elements que caracteritzen l’existència d’una ciència. (...) D’aquí sorgeix la impossibilitat de parlar d’una ciència turística, ja que el mètode d’aquesta ciència no és propi, sinó que pertany a diferents disciplines científiques. (p. 119)

En aquest sentit, MUÑOZ DE ESCALONA (1992) desestima la consideració del turisme com a ciència reconeguda, per la inexistència d’un mètode d’investigació específic del turisme. En canvi, considera més correcte plantejar l’existència de tantes ciències aplicades al turisme com ciències socials hi hagi reconegudes per la comunitat científica mundial.

A Espanya, FERNÁNDEZ FUSTER (1981) també es qüestionava si el turisme era o no una ciència. Segons l’autor, en aquell moment el fenomen turístic ja disposava d’un cos de coneixement amb suficient entitat pròpia per poder-li atorgar la categoria d’especialització científica. En la seva obra opina que “serà ciència per la seva doctrina sistematitzada, lògica i vàlida” (p. 21), sistematització que depèn del mètode emprat. Afirmava que encara no s’ha aplicat cap mètode en turisme, atès que gairebé no ha estat

objecte d'estudi en la seva integritat, a pesar d'existir nombrosa bibliografia sobre els aspectes particulars. Considera que el contingut hauria de determinar el mètode; per tant, la vessant individualista del turista i les seves motivacions ens durien a la psicologia del turisme (anàlisi de l'home); les conductes socials a una psicologia del turisme (anàlisi de l'home-massa); l'oferta i la demanda turístiques a l'economia turística (anàlisi dels efectes que proporciona el viatge); l'actuació política en l'organització i la promoció turística, majoritàriament sobre els nuclis receptors però també des de la demanda, a la política del turisme (anàlisi de l'actuació política); i, finalment, l'espai en sí on es realitza el fet turístic, a la geografia del turisme. Considera com a instrument bàsic de treball l'estadística turística i aboga pels equips multidisciplinars per fer investigació en turisme. Atribueix a la complexitat del fenomen turístic el fet que les múltiples facetes del turisme no hagin encaixat en una doctrina sistemàtica.

L'any 2000 encara persisteix a França la reivindicació sobre la creació i el reconeixement de la ciència turística, i la revista *Espaces*, publicació especialitzada en turisme i oci, li dedica diversos números fins el 2007. HOERNER (2000, juliol-agost) justifica la ciència turística i considera el seu reconeixement com el mitjà per posar en valor la recerca i la formació en aquest domini i afirma que "el turisme no té la ciència que mereix" (p. 18), lamentant profundament que se'l classifiqui sovint dins l'àmbit de les ciències aplicades. En certa manera fa responsables d'aquesta situació, per una banda, als geògrafs, sociòlegs, economistes, historiadors..., als qui considera que, amb l'objectiu de preservar les respectives ciències, neguen la possibilitat de crear una ciència pròpia del turisme, mantenint-la per defecte en l'àmbit de les ciències econòmiques i socials.³⁴ Per altra banda, menciona als professionals del turisme, als qui atribueix una visió de benefici a curt termini, ignorant les preocupacions científiques pròpies d'una visió d'expansió contínua. HOERNER (citat per HOERNER 2002, octubre, p. 19), en el *Tractat de turismologia*, la defineix com:

*Una ciència humana de caràcter multidisciplinar de síntesi, orientada vers l'estudi dels viatges i la indústria turística. Ciència de síntesi, també és d'aplicació (com la gestió) i aspira a convertir-se en el vincle entre l'educació superior d'hoteleria i de turisme i el medi professional. [Manifesta que el compromís de la turismologia] no es limita a la redefinició de la indústria hotelera i dels viatges, sinó també a les seves futures orientacions. La turismologia també és una ciència de prospectiva sobre la civilització del lleure en el si de les nostres societats. Llavors esdevé crítica, sense oblidar mai el seu objectiu professional.*³⁵

³⁴ Una situació similar es produeix en el moment d'implantar els estudis de Turisme a la universitat, tant a Espanya com a Catalunya, que es veu intensificada pel fet que els nous estudis de DT s'adscriuen als existents departaments de geografia o economia, segons la universitat, situació que marcarà en gran mesura l'orientació dels estudis.

³⁵ Traducció del francès per part de l'autora d'aquest treball.

Els treballs de recerca en turisme, encara que la seva proporció és molt baixa amb relació a la importància econòmica i social del turisme, fan que ORIGET DU CLUZEAU (2000), el qual aporta interessants reflexions sobre alguns atributs de la futura ciència del turisme, es qüestioni si no seria suficient amb el fet de reconèixer la turismologia. Es refereix a HOERNER (citada per ORIGET DU CLUZEAU, 2000, octubre, p. 16)³⁶ i a la seva proposta sobre “el viatge i els seus atributs i activitats induïdes, centrat en l’home” com a objecte de la turismologia, i afirma que “la qüestió sobre l’objecte condueix necessàriament a la qüestió sobre el subjecte”, i que “l’interès en el tema és avaluar la part respectiva i l’aportació recíproca del subjecte i de l’objecte a la ciència del viatge, la manera segons la qual el subjecte intervé en la constitució de coneixements vàlids”. Analitza la turismologia des de la perspectiva de la lògica, la metodologia i l’epistemologia.³⁷ Pel que fa a la lògica, ORIGET DU CLUZEAU (2000, octubre) considera que “la turismologia haurà de formalitzar els seus raonaments conscients, els resultats adquirits intuïtivament, etc... i saber canviar de teories a mesura que evoluciona” (p. 16). En referència a la metodologia, ORIGET DU CLUZEAU (2000, octubre, p. 17) afirma que, per fundar la turismologia, “cal identificar els seus propis mètodes en virtut dels seus diferents objectes, de tal manera que puguin evolucionar autònomament respecte a altres disciplines científiques”. Apunta com a fets que podrien constituir una etapa decisiva “la unificació dels sabers, adoptar un mètode comú i un fons de llenguatge comú”. Apunta que “l’epistemologia va del coneixement perceptiu inicial a les abstraccions conceptuals, tenint com a únic límit la semàntica, és a dir, la impossibilitat de representar una noció” i considera que, en turisme, aquest procediment és una pràctica habitual: es treuen algunes conclusions teòriques d’un estudi de cas i després es presenta l’anàlisi a l’inrevés, “expressant la teoria, que s’il·lustra mitjançant un estudi de cas”. Segons ORIGET DU CLUZEAU (2000, octubre), la turismologia s’haurà de situar a l’entorn de les ciències humanes: principalment de la geografia, la primera que ha considerat el fet turístic en la seva singularitat, i alguns conceptes de la qual són determinants en turisme; la sociologia, que cerca obtenir explicacions pertinents sobre les relacions dels individus i grups socials amb el seu medi ambient, esdevenint alhora teòrica —per maximitzar la seva adequació a l’objecte de l’estudi—, i pràctica —per actuar sobre la societat—; i l’economia, que ha exercit una tutela essencial sobre la turismologia. Com a crítica a les esmentades ciències, considera que la sociologia ignora els requisits de funcionament de l’oferta, la geografia ignora els factors determinants dels espais turístics, i l’economia transfereix al pla de l’especulació les escales de preferències per definir, a la pràctica, estratègies d’acció. Considera que la

³⁶ Traducció del francès per part de l’autora d’aquest treball.

³⁷ Aquestes són les tres branques del saber que constitueixen tota ciència, segons PIAGET (1976 citat a ORIGET DU CLUZEAU, 2000, 16).

turismologia està amenaçada per la frivolitat amb què es tracta l'objecte del turisme i pel fet que els investigadors es donen legitimitat a través d'altres disciplines científiques.

En contraposició a l'aposta clara per la turismologia, postulada per HOERNER i ORIGET DU CLUZEAU, el GROUPEMENT DE RECHERCHE TOURISME: LIEUX ET RESEAUX [GDR-CNRS]³⁸ (2001, gener) es decanta per la interdisciplinarietat efectiva, oberta i constructiva. Malgrat la inexistència d'una publicació científica referent en turisme, el GDR-CNRS (2001, gener) posa en valor les publicacions sobre turisme per part de les diferents especialitats científiques, considerant que “estan composant un corpus pluridisciplinar sòlid i variat” (p. 17). Proposa situar la mobilitat al centre de l'anàlisi, en lloc del viatge. Evita entrar en grans discussions semàntiques i mostra la seva preocupació perquè s'inclouï el concepte d'oci. Pel que fa a l'enfocament científic del turisme es qüestiona si una ciència es pot autoproclamar —com a requisit previ a la recerca, en lloc de ser-ne la lògica culminació—, o si seria suficient que formés part d'un posicionament multidisciplinari per anomenar-se científica i, en aquest cas, quants altres camps i sectors haurien d'adoptar les mateixes pretensions de científicitat, amb els riscos de fragmentació que això suposaria. A més, fa una distinció clara entre un àmbit d'estudi o d'aplicació sobre un objecte específic —ben delimitat, en el que s'hi interessin diferents disciplines, cadascuna amb la seva experiència particular—, una disciplina específica —menys vinculada al seu complex objecte d'estudi (la natura, la societat) que el mètode que contribueix a delimitar-lo—, i una ciència (dura o tova) que s'executa amb l'ajuda d'un paradigma, marc obligatori per a tota recerca científica que ha de dur associades teories, mètodes i valors, segons l'anàlisi clàssica de THOMAS KUHN. En l'apartat de perspectives (GDR, 2001, gener, 19), acaba considerant que la turismologia no està prou fonamentada per reivindicar-se com a plenament científica i, a partir de l'avaluació de la recerca actual en turisme, aspira a “ocupar el lloc que li correspon dins de les disciplines *mare*, inserint-hi i desenvolupant-hi una clara línia temàtica turisme-oci, susceptible de fer-se reconèixer tot explotant mètodes i conceptes reconeguts”. També aspira a “contribuir a fer una lectura del món gràcies a la seva visió particular, en la que tothom hi podrà reconèixer l'especificitat i la rellevància”. Finalment, manifesta la prioritat “d'imposar-se mitjançant la qualitat, la innovació de la seva recerca i de les seves publicacions, la solidesa i el rigor de les seves bases semàntiques i conceptuals, i la riquesa de les seves aportacions metodològiques”, sense comprometre el progrés de la seva àrea.

Els professors KADRI i BÉDARD (2005), del Centre Internacional de Formació i de Recerca en Turisme (CIFORT), de la Universitat de Québec a Montréal (UQAM), es

³⁸ El GDR-CNRS és el Grup de Recerca en Turisme del Centre Nacional de Recerca Científica (França).

van afegir al debat sobre la ciència del turisme reprès per HOERNER l'any 2000. Van observar tant les reaccions de suport de formadors i experts vinculats a associacions nacionals i internacionals —com ara l'Association Mondiale pour la Formation Hôtelière et Touristique (AMFHORT), o l'Assotiation Francophone des Experts et Scientifiques du Tourisme (AFEST)—, com les reaccions crítiques de part dels investigadors vinculats a universitats i a centres de recerca institucionals com ara el GDR-CNRS. Van considerar que si el debat que suscita la turismologia conté determinats elements reductors (la ciència reduïda a la recerca aplicada a la indústria, debat científic que es limita a França), això fa necessari revisar les definicions en turisme i introdueix novament la natura complexa del fenomen turístic, atrapat entre la realitat i l'imaginari.

La idea d'un corpus de coneixement turístic insinuada pel GDR-CNRS és represa per SICART (2007, març):

Si la recerca en turisme ha esclatat, és menys per la heterogeneïtat del propi sector que pel fet que és analitzat en funció de lògiques internes de la geografia, de la sociologia, de l'economia... D'aquí es desprèn la necessitat, avui, d'organitzar el corpus existent dels coneixements científics en turisme. (p. 16)

SICART (2007, març) també aprofundeix en el concepte d'especialitat:

(...) una especialitat pertany a una disciplina que, evolucionant, l'engendra, ja sigui per divisió o per una ruptura teòrica. El conjunt de coneixement produït per una ciència sobre un objecte d'aquesta mateixa ciència constitueix, sobre aquest objecte, el saber especialitzat de la ciència d'on emana. Altrament dit, una especialització es crea a l'interior d'un camp científic. En el cas del turisme, el punt de partida de l'especialització no és situa en ell, sinó en la geografia, l'economia, la sociologia...". (p. 17)

Aquest fet provoca, segons SICART, una gran fragmentació de la recerca en turisme. Afirmar que l'atomització científica institucionalitzada del turisme té, com a conseqüència, la cerca de la globalització a través de la intervenció de la interdisciplinarietat. Manca encara, segons SICART, una etapa complementària d'unificació que exigeix la creació d'enfocaments adaptats en lloc de l'aplicació de procediments concebuts pel tractament de qüestions exògenes, sense deixar de banda ni la unitat ni la diversitat de les parts, una evolució que, afirma SICART (2007, març), "implica una refundació de la manera de pensar el turisme" (p. 18).

Per fer-nos a la idea de la magnitud del debat sobre la ciència del turisme, l'any 2008, la revista de recerca en turisme *Téoros* va dedicar-li un dossier des d'una perspectiva internacional i pluridisciplinar. El professor KADRI (2008a) afirma que "el reconeixement científic del turisme està supeditat a la importància i a la qualitat de la formació superior" (p. 6), un fet a tenir molt en compte en l'actual context, encara no finalitzat, de la

implantació dels estudis superiors de Turisme a la universitat a Catalunya.³⁹ Segons CERIANI-SEBREGONDI *et al.* (2008), “una reflexió científica sobre el turisme és possible i fèrtil (...) una ciència del turisme seria legítima per la riquesa i la centralitat social del seu objecte. Aleshores és una qüestió d’oportunitat d’orientació científica, en què el joc està més que mai al camp dels actors de la producció científica” (p. 13). HOERNER (2008) considera que si es volen comprendre totalment les veritables qüestions del turisme de masses associat a l’expansió de les classes mitjanes i, cada vegada més, a la mundialització, una ciència del turisme respondria més fàcilment a aquesta noble qüestió” (p. 17). PRONOVOST (2008) aposta per obrir-se al diàleg interdisciplinar a canvi de renunciar a certes nocions que es creuen fonamentades, i afegeix que els estudis de Turisme podrien mostrar un esperit més crític sobre determinats conceptes marcats ideològicament i cultural. DEWAILLY (2008, citant LE GRAND ROBERT) utilitza l’enfocament transdisciplinar perquè designa una noció més dinàmica que interdisciplinar i, perquè, en un desenvolupament transdisciplinar, cada especialista ha de considerar les limitacions dels altres. Per a AIREY (2008), els següents passos per al turisme a l’acadèmia, així com per a tots els subjectes d’estudi, han de ser seguir desenvolupant la recerca bàsica tant pel que fa al nombre com a la qualitat, i seguir desenvolupant el seu ensenyament, com a estratègia a llarg termini. KADRI (2008b) afirma que el turisme es troba més en una posició de camp d’estudis, accessible a incursions exteriors, que en el camp d’una possible disciplina o ciència, però no tanca la possibilitat que es reconeixin noves ciències emergents —entre elles la del turisme—, a les quals atorga el rol d’enriquir les ciències antigues a través de l’epistemologia constructivista que elaboren.

Els estudis existents en matèria de turisme enfocats des de diferents perspectives, tot i no haver comptat amb el reconeixement acadèmic al que podrien haver aspirat, han generat al llarg dels anys un corpus ric i divers de coneixement, malgrat que encara queden molts aspectes per analitzar sobre l’objecte del turisme. Segons ASCANIO (2010 citant ASCANIO, BENI, JAFARI, i GURRÍA DI-BELLA), és possible mantenir el desenvolupament de la ciència turística. Aquest plantejament, que conviu amb el període en que es gesta la incorporació dels estudis de Turisme a la universitat, a Catalunya, atorga a la formació universitària en Turisme l’autoritat moral que necessita per contrarestar el fet que el turisme encara no sigui una ciència reconeguda. Segons MUÑOZ DE ESCALONA (1992) “els autors clàssics i SESSA es plantegen el problema de si el turisme pot ser objecte de coneixement científic perquè, prèviament, s’han plantejat aconseguir que existeixi un reconeixement acadèmic dels estudis que s’estan fent sobre

³⁹ A partir del curs 2008-2009, el grau de Turisme substitueix la DT. Està adaptat a l’Espai Europeu d’Educació Superior (EEES) i suposa un nou pas en la implantació dels estudis de Turisme a la universitat.

la matèria i, en conseqüència, que la institució universitària decideixi fer-se càrrec de l'ensenyament dels coneixements acumulats" (p. 118).

Coincidint amb els anys de plena implantació de la DT a Catalunya, i davant l'enorme proliferació de formació superior en Turisme arreu del món, HOERNER (2000, juliol-agost), fent referència al col·loqui internacional organitzat per l'AMFHORT, el febrer de 2010 a Niça, on es va posar de manifest la necessitat que hi hagi investigadors del turisme totalment autònoms, considera imprescindible el desenvolupament de la turismologia si es vol equiparar la formació superior de Turisme a la resta de formacions superiors. Com indicava ARCARONS (2001), un dels gran defensors de la ciència del turisme:

El turisme és una activitat econòmica i social caracteritzada per la seva naturalesa multidisciplinària i que presenta interconnexions de tot tipus amb d'altres activitats. Conseqüentment, es tracta d'una activitat horitzontal que exigeix un plantejament horitzontal en el seu tractament. (p. 24)

A la manca de desenvolupament científic del turisme també s'hi refereix ANDRÉ (1999). L'atribueix al fet que es tracta d'un sector difícil de definir i de delimitar, i a la manca de consens en aspectes fonamentals per al desenvolupament sistemàtic i homogeni en la seva investigació i estudi.

A Catalunya es constata un retard en la carrera acadèmica del professorat de turisme respecte a altres ciències. S'arriba a aquesta realitat atès que una part majoritària del professorat de les escoles privades de turisme prové de la indústria turística mentre que, amb la incorporació dels estudis a la universitat, el que provenia de diferents disciplines acadèmiques ha hagut de desenvolupar la vertadera especialitat turística, cosa que no sempre s'ha produït. Principalment per aquestes raons, i malgrat els esforços que ha dut a terme el professorat de la DT, la formació turística encara pateix les conseqüències dels seus orígens, tot i que encara és massa d'hora per fer-ne una valoració.

Construir la ciència del turisme demana temps. Demana que els estudis del fenomen turístic i de l'objecte del turisme es realitzin amb total orientació científica. I requereix l'existència de científics que, des del turisme, la desenvolupin intrínsecament.

Com afirma BARRETO (2000), es podria dir que la gran paradoxa del turisme és que, aparentment, hi ha un cercle viciós pel qual a) l'acadèmia no s'interessa pel turisme perquè aquest constitueix una activitat marginal, i b) aquesta activitat segueix sent

marginal perquè no disposa dels subsidis acadèmics per fer un planejament adequat.⁴⁰

CLIFFORD (citat per MANCINELLI en MUÑOZ DE ESCALONA, 2011) afegeix que:

El turisme és una pràctica (...) incapaç de produir un coneixement seriós. Per tant, el primer que ha de fer l'analista és determinar amb precisió quins són els seus interessos i, en funció dels mateixos, recórrer a la ciència més adequada per a aconseguir-los. Fent-ho així s'acabarien d'una vegada per sempre les rocambolesques, retorçades, inútils i improcedents especulacions academicistes que tant s'han vingut prodigant en el si del turisme durant els últims anys sense que, de moment, s'hagi aconseguit resoldre l'insuportable confusionisme que pateix la matèria i que, sens dubte, es reflecteix en el disseny de les estratègies d'inversió adoptades.

Ahora es posaria en evidència, també, que el turisme és una parcel·la de la realitat que no és ni més ni menys complexa que qualsevol altra, i que la seva pretesa complexitat no és altra cosa que la inevitable conseqüència d'un mal plantejament sostingut, inveterat i ovacionat per estranys interessos, aliens a la necessària claredat conceptual i a l'operativitat del coneixement adquirit. (p. 34)

Com s'ha pogut constatar, durant el procés d'implantació a Catalunya dels estudis de DT, el debat sobre la ciència del turisme es va mantenir obert —més a França que a Espanya—, i perdura durant la implantació del nou GT, adaptat a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES).⁴¹ KORSTANJE, M. (2011) i MUÑOZ DE ESCALONA (2011a) insisteixen en que el turisme ha acceptat els paradigmes més polèmics i contradictoris de les ciències socials perquè no existeix un corpus teòric amb identitat pròpia, per manca de mètode i d'esperit crític. Per aquesta raó consideren que la turismologia no es pot materialitzar com una disciplina acadèmica independent, malgrat que l'interès principal dels nous estudis de grau i de postgrau és l'estudi sistemàtic del turisme. Tot i així, en l'article *Ni ciència ni pasatiempo*,⁴² KORSTANJE (citat per MUÑOZ DE ESCALONA, 2011a) afirma que cal una ciència nova —encara que potser no necessàriament un mètode nou— i que “la constitució d'una disciplina científica necessita d'un nou discurs epistèmic que sigui crític i objectiu” (p. 6), i que:

Les ciències socials tenen el dret d'estudiar el turisme i transformar-lo en el seu objecte, però també és necessària una ciència del turisme que es distanciï dels errors conceptuals de l'economia, la sociologia i l'antropologia sobre certes qüestions de mètode. (p. 10)

Es pot constatar que existeixen diferències gairebé extremes en els plantejaments del turisme com a ciència. És el mateix que ha succeït durant el procés de construcció

⁴⁰ La implantació de la DT desperta l'interès de la universitat pel turisme, malgrat que es segueix considerant una activitat marginal que no pertany a l'economia del coneixement. A més, el turisme pateix vertaderes limitacions per a desenvolupar-se com a disciplina científica, per la seva supeditació formal a departaments d'altres disciplines científiques (geografia, economia...), per la seva joventut acadèmica i per les limitacions que el propi sistema universitari posa als centres adscrits, als quals s'exigeixen tots els requisits acadèmics, d'acreditació, recerca i qualitat sense haver establert els mecanismes que facin possible el seu ple desenvolupament acadèmic.

⁴¹ Regulat pel RD 1393/2007, de 29 d'octubre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials (BOE 260, de 30 d'octubre de 2007). (Deroga el RD 55/2005, de 21 de gener i el RD 56/2005, de 21 de gener). (Modificat pel RD 861/2010, de 2 de juliol).

⁴² L'article *Ni ciència ni pasatiempo* està extret de la correspondència epistolar entre els professors KORSTANJE i MUÑOZ DE ESCALONA.

d'altres ciències, com ara la geografia, la història o l'economia. A l'estudi introductor de l'obra de SCHAEFER (1974), CAPEL es referia a l'aparició del caràcter vertaderament científic d'una disciplina en el moment en què es passa a considerar la simple descripció i classificació de fenòmens com a exemples de lleis. Segons SCHAEFER (1974), "el que vertaderament fan els científics és aplicar alhora i per a cada cas concret totes les lleis que concerneixen les variables que consideren més importants" (p. 61).

Així, doncs, encara resta oberta la reflexió crítica sobre el turisme i la turismologia, que hauria de ser objecte d'estudi en els propers anys, aprofitant la força que li hauria d'atorgar el fet que els estudis de Turisme, des del 2009, ja són estudis universitaris de grau. La suposada complexitat del fenomen turístic, que es repeteix constantment en articles i estudis sobre turisme, no hauria de frenar o limitar el procés natural de construcció del caràcter científic del turisme. SCHAEFER (1974) s'oposa a la idea comunment acceptada pels geògrafs segons la qual aquests s'enfrenten a una tasca molt més complexa que la d'altres científics socials, atesos els fets complexos, de caràcter físic i humà que han d'integrar. Aquest autor denominava excepcionalisme en geografia a una altra idea generalitzada entre els geògrafs —segons la qual la geografia és una ciència molt diferent a les altres ciències socials i única metodològicament—, i que ell mateix va refutar. És possible que posteriorment aquestes mateixes idees s'hagin volgut traslladar a l'estudi científic del turisme.

Avui dia, posar en dubte les possibilitats del turisme com a nova disciplina acadèmica només pot ser degut a interessos propis d'altres disciplines, a l'encara incipient desenvolupament del turisme com a ciència activa i a la recent incorporació de la formació turística a la universitat. Són precisament les disciplines més joves les que requereixen més discussió ideològica, i el turisme hauria d'encetar un procés d'anàlisi crítica de lleis i hipòtesis sense mostrar-se autocomplaent amb el procés metodològic. La salut de la ciència del turisme passa necessàriament per la discussió de les seves idees fonamentals, com indicava SCHAEFER (1974) referint-se a la geografia.

La ciència del turisme no s'ha de justificar o reivindicar, sinó que s'ha de desenvolupar des del turisme, tant en la seva part descriptiva com en la sistemàtica, essent ambdues indissociables per a un vertader coneixement científic del turisme. Com afirmava SCHAEFER (1974), en cap ciència, física o social, hi ha conflicte o oposició entre els aspectes descriptiu i sistemàtic, i tampoc en la geografia. Segons SCHAEFER, només hi ha ciència i ciència aplicada i, si existeix alguna distinció entre elles, no és metodològica sinó pràctica.

2. El govern de la indústria turística a Catalunya (1980-2012)

El context polític, econòmic i jurídic en el que s'ha desenvolupat la indústria turística a Catalunya aporta una visió integrada del sector i de la política turística que posa de manifest la importància d'aquest sector i dóna les bases per a una millor comprensió del mateix.

En l'exercici propi de les competències que la Generalitat de Catalunya té en matèria de turisme, el Govern ha produït diverses normatives i reglamentacions, des de 1980, i ha configurat un destacat cos normatiu turístic. En aquest apartat, que recull una anàlisi completa sobre l'evolució del marc normatiu del turisme a Catalunya, entre els anys 1980 i 2010, s'ha inclòs, per la seva rellevància, el procés de revisió i l'actualització de la normativa (fins el 30 de juny de 2012), iniciat amb motiu del desenvolupament del Pla Estratègic del Turisme a Catalunya (PETC) 2005-2010, i de la transposició de la DSMI en l'àmbit turístic.

Aquest apartat tracta sobre el Principat de Catalunya i les institucions de l'autogovern, les competències de la Generalitat sobre el turisme, la dimensió econòmica del sector i, finalment, del règim jurídic de la indústria turística a Catalunya.

2.1. El Principat de Catalunya i les institucions de l'autogovern

Catalunya és un país de l'Europa mediterrània, la situació del qual n'ha fet, històricament, una terra de pas on han confluït diversos pobles i cultures. Anomenada tradicionalment Principat de Catalunya,⁴³ és un territori històric situat a la costa nord-est de la península ibèrica dividit administrativament en dos territoris: la Comunitat Autònoma de Catalunya, a Espanya i la Catalunya Nord, a França. Actualment, quan hom parla de Catalunya, es refereix sobretot al territori sota l'administració de la Generalitat de Catalunya, que és l'únic que duu el nom de Catalunya com a oficial. En canvi, el terme Països Catalans fa referència a un conjunt de territoris de llengua i cultura catalanes situats a la riba occidental de la Mediterrània. La major part dels territoris s'ancoren dins de l'Estat espanyol (Catalunya, el País Valencià, les illes Balears i la Franja de Ponent), mentre que una petita part és dins de l'Estat francès (Catalunya del Nord). També en formen part un petit estat independent (Andorra) i una ciutat de l'illa de Sardenya (l'Alguer). La unitat de les terres de llengua catalana s'ha mantingut al marge dels canvis de fronteres administratives o polítiques.

⁴³ Consultat a: <<http://www.gencat.cat/catalunya/cat/historia/historia2.html/>> [amb accés el 28 de febrer de 2010].

El Principat de Catalunya és un terme jurídic que va aparèixer al segle XIV per indicar el territori sota jurisdicció de les Corts Catalanes, el sobirà del qual era el rei del Casal de Barcelona, sense ser formalment un regne, sinó una agrupació de comtats amb unes lleis uniformades per les Corts. Tot i que el territori del Principat fou posteriorment confederat amb la Corona d'Aragó, i aquesta amb el regne d'Espanya, i que una porció en va ser annexionada per França (en l'actualitat, el territori conegut com la Catalunya del Nord), el terme *Principat* sovint ha estat utilitzat, de manera informal, per referir-se a les quatre províncies catalanes que conformen la comunitat autònoma.

Al llarg dels segles, el poble de Catalunya ha mantingut una vocació constant d'autogovern, encarnada en institucions pròpies com ara la Generalitat —que fou creada el 1359 a les Corts de Cervera— i en un ordenament jurídic específic, aplegat, entre altres recopilacions de normes, en les Constitucions i altres drets de Catalunya. Després del 1714, han estat diversos els intents de recuperació de les institucions d'autogovern. En aquest itinerari històric constitueixen fites destacades, entre altres, la Mancomunitat del 1914, la recuperació de la Generalitat amb l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC) de 1932, el restabliment de la Generalitat l'any 1977 i l'Estatut del 1979, nascut amb la democràcia, la Constitució del 1978 i l'Estat de les autonomies.

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya és la norma institucional bàsica que defineix els drets i deures de la ciutadania de Catalunya, les institucions polítiques de la nacionalitat catalana, les seves competències i relacions amb l'Estat i el finançament de la Generalitat de Catalunya. L'EAC de 1979, conegut com l'Estatut de Sau,⁴⁴ va ser referendat per la ciutadania el 18 de juny de 2006. El 20 de juliol de 2006 es va publicar al BOE la Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que substitueix l'EAC de 1979.⁴⁵

Seguint l'esperit del preàmbul de l'EAC de 1979, l'EAC de 2006 assumeix els principis següents:

- *Catalunya és un país ric en territoris i gents, una diversitat que la defineix i l'enriqueix des de fa segles i l'enforteix per als temps venidors.*
- *Catalunya és una comunitat de persones lliures per a persones lliures on cadascú pot viure i expressar identitats diverses, amb un decidit compromís comunitari basat en el respecte per la dignitat de cadascuna de les persones.*
- *L'aportació de tots els ciutadans i ciutadanes ha configurat una societat integradora, amb l'esforç com a valor i amb capacitat innovadora i emprenedora, uns valors que continuen impulsant-ne el progrés.*

⁴⁴ LLEI ORGÀNICA (LO) 4/1979, de 18 de desembre, d'Estatut d'Autonomia de Catalunya (BOE 306, de 22 de desembre de 1979, i DOGC 38, de 31 de desembre de 1979).

⁴⁵ LO 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (BOE 172, de 20 de juliol de 2006, i DOGC 4680, de 20 de juliol de 2006).

- *L'autogovern de Catalunya es fonamenta en la Constitució, i també en els drets històrics del poble català, que, en el marc d'aquella, donen origen en aquest Estatut al reconeixement d'una posició singular de la Generalitat. Catalunya vol desenvolupar la seva personalitat política en el marc d'un Estat que reconeix i respecta la diversitat d'identitats dels pobles d'Espanya.*
- *La tradició cívica i associativa de Catalunya ha subratllat sempre la importància de la llengua i la cultura catalanes, dels drets i els deures, del saber, de la formació, de la cohesió social, del desenvolupament sostenible i de la igualtat de drets, i avui, especialment, de la igualtat entre dones i homes.*
- *Catalunya, per mitjà de l'Estat, participa en la construcció del projecte polític de la Unió Europea, els valors i els objectius de la qual comparteix.*
- *Catalunya, des de la seva tradició humanista, aferma el seu compromís amb tots els pobles per a construir un ordre mundial pacífic i just.⁴⁶*

Catalunya està dividida administrativament en quatre províncies —Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona—, l'òrgan rector de les quals és la Diputació. Les capitals de província són les poblacions del mateix nom: Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona. Tanmateix, l'EAC de 2006 estableix l'organització administrativa de Catalunya en tres ens locals: els municipis, les comarques i les vegueries. La llengua pròpia de Catalunya és el català, excepte a la Vall d'Aran, on ho és l'aranès. Tant el català com el castellà, llengua oficial de l'Estat espanyol, són oficials en tot el territori. L'occità, denominat aranès a la Vall d'Aran, és també oficial a Catalunya.

La Generalitat és el sistema institucional en què s'organitza políticament l'autogovern de Catalunya (art. 2 de l'EAC de 2006). Els poders de la Generalitat emanen del poble de Catalunya i s'exerceixen d'acord amb el que estableixen l'Estatut i la Constitució. L'autogovern de Catalunya s'exerceix en les matèries especificades per l'Estatut. En els casos en què aquestes matèries es defineixen com a exclusives, en corresponen a la Generalitat, de manera íntegra, la potestat legislativa, la potestat reglamentària i la funció executiva. En altres, les competències de la Generalitat són compartides i la legislació de Catalunya s'ha de fer en el marc de les bases establertes per l'Estat, mentre que en altres casos només executa la legislació emanada de l'Estat.

L'Estatut configura la Generalitat com un ens complex integrat pel Parlament, la Presidència de la Generalitat, el Govern i les altres institucions establertes per l'Estatut (el Consell de Garanties Estatutàries, el Síndic de Greuges, la Sindicatura de Comptes i el Consell de l'Audiovisual). Els municipis, les vegueries, les comarques i els altres ens locals determinats per les lleis també integren el sistema institucional de la Generalitat, com a ens on aquesta s'organitza territorialment, sens perjudici de l'autonomia respectiva.

⁴⁶ EAC de 2006, consultat a: <<http://www.gencat.cat/generalitat/cat/estatut/preambul.htm/>> [amb accés el 28 de febrer de 2010].

El Parlament representa el poble de Catalunya. El seu origen —l'elecció democràtica i directa— li dóna la força suprema i en fa la primera institució de la Generalitat, de la qual en neixen totes les altres. El Parlament de Catalunya és format per una sola cambra i és independent i inviolable. El president de la Generalitat compta amb la més alta representació de la Generalitat i té atribuït un feix triple de funcions, com a representant suprem de la Generalitat, cap de Govern i representant ordinari de l'Estat a Catalunya. A més de tenir importants funcions pròpies, dirigeix l'acció de Govern. L'Estatut configura el Govern com l'òrgan superior col·legiat que dirigeix l'acció política i l'Administració de la Generalitat, el qual exerceix la funció executiva i la potestat reglamentària d'acord amb l'Estatut i les Lleis. Així, doncs, el Govern té un doble caràcter, com a òrgan de direcció política i com a òrgan de direcció administrativa. La Generalitat té competència exclusiva per a ordenar i regular les seves finances (art. 211 de l'EAC de 2006). Segons l'art. 49 de l'EAC de 1979:

L'elaboració i aplicació del pressupost de la Generalitat correspon al Consell Executiu o Govern, i al Parlament el seu examen, esmena, aprovació i control. El pressupost serà únic i inclourà la totalitat de les despeses i ingressos de la Generalitat i dels organismes, institucions i empreses que en depenguin.

L'EAC de 2006 s'hi refereix en l'art. 212, que afegeix que el pressupost té caràcter anual i que la llei de pressupostos no pot crear tributs, però pot modificar-ne si una llei tributària substantiva així ho estableix. Aquest punt de l'Estatut s'executa mitjançant la Llei de finances públiques de la Generalitat de Catalunya.⁴⁷

2.2. Les competències de la Generalitat de Catalunya sobre el turisme.

L'àmbit de regulació normativa

Catalunya sempre ha atorgat importància al sector turístic. La Direcció General de Turisme, creada per la Generalitat provisional (1977-1980) i integrada en el Departament de Presidència, és un clar signe de l'impuls a la política turística.

La Constitució Espanyola⁴⁸ (CE) en el seu capítol tercer, article 148-1 18a, estableix que les Comunitats Autònomes (CA) podran assumir competències en matèria de promoció i ordenació del turisme dins el seu àmbit territorial. En l'assumpció d'aquesta competència poden dictar i executar normes relacionades amb el turisme. Encara que l'Estat espanyol (l'Administració central) no té competències en aquesta matèria, l'article 149.1 de la CE li atribueix competències que poden incidir sobre aspectes molt rellevants del turisme com, per exemple, el comerç exterior o la regulació de les

⁴⁷ L (L) 10/1982, de 12 de juliol, de finances públiques de Catalunya (DOGC 242, de 21 de juliol de 1982). (Text refós en el DECRET LEGISLATIU (DL) 3/2002, de 24 de desembre).

⁴⁸ CONSTITUCIÓ ESPANYOLA (CE), de 27 de desembre de 1978 (BOE 311, de 29 de desembre de 1978).

condicions d'obtenció, expedició i homologació de títols acadèmics i professionals (LOPEZ PALOMEQUE, 2004). Amb l'entrada en vigor de la Constitució i dels estatuts d'autonomia ens trobem amb una ordenació constitucional que comença a legitimar, en matèria turística, la normativa de les CA en consonància amb les grans directrius de la política turística de l'Estat (ARCARONS, 2004).

L'EAC de 1979 ja establia, en l'art. 9, la competència exclusiva de la Generalitat de Catalunya en matèria de turisme, competència que es manté vigent en l'EAC de 2006. Una competència exclusiva comporta, segons l'art. 110 de l'EAC de 2006, la potestat legislativa, la potestat reglamentària i la funció executiva, inclosa la inspecció:

Corresponen a la Generalitat, en l'àmbit de les seves competències exclusives, de manera íntegra, la potestat legislativa, la potestat reglamentària i la funció executiva. Correspon únicament a la Generalitat l'exercici d'aquestes potestats i funcions, mitjançant les quals pot establir polítiques pròpies.

El dret català, en matèria de les competències exclusives de la Generalitat, és el dret aplicable en el seu territori amb preferència sobre qualsevol altre.

En matèria de turisme, els serveis i funcions de l'Estat que havien de ser traspassats a la Generalitat es van concretar en el RD 3166/1982,⁴⁹ mentre que l'Estat es va reservar les facultats que li atorgava la CE. Cal remarcar, a efectes del present treball, que en aquest traspàs quedaven incloses les funcions de regulació i administració de l'ensenyament per a la formació i perfeccionament dels professionals en turisme (annex RD 3166/1982, apartat B.2).

Segons l'art. 171 de l'EAC 2006 i pel que fa a la competència exclusiva en matèria de turisme:

Correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de turisme, que inclou en tot cas:

a) l'ordenació i la planificació del sector turístic.

b) la promoció del turisme que inclou la subscripció d'acords amb ens estrangers i la creació d'oficines a l'estranger.

c) la regulació i la classificació de les empreses i els establiments turístics i la gestió de la xarxa d'establiments turístics de titularitat de la Generalitat. A fi de facilitar la coordinació entre aquests establiments i els establiments de la xarxa de paradors de l'Estat situats a Catalunya, la Generalitat participa, en els termes que estableixi la legislació estatal, en els òrgans d'administració de Paradores de Turismo de Espanya.

d) la regulació dels drets i els deures específics dels usuaris i els prestadors de serveis turístics i dels mitjans alternatius de resolució de conflictes.

⁴⁹ RD 3168/1982, de 15 d'octubre, sobre el traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria de turisme (BOE 283, de 25 de novembre 1982, i DOGC 286, de 20 de desembre de 1982).

e) els ensenyaments i la formació sobre turisme que no donin dret a l'obtenció d'un títol oficial.

f) la fixació dels criteris, la regulació de les condicions i l'execució i el control de les línies públiques d'ajut i de promoció del turisme.

El professor ARCARONS (2009), de l'Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme CETT-UB (EUHT CETT-UB), que va dedicar la seva carrera acadèmica a l'estudi en profunditat del dret del turisme a Catalunya, Espanya i Europa, apuntava que les lleis d'ordenació del turisme de les diferents CA defineixen, alhora, les competències de les administracions locals en matèria de turisme per mitjà de disposicions sectorials, que són les encarregades de concretar les funcions que aquestes han de desplegar. Aquestes funcions es poden resumir en les següents: la política de promoció dels recursos turístics del municipi i el foment de les activitats turístiques; la protecció i la conservació dels recursos turístics; l'atorgament de llicències municipals relacionades amb les empreses turístiques; la creació i millora de les infraestructures turístiques de caràcter local; la gestió dels serveis públics relacionats amb el turisme; la informació turística; la participació en el procediment d'elaboració i execució dels instruments autonòmics de planificació turística que afectin el terme municipal; la intervenció activa en la declaració de municipi turístic o de festa d'interès turístic, etc... L'Administració General de l'Estat s'ha reservat competències, entre d'altres, pel que fa a la promoció exterior del turisme, la regulació de les professions turístiques i de la formació, i l'adopció de certes iniciatives com ara els plans d'excel·lència turística.

En referència a l'exercici de les competències en matèria de turisme, i segons ARCARONS (2009):

En l'exercici d'aquestes competències, el Govern de la Generalitat de Catalunya ha produït diverses estructures i organitzacions, des del 1980 fins avui. Cal dir que en cap cas els diferents governs es van plantejar la creació d'un Departament de Turisme en el qual es poguessin dipositar les competències exclusives que, sobre la matèria, té la Generalitat de Catalunya. (p. 479)

Com apuntava ARCARONS (2009), inicialment, l'any 1980 es va crear el Departament de Comerç i Turisme,⁵⁰ transformat l'any 1989 en el nou Departament de Comerç, Consum i Turisme⁵¹ fins a la seva desaparició i transformació en el Departament d'Indústria, Comerç i Turisme, el 1996.⁵² A partir dels canvis polítics produïts a Catalunya l'any 2003, el turisme va passar a formar part del Departament de Comerç, Turisme i

⁵⁰ DECRET (D) 1/1980, de 8 de maig, d'estructuració del Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya (DOGC 102, de 23 de desembre de 1980).

⁵¹ L 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de la Generalitat de Catalunya (DOGC 1234, de 22 de desembre de 1989).

⁵² D 184/1996, de 7 de juny, de supressió, creació i reorganització de departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 2216, de 10 de juny de 1996).

Consum⁵³ i, el maig de 2006, del Departament d'Economia i Finances.⁵⁴ El novembre del mateix 2006 la matèria turística s'inclouria dins d'un nou departament, que ni tan sols la contempla en la seva denominació: el Departament d'Innovació, Universitats i Empresa (DIUE).⁵⁵

Si es té en compte que el 2010 el turisme va canviar novament de departament per formar part del Departament d'Empresa i Ocupació,⁵⁶ es pot apreciar clarament com, dins l'organigrama de la Generalitat, l'assignació de les competències sobre turisme ha anat variant al llarg dels anys.

Com ja s'ha esmentat, del 2006 al 2010 Catalunya seguia sense disposar d'una conselleria pròpia de turisme, sinó que aquest sector d'activitat depenia del DIUE, creat pel Govern per tal d'afrontar els reptes que comportava el procés de globalització i canvi tecnològic, i potenciar l'adaptació de l'economia catalana al nou entorn. El DIUE abraça el turisme com una de les àrees estratègiques del Govern, actua impulsant polítiques basades en la innovació, la competitivitat, la identitat i la singularitat, i aporta valor afegit als productes i serveis. L'objectiu del Departament era convertir Catalunya en un autèntic motor econòmic d'Europa i un punt d'atracció de talent de la Mediterrània. Fer de Catalunya un referent mundial l'any 2020, capaç de competir en el mercat global. Entre els objectius del Departament relacionats amb el present treball en destaquem dos: millorar l'eficiència de l'Administració, orientant-la més vers la ciutadania i les necessitats de l'empresa, i continuar diversificant una oferta turística basada en la qualitat, que mantingui Catalunya al capdamunt dels rànquings mundials.⁵⁷

A l'hora d'estudiar l'evolució de la normativa turística a Catalunya és interessant conèixer les referències bàsiques sobre l'evolució de l'Administració turística catalana, sovint associades al desenvolupament d'aspectes clau de la política turística. Es presenten, actualitzades, a la Taula 1.

⁵³ D 296/2003, de 20 de desembre, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competències dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 4035, de 22 de desembre de 2003).

⁵⁴ D 143/2006, de 13 de maig, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 4633A, de 15 de maig de 2006). (Correcció d'errada en el DOGC 4644, de 30 de maig de 2006).

⁵⁵ D 421/2006, de 28 de novembre, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 4771, de 29 de novembre de 2006).

⁵⁶ DECRET 200/2010, de 27 de desembre, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 5785, de 29 de desembre de 2010). (Correcció d'errades en el DOGC 5795, de 13 de gener de 2011).

⁵⁷ Consultat a: <<http://www.gencat.cat/diue/departament/competencies/index.html>, consultat> [amb accés el 28 de febrer de 2010].

Taula 1. Referències bàsiques sobre l'evolució de l'administració turística catalana (1980-2010)

Any	Referències bàsiques
1980	Constitució del Departament de Comerç, Consum i Turisme.
1983	Publicació del <i>Llibre Blanc del Turisme a Catalunya</i> .
1986	Creació del Consorci de Promoció Turística de Catalunya.
1989	Creació del Consorci Institut Superior d'Estudis Turístics (INSETUR).
1992	Estudi <i>Reforçament de l'avantatge competitiu del sector turístic a Catalunya</i> .
1992	Debat de política turística.
1993	Creació de l'Agència Catalana de Tecnologia Turística.
1996	Desaparició del Departament de Comerç, Consum i Turisme, i nova ubicació de Turisme en el Departament d'Indústria, Comerç i Turisme.
1997	Modificació del Consorci de Promoció Turística de Catalunya, i canvi de denominació per la de Turisme de Catalunya.
1997	Desaparició de l'Agència Catalana de Tecnologia Turística.
2000	Fusió del Departament de Treball i del Departament d'Indústria, Comerç i Turisme.
2001	Celebració del IV Congrés de Turisme de Catalunya.
2002	S'aprova la Llei de Turisme de Catalunya (LTC).
2003	Nova etapa de la política turística fruit del canvi de partits polítics al capdavant del Govern de la Generalitat.
2004	Desaparició del macrodepartament de Treball, Indústria, Comerç, Consum i Turisme i ubicació de Turisme en el nou Departament de Comerç, Turisme i Consum.
2004	Celebració del Congrés de Turisme de Catalunya (CTC), a Girona.
2005	Pla Estratègic de Turisme a Catalunya (PETC) 2005-2010.
2006	Creació de la Conselleria d'Innovació, Universitat i Empresa.
2006	Creació de l'Observatori de Turisme de Catalunya.
2007	El Govern aprova la creació de l'Agència Catalana de Turisme (ACT). Llei 15/2007, de 5 de desembre, de creació de l'ACT.
2008	Entra en vigor el Decret 106/2008 de 6 de maig, de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments per facilitar l'activitat econòmica (DOGC 5131, de 15 de maig). El text implica modificar la normativa de turisme.
2009	El nou GT, adaptat a l'EEES, substitueix la DT.
2010	Es dissol el Consorci de Turisme de Catalunya i entra en funcionament l'ACT.
2010	Es crea la Conselleria d'Empresa i Ocupació.

Font: López Palomeque (2004) i elaboració pròpia a partir del 2004.

Segons LÓPEZ PALOMEQUE (2004), és rellevant el rol clau que ha adoptat l'Administració pública catalana per a la configuració del model turístic català i el seu desenvolupament. Afirmar que la seva intervenció en el sector turístic en el darrer mig segle, que s'ha formalitzat en el que s'anomena *política turística*, s'ha anat adaptant als factors condicionants i a les diverses necessitats del sector.

La normativa turística també ha anat evolucionant amb el desenvolupament del sector. Les institucions d'autogovern catalanes han dictat nombroses disposicions d'ençà que es va restablir la Generalitat l'any 1977 i, de forma progressiva, han anat configurant un cos normatiu propi mentre desplaçaven el dret turístic estatal.

La Generalitat de Catalunya ha exercit la competència exclusiva en turisme, elaborant un conjunt de normatives directament relacionades amb el sector. Actualment, la competència estatal en matèria de turisme és residual (LOPEZ PALOMEQUE, 2004). Les lleis en turisme, que inicialment s'orientaven vers la inspecció i la sanció, s'han anat orientant cap a nous plantejaments que han inclòs el sector privat i el mercat, i cap a objectius relacionats amb el foment de l'activitat i la seva promoció.

La regulació normativa del turisme del DIUE de la Generalitat de Catalunya, que es desenvolupa en l'apartat 2.4 d'aquest treball, comprèn les disposicions comunes (entre les quals destaca la LTC), la regulació de les empreses i establiments turístics (agències de viatges, hotels, càmpings, turisme rural, empreses explotadores d'apartaments turístics, restauració i parcs aquàtics) i la regulació de les oficines de turisme i els professionals del turisme (guies de turisme).

2.3. La dimensió econòmica del turisme a Catalunya. La delimitació del sector

El turisme és una activitat que ha esdevingut fonamental en el desenvolupament de l'economia de Catalunya, tant per la seva aportació al Producte Interior Brut (PIB) —la majoria de les estimacions atribueixen al turisme entre el 10% i el 15% de la producció de Catalunya (CLAVERIA, 2009)— com pel seu impacte indirecte en altres sectors econòmics i per les transformacions socials que ha provocat.

Per estudiar l'impacte econòmic del turisme i l'evolució de la seva activitat, atès que l'activitat turística es desenvolupa en diferents àmbits, s'ha de prendre en consideració la seva delimitació.

Existeixen diferents classificacions dels àmbits del turisme. El *Libro Blanco del nuevo Título de Grado en Turismo*, publicat per l'Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (ANECA) (2004), plantejava la creació de blocs homogenis que agrupessin els diferents àmbits del sector turístic. En va establir set: l'allotjament (el qual inclouria establiments hotelers i extra hotelers, incloent-hi càmpings, residències rurals, clubs de vacances i el lloguer d'apartaments, entre d'altres), la restauració (restaurants, empreses d'hoteleria de col·lectivitats, empreses de càtering, restaurants en unitats d'allotjament, i d'altres), la intermediació (operadors turístics, majoristes, agències de viatges receptores i emissores, i altres tipus com ara centrals de reserves (CRS), intermediaris independents, *General Self Agents*, etc...), el transport i la logística (empreses vinculades al transport aeri, marítim, fluvial, per carretera o ferroviari, així com empreses de serveis logístics, entitats de gestió de ports, aeroports i empreses de

lloguer de vehicles), la planificació i la gestió pública de destinacions (institucions generalment de naturalesa pública que s'ocupen de definir un destí turístic a nivell local, regional, autonòmic i estatal, i d'establir les bases per a la seva gestió, planificació i promoció), els productes i les activitats turístiques (comprèn com a oferta complementària tot allò relacionat amb la cultura, l'oci i la recreació: museus, parcs temàtics, parcs naturals, camps de golf, parcs aquàtics, clubs nàutics, centres termals, animació turística, estacions d'esquí i de muntanya, empreses d'organització de congressos i convencions, complexes recreatius i comercials, empreses d'esports i aventura) i, finalment, la formació, la investigació i la consultoria.

La ponència sobre recursos humans presentada per MAJÓ, J. i ABELLANET, M. (2004, desembre), al Congrés de Turisme de Catalunya, celebrat a Girona, proposava agrupar el sector en cinc àmbits turístics diferenciats, basant-se en el *Libro Blanco del Título de grado en Turismo* (ANECA, 2004):

1. *L'hoteleria i la restauració.*
2. *Els allotjaments no hotelers (apartaments turístics, càmpings, establiments de turisme rural i agroturisme...).*
3. *La intermediació i els transports (operadors turístics, majoristes, agències de viatges receptores i emissores, i altres tipus d'intermediaris turístics com ara centrals de reserves, intermediaris independents..., empreses vinculades al transport aerí, marítim, ferroviari, terrestre, empreses de serveis logístics i de lloguer de vehicles...).*
4. *Els productes i les activitats (l'oferta complementària que s'emmarca fonamentalment en tot el relacionat amb la cultura, l'oci i la recreació: parcs temàtics, parcs naturals, parcs aquàtics, camps de golf, clubs nàutics, centres termals, estacions d'esquí i de muntanya, empreses d'esports d'aventura, guies, empreses d'organització de congressos i convencions...).*
5. *Els responsables de la gestió pública del turisme (l'àmbit de planificació i gestió pública de destinacions que inclou aquelles institucions, generalment públiques, que s'ocupen de definir la destinació i d'establir les bases per a la seva gestió, planificació i promoció).* (p. 5)

Segons MURILLO (2009), hi ha autors que mencionen fins seixanta subsectors diferents dins del sector turístic. Afirmar que:

Si es cerquen referències, l'Institut para la Calidad Turística Española (ICTE) disposa de setze normes diferents de qualitat per a setze subsectors turístics: hotels i apartaments turístics, serveis de restauració, serveis turístics d'intermediació (agències de viatge), càmpings i ciutats de vacances, espais naturals protegits, oficines d'informació turística municipals, oficines d'informació turística supramunicipals, convention bureaux, palaus de congressos, platges, camps de golf, empreses de temps compartit, allotjaments rurals, allotjaments turístics de petites dimensions, estacions d'esquí i muntanya, i empreses d'autocars turístics.⁵⁸

⁵⁸ Consultat a: <<http://www.calidadturistica.es/index.aspx>> [amb accés el 5 de març de 2010].

A més, tenen en projecte incorporar nous subsectors com ara els clubs nàutics, els patronats de turisme i els serveis culturals, i que, a banda dels subsectors identificats per l'ICTE amb certificació pròpia de qualitat, hi ha altres subsectors relacionats amb el transport aeri, com ara les línies aèries, aeroports, serveis de terra (handling), etc., o amb el transport marítim, com ara els creuers, els serveis de guiatge, el comerç, les empreses d'organització de congressos, les consultories turístiques, els ports esportius, les platges, els centres de turisme cultural, els museus, etc. (p. 17)

Així mateix, el DIUE de la Generalitat de Catalunya distingia, a l'hora de classificar la normativa turística, entre empreses i establiments turístics (agències de viatges, hotels, càmpings, turisme rural, empreses explotadores d'apartaments turístics, restauració i parcs aquàtics), oficines de turisme i professionals del turisme (guies de turisme).⁵⁹ Després de la revisió i actualització de l'ordenació jurídica del turisme, que es va produir a partir de l'any 2009 amb l'objectiu principal de donar compliment a la transposició de la Directiva de Serveis en el Mercat Interior (DSMI),⁶⁰ la nova classificació va incorporar agrupacions diferents a l'anterior: empreses i establiments turístics, oficines de turisme, professionals del turisme (guies de turisme) i activitats d'interès turístic. Entre les empreses i els establiments turístics s'hi troben els establiments d'allotjament turístic (establiments hotelers, de càmping i de turisme rural, i apartaments turístics) i els agents de viatges. Els establiments de restauració i els parcs aquàtics apareixen com a activitats d'interès turístic, juntament amb les empreses de serveis i activitats esportives a la natura i culturals, les empreses de serveis relacionats amb congressos, convencions, incentius i les instal·lacions destinades a aquest objecte, els equipaments i les instal·lacions d'allotjaments juvenils, els habitatges d'ús turístic i els parcs temàtics.

Tornant als efectes del turisme i atès que afecten al conjunt de l'economia i a molts sectors de la població, creiem que és important per a Catalunya no només mantenir aquesta activitat, sinó sobretot, anar trencant la concentració territorial i fomentar una descentralització de l'activitat turística que asseguri a tot el territori els beneficis econòmics i socials associats.

Pel que fa a la despesa corrent que fan els turistes, aquesta té un impacte econòmic sobre diverses activitats de l'economia de Catalunya, amb efectes directes o induïts segons si es tracta d'activitats que subministren béns i serveis directament al turista o són fruit de les relacions intersectorials. El Govern, a través del Compte Satèl·lit del Turisme de Catalunya (CSTC),⁶¹ tracta l'activitat turística des d'un punt de vista transversal i complet. CLAVERIA (2009) fa una descripció de l'impacte econòmic de l'activitat turística. Indica que, a escala global, s'observa que:

⁵⁹ Consultat a: <<http://www.gencat.cat/diue/departament/normativa/turisme/index.html/>> [amb accés el 5 de març de 2010].

⁶⁰ DIRECTIVA 2006/123 /CE del Parlament Europeu i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior (DOCE L 376, de 27 de desembre de 2006).

⁶¹ El CSTC és una eina per mesurar l'impacte del turisme sobre els diferents indicadors de l'economia (producció, valor afegit, ocupació, etc.).

La despesa realitzada pels turistes a Catalunya l'any 2005 genera un impacte en el conjunt de l'economia catalana de més de 13.473 milions d'euros. Aquesta xifra suposa que el turisme genera, per la via de la despesa, una activitat econòmica en el territori de 36,9 milions d'euros al dia. D'aquesta xifra cal distingir els efectes directes dels indirectes o induïts, i que són fruit de les relacions entre empreses i proveïdors (relacions intersectorials). En aquest sentit, l'efecte directe de la despesa turística, és a dir, el que es produeix a partir del consum dels turistes, és de 9.050 milions d'euros (xifra que representa un 67,2% del total). La resta, 4.424 milions d'euros (el 32,8%), correspon als efectes indirectes o induïts de la despesa turística en el conjunt de l'economia.

La despesa turística, segons afirma CLAVERIA (2009), activa una producció addicional a la generada de manera directa d'un 48,9%; en conseqüència, es constata l'important efecte multiplicador de l'activitat turística i dels sectors econòmics implicats. Pel que fa a la distribució sectorial, el 42,7% del total de la despesa turística correspon a activitats tradicionals del sector turístic (allotjament, restauració, transport i agències de viatges), mentre que el 57,3% restant s'estén a altres sectors econòmics. La restauració és l'activitat que aglutina una major part de l'impacte global (25,6%), fet que representa un total de 3.455 milions d'euros. El transport (aeri, ferroviari, terrestre, marítim i activitats afins) genera un impacte de més de 1.200 milions d'euros (9,2%); els hotels, càmpings i altres tipus d'allotjament reben més de 1.000 milions d'euros de la despesa (7,7%), mentre que les agències de viatges i els operadors turístics se situen amb un 0,11% del total (15 milions d'euros).

Addicionalment, l'efecte s'estén a sectors que conformarien l'oferta turística en un sentit ampli, com ara les activitats recreatives, culturals i esportives, i el consum de producció alimentària (1.436 milions d'euros, un 10,7% del total) i tèxtil (1.085 milions d'euros, un 8%) o d'altres serveis. El comerç rep, segons les estimacions realitzades, 654 milions d'euros, el que suposa un 5% del total. Directament o indirecta també es beneficien del turisme altres activitats com per exemple la fabricació de mobles —amb un impacte econòmic de 189 milions d'euros— o la producció de subministraments (aigua, gas i electricitat), que reben una aportació de 217 milions d'euros. D'altra banda, destaquen també els efectes sobre les activitats relacionades amb la prestació de serveis: 582 milions d'euros als serveis empresarials (4,33%), 450 milions d'euros als serveis immobiliaris (3,34%) i 294 milions d'euros (2,18%) per a la mediació financera. (p. 460)⁶²

L'Atlas del Turisme a Catalunya (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2009) indica, en la Introducció, que Catalunya és la segona destinació turística d'Europa —només per darrere de la regió de París— i que disposa d'una oferta d'allotjament d'uns 3 milions de places comercialitzables i residencials. En concret afegeix que:

Del total, arrodonint les xifres, 261.000 són places hoteleres i 235.000 corresponen a places de càmping. La seva distribució territorial presenta unes pautes asimètriques, amb una forta concentració al litoral, característiques que ja s'observen si es considera la distribució de l'oferta per marques turístiques: la Costa Brava destaca com a primera marca segons la capacitat hotelera i de càmpings. Pel que fa a la demanda, Catalunya va rebre, el 2007 més de 15 milions de turistes estrangers (i més de 14 milions de visitants excursionistes), una mica més de 5 milions de turistes espanyols i 4,5 milions de turistes catalans —en els dos darrers casos no s'han comptabilitzat els fluxos a les residències secundàries—. (LÓPEZ PALOMEQUE, 2009, p. 15).

⁶² El gabinet de comunicació del Departament de Comerç, Turisme i Consum de la Generalitat de Catalunya va fer pública aquesta informació de l'Observatori de Turisme el 23 de gener de 2006. Consultat a: <http://www.mcrit.com/maresme2015/documentos/genecat_observturisme.pdf> [amb accés el 16 de març de 2012].

L'anàlisi de l'evolució del nombre de turistes és imprescindible a l'hora d'estudiar aquest fenomen a Catalunya. En el període 2000-2008, aquesta xifra va augmentar, d'una banda, gràcies a l'increment dels turistes procedents de la resta de l'Estat espanyol, en un 14,66%, i de l'altra, per l'augment del 21,50% dels turistes internacionals.⁶³ Atès que les dades del 1997 no es disposen amb el mateix criteri de còmput, no s'informen a la Taula 2 per evitar confusions a l'hora de realitzar la comparativa amb la resta de períodes.

Taula 2. Evolució del nombre de turistes a Catalunya, segons la procedència (1997-2008)

Procedència	1997	2000	2004	2008
Turistes de l'Estat espanyol	ND	4.856.700	5.059.700	5.568.900
Turistes internacionals	ND	12.367.917 (a)	13.170.400	15.026.900

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), a partir de dades de l'enquesta *FRONTUR*,⁶⁴ de l'*Instituto de Estudios Turísticos* (IET).

ND: Dades no disponibles amb el mateix criteri de còmput que la resta.

(a): Atès que l'IDESCAT, fins a l'any 2005, no va aportar dades sobre els viatges dels estrangers, les dades dels turistes internacionals a Catalunya l'any 2000 provenen de l'Observatori de Turisme de Catalunya.

En el cas de Barcelona (Taula 3), el nombre de turistes va augmentar considerablement des de l'any 1997 fins el 2008, coincidint amb el període en què es va implantar la DT. En concret, el nombre de turistes procedents de l'Estat espanyol va incrementar un 61,56%, i els turistes internacionals un 79,22%. En la Taula 3 es pot observar la seva evolució: en el cas dels turistes procedents de l'Estat s'observa una davallada del 18,25% entre els anys 1997 i el 2000, i un increment del 97,6% en el període 2000-2008. En canvi, des del 1997 fins el 2004 l'increment dels turistes internacionals va ser del 90,4%, produint-se des d'aleshores i fins el 2008 una davallada del 5,9%. S'observa que els períodes on disminueix el nombre de turistes procedents de l'Estat no coincideixen amb els períodes de davallada dels turistes internacionals.

Taula 3. Evolució del nombre de turistes a Barcelona, segons la procedència (1997- 2008)

Procedència	1997	2000	2004	2008
Turistes de l'Estat espanyol	1.202.764	983.184	1.457.700	1.943.175
Turistes internacionals	2.631.399	3.511.818	5.009.977	4.715.901

Font: Elaboració pròpia a partir de les memòries d'activitat turística de Turisme de Barcelona.

⁶³ Consultat a:

<<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5405&dt=199800&x=7&y=9>> [amb accés el 21 de juny de 2012].

⁶⁴ La *Encuesta de movimientos turísticos en fronteras* (FRONTUR) és l'operació estadística de l'IET que recull dades relatives a l'entrada a Espanya de visitants no residents al país.

Una altra dada significativa és l'evolució del nombre de passatgers a l'Aeroport de Barcelona, que es presenta a la Taula 4. Aquesta xifra, que es va doblar entre el 1997 i el 2008 fins a superar els 30 milions de turistes, va incrementar cada any llevat de l'any 2008, en que va disminuir (-8,2%). Els anys 2000, 2005 i 2006 van presentar els increments anuals més elevats (un 13,3%, 10,3% i 10,7%, respectivament).

Taula 4. Evolució del nombre de passatgers a l'Aeroport de Barcelona (1997-2008)

Any	Passatgers
1997	15.065.794
1998	16.195.032
1999	17.421.952
2000	19.808.812
2001	20.747.512
2002	21.347.664
2003	22.752.820
2004	24.558.411
2005	27.095.754
2006	30.008.152
2007	32.898.249
2008	30.208.134

Font: Elaboració pròpia a partir de les memòries d'activitat turística de Turisme de Barcelona.

En el mateix període, un dels segments turístics que s'ha anat consolidant és el dels creuers. Barcelona ha esdevingut el primer port de creuers d'Europa i de la Mediterrània. El nombre de passatgers de creuers a Barcelona l'any 2008 va passar dels dos milions (entre els anys 1997 i 2008 es va multiplicar per 4,7) i segueix creixent. Només ha sofert una lleugera disminució l'any 2004, en què es van perdre 29.561 passatgers (un 2,8% menys que en l'any anterior).

Entre els anys 1997-2008, el nombre de creuers va passar de 417 a 887, i s'observa que la tendència és que aquests siguin cada vegada de major dimensió. La mitjana de passatgers per creuer va passar dels 862 l'any 1997, als 2.333 el 2008, augmentant cada any. A la Taula 5 s'observa aquesta evolució al port de Barcelona en el període comprès entre els anys 1997 i 2008.

Taula 5. Evolució del nombre de creuers i passatgers a Barcelona (1997-2008)

Any	Creuers	Passatgers
1997	417	359.283
1998	447	466.268
1999	486	546.023
2000	495	572.571
2001	544	654.806
2002	633	843.686
2003	717	1.054.412
2004	629	1.024.851
2005	689	1.228.561
2006	714	1.407.179
2007	817	1.768.306
2008	887	2.069.651

Font: Elaboració pròpia a partir de les memòries d'activitat turística de Turisme de Barcelona.

Aquestes dades posen de manifest l'encert de Turisme de Barcelona en la seva aposta estratègica envers aquest segment (les previsions per a l'any 2011 apuntaven els 2,5 milions de passatgers de creuers al port de Barcelona).⁶⁵

Pel que fa a les xifres corresponents a l'oferta turística a Catalunya, s'han estudiat les que corresponen al període d'implantació de la DT pel que fa als hotels, càmpings, establiments de turisme rural, les oficines de turisme i les agències de viatges.⁶⁶ En el cas dels hotels, s'inclouen dades de Barcelona, per la seva magnitud. Atès que no es disposa del nombre d'habitacions hoteleres a Catalunya entre els anys 1997-2001 i per tal d'homogeneïtzar la informació de Catalunya i la de Barcelona, només s'aporta la que fa referència al nombre d'establiments i places.

El creixement de l'oferta hotelera a Catalunya entre els anys 1997-2008 ha estat del 36,87% en nombre d'hotels i del 28,10% en nombre de places hoteleres en el conjunt de categories, el que es tradueix en 396 nous hotels i 48.063 noves places. A la Taula 6 es presenta la variació del nombre d'hotels a Catalunya per categories i períodes. S'observa que entre el 1997 i el 2000 es produeix una davallada important dels establiments de categoria inferior, d'una i dues estrelles, i un increment significatiu dels de tres estrelles. Pel que fa als totals, el saldo mostra una disminució de quinze hotels. Durant el període 2000-2004 el nombre d'hotels va augmentar en 149 hotels, concentrats majoritàriament en les categories de quatre i tres estrelles, mentre que els

⁶⁵ Consultat a:

<<http://www20.gencat.cat/portal/site/empresaiocupacio/menuitem.32aac87fcae8e050a6740d63b0c0e1a0/?vgnextoid=7c3a88d9a02b0310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=7c3a88d9a02b0310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>> [amb accés el 15 de juny de 2012].

⁶⁶ Els establiments d'allotjament turístic de qualitat són un dels actius principals per al desenvolupament de la indústria turística d'un país. L'any 1930, HÄUSLER (citat per NORVAL, 1936) ja afirmava que l'aparició del turisme té una relació molt estreta amb l'aparició d'una indústria hotelera eficient: bons allotjaments i una excel·lent gastronomia.

d'una estrella van disminuir. Durant el període 2004-2008 va augmentar el nombre d'hotels en 213 establiments, concentrats majoritàriament en la categoria de quatre estrelles (els d'una estrella segueixen disminuint).

Taula 6. Variació del nombre d'hotels a Catalunya, per categories (1997-2008)

Període	Categoria					Total
	5*	4*	3*	2*	1*	
1997-2000	1	14	45	-1	-25	34
2000-2004	8	71	57	19	-6	149
2004-2008	17	117	57	28	-6	213
Total	26	202	159	46	-37	396

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme de Catalunya.

L'oferta d'establiments d'allotjament turístic a Catalunya, i en concret l'oferta hotelera, ha estat un element clau per al desenvolupament turístic del país. L'any 1930, HÄUSSLER (citat per NORVAL, 1936) afirmava que:

La indústria hotelera eficient és la base d'un turisme pròsper, atès que uns bons allotjaments i una excel·lent gastronomia satisfan les necessitats bàsiques dels turistes. Ni tan sols aquells indrets que tenen abundància de recursos naturals i culturals, però no disposen d'establiments on poder menjar i allotjar-se, són capaços de desenvolupar un turisme important. La seva aparició té una relació molt estreta amb l'aparició dels esmentats establiments. (p. 68)

Uns anys més tard, fent referència als hotels, NORVAL (1936) deia que:

És indiscutible que els hotels constitueixen un dels elements més importants de la indústria turística d'un país. Un país pot tenir en el seu territori el màxim nombre d'atraccions turístiques diverses, però sense hotels bons i confortables no és possible que el turisme augmenti. (p. 67)

L'oferta hotelera a Catalunya en el període 1997-2008 va experimentar un notable increment. A la Taula 7 es presenta amb detall l'evolució del nombre d'hotels per categories. En total, en el període estudiat, un 51,01% dels nous hotels són de quatre estrelles i un 40,15% de tres. Cal remarcar que el nombre d'hotels d'una estrella ha disminuït un 9,34% en el mateix període. A partir del 2008 encara segueix augmentant el nombre d'hotels, especialment en les categories superiors.

Taula 7. Evolució del nombre d'hotels a Catalunya, per categories (1997-2008)

Any	Categoria					Total
	5*	4*	3*	2*	1*	
1997 (a)	9	121	367	271	306	1.074
1998	9	124	375	273	283	1.064
1999	10	131	392	262	284	1.079
2000	10	135	412	270	281	1.108
2001	12	141	427	277	278	1.135
2002	13	157	433	284	279	1.166
2003	18	186	451	281	270	1.206
2004	18	206	469	289	275	1.257
2005	20	237	482	292	270	1.301
2006	25	272	500	292	270	1.359
2007	31	282	511	307	273	1.404
2008	35	323	526	317	269	1.470

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme de Catalunya.

(a): Atès que les dades corresponents a l'any 1997 no estan elaborades amb el mateix criteri de còmput, s'ha fet una estimació de l'any 1997 a partir de les dades disponibles.

Respecte a les places hoteleres i també en el període 1997-2008, cal destacar l'important augment en la categoria de quatre estrelles, que va passar d'una oferta de 29.296 places a una oferta de 72.929 places. A la Taula 8 s'aprecia l'evolució de les places hoteleres per categories, a Catalunya. Els hotels de dues estrelles, tot i haver augmentat en nombre, van reduir l'oferta de places en un 27,03%. La reducció més dràstica, també en nombre de places, la van patir els establiments d'una estrella, que van perdre 9.845 places, fet que representa un 41,33% menys en el període 1997-2008. En aquest cas, la mitjana de places per hotel va passar de 112 l'any 1997, a les 70 el 2008. De fet, es pot constatar que la mitjana de places per hotel va disminuir en totes les categories entre els anys 1997-2008. Sorprèn també la mitjana de places dels hotels de cinc estrelles, la més elevada de totes les categories, amb 299 el 2008, enfront de les 226 dels hotels de quatre estrelles.

Taula 8. Evolució de les places hoteleres a Catalunya, per categories (1997-2008)

Any	Categoria					Total
	5*	4*	3*	2*	1*	
1997 (a)	3.460	29.296	84.004	30.468	23.822	171.050
1998	3.460	29.769	87.353	28.846	20.751	170.179
1999	3.411	31.417	91.538	26.423	20.421	173.210
2000	4.177	32.189	95.621	25.809	18.774	176.570
2001	4.888	33.484	98.120	25.352	17.825	179.669
2002	5.294	38.950	98.399	25.054	17.457	185.154
2003	6.372	46.367	98.344	23.387	16.679	191.149
2004	6.372	51.389	99.079	23.613	16.732	197.185
2005	7.810	57.730	99.235	22.901	16.117	203.793
2006	9.227	61.909	100.830	21.393	15.456	208.815
2007	10.036	65.691	99.661	21.630	14.590	211.608
2008	10.468	72.929	99.508	22.231	13.977	219.113

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme de Catalunya.

(a): Les dades corresponents a l'any 1997 no estan elaborades amb el mateix criteri de càlcul. S'ha fet una estimació de l'any 1997 a partir de les dades disponibles.

Les dades de l'Observatori de Turisme de Catalunya fins el 2010 constaten que el nombre de places hoteleres a Catalunya segueix augmentant. L'increment és significatiu en els establiments de quatre estrelles, amb 12.255 places més.

Del total de l'oferta de places hoteleres a Catalunya l'any 1997, un 15,36% es concentrava a Barcelona, xifra que va arribar al 21,22% el 2008 i que tendia a seguir augmentant. Barcelona, després de la celebració dels Jocs Olímpics del 1992, s'ha consolidat com un dels principals destins urbans a nivell internacional. Segons dades publicades per l'*International Congress and Convention Association (ICCA)*, una de les principals associacions internacionals de congressos i esdeveniments, l'any 2008 Barcelona es situava en tercera posició per a la celebració de reunions, després de París i Viena, i seguida per Singapur i Berlín.⁶⁷ Segons l'*Euromonitor International's Top City Destination Ranking*, el 2008 Barcelona ocupava la divuitena posició en el rànquing de ciutats internacionals més visitades i el 2010 havia guanyat dos llocs en aquest llistat.⁶⁸ L'any 2007, l'impacte econòmic estimat, directe i indirecte, del turisme a Barcelona es va situar entre els 18 i els 22 milions d'euros diaris (TURISME DE BARCELONA, 2010).

En el període 1997-2008 l'oferta hotelera a Barcelona va experimentar un increment del 89% en nombre d'hotels, i d'un 98,1% en nombre de places, amb una tendència

⁶⁷ Consultat a:

<<http://www.iccaworld.com/newsarchives/archivedetails.cfm?id=1873>> [amb accés el 15 de juny de 2012].

⁶⁸ Consultat a:

<<http://blog.euromonitor.com/2010/01/euromonitor-internationals-top-city-destination-ranking.html>> [amb accés el 15 de juny de 2012].

creixent. Tal com s'observa a la Taula 9, a partir del 2000 es va produir el major increment, especialment dels hotels de quatre estrelles.

Taula 9. Variació del nombre d'hotels a Barcelona, per categories (1997-2008)

Període	Categoria					Total
	5*	4*	3*	2*	1*	
1997-2000	0	6	10	5	1	22
2000-2004	6	36	19	6	1	68
2004-2008	7	28	16	2	4	57

Font: Elaboració pròpia a partir de dades publicades per Turisme de Barcelona.

Barcelona va passar de tenir 165 hotels l'any 1997 als 312 el 2008. En total, 147 hotels més, dels quals un 47,62% eren de quatre estrelles, un 30,61% de tres estrelles, un 8,84% els de cinc i els dues estrelles, i un 4,08% els d'una estrella. A la Taula 10 es presenta l'evolució per categories del nombre d'hotels a Barcelona, corresponent al període 1997-2008.

Taula 10. Evolució del nombre d'hotels a Barcelona, per categories (1997-2008)

Any	Categoria					Total
	5*	4*	3*	2*	1*	
1997	6	50	60	23	26	165
1998	6	49	61	24	26	166
1999	6	51	64	26	27	174
2000	6	56	70	28	27	187
2001	8	64	73	31	27	203
2002	9	68	79	32	27	215
2003	11	80	80	33	28	232
2004	12	92	89	34	28	255
2005	13	98	93	34	30	268
2006	15	109	97	34	30	285
2007	16	115	98	35	31	295
2008	19	120	105	36	32	312

Font: Elaboració pròpia a partir de dades publicades per Turisme de Barcelona.

En el període d'estudi, com mostra la Taula 11, Barcelona gairebé va doblar el nombre de places hoteleres, passant de les 28.770 de l'any 1997 a les 56.993 places el 2008. De l'increment total, un 51% corresponia als hotels de quatre estrelles i un 19,32% als hotels de cinc estrelles (la suma d'ambdós representava el 70% de l'increment total de places entre els anys 1997-2008). Aquesta dada, sumada a l'increment significatiu de l'oferta de cinc estrelles, posa en evidència el progressiu posicionament de Barcelona en segments turístics de més nivell adquisitiu. Una altra dada relacionada és que la ciutat s'ha consolidat com una ciutat d'incentius, congressos i esdeveniments, fet que

requereix una oferta hotelera adequada amb estàndards de qualitat homologables internacionalment.

Taula 11. Evolució del nombre de places hoteleres a Barcelona, per categories (1997-2008)

Any	Categoria					Total
	5*	4*	3*	2*	1*	
1997	3.033	14.093	7.808	2.347	1.489	28.770
1998	3.033	13.710	7.956	2.419	1.489	28.607
1999	3.027	14.341	8.130	2.565	1.496	29.559
2000	3.027	15.135	8.892	2.788	1.496	31.338
2001	4.700	15.491	9.442	3.174	1.496	34.303
2002	5.284	16.212	10.352	3.230	1.496	36.574
2003	6.038	18.235	10.505	3.279	1.575	39.632
2004	6.248	22.266	11.900	3.314	1.558	45.286
2005	7.200	23.808	12.675	3.667	1.885	49.235
2006	7.832	25.863	13.237	3.667	1.885	52.484
2007	7.954	27.224	13.283	3.650	1.925	54.036
2008	8.487	28.486	14.213	3.828	1.979	56.993

Font: Elaboració pròpia a partir de dades publicades per Turisme de Barcelona.

En el cas dels càmpings, l'evolució de l'oferta a Catalunya ha estat ben diferent a la que han experimentat els hotels. El nombre de càmpings (Taula 12) només va mostrar un lleuger increment en el període 1997-2000, tot i que en aquests anys van disminuir tant les unitats d'acampada com la capacitat d'allotjament.

Taula 12. Variació del nombre de càmpings a Catalunya, per categories (1997-2008)

Període	Categoria			Total
	Primera	Segona	Tercera	
1997-2000	1	5	7	13
2000-2004	-1	-1	0	-2
2004-2008	1	-8	6	-1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme de Catalunya.

Entre els anys 1997-2008 (Taula 12), el total de l'oferta en nombre de càmpings va augmentar en deu: un més de primera categoria, quatre menys de segona i tretze més de tercera. A diferència del que s'ha observat en el cas dels hotels a Catalunya (Taula 6), en el cas dels càmpings les noves altes es concentren en la categoria inferior.

La Taula 13 mostra que l'any 2008 a Catalunya hi havia una oferta de 344 càmpings. Els corresponents a la categoria 1A representaven el 19,48% de l'oferta total, els de categoria 2A el 51,74%, i els de categoria 3A el 28,78%. En canvi, en termes de capacitat d'allotjament (Taula 14) aquestes proporcions variaven substancialment: els

càmpings de categoria 1A, tot i representar la part més petita de l'oferta, disposaven del 44,93% de la capacitat total d'allotjament en càmpings a Catalunya l'any 2008, superant el 43,85% de capacitat dels de categoria 2A. Els càmpings de categoria 3A només representaven un 11,22% de la capacitat total.

Taula 13. Evolució del nombre de càmpings a Catalunya, per categories (1997-2008)

Any	Categoria			Total
	Primera	Segona	Tercera	
1997	66	182	86	334
1998	66	188	86	340
1999	66	188	84	338
2000	67	187	93	347
2001	66	186	96	348
2002	64	187	97	348
2003	66	185	97	348
2004	66	186	93	345
2005	64	183	95	342
2006	65	180	97	342
2007	65	178	98	341
2008	67	178	99	344

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme de Catalunya.

En dades totals i en el període 1997-2008, Catalunya va perdre capacitat d'allotjament en càmpings, amb una reducció de 20.739 places (Taula 14). El 59,22% d'aquesta disminució es va produir en els càmpings de categoria 1A, el 25,66% en els de 2A i el 15,12% en els de 3A (s'ha realitzat una anàlisi de la capacitat d'allotjament i no pas de les unitats d'acampada a fi de poder comparar les dades amb les dels hotels, que s'han presentat en nombre de places i no d'habitacions).

Taula 14. Evolució de la capacitat d'allotjament dels càmpings a Catalunya, per categories (1997-2008)

Any	Categoria			Total
	Primera	Segona	Tercera	
1997	112.920	103.529	28.267	244.716
1998	109.807	104.838	28.010	242.655
1999	109.807	105.673	27.290	242.770
2000	110.223	106.323	27.833	244.379
2001	106.938	106.870	26.743	240.551
2002	103.145	105.571	26.630	235.346
2003	104.513	103.424	26.282	234.219
2004	104.695	103.344	25.949	233.988
2005	101.425	102.279	25.444	229.148
2006	103.235	100.608	25.206	229.049
2007	103.478	99.510	25.748	228.736
2008	100.638	98.207	25.132	223.977

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme de Catalunya.

En canvi, pel que fa als establiments de turisme rural es va produir un creixement important tant en el nombre d'establiments, que es va quadruplicar, com en el nombre de places, que el 2008 era de més del triple que l'any 1997, com s'observa en la Taula 15 (la informació sobre aquesta oferta no es presenta per modalitats atès que no es disposa d'aquesta informació detallada fins el 2002. A més, l'evolució de la regulació va implicar canvis en la classificació de les seves modalitats, fet que dificulta una anàlisi comparativa que, a efectes del present estudi, s'ha considerat poc rellevant.⁶⁹ Per aquestes raons l'evolució es presenta en termes d'establiments i places agregades de totes les modalitats).

⁶⁹ El D 214/1995, de 27 de juny, pel qual es regula la modalitat d'allotjament turístic anomenada residència-casa de pagès (DOGC 2085, de 7 d'agost de 1995), va introduir tres tipologies d'allotjament de les residències-casa de pagès: la masia, la casa de poble i l'allotjament rural independent. La L 13/2002, de 21 de juny, de Turisme de Catalunya (LTC) (DOGC 3669, de 3 de juliol de 2002), estableix una nova denominació dels establiments: se substitueix la denominació residència-casa de pagès per la d'establiments de turisme rural —establiments que ofereixen allotjament en habitacions o habitatges rurals, en les condicions regulades per l'art. 49— i contempla una classificació en dos grups: les cases de pagès o establiments d'agroturisme, i els allotjaments rurals. El D 313/2006, de 25 de juliol, que regula els establiments de turisme rural (DOGC 4685, de 27 de juliol de 2006), en desenvolupa la classificació, els requeriments i els serveis.

Taula 15. Evolució del nombre d'establiments i places de turisme rural a Catalunya (1997-2008)

Any	Establiments	Places
1997	464	4.330
1998	534	4.730
1999	591	5.232
2000	650	5.604
2001	820	6.801
2002	951	7.774
2003	1.132	9.066
2004	1.283	10.131
2005	1.457	11.369
2006	1.669	12.865
2007	1.777	13.629
2008	1.859	14.199

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme de Catalunya.

Els establiments de turisme rural han suposat una alternativa a la crisi econòmica que ha sofert el món rural i de muntanya. Aquestes zones han posicionat el turisme dins les seves estratègies de desenvolupament i han anat diversificant la seva activitat partint de recursos com ara la neu, el paisatge, el sol i els bolets, que fan atractives aquestes zones al llarg de tot l'any. A finals del 2007 la major part de l'oferta d'establiments rurals es concentrava en tres de les marques turístiques de Catalunya: Pirineus, amb 717 establiments, Costa Brava, amb 318 establiments, i Catalunya Central, amb 268 establiments (CORS, 2009).

Entre els anys 1997-2008, si se suma l'oferta d'hotels, càmpings i establiments rurals, s'aprecia que Catalunya ha incrementat en 26.796 el nombre de places. S'ha produït un augment del 20,7% de les places hoteleres i una disminució del 8,5% de la capacitat d'allotjament en càmpings. Els establiments de turisme rural van experimentar el major increment en aquest període, quadruplicant-se en nombre i triplicant-se en capacitat (Taula 16).

Taula 16. Evolució del nombre d'establiments i places d'allotjaments turístics a Catalunya (1997-2008)^(a)

Any		Hotels	Càmpings	Turisme Rural	Total
1997					
	Establiments	1.074	334	464	1.872
	Places	171.050	244.716	4.330	420.096
2000					
	Establiments	1.108	347	650	2.105
	Places	176.570	244.379	0	420.949
2004					
	Establiments	1.257	345	1.283	2.885
	Places	197.185	233.988	10.131	441.304
2008					
	Establiments	1.470	344	1.859	4.651
	Places	219.113	223.977	14.199	457.289

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme de Catalunya.

(a): No inclou els apartaments turístics.

Respecte a les dades sobre l'evolució del nombre d'oficines de turisme i d'agències de viatges (Taula 17), en el primer cas s'observa un salt quantitatiu entre els anys 2004 i 2008, període en el que gairebé es va doblar la xifra. Aquest increment responia a la política de programació de la Generalitat de Catalunya, que s'ocupa de la informació turística, la difusió i la publicitat, i que va impulsar notablement les oficines de turisme des de l'any 2007.

Pel que fa a les agències de viatges, el major creixement també es va donar entre els anys 2004 i 2008, període en què es va produir el 60% de l'increment total. També es van detectar increments, encara que en menor escala, entre els anys 1997 i 2000 (22,3%) i els anys 2000 i 2004 (18%).

Taula 17. Evolució del nombre d'oficines de turisme i agències de viatges a Catalunya (1997-2008)

Any	Oficines de Turisme (a)	Agències de viatges		
		Central	Sucursal	Total
1997 (b)	112	NC	NC	1.572
1998	117	1.033	572	1.605
1999	120	1.112	598	1.710
2000	125	747	1.081	1.828
2001	125	747	1.081	1.828
2002	140	821	1.149	1.970
2003	152	844	1.191	2.035
2004	124	844	1.191	2.035
2005	128	1.007	1.211	2.218
2006	138	1.034	1.305	2.339
2007	224	1.206	1.363	2.569
2008	242	1.332	1.389	2.721

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme de Catalunya.

ND: Dades no disponibles.

(a): Oficines d'informació turística registrades.

(b): De l'any 1997 només es disposa de la xifra total d'agències de viatges, sense distingir entre oficines centrals o sucursals.

La informació publicada per l'Observatori de Turisme de la Generalitat de Catalunya permet observar que, fins el 2010, el nombre d'oficines de turisme va seguir creixent fins arribar a les 261 (19 més que el 2008), i que el corresponent a les agències de viatges va disminuir (212 menys que el 2008, fet que representa una disminució d'un 8%).

L'anàlisi de les dades mencionades permet concloure que Catalunya és una destinació turística de primera magnitud, amb una important oferta d'establiments i de serveis turístics complementaris, que ha crescut progressivament tant en turisme receptor com emissor. El creixement de l'oferta d'establiments hotelers a Catalunya, i especialment a Barcelona, s'ha d'emmarcar no tan sols en determinades polítiques turístiques i en la voluntat de donar satisfacció a una demanda creixent, sinó també en el foment de polítiques d'altres sectors com ara el de la construcció i, en conseqüència, el de l'especulació immobiliària associada. En les destinacions més madures s'ha d'afrontar el problema afegit de la renovació i actualització de la majoria dels establiments per tal de mantenir el posicionament de Catalunya com a destinació turística de qualitat. Alhora és necessària la creació de nous productes i serveis turístics, competitiu i diferenciats, que mantinguin viu l'interès per un territori ric i divers per a segments també diversos i exigents.

2.4. El règim jurídic de la indústria turística a Catalunya (1980-2008)

A Catalunya, el turisme ha esdevingut un sector econòmic amb una importància creixent i una àmplia repercussió social. Així, doncs, la seva regulació ha estat necessària tant per establir les normes de l'activitat com per donar garanties als usuaris dels serveis turístics. El present apartat, que desenvolupa la legislació autonòmica (no es tractarà la legislació de l'Estat ni la de la Unió Europea) entre els anys 1980 i 2010 en matèria d'ordenació de l'activitat turística, inclou el conjunt de propostes normatives aprovades o en procés d'aprovació l'any 2010.⁷⁰

Des de l'aprovació de la Constitució de 1978 i del vigent EAC de 2006, l'Estat espanyol només conserva algunes competències residuals en matèria de turisme, pel caràcter transversal d'aquesta activitat econòmica (CE, art. 148.1.18). L'art. 17 de l'Estatut especifica que el turisme és una competència exclusiva de la Generalitat i enumera les matèries que corresponen a aquest àmbit competencial. En l'exercici propi d'aquestes competències el Govern de la Generalitat de Catalunya ha produït diverses normatives i reglamentacions, des del 1980 fins avui, configurant un destacat cos normatiu turístic.

L'evolució de la normativa turística catalana evidencia que el turisme és un sector amb una importància que ha anat creixent durant els darrers 30 anys. El Govern l'ha volgut impulsar a través de la política turística i de l'ordenació jurídica del turisme, tot i que fins ara mai s'ha plantejat la creació d'un Departament de Turisme on es dipositessin les competències exclusives de la Generalitat de Catalunya en aquesta matèria.

En aquest apartat es presenta en primer lloc el règim jurídic del turisme a Catalunya vigent fins la revisió iniciada el 2009, fonamentalment com a conseqüència de la transposició de la DSMI. Està compostat per les disposicions comunes i la regulació de les empreses i establiments turístics, de les oficines de turisme, i dels professionals del turisme. En segon lloc es presenten les raons que han dut al procés de revisió i actualització normativa i, finalment, la normativa actualitzada a 30 de juny de 2012, data en què queda pendent l'Ordre que ha de regular el sistema de qualitat turística i l'aprovació de la modificació del Decret 168/1994, de reglamentació de les agències de viatges.⁷¹

⁷⁰ El procés de revisió i actualització de la normativa turística es va iniciar com a conseqüència de la transposició de la DSMI, alhora que executa algun dels objectius del PETC 2005-2010. En aquest treball es presenta la normativa fins el 30 de juny de 2012.

⁷¹ El projecte de reglament de qualitat turística, en tràmit departamental el 23 de febrer de 2012, finalment serà un projecte d'O, segons informació facilitada per Joan Domènec Abad, subdirector general d'Ordenació Turística. El 22 de maig de 2012 es publica l'EDICTE pel qual se sotmet a informació pública el Projecte de decret pel qual es modifica el D 168/1994, de reglamentació de les agències de viatges, de 30 de maig (DOGC 1924, de 22 de juliol de 1994).

2.4.1. *Les disposicions comunes*

Les disposicions comunes són dues: la LTC (Llei 13/2002, de 21 de juny), i el decret sobre règim de preus, reserves i serveis complementaris en establiments d'allotjament turístic (Decret 53/1994, de 8 de febrer).

2.4.1.1. *La Llei de turisme de Catalunya (LTC)*⁷²

La L 13/2002, de 21 de juny, molt general i poc sistemàtica, amb regulacions molt fragmentades, no permet definir exactament què és l'activitat turística. Neix fruit de l'experiència acumulada del sector i de la necessitat de seguir impulsant el turisme amb nous valors inspiradors i d'acord amb els principis de desenvolupament sostenible. Recull les recomanacions del CTC del 2001,⁷³ així com les dels convenis internacionals i les directives en turisme. La Llei fa referència als usuaris turístics, als subjectes turístics o empreses i a les administracions turístiques, atribuint competències a les administracions locals amb un objectiu clarament descentralitzador que possibiliti un règim de responsabilitats compartides, i la coordinació, col·laboració i cooperació entre totes les administracions sota el principi de desenvolupament sostenible.

L'objecte de la Llei és regular l'ordenació i la promoció del turisme, i les seves disposicions s'apliquen al conjunt dels recursos, els subjectes i les activitats que integren el sector turístic. Opta clarament per la promoció turística i, entre les principals novetats, destaca que incorpora Catalunya com a marca turística global.

En el preàmbul de la Llei s'explica que el seu contingut s'estructura en sis Títols. El Títol I inclou l'objecte i l'àmbit d'aplicació de la Llei, les definicions dels conceptes que s'hi utilitzen (recursos turístics, subjectes turístics, administracions turístiques, activitat turística i serveis turístics), i les finalitats que l'Administració i els subjectes turístics han de perseguir en l'activitat que desenvolupen.

El Títol II es dedica als recursos turístics, a establir-ne la classificació i a definir mecanismes per tal de promoure'ls. El capítol I desenvolupa el règim general dels recursos turístics, i el capítol II, desenvolupa el Pla de turisme de Catalunya, que es defineix de la manera següent:

1. *El Pla de turisme de Catalunya és l'instrument bàsic de planificació turística de la Generalitat i té per objecte el desenvolupament, la promoció i la protecció dels recursos turístics, el foment d'una oferta turística de qualitat i l'estímul de les*

⁷² L 13/2002, de 21 de juny, de Turisme de Catalunya (LTC) (DOGC 3669, de 3 de juliol de 2002).

⁷³ L'anomenat IV CTC es va celebrar a Tarragona els dies 20 i 21 de febrer de 2001. La ponència "Catalunya i el turisme", va estar presidida per Carme Cañadell, directora del Palau Robert. En la conclusió núm. 6 s'afirmava que "cal elaborar una Llei marc del turisme. La legislació actual només tracta el turisme de manera parcial i fragmentada" (CANADELL, C., 2001, p. 11).

actuacions que reforcin la consideració de Catalunya com a marca turística global.

2. *El Pla de turisme de Catalunya és un pla territorial sectorial, a l'empara del que estableix la Llei d'urbanisme, i ha de justificar expressament el seu grau d'adequació a les directrius del Pla territorial general de Catalunya.*
3. *El Pla de turisme de Catalunya té com a àmbit d'aplicació tot el territori de Catalunya. Si no hi concorren criteris específics que ho desaconsellin, les disposicions i el desenvolupament del Pla s'han d'ajustar als àmbits d'aplicació dels plans territorials parcials establerts per la normativa sobre política territorial. (LTC, art. 13)*

El capítol III defineix els municipis turístics a efectes d'aquesta Llei i estableix els serveis mínims i complementaris que han de prestar sens perjudici dels establerts amb caràcter general i de les competències que corresponen a altres administracions públiques. El capítol IV estableix els municipis, indrets, béns i serveis, i les comarques d'interès turístic. Finalment, el capítol V desenvolupa aspectes vinculats a la promoció del turisme.

Els subjectes turístics constitueixen l'objecte del Títol III, que principalment els defineix, els classifica i en regula els drets i els deures essencials. El Títol III desenvolupa en set capítols els següents aspectes: usuaris turístics, règim general de les empreses i establiments turístics, empreses turístiques d'allotjament, empreses turístiques de restauració, empreses turístiques de mediació, empreses turístiques de serveis complementaris i professions turístiques.

L'art. 29 diu que "són usuaris turístics o turistes, les persones físiques o jurídiques que demanen o reben, com a destinatàries finals, qualsevol servei turístic". Pel que fa al règim general de les empreses i els establiments turístics i la seva classificació:

1. *Són empreses turístiques les que es dediquen professionalment a la prestació de serveis turístics retribuïts d'allotjament, restauració o mediació, i les que ofereixen qualsevol servei turístic.*
2. *Tenen la consideració d'establiment turístic els locals i les instal·lacions oberts al públic, amb caràcter temporal o permanent, emprats per les empreses turístiques per a la prestació de llurs serveis.*
3. *Les empreses i els establiments turístics han de complir les condicions fixades per aquesta Llei i per la normativa que la desplegui per a la prestació de serveis turístics. (LTC, art. 33)*

Als efectes d'aquesta Llei, les empreses turístiques es classifiquen en:

- a. *Empreses turístiques d'allotjament.*
- b. *Empreses turístiques de restauració.*
- c. *Empreses turístiques de mediació.*

d. Empreses turístiques de serveis complementaris. (LTC, art. 34)

Segons la LTC es consideren establiments d'allotjament turístic aquells que "d'una manera habitual i amb caràcter professional, ofereixen als usuaris turístics, mitjançant preu, allotjament temporal que no constitueixi un canvi de residència per a la persona allotjada, d'acord amb les condicions i les característiques que siguin establertes per reglament" (art. 38). Les modalitats en què es classifiquen són les següents: "a) Establiments hotelers, b) Apartaments turístics, c) Càmpings, d) Establiments de turisme rural, e) Qualsevol altra que s'estableixi per reglament" (art. 39).

El capítol VI, dedicat a les empreses turístiques de serveis complementaris, fa referència a les oficines de turisme, els centres recreatius turístics, els parcs aquàtics, i altres serveis i activitats d'interès turístic. El capítol VII regula les professions turístiques. Desenvolupa, en els art. 63, 64 i 65, la FP reglada i ocupacional, les activitats informatives turístiques i els guies de turisme, respectivament.

Les competències i l'organització de les administracions turístiques es tracten en el Títol IV, que es completa pels Títols V i VI pel que fa a l'exercici de llurs potestats inspectores i sancionadores. Completen la Llei les disposicions addicionals, transitòries i finals, indispensables per a assegurar la màxima eficàcia de l'articulat.

2.4.1.2. El règim de preus, reserves i serveis complementaris en els establiments d'allotjament turístic⁷⁴

El Decret 53/1994, de 8 de febrer, regula les diverses modalitats d'establiments d'allotjament turístic i desenvolupa els aspectes principals de la seva activitat, amb l'objectiu d'ordenar-la i protegir els interessos dels consumidors i usuaris. Els Títols I a VI fan referència a les disposicions comunes dels establiments d'allotjament turístic, dels establiments hotelers, dels apartaments turístics, viles i bungalows, dels càmpings, residències i cases de pagès, i de les infraccions i sancions, respectivament.

En el Títol I, les disposicions comunes dels establiments d'allotjament turístic estableixen, pel que fa als preus, la publicitat en els llocs on es prestin, l'aplicació, la notificació abans de la seva admissió i el manteniment. Estableixen que la publicitat no pot induir a un error o confusió i regulen la contestació de les reserves, les reserves d'unitats d'allotjament concretes i el manteniment del preu pactat. Regulen la facturació, el servei telefònic i, en el capítol VI, dedicat a altres serveis, l'estat general de les

⁷⁴ D 53/1994, de 8 de febrer, sobre el règim de preus, reserves i serveis complementaris en establiments d'allotjament turístic (DOGC 1876, de 23 de març de 1994).

instal·lacions, les zones destinades a no fumadors i els fulls de reclamació d'acord amb el Decret 171/1991, de 16 de juliol.⁷⁵

En el Títol II es regulen els establiments hotelers i, concretament, els preus de les habitacions i dels serveis comuns, el termini del gaudi de l'allotjament i altres serveis. El capítol II regula les reserves: la paga i senyal per part de clients individuals i per a grups, la contractació a través d'agències de viatges, el rescabament per renúncia de l'estada i el manteniment de la reserva. El capítol III regula les habitacions: l'ocupació de les habitacions individuals, la instal·lació i el preu dels llits supletoris i de bressols. Finalment, el capítol IV fa referència a l'horari de prestació del servei de menjador i a la preparació dels menjars d'acord amb la categoria de l'establiment.

El Títol III estableix els preus dels apartaments turístics, les viles i els bungalows, els serveis mínims inclosos d'acord amb allò que estableix el Decret 193/1987, de 17 de juliol,⁷⁶ els serveis comuns també inclosos en el preu de l'allotjament, les condicions de la paga i senyal segons el termini de la reserva o, en el cas de les ciutats de vacances, el rescabament en cas d'anul·lació de la reserva, les indemnitzacions per renúncia de l'estada, el manteniment de la reserva en els supòsits que existeixi o no paga i senyal, i el gaudi de la unitat d'allotjament.

En el Títol IV es regulen els càmpings i les residències-cases de pagès, fixant el mateix règim de preus i reserves que l'establert per als establiments hotelers en el mateix Decret.

El capítol II es refereix als serveis comuns complementaris per als quals no es pot cobrar a la clientela. El darrer títol del Decret, el Títol VI, estableix la sanció de les infraccions segons el que disposa la Llei 1/1990, de 8 de gener, sobre la disciplina del mercat i de defensa dels consumidors i usuaris.⁷⁷

2.4.2. El règim jurídic de les empreses i establiments turístics

La classificació actual de la normativa turística del DIUE, quan fa referència a les empreses i establiments turístics, distingeix entre agències de viatges, hotels, càmpings, establiments de turisme rural, empreses explotadores d'apartaments turístics, establiments de restauració i parcs aquàtics.

⁷⁵ D 171/1991, de 16 de juliol, pel qual s'estableix un model unificat de fulls de reclamació (DOGC 1481, de 23 d'agost de 1991).

⁷⁶ D 193/1989, de 17 de juliol, pel qual s'estableixen les normes sobre l'ordenació i la classificació dels apartaments turístics (DOGC 1189, d'1 de setembre de 1989).

⁷⁷ L 1/1990, de 8 de gener, sobre la disciplina del mercat i de defensa dels consumidors i dels usuaris (DOGC 1243, de 17 de gener de 1990). (Correcció d'errades en el DOGC 1253, de 9 de febrer de 1990).

2.4.2.1. *El règim jurídic de les agències de viatges*⁷⁸

L'art. 1 del Decret 168/1994, de 30 de maig, diu que les agències de viatges "són empreses en forma de societat mercantil, anònima o limitada que es dediquen professionalment i comercialment, i en exclusivitat, a l'exercici d'activitats de mediació i/o organització de serveis turístics, i que poden utilitzar mitjans propis en la prestació dels serveis".

Aquest Decret, que ha estat sotmès a diverses modificacions des que va ser aprovat, és l'obligada adequació del Decret 45/1988, de 13 de gener,⁷⁹ pel qual s'aprova el reglament de les agències de viatges (que queda derogat), i a la Directriu 90/314, que el Consell de la Comunitat Europea va aprovar el 23 de juny de 1990,⁸⁰ relativa als viatges combinats, les vacances combinades i els circuits combinats, amb l'objectiu d'aproximar les disposicions legals, reglamentàries i administratives dels Estats membres pel que fa a aquesta matèria. Incorpora i regula noves dinàmiques de l'activitat, com per exemple les noves modalitats de venda. Modifica alguns articles del Decret 319/1990, de 21 de desembre,⁸¹ pel qual s'aprova el Reglament de la Llei de regulació del transport de viatgers per carretera mitjançant vehicles de motor. Així mateix, regula, d'acord amb el que estableix l'art. 26 de la Llei 3/1993, de 15 de març,⁸² de l'estatut del consumidor, que les informacions i els contractes que facilitin les agències de viatges han d'estar redactats, almenys, en català.

Els capítols I a VI tracten de la naturalesa, activitat i classificació de les agències de viatges, de l'atorgament i la revocació del títol·licència, de les agències de viatges estrangeres, de les fiances, de l'exercici de les activitats de les agències de viatges (propaganda i publicitat, organització i venda de viatges combinats, i contractes de viatges combinats) i de la protecció de les seves activitats professionals, respectivament.

2.4.2.2. *El règim jurídic dels hotels*

Els hotels són establiments oberts al públic, en unitat d'explotació, dedicats a prestar, de forma habitual i mitjançant preu, allotjament als usuaris turístics en habitacions o

⁷⁸ D 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges (DOGC 1924, de 22 de juliol de 1994). (Deroga el D 45/1988, de 13 de gener). (Modificat pel D 210/1995, d'11 de juliol, i el D 300/1998, de 17 de novembre).

⁷⁹ D 45/1988, de 13 de gener, pel qual s'aprova el reglament de les agències de viatges (DOGC 961, de 4 de març de 1988).

⁸⁰ DIRECTIVA 90/314/CEE del Consell, de 13 de juny de 1990, relativa als viatges combinats, vacances combinades i circuits combinats (DOCE L 158 de 23 de juny de 1990).

⁸¹ D 319/1990, de 21 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei de regulació del transport de viatgers per carretera mitjançant vehicles de motor (DOGC 1387, de 31 de desembre de 1990).

⁸² L 3/1993, de 5 de març, de l'Estatut del consumidor (DOGC 1719, de 12 de març de 1993).

apartaments, a més d'uns serveis complementaris. Es divideixen en dos grups: els hotels i les pensions, que es diferencien segons les mides de les habitacions i de les zones comunes, i la quantitat i qualitat dels serveis complementaris que presten. La normativa que determina les mides de les instal·lacions i els serveis que s'han d'oferir en cada categoria és l'Ordre TIC 313, de 8 de juliol de 2003, i tots els preceptes que no s'hi regulen es remeten a les Normes Bàsiques de l'Edificació (NBE). També s'ha de tenir en compte que s'ha de complir allò que determina el Decret de promoció de l'accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques.⁸³

2.4.2.2.a. Requisits tècnics i serveis mínims exigibles als establiments hotelers⁸⁴

L'Ordre de 6 d'octubre de 1987⁸⁵ va establir els requisits tècnics i els serveis mínims que s'exigeixen als establiments hotelers, que poden sol·licitar el reconeixement de totes les especialitats que acreditin segons la tipologia d'equipaments i serveis que prestin, sempre que compleixin aquests requisits. Els nous requisits tècnics fixats per l'Ordre TIC/313/2003 s'han de considerar sempre amb caràcter de mínims i són necessaris per posar al dia i millorar la qualitat dels establiments hotelers en benefici dels usuaris. L'Ordre especifica en el preàmbul que, per als establiments hotelers, són d'obligat compliment les normatives d'accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques i de seguretat:

Tanmateix la promulgació del Decret 135/1995, de 24 de març, de desplegament de la Llei 20/1991, de 25 de novembre, de promoció de l'accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques, i d'aprovació del codi d'accessibilitat, reconeix als municipis la competència de l'aplicació de les normes d'accessibilitat i supressió de barreres arquitectòniques en l'edificació del lleure i turisme, d'acord amb l'article 63 de la Llei 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya, i deixa en mans de l'Administració de la Generalitat la comprovació de la seva aplicació.

També la Llei 3/1998, de 27 de febrer, de la intervenció integral de l'Administració ambiental, modificada per la Llei 1/1999, de 30 de març, va distribuir de nou les competències en matèria de seguretat en establiments turístics.

Així mateix, l'Ordre de 25 de maig de 1999, d'acord amb aquest nou marc normatiu, va derogar les ordres relatives a la prevenció d'incendis en establiments hotelers, aspectes aquests relatius a la seguretat, que ja estan previstos en la normativa bàsica de l'edificació i de protecció contra incendis, en l'àmbit de les recomanacions de la Unió Europea.

⁸³ D 135/1995, de 24 de març, de desplegament de la L 20/1991, de 25 de novembre, de promoció de l'accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques, i d'aprovació del Codi d'accessibilitat (DOGC 2043, de 28 d'abril de 1995). (Correcció d'errades en el DOGC 2152, de 10 de gener de 1996).

⁸⁴ ORDRE (O) TIC/313/2003, de 8 de juliol de 2003, per la qual es modifica l'O de 6 d'octubre de 1987, per la qual s'estableixen els requisits tècnics i els serveis mínims exigibles als establiments hotelers en els seus diferents grups, modalitats, categories i especialitats (DOGC 3925, de 15 de juliol de 2003).

⁸⁵ O de 6 d'octubre de 1987, per la qual s'estableixen els requisits tècnics i els serveis mínims exigibles als establiments hotelers en els seus diferents grups, modalitats, categories i especialitats (DOGC 939, de 15 de gener de 1987).

Un dels aspectes que es modifiquen amb aquesta Ordre és que es puguin reordenar els espais comuns segons criteri i especialitat sense reduir els metres quadrats reglamentaris, així com l'accés a cada habitació amb pautes que permetin un millor ús de l'espai. També permet l'elecció d'altres elements del bany, mantenint la qualitat del servei.

Es diferencien tres modalitats d'establiments hotelers: els hotels i balnearis, els hotels apartament i els hostals o pensions. El compliment de la normativa vigent sobre accessibilitat és un requisit comú a tots els grups i modalitats. Pel que fa als serveis generals, l'Ordre estableix també els requisits tècnics mínims comuns per a les modalitats d'hotels i balnearis i d'hotels apartament. En ambdós casos fa referència als serveis generals, els serveis d'habitacions i els requeriments de les habitacions i banys. Per a la modalitat d'hotels apartament menciona els requeriments de les habitacions i la zona d'estar menjador, cuina i estudis. Per al grup d'hostals i pensions especifica els serveis obligatoris i els requeriments de les habitacions i els banys.

2.4.2.2.b. L'especialitat d'hostatgeria com a establiment hoteler⁸⁶

El Decret 211/1995, de 27 de juny, afegeix l'hostatgeria a la llista de l'annex 2 de l'Ordre de 6 d'octubre de 1987 com a nova especialitat dins dels establiments hotelers. Segons l'art. 12, l'edifici forma part d'un conjunt amb església, capella o santuari, amb culte obert al públic i de renom popular a Catalunya. Així, doncs, el Decret regula un tipus molt particular d'establiment a Catalunya que combina la devoció i el peregrinatge amb la natura, possibilitant l'estada i l'acolliment del visitant, i estableix els requisits tècnics i els serveis mínims que s'exigeixen.

2.4.2.2.c. Normes sobre l'ordenació i la classificació dels establiments d'allotjament turístic sotmesos al règim d'hoteleria⁸⁷

El Decret 176/1987, de 9 d'abril, vol garantir el millor desenvolupament del sector, el respecte a la infraestructura existent en hoteleria a Catalunya i la defensa dels drets dels usuaris i consumidors. Estableix nous criteris a l'hora de qualificar i classificar els hotels, afavorint més la qualitat dels serveis i el confort de la clientela que altres requisits exclusivament arquitectònics i d'ordenació. Amb aquesta orientació la Generalitat va adoptar una línia similar a la dels països de la Comunitat Europea.

⁸⁶ D 211/1995, de 27 de juny, pel qual es crea l'especialitat d'hostatgeria com a establiment hotelier (DOGC 2081, de 28 de juliol de 1995).

⁸⁷ D 176/1987, de 9 d'abril, pel qual s'estableixen normes sobre l'ordenació i la classificació dels establiments d'allotjament turístic sotmesos al règim d'hoteleria (DOGC 846, d'1 de juny de 1987).

El Decret defineix l'àmbit d'aplicació, els grups i les modalitats dels establiments hotelers, així com el reconeixement, si escau, de la seva especialitat. Defineix les diferents categories, cinc per al grup d'hotels i dues per al grup pensions, i els criteris per classificar-los. Estableix les normes per a l'obertura, incorporant en els art. 5, 6 i 7 l'adaptació al Decret 106/2008, de 6 de maig, de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments per facilitar l'activitat econòmica.⁸⁸

Com indica l'art. 1, els establiments hotelers "tindran la consideració d'establiments comercials d'utilització pública, sens perjudici que la direcció de cadascun d'ells pugui dictar normes de règim interior sobre l'ús dels seus serveis i de les seves instal·lacions".

Els establiments del grup Hotels es classifiquen en cinc categories, i els del grup Pensions en dues categories. L'art. 4 estableix els criteris de classificació. D'altra banda, la classificació atorgada per la Direcció General de Turisme (DGT) de la Generalitat es mantindrà mentre es compleixin els requisits que s'han tingut en compte en el moment de concedir-la, podent-se modificar d'ofici i/o a instància de l'interessat.

Les normes per a l'obertura, que han estat modificades en compliment del Decret 106/2008 de 6 de maig, fan referència a la declaració responsable de la persona titular, al projecte tècnic de l'establiment i a la llicència ambiental que cal presentar davant l'Oficina de Gestió Empresarial (OGE). Aquesta, un cop s'hagin fet les oportunes verificacions i posterior inscripció al Registre de Turisme de Catalunya (RTC), lliurarà a la persona titular un document que acrediti la inscripció, fent constar la classificació de l'establiment hoteler en el grup, modalitat i categoria que li correspongui, així com, si s'escau, en l'especialitat o especialitats sol·licitades (art. 5). Cal tramitar les modificacions d'acord amb el procediment anteriorment esmentat (art. 6), i cal presentar davant l'OGE una declaració responsable especificant els canvis que es puguin sol·licitar, o la baixa en l'exercici de l'activitat, per tal d'inscriure-ho al RTC (art. 7).

En les disposicions transitòries s'estableix el termini d'aplicació i la política d'ajuts de la Generalitat de Catalunya.

2.4.2.3. El règim jurídic dels càmpings

Segons l'art. 46 de la LTC, els càmpings són espais d'ús públic degudament delimitats, destinats a la convivència agrupada de persones a l'aire lliure, mitjançant tendes de campanya, caravanes, autocaravanes i altres albergs mòbils, o mitjançant bungalows, segons les modalitats que siguin establertes per reglament.

⁸⁸ D 106/2008, de 6 de maig, de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments per facilitar l'activitat econòmica (DOGC 5131, de 15 de maig de 2008). (Correcció d'errades en el DOGC 5138, de 26 de maig de 2008, i en el DOGC 5206, d'1 de setembre de 2008).

*2.4.2.3.a. Criteris ambientals per a l'atorgament del distintiu de garantia de qualitat ambiental als càmpings*⁸⁹

El creixement de la conscienciació mediambiental ha afavorit que la indústria turística consideri l'entorn i el medi ambient com un element de competitivitat. La Resolució de 30 de novembre de 1998 té com a objectiu contribuir a que Catalunya sigui una destinació turística d'òptima qualitat ambiental i defineix la categoria de càmpings i els criteris de qualitat ambiental per optar al distintiu de garantia de qualitat ambiental. S'aplicaran criteris ambientals en el tractament de residus, l'estalvi d'aigua, l'eficiència energètica, els sorolls i la integració paisatgística.

*2.4.2.3.b. Requisits per a la instal·lació i el funcionament dels càmpings*⁹⁰

L'any 1986, els canvis en el marc legal van fer necessari substituir definitivament l'Ordre del 14 d'abril de 1982 per una nova disposició. L'Ordre d'11 de juliol de 1986 estableix les normes generals, els requisits mínims comuns a tots els establiments, les categories i les condicions pel que fa a les instal·lacions, els serveis i el personal, el funcionament, els preus, la clientela, la inspecció i el control. Dedicava els art. 36 a 39 a regular els càmpings privats.

*2.4.2.3.c. Procediment per a l'autorització dels establiments dedicats a la pràctica del càmping*⁹¹

Com s'indica en el preàmbul del Decret 167/1985, de 23 de maig, després de l'experiència obtinguda amb l'aplicació del Decret 55/1982, de 4 de febrer, i l'Ordre del conseller de Comerç i Turisme, de 14 d'abril de 1982, sobre l'ordenació de la pràctica del càmping i dels establiments dedicats a aquest fi, és necessari regular d'una manera més global l'actuació dels diferents organismes que concorren en l'ordenament del sector i en la tutela d'aquesta activitat, a fi que es garanteixi l'òptim desenvolupament del sector, tot respectant l'entorn natural. Alhora es volen simplificar i rendibilitzar els tràmits per a la seva obertura i afavorir l'adaptació dels càmpings existents amb anterioritat a la regulació de la Generalitat de Catalunya als criteris d'instal·lació exigits pel Decret 55/1982, de 4 de febrer, i l'Ordre de 14 d'abril de 1982. Tot instrumentant els ajuts que alleugereixin els costos d'adaptació, es vol fixar una data que, amb caràcter

⁸⁹ RESOLUCIÓ (R) de 30 de novembre de 1998, per la qual s'estableixen els criteris ambientals per a l'atorgament del distintiu de garantia de qualitat ambiental als càmpings (DOGC 2784, d'11 de desembre de 1998).

⁹⁰ O d'11 de juliol de 1986, per la qual s'estableixen els requisits per a la instal·lació i el funcionament dels càmpings (DOGC 717, de 23 de juliol de 1986).

⁹¹ D 167/1985, de 23 de maig, pel qual es determina el procediment per a l'autorització dels establiments dedicats a la pràctica del càmping (DOGC 560, de 10 de juliol de 1985).

improrrogable, determini el moment a partir del qual estigui totalment homogeneïtzat el grau dels serveis que ofereix aquest sector. El Decret ha sofert diverses afectacions.

2.4.2.3.d. Ordenació de la pràctica del càmping i dels establiments dedicats a aquest fi⁹²

El Decret 55/1982, de 4 de febrer, va fixar a Catalunya l'ordenació de la pràctica del càmping i dels establiments dedicats a aquest fi i va ser desplegat mitjançant l'Ordre de 14 d'abril de 1982,⁹³ per la qual es va regular la instal·lació, l'obertura, la classificació i el funcionament dels establiments dedicats a la pràctica del càmping. El Decret ha sofert diverses afectacions.

2.4.2.4. El règim jurídic dels establiments de turisme rural⁹⁴

Segons el Decret 313/2006, de 26 de juliol, els establiments de turisme rural són establiments oberts al públic, dedicats a prestar, de forma habitual i mitjançant preu, allotjament als usuaris turístics en habitacions o habitatges rurals. Es divideixen en dos grups: agroturisme i allotjaments rurals, depenent de l'obtenció de rendes agràries per part del titular. En cada grup es distingeixen quatre modalitats: la casa de poble compartida, la casa de poble independent, la masia i la masoveria. Les cases de poble han d'estar en nuclis de població de menys de mil habitants. La casa de poble compartida i la masia presten l'allotjament en habitacions, i la casa de poble independent i la masoveria, en habitatges rurals. El desenvolupament del turisme rural ha de facilitar la sostenibilitat mediambiental, cultural i socioeconòmica del territori.

Anteriorment, amb el Decret 365/1983, de 4 d'agost,⁹⁵ es va crear la modalitat d'allotjament turístic residència-casa de pagès, que va ser desplegat per l'Ordre de 6 d'octubre de 1983,⁹⁶ que establia les condicions d'obertura i requisits que havien de complir. L'objectiu era promoure els recursos turístics de les comarques per tal de millorar les rendes de les famílies que vivien en el medi rural i assolir l'equilibri territorial de Catalunya. Aquesta modalitat es va definir de nou amb el Decret 214/1995, de 27 de juny,⁹⁷ que va definir aquest tipus d'allotjament turístic amb l'objectiu de millorar la

⁹² D 55/1982, de 4 de febrer, sobre l'ordenació de la pràctica del càmping i dels establiments dedicats a aquest fi (DOGC 214, de 14 d'abril de 1982).

⁹³ O de 14 d'abril de 1982, establint la normativa per a la instal·lació, obertura, classificació i funcionament dels establiments dedicats a la pràctica del càmping (DOGC 223, de 14 de maig de 1982).

⁹⁴ D 313/2006, de 25 de juliol.

⁹⁵ D 365/1983, de 4 d'agost, pel qual es crea la modalitat d'allotjament turístic "Residència-Casa de Pagès" (DOGC 362, de 9 de setembre de 1983).

⁹⁶ O de 6 d'octubre de 1983, pel qual s'estableix la normativa per a l'obertura i el funcionament de les residències-cases de pagès (DOGC 381 de 16 de novembre de 1983).

⁹⁷ D 214/1995, de 27 de juny, pel qual es regula la modalitat d'allotjament turístic anomenada residència-casa de pagès (DOGC 2085, de 7 d'agost de 1995).

qualitat de les instal·lacions i els serveis, diferenciar les ofertes existents en el camp de l'allotjament rural i preservar l'entorn natural i arquitectònic de la zona d'ubicació.

La Llei 13/2002, de 21 de juny, de Turisme de Catalunya, defineix en els seus art. 49 i 50 els establiments de turisme rural i estableix una nova denominació i classificació en dos grups: les cases de pagès i els allotjaments rurals. La diferència fonamental entre ambdós és el fet que les persones titulars de les cases de pagès han de tenir, en tot cas, rendes procedents de l'activitat agrària, ramadera o forestal, i són aquests establiments des d'on es pot practicar l'agroturisme com a forma de participació i coneixement de la realitat agrària, generant així uns ingressos que han de complementar l'activitat principal agrària dels pagesos. Destaca una nova opció per a aquelles persones titulars que no obtenen rendes agràries, que els permet compartir l'habitatge amb els hostes, opció que no existia fins el moment i que ha de permetre assolir l'objectiu de diversificació de rendes de la població rural.

El Decret 313/2006, de 25 de juliol, contempla la possibilitat que puguin ser titulars de cases de pagès determinades societats lligades a l'activitat agrària, una reivindicació expressada pel món agrari. Aquesta opció es preveu aquí, amb la conformitat del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, però salvant l'exigència que la persona física que ha de conuiu o relacionar-se amb els turistes compleixi uns determinats requisits. Tanmateix potencia un dels trets que defineix els establiments d'allotjament turístic, com és la prestació efectiva als hostes de determinats serveis, tot diferenciant-los del simple lloguer d'habitatges sense serveis turístics. Per aquesta raó preveu la prestació de serveis d'informació, assistència i neteja que han de millorar la qualitat i la proximitat a les persones usuàries en els establiments no compartits.

Altres aspectes en què incideix fan referència a l'augment de les mesures de les habitacions i espais comuns, l'exigència de cambres de bany en cada habitació, les mides dels llits o la limitació del nombre de places que pot oferir un mateix titular, fet que ha de permetre que hi hagi un tracte personalitzat entre els qui s'hostatgen i els titulars, un dels actius més valuosos d'aquest segment de l'oferta turística. El Decret estableix les modalitats, la normativa per iniciar l'activitat, els requisits tècnics, la capacitat i els serveis, i regula les modificacions, la baixa en l'activitat i el canvi de nom, les limitacions, les causes de revocació i les sancions. L'art. 4 especifica que són d'aplicació als establiments de turisme rural els Títols I i IV del Decret 53/1994, de 8 de febrer, sobre el règim de preus, reserves i serveis complementaris en establiments d'allotjament turístic.

2.4.2.5. *El règim jurídic de les empreses explotadores d'apartaments turístics*⁹⁸

Les empreses explotadores d'apartaments turístics són, segons el Decret 163/1998, de 8 de juliol, aquelles empreses que, constituïdes per persones físiques o jurídiques, es dediquen a prestar allotjament als usuaris turístics, de forma habitual i mitjançant preu, en apartaments turístics. Són establiments públics d'apartaments turístics els edificis o conjunts continus formats per unitats d'allotjament, que s'ofereixen en condicions d'immediata disponibilitat i amb els serveis turístics corresponents. La Llei 18/2007 de 28 de desembre,⁹⁹ del dret a l'habitatge, estableix la diferència entre els apartaments turístics i els habitatges d'ús turístic (els darrers resten exclosos de l'àmbit d'actuació de les empreses explotadores d'apartaments turístics).

Aquest Decret, que regula les empreses explotadores d'apartaments turístics, ha sofert diverses afectacions. Com s'indica al preàmbul, els Decrets 193/1989 i 194/1989, de 17 de juliol,¹⁰⁰ el Decret 100/1990, de 20 de març,¹⁰¹ i l'Ordre de 20 d'octubre de 1992¹⁰² van fixar a Catalunya la normativa sobre els apartaments turístics i les empreses que es dedicaven al seu lloguer. L'experiència en l'aplicació d'aquesta normativa, la necessària simplificació dels tràmits administratius i l'adequació de la norma a la realitat del sector dels apartaments a Catalunya, han fet aconsellable la nova regulació. El seu objectiu és l'activitat d'allotjament en apartaments turístics, establint els seus requisits i els de les empreses que els exploten. Resten fora del seu àmbit d'aplicació els arrendaments de finques urbanes per temporada previstos a la Llei 29/1994, de 24 de novembre, d'arrendaments urbans.¹⁰³

2.4.2.6. *El règim jurídic dels establiments de restauració*¹⁰⁴

Segons el Decret 317/1994, de 4 de novembre, els establiments de restauració inclouen els grups de restaurant, bar i restaurant bar. El Decret, que ha sofert diferents afectacions, estableix la definició sectorial i l'àmbit d'aplicació, els grups d'establiments, les normes per a l'obertura i el funcionament, allò referent a les cartes de servei i menús, i la supressió de barreres arquitectòniques.

⁹⁸ D 163/1998, de 8 de juliol, d'apartaments turístics (DOGC 2680, de 14 de juliol de 1998).

⁹⁹ L 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge (DOGC 5044, de 9 de gener de 2008).

¹⁰⁰ D 193/1989, de 17 de juliol i D 194/1989, de 17 de juliol, pel qual s'estableixen les empreses dedicades al lloguer d'apartaments turístics (DOGC 1191, de 6 de setembre de 1989).

¹⁰¹ D 100/1990, de 20 de març, pel qual es fixen els requisits tècnics mínims dels apartaments turístics (DOGC 1290, d'11 de maig 1990).

¹⁰² O de 20 d'octubre de 1992, per la qual es creen dos grups en la secció d'empreses dedicades al lloguer d'apartaments turístics del Registre General d'Empreses i Activitats Turístiques (DOGC 1667, de 9 de novembre de 1992).

¹⁰³ L 29/1994, de 24 de novembre, d'arrendaments urbans (DOGC 282, de 25 de novembre de 1994).

¹⁰⁴ D 317/1994, de 4 de novembre, pel qual s'estableixen normes sobre l'ordenació i la classificació dels establiments de restauració (DOGC 1987, de 9 de desembre de 1994).

2.4.3. *El règim jurídic de parcs aquàtics*¹⁰⁵

Els parcs aquàtics tenen una gran incidència en el turisme. Són, segons el Decret 103/1988, de 28 de març, instal·lacions en recintes tancats que potencien el gaudiment de l'aigua, oferint a l'usuari diverses atraccions recreatives i presentant alternatives complementàries d'esbarjo en el seu sí, com ara restaurants, zones per practicar el pícnic, esports, etc. El sector turístic, a mesura que s'ha desenvolupat, ha hagut de cercar una nova oferta complementària per dinamitzar l'activitat. D'altra banda els parcs han de garantir a tots els usuaris la seguretat necessària, tal com succeeix amb les atraccions aquàtiques instal·lades en platges, llacs, pantans o altres recintes tancats, afectats també per la mencionada normativa.

És important remarcar el caràcter notòriament interdisciplinari de l'activitat objecte d'aquest Decret, fet que ha motivat la participació en la seva elaboració dels departaments de Governació, Sanitat i Seguretat Social, Política Territorial i Obres Públiques, Indústria i Energia, Comerç, Consum i Turisme i de Treball. La coordinació entre els esmentats departaments i els ajuntaments, als quals correspon atorgar les llicències i autoritzacions, esdevé imprescindible per a la seva aplicació.

El Decret estableix la definició de l'activitat, el procediment de sol·licitud d'autorització i de funcionament, d'inspecció anual, les condicions generals de construcció de les instal·lacions dels parcs aquàtics, les obligacions i drets de l'empresa i dels usuaris, les infraccions i sancions i, finalment, la prescripció i caducitat. En els annexos estableix els requisits de les instal·lacions tècniques i les condicions d'atenció sanitària.

2.4.4. *El règim jurídic de les oficines de turisme*

Les oficines de turisme, segons consta a la Carta de Serveis de l'Oficina de Turisme de Catalunya a Barcelona,¹⁰⁶ són entitats que tenen com missió "gestionar i difondre la informació sobre els recursos turístics propis de Catalunya, en el context de la modernització i la millora de la informació, per oferir serveis d'orientació integral a les persones usuàries de serveis turístics".

¹⁰⁵ D 103/1988, de 28 de març, pel qual es regula la instal·lació i el funcionament dels parcs aquàtics (DOGC 990, d'11 de maig de 1988). (Correcció d'errades en el DOGC 1020, de 20 de juliol de 1988).

¹⁰⁶R IUE/1407/2009, de 12 de maig, per la qual s'aprova la Carta de Serveis de l'Oficina de Turisme de Catalunya a Barcelona (DOGC 5385, de 22 de maig de 2009).

2.4.4.1. *La Carta de Serveis de l'Oficina de Turisme de Catalunya a Barcelona*¹⁰⁷

Segons la Resolució IUE/1407/2009, de 12 de maig, el DIUE, mitjançant la Carta de Serveis de l'Oficina de Turisme de Catalunya a Barcelona, informa els usuaris sobre els serveis que es presten, els drets de les persones usuàries i els compromisos de qualitat que es volen aconseguir, amb l'objectiu d'estendre aquesta eina a la resta d'oficines de Turisme de la DGT.

2.4.4.2. *La creació de la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya*¹⁰⁸

El gran nombre d'oficines de turisme existents a Catalunya, així com el creixent interès de les diferents administracions per la creació de nous punts d'informació turística arreu del país fan necessària, a fi de potenciar la imatge de la Catalunya turística, tant la regulació d'uns serveis mínims i d'unes activitats homogeneïtzades, com la seva identificació mitjançant una placa oficial que les distingeixi com a activitat turística registrada. Per aquest motiu, el Decret 94/1994 crea la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya i en defineix les seves funcions i requeriments. El Decret ha sofert diferents afectacions.

D'altra banda, cada vegada és més freqüent que els usuaris sol·licitin de les oficines de turisme la prestació de serveis complementaris als d'informació, com per exemple la realització de reserves en establiments d'allotjament i altres serveis complementaris locals, pels quals no estaven legitimades. Tanmateix, les agències de viatges no podien actuar dins de les oficines de turisme.

El Decret 300/1998, de 17 de novembre,¹⁰⁹ assegura l'acolliment dels visitants com un servei públic a prestar, evitant-los situacions de desampar en la recerca d'allotjament, i salvaguarda el principi d'exclusivitat de les agències de viatges en la intermediació de serveis turístics, fet que representa una garantia de professionalitat per a l'usuari. El Decret estableix les funcions (art. 1) i horaris (art.2) de les oficines de turisme i modifica el redactat del Decret 168/1994 de reglamentació de les agències de viatges als seus art. 2.2 i 9.8, respectivament, que diuen:

2.2. *L'exercici de les activitats a què fa referència l'apartat anterior [es refereix a l'apartat 2.1 d'aquest Decret, que defineix l'objecte de les agències de*

¹⁰⁷ R IUE/1407/2009, de 12 de maig.

¹⁰⁸ D 94/1994, de 22 de març, pel qual es crea la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya (DOGC 1894, de 9 de maig de 1994).

¹⁰⁹ D 300/1998, de 17 de novembre, de modificació dels articles 3 i 7 del D 94/1994, de 22 de març, pel qual es crea la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya, i dels articles 2 i 9 del D 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges (DOGC 2776, de 30 de novembre de 1998).

viatges] és exclusivament reservat a les agències de viatges, sens perjudici de la facultat conferida per la legislació vigent a transportistes, hotelers i altres empreses turístiques per contractar directament amb la clientela la prestació dels seus propis serveis, així com la conferida a les oficines de turisme creades i regides per una administració pública per efectuar reserves en allotjaments turístics de la seva comarca, exclusivament, per a la primera nit d'estada, a petició dels turistes que es personin a la seu de l'oficina.

- 9.8 Les agències, per obrir punts de venda a les oficines de turisme, han de presentar únicament una autorització d'aquestes oficines i són exemptes dels requisits establerts als articles 4.2 i 9.2. Així mateix, han de tenir un establiment (central o sucursal) autoritzat a la comarca amb una antiguitat mínima de 5 anys, mantenir-lo obert mentre existeixi el punt de venda i ser del grup majorista-detallista o detallista. Aquests punts de venda han de ser autoritzats, prèvia sol·licitud a les delegacions territorials del Departament d'Indústria, Comerç i Turisme corresponents, per la Direcció General de Turisme. Aquests punts de venda només poden oferir al públic en general paquets, viatges i serveis que tinguin com a destinació la pròpia comarca, on són autoritzats, i les adjacents.

2.4.5. El règim jurídic dels professionals del turisme

Els guies de turisme són, com indica el Decret 5/1998, de 7 de gener,¹¹⁰ professionals del turisme, l'activitat dels quals "té per objecte la prestació de manera habitual i retribuïda de serveis d'informació en matèria cultural, artística, històrica i geogràfica o ecològica, prestats a turistes en les seves visites amb la finalitat d'informar-los dels recursos turístics" (art. 1).

2.4.5.1. Procediments de reconeixement d'habilitacions de guia de turisme¹¹¹

Com s'indica en el preàmbul de l'Ordre ICT/352/2002, de 3 d'octubre, el Decret 5/1998, de 7 de gener, sobre l'activitat de guia de turisme, estableix a l'art. 9.3 que les àrees de coneixements que inclouran els temaris per a l'habilitació de guies de turisme de Catalunya seran: "a) Gestió, assessorament i assistència a grups turístics. Dinàmica de grups; b) Art, història, tradicions, museus, monuments i conjunts històrics de Catalunya; c) Coneixements d'actualitat política, econòmica, social i cultural de Catalunya".

Pel que fa al reconeixement de les habilitacions de guia de turisme expedides per altres CA, el mateix preàmbul informa que el Decret 5/1998, de 7 de gener, estableix en l'art. 11 que les persones que exerceixen l'activitat de guies de turisme en possessió d'habilitacions expedides per altres CA de l'Estat espanyol o organismes oficials d'altres Estats membres de la Unió Europea, en cas de no acreditar els coneixements adequats en les matèries incloses als articles 9.3.b) i 9.3.c), poden optar, per al seu

¹¹⁰ D 5/1998, de 7 de gener, sobre l'activitat de guia de turisme (DOGC 2555, de 13 de gener de 1998).

¹¹¹ O ICT/352/2002, de 3 d'octubre, per la qual s'estableixen els procediments de reconeixement d'habilitacions de guia de turisme expedides per altres administracions públiques (DOGC 3752, de 31 de novembre de 2002).

reconeixement, a una prova d'aptitud o a un període de pràctiques, de conformitat amb el que estableixen les Directives 89/48/CEE¹¹² i 92/51/CEE¹¹³. També s'han d'acreditar coneixements de comprensió bàsica de les llengües catalana i castellana.

L'Ordre ICT/352/2002 estableix els procediments de reconeixement d'habilitacions i, en concret, l'objecte, l'àmbit d'aplicació, la sol·licitud i la tramitació de l'expedient, l'avaluació i l'acreditació de coneixements, l'opció de la prova d'aptitud, el període de pràctiques, el coneixement del català i del castellà, la resolució i els recursos.

2.4.5.2. *L'activitat del guia de turisme*¹¹⁴

El Decret 5/1998, de 7 de gener, deroga el Decret 210/1989, d'1 d'agost,¹¹⁵ que reglamentava la professió de guia de turisme. L'art. 11, la redacció del qual ha quedat recollida en el subepígraf anterior, va ser modificat pel Decret 120/2000, de 20 de març.¹¹⁶ Com indica el preàmbul del D 5/1998, el Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees va dictar la sentència de 22 de març de 1994, que declara l'incompliment per part d'Espanya de determinades obligacions derivades del Tractat de la Unió Europea amb relació a la lliure prestació de serveis per a les persones que exerceixen l'activitat de guies de turisme i la seva capacitació professional exigible.

Tenint en compte que la promoció i l'ordenació del turisme és competència exclusiva de Catalunya, l'esmentada sentència del Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees, el temps transcorregut des de la publicació del Decret 210/1989 i l'evolució de l'activitat de guia de turisme,¹¹⁷ l'any 1998 es va considerar convenient una nova regulació.

En el D 5/1998 es defineix l'activitat de guia de turisme i tot allò que fa referència a l'habilitació de l'activitat. Tracta també sobre l'acreditació del coneixement de les llengües oficials a Catalunya, el reconeixement d'habilitacions d'altres administracions públiques, el registre de l'activitat, els drets de les persones usuàries del servei de guies de turisme, els drets de les persones que exerceixen l'activitat de guies de turisme i, finalment, les responsabilitats i sancions. El Decret ha sofert diverses afectacions.

¹¹² DIRECTIVA 89/48/CEE del Consejo, de 21 de desembre de 1988, relativa a un sistema general de reconeixement dels títols d'ensenyaments superiors que sancionen formacions professionals d'una duració mínima de tres anys (DOCE L 19/16, de 24 de gener de 1989).

¹¹³ DIRECTIVA 92/51/CEE del Consejo, de 18 de juny de 1992, relativa a un segon sistema general de reconeixement de formacions professionals, que completa la DIRECTIVA 89/48/CEE (DOCE L 209, de 24 de juliol de 1992).

¹¹⁴ D 5/1998, de 7 de gener.

¹¹⁵ D 210/1989, d'1 d'agost, pel qual es reglamentava la professió de guia de turisme (DOGC 1195, de 18 de setembre de 1989).

¹¹⁶ D 120/2000, de 20 de març, pel qual es modifica l'article 11 del D 5/1998, de 7 de gener, sobre l'activitat de guia de turisme (DOGC 3111, de 31 de març de 2000).

¹¹⁷ Catalunya acumula una notable experiència pel que fa a la realització de les activitats d'informació turística. Els governs han sigut conscients de la influència que les persones que es dediquen a aquesta activitat tenen a l'hora de projectar la imatge del país.

2.5. La motivació del procés de codificació i actualització normativa

A Catalunya, el marc normatiu del turisme és bastant complex i durant anys ha esdevingut insuficient per assolir amb èxit els reptes de futur d'un sector clau per al país. A més, cal garantir que no es produeixen conflictes entre diferents àmbits competencials no sempre integrats (la Unió Europea, l'Estat espanyol, Catalunya, els municipis, etc.). Durant l'any 2009 es va iniciar un procés de codificació i actualització de la normativa turística que ha esdevingut més llarg del que inicialment va preveure la DGT, i que no es va arribar a completar durant el 2010 com s'havia previst. El procés es va iniciar durant el Govern tripartit,¹¹⁸ presidit per José Montilla, del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), amb Josep Huguet i Biosca, d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), conseller del DIUE, i Joan Carles Vilalta, director general de Turisme. La responsabilitat de tancar el procés recauria, el desembre de 2010 sobre el nou Govern de Convergència i Unió (CiU),¹¹⁹ presidit per Artur Mas i Gavarró, amb Francesc Xavier Mena com a conseller d'Empresa i Ocupació, i Marian Muro com a directora general de Turisme.

El procés de codificació i d'actualització normativa es desenvolupa de conformitat amb el mandat del PETC 2005-2010 —la primera acció de planificació del turisme a Catalunya— i la necessària transposició de la DSMI en l'àmbit turístic. Si bé hi havia alguns antecedents parcials (els congressos de Turisme a Catalunya, el *Llibre Blanc del Turisme*,¹²⁰ etc.), mai s'havia abordat la planificació estratègica des de l'Administració turística. El Pla Estratègic demana el compromís de diversos agents, públics i privats, i esdevé un autèntic full de ruta per al sector turístic.

D'altra banda, el 5 de juny de 2008 va entrar en vigor el Decret 106/2008, de 6 de maig de simplificació administrativa, un conjunt de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments a fi de facilitar l'activitat econòmica. El text modifica una trentena de decrets i ordres, entre els quals es troba la normativa de turisme. Té com objectius la racionalització, la simplificació i l'eficàcia jurídica de l'ordenament sectorial turístic vigent a Catalunya. L'any 2009 la Generalitat preveia aprovar vuit projectes normatius, dos dels quals eren nous i la resta una evolució d'anteriors normatives.

¹¹⁸ El segon govern tripartit (novembre 2006-novembre 2010) el van formar el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i Iniciativa per Catalunya Verds-Esquerra Unida i Alternativa (ICV-EUiA).

¹¹⁹ CiU és una federació que neix el 2 de desembre de 2001, fruit de l'acord entre Convergència Democràtica de Catalunya i Unió Democràtica de Catalunya. La IX legislatura del Parlament, presidida per Artur Mas, haurà durat escassament dos anys, la meitat del període vàlid de quatre anys. Les eleccions convocades el 25 de novembre de 2012 donaran pas a la X legislatura del Parlament des de la restauració democràtica.

¹²⁰ MIGUEL SANZ, A. (1983).

2.5.1. *El Pla Estratègic del Turisme a Catalunya (PETC) 2005-2010*¹²¹

Per a Catalunya, el turisme és un sector que ofereix elevades possibilitats per al desenvolupament del país i ha esdevingut una prioritat estratègica. El PETC, impulsat per la DGT, és un instrument de reflexió per tal de configurar un model de turisme que defineixi les prioritats i orientacions de la política turística a llarg termini i apliqui les mesures adequades per dur-lo a terme, tot mantenint el lideratge en el sector.

Els objectius genèrics del Pla són els següents: millorar la gestió integral del turisme, ordenar i integrar el desenvolupament turístic, incrementar la competitivitat del sector, augmentar la qualitat i la diversitat de l'oferta, posicionar Catalunya com una marca turística, potenciar la qualitat de la formació especialitzada i impulsar la transició cap a un model de turisme sostenible. Una altra finalitat del PETC és, com indica a l'objectiu 10, adequar el marc normatiu a les necessitats actuals i futures del sector per a garantir la seva eficiència:

1. *Dotar la llei de turisme de la suficient flexibilitat per tal que s'adapti a l'entorn canviant i competitiu i concordi amb les necessitats reals del territori, municipis, empreses i consumidors.*
2. *Ordenar i regular adequadament l'oferta d'allotjament turístic, en totes les seves modalitats, i especialment en les relacionades amb el turisme residencial i la seva comercialització, per tal de reflectir la complexitat de l'oferta i poder tenir una imatge més ajustada a la canviant realitat del mercat.*
3. *Crear mecanismes de cooperació entre els diversos departaments i els municipis que permetin incorporar el vessant turístic d'actius culturals, del medi natural, d'instal·lacions esportives, del patrimoni històric, etc.*¹²²

Dins del pla d'acció del PETC, en el programa 9 sobre l'enfortiment institucional i sectorial i el marc normatiu (TURISME DE CATALUNYA, 2006, 360), hi ha dues propostes d'actuació que afecten la revisió de la normativa turística: d'una banda, la reforma de la LTC i l'adaptació del marc normatiu (proposta d'actuació 9.7), amb una valoració alta d'importància i prioritat i, de l'altra, la recopilació i simplificació de la normativa sectorial i la incorporació progressiva de criteris turístics a la normativa relacionada amb el sector (proposta d'actuació 9.9), amb una valoració mitja pel que fa a la importància i prioritat.

La nova formulació de la LTC pretén esdevenir un referent i un element de suport imprescindible per a dotar Catalunya d'un marc legislatiu adaptat al nou entorn competitiu del segle XXI i enfocat a les necessitats dels agents, del mercat i dels visitants. La nova Llei haurà de revisar, per exemple, les definicions de recursos turístics, municipis turístics, declaracions d'interès turístic de festes, patrimoni i

¹²¹ TURISME DE CATALUNYA (2006)

¹²² Objectiu 10 del PETC 2005-2010 (TURISME DE CATALUNYA, 2006, 253).

festivals..., la classificació i l'especialització dels establiments d'allotjament, la incorporació de criteris de qualitat en el desenvolupament de l'activitat turística, els habitatges d'ús turístic, la promoció turística, les oficines i els guies de turisme. D'altra banda, per tal de definir un marc normatiu més favorable, mentre es dedica un interès especial als temes de qualitat, esdevé necessària l'adaptació de les normatives de turisme rural, càmpings, apartaments turístics, habitatges d'ús turístic i turisme residencial.

A més de la legislació sectorial, el sector turístic està sotmès a un conjunt de normatives que incideixen en el seu desenvolupament. Aquestes han estat impulsades des de les autoritats competents de cada àmbit i no sempre han tingut presents les especificitats pròpies del sector turístic. Per aquest motiu pensem que és necessari incorporar, progressivament, criteris turístics a les legislacions relacionades.

2.5.2. La Transposició de la Directiva de Serveis en el Mercat Interior (DSMI) en l'àmbit turístic¹²³

La Directiva Bolkestein va ser la denominació d'origen amb què fou coneguda la vigent DSMI, presentada per la Comissió Europea el febrer de 2004 i aprovada finalment el 12 de desembre de 2006, i que va entrar en vigor el 28 de desembre de 2006 (Directiva 123/2006/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 12 de desembre). Els Estats membres disposaven d'un termini de transposició de tres anys, que va finalitzar el 28 de desembre de 2009.¹²⁴ Aquesta Directiva directiva marc té com a objectiu la creació d'un mercat interior de serveis dins la Unió Europea (UE): pretén liberalitzar-ne la circulació de serveis dins la UE de manera similar al que ja es va fer amb els béns. Pretén facilitar la llibertat d'establiment dels prestadors de serveis en altres Estats membres i la llibertat de prestació de serveis entre els Estats membres, simplificant els procediments i els tràmits d'accés a les activitats de serveis i al seu exercici. La Directiva estableix poques normes de caràcter general i deixa en mans dels Estats membres la capacitat per decidir l'aplicació dels seus principis. No contempla àmbits que ja estan regulats per altres normatives comunitàries, com ara els serveis financers o els serveis de transport, entre d'altres.

La UE considera la DSMI com "una de les peces fonamentals de l'estratègia comunitària d'impuls econòmic i de consolidació del mercat interior que s'han

¹²³ DIRECTIVA 2006/123/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior (DOCE L 376, de 27 de desembre de 2006).

¹²⁴ A Catalunya, el 5 de juny de 2008 va entrar en vigor el D 106/2008, de 6 de maig, de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments per facilitar l'activitat econòmica. El text modificava una trentena de decrets i ordres, entre els quals es trobava la normativa de turisme.

instrumentat en el context de l'agenda de Lisboa", i diu que el seu objectiu és "assolir un autèntic mercat únic de serveis a la UE a través de l'eliminació de barreres legals i administratives que actualment limiten el desenvolupament d'activitats de serveis entre els Estats membres".

La Directiva, en l'art. 4, defineix com a servei qualsevol activitat econòmica per compte propi, prestada normalment a canvi d'una remuneració, contemplada en l'art. 50 del Tractat de la Comunitat Europea. S'ubica en el camp de les activitats econòmiques que, com a principi general, han de sotmetre's a un règim de competència i mercat (art. 86.2 del Tractat). Les mesures de simplificació que preveu la Directiva han de donar facilitats i augmentar la transparència de les petites i mitjanes empreses (PIME) i dels consumidors quan desitgen proporcionar o utilitzar els serveis en el mercat únic. La Directiva promou l'harmonització de les legislacions dels Estats membres en àmbits com ara la tutela dels consumidors, les assegurances professionals i la resolució de disputes, i promou la col·laboració entre les diverses autoritats nacionals i la creació de codis de conducta.

La Directiva estableix per als Estats membres tres línies de treball: la incorporació de la DSMI al dret intern, la cooperació administrativa entre els Estats membres i la finestreta única de la DSMI.

Amb l'objectiu de facilitar la cooperació administrativa entre els Estats membres estableix la creació d'un sistema d'informació del mercat interior, l'*Internal Market Information System*. Es tracta d'una eina electrònica que proporciona un sistema per a l'intercanvi d'informació, de manera que els Estats membres puguin mantenir una cooperació diària més eficaç en tot allò que fa referència a l'aplicació de la legislació del mercat interior. A través de la finestreta única de la DSMI, el *Point of Single Contacts*, els prestadors de serveis d'altres països de la UE poden trobar tota la informació sobre els tràmits i requeriments necessaris per a l'establiment o la prestació dels serveis a Espanya, així com realitzar aquests tràmits electrònicament. Així mateix, el destinatari del servei tindrà informació sobre el prestador i els seus serveis.

És un nou marc que, teòricament, beneficia especialment les PIME i els autònoms, ja que proporcionalment suporten més càrregues administratives i més costos d'inici d'activitat. Les finestretes han de garantir que el prestador disposi d'un únic interlocutor a qui dirigir-se per tal de realitzar tots els procediments i tràmits, i poden estar constituïdes no tan sols per autoritats administratives, sinó també per cambres de Comerç, col·legis professionals o organismes privats als quals els Estats atorguin aquesta funció. Segons NOGUEIRA (2009), "el nou règim d'intervenció administrativa en

el sector serveis substitueix les autoritzacions per declaracions responsables i s'encamina cap a la generalització del silenci positiu i la intensificació de l'Administració electrònica" (p. 208). Aporta com a important millora una disminució de la burocràcia administrativa.

Atès que els consumidors podran contractar prestadors de serveis ubicats en altres Estats, les administracions tenen l'obligació d'assessorar-los i assistir-los quan reclamin o tinguin litigis pendents contra prestadors ubicats en altres Estats. Així mateix, els usuaris tenen dret a contractar serveis a qualsevol prestador que es trobi en un Estat membre de la UE en condicions de no-discriminació per tractar-se d'un consumidor d'un país diferent al del prestador.

L'aplicació de la DSMI pot suposar un pas important en l'evolució del sector serveis ja que elimina barreres territorials, aporta seguretat jurídica als consumidors i afavoreix la internacionalització dels serveis de petites i mitjanes empreses. No obstant això, cal fer una reflexió sobre altres conseqüències de la seva aplicació, per les quals ha generat fortes polèmiques. Alguns dels problemes que pot comportar són, per exemple, una reducció dels drets laborals i retributius o una disminució de la seguretat jurídica quan les autoritats comencin a legislar i a aplicar la Directiva.

Els establiments prestadors poden operar en virtut d'un silenci, amb els consegüents problemes de seguretat associats. Segons NOGUEIRA (2009, p. 213), "l'omissió de tota referència a la inspecció administrativa, en un context en què la substitució d'autoritzacions per meres comprovacions resoltes amb silenci positiu pot reduir dràsticament la qualitat, seguretat i garanties dels serveis prestats, resulta sorprenent". Amb l'autoregulació, els controls periòdics i els plans d'inspecció són imprescindibles si es volen donar plenes garanties als usuaris consumidors, que també han de disposar de mecanismes de reclamació davant d'empreses amb seu en altres països.

Els requisits normatius poden ser diversos segons quina sigui l'administració competent, fet que pot generar conflicte en cas d'incompliment d'un prestador que no tingui seu física en un determinat territori. Cal considerar també els efectes sobre la protecció de la llengua que suposa disposar de l'habilitació d'una administració que, per exemple, en el cas de Catalunya, no contempli la protecció de la llengua pròpia.

En aquest àmbit de reflexió cal considerar si amb l'aplicació de la DSMI es millora o no la competitivitat de les empreses i l'eficàcia de les administracions, si s'ofereixen les garanties necessàries als consumidors i si queden disminuïdes les competències autonòmiques en turisme. També cal remarcar que, en igualtat de condicions per a tots,

es poden trobar clars avantatges en la simplificació administrativa i en la facilitat d'establiment en altres mercats.

A Espanya, la transposició de la DSMI s'ha presentat com un repte i, al mateix temps, com una gran oportunitat. En efecte, el procés de transposició constitueix una ocasió única per reduir traves injustificades o desproporcionades a l'accés i exercici d'una activitat de serveis en determinats sectors. Per dur-lo a terme correctament, Espanya ha optat per l'elaboració d'una llei horitzontal de transposició que promogui una aplicació àmplia dels principis generals de la Directiva amb poques restriccions: la Llei 17/2009, de 23 de novembre, sobre el lliure accés a les activitats de serveis i el seu exercici.¹²⁵ En aquest mateix sentit, les CA, en aquelles competències que els són pròpies, han adaptat les seves normatives, incloses les turístiques, a les noves directrius.

Correspon a la Generalitat de Catalunya, segons l'art. 113 de l'EAC sobre competències de la Generalitat i normativa de la UE, "el desplegament, l'aplicació i l'execució de la normativa de la UE quan afecti l'àmbit de les seves competències, en els termes que estableix el Títol V". Així mateix, cal considerar l'art. 189 de l'EAC de l'any 2006, sobre el desenvolupament i aplicació del dret de la UE:

- 1. La Generalitat aplica i executa el dret de la Unió Europea en l'àmbit de les seves competències. L'existència d'una regulació europea no modifica la distribució interna de competències que estableixen la Constitució i aquest Estatut.*
- 2. Si l'execució del dret de la Unió Europea requereix l'adopció de mesures internes d'abast superior al territori de Catalunya que les comunitats autònomes competents no poden adoptar per mitjà de mecanismes de col·laboració o coordinació, l'Estat ha de consultar la Generalitat sobre aquestes circumstàncies abans que s'adoptin les mesures citades. La Generalitat ha de participar en els òrgans que adoptin aquestes mesures o, si aquesta participació no és possible, ha d'emetre un informe previ.*
- 3. En el cas que la Unió Europea estableixi una legislació que substitueixi la normativa bàsica de l'Estat, la Generalitat pot adoptar la legislació de desenvolupament a partir de les normes europees.*

Així, doncs, la Generalitat aplica i executa el dret de la UE en el seu àmbit de competències. El dia 5 de juny de 2008 va entrar en vigor el Decret 106/2008, de 6 de maig, de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments per facilitar l'activitat econòmica. El text modifica una trentena de decrets i ordres, entre els quals es troba la normativa de turisme.

¹²⁵ L 17/2009, de 23 de novembre, sobre el lliure accés a les activitats de serveis i el seu exercici (BOE 283, de 24 de novembre de 2009).

2.6. La revisió i l'actualització de la normativa turística a 30 de juny de 2012

L'objectiu de la revisió de les normatives és la racionalització, la simplificació, l'eficàcia jurídica i l'adequada sistemàtica de l'ordenament jurídic sectorial turístic vigent a Catalunya. La Generalitat de Catalunya, en el procés de revisió iniciat el 2009, va elaborar vuit propostes normatives responnent a la transposició de la DSMI i al PETC 2005-2010. Es tracta de cinc Decrets —el d'establiments d'allotjament turístic, el d'habitatges d'ús turístic, el de la xarxa de serveis d'informació, difusió, dinamització i atenció turística de Catalunya, el Decret regulador del sistema català de qualitat turística¹²⁶ i el Decret de creació de la Comissió Interdepartamental del Turisme i Mesa Sectorial del Turisme—, i tres modificacions —la de la Llei de Turisme, la del Reglament d'Agències de Viatges i la de l'Ordre referent al reconeixement de les habilitacions de guies de turisme expedides per altres administracions públiques—. És probable que algun dels Decrets ja aprovats pugui sofrir alguna modificació.¹²⁷ A més, es va publicar l'Ordre de convocatòria per concedir incentius en l'àmbit del Pla de Desenvolupament Turístic (2010).

Per a l'adequació a la DSMI de diverses normes amb rang de Llei, el Govern està habilitat per dictar decrets legislatius que aprovin textos articulats sobre les matèries regulades per normes amb rang de Llei.¹²⁸ Encara que existeix una Llei estatal que ha incorporat parcialment la DSMI a l'ordenament jurídic intern,¹²⁹ l'adaptació de la normativa catalana amb rang legal als criteris i principis de la DSMI s'ha de fer en base al Decret Legislatiu 3/2010, de 5 d'octubre.¹³⁰

¹²⁶ Aquest Decret finalment esdevindrà una Ordre, segons informació facilitada pel subdirector general d'Ordenació Turística, Joan Domènec Abad, el 23 de febrer de 2012.

¹²⁷ En data 30 de desembre de 2011 ha estat publicada en el DOGC la L 9/2011, de 29 de desembre, de promoció de l'activitat econòmica (DOGC 6035, de 30 de desembre de 2011), que suposa una modificació, entre d'altres, de la LTC 13/2002, de 21 de juny, i de la L 18/2007, de 28 de desembre. Segons una comunicació de l'Administració turística de la Generalitat de Catalunya als ajuntaments catalans del 23 de gener de 2012, la modificació d'aquestes dues Lleis consolida un nou marc jurídic de regulació, d'una banda, dels establiments d'allotjament turístic i, de l'altra, dels habitatges d'ús turístic, que han passat d'estar contemplats a la Llei del dret a l'habitatge a estar-ho a la Llei de Turisme. La DGT plantejava integrar la reglamentació dels establiments d'allotjament turístic i habitatges d'ús turístic en el projecte de decret /2012, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic, segons el qual, "la regulació integrada que estableix aquest Decret comporta necessàriament la derogació del D 183/2010, de 23 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic i la del D 164/2010, de 9 de novembre, de regulació dels habitatges d'ús turístic", que és el que fins ara ha permès als ajuntaments l'habilitació d'aquesta figura d'empresa turística de recent creació per comunicació prèvia. Aquest projecte de decret integrat s'ha consultat a:

<http://www20.gencat.cat/docs/empresaiocupacio/01%20-%20Informacio%20Departamental/Documents/04%20%20Tauler%20informacio%20publica/Projectes%20normatiu s/Arxius/establiments_allotjament_turistic.pdf> [amb accés el 29 de setembre de 2012].

¹²⁸ Per la L 5/2010, de 26 de març, de bases de delegació en el Govern de la potestat legislativa per a l'adequació de diverses normes amb rang de Llei a la DIRECTIVA 2006/123/CE, del Parlament i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior (DOGC 5601, de 6 d'abril de 2010).

¹²⁹ L 17/2009, de 23 de novembre.

¹³⁰ DL 3/2010, de 5 d'octubre, per a l'adequació de normes amb rang de Llei a la DIRECTIVA 2006/123/CE, del Parlament i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior (DOGC 5729, de 6 d'octubre de 2010).

Amb aquest Decret es suprimeixen els règims d'autorització per a l'exercici o accés a activitats de serveis, a no ser que estiguin justificats per raons imperioses d'interès general, havent de ser revisats en aquest cas per a garantir els principis de proporcionalitat i de no-discriminació. S'eliminen de la normativa tots aquells requisits que estan prohibits o no s'ajusten al que preveu la DSMI en els art. 14 i 15. També s'adapta el règim sancionador.

Dels vuit capítols en què s'estructura el Decret 3/2010, de 5 d'octubre, seran d'aplicació directa al turisme el primer —relatiu a mesures administratives, que introdueix amb caràcter general les declaracions responsables i les comunicacions prèvies com a fórmules ordinàries d'intervenció administrativa en les activitats relacionades amb la prestació de serveis i promou l'ús de la finestra única— i el setè —que regula els serveis turístics i reordena l'activitat turística prevista a la Llei 13/2002, de 21 de juny, de turisme de Catalunya—.

2.6.1. La regulació dels establiments d'allotjament turístic¹³¹

El Decret 183/2010, de 23 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic, que fusiona i integra en un sol reglament fins a tretze disposicions normatives vigents, forma part del procés de codificació de la normativa turística a Catalunya. El Decret, que va entrar en vigor als vint dies següents de la seva publicació oficial, el vint-i-sis de novembre de 2010, resol l'anterior dispersió de normes sobre establiments d'allotjament turístic i esdevé un instrument més eficaç de regulació, alhora que assoleix plenament el model de finestra única pel que fa a la legalització d'activitats i establiments d'allotjament turístic. Regula, per una banda, els elements comuns del servei d'allotjament turístic, i per l'altra, els elements tècnics específics dels diferents grups o modalitats. S'aplica en establiments hotelers, apartaments turístics, establiments de càmping i de turisme rural.

El Decret 106/2008, de 6 de maig, de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments per facilitar l'activitat econòmica va suposar el primer pas en l'adopció de mesures per a la simplificació dels requisits per a l'autorització dels serveis d'allotjament turístic. L'art. 5 de l'esmentat Decret estableix la inscripció automàtica per part de l'Oficina de Gestió Empresarial de la Generalitat de Catalunya (OGE) de l'establiment d'allotjament turístic en el RTC un cop presentada la declaració responsable de la persona titular, el projecte tècnic de l'establiment i la còpia de la llicència ambiental o dels documents acreditatius del tràmit de comunicació a

¹³¹ D 183/2010, de 23 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic (DOGC 5764, de 26 de novembre de 2010).

l'ajuntament. L'OGE trasllada l'expedient als òrgans competents per al seu coneixement i control posterior. Amb aquest Decret, la Generalitat de Catalunya avança en la consolidació d'un model de legalització de les activitats turístiques de finestra única, que exigeix la DSMI.

El D 183/2010, en el preàmbul, elimina el tràmit d'inscripció de l'establiment d'allotjament turístic per part seu titular:

La inscripció en el RTC d'un establiment d'allotjament turístic o de les modificacions de l'activitat assenyalades a l'efecte, es realitza mitjançant la declaració responsable aportada en iniciar el tràmit de l'habilitació de l'activitat davant l'ajuntament o organisme competent o bé davant l'Oficina de Gestió Empresarial. Aquesta inscripció s'integra, doncs, en el procés de concessió de llicència o de comunicació d'inici de l'activitat, si escau, sense afegir noves càrregues a la persona titular de l'activitat, més enllà de les que preceptivament corresponen segons el règim d'intervenció administrativa aplicable, d'acord amb la resta de normativa sectorial i municipal.

Atès que els empresaris s'adreçaran a una única Administració —la municipal— per legalitzar els establiments d'allotjament turístic i comunicar les variacions de l'activitat al llarg de l'exercici, s'alleugereixen els tràmits i, en conseqüència, els costos. Amb l'objectiu de garantir la comunicació i col·laboració entre administracions, el Decret preveu la utilització de plataformes digitals bidireccionals de comunicació administrativa.

El Decret 183/2010 d'establiments d'allotjament turístic ha de formar part, en el futur, del Codi Turístic de Catalunya, juntament amb la resta de disposicions normatives de caràcter general necessàries per dotar el turisme d'una eina reguladora completa i eficaç. Per aquesta raó, el Títol I regula els elements comuns del servei d'allotjament turístic (definicions, processos administratius i condicions de contractació), mentre que el Títol II determina, en cadascun dels capítols, la regulació tècnica específica que correspon a cada grup i modalitat d'allotjament turístic (establiments hotelers, apartaments turístics, establiments de càmping i de turisme rural).

L'art. 1 fa una distinció entre el concepte d'establiment, on es realitza una activitat econòmica a canvi de preu, i el d'equipament, on es desenvolupa una dotació de servei a unes persones:

Són establiments d'allotjament turístic els locals i les instal·lacions obertes al públic on, de manera habitual i amb caràcter empresarial, les persones titulars ofereixen a llurs persones usuàries, mitjançant preu, allotjament temporal en les unitats d'allotjament, així com d'altres serveis turístics d'acord amb les condicions establertes en aquesta norma.

El mateix art. 1 estableix que només poden constituir-se en habitatge els establiments de turisme rural. D'altra banda, els establiments d'allotjament turístic no poden esdevenir en cap cas residència principal ni secundària dels usuaris turístics. No tenen

la consideració d'establiment d'allotjament turístic els establiments o les instal·lacions residencials regulades per normativa sectorial pròpia, com ara instal·lacions juvenils, residències per a gent gran, residències per a estudiants, així com establiments en els quals es realitzen activitats de naturalesa sexual o anàlegs.

Els establiments d'allotjament turístic són establiments d'ús públic, la titularitat dels quals pot recaure sobre una persona, física o jurídica, que explota l'establiment sota els principis d'unitat d'explotació. L'únic requeriment per exercir l'activitat és disposar de l'habilitació administrativa corresponent, de conformitat amb el que determina la normativa local i la legislació de control ambiental d'activitats. Cal presentar una declaració responsable de la persona titular, davant l'ajuntament o l'organisme competent, o l'OGE quan actui de finestra única. L'OGE, prèvia comunicació per part de l'ajuntament o l'organisme responsable de l'habilitació de l'activitat, s'encarregarà de la inscripció en el RTC. Amb posterioritat a la inscripció, els òrgans competents de l'Administració turística efectuaran el pertinent control administratiu de l'activitat. Caldrà comunicar a l'Administració turística tots els canvis i modificacions de la declaració responsable.

És interessant destacar l'art. 7, segons el qual el promotor d'una activitat d'allotjament turístic pot sol·licitar de l'Administració turística, a través de l'OGE, l'emissió d'un informe d'adequació del projecte tècnic de l'establiment a la normativa turística amb caràcter previ a l'inici de qualsevol tràmit d'habilitació administrativa. L'informe, que tindrà una validesa de sis mesos, garantirà al titular de l'activitat de l'establiment l'habilitació de l'inici de l'activitat i la inscripció al RTC, que han de prendre en consideració la normativa turística vigent a l'hora d'emetre l'informe. També és preceptiva l'emissió d'un informe de la Direcció General competent en matèria de turisme en cas del planejament urbanístic que prevegi la nova implantació o ampliació d'establiments d'allotjament turístic (art. 8).

La Llei estableix un sistema voluntari de categorització ja que, segons l'art. 10, independentment de la classificació obligatòria, els establiments d'allotjament turístic podran voluntàriament categoritzar-se de conformitat amb "sistemes voluntaris de categorització i qualitat turística i/o ambiental".

Pel que fa a la inspecció i disciplina administrativa, l'art. 11 estableix que:

D'acord amb allò previst en els articles 77 a 83 de la LTC, l'Administració turística de la Generalitat de Catalunya vetlla pel compliment de la normativa de les empreses, establiments i activitats definides com a turístiques i regulades com a tals, així com per assegurar la protecció dels drets de les persones usuàries de serveis turístics i el desenvolupament de l'activitat turística en un marc de competència lleial.

En l'apartat 4 del mateix art. 11 preveu que l'Administració turística de la Generalitat pugui intervenir en cas d'incompliment dels requisits legals, de conformitat amb l'art. 97 de la LTC, i pugui acordar la suspensió del funcionament de l'establiment amb independència, si escau, de les sancions administratives que se'n puguin derivar.

L'EAC de 2006 estableix que "correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de turisme que inclou, en tot cas, la regulació dels drets i els deures específics dels usuaris i els prestadors de serveis turístics i dels mitjans alternatius de resolució de conflictes" (art. 171.d). També la LTC, en els art. 29, 30 i 78.c, regula els drets i deures dels usuaris turístics. A més de complir les condicions normatives, els establiments poden disposar d'un reglament de règim interior, que ha de ser respectat. L'art. 12 del D 183/2010 deixa clar que el dret dels usuaris a l'accés als establiments turístics es regeix pel que disposa l'art. 37 de la LTC. Com a establiments oberts al públic, poden ser utilitzats lliurement per qualsevol persona d'acord amb les condicions que marca la normativa vigent, el reglament d'ús o de règim interior i les regles de la bona convivència i higiene.

Un altre aspecte d'important compliment és la normativa vigent sobre la supressió de barreres arquitectòniques (art. 13).

El capítol II de les disposicions generals estableix les condicions de contractació. Pel que fa als horaris d'atenció i obertura, l'art. 16 indica que els establiments d'allotjament turístic han de disposar, per als qui s'hi hostatgen, d'un servei d'atenció permanent les 24 hores, ja sigui amb personal o bé amb mitjans tecnològics substitutius, i se'ls ha de permetre l'accés permanentment. A més, han de disposar d'un servei de recepció amb les característiques i horaris que s'especifiquen per a cada modalitat, ben visibles.

Ateses les dificultats que l'obligació sobre els horaris d'apertura podia representar per als establiments de menys de 40 habitacions, fins arribar a ser insostenibles, la Patronal PIMEC Turisme va proposar, durant el període de consultes previ a la publicació del Decret, estudiar l'opció de donar atenció remota, aprofitant la tecnologia (de manera similar al que succeeix amb els ascensors) i modificar la proposta de Decret en aquest sentit. En el text de la proposta de Decret, on deia "i resten oberts les 24 hores del dia", finalment va quedar "i els ha de permetre l'accés les 24 hores del dia".

Pel que fa a la publicitat, l'art. 17 destaca una "guia dels establiments d'allotjament turístic inscrits en l'RTC i dels serveis que ofereixen",¹³² que edita anualment la Generalitat de Catalunya i el fet que els establiments han d'indicar en la seva publicitat,

¹³² GENERALITAT DE CATALUNYA (2012). *Guia oficial dels establiments turístics*. Consultat a: <<http://establimentsturistics.gencat.cat/rtcwebguies/AppJava/index.jsp>> [amb accés el 20 de setembre de 2012].

el nom, grup, categoria i/o especialitat que tinguin atorgada, així com tots els serveis propis de la categoria que no estiguin inclosos en el preu de la unitat d'allotjament.

En referència als preus (art. 20), la clientela ha de disposar de la informació dels serveis que ha pactat abans de la seva admissió. D'altra banda, als establiments hotelers només es podrà instal·lar un llit complementari en habitacions dobles i a les habitacions dobles i triples en establiments de turisme rural, sempre a petició del client (art. 18). Segons l'art. 29, la persona usuària ha d'acreditar a l'arribada la seva identitat i l'establiment ha de disposar d'un registre dels usuaris allotjats, tal com determina el Departament d'Interior. Els articles que regulen les reserves (art. 23 a 28) fan referència a la contestació de les peticions de reserva, a les reserves d'unitats d'allotjament concretes, a la paga i senyal per part dels usuaris, a la cancel·lació de la reserva, el rescabament per renúncia d'estada, i el manteniment de la reserva. L'art. 26 aclareix que l'usuari turístic té dret a cancel·lar la reserva confirmada, sense cap penalització, sempre que ho faci abans dels deu dies anteriors a la data d'arribada, llevat pacte en contrari.¹³³ L'establiment d'allotjament turístic està obligat a informar a l'usuari sobre la normativa de cancel·lació. Per mantenir la reserva, l'art. 28 estableix el següent:

Quan l'establiment hagi confirmat la reserva sense l'exigència de cap paga i senyal, està obligat a mantenir-la fins a l'hora concertada amb la persona usuària, i en cas de no haver-ho fet, fins a les 20 hores del dia assenyalat.

Si el client o clienta ha abonat la paga i senyal, l'establiment resta obligat a mantenir la reserva efectuada sense cap límit horari pel nombre de dies que cobreixi aquesta, llevat pacte en contrari.

La paga i senyal queda regulada en l'art. 25. Cal remarcar que "quan la reserva s'hagi realitzat mitjançant eines de pagament electrònic la paga i senyal s'exigirà, en el seu cas, dins les 24 hores següents a la formalització de la reserva. Transcorregut aquest termini s'entendrà confirmada la reserva sense avançament de part del preu". És molt important que l'usuari estigui informat sobre la normativa de cancel·lació i de manteniment de la reserva per garantir els seus drets i evitar confusions que el puguin perjudicar.¹³⁴

¹³³ En el projecte de decret d'establiments d'allotjament turístic .../2009, s'establien set dies en lloc de deu.

¹³⁴ Amb relació amb el sistema de reserva, PIMEC Turisme considerava que, com a mínim per a les reserves d'un dia o dos s'hauria de permetre als establiments demanar el prepagament del total de l'allotjament. Així mateix, considerava que en el cas d'una reserva efectuada mitjançant pagament electrònic per a un o dos dies, també s'hauria de permetre a l'establiment el cobrament del 100% del preu de l'allotjament si el client finalment no es presenta. Demanaven tenir present que, en el cas que els clients fessin la reserva a través d'Internet (web) o d'una agència, es permetés fer el cobrament del preu total abans de prestar-se el servei quan aquesta possibilitat no s'autoritzés als establiments hotelers. Des de PIMEC Turisme proposaven que fos el propi establiment el que fixés els criteris de reserva i de garantia, amb la possibilitat de sol·licitar el prepagament del 100% del preu en cas de reserves d'un o dos dies. També feien referència a la figura de la *caution* o caució, que existeix en molts països i representa una quantitat d'uns 150€ que serveix per garantir que els usuaris tinguin cura del material llogat. Així, doncs, proposaven que es regulés aquesta possibilitat en el cas dels establiments hotelers.

L'art 25 també estableix que "les persones titulars dels establiments d'allotjament podran exigir a les persones usuàries que efectuin una reserva, un avançament del preu que s'entén a compte de l'import resultant dels serveis prestats". En les reserves per a grups de 20 o més persones el pacte inclourà l'avançament i les indemnitzacions en cas d'anul·lació de reserves o de finalització anticipada de l'estada.

També queden regulats els requisits turístics de les factures (art. 21), el gaudi de les unitats d'allotjament (art. 30), l'actuació en el supòsit d'elements que resten a l'habitació per abandonament de pertinences i/o expulsió de l'establiment (art. 31), el còmput del preu de les unitats d'allotjament per dies o jornades (art. 20.4) i la prestació de servei de menjador (art. 19).

En referència al gaudi de les unitats d'allotjament, l'art. 30 diu el següent:

1. *L'entrada a la unitat d'allotjament es fixa entre les 12 i les 16 hores. Cada establiment fixarà l'hora d'entrada dins aquest marge. L'establiment ha d'informar les persones usuàries de l'horari d'entrada i sortida quan hi arribin.*

La persona allotjada haurà d'abandonar la unitat que ocupa abans de les dotze del migdia. En el cas de grups de 20 o més persones¹³⁵ l'establiment pot fixar que l'hora de sortida sigui a partir de les 10 del matí. Si no s'abandonen les unitats d'allotjament al termini de l'hora corresponent de la data de sortida, l'establiment pot sol·licitar l'ajut de les forces d'ordre públic per al desallotjament.

2. *El gaudi de l'allotjament i d'altres serveis dura el termini convingut entre la persona titular de l'establiment i la persona usuària o la seva representant. Qualsevol ampliació o reducció del termini prèviament pactat, està supeditada al mutu acord entre l'establiment i la persona usuària.*
3. *Pel supòsit que hagi finalitzat el període d'allotjament pactat, que la factura no sigui abonada, o que la persona hagi estat desallotjada, la persona titular de l'establiment pot disposar de la unitat d'allotjament.¹³⁶*

El Títol II, que es divideix en quatre capítols, recull les disposicions específiques per modalitats d'establiments d'allotjament turístic: establiments hotelers, apartaments turístics, establiments de càmping i establiments de turisme rural.¹³⁷

2.6.1.1. *Els establiments hotelers*

El D 183/2010 classifica els establiments hotelers (art. 32 a 37) en dos grups: el d'hotels (hotels, hotels apartament i balnearis) i el d'hostals o pensions. Presten servei

¹³⁵ En el projecte de decret d'establiments d'allotjament turístic .../2009 es feia referència a grups de més de 40 persones.

¹³⁶ La regulació de les hores d'entrada i sortida va generar un cert rebuig per part d'algunes empreses. PIMEC Turisme, per exemple, considerava que les hores d'entrada i sortida no tenien per què fixar-se per Decret i que, en tot cas, el que s'havia d'establir era l'obligació d'informar al client prèviament a la reserva. Considerava una contradicció fixar hores d'entrada (art. 30.1) i menciona que "el gaudi de l'allotjament durarà el termini convingut entre l'establiment i la persona usuària o el seu representant" (art. 30.3).

¹³⁷ En el projecte de decret d'establiments d'allotjament turístic .../2009 no hi constava el capítol dels apartaments turístics.

d'allotjament als usuaris turístics en habitacions, en apartaments i/o estudis o de forma mixta. Els hotels podran disposar com a màxim d'un 40% d'unitats d'allotjament que siguin apartaments o estudis, sempre que formin part de la mateixa unitat d'explotació i estiguin en el mateix immoble o en un altre d'ús exclusiu. L'art. 34 fa referència a la identificació en el sentit següent:

1. *Els establiments del "grup hotels" s'identificaran amb les lletres H (hotel), HA (hotel apartament). Els balnearis es classifiquen amb la lletra H i amb un símbol propi complementari.*
2. *Els hotels i hotels apartament es classifiquen en set categories, que són identificades per estrelles daurades (una estrella o bàsic, dues estrelles, tres estrelles, quatre estrelles, quatre estrelles superior, cinc estrelles i "GL" o gran luxe).*
3. *Els establiments del "grup d'hostals o pensions" es classifiquen en una categoria única identificada per una P o una HS.*
4. *Les característiques tècniques dels elements identificatius de la categoria, modalitat i especialitat d'establiment hoteler estan publicades al web del departament competent en matèria de turisme.*¹³⁸

Del Decret destaca també la categoria única per als hostals o pensions. Anteriorment els establiments del grup pensions es classificaven en dues categories identificades per una o dues estrelles platejades.¹³⁹ Els requisits tècnics mínims de classificació i especialització, especificats a l'art. 36, determinaran la categoria de l'establiment (anteriorment establerts en l'Ordre TIC/313/2003).¹⁴⁰ Les especialitats d'hostatgeria i de turisme familiar, que es defineixen a l'art. 35, venen determinades per l'art. 42.2 de la LTC.

L'evolució del mercat hotelier, tant d'oferta com de demanda, així com la incorporació d'aspectes vinculats a la qualitat i al servei, han implicat modificacions per adequar la norma als nous requeriments. Entre les principals modificacions hi ha el requisit d'ascensors a partir de 3 nivells (2 pisos o més) per a hotels i hotels-apartament de 4 estrelles superior, 4 estrelles i 3 estrelles, i també de 4 nivells (3 pisos o més) per a hotels de 4 estrelles i 3 estrelles i per a hotels-apartament —de 2 estrelles i 1 estrelles o bàsics i pensions—. ¹⁴¹ Quan es refereix a les zones comunes, el Decret parla de menjador en lloc de restaurants i modifica els metres quadrats mínims exigits per plaça de salons i zones comunes d'hotels-apartaments de 3 estrelles i 2 estrelles, que passen d'1,5 i 1,2 m² a 2 i 1 m², respectivament. També amplia els requeriments de

¹³⁸ En el projecte de decret d'establiments d'allotjament turístic .../2009 apareixien dues categories més de classificació: el quatre estrelles superior i el gran luxe.

¹³⁹ En el projecte de decret d'establiments d'allotjament turístic .../2009 es plantejava que "els establiments hotelers podran tenir l'especialitat d'hostatgeria i la de balneari, que poden ser identificades amb un distintiu propi". (art. 37)

¹⁴⁰ O TIC/313/2003, de 8 de juliol.

¹⁴¹ Anteriorment, en l'annex 1 de l'O TIC/313/2003, de 8 de juliol, quedava estipulat que "per a la categoria de 5 estrelles caldrà l'existència d'ascensors a partir de 2 nivells (1 pis o més)".

climatització: distingeix entre la climatització en zones comunes, obligatòria per a totes les categories, i la climatització en habitacions, ampliant la obligatorietat als hotels i hotels apartament de 3 estrelles.¹⁴² No es fa cap referència a l'*office* de planta.

En l'anterior TIC/313/2003, un requeriment comú per als hotels, balnearis i hotels apartament de 3 estrelles, 4 estrelles i 5 estrelles era disposar de telèfon a les habitacions amb connexió directa a l'exterior. La nova ordre fa referència al servei de comunicació amb el propi establiment a les habitacions, als apartaments o als estudis per a totes les categories. S'afegeix l'obligatorietat de donar servei d'esmorzars també pels hotels de 2 estrelles i 1 estrella, així com pels hotels i hotels apartament gran luxe, als quals es requereix que l'esmorzar s'ofereixi amb productes de proximitat, una novetat interessant que també afecta els hotels de 5 estrelles i 4 estrelles superior.

Entre els serveis que incorpora la nova regulació es detallen, per categories, el servei de bar, de menjador, d'informació turística de la localitat i de la zona (per a totes les categories), productes d'higiene personal, assecador de cabell i, finalment, barnús i sabatilles. En referència a les modificacions dels serveis d'habitacions, els hotels de 4 estrelles superior i de 4 estrelles i els hotels apartament de gran luxe han d'oferir el servei mínim de dotze hores, i els hotels 4 estrelles superior el servei de mini bar. Altres serveis regulats per als hotels i els hotels apartament en funció de la seva categoria són el de caixa forta, la preparació de l'habitació per a dormir, els canals internacionals, l'accés obert a internet a tot l'establiment (no exigible si no es té possibilitat d'accés a xarxes de banda ampla), el servei d'estètica i/o perruqueria, el de bugaderia, de porter, de grum i el servei d'aparcament.

En el capítol d'habitacions, s'ajusten sensiblement les superfícies mínimes útils en metres quadrats a causa de les noves categories —gran luxe (GL) i 4 estrelles superior—, tant per als hotels com per als hotels apartament, i per a les pensions. Especifica la superfície mínima en metres quadrats del saló de les suites dels hotels de 5 estrelles i GL. Per als hotels GL estableix la superfície mínima del saló gran suite, el percentatge mínim de suites júnior i la superfície mínima de saló. S'indica també, com a novetat, que les grans suites en categoria GL han de ser comercialitzades en tot el conjunt. A les suites se'ls pot donar l'ús complementari o alternatiu de dues habitacions independents, com ja preveia l'anterior normativa.

Pel que fa als banys de les unitats d'allotjament, en referència al bany gran, la única diferència és la referència a les noves categories d'hotels GL i 4 estrelles superior —que

¹⁴² En el projecte de decret d'establiments d'allotjament turístic .../2009 s'havia previst afegir, per a totes les categories, una superfície mínima de 10m² de recepció o vestíbul, que en el cas de les pensions havia de ser de 6m².

han de disposar d'un 75% de banys grans— i per a les pensions —que han de disposar d'un 100% de banys petits—. El Decret ja no contempla la possibilitat de banys generals com feia l'anterior. A més, regula com a novetat els banys de les habitacions familiars, que han de disposar de banyera. Els banys en general es componen de banyera de longitud mínima d'1,60m o dutxa, amb prestacions de superfície mínima del recinte d'1,20m², rentamans i inodor, i han de tenir 1m² més de superfície útil que els banys grans. El Decret no fa cap referència al percentatge mínim obligatori d'habitacions amb banyera, que anteriorment era d'un 20%.

Per a les zones d'estar menjador dels apartaments i estudis també s'ajusten les superfícies. En el cas dels apartaments només s'admet la instal·lació d'un sofà-llit. S'exigeix a tots els apartaments una cuina de 4m² de superfície útil mínima (anteriorment no es feia cap referència a la superfície mínima) i s'exigeix als estudis una àrea comú sala d'estar-menjador-cuina-dormitori, sense indicar, com en l'anterior Ordre, els m² de superfície útil mínima. S'afegeix també que els estudis tenen una capacitat de dues places exclusivament i que la porta d'accés al bany dels apartaments o estudis, en cap cas, donarà a la zona de la cuina i/o menjador.

A més, l'annex I indica l'amplada mínima de les portes, el còmput en cas de cobertes inclinades, els requeriments en cas de suites d'hotels que disposin d'una petita cuina, i les excepcions a les superfícies mínimes en el cas de rehabilitacions integrals d'edificis o de rehabilitacions d'edificis catalogats o d'interès historicoartístic. Detalla també els requisits mínims de mobiliari i d'instal·lacions per a totes les unitats d'allotjament.

És interessant remarcar l'annex II, que aporta uns barems de qualitat mitjançant punts que poden permetre a un establiment que no acompleixi els requisits tècnics de superfície per a una categoria superior a la que disposen, en un 20% com a màxim de les unitats d'allotjament, obtenir-la. Cal destacar, per exemple, l'elevada valoració que es dona, en els barems de qualitat, al Distintiu de garantia de qualitat ambiental¹⁴³ i al

¹⁴³ El Distintiu de garantia de qualitat ambiental és un sistema d'etiquetatge ecològic que es va crear a través del D 316/1994, de 4 de novembre, sobre l'atorgament del Distintiu de garantia de qualitat ambiental per la Generalitat de Catalunya (DOGC 1985, de 14 de desembre de 1994). Mitjançant el D 296/1998, de 17 de novembre, pel qual s'amplia l'àmbit del Distintiu de garantia de qualitat ambiental als serveis (DOGC 2772, de 24 de novembre de 1998), s'amplia l'àmbit del Distintiu de garantia de qualitat ambiental als serveis, de forma que es completa aquest sistema oficial de certificació ambiental. Els criteris ambientals per a l'atorgament del Distintiu als càmpings, als establiments hotelers i als establiments de turisme rural s'estableixen a les respectives resolucions: R MAH/4161/2010, de 20 de desembre, per la qual s'estableixen els criteris ambientals per a l'atorgament del Distintiu de garantia de qualitat ambiental als càmpings (DOGC 5787, de 31 de desembre de 2010); R TES/3020/2011, de 19 de desembre, per la qual s'estableixen els criteris ambientals per a l'atorgament del Distintiu de garantia de qualitat ambiental en els establiments de turisme rural (DOGC 6040, de 9 de gener de 2012); i R TES/3100/2011, de 22 de desembre, per la qual s'estableixen els criteris ambientals per a l'atorgament del Distintiu de garantia de qualitat ambiental als establiments hotelers (DOGC 6057, d'1 de febrer de 2012).

Distintiu de qualitat turística o altres distintius de gestió¹⁴⁴ —cinc punts per a totes les categories excepte GL—. És important assenyalar la flexibilitat de criteris que s'incorporen en la rigidesa mètrica per facilitar la rehabilitació d'edificis i la conservació del patrimoni històric i artístic.

2.6.1.2. *Els apartaments turístics*

El capítol II sobre apartaments turístics del D 183/2010, no estava previst en la proposta de revisió normativa del 2009. L'art. 38 del nou Decret els defineix com segueix:

- 38.1 *Són apartaments turístics els edificis o conjunts continus formats per apartaments o estudis.*
- 38.2 *Els apartaments turístics es classifiquen d'acord amb les categories previstes per als hotels apartament, amb l'excepció de l'obligatorietat de disposar de salons, zones comunes i serveis sanitaris en espais comuns.*
- 38.3 *Els establiments d'apartaments turístics s'identifiquen amb el distintiu "AT", les característiques del qual estan publicades al web del departament competent en matèria de turisme.*

L'entrada en vigor de la Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge, va establir una dicotomia entre habitatges i establiments d'allotjament turístic, amb l'única excepció dels establiments de turisme rural. La figura dels apartaments turístics, regulada per la LTC, va quedar modificada pel Decret 106/2008, de 6 de maig —que desplega l'esmentada Llei del dret a l'habitatge—. Aquest marc legal és el que determina la definició dels apartaments turístics que es conté en el D 183/2010, com “a edificis i conjunts, no d'habitatges, sinó d'unitats d'allotjament que, en lloc de disposar de cèdula d'habitabilitat, han d'estar habilitats per iniciar l'activitat” (preàmbul).

El Decret 164/2010, de 9 de novembre, de regulació dels habitatges d'ús turístic,¹⁴⁵ els atribueix la possibilitat d'allotjament en habitatges sense cap limitació edificatòria. Poden ser habitatges aïllats en un edifici comunitari, edificis sencers o conjunts.

2.6.1.3. *Els establiments de càmping*

Els establiments de càmping estan regulats en el D 183/2020, capítol III, art. 39 a 58. Aquest, com s'indica en el preàmbul:

Suposa una modernització dels paràmetres de servei i dels requisits tècnics exigits per al seu funcionament i una millora de la sistemàtica d'intervenció administrativa

¹⁴⁴ El Distintiu Q, de qualitat turística —una certificació de qualitat que concedeix l'Institut de Qualitat Turística Espanyola (ICTE), organisme que depèn del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme—, o certificacions de gestió com l'ISO 9001, l'ISO 14001, l'Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) i el Sistema Integral de Qualitat Turística en Destins (SICTED).

¹⁴⁵ D 164/2010, de 9 de novembre, de regulació dels habitatges d'ús turístic (DOGC 5755, de 15 de novembre de 2010).

preceptiva als efectes de la seva legalització. Així doncs, els establiments de càmping creixen en el percentatge admès per a albergs fixos i per a un nou concepte d'alberg, el semimòbil, sense que en cap cas es qüestioni l'element consubstancial de l'establiment de càmping, com és el reconeixement d'espai suficient per a albergs mòbils o espais lliures.

Una de les modificacions importants la recull l'art. 41 sobre albergs fixos i semimòbils, que queda redactat com segueix:

- 1. Els càmpings poden instal·lar d'albergs fixos i semimòbils, sempre explotats per la persona titular del càmping, amb un màxim de 6 places cadascun. Aquests albergs han d'estar situats cadascun dins d'una unitat d'acampada.*
- 2. El nombre d'unitats d'acampada destinades a albergs fixos o semimòbils no podrà ultrapassar el 50% del total. En cap cas els albergs fixos poden ultrapassar el 40% del total d'unitats d'acampada.*
- 3. Els albergs fixos i semimòbils no podran ocupar més del 50% de la unitat d'acampada.*
- 4. El planejament urbanístic pot determinar la quantia i la distribució del nombre d'unitats d'acampada per a albergs fixos o semimòbils de manera que respecti la naturalesa rústica dels terrenys i minimitzi l'impacte que provoca la seva implantació, tant amb relació a l'espai que ocupen, com amb el volum, materials i cromatisme que puguin presentar.*

S'afegeixen, respecte a l'anterior normativa, regulacions sobre les actuacions específiques i els usos turístics provisionals en la modalitat de càmping i plans d'emergència. Pel que fa als requisits mínims, estableix les unitats d'acampada (art. 40) i els accessos (art. 43). En el darrer cas, desapareix la referència i requeriments per a càmpings situats a menys de 25m d'una carretera i s'afegeix una referència als "vials per vianants que es cregui convenient disposar en funció dels serveis i de la morfologia del terreny". L'art. 42 tracta sobre els plans d'emergència en matèria d'inundabilitat.¹⁴⁶

Desapareixen els art. 10 i 11 i es modifiquen els art. 12, 13, 16, 18, 19 i l'art. 20 de l'anterior Ordre d'11 de juliol de 1986, referents a subministrament d'aigua potable, el tractament i la recollida de deixalles, el tractament i l'evacuació d'aigües residuals, la instal·lació elèctrica, els serveis higiènics, la capacitat d'allotjament, els restaurants i les cafeteries (establiments de restauració en la nova normativa) i altres construccions fixes.

L'art. 44 manté una part de l'anterior art. 13.2, en el sentit que "els accessos, els vials i les instal·lacions d'ús generals i obligatòries estaran degudament il·luminades. A partir de les 23 hores s'ha de reduir la il·luminació i s'ha de mantenir, solament, a la zona

¹⁴⁶ L'art. 46 del projecte de decret d'establiments d'allotjament turístic .../2009, en referència al sistema de prevenció d'incendis, preveia que "a la recepció del càmping, i de manera molt visible, es col·locarà un plànol de tot el terreny, en el qual estaran assenyalats els llocs on es troben els extintors d'incendis. Aquest plànol anirà acompanyat del següent avís, escrit en els idiomes català, castellà, alemany, anglès i francès: "Situació dels extintors en cas d'incendi".

d'accés, sanitaris i als vials interiors, al mínim que permeti la circulació de vianants". Respecte al tancament dels límits, l'art. 45 afegeix el que segueix a l'anterior redactat:

La tanca, respectant en tot cas la normativa municipal al respecte, haurà de tenir una alçada mínima d'1,50 metres i, en cas de ser d'estructura buida, els buits han de portar una reixeta que impedeixi l'accés de persones i animals. En establiments ubicats en espais d'interès natural les característiques de la tanca atendran els requeriments derivats de la normativa ambiental.

En l'art. 47, relatiu als serveis higiènics, es produeixen lleugeres variacions en el redactat dels requeriments. Es modifica el paràmetre per al càlcul de la capacitat d'allotjament d'un càmping en places, que passa de multiplicar per 2,3 el nombre total d'unitats d'acampada a multiplicar-les per 3 (art. 49).

També s'adeqüen les condicions de les instal·lacions, serveis i personal que configuraran la categoria dels càmpings. Per a la categoria de luxe (art. 52), on l'Ordre d'11 de juliol de 1986 requeria un "restaurant, que disposarà d'una adequada carta de plats tant del país com de cuina internacional, així com de carta de vins seleccionats i atès per personal qualificat" (art. 23.3.) i un "bar, totalment independent del restaurant amb barra i serveis de taules, i atès per personal qualificat" (art. 23.4), el D 183/2010 exigeix disposar d'un establiment de restauració.¹⁴⁷ Desapareixen els requeriments de perruqueria de senyores i barberia, la boutique, el rentapeus, el servei d'assistència mèdica amb visita diària i el servei assegurat d'un assistent tècnic sanitari o infermer, la venda de premsa nacional i estrangera, el servei de càmping gas i el director titulat. Altres modificacions són, per exemple, que no serà obligatori un supermercat si a menys d'un quilòmetre del càmping existeix aquesta oferta (art. 52.7) o que en el supòsit que s'instal·lin rentadores, aquestes podran ser de pagament i cadascuna d'elles podrà substituir quatre safareigs (art. 52.14). En el cas del servei telefònic (art. 52.22) ja no especifica els mínims, sinó que requereix servei telefònic suficient. Pel que fa al servei de vigilància, el Decret distingeix entre servei de seguretat diürna i servei de vigilància nocturna (art. 52.25) i, fa referència, en l'art. 52.28, al servei de premsa i Internet (anteriorment venda de premsa nacional i estrangera). La normativa modifica l'horari d'atenció als clients, de 8h a 23h (abans era de 7h a 23h), així com el requeriment d'idiomes als recepcionistes, a qui es demana, a més del català i castellà (en l'anterior ordre no s'hi referia), un mínim de dos idiomes estrangers (l'exigència anterior era un mínim de dos idiomes estrangers, entre l'alemany, l'anglès o el francès). També indica que tot el personal haurà de dur el corresponent distintiu que els acrediti davant els usuaris.

¹⁴⁷ Segons l'art. 50, els establiments de restauració instal·lats a l'interior dels càmpings es regeixen per llur normativa.

Per als càmpings de categoria primera (art. 53), tots els lavabos han de disposar d'aigua calenta (anteriorment un 20%) i també les dutxes (anteriorment un 50%) i els safareigs. S'incorpora com a novetat que (art. 53.13), en cas que s'instal·lin rentadores, puguin ser de pagament i substituir, cadascuna d'elles, 4 safareigs. Respecte a les preses d'aigua potable s'amplia el radi en que hauran d'estar pavimentades, passant d'1,5 a 2 metres en l'actual normativa. També es modifica l'art. 53.19, referent a les piscines, exigint que n'hi hagi una per a nens (no contemplada anteriorment) i una altra per a adults. No obliga al servei d'assistència mèdica, afegeix el servei d'Internet i no requereix ni el servei de venda de càmping-gas ni el director titular. Segueix exigint servei de vigilància durant les 24 hores. Modifica l'horari d'atenció als clients de 9h a 21h (abans de 8h a 21h) així com el requeriment d'idiomes als recepcionistes, a qui es demana, a més del català i castellà, un mínim de dos idiomes estrangers. Tot el personal portarà també el corresponent distintiu que els acrediti davant els usuaris.

Per als càmpings de categoria segona (art. 54), s'exigeix un establiment de restauració (anteriorment s'exigia un bar) i s'adapta per als lavabos, les dutxes i els safareigs el requeriment d'aigua calenta i també el de les rentadores. S'incrementa el nombre necessari d'endolls al costat dels lavabos, que passa a ser d'un cada 14 unitats d'acampada (abans 20). La normativa incorpora l'obligació de pavimentar les preses d'aigua potable en un radi de dos metres i dotar-les del corresponent desguàs. No obliga al servei d'assistència mèdica, limita el servei de vigilància a l'horari de recepció (abans diürna i nocturna) i no requereix ni el servei de venda de càmping-gas ni guardes durant les 24 hores. El requeriment d'idiomes als recepcionistes, a més del català i castellà, és un mínim de dos idiomes estrangers (anteriorment un). Indica també que tot el personal haurà de dur el corresponent distintiu que els acrediti davant els usuaris.

Per als càmpings de categoria tercera (art. 55), no es fa referència a l'alçada del revestiment dels serveis higiènics (anteriorment fins a 1,80 metres) i s'afegeix que cada bloc dels dos sexes ha de disposar d'un espai canviador de nadons. L'aigua calenta és obligatòria en tots els lavabos i dutxes. Afegeix, com a novetat (art. 55.9), el requeriment "d'endolls al costat dels lavabos en nombre d'un cada 20 unitats d'acampada". Disminueixen el nombre de safareigs per unitat d'acampada, que passen d'un per cada 25 a un per cada 45, i afegeix, com en les anteriors categories, la possibilitat d'instal·lar rentadores de pagament. Incorpora l'obligació de pavimentar les preses d'aigua potable en un radi de dos metres i dotar-les del corresponent desguàs. No obliga al servei d'assistència mèdica ni de guardes durant les 24 hores i limita el servei de vigilància a l'horari de recepció (abans diürna i nocturna). El requeriment

d'idiomes als recepcionistes, a més del català i castellà, és un mínim de dos idiomes estrangers (anteriorment no hi havia cap requeriment en aquest sentit). A més, especifica que tot el personal durà el corresponent distintiu que els acrediti davant els usuaris.

Per a totes les categories de càmping, és important destacar el nou art. 56 d'ampliació discontinua, que estableix el següent:

1. *Els càmpings poden ampliar la seva superfície en terrenys no limítrofs als que ocupen quan no ho puguin fer en els sòls immediatament limítrofs per motius d'inadequació o incompatibilitat urbanística, o de restricció d'ocupació de parts de la seva superfície a causa de l'aplicació de normatives sectorials (costes, carreteres, incendis, zona marítima terrestre, inundacions, etc.).*
2. *L'ampliació discontinua ha de respectar les normatives sectorials i urbanístiques dels terrenys objecte d'ampliació.*
3. *La distància entre els límits d'ambdues àrees no pot excedir els 400 metres. En cap cas s'admet que entre els dos espais existeixin carreteres interurbanes, vies de ferrocarril o altres infraestructures de transports, excepte que estiguin salvades per ponts o túnels aptes per a vianants. La nova àrea d'ampliació ha de complir els requisits mínims proporcionals a la capacitat de l'àrea ampliada pel que fa a seguretat i blocs sanitaris, que s'estableixen en aquest capítol III.*
4. *L'ampliació discontinua d'un establiment de càmping no constitueix, en cap cas, un nou establiment.*

Pel que fa a la recepció, l'art. 57 també indica quins documents s'han d'exposar i on, a efectes administratius i de relació amb la clientela. L'art. 58 enumera les obligacions de la persona titular de l'establiment de càmping (no així les del personal de servei com passava anteriorment, algunes de les quals passen a ser atribuïdes a la persona titular del càmping). S'eliminen els punts 29.2.b i 29.2.d de l'anterior norma que feien referència al fet de comprovar la identitat de la clientela i rebre i distribuir la seva correspondència, respectivament.

2.6.1.4. Els establiments de turisme rural

Els establiments de turisme rural es regulen en el capítol IV, art. 59 a 71 del D 183/2010. Segons l'art. 49 de la LTC, són establiments de turisme rural aquells que presten servei d'allotjament temporal en habitatges rurals, en règim d'habitacions o de cessió de l'habitatge sencer, segons les modalitats i els requisits definits per reglament. Estan situats en el medi rural, fora o dins de nuclis de població de menys de 1.000 habitants, s'integren en edificacions preexistents anteriors a l'any 1950 i respecten l'arquitectura de la zona (art. 59).

Es classifiquen, d'una banda, en cases de pagès o establiments d'agroturisme (la persona titular obté rendes agràries, ramaderes i forestals segons normativa del

Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca i, si és persona jurídica, aquesta ha d'estar inscrita en el Registre d'explotacions agràries de Catalunya, i en el cas de masia o casa de poble compartida, un dels socis haurà de residir-hi) i, de l'altra, en allotjaments rurals (el titular ha de residir a la mateixa comarca o bé als municipis limítrofs de la comarca o bé a l'habitatge, segons la modalitat, encara que no està obligat a obtenir rendes agràries, ramaderes o forestals). Les cases de pagès són habitatges unifamiliars que es classifiquen en les modalitats de masia i masoveria (situats fora del nucli), i casa de poble compartida i casa de poble independent. A la masia i a la casa de poble compartida es presta el servei d'allotjament en règim d'habitacions i, com a mínim, d'esmorzar. A la masoveria i la casa de poble independent es presta el servei d'allotjament en règim de casa sencera.

Les modalitats d'allotjaments rurals són les mateixes que les de cases de pagès. La diferència és que en els allotjaments rurals llur persona titular, que ha de ser una persona física, no està obligada a obtenir rendes d'activitats agràries, ramaderes o forestals, tot i que ha de residir, en funció de la modalitat, a l'habitatge, a la comarca, o als municipis limítrofs a la comarca (art. 62).

El Decret estableix en els art. 61 i 63, que la persona sol·licitant ha de residir efectivament en el municipi i a l'adreça on pretén exercir l'activitat turística, en el cas de la masia o casa de poble compartida. Si es tracta d'una casa de poble independent, la persona ha d'estar empadronada i residir efectivament a la mateixa comarca o al municipi limítrof, amb una antiguitat mínima de tres anys. Aquest mateix requeriment s'exigeix a la masoveria quan es tracta d'un allotjament rural, però si es tracta d'una casa de pagès, també en cas de masoveria, l'empadronament i la residència efectiva amb una antiguitat mínima de tres anys han de ser a l'edificació on viu la persona titular.

Una diferència respecte a l'anterior norma és que en el mateix Decret es regulen les característiques del distintiu d'identificació de l'establiment, que se situarà al costat de la porta d'accés (art. 64). Els establiments del grup cases de pagès han de portar l'afegitó d'agroturisme després de la modalitat.

Els requisits tècnics de les masies i les cases de poble compartides s'estableixen a l'art. 67, i els de les cases de poble independents i les masoveries a l'art. 68, essent en ambdós casos els mateixos que en l'anterior Decret 313/2006, de 25 de juliol. Tampoc s'observen diferències relatives a la capacitat dels establiments de turisme rural (art. 69): una capacitat mínima de tres habitacions-dormitori i cinc places, i una capacitat màxima de quinze places distribuïdes en habitacions de fins quatre places per a les masies i cases de poble compartides; i una capacitat mínima de quatre places i màxima

de quinze places, havent de comptar, com a mínim, amb dues habitacions-dormitori de dues places cadascuna per a les cases de poble independents i les masoveries. En aquest darrer cas la resta de places no poden ser superiors a tres en les habitacions-dormitori. Cal destacar la prohibició de disposar de lliteres i sofà-lit.

El Decret estableix en l'art. 70 les limitacions, essent incompatible explotar en la mateixa finca qualsevol altre tipus d'allotjament turístic, instal·lacions dedicades a activitats amb infants i joves, ni establiments de restauració. En el cas dels restaurants, el Decret preveu una excepció si el nucli de població té menys de 30 habitants. No podran tenir més de 30 places i es regeixen per l'ordenació sectorial corresponent (l'anterior normativa permetia disposar de restaurants i només en limitava les places, també a 30 com a màxim). Es mantenen la resta de limitacions com en l'anterior Decret, així com els serveis (art. 71): neteja, serveis de menjar (exclusivament per als hostes en cas de les masies i cases de poble compartides, on es procurarà incorporar plats de cuina casolana de la comarca), informació turística i atenció als hostes, que inclou la visita a explotacions agràries pròpies, com en el grup de cases de pagès.

La disposició de fulls de reclamació la regula el nou art. 22, i els aspectes relacionats amb el règim de preus es tracten en el capítol II, ja que l'anterior Decret 53/1994, de 8 de gener, queda derogat amb l'aplicació del D 183/2010 d'establiments d'allotjament turístic.

2.6.1.5. Disposicions addicionals

Finalment, el D 183/2010 consta de deu disposicions addicionals, tres disposicions transitòries i una disposició derogatòria (que deroga dotze normes i alguns articles d'una tretzena norma).

La Disposició addicional primera estableix que "el Conselh Generau d'Aran és l'Administració competent, en l'àmbit territorial de la Vall d'Aran, per exercir les funcions de l'Administració turística de la Generalitat previstes en aquest decret...".

És important també remarcar la Disposició addicional quarta, segons la qual "els càmpings privats actualment existents, autoritzats abans de l'entrada en vigor de la Llei 13/2002 de 13 de juny, de Turisme de Catalunya, (...) poden seguir funcionant, però no poden realitzar cap mena d'ampliació, ni modernització (...) més enllà del normal manteniment (...). Els càmpings privats deixen de ser establiments turístics i es donen de baixa del RTC".

La Disposició addicional cinquena fa referència als espais habilitats per pernoctar amb caravanes i autocaravanes, on no es podran prestar serveis turístics, i el termini màxim d'estada, que no pot ésser superior a 48 hores, ni seguit en intervals inferiors a 24 hores d'ençà de la sortida del vehicle de l'espai habilitat.

La Disposició addicional sisena preveu el foment d'eines de cooperació entre l'Administració turística catalana i el sector empresarial i associatiu turístic català per tal de fer un seguiment de l'execució del Decret i propiciar-ne la millora.

La Disposició addicional setena estableix que es podran modificar els requisits tècnics establerts amb relació a cada categoria d'establiment hotelier i de càmping, mitjançant una Ordre del departament competent en matèria de turisme.

Els establiments d'allotjament turístic autoritzats en el moment de publicació del Decret, segons la Disposició transitòria primera, no han d'adaptar-se als nous requisits a no ser que vulguin canviar de grup, modalitat, categoria, especialitat o capacitat, en el cas que la incrementin. També podran seguir utilitzant la classificació d'hostals o pensions d'una estrella els autoritzats amb anterioritat, havent de reclassificar-se segons el Decret si realitzen qualsevol canvi de capacitat o estructura. Els establiments d'apartaments turístics disposen de quatre anys per adaptar-se al compliment dels requisits del nou decret. Pel que fa als nous serveis previstos, seran d'obligada prestació per a tots els establiments d'allotjament turístic.

Segons la Disposició transitòria segona, els establiments de turisme rural autoritzats abans de l'entrada en vigor del Decret, només hauran d'adaptar-s'hi si volen augmentar la capacitat, ampliar les instal·lacions o canviar de titularitat.

La Disposició transitòria tercera determina la tramitació d'acord amb el Decret 106/2008, de 6 de maig, per a les activitats en tràmit a data d'entrada en vigor del Decret que encara no estiguin inscrites al RTC.

La Disposició derogatòria és molt rellevant, ja que el Decret en deroga set d'anteriors, alguns articles d'un altre, i cinc ordres. Compleix així amb la seva finalitat de simplificació administrativa dels requeriments per a la legalització dels establiments d'allotjament turístic, i actualitza i agrupa les diferents normatives anteriorment existents. Resten derogades les normes següents:

- a. *Decret 176/1987, de 9 d'abril, pel qual s'estableixen normes sobre l'ordenació i la classificació dels establiments d'allotjament turístic sotmesos al règim d'hoteleria.*
- b. *Ordre de 6 d'octubre de 1987, per la qual s'estableixen els requisits tècnics i els serveis mínims exigibles als establiments hotelers en els seus diferents grups, modalitats, categories i especialitats.*

- c. *Decret 211/1995, de 27 de juny, pel qual es crea l'especialitat d'hostatgeria com a establiment hoteler.*
- d. *Ordre TIC/313/2003, de 8 de juliol, per la qual es modifica l'Ordre de 6 d'octubre de 1987, per la qual s'estableixen els requisits tècnics i els serveis mínims exigibles als establiments hotelers en els seus diferents grups, modalitats, categories i especialitats.*
- e. *Decret 55/1982, de 4 de febrer, sobre l'ordenació de la pràctica del càmping i dels establiments dedicats a aquest fi.*
- f. *Decret 167/1985, de 23 de maig, pel qual es determina el procediment per a l'autorització dels establiments dedicats a la pràctica del càmping.*
- g. *Ordre d'11 de juliol de 1986, per la qual s'estableixen els requisits per a la instal·lació i el funcionament dels càmpings.*
- h. *Ordre de 24 de juliol de 1991, de modificació de l'Ordre d'11 de juliol de 1986, per la qual s'estableixen els requisits per a la instal·lació i el funcionament dels càmpings.*
- i. *Ordre de 22 de gener de 1992, de modificació de l'Ordre d'11 de juliol de 1986, per la qual s'estableixen els requisits per a la instal·lació i el funcionament dels càmpings.*
- j. *Decret 163/1998, de 8 de juliol, d'apartaments turístics.*
- k. *Decret 313/2006, de 25 de juliol, que regula els establiments de turisme rural.*
- l. *Decret 53/1994, de 8 de febrer, sobre el règim de preus, reserves i serveis complementaris en establiments d'allotjament turístic.*
- m. *Els articles 30, 31, 32, 33, 34 i 35 del Decret 106/2008, de 6 de maig, de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments per facilitar l'activitat econòmica.*

Amb posterioritat al tancament d'aquest treball, el Decret 159/2012, de 20 de novembre,¹⁴⁸ va derogar el D 183/2010, de 23 de novembre.

2.6.2. La regulació de la xarxa de serveis d'informació, difusió i atenció turística de Catalunya¹⁴⁹

El Decret 127/2010, de 14 de setembre, que va entrar en vigor a cap de vint dies de la seva publicació, el 26 de novembre de 2010, situa els nivells d'informació, difusió i acollida turística a Catalunya com a política turística prioritària del Govern. L'avenç pel que fa a l'estructura i la redimensió d'aquests serveis i equipaments suposa una aposta decidida per l'optimització màxima de les eines d'aproximació al visitant, la potenciació de l'atractivitat turística del territori i els seus recursos, i la qualitat de Catalunya com a destinació turística.

¹⁴⁸ DECRET 159/2012, de 20 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic (DOGC 6268, de 5 de desembre de 2012).

¹⁴⁹ D 127/2010, de 14 de setembre, de regulació de la xarxa de serveis d'informació, difusió i atenció turística de Catalunya (DOGC 5764, de 26 de novembre de 2010).

El Programa 5 del PETC 2005-2010,¹⁵⁰ segons el qual “la informació rebuda pel turista en les experiències viscudes és un aspecte fonamental per generar imatge de destinació de qualitat preocupada pels seus visitants i, consegüentment, genera fidelització i millor publicitat”, es proposa la millora de la senyalització amb finalitats turístiques per facilitar el desplaçament dels visitants, i la “tipificació, estructuració, consolidació i integració de la xarxa de les oficines d’informació” amb l’objectiu de respondre a una major funcionalitat i a ubicacions més adients segons els usos i necessitats del visitant. L’aleshores DIUE va assumir l’objectiu de millorar i modernitzar la informació turística, imprescindible per millorar la qualitat de Catalunya com a destinació turística.

La conceptualització i el disseny dels Centres d’Interpretació i Acol·lida Turística de Catalunya (CAT’s), desenvolupada en l’acció 3.3 del PETC 2005-2010, pretén “potenciar el coneixement de Catalunya als visitants com a realitat diferenciada i com a destinació turística singular”.¹⁵¹

Tal i com consta en el preàmbul del Decret 127/2010, de regulació de la xarxa de serveis d’informació, difusió, dinamització i atenció turística de Catalunya:

Fruit de l’execució del Pla Estratègic del Turisme a Catalunya i la necessitat de respondre de forma unitària i sistemàtica als reptes i mandats del PETC, es planteja l’oportunitat d’integrar una xarxa unitària que constitueixi una plataforma efectiva des d’on es prestin els serveis d’informació, difusió i atenció turística (IDAT) i es regulin els equipaments des d’on prestar aquests serveis, objectiu bàsic i finalista d’aquest Decret.

El D 127/2010 constitueix el marc normatiu bàsic per a la prestació dels serveis IDAT. El Títol I regula els serveis d’informació, difusió i atenció turística de Catalunya. La Xarxa IDAT identifica, en l’art. 2, la prestació dels serveis d’informació i difusió turística i d’atenció al visitant. Aquesta prestació es realitza principalment a través dels CAT i de les oficines de turisme, que poden ser de titularitat pública, privada o mixta (art. 3).

Els CAT queden regulats en el Títol II del Decret. En el concepte (art. 5) destaca la idea d’equipaments turístics tematitzats al voltant del patrimoni material i immaterial propi del territori on s’assenten. És també una novetat el seu enllaç en xarxa i el fet que l’ACT, en funcionament des de l’1 de gener de 2010,¹⁵² incorpora en el seu pla d’acció i Objectius actuacions específiques per a la promoció de la Xarxa CAT, consignant una quantitat en els seus pressupostos (art. 8.5). Els CAT han de disposar d’una àrea de rebuda, un

¹⁵⁰ TURISME DE CATALUNYA (2006), p. 45 de la versió resumida, Consultat a: <http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_40213955_1.pdf> [amb accés el 28 de setembre de 2012].

¹⁵¹ TURISME DE CATALUNYA (2006), p. 37 de la versió resumida, Consultat a: <http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_40213955_1.pdf> [amb accés el 28 de setembre de 2012].

¹⁵² L 15/2007, de 5 de desembre, de l’Agència Catalana de Turisme (DOGC 5030, de 17 de desembre de 2007) i L 192/2009, de 9 de desembre, d’aprovació dels Estatuts de l’Agència Catalana de Turisme (DOGC 5524, d’11 de desembre de 2009).

punt d'informació turística, un espai de mostra i venda de productes, un espai de degustació de productes,¹⁵³ un espai audiovisual i temàtic, un espai d'estacionament i espais sanitaris públics (art. 7.4). Han de donar obligatòriament serveis d'informació i difusió turística, d'atenció turística, de degustació de productes, i mostra i venda de productes (art. 9). Els punts d'autoconsulta han d'estar disponibles en un mínim de sis idiomes, han de tenir accés funcional al web de l'ACT i han d'estar adaptats per a l'ús per part de persones amb mobilitat reduïda (art. 10.2).

Els CAT, que han de ser autosuficients econòmicament, estan habilitats, com indica l'art. 11, per "comercialitzar serveis i activitats d'empreses i establiments turístics relacionats amb la temàtica i àmbit territorial de referència de l'equipament CAT, així com els que siguin viables d'oferir a través de la Xarxa IDAT". En l'apartat d'atenció al visitant cal remarcar el requeriment de disposar d'accés funcional a Internet a través de connexió WI-Fi i diverses mesures per facilitar l'accessibilitat a persones amb mobilitat reduïda. El capítol III regula la incorporació a la Xarxa CAT, el cessament en l'activitat CAT i l'exclusió de la xarxa.

El Títol III regula la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya, que han d'oferir serveis d'orientació integral a les persones usuàries dels serveis turístics i atendre a la funció dinamitzadora del teixit econòmic turístic existent en el territori. També regula els serveis de prestació obligatòria i la seva classificació en tres categories segons les funcions, característiques i el nivell de prestacions que assumeixen i garanteixen. Per exemple, les de tercera categoria garanteixen unes prestacions mínimes, les de segona categoria realitzen, a més, reserves d'allotjament, comercialitzen serveis i productes turístics, disposen de bases de dades d'informació turística elaborades i permanentment actualitzades per la pròpia oficina, i organitzen i realitzen accions de promoció (art. 22.3). Les de primera categoria, com indica l'art. 22.4, tenen una amplitud d'horaris superior i obren tot l'any un mínim de nou hores diàries, sis dies a la setmana, obrint sempre dissabtes, diumenges i festius. També han d'exercir la funció de dinamització econòmica turística en el territori d'actuació.

A més, les oficines de turisme adscrites a la Xarxa poden sol·licitar vendre productes i serveis CAT en els propis equipaments (art. 24). Existeixen, a més, els Punts d'Atenció Turística (PAT), regulats en l'art. 23, que són equipaments descentralitzats que orgànicament i funcional depenen d'una oficina de turisme de la xarxa i poden donar serveis d'informació i atenció turística de forma permanent o temporal. Els PAT poden estar ubicats en estructures mòbils.

¹⁵³ En el projecte de decret .../2009 es feia referència a la degustació de productes agroalimentaris de proximitat.

El capítol III desenvolupa la implantació i gestió de les oficines de turisme, tant pel que fa al seu procediment d'adscripció i classificació a la xarxa, com la seva exclusió i revisió de categoria.

És interessant la Disposició addicional primera, relativa als horaris específics dels CAT, que permet regular els horaris en funció de l'evolució i l'afluència de visitants a cada centre, i la Disposició addicional cinquena, segons la qual "el procés d'inscripció de les oficines de turisme al RTC es pot tramitar per mitjans electrònics, d'acord amb el Decret 56/2009, de 7 d'abril,¹⁵⁴ per a l'impuls i el desenvolupament dels mitjans electrònics a l'Administració de la Generalitat".

Pel que fa a les disposicions transitòries, la primera fa referència als CAT en el sentit que "s'inscriuen d'ofici de manera provisional. En el cas que en el termini de dos anys no signin un nou conveni d'acord amb les disposicions d'aquest decret, decau la seva adscripció a la Xarxa i la seva inscripció al RTC."¹⁵⁵

La Disposició derogatòria és la següent:

Resten derogades les normes següents:

1. *Decret 94/1994, de 22 de març, pel qual es crea la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya.*
2. *Decret 300/1998, de 17 de novembre, de modificació dels articles 3 i 7 del Decret 94/1994, de 22 de març, pel qual es crea la xarxa d'oficines de turisme de Catalunya, i dels articles 2 i 9 del Decret 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges.*
3. *L'article 37 del Decret 106/2008, de 6 de maig, de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments per facilitar l'activitat econòmica.*

2.6.3. La regulació dels habitatges d'ús turístic¹⁵⁶

En la nova ordenació turística, el Decret 164/2010, de 9 de novembre, de regulació dels habitatges d'ús turístic, forma part de les disposicions comunes, juntament amb la LTC. L'esmentat Decret és una disposició vigent sens perjudici de la seva necessària interpretació conforme als nous continguts de la LTC incorporats per la Llei 9/2011, del

¹⁵⁴ D 56/2009, de 7 d'abril, per a l'impuls i el desenvolupament dels mitjans electrònics a l'Administració de la Generalitat (DOGC 5360, de 16 d'abril de 2009).

¹⁵⁵ Caldrà veure quins seran els efectes d'aquesta disposició transitòria primera atès que el projecte d'implantació dels CAT està aturat amb data 1 de juny de 2012. Considerem que el concepte era interessant i factible però requeria una execució que el fes sostenible. La tria dels 10 equipaments CAT, que apareixen a l'annex 2 del D 127/2010, de 14 setembre, va respondre més a criteris polítics que turístics. Segurament, menys equipaments i ubicats estratègicament haurien afavorit un progressiu i sostenible desenvolupament de la Xarxa. De moment sembla que no es traurà rendiment a la inversió feta. En la jornada "Del recurs turístic al producte i la seva comercialització", celebrada el 31 de maig de 2012 a la sala Auditori del Palau de la Generalitat, cap dels representants de la DGT va fer referència als CAT, ni tan sols en la ponència d'Enric González, cap del Servei de Planificació Turística, sobre "Les polítiques de la DGT en matèria de desenvolupament territorial del turisme".

¹⁵⁶ D 164/2010, de 9 de novembre.

29 de desembre, de promoció de l'activitat econòmica.¹⁵⁷ La principal modificació consisteix en el fet que el règim de llicència previst pel Decret 164/2010, de 9 de novembre, queda substituït pel règim de comunicació prèvia d'inici d'activitat.¹⁵⁸

Cal remarcar que els habitatges d'ús turístic són una figura jurídica de nova creació que es configura des de múltiples disciplines jurídiques i òptiques sectorials diverses, com s'indica en el preàmbul del D 164/2010. Per aquesta raó esdevé imprescindible normativitzar l'activitat de l'habitatge d'ús turístic, per ordenar i controlar una activitat econòmica i garantir la convivència ciutadana i el dret dels veïns al descans. El Decret desenvolupa la Llei del dret de l'habitatge atorgant als ajuntaments, propietaris d'habitatges, comercialitzadors, usuaris i veïns, eines eficaces per a la seva legalització, control administratiu i comercialització en un marc econòmic i jurídic adequat i transparent. Així mateix, tracta de conciliar de forma equilibrada quatre aspectes rellevants: el lliure exercici del dret de propietat sobre un determinat bé (l'habitatge), la funció social preferent que han de complir els habitatges com a domicili de les persones, els interessos estratègics de Catalunya com a destinació turística i la ineficàcia del règim jurídic vigent fins l'entrada en vigor de la Llei del dret de l'habitatge amb relació al control administratiu de l'ús vacacional o turístic dels habitatges.

A més, pren com a referència el principi d'autonomia municipal, segons el qual són els ajuntaments els que tenen les competències d'ordenar els usos i el control de les activitats que es desenvolupen en el seu àmbit territorial, i l'atenció al règim de propietat horitzontal i d'arrendaments urbans. Per aquestes raons, el Decret es limita a disposar les exigències mínimes dels habitatges d'ús turístic. L'art. 1 els defineix:

- 1.1 *Habitatge d'ús turístic és aquell l'ús del qual els propietaris, amb l'autorització de l'Administració competent, cedeixen a tercers en condicions d'immediata disponibilitat per a una estada de temporada, en règim de lloguer o sota qualsevol altra forma que impliqui contraprestació econòmica. Els cessionaris no poden convertir l'habitatge en llur domicili principal ni secundari.*
- 1.2 *Els habitatges d'ús turístic se cedeixen unitàriament, en la seva totalitat. No se'n permet la cessió de forma segregada.*
- 1.3 *Als efectes d'aquest Decret es considera estada de temporada tota ocupació de l'habitatge per un període de temps continu igual o inferior a tres mesos.*¹⁵⁹

¹⁵⁷ La L 9/2011, de 29 de desembre, suposa, entre d'altres, una modificació de la LTC i de la L 18/2007, de 28 de desembre. Segons la comunicació de l'Administració turística de la Generalitat de Catalunya als ajuntaments catalans, amb data 23 de gener de 2012, els habitatges d'ús turístic han passat d'estar contemplats de la Llei del dret a l'habitatge a estar-ho a la Llei del Turisme. Per aquesta raó està en tràmit la modificació del D 183/2010, de 23 de novembre, en la qual s'integrarà la reglamentació dels habitatges d'ús turístic, i passarà a anomenar-se Decret d'establiments d'allotjaments turístics i habitatges d'ús turístic, fet que suposarà la derogació del D 164/2010, de 9 de novembre. El present treball es basa en el D 164/2010 abans de l'esmentada integració, vigent en data 2 de juny de 2012.

¹⁵⁸ Consultat al web de la Generalitat de Catalunya:

<<http://www20.gencat.cat/portal/site/empresaiocupacio/menuitem.32aac87fcae8e050a6740d63b0c0e1a0/?vgnextoid=9d3cab24427e210VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=9d3cab24427e210VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>> [amb accés el 2 de juny de 2012].

- 1.4 *Estan sotmesos a l'àmbit d'aplicació d'aquest Decret tots els habitatges que se cedeixin a tercers de forma reiterada, dins el període d'un any, en les condicions definides a l'apartat 1.*

La categorització dels habitatges d'ús turístic d'acord amb el sistema català de qualitat i categorització turística és voluntària (art. 4). Entre els requeriments tècnics hi ha la disposició de la cèdula d'habitabilitat i el compliment de les condicions tècniques i de qualitat exigibles als habitatges (per exemple, la ràtio d'ocupació), i el moblament i equipament per a una correcta prestació del servei d'allotjament (art. 2). El règim jurídic (art. 3) exigeix l'habilitació municipal de la persona titular, que és el responsable de l'habitatge a tots els efectes, i que en cap cas pot al·legar que sigui el seu domicili per impedir-ne la inspecció. L'ordenació d'usos del sector on s'emmarqui l'habitatge, o els Estatuts de la comunitat quan l'edifici està sotmès a la propietat horitzontal poden determinar la prohibició del seu ús turístic.

Els drets i deures dels propietaris, dels intermediaris i dels usuaris els estableix l'art. 5. Destaquem el requeriment al propietari de facilitar un telèfon de contacte per atendre immediatament comunicacions relatives a l'activitat de l'habitatge d'ús turístic, tenir a l'abast el full de reclamacions, exhibir còpia de l'habilitació municipal, portar el registre dels usuaris allotjats i garantir un servei de manteniment de l'habitatge.¹⁶⁰ En cas de queixa o reclamació, els usuaris podran portar com a prova les comunicacions adreçades al propietari o comercialitzador de l'habitatge. Si l'usuari d'un habitatge turístic infringeix les normes o atempta contra les regles bàsiques de la convivència, el propietari o la persona intermediària en la comercialització n'exigirà el desallotjament en un termini màxim de 24 hores (art. 5.8).

Els art. 6 i 7 regulen l'habilitació municipal i la col·laboració interadministrativa, respectivament. Els titulars de l'habilitació són els propietaris. Entre les dades que cal aportar destacariem les de l'habitatge i el seu propietari, i les de la persona intermediària que el comercialitzi, si escau. Els ajuntaments trametran a la Generalitat de Catalunya les altes i baixes d'habitatges d'ús turístic habilitats en el seu terme, que s'inscriuran en el RTC (art.7).

Un dels aspectes que ha causat més controvèrsia durant tot el procés per establir la regulació dels habitatges d'ús turístic ha estat el problema dels habitatges d'ús turístic

¹⁵⁹ En la proposta de decret .../2009 es plantejava que el període fos igual o inferior a quatre mesos, en lloc dels tres que finalment es van aprovar mitjançant el D 164/2010, de 9 de novembre.

¹⁶⁰ En la proposta de decret .../2009, l'art. 5.1. indicava que "el propietari de l'habitatge ha d'estar localitzable les 24 hores, a disposició dels usuaris i de les administracions competents. El propietari pot delegar aquesta funció a l'intermediari que comercialitzi l'habitatge, que actuarà en el seu nom". L'art. 5.5 feia referència a que "el propietari ha de contractar un servei 24 hores d'assistència i manteniment de l'habitatge". El treball de la DGT amb el sector ha permès arribar al consens en temes importants com el que es planteja, i les parts han assumit un ferm compromís per a la correcta implantació de la normativa.

il·legal. Es considera il·legal un habitatge d'ús turístic que no estigui emparat per la preceptiva habilitació municipal (art. 8). Segons la Llei 18/2007, de 28 de desembre, de dret a l'habitatge, en referència a l'ús turístic dels habitatges:

1. *Per destinar un habitatge a ús turístic, d'acord amb la definició de l'art. 3.1, s'ha de disposar preceptivament de la llicència municipal d'activitat corresponent a l'ús pretès i de qualsevol altra autorització sectorial que sigui exigible. La manca d'autorització dóna lloc a l'adopció de les mesures d'intervenció o sancionadores que estableixin les ordenances municipals, aquesta llei o la normativa sectorial corresponent.*
2. *Les administracions competents han d'impulsar polítiques orientades a evitar la utilització il·legal d'habitatges per a ús turístic. Amb aquesta finalitat, han d'aprovar programes d'inspecció i han de vetllar perquè els habitatges per a ús turístic tinguin les autoritzacions corresponents.* (art. 19)

Per a la detecció de l'explotació d'habitatges d'ús turístic il·legal, l'art. 8.3 indica que es prendran en consideració les prescripcions recollides en l'art. 41 de la Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge.¹⁶¹ Les administracions competents hauran d'impulsar programes d'inspecció i polítiques dirigides a la legalització dels habitatges d'ús turístic. Destinar un habitatge a un ús no residencial sense disposar d'autorització oportuna és una infracció greu.¹⁶² El D 164/2010 estableix el règim sancionador, que s'aplicarà a tota persona que comercialitzi habitatges, tant si n'és la persona titular com si no ho és.

La Disposició transitòria del Decret estableix que hauran de cessar les activitats que no hagin obtingut l'habilitació municipal que marca aquest Decret en el termini de quatre anys des de la seva entrada en vigor.¹⁶³ A més, segons la Disposició final, els

¹⁶¹ L 18/2007, de 28 de desembre, art. 41:

Detecció d'utilitzacions i situacions anòmales dels habitatges

1. Són utilitzacions anòmales d'un habitatge o d'un edifici d'habitatges:

a) La desocupació permanent, que defineix l'article 3.d.

b) La sobreocupació, que defineix l'article 3.e.

2. L'infrahabitatge, que defineix l'article 3.f, és una situació anòmala.

3. L'Administració competent, si té constància que un habitatge o un edifici d'habitatges s'utilitza d'una manera anòmala o que un immoble està en una situació anòmala, ha d'obrir l'expedient administratiu pertinent per a fer els actes d'instrucció necessaris per a determinar, conèixer i comprovar els fets sobre els quals ha de dictar la resolució.

4. En la detecció de les utilitzacions i les situacions anòmales dels habitatges, s'han de tenir en compte especialment:

a) Les declaracions o els actes propis del titular o la titular de l'habitatge o de l'immoble.

b) Les declaracions i les comprovacions del personal al servei de les administracions públiques que té atribuïdes les funcions d'inspecció en aquesta matèria i dels agents de l'autoritat en general.

c) La negativa injustificada del titular o la titular de l'habitatge o de l'immoble a facilitar les comprovacions de l'Administració si no hi ha cap causa versemblant que la fonamenti i si, a més, consten altres indicis de manca d'ocupació.

d) Els anuncis publicitaris.

¹⁶² Està tipificada a la L 18/2007, de 28 de desembre, a l'art. 124.1.i).

¹⁶³ A la proposta de decret .../2009, la Disposició transitòria plantejava que "els ajuntaments hauran d'aprovar o modificar les ordenances municipals pertinents a fi i efecte de garantir la plena executivitat del present Decret en el termini màxim de sis mesos d'ençà de la seva entrada en vigor".

ajuntaments han de regular l'activitat d'habitatge d'ús turístic en el termini màxim d'un any des de l'entrada en vigor del D 164/2010.¹⁶⁴

Alguns municipis turístics estan especialment afectats per aquesta nova normativa, atès el nombre d'habitatges d'ús turístic que operen sense legalitzar l'activitat i la seva concentració en determinats barris, especialment a Barcelona. La principal preocupació que manifesten els ajuntaments és la manca de mitjans per controlar els habitatges d'ús turístic no declarat.

Amb posterioritat al tancament d'aquest treball, el D 159/2012, de 20 de novembre, va derogar el D 164/2010, de 9 de novembre.

2.6.4. *La regulació del sistema català de qualitat turística*

La primera regulació del sistema català de qualitat turística s'ha treballat en compliment del mandat del PETC 2005-2010 i l'execució del seu Programa 6 referent a la qualitat, que vol incidir en les polítiques turístiques i la gestió dels procediments previstos per a la categorització voluntària d'establiments i altres activitats turístiques o d'interès turístic, i el reconeixement de distintius de qualitat (QCAT) com a trampolí cap a altres distintius reconeguts internacionalment com els que atorga l'*European Foundation for Quality Management* (EFQM) i el reconeixement d'especialitats de negoci. Aquesta regulació finalment esdevindrà una Ordre, que podrà ser objecte d'estudi en una posterior actualització del present treball.¹⁶⁵

La tramitació del reglament ha esdevingut complexa, atès que la DGT haurà d'establir els preus públics per aquells models concrets que vulgui endegar des del mateix moment de l'aprovació de l'Ordre, com ara la categorització de turisme rural, l'especialitat hotelera en gastronomia i l'especialitat en turisme familiar.¹⁶⁶

Amb posterioritat al tancament d'aquest treball es va aprovar l'Ordre EMO/418/2012, de 5 de desembre,¹⁶⁷ i l'Ordre EMO/419/2012, de 5 de desembre,¹⁶⁸ per regular el sistema català de qualitat turística.

¹⁶⁴ El 23 de gener de 2012, la DGT va adreçar una nota informativa als ajuntaments catalans en la que indicava que "la comunicació dels ajuntaments amb l'Administració de la Generalitat respecte a altes i baixes d'activitat dels habitatges d'ús turístic en el seu territori s'ha de dur a terme preferentment via l'extranet de les administracions catalanes (EACAT), o adreçada a la DGT".

¹⁶⁵ Segons informació facilitada el 31 de maig de 2012 per Joan Domènech Abad, subdirector general d'Ordenació Turística de la Generalitat de Catalunya, el projecte estava en tràmit departamental. Finalment esdevindria una Ordre.

¹⁶⁶ Segons informació facilitada per Joan Domènech Abad el 06 de juny de 2012, en aquesta data el projecte estava en el primer tràmit d'informació al públic.

¹⁶⁷ O EMO/418/2012, de 5 de desembre, d'estructuració del sistema català de qualitat turística (DOGC 6277, de 19 de desembre de 2012).

¹⁶⁸ O EMO/419/2012, de 5 de desembre, per la qual es fixen els preus públics del sistema català de qualitat turística (DOGC 6277, de 19 de desembre de 2012).

2.6.5. *La modificació de la Llei de Turisme de Catalunya (LTC)*¹⁶⁹

La Llei 13/2002, de 21 de juny, de Turisme de Catalunya (LTC), s'ha vist modificada per adaptar-se a la DSMI. Els principals aspectes que han canviat fan referència fonamentalment a aspectes relacionats amb la classificació de les empreses turístiques, les autoritzacions i declaracions responsables, els establiments i activitats d'interès turístic, els guies de turisme i la inscripció al RTC.

S'han modificat especialment els articles que fan referència a les empreses de mediació turística i s'ha afegit el capítol VI: "Establiments i activitats d'interès turístic". Les modificacions també afecten als articles que regulen els guies de turisme, les competències de l'Administració de la Generalitat, les competències municipals, el RTC per a les entitats i establiments que realitzin activitats d'interès turístic a Catalunya i els deures de la inspecció turística.

La rúbrica del capítol II del Títol III de la Llei 13/2002 va modificar la seva redacció del "Règim general de les empreses i els establiments turístics" per la de "Règim general de les empreses turístiques". En la versió actualitzada de la LTC (vigent el 30 de juny de 2012), "són empreses turístiques les que es dediquen professionalment a la prestació de serveis turístics retribuïts d'allotjament o mediació" (art. 33.1), suprimint respecte a l'anterior versió les de restauració i les que ofereixen qualsevol altre servei turístic. En conseqüència, també es modifica la classificació de les empreses turístiques: segons l'art. 34, ho seran només les d'allotjament i les de mediació.¹⁷⁰

A més, s'afegeix per a les empreses turístiques el deure de "formalitzar amb dades certes i fidedignes les declaracions responsables requerides" (modificació de l'art. 36.a). Pel que fa als establiments d'allotjament turístic, un nou apartat a l'art. 38 menciona que, tot i que no requereixen d'autorització prèvia del departament competent en matèria de turisme, que és qui haurà d'avaluar el compliment dels requisits, "abans d'iniciar l'activitat s'han de sotmetre als règims d'intervenció administrativa derivats de les altres normes sectorials que els són d'aplicació."

¹⁶⁹ L 13/2002, de 21 de juny, de Turisme de Catalunya (LTC) (DOGC 3669, de 3 de juliol de 2002), actualitzada d'acord amb la L 7/2004, de 16 de juliol, de mesures fiscals i administratives; el DL 3/2010, de 5 d'octubre, per a l'adequació de normes amb rang de Llei a la Directiva 2006/123/CE, del Parlament i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior; i la L 9/2011, de 29 de desembre, de promoció de l'activitat econòmica (Llei "Òmnibus"). El títol II de la L 9/2011, de 29 de desembre, estableix la modificació de normes relatives a l'àmbit econòmic, i el seu capítol II suposa una important modificació de la LTC 13/2002, amb la finalitat de millorar els establiments, incorporar noves figures turístiques, facilitar la diversificació del sector i permetre, a la fi, la desestacionalització dels recursos turístics catalans. Alhora, es facilita l'inici de l'activitat turística en els diferents tipus d'establiments d'allotjament turístic, en els habitatges d'ús turístic i als agents de viatges.

¹⁷⁰ En l'esborrany de les modificacions previstes de la LTC facilitat per l'assessoria jurídica del DIUE de la Generalitat de Catalunya el 23 de desembre de 2009, les empreses turístiques de restauració formaven part de la classificació d'empreses turístiques.

Es deroga l'art. 37 de la Llei 13/2002, sobre el Dret d'accés als establiments turístics, que passa a ser el 39.bis). Es crea una subsecció primera de normes generals, dins la secció primera, "Establiments d'allotjament turístic", dins el capítol III, dedicat a les empreses turístiques d'allotjament. Aquesta subsecció comprèn els art. 38, 39 i 39.bis). La nova classificació dels establiments d'allotjament turístic (art. 39) manté les modalitats d'establiments hotelers, càmpings, establiments de turisme rural i qualsevol altra que s'estableixi per reglament, i no suprimeix els apartaments turístics, com s'havia plantejat durant el procés de modificació de la LTC.

En referència als establiments hotelers, queden definits en l'art. 40.1:

40.1. Els establiments hotelers són establiments que presten servei d'allotjament als usuaris turístics d'una manera habitual i mitjançant preu, com a establiment únic o com a unitat empresarial d'explotació, tant si disposen de serveis complementaris com si no en disposen.

També es crea la subsecció segona, que substitueix l'anterior secció segona, i es modifica el redactat de l'art. 40.2 de la LTC, segons el qual "les condicions de prestació del servei d'allotjament a què es refereix l'apartat 1, que ha d'incloure en tot cas la neteja diària de totes les unitats d'allotjament, s'han de determinar per reglament".¹⁷¹

La nova classificació prevista dels establiments hotelers (art. 41) estableix que:

- 1. Els establiments hotelers es classifiquen en els grups següents: a) Grup d'hotels, b) Grup d'hostals o pensions.*
- 2. Els establiments del grup d'hotels es classifiquen en les modalitats següents: a) Hotels b) Hotels apartament.*

Cal remarcar que l'art. 41 modificat suprimeix l'anterior apartat 2.c) referit als balnearis i totes les referències en la resta d'apartats. Es mantenen els apartats 3 —segons el qual "l'adscripció d'un establiment hotelier al grup i la modalitat que escaigui és de caràcter obligatori"—, el 4 —referit a les 24 hores d'obertura dels establiments del grup d'hotels—, el 5 —que especifica que els hostals i les pensions no arriben als nivells exigits per al grup d'hotels— i el 6 —que permet concretar per reglament—.

De la secció tercera, que passa a ser la subsecció tercera, sobre apartaments turístics, es deroguen els art. 44 i 45 i es modifica l'art. 43, que queda redactat com segueix:

- 1. Els apartaments turístics són establiments que presten servei d'allotjament temporal en edificis o conjunts continus constituïts en la seva totalitat per apartaments o estudis, com a establiments únics o com a unitats empresarials d'explotació, amb els serveis turístics corresponents.*

¹⁷¹ En el text final de l'art. 40 de la LTC no s'hi afegeix un nou apartat, com s'havia plantejat en l'esborrany de modificacions de la LTC, relatiu a l'obligatorietat per als establiments hotelers d'estar oberts les vint-i-quatre hores del dia i d'estar inscrits al RTC.

2. *Les condicions de prestació del servei d'allotjament a què es refereix l'apartat 1 s'han de determinar per reglament.*

Una de les noves normatives sorgides com a conseqüència de l'adaptació de la DSMI és el Decret dels habitatges d'ús turístic exposat en el punt 2.6.3 del present treball.

Pel que fa als càmpings, que passen a formar part de la subsecció quarta en substitució de la secció quarta, l'art. 46 els defineix com a:

Establiments que presten servei d'allotjament temporal en espais d'ús públic degudament delimitats, destinats a la convivència agrupada de persones a l'aire lliure, mitjançant tendes de campanya, caravanes, autocaravanes i altres albergs mòbils o mitjançant bungalows, segons les modalitats que estiguin establertes per reglament.

L'art. 47 modificat indica que els càmpings han de disposar de les instal·lacions i dels serveis que siguin determinats per reglament, i deixa de fer referència a que s'han d'inscriure en el RTC.

Quan la LTC revisada menciona els establiments de turisme rural en la subsecció cinquena (art. 49.1), que substitueix l'anterior secció cinquena, estableix que "són establiments que presten servei d'allotjament temporal en habitatges rurals, en règim d'habitacions o de cessió de l'habitatge sencer,¹⁷² segons les modalitats i els requisits definits pel reglament". En cap cas poden ser qualificats com a establiments de turisme rural aquells on es presta el servei d'allotjament en pisos, considerats com a habitatges independents en un edifici de diverses plantes, en règim de propietat horitzontal (art. 50.4 modificat). La Llei 9/2011 afegeix l'art. 50 ter a la LTC, segons el qual "la cessió de l'habitatge d'ús turístic pot ser realitzada en qualsevol de les formes admeses en dret".

El capítol IV, referit a les empreses turístiques de restauració, queda suprimit. L'anterior capítol V —empreses turístiques de mediació— passa a ser l'actual capítol IV, que queda especialment modificat. En conseqüència, canvia el Títol de l'art. 53: "Mediació turística" (anteriorment "Agències de viatges") i hi ha un nou redactat: "tenen la consideració d'empreses de mediació turística els i les agents de viatges".¹⁷³

El text dels art. 54 i 55, per la dimensió de les modificacions que sofreix amb la nova LTC, es transcriu de forma literal:

¹⁷² Anteriorment habitatges rurals.

¹⁷³ L'esborrany de modificacions de la LTC, del 2009, proposava el text següent: "Tenen la consideració d'empreses de mediació turística les centrals de reserves i els agents de viatges". En l'esborrany de modificació de la Llei es feia referència a les centrals de reserves, i es donava un nou redactat a l'art. 54, segons el qual: "la central de reserves és aquella persona jurídica o física que, sota qualsevol forma empresarial, intermedia entre l'usuari i un establiment d'allotjament turístic. Les centrals de reserves tenen expressament prohibida l'organització i la venda de viatges combinats". Es preveia també derogar l'art. 57, sobre les altres empreses turístiques de mediació. Finalment, l'art. 57 de la LTC, segons el qual "es poden regular per reglament empreses turístiques de mediació altres que les agències de viatge, i també atribuir activitats complementàries de mediació a altres empreses turístiques" no ha estat derogat.

Agents de viatges:

2.2a. *L'agent de viatges és la persona física o jurídica que, sota qualsevol forma empresarial, pot comercialitzar i organitzar viatges combinats i que té reservades en exclusiva aquestes activitats. Els agents de viatges poden dur a terme qualsevol activitat d'assessorament, mediació i organització en matèria de serveis turístics.*

2.2b. *Als efectes d'aquesta Llei, s'entén per viatge combinat o forfet la combinació prèvia d'almenys dos dels elements següents, venuts o oferts a la venda per un preu global, sempre que la prestació ultrapassi les vint-i-quatre hores o inclogui una nit d'estada i sens perjudici que es puguin facturar per separat els diferents elements d'un mateix forfet:*

Primer: El transport, sens perjudici del que estableix la normativa que el regula.

Segon: L'allotjament.

Tercer: Altres serveis turístics no accessoris del transport o de l'allotjament que representin una part significativa del viatge combinat.

2.2c. *La denominació i la condició legal d'agent o agència de viatges queden reservades exclusivament als agents de viatges. Aquests són els únics que poden emprar els termes viatge, viatge combinat, paquet turístic o llur correspondència en qualsevol idioma, en la retolació de llurs activitats. (art. 54)*

Requisits dels agents de viatges:

1. *Els agents de viatges que vulguin establir-se a Catalunya han de presentar davant de l'Administració de la Generalitat una declaració responsable del compliment dels requisits que s'estableixen en els apartats següents:*

1.1 *Els agents de viatges domiciliats a Catalunya han de presentar declaració responsable del compliment que:*

1.1.a) *Disposen d'un espai identificat d'atenció presencial al públic.*

1.1.b) *Disposen de les garanties a què es refereix l'article 7 de la Directiva 90/314/CEE, del Consell, del 13 de juny de 1990, relativa als viatges combinats, les vacances combinades i els circuits combinats.*

1.2 *Els agents de viatges establerts en una altra Comunitat Autònoma o en un altre Estat de la Unió Europea que vulguin obrir un establiment a Catalunya han de presentar una declaració responsable del compliment del requisit establert a l'apartat 1.1.a.*

2. *Els agents de viatges habilitats fora de l'àmbit de la Unió Europea que vulguin actuar a Catalunya sense obrir establiment, han de presentar la declaració responsable del compliment del requisit establert a l'apartat 1.1.b, i en el cas que vulguin obrir un establiment a Catalunya, la declaració també ha d'acreditar el compliment del requisit previst a l'apartat 1.1.a. (art. 55)*

En la nova LTC es deixen sense contingut els art. 56 i 58, sobre la classificació de les agències de viatges i sobre fiances, respectivament.¹⁷⁴

En el Títol III sobre els subjectes turístics, s'hi inclou el nou capítol VI sobre establiments i les activitats d'interès turístic. La redacció dels art. 60 a 62 queda com segueix:

Concepte:

Tenen la consideració d'establiments i activitats d'interès turístic els que, essent oferts mitjançant preu, contribueixen a dinamitzar el turisme i afavoreixen les estades en el territori, com ara els establiments de restauració; les empreses de serveis i activitats esportives a la natura i culturals; les empreses de serveis relacionats amb congressos, convencions i incentius, i les instal·lacions destinades a aquest objecte; els equipaments i les instal·lacions d'allotjaments juvenils, i els parcs aquàtics o temàtics. (art. 60)

Categorització i distinció turística:

Els establiments i activitats d'interès turístic esmentats a l'article 60 i els que justificadament es puguin determinar en aplicació d'aquesta Llei poden optar a processos de categorització i distinció turística dels seus serveis, en la forma i abast que es determina reglamentàriament. (art. 61)

Centres recreatius turístics:

Tenen la consideració de centre recreatiu turístic les àrees de gran extensió en què s'emplacen, d'una manera integrada, les activitats pròpies dels parcs temàtics d'atraccions de caràcter recreatiu, cultural i d'esbarjo i els usos complementaris esportius, comercials, hotelers i residencials, amb les característiques que estableix la Llei reguladora d'aquests centres. (art. 62)

Es canvia el títol de l'anterior capítol VI, "Empreses turístiques de serveis complementaris", que passa a ser el capítol V, pel d'"Equipaments d'informació, difusió i atenció turística". Pel que fa a les professions turístiques, canvia el redactat de l'art. 65,¹⁷⁵ sobre els guies de turisme:

¹⁷⁴ Abans del procés d'actualització de la LTC, iniciat el 2009, el redactat de l'art. 56 deia que "Les agències de viatges es classifiquen en grups, d'acord amb el que sigui determinat per reglament", i el de l'art. 58 deia que "les empreses turístiques de mediació estan obligades a constituir la fiança i a complir els altres requisits que siguin establerts per reglament". Per deixar constància de les discussions que ha comportat l'adaptació de la LTC per a les agències de viatges, s'ha considerat interessant incorporar a aquest treball el redactat que estava previst per a l'art. 56 de la LTC, que es transcriu a continuació, que fa referència als requisits per als agents de viatges. Aquesta informació procedeix de l'assessoria jurídica del DIUE de la Generalitat de Catalunya, el 23 de desembre de 2009. Projecte de modificació de la LTC, de l'any 2009, art. 56:

56.1. Els agents de viatges domiciliats a Catalunya han de disposar de llicència turística. Per tal d'obtenir-la, han de complir els següents requisits:

a) Existència d'un establiment amb les característiques que es determinin per reglament.

b) Acreditar que es disposa de garanties per tal que, en cas d'insolvència o fallida, quedin coberts el reembors dels fons dipositats i la repatriació del consumidor.

56.2. Els agents de viatges domiciliats a la resta de la UE que vulguin obrir un establiment a Catalunya hauran d'acreditar que compleixen els requisits establerts a l'apartat anterior i que compleixen els requisits normatius del seu país d'origen que els acredita com agent de viatges. En el cas que les garanties constituïdes en el país d'origen no cobreixin les quantitats i riscos reglamentats a Catalunya, podrà exigir-se una ampliació fins a completar les condicions que s'hagin establert per reglament.

¹⁷⁵ Art. 65 de la LTC, sobre els guies de turisme, abans de la revisió per a l'adaptació a la DSMI:

1. *L'activitat de guia de turisme és de lliure prestació excepte a l'interior dels monuments declarats bé cultural d'interès nacional i dels museus inscrits al Registre de Museus de Catalunya.*

Les vies o espais públics de lliure circulació són sempre espais de lliure prestació de serveis de guies de turisme.

2. *Per establir-se a Catalunya per desenvolupar l'activitat de guia de turisme als llocs on no és de lliure prestació, cal disposar de l'habilitació corresponent, atorgada o reconeguda per l'Administració de la Generalitat en els termes que preveu la normativa.*

Tant l'habilitació per a l'exercici de l'activitat com el seu reconeixement comporten la inscripció d'ofici al Registre de Turisme de Catalunya.

3. *Les persones guies de turisme establertes a altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol o en altres Estats membres de la Unió Europea poden exercir l'activitat de guia de turisme de forma temporal a Catalunya als llocs on no és de lliure prestació si formalitzen una declaració prèvia, en els termes que preveu la normativa. (art 65)*

La nova regulació dels guies de turisme ha ocasionat forts moviments de rebuig per part de les associacions de guies, que consideren que perjudica als associats.

En el cas de la regulació de les competències de l'Administració de la Generalitat, s'afegeixen els nous apartats j) i k) a l'art. 67.1):

67.j) La inscripció d'ofici en el Registre de Turisme de Catalunya dels establiments d'allotjament turístic, els habitatges d'ús turístic i els guies de turisme habilitats.

67.k) La inscripció en el Registre de Turisme de Catalunya de les empreses de mediació, a instància de part.

La LTC adaptada ala DSMI també afegeix un nou apartat c) bis a l'art. 68, que regula les competències municipals, segons el qual correspon als ajuntaments "la comunicació al Registre de Turisme de Catalunya de les altes i baixes d'activitat dels establiments d'allotjament turístic, de les autoritzacions, les llicències i els permisos al Registre de Turisme de Catalunya". Es deroga l'apartat 4 de l'art. 72 de la LTC, segons el qual "les oficines integrades a la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya que siguin creades i

1. Per poder prestar els serveis d'informació turística en els recintes de museus, monuments i conjunts històrics que hagin estat declarats béns culturals d'interès nacional cal estar en possessió de l'habilitació de guia de turisme atorgada per l'Administració turística competent.

2. Les condicions d'accés, l'àmbit d'actuació i la resta de requisits relatius a l'exercici de la professió de guia de turisme s'han de determinar per reglament.

D'altra banda, l'esborrany de la modificació prevista de l'art. 65 de la LTC per a l'adaptació a la DSMI (desembre de 2009), deia:

1. Per poder prestar els serveis d'informació turística a l'interior de museus i dels monuments declarats béns culturals d'interès nacional, cal estar en possessió de l'habilitació de guia de turisme atorgada per l'Administració turística competent.

2. Les vies o espais públics de lliure circulació queden exclosos del que estableix a l'apartat anterior.

3. Els guies de turisme habilitats a la resta del territori de la Unió Europea que vulguin exercir la seva activitat a l'interior de museus i monuments de Catalunya previstos a l'apartat primer hauran d'acreditar que tenen els coneixements necessaris per ser habilitats com a guies de turisme de Catalunya. L'acreditació es realitzarà d'acord amb la normativa vigent.

regides per una administració pública poden, en qualsevol cas, fer reserves d'allotjament i de serveis turístics, a sol·licitud dels usuaris turístics”.

Pel que fa al RTC per a les entitats i establiments que realitzin activitats d'interès turístic a Catalunya, el nou redactat de l'art. 73.3 diu que “s'inscriuen en el Registre de Turisme de Catalunya totes les empreses i els establiments turístics regulats per aquesta llei i la normativa que la desplega” i s'afegeix un apartat 4 a l'art. 73, segons el qual “es poden inscriure al Registre de Turisme de Catalunya el conjunt d'empreses, entitats i establiments que desenvolupen activitats d'interès turístic a Catalunya”.

En referència als deures de la inspecció turística, tot i que s'havien previst modificacions dels art. 81, 82 i 87, no s'han incorporat a la versió actualitzada de la LTC. L'Art. 87.b) considera com a infraccions lleus “incomplir el termini o les condicions establertes per a fer les comunicacions o les notificacions preceptives”, i s'hi afegeix la lletra i.bis), segons la qual també es considera infracció lleu “causar molèsties reiterades als veïns o desperfectes en els edificis de les comunitats de propietaris on s'ubiquen els apartaments o habitatges d'ús turístic”.

Per a la regulació de les infraccions greus s'afegeix a l'art. 88 l'apartat u bis), segons el qual es considera infracció greu “ometre dades o aportar dades falses o inexactes en les declaracions responsables o en els documents que s'hagin de presentar davant l'Administració turística i que atorguin facultats o concedeixin drets”. En el document preparatori de les modificacions s'havia previst modificar els apartats a), c) i v) i afegir els nous w) i x). D'aquestes modificacions només n'ha quedat recollida la proposta de la 88.v., en l'apartat 88.u.bis).¹⁷⁶

Per a la regulació de les infraccions molt greus s'afegeix l'apartat f) a l'art. 89, segons el qual també es considerarà infracció molt greu:

89.f) Reiterar l'omissió, falsedat o inexactitud en l'aportació de les dades de les declaracions responsables o dels documents que s'hagin de presentar davant l'Administració turística i que atorguin facultats o concedeixin drets, que l'Administració ja hagi comprovat abans en sentit idèntic.

¹⁷⁶ Segons l'esborrany de la modificació prevista de l'art. 65 de la LTC per a l'adaptació a la DSMI (desembre de 2009), les modificacions de l'art. 88 quedaven plantejades com segueix:

88.a) Oferir, prestar o exercir activitats o serveis turístics sense disposar de llicència, autorització o inscripció corresponent.

88.c) Modificar els requisits bàsics essencials per a l'exercici de l'activitat, quan en resulti afectada la classificació, la categoria o la capacitat d'allotjament.

88.v) Ometre dades o aportar dades falses o inexactes en les declaracions responsables o en els documents que s'hagin de presentar davant l'Administració Turística i que atorguin o concedeixin drets.

88.w) No atendre els requeriments de l'Administració Turística degudament notificats.

88.x) Qualsevol infracció classificada com a molt greu que, en atenció a la seva naturalesa o a les circumstàncies concurrents, no mereixi aquesta qualificació.

Pel que fa a la devolució de quantitats percebudes indegudament, finalment no es deroga l'art. 96 segons el qual "amb independència de les sancions a què fa referència aquesta Llei, l'òrgan sancionador ha d'imposar al subjecte infractor l'obligació de restituir immediatament les quantitats que hagi percebut indegudament".

També es modifiquen la rúbrica i el contingut de l'art. 97 de la Llei 13/2002, que afegeix a les empreses i establiments turístics els habitatges d'ús turístic, i l'apartat 2 de l'art. 98, sobre les multes coercitives, passant l'import màxim dels 600€ als 1.500€. Amb referència a l'inici del procediment sancionador es modifica l'art. 102.c), que queda redactat com segueix:

102.c) En virtut de les queixes, les denúncies o les reclamacions presentades pels usuaris turístics, per les associacions que els representen o per les comunitats de propietaris d'edificis en què hi hagi apartaments o habitatges d'ús turístic.

Les modificacions de la LTC tenen incidència directa en la resta de normatives i, per tant, es troben reflectides en les noves propostes normatives adaptades.

2.6.6. La modificació del reglament d'agències de viatges¹⁷⁷

El Decret 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges, es veurà també modificat com a conseqüència de l'adaptació de la normativa reglamentària de turisme a la DSMI. El present apartat es desenvolupa a partir del text concret de les modificacions previstes al Decret, segons la informació facilitada el 2009 per l'Associació Catalana d'Agències de Viatges (ACAV) i per la DGT. S'han incorporat diferents punts de vista del sector, que s'han considerat d'utilitat en l'anàlisi.

El 31 de juny de 2012 encara no havia sortit publicada la versió actualitzada. El Decret Legislatiu 3/2010, de 5 d'octubre, va modificar alguns articles de la LTC —com s'ha exposat en l'apartat 2.6 del present treball— que afectaran indirectament aquest Decret de reglamentació de les agències de viatges.

El D 168/1994 també es veurà modificat com a conseqüència de l'adaptació de la normativa reglamentària de turisme a la DSMI. El seu títol, modificat, es preveu que quedi redactat així: "Decret 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació d'empreses de mediació turística".

¹⁷⁷ De la nova LTC se'n desprenen els canvis que afectaran la nova versió del reglament d'agències de viatges. Mitjançant l'EDICTE de 29 de maig de 2012, se sotmet a informació pública el projecte de decret pel qual es modifica el D 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges (DOGC 6142, de 5 de juny de 2012). El 31 de juny de 2012 encara no s'havia aprovat la modificació.

En el text inicial del Decret s'afegeix un nou paràgraf que indica que les informacions i els contractes que facilitin les agències de viatges hauran d'estar redactats, almenys, en català. El capítol V de la LTC, sobre les empreses de mediació turística, és un dels que ha sofert més variacions com a conseqüència de la transposició de la DSMI. En les modificacions del D 168/1994 se'n recullen tots els canvis.

Entre les modificacions previstes al Decret, a més del títol, es redacten de nou diversos articles i se'n deroguen d'altres. El capítol I, sobre la naturalesa, activitat i classificació, dóna un nou redactat a tot l'art. 1 d'acord amb els nous art. 53 a 55 de la LTC, com s'exposa en l'apartat 2.6.5 d'aquest treball. L'art. 1, anteriorment referit a les agències de viatges, estableix quines són les empreses de mediació turística, qui és l'agent de viatges, quines activitats pot realitzar i defineix el viatge combinat. Així mateix, determina que la denominació i la condició legal d'agent o d'agència de viatges queden reservades exclusivament als agents de viatges, i defineix les centrals de reserves, indicant clarament que no poden organitzar ni vendre viatges combinats:

- 1.1. *Tenen la consideració d'empreses de mediació turística les centrals de reserves i els agents de viatges.*
- 1.2. *Agent de viatges és aquella persona que, sota qualsevol forma empresarial i amb la corresponent llicència turística, pot organitzar i/o comercialitzar viatges combinats, tenint reservada en exclusiva aquesta activitat. Els agents de viatges poden realitzar qualsevol activitat d'assessorament, mediació i d'organització en matèria de serveis turístics.*
- 1.3. *Als efectes d'aquest Decret, s'entén per viatge combinat o forfet la combinació prèvia d'almenys dos dels elements següents, venuts o oferts a la venda per un preu global, sempre que la prestació ultrapassi les vint-i-quatre hores o inclogui una nit d'estada i sens perjudici que es puguin facturar per separat els diferents elements d'un mateix forfet:*

Primer. El transport, sens perjudici del que estableix la normativa del transport de viatgers per carretera, mitjançant vehicles de motor.

Segon. L'allotjament.

Tercer. Altres serveis turístics no accessoris del transport o de l'allotjament que representin una part significativa del viatge combinat. Als efectes d'aquest Decret, només es consideren serveis turístics no accessoris del transport o de l'allotjament els oferts pels establiments de restauració i pels guies de turisme.
- 1.4. *La denominació i la condició legal d'agent o d'agència de viatges queden reservades exclusivament als agents de viatges. Aquests són els únics que poden emprar el terme "viatge", o "viatges", en la retolació de llurs activitats.*
- 1.5. *Central de reserves és aquella persona jurídica o física que, sota qualsevol forma empresarial i amb la corresponent habilitació turística, en règim de comunicació, intermedia entre l'usuari i un establiment d'allotjament turístic.*

*Les centrals de reserves tenen expressament prohibida l'organització i la venda de viatges combinats.*¹⁷⁸

Segons la proposta de modificació, es consideren empreses de mediació turística les centrals de reserves i els agents de viatges. El Decret no regula les agències de viatges com a empreses sinó que es refereix als agents de viatges, persones que sota qualsevol forma empresarial i disposant de la corresponent llicència turística tenen reservada en exclusiva l'organització i comercialització de viatges combinats i poden assessorar, mediar i organitzar activitats en matèria de serveis turístics. Per a ells queden reservats exclusivament la denominació i la condició legal d'agent o d'agència de viatges i són els únics que poden emprar el terme viatge o viatges en la retolació de llurs activitats.

Les associacions d'agències de viatges ACAV i Unió Catalana d'Agències de Viatges Especialitzades (UCAVE), en les al·legacions que van presentar a la proposta de modificació del Decret 168/1994, sol·licitaven que a la definició agent de viatges establerta en l'art. 1.2. s'indiqués clara i expressament que pot ser una persona jurídica o física. El redactat alternatiu que proposaven l'ACAV i l'UCAVE a la modificació de l'art. 1.2 diu que l'agent de viatges "és aquella persona jurídica o física que, sota qualsevol forma empresarial i amb la corresponent llicència turística...".

El nou redactat de l'art.1 és més genèric en les activitats que són objecte dels agents de viatges i en l'art. 1.2 Tercer defineix els viatges combinats amb un redactat molt similar a l'anterior,¹⁷⁹ però acotant com a serveis turístics no accessoris del transport o de l'allotjament només els que ofereixen els establiments de restauració i els guies de turisme.¹⁸⁰

Una altra novetat és que l'art. 1.5 defineix les centrals de reserves indicant que tenen expressament prohibida l'organització i la venda de viatges combinats. Cal remarcar que, amb el nou redactat de l'art. 2, "la comercialització dels serveis d'allotjament turístic a l'usuari turístic per part d'una empresa de mediació turística resta sotmesa a

¹⁷⁸ Proposta del nou redactat de l'art. 1 del D 168/1994, de 30 de maig.

¹⁷⁹ Art. 1.2 Tercer del D 168/1994, de 30 de maig: "Altres serveis turístics no accessoris del transport o de l'allotjament que representin una part significativa del viatge combinat. Als efectes d'aquesta Llei, només es consideren serveis turístics no accessoris del transport o de l'allotjament els oferts pels establiments de restauració i pels guies de turisme".

¹⁸⁰ Segons l'ACAV, aquesta acotació contravé i infringeix allò que s'estableix a la DIRECTIVA 90/314/CEE del Consell, de 13 de juny de 1990. Aquesta, quan defineix el viatge combinat i els elements que el poden integrar es refereix a altres serveis turístics no accessoris del transport o de l'allotjament i que constitueixen una part significativa del viatge combinat, sense fer cap acotació o exclusió. Observa també que, de mantenir-se aquesta acotació, els consumidors catalans es veurien clarament desprotegits davant viatges que, segons la normativa europea, es consideren viatges combinats i que, per tant, han de tenir una especial protecció. Sol·licita que, d'acord amb allò estableix a la Directiva 90/314, es modifiqui el redactat de l'art. 1.2. Tercer i proposa un nou redactat coincident amb el de l'esmentada Directiva. El redactat alternatiu que proposen l'ACAV i l'UCAVE a la modificació de l'art. 1.2 Tercer del D 168/1994 de 30 de maig: "Altres serveis turístics no accessoris del transport o de l'allotjament que representin una part significativa del viatge combinat".

les condicions de contractació definides per la normativa específica d'aplicació". Anteriorment, l'art. 2 del D 168/1994 establia els objectes o fins propis de les agències de viatges i altres serveis que podien prestar, entre els quals "la contractació de les agències de viatges amb les empreses hoteleres i d'allotjaments turístics, transportistes i prestadors de serveis turístics" (art. 2.4), i dels guies habilitats per a visites col·lectives a llocs turístics d'interès històric i artístic. Queda derogat l'art. 3, en el qual es classificaven les agències de viatges en tres grups: majoristes, detallistes i majoristes-detallistes.

El nou redactat del títol del capítol II del D 168/1994, "De la inscripció i revocació del títol·licència" substitueix l'anterior "De l'atorgament i la revocació del títol·licència".¹⁸¹ També canvia l'art. 4, que fa referència als tràmits per a l'atorgament de la llicència turística d'agent de viatges, en lloc de l'anterior títol·licència d'agència de viatges, que segueix corresponent a la Subdirecció General d'Ordenació Turística. En la declaració responsable de la persona sol·licitant que cal presentar per obtenir-la ha de constar l'adreça de l'establiment que es designi com a principal als efectes de comunicació amb l'Administració Turística. Els tràmits s'han de fer davant l'OGE, que traslladarà l'expedient als òrgans competents per al seu coneixement i control posterior. L'art. 4.3 modifica de forma significativa les característiques que ha de reunir qualsevol establiment on se situï l'agent de viatges: ha de disposar d'un espai diferenciat d'atenció presencial al públic i a l'exterior hi ha de figurar a l'exterior un rètol, al menys en català, on consti clarament el nom del titular i el seu codi d'identificació.¹⁸² Segons l'anterior redactat, el local havia d'estar destinat únicament i exclusiva a l'objecte d'agència de viatges i independitzat de locals de negocis adjacents. S'afegeix, en l'art. 4.4, que en el cas que l'agent de viatges obri nous establiments a Catalunya, quan iniciï l'activitat haurà de comunicar a l'OGE l'adreça i el telèfon d'aquests per tal que siguin inscrits al RTC.

¹⁸¹ Inicialment el nou redactat que es va proposar va ser "De l'habilitació administrativa per a l'exercici de mediació turística". En el projecte de decret consultat a: http://www20.gencat.cat/docs/treball/01%20-%20Informacio%20Departamental/01%20-%20Departament/07%20-%20Normativa/Turisme/Arxius/Decret%20168_1994.pdf [amb accés el 29 de setembre de 2009]. El títol del capítol II és "De la inscripció i revocació del títol·licència".

¹⁸² Les patronals ACAV i UCARE consideren que el requeriment previst en el projecte de modificació del DECRET 168/1994, de 30 de maig, que fa referència a que l'agent de viatges hagi de disposar d'un espai diferenciat d'atenció presencial al públic és contrari a la DIRECTIVA 2006/123/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 12 de desembre de 2006, la qual té com objectiu l'eliminació de traves i obstacles administratius per a la prestació de serveis. Prova d'això, argumenten, és que a les centrals de reserva, empreses de mediació que es defineixen al mateix Decret i que intermedien entre l'usuari i l'establiment d'allotjament turístic, no se'ls requereix disposar d'un espai diferenciat. Així mateix, a la DIRECTIVA 90/314/CEE del Consell, de 13 de juny de 1990, on es recullen les garanties que els organitzadors i venedors de viatges combinats hauran de prestar als consumidors, en cap cas s'estableix que aquests hagin de disposar d'un espai diferenciat per a l'atenció al públic. Per aquests motius, l'ACAV i l'UCARE sol·liciten l'eliminació del requisit establert a l'art. 4.3.a) del projecte de modificació del D 168/1994, de 30 de maig, segons el qual l'agent ha de disposar d'un espai diferenciat d'atenció presencial al públic.

D'acord amb allò que estableix l'art. 4.3.c), els agents de viatges hauran de tenir a disposició dels inspectors del Departament el document acreditatiu que provi la disponibilitat de l'establiment.¹⁸³

L'OGE, en rebre la sol·licitud de la llicència turística, juntament amb el document acreditatiu de la constitució de la garantia, la declaració responsable de la persona sol·licitant i el document que provi la disponibilitat del local, ha d'inscriure l'agent de viatges al registre i ha d'atorgar-li la llicència turística. Una vegada atorgada, la Subdirecció General d'Ordenació Turística, en el termini màxim de tres mesos, ha de comprovar l'exactitud i la veracitat dels documents entregats i de les dades declarades i, en cas de comprovar una falsedat o inexactitud, té la potestat de revocar-la.¹⁸⁴ Segons el nou redactat de l'art. 5, la llicència turística indicarà el codi d'identificació de l'agent.

El nou redactat de l'art. 6 limita l'ús de la llicència turística a la persona autoritzada i als establiments en els quals es desenvoluparà l'activitat de l'agent. Anteriorment, l'ús del títol-llicència quedava limitat a l'empresa autoritzada i a les seves sucursals. En l'apartat 6.1 estableix que, un cop atorgada la llicència turística, l'agent de viatges haurà de donar compliment al que estableixen les disposicions vigents en matèria de fulls de reclamació.¹⁸⁵

S'adapta el redactat de l'art. 7 sobre l'obligatorietat de comunicar qualsevol canvi en les dades declarades mitjançant la declaració corresponent a l'OGE en el cas que l'agent de viatges sigui persona jurídica, i sobre la necessària autorització en cas de trasllat de l'establiment principal de l'agent de viatges, canvi de denominació o tancament de l'establiment principal, havent d'actualitzar la garantia en el cas de trasllat i de canvi de

¹⁸³ L'ACAV i l'UCAVE consideren que tampoc té raó de ser i sol·liciten la seva supressió, ja que consideren que aquest document s'hauria d'entregar a l'OGE, juntament amb la sol·licitud de la llicència turística. També demanen que s'inclougui un nou art. 4.1.c), segons el qual els agents de viatges haurien de presentar, juntament amb la sol·licitud, per a l'atorgament de la llicència turística, un document acreditatiu que provi la disponibilitat del local.

¹⁸⁴ Aquesta espera, que pot arribar fins a 3 mesos, només té raó de ser segons l'ACAV i l'UCAVE si és manté el requisit d'un espai diferenciat; però si es suprimeix aquest requisit, com demanen les associacions d'agències de viatges, es podria considerar que la resta de requisits i condicions establertes es podrien comprovar in situ per part de l'OGE, atorgant-se la llicència turística corresponent al mateix moment. Per tal motiu sol·liciten la modificació de l'art. 5, a fi d'establir que la llicència turística serà atorgada amb caràcter immediat una vegada s'hagi presentat la sol·licitud juntament amb tots els documents preceptius, i que es disposi que la Subdirecció General d'Ordenació Turística, amb posterioritat i en un termini màxim de tres mesos, comprovarà l'exactitud i veracitat dels documents i de les dades declarades, podent revocar llicència turística en cas de falsedat o inexactitud.

¹⁸⁵ S'hauria de considerar, segons l'ACAV i l'UCAVE, que l'art. 6.1 relatiu a la necessitat de donar compliment, per part dels agents de viatges, al que estableixen les disposicions vigents en matèria de fulls de reclamacions, constitueix una obligació extensible a les centrals de reserva, entitats que també comercialitzen productes al consumidor final.

denominació. Desapareix qualsevol referència a l'oficina central o al grup, i també queda simplificat el tema de la fiança.¹⁸⁶

L'art. 8 es modifica en tot allò que fa referència a l'ús d'una marca comercial diferent al nom de l'agent de viatges: manté els requisits anteriors de comunicació a la DGT amb la certificació del registre, i obliga, quan s'utilitzi la nova marca comercial, a col·locar-hi al costat el codi d'identificació i el nom de l'agent de viatges.¹⁸⁷

L'art. 9, en el nou redactat, fa referència al tancament definitiu d'una sucursal, dels punts de venda a les empreses o dels punts de venda a les oficines de turisme. La proposta del nou redactat de l'art. 9 del D 168/1994 és la següent:

El tancament definitiu d'una sucursal, dels punts de venda a les empreses o dels punts de venda a les oficines de turisme ha de ser comunicat en el termini d'un mes a partir de la data de tancament. La persona titular ha de presentar una declaració responsable davant l'Oficina de Gestió Empresarial en la qual manifesti que ja no hi exerceix l'activitat d'agent de viatges.

L'art. 10 adapta, en l'apartat 10.1, el seu redactat sobre les causes de revocació de la llicència turística d'agent de viatges, eliminant com a causes la reducció de capital social i l'incompliment de l'art. 2.4. Afegeix dos nous apartats: el 10.2, en el que fa explícit que la revocació de la llicència turística d'agent de viatges correspon a la DGT i que segueix les determinacions del procés administratiu comú, i l'art. 10 bis, sobre les centrals de reserves domiciliades a Catalunya (comunicació, registre i baixa d'ofici per inactivitat comprovada).

Segons el que disposa la proposta de l'art. 10 bis.3, només és causa de baixa d'una central de reserves la inactivitat comprovada durant tres mesos. No obstant això, l'ACAV i l'UCAVE consideren que, en el cas que el titular sigui una persona jurídica, també haurien de ser causa de baixa totes les previstes a l'ordenament jurídic espanyol per a l'extinció de societats. Per tal motiu sol·liciten que, així com es preveu per als agents de viatges, s'estableixi que, en cas que el titular de la central de reserva sigui una persona jurídica, siguin causa de baixa del RTC totes les previstes a l'ordenament jurídic per a l'extinció de societats.

¹⁸⁶ L'ACAV i l'UCAVE consideren que aquesta obligació també ha de ser aplicable a l'agent de viatges quan és persona física i a les centrals de reserva, i per aquest motiu sol·liciten que l'obligació de comunicar la modificació de les dades declarades també se'ls faci extensible. Així mateix, i a l'empara de la DIRECTIVA 2006/123/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 12 de desembre de 2006, sol·liciten que el règim d'autorització, en el cas del trasllat de l'establiment principal de l'agent de viatges, canvi de denominació o tancament de l'establiment principal, es modifiqui per un règim de comunicació a la Subdirecció General d'Ordenació Turística. Sol·liciten que les centrals de reserva també tinguin l'obligació de comunicar el trasllat de l'establiment principal, el canvi de denominació o el tancament de l'establiment. Igualment, consideren que l'art. 7.2 s'hauria de modificar a fi d'aclarir que, en cas de trasllat i de canvi de denominació, caldrà actualitzar les dades de la garantia (en el redactat actual no queda prou clar).

¹⁸⁷ Les associacions d'agències de viatges consideren que, per tal de protegir degudament al consumidor, si les centrals de reserva utilitzen per al desenvolupament de la seva activitat una marca diferent al seu nom, haurien de comunicar-ho prèviament a la DGT, motiu pel qual sol·liciten que l'art. 8 també s'estengui a les centrals de reserva.

“Agents de viatges domiciliats fora de Catalunya” és el nou títol del capítol III, que substitueix l’anterior “Agències de viatges estrangeres”. Es dóna un nou redactat a l’art. 11, significativament diferent a l’anterior, ja que permet que els agents de viatges domiciliats a la resta de la UE puguin operar lliurement a Catalunya sempre que compleixin els requisits normatius del país d’origen que els acrediten com a agents de viatges i disposin de la garantia exigida legalment. Hauran de complir els requisits del present Decret els agents de viatges domiciliats a la resta de la UE que vulguin obrir un establiment a Catalunya, i les persones domiciliades fora de la UE que vulguin comercialitzar viatges a Catalunya.¹⁸⁸

En l’anterior normativa les agències de viatges estrangeres podien encomanar la seva representació a una o més agències de viatges establertes a Catalunya, i contractar directament places d’allotjament i altres serveis turístics, havent d’adaptar-se a l’anterior Decret per a la realització de qualsevol altra activitat pròpia.

Pel que fa a les “Garanties” —el nou títol del capítol IV, que substitueix l’anterior “Fiances”—, l’art. 12 obliga els agents de viatges a constituir i mantenir en permanent vigència una garantia, individual o col·lectiva, a disposició de la DGT. L’apartat a) limita la forma de constituir la garantia individual, que ha de cobrir un import mínim de 120.000€ a l’aval bancari o pòlissa de caució a disposició de la DGT, i elimina respecte a l’anterior Decret l’ingrés a la Caixa General de Dipòsits o els títols d’emissió pública. Anteriorment, l’import de les fiances variava segons quina fos la seva classificació —detallistes, majoristes i majoristes-detallistes, amb 10, 20 i 30 milions de pessetes respectivament—. S’elimina la classificació dels agents de viatges i s’estableix una garantia única.

La garantia col·lectiva a través de les associacions empresarials legalment constituïdes és, per als agents de viatges, una alternativa opcional a la garantia individual. Les formes de constituir-la seran les assenyalades per la garantia individual. El fons solidari de garantia serà d’un mínim del 50% de la suma de les garanties que els agents de viatges individualment considerats haurien de constituir, i no pot ser inferior a 2.500.000€ per associació. El nou redactat especifica que la garantia col·lectiva cobrirà a cada agent, com a màxim, el límit dels imports establerts en l’apartat a). Anteriorment, l’import global de la fiança col·lectiva no podia ser inferior a 400 milions de pessetes per

¹⁸⁸ En referència a l’art. 11.1, l’ACAV i l’UCAVE sol·liciten que s’aclareixi si dins de la classificació d’agents de viatges domiciliats a la resta de la UE també s’inclouen les agències de viatges domiciliades a altres CA espanyoles i, en el supòsit que no sigui així, sol·liciten que s’estableixin expressament els requisits que hauran de complir per operar a Catalunya, tant si volen disposar d’un establiment com si no. Als efectes d’aquest article, consideren que tant els agents de viatges d’altres CA com els agents de viatges de la resta de la UE, en cas d’establir-se al territori català, hauran d’acreditar que tenen dipositada una garantia equivalent a la seva CA o al país d’origen i, en cas que no sigui així, hauran de complimentar la garantia fins als límits establerts en aquest Decret.

associació. La fiança havia d'estar a disposició de la DGT o de les altres administracions turístiques territorialment competents segons la seu social de les agències de viatges incloses en el fons de garantia col·lectiva i en proporció al seu nombre i grup. En el nou redactat s'elimina el punt 12.2, segons el qual els imports de les fiances esmentats cobrien l'obertura de sis establiments, essent necessari incrementar la fiança individual en dos milions de pessetes o en un milió la col·lectiva, per a cada nou establiment que ultrapassi la xifra anterior. La garantia quedarà afectada per la resolució ferma en via judicial, i per laude ferm dictat, dins d'un procediment arbitral constituït de conformitat amb la normativa reguladora de l'arbitratge (anteriorment, del Sistema Arbitral de Consum).

Ja en l'àmbit estatal, a la gran majoria de CA es manté la classificació actual dels agents de viatges, diferenciant-se en detallistes, majoristes o detallistes-majoristes, en funció de si venen directament al públic o no, i també es manté l'actual règim de garanties.¹⁸⁹

Al capítol V, "Exercici de les activitats dels agents de viatges" (nou títol que substitueix l'anterior "Exercici de les activitats de les agències de viatges"), es modifiquen tots els articles. Es dona un nou redactat a l'art. 13, 14 i 15.¹⁹⁰ A l'art.16, relatiu als viatges combinats, s'anul·len els apartats 16.2 i 16.3 referents al contracte de serveis solts (quan es facilitin a comissió els elements aïllats d'un viatge o una estada) i la referència que en fa l'apartat 16.4.

¹⁸⁹ A fi d'aconseguir una homogeneïtat normativa i una uniformitat que afavoreixi l'eliminació de barreres, l'ACAV i l'UCAVE consideren imprescindible mantenir l'actual règim de classificació, d'igual manera que s'han de mantenir les garanties establertes per cadascuna de les categories. Per tal motiu, han sol·licitat modificar l'art.12, a fi de mantenir la diferenciació entre agents de viatges detallistes, majoristes i majoristes-detallistes, i l'actual règim de garantia, tant pel que fa a la forma com a la quantia. Consideren necessari especificar si aquesta garantia ha de cobrir només viatges combinats o també altres serveis que puguin ser comercialitzats pels agents de viatges com a intermediaris. Consideren que aquesta garantia únicament és exigible des del punt de vista de la DIRECTIVA 90/314/CEE del Consell, de 13 de juny i, per tant, la mateixa només ha de cobrir els viatges combinats. El fet que aquesta garantia hagués de cobrir altres serveis diferents als viatges combinats, situaria als agents de viatges en una situació de desavantatge respecte als altres intermediaris que poden comercialitzar serveis solts sense haver de dipositar aquesta garantia. Així, doncs, sol·liciten que la garantia establerta a l'art. 12 només cobreixi els viatges combinats i, en el supòsit que hagi de cobrir altres serveis comercialitzats pels agents de viatges, i per tal que aquests puguin competir en igualtat de condicions en el mercat, demanen que la mateixa garantia es sol·liciti també als altres intermediaris que comercialitzaran serveis solts. Tanmateix, amb relació a l'art. 12.3, demanen que es garanteixi que no és realitzarà una devolució de la garantia si s'ha iniciat un procediment judicial o arbitral.

¹⁹⁰ Pel que fa a l'art. 14.1 proposat, sobre els opuscles i programes editats pels agents de viatges, els quals hauran de respondre a criteris d'utilitat, precisió i veracitat i no podran incloure publicitat falsa o enganyosa, l'ACAV i l'UCAVE consideren que és un precepte també aplicable a les centrals de reserva, ja que els opuscles editats per aquestes empreses de mediació han de respondre als mateixos criteris que els dels agents de viatges. Per tal motiu sol·liciten l'aplicació de l'art. 14.1 a les centrals de reserva.

L'art. 17 proposat fa referència al dipòsit que poden demanar els agents de viatges establint que "a l'hora de fer contractes amb els seus clients (...) podran exigir un dipòsit no superior al 40%".¹⁹¹

L'art. 18 fa referència al desistiment del viatge combinat sol·licitat o contractat, eliminant també els apartats sobre serveis solts i les excursions d'un dia.

Els articles sobre la cessió de reserva (art. 19), els preus dels viatges combinats (art. 20), les modificacions significatives d'elements essencials del contracte de viatge combinat (art. 21), les obligacions de l'agent de viatges organitzador i venedor (art. 22) i sobre les reclamacions (art. 23), no sofreixen modificacions respecte a l'anterior Decret, llevat de l'adequació d'agent de viatges per agència de viatges, i d'agent organitzador del viatge per agència organitzadora del viatge, si s'escau.

També en el capítol V, que regula l'activitat dels agents de viatges, no es troba cap article que reguli l'activitat de les centrals de reserva, tot i que també són regulades en aquest Decret. Tan sols en l'art. 2 es pot trobar una referència genèrica a les condicions de contracció definides per la normativa turística, a les quals restarà sotmesa la comercialització del serveis d'allotjament turístic.¹⁹²

El capítol VI, "De la protecció de les activitats dels agents de viatges: Infraccions i sancions" (nou títol que substitueix l'anterior "De la protecció de les activitats de les agències de viatges: Infraccions i sancions") inclou un nou redactat per a l'art. 24. Indica que la realització o la publicitat per qualsevol mitjà de difusió de les activitats mercantils exclusives dels agents de viatges, sense estar en possessió de la corresponent llicència turística, serà considerat intrusisme professional i serà sancionat administrativament. Anteriorment es feia referència a activitats mercantils pròpies, al títol·licència i a l'inici del corresponent expedient d'ofici o a instància de la part en cas de sanció administrativa, que no s'especifica en el nou text. La proposta del redactat modificat de l'art. 24 del D 168/1994 és la següent: "La realització o la publicitat per qualsevol mitjà de difusió de les activitats mercantils exclusives dels agents de viatges, sense estar en possessió de la corresponent llicència turística, serà considerat intrusisme professional i serà sancionat administrativament".

¹⁹¹ No obstant això, les patronals ACAV i UCAVE consideren que aquest article no té raó de ser, ja que en un mercat lliure els dipòsits i les condicions de pagament han de ser pactades de forma totalment lliure entre el consumidor i l'agent de viatges. En aquest sentit, posen de manifest com la DIRECTIVA 90/314/CEE del Consell, de 13 de juny, no fa referència al dipòsit que els organitzadors o venedors de viatges poden demanar a la clientela i, per tant, sol·liciten l'eliminació de l'art. 17.

¹⁹² L'ACAV i l'UCAVE consideren que és una remissió confusa i que si les centrals de reserves són empreses reconegudes i facultades per intermediar entre el consumidor i els establiments d'allotjaments turístics, ha d'existir una regulació expressa de la seva activitat. Sol·liciten aquesta regulació en les mateixes condicions que es regula l'activitat dels agents de viatges.

L'art. 25 suprimeix la referència als viatges sense ànim de lucre que vulguin promoure publicitàriament persones individuals, organismes i entitats de qualsevol ordre, públiques o privades. També suprimeix l'anterior punt 25.4, segons el qual la DGT podia, excepcionalment, autoritzar determinats organismes públics per a l'organització i la promoció de viatges sense ànim de lucre, en funció d'acords o de la seva participació en organismes internacionals que exigissin aquest acord.

També es modifica tot l'art. 26, segons el qual la inobservança de les disposicions previstes en aquest Decret s'ha de sancionar de conformitat amb el que estableix la LTC.¹⁹³ En l'anterior normativa s'imposaven les sancions establertes en la Llei 1/1990, de 8 de gener, sobre disciplina de mercat i de defensa dels consumidors i usuaris, sens perjudici de les responsabilitats civils o penals corresponents. La proposta del redactat modificat de l'art. 26 del D 168/1994 és la següent: "La inobservança de les disposicions previstes en aquest decret s'ha de sancionar de conformitat amb el que estableix la Llei 13/2002 de 21 de juny, de Turisme de Catalunya".

Amb referència a la Disposició derogatòria primera, en la proposta de modificació es deroguen les disposicions addicionals primera i segona, la Disposició transitòria i la Disposició final de l'anterior Decret. La Disposició derogatòria de l'anterior normativa derogava el Decret 45/1988, de 13 de gener, pel qual s'aprovava el Reglament de les agències de viatges. Pel que fa a la Disposició derogatòria segona, en la proposta de modificació es deroga l'art. 36 del Decret 106/2008, de 6 de maig, de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments per facilitar l'activitat econòmica.

Amb posterioritat al tancament d'aquest treball, el D 168/1994, de 30 de maig, va ser modificat pel Decret 158/2012, de 20 de novembre,¹⁹⁴ amb algunes variacions respecte a la proposta de modificació presentada anteriorment.

¹⁹³ L'ACAV i l'UCAVE consideren que el capítol VI també hauria d'incloure les centrals de reserva, ja que recull un article tan important com el nou art. 26, que estableix el règim sancionador d'aplicació en cas d'inobservança de les disposicions previstes en aquest Decret, i sol·liciten que el títol del capítol VI sigui: "De la protecció de les activitats professionals de les empreses de mediació turística."

¹⁹⁴ DECRET 158/2012, de 20 de novembre, pel qual es modifica el Decret 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges (DOGC 6268, de 5 de desembre de 2012).

2.6.7. Els procediments de reconeixement d'habilitacions de guia de turisme expedides per altres administracions públiques¹⁹⁵

L'Ordre departamental de modificació de l'Ordre ICT/352/2002, de 3 d'octubre, per la qual s'estableixen els procediments de reconeixement d'habilitacions de guia de turisme expedides per altres administracions públiques i que estava prevista en el procés de revisió normativa iniciat l'any 2009, mentre era director general de Turisme Joan Carles Vilalta, no ha estat executada per Marian Muro, nomenada per aquest càrrec el gener de 2011. L'Ordre ha estat substituïda per un procediment de declaració prèvia en cas de desplaçament temporal o ocasional per a l'exercici de l'activitat de guia de turisme a l'interior de museus i monuments, ajustat a les indicacions del Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme.¹⁹⁶

Es tracta d'una declaració prèvia en cas de desplaçament temporal o ocasional per a l'exercici de l'activitat de guia de turisme a l'interior de museus inscrits en el Registre de Museus del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i monuments declarats Bé Cultural d'Interès Nacional.¹⁹⁷ Fa referència a la primera prestació del servei de guia de turisme a Catalunya o a la renovació anual de la declaració i hi consten, entre d'altres, les dades identificatives del declarant, l'Estat d'establiment legal on desenvolupa l'activitat de guia de turisme i on té l'alta fiscal, la descripció dels serveis a prestar —fent especial esment a la durada, continuïtat i periodicitat— i els períodes durant els quals s'ha desplaçat temporalment o ocasionalment a Catalunya, en cas de renovació anual de la declaració.¹⁹⁸

La declaració, degudament complimentada i signada, s'ha de trametre al Servei de Qualitat Turística de la DGT, podent-se avançar per correu electrònic al RTC.¹⁹⁹

¹⁹⁵ Declaració prèvia en cas de desplaçament temporal o ocasional per a l'exercici de l'activitat de guia de turisme a l'interior de museus i monuments (adaptada a l'activitat de guia de turisme d'acord amb el model previst a l'article 13 i a l'annex XI del RD 1837/2008, de 8 de novembre, pel qual s'incorporen a l'ordenament jurídic espanyol la DIRECTIVA 2005/36/CE, de 7 de setembre de 2005, i la DIRECTIVA 2006/100/CE, del Consell, de 20 de novembre de 2006, relatives al reconeixement de qualificacions professionals, així com a determinats aspectes de l'exercici de la professió d'advocat (BOE 280, de 20 de novembre de 2008)). Consultat a:

<http://www20.gencat.cat/docs/empresaiocupacio/01%20-%20Informacio%20Departamental/01%20-%20Departament/07%20-%20Normativa/Turisme/Arxius/Declaracio_previa_catala_re.pdf> [amb accés el 30 de juny de 2012].

¹⁹⁶ Informació facilitada pel Joan Domènec Abad, subdirector general d'Ordenació Turística, el 06 de juny de 2012.

¹⁹⁷ Declaració prèvia adaptada a l'activitat de guia de turisme d'acord amb el model previst a l'art. 13 i a l'annex XI del RD 1837/2008, de 8 de novembre.

¹⁹⁸ Consultat a:

<http://www20.gencat.cat/docs/empresaiocupacio/01%20-%20Informacio%20Departamental/01%20-%20Departament/07%20-%20Normativa/Turisme/Arxius/Declaracio_previa_catala_re.pdf> [amb accés el 7 de juny de 2012].

¹⁹⁹ Consultat a: <registredeturisme.emo@gencat.cat.> [amb accés el 7 de juny de 2012].

En l'àmbit del Sistema de Qualitat Turística de Catalunya s'està treballant, durant el 2012, en un projecte molt embrionari per als guies de turisme, amb l'objectiu de fomentar aquesta professió des d'una perspectiva de qualitat.²⁰⁰

2.6.8. *La creació de la Taula del Turisme de Catalunya*²⁰¹

Entre les finalitats de les administracions turístiques i dels subjectes turístics hi ha les d'impulsar al desenvolupament de nous productes turístics, promoure la qualitat i la competitivitat dels serveis turístics i fomentar la modernització del sector (art. 3 de la LTC). A més, participar en la planificació, la programació i l'adopció de les decisions de les administracions turístiques és un dret de les empreses turístiques reconegut per la LTC en l'art. 35.c).

L'any 2009 i en el marc de la revisió i actualització de la normativa en turisme, el projecte de decret de creació de la Comissió Interdepartamental de Turisme i la Mesa Sectorial del Turisme tenia com a objectiu crear una plataforma de participació estable i permanent de tots els agents que intervenen en el desenvolupament de l'activitat turística, ja siguin públics o privats. Les dues direccions generals de turisme que han estat directament implicades en el procés de revisió i actualització de la normativa turística han coincidit en la visió d'afavorir i impulsar la col·laboració i cooperació entre els agents turístics i amb l'Administració.

Així, per donar resposta a l'entorn canviant i dinàmic del sector, finalment l'any 2011 es va crear la Taula del Turisme de Catalunya com a òrgan col·legiat, permanent, consultiu, de col·laboració i assessorament del conseller o consellera del departament competent en matèria de turisme. Entre les funcions de la Taula del Turisme de Catalunya, destaquem les que s'inclouen en l'art. 2. e) i f), relatives a la regulació turística:

- e) *Debatre de forma prèvia nous projectes normatius en matèria turística, així com col·laborar en la determinació dels criteris interpretatius de les normes turístiques vigents.*
- f) *Analitzar l'impacte de normes que incideixin sobre els establiments i les activitats turístiques.*

²⁰⁰ La lliure prestació de serveis en el mercat europeu està generant en el col·lectiu professional de guies una certa intranquil·litat, ja que percep un cert intrusisme laboral i es qüestiona la capacitat dels guies provinents d'altres indrets de la Comunitat Europea, així com la qualitat del servei prestat si no coneixen suficientment les singularitats del patrimoni, la cultura i la identitat del país.

²⁰¹ D 420/2011, de 20 de desembre, de creació de la Taula del Turisme de Catalunya (DOGC 6030, de 22 de desembre de 2011).

Aquesta filosofia, que promou el debat i un cert grau de consens, ja ha format part del procés d'actualització i revisió normativa, essent, segons la nostra opinió, una de les possibles causes del retard que s'ha produït en l'aprovació de la nova regulació.

Atès l'objecte d'estudi del present treball, també volem destacar les funcions contingudes en l'art. 2.h), i) i m), que fan referència a la formació, la investigació, la innovació i la qualitat de l'ocupació en turisme en els termes següents:

- h) Recomanar i proposar actuacions en l'àmbit de la formació en turisme.*
- i) Proposar línies prioritàries d'anàlisi, investigació i innovació en l'àmbit turístic.*
- j) Promoure la qualitat de l'ocupació en el sector turístic.*

Segons la nostra opinió, debatre i proposar aspectes relacionats amb la formació i amb la recerca en turisme suposa una oportunitat i una responsabilitat que demana el rigor i compromís dels membres de la Taula. També és necessari un profund coneixement del sistema de formació en Turisme a Catalunya, tant pel que fa a la FP com a la formació universitària, que s'ha consolidat en els darrers quinze anys.

Un plantejament similar a la creació de la Taula ja havia estat formulat en la ponència de recursos humans del CTC celebrat a Girona l'any 2004. Una de les línies d'actuació proposades en el pla d'acció va ser "constituir un fòrum permanent de les professions i la formació turística" (MAJÓ I ABELLANET, 2004, p. 62). L'esmentat fòrum responia a la necessitat de promoure polítiques i criteris comuns entre les diferents administracions i els agents sectorials (associacions, empreses, centres de formació, etc...) i d'impulsar programes d'actuació conjunts que afavorissin un tractament més coordinat i coherent de les diferents actuacions en formació i turisme. La proposta, a la que es va donar un nivell de prioritat alt, va ser formulada per MAJÓ I ABELLANET (2004) en els termes següents:

Constitució d'una Taula permanent de les professions i la formació turística en la que participin l'empresariat, els departaments de Comerç, Turisme i Consum, de Treball, d'Educació i d'Universitats, centres de formació, universitats i altres empreses i entitats interessades en impulsar programes d'actuació conjunts. Les diferents accions s'orientaran a la formació, la integració de la immigració, l'obtenció de dades i a promoure la difusió de la imatge del sector turístic. Aquest fòrum hauria de ser un nucli estable, amb òrgans propis de gestió, amb l'objectiu de promoure fonamentalment:

- Una major col·laboració entre les entitats i les administracions implicades en la inserció laboral i en la promoció de l'ocupació en l'àmbit local i la coordinació dels serveis d'orientació, formació, inserció i seguiment.*
- La col·laboració entre els centres educatius, els agents sectorials i les administracions implicades per posar en marxa o intensificar accions de formació.*

- *La definició de les línies d'actuació prioritàries per a una eficient gestió dels fons per formació.*
- *La definició de nous marcs de treball per a becaris, investigadors, formació pràctica, intercanvis, etc...*
- *L'impuls d'accions de sensibilització i de dinamització per fer atractiu el turisme i les professions turístiques.*
- *La gestió de la immigració en el turisme.*
- *Un codi de fidelització dels col·laboradors a l'empresa. (p. 82)*

El 31 de desembre de 2005 era el termini per a la constitució del fòrum de les professions i la formació turística, i el primer pla d'acció s'havia de plantejar durant el primer trimestre de 2006. L'avaluació de les actuacions i propostes s'havia de fer en el marc del següent CTC. Finalment, encara que no es va arribar a constituir en els termes que s'havia plantejat, la DGT va crear amb posterioritat al Congrés la Taula del mercat de treball, integrada per uns trenta membres, un dels grups de treball derivats de l'Observatori de Turisme.²⁰² Tot i constatar, amb la creació de l'esmentada Taula, la rellevància que l'Administració donava al fet de disposar d'un espai per al debat i l'elaboració de propostes en matèria laboral i de formació turística, mai es va anar més enllà d'una manifestació de voluntats. Segons la nostra opinió, la Taula del mercat de treball podia haver estat un instrument molt vàlid per al debat coordinat i conjunt, i per definir estratègies d'actuació. Potser hauria calgut desenvolupar un model més dinàmic, amb la creació de comissions de treball actives per dur a terme projectes concrets i prioritàris, i assignar recursos per a la seva correcta execució.

L'any 2011, amb la creació de la Taula del Turisme de Catalunya, la DGT va adquirir un renovat compromís i va adaptar els objectius i la composició de la Taula a les noves necessitats del sector, donant una major amplitud a les funcions que se li assignaven. Els òrgans de la Taula del Turisme permeten conèixer els seus àmbits prioritàris d'actuació, determinats com segueix a l'art. 5 del Decret 420/2011:

- 5.1 *Sens perjudici de la seva capacitat d'autoorganització, els òrgans de la Taula del Turisme són el Consell i les comissions sectorials.*
- 5.2 *Les comissions sectorials són les següents:*
 - a) *La Comissió Sectorial d'Ordenació.*
 - b) *La Comissió Sectorial de Programació.*

²⁰² L'autora del present treball va ser un dels membres de la Taula del mercat de treball, des de la seva constitució. Aquesta Taula pràcticament no va tenir activitat.

c) *La Comissió Sectorial de Coneixement i Estratègia.*²⁰³

d) *La Comissió Sectorial de Qualitat i Innovació.*

5.3 *Es podran crear noves comissions sectorials i modificar les existents sempre que així ho determini, si s'escau, el reglament de funcionament de la Taula de Turisme.*

L'acció de les comissions sectorials queda subjecta a l'àmbit de decisió del Consell. Es preveu un tipus d'organització oberta a persones amb experiència i coneixements sobre els camps a tractar, que poden constituir grups específics de treball. La possibilitat de presentar propostes obre un ampli ventall de possibilitats per al desenvolupament del sector. En aquest context, el lideratge i la gestió dels grups de treball ha de ser un punt clau per a l'èxit d'aquest nou i col·laboratiu marc d'actuació.

Altres models de fòrums sectorials en funcionament són, per exemple, el Conseil Canadien des ressources humaines en tourisme (CCRHT) i el Conseil Québécois des ressources humaines en tourisme (CQRHT), organismes sense ànim de lucre que pretenen incrementar el nivell de professionalitat de la indústria turística al Québec i al Canadà i que coordinen els esforços de tots els actors del sector. La seva missió és contribuir a l'elaboració d'estratègies de desenvolupament dels recursos humans per elevar el nivell de professionalitat de la indústria turística i, en conseqüència, millorar el creixement econòmic del sector al Québec i la seva competitivitat a escala internacional. El CQRHT proposa tallers de perfeccionament, publicacions (sobre normes de competència professional, manuals de formació i de gestió, estudis sobre la mà d'obra...), i un programa de sensibilització envers els estudis de Turisme, entre d'altres. Organitzen jornades anuals de recursos humans en el turisme, i el 2005-06 van celebrar 10 anys de *passion et métier*²⁰⁴. Consideren que per a triomfar en el turisme no és suficient comptar amb destinacions meravelloses i bones instal·lacions, sinó que cal personal apassionat i amb ofici. Han aconseguit establir un marc formal i efectiu de relacions entre els actors de la indústria turística, que han après, amb el temps, a comunicar-se i abordar temes que no tenien costum de compartir, com ara el factor humà en el turisme i la seva gestió.²⁰⁵

Altres funcions de la Taula del Turisme de Catalunya s'orienten a la implantació i al desplegament del sistema de qualitat turística, a promoure inversions que puguin

²⁰³ L'autora del present treball ha estat convidada per la DGT a formar part de la Comissió Sectorial de Coneixement i Estratègia. A 30 de juny de 2012 encara no s'havia celebrat cap reunió.

²⁰⁴ "Passió i ofici", segons la traducció de l'autora d'aquest treball.

²⁰⁵ Informació extreta de la presentació realitzada per l'autora d'aquest treball a la convenció, a Barcelona, del Congrés de Turisme de Catalunya del 2006, el dia 11 de desembre, sobre "El factor humà en el turisme". Aquesta presentació no ha estat publicada. Cal assenyalar que no va ser pròpiament un Congrés sinó un acte per complir l'expedient en el que es va demanar a dos dels ponents del Congrés de Girona, Pere Duran, director de Turisme de Barcelona i Maria Abellanet, consellera delegada del CETT, que fessin un balanç de seguiment de les propostes d'actuació de les respectives ponències, dels dos anys que havien passat des de l'anterior congrés.

incrementar l'afluència de turistes, i a impulsar l'emprenedoria turística. A més, la DGT està oberta a rebre propostes i iniciatives adequades als objectius que prioritza la Taula.

Com apuntava ARCARONS (2008) en la ponència sobre competitivitat del CTC del 2008, "l'èxit o el fracàs del turisme del nostre país estarà íntimament lligat a la capacitat d'integrar els sectors públics i privats en un projecte comú que obligui, el primer, a disposar de polítiques específiques i diferenciades pel turisme i, el segon, a plantejar-se que l'èxit o fracàs de les seves activitats depèn de la seva capacitat d'actuació i màrqueting i del compromís empresarial que assumeixi, i no tant dels ajuts o les solucions que pretengui obtenir del sector públic" (p. 19).

2.6.9. Incentius en l'àmbit del Pla de Desenvolupament Turístic (PLADETUR)²⁰⁶

L'Ordre de convocatòria per concedir incentius en l'àmbit del PLADETUR és una Ordre d'ajuts de caràcter recurrent per millorar la competitivitat de les empreses i les destinacions turístiques dins el territori de Catalunya, que desenvolupa una part de les línies d'actuació que defineix el PETC 2005-2010. La darrera Ordre publicada ha estat la de 24 de febrer de 2010, amb un pressupost total de 7.750.000 € (els anys 2011 i 2012 no ha sortit publicada la convocatòria de PLADETUR).

És interessant remarcar que, segons indica el Pladetur de l'any 2010, "en cap cas poden concórrer a l'atorgament de les corresponents subvencions les persones físiques o jurídiques que, tot i estar-hi obligades, no figurin degudament inscrites en el Registre de Turisme de Catalunya a data de venciment del termini per presentar les sol·licituds pertinents" (annex 1, art. 1.2.4). Els establiments de restauració i els sol·licitants per a la creació i/o constitució d'empreses o establiments d'allotjament i oficines de turisme n'estan exempts. Els establiments de restauració han de fer constar que estan en disposició del permís municipal adient. En l'art. 1.2.5 de l'annex 1, l'Ordre especifica que "es consideren establiments i empreses turístiques, exclusivament, els que identifica la Llei de Turisme com a establiments d'allotjament turístic, establiments de mediació turística i establiments de restauració, en la modalitat restaurant i restaurant bar". Es consideren empreses i activitats d'interès turístic la resta, que presten serveis turístics complementaris.

L'Ordre consta de vuit programes. El primer va destinat a millores en l'accessibilitat dels establiments turístics i els establiments d'interès turístic perquè ajudin a presentar

²⁰⁶ O IUE/120/2010, de 24 de febrer, sobre la convocatòria per concedir subvencions en l'àmbit del Pla de desenvolupament turístic (DOGC 5581, de 5 de març de 2010).

Catalunya com a una destinació turística atractiva per a les persones amb mobilitat reduïda, discapacitada o amb necessitats especials. El segon programa és per a la creació i la reforma d'establiments d'allotjament. El programa 3 es destina al foment de línies de negoci d'oferta turística complementària. Té com a objectius "dotar i diversificar l'oferta turística en el territori complementària a la d'allotjament turístic, mitjançant la creació i la millora de serveis i activitats de turisme actiu, cultural, gastronòmic, de natura, de salut i altres activitats d'interès turístic". El programa 4 es centra en la competitivitat empresarial. El seu objecte és, d'una banda, la innovació tecnològica incorporant tecnologies de la informació i de comunicació per a la innovació en els processos de negoci i, de l'altra, la cooperació empresarial mitjançant l'impuls i el desenvolupament d'estructures associatives que permeti a les empreses turístiques millorar la seva posició competitiva.

El programa 5 impulsa la creació, la millora i la modernització de les oficines de turisme que tinguin com a titulars els ajuntaments i consells comarcals, consorcis, patronats o altres entitats de col·laboració interadministrativa d'àmbit municipal que preveu el Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril,²⁰⁷ pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya. El programa 6 promou el foment territorial del turisme i té com a objecte la creació i articulació de producte turístic. El programa 7, de senyalització turística, promou "la realització de projectes de senyalització d'itineraris rurals per fer a peu, amb bicicleta o a cavall, i els projectes de senyalització turística urbana, ja sigui dinàmica o bé estàtica, sota una única identificació tipogràfica i d'imatge per a tot el país". Finalment, el programa 8 fomenta la qualitat turística "incentivant els processos de millora contínua dels establiments turístics mitjançant la implantació de sistemes de qualitat".

Amb aquesta Ordre s'incentiven aspectes clau del PETC 2005-2010, com ara l'accessibilitat, la sostenibilitat, la qualitat, la identitat cultural, la innovació, l'orientació vers la demanda, el turisme familiar i la competitivitat. En l'àmbit públic, s'incentiva el turisme al servei del ciutadà, l'equilibri territorial, la desestacionalització i la col·laboració, cooperació i coordinació dels actors públics i privats. Els diferents programes del darrer PLADETUR són coherents amb les estratègies i línies d'actuació desenvolupades en el PETC i promouen el desenvolupament ordenat i amb una visió compartida del turisme, amb l'objectiu de mantenir i incrementar la competitivitat d'aquest sector a Catalunya.

²⁰⁷ DL 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya (DOGC 3887, de 20 de maig de 2003).

2.6.10. *L'impost sobre les estades en establiments turístics*²⁰⁸

L'impost sobre les estades en establiments turístics, regulat per la Llei 5/2012, del 20 de març, de mesures fiscals, financeres i administratives i de creació de l'impost sobre les estades en establiments turístics (art. 98 a 116), va entrar en vigor l'1 de novembre de 2012. Segons SOLÉ (2012), "tècnicament és un impost finalista o afectat, és a dir, la recaptació que s'obtingui d'aquest tribut propi de la Generalitat s'haurà de destinar a despesa —autonòmica o local— relacionada amb el turisme" (p. 13).

La Generalitat de Catalunya ha aprovat la creació de l'esmentat impost, anomenat *taxa turística*, amb l'objectiu de crear el Fons per al foment del turisme, "com a mecanisme destinat a finançar polítiques turístiques per al millorament de la competitivitat de Catalunya com a destinació turística" (art. 115.1). Els recursos del Fons, que estaran regulats per un Reglament, s'han de destinar a:

- a) *La promoció turística de Catalunya.*
- b) *L'impuls del turisme sostenible, responsable i de qualitat, i la protecció, preservació, recuperació i millorament dels recursos turístics.*
- c) *El foment, la creació i el millorament dels productes turístics.*
- d) *El desenvolupament d'infraestructures relacionades amb el turisme.* (art. 116)

Catalunya és la primera CA espanyola en implantar aquest impost, que grava les estades en els establiments hotelers, els apartaments turístics, els càmpings i els establiments de turisme rural, els albergs de joventut, els habitatges d'ús turístic, les àrees de pernoctació destinades a albergs mòbils, i les embarcacions de creuer turístic. La càrrega tributària varia segons quina sigui la categoria de l'establiment, i la ciutat de Barcelona rep un tractament diferenciat, amb tarifes superiors a la resta. El nou impost no penalitza el turisme familiar atès que els menors de 16 anys estan exempts de pagar, preveu excepcions per als programes de turisme social i, per no perjudicar les llargues estades, dicta que es cobri un màxim de set nits.

La Generalitat gestiona el 70% dels recursos recaptats i les administracions locals el 30% restant, a excepció de Barcelona, on aquest percentatge és més elevat.²⁰⁹ El finançament dels municipis turístics és un problema que s'ha agreujat amb la crisi econòmica de la Generalitat i dels ajuntaments, especialment profunda a partir de l'any 2011. L'impost, com indica SOLÉ (2012), "només amorteix el problema financer dels

²⁰⁸ L 5/2012, de 20 de març, de mesures fiscals, financeres i administratives i de creació de l'impost sobre les estades en establiments turístics (DOGC 6094, de 23 de març de 2012).

²⁰⁹ "La ciutat de Barcelona participa del percentatge del 30% del fons establert i del 50% de l'import que resulta d'aplicar l'increment de tarifa dels establiments de la ciutat de Barcelona amb relació a l'aplicada a la resta d'establiments del territori de Catalunya" (art. 116.2 de la L 5/2012, de 20 de març).

municipis amb allotjament turístic. No resol el problema dels municipis amb visitants de dia o excursionistes, excepte a Barcelona i les ciutats amb ports per creuers, on la Llei contempla el gravamen per als creueristes. El problema és inexistent en els municipis amb segones residències: disposen d'un IBI que permet gravar tots els immobles” (p. 13).

El sector privat participa, a través dels seus representants, en les decisions sobre l'aplicació dels recursos del Fons, amb què el Govern pretén assegurar la qualitat, la competitivitat i la promoció del turisme a Catalunya.

3. L'educació superior i el turisme a Catalunya

En l'àmbit de l'educació superior la CE defineix les competències exclusives de l'Estat mentre que, a Catalunya, l'Estatut d'Autonomia atorga a la Generalitat plena competència per a regular els ensenyaments. Aquest apartat, a més de l'àmbit de regulació normativa de la Generalitat de Catalunya sobre universitats, presenta la regulació del sistema educatiu i del sistema universitari a l'Estat Espanyol, així com del sistema universitari a Catalunya.

A més, amb l'objectiu de contextualitzar els estudis superiors de Turisme —que s'han dividit en tres etapes: l'extrauniversitària, la universitària i l'EEES—, s'ha incorporat informació referent a l'evolució de l'oferta d'estudis universitaris a Catalunya en el període d'implantació de la DT (1997-2008). Finalment, en aquest apartat es plantegen dos models alternatius d'universitat en l'àmbit del turisme, la tradicional i l'aplicada, i també s'aborda la interrelació universitat i empresa com a element fonamental per a l'ocupabilitat dels titulats.

3.1. Les competències de la Generalitat de Catalunya sobre universitats.

L'àmbit de regulació normativa

La Constitució Espanyola²¹⁰ (CE) reconeix el dret de tothom a l'educació i a la llibertat d'ensenyament (art. 27.1), així com l'autonomia de les universitats en els termes establerts per la llei (art. 27.10). L'art. 137 de la CE fa referència a l'autonomia de les CA per gestionar els seus interessos i l'art. 148 indica que aquestes podran assumir, entre d'altres, competències en matèria d'organització de les seves institucions d'autogovern, així com “en el foment de la cultura, de la investigació i, en el seu cas, de l'ensenyament de la llengua de la Comunitat Autònoma” (art. 148.17). També queden

²¹⁰ CE, de 27 de desembre de 1978.

perfectament definides en la CE la competència exclusiva de l'Estat sobre el foment i la coordinació general de la investigació científica i tècnica (art. 149.1.15) i sobre la regulació de les condicions d'obtenció, expedició i homologació dels títols acadèmics i professionals (art. 149.1.30).

D'altra banda, l'EAC de 1979²¹¹ va donar plena competència a la Generalitat de Catalunya per a la regulació i l'administració dels ensenyaments en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, en l'àmbit de les seves competències:

És de la competència plena de la Generalitat la regulació i administració de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, en l'àmbit de les seves competències, sens perjudici d'allò que disposen l'article 27 de la Constitució i Lleis Orgàniques que, conforme a l'apartat primer de l'article 81 d'aquella, el desenvolupin, de les facultats que atribueix a l'Estat el número 30 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució i de l'alta inspecció necessària per al seu compliment i garantia. (art. 15)

Com a conseqüència, es van traspasar a la Generalitat de Catalunya funcions i serveis que fins aleshores venia realitzant l'Estat.²¹² Així mateix, a l'art. 9.7 del mateix EAC, s'atribuïen a Catalunya competències exclusives en matèria d'investigació.²¹³ Pel que fa a la formació turística, tal com s'ha esmentat en l'apartat 2.2 d'aquest treball, les competències de la Generalitat formaven part del traspàs de competències exclusives en matèria de turisme (RD 3168/1982, de 15 d'octubre).

En principi, el vigent EAC de 2006²¹⁴ incorpora mecanismes que dificulten la intervenció de l'Estat en els àmbits que aquest reserva a la Generalitat de Catalunya, i distingeix entre els ensenyaments no universitaris (art. 131) i els ensenyaments universitaris, als quals dona un tracte particular en l'art. 172, segons el qual:

1. *Correspon a la Generalitat, en matèria d'ensenyament universitari, sens perjudici de l'autonomia universitària, la competència exclusiva sobre:*
 - a. *La programació i la coordinació del sistema universitari català, en el marc de la coordinació general.*
 - b. *Les decisions de creació d'universitats públiques i l'autorització de les privades.*
 - c. *L'aprovació dels Estatuts de les universitats públiques i de les normes d'organització i funcionament de les universitats privades.*
 - d. *La coordinació dels procediments d'accés a les Universitats.*

²¹¹ LO 4/1979, de 18 de desembre.

²¹² RD 2809/1980, de 3 d'octubre, sobre el traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria d'ensenyament (BOE 314, de 31 de desembre de 1980).

²¹³ Sens perjudici d'allò que disposa el número 15 de l'apartat 1 de l'art. 149 de la CE, segons el qual són competències exclusives de l'Estat el foment i la coordinació general de la investigació científica i tècnica.

²¹⁴ LO 6/2006, de 19 de juliol.

- e. *El marc jurídic dels títols propis de les universitats, d'acord amb el principi d'autonomia universitària.*
 - f. *El finançament propi de les universitats i, si escau, la gestió dels fons estatals en matèria d'ensenyament universitari.*
 - g. *La regulació i la gestió del sistema propi de beques i ajuts a la formació universitària i, si escau, la regulació i la gestió dels fons estatals en aquesta matèria.*
 - h. *El règim retributiu del personal docent i investigador contractat de les universitats i l'establiment de les retribucions addicionals del personal docent funcionari.*
2. *Correspon a la Generalitat, en matèria d'ensenyament universitari, sens perjudici de l'autonomia universitària, la competència compartida sobre tot allò a què no fa referència l'apartat 1, que inclou en tot cas:*
- a) *La regulació dels requisits per a la creació i el reconeixement d'universitats i centres universitaris i l'adscripció d'aquests centres a les universitats.*
 - b) *El règim jurídic de l'organització i el funcionament de les universitats públiques, incloent-hi els òrgans de govern i de representació.*
 - c) *L'adscripció i la desadscripció de centres docents públics o privats per a impartir títols universitaris oficials i la creació, la modificació i la supressió de centres universitaris en universitats públiques, i també el reconeixement d'aquests centres en universitats privades i la implantació i la supressió d'ensenyaments.*
 - d) *La regulació del règim d'accés a les universitats.*
 - e) *La regulació del règim del professorat docent i investigador contractat i funcionari.*
 - f) *L'avaluació i la garantia de la qualitat i de l'excel·lència de l'ensenyament universitari, i també del personal docent i investigador.*
3. *La competència executiva sobre l'expedició dels títols universitaris oficials.*

Entre les competències exclusives de la Generalitat de Catalunya en matèria d'ensenyament universitari i, sens perjudici de l'autonomia de les universitats anteriorment esmentada, destaquem, entre d'altres, la programació i la coordinació del sistema universitari català en el marc de la coordinació general, la coordinació dels procediments d'accés a les universitats i el marc jurídic dels títols propis. En aquest darrer cas, GRAU (2006) destaca la novetat relativa al marc jurídic dels títols propis de les universitats, d'acord amb el principi d'autonomia universitària, que reconeix un nivell d'intervenció per part de la Generalitat en un àmbit dels títols propis que la normativa sectorial tradicionalment ha deixat exclusivament en mans de les universitats.

Entre les competències de la Generalitat compartides amb l'Estat destaquem, a efectes d'aquest estudi, la regulació dels requisits per a la creació i el reconeixement d'universitats i centres universitaris, i l'adscripció d'aquests centres a les universitats,

l'adscripció i desadscripció de centres docents públics o privats per a impartir títols universitaris oficials, la regulació del règim d'accés a les universitats, i l'avaluació i la garantia de la qualitat i de l'excel·lència de l'ensenyament universitari (art. 172.2).

La Generalitat de Catalunya té la competència executiva sobre l'expedició dels títols universitaris oficials (art. 172.3). Pel que fa als ensenyaments i a la formació sobre turisme que no donin dret a l'obtenció d'un títol oficial, aquesta és una competència exclusiva de la Generalitat (art. 171.e). A la Taula 18 es presenten les referències bàsiques sobre l'evolució del sistema universitari català (1980-2010).

Taula 18. Referències bàsiques sobre l'evolució del sistema universitari català (1980-2010)

Any	Referències bàsiques
1980	Transferència de competències a la Generalitat de Catalunya. Estructuració del Departament d'Ensenyament.
1984	Creació del Consell Interuniversitari de Catalunya (CIC).
1986	Regulació del règim i l'adscripció a les universitats públiques dels centres docents d'ensenyament superior.
1990	Creació de l'Oficina de Preinscripció Universitària (OPU).
1992	Creació del Comissionat per a Universitats i Recerca (CUR).
1994	Creació de la Xarxa de Centres de Referència de Recerca i Desenvolupament.
1996	Constitució del Consorci Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya.
1996	Regulació de l'acreditació dels diplomes i títols propis de les universitats catalanes.
1997	Regulació de la programació universitària de Catalunya i els procediments de creació o reconeixement i de reordenació de centres docents universitaris i d'implantació d'ensenyaments.
1998	Creació del Comissionat per a la Societat de la Informació (CSI).
2000	Creació del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI).
2001	Creació de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR).
2002	Creació de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP).
2003	Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'Universitats de Catalunya.
2003	Creació de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU).
2003	Creació de l'Oficina de l'Espai Europeu de l'Ensenyament Superior i l'Oficina de Promoció de les Universitats de Catalunya.
2006	Creació del Departament d'Educació i Universitats, en substitució del DURSI.
2006	Creació del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa (DIUE).
2007	Creació i regulació del Registre de Centres i Estudis Universitaris de Catalunya.
2008	Publicació del <i>Llibre Blanc de la Universitat de Catalunya</i> .
2010	Creació del Departament d'Empresa i Ocupació, en substitució del DIUE.

Font: Elaboració pròpia.

El 1980 es va produir el traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria d'ensenyament.²¹⁵ Encara que, com indiquen PRUJÀ I ESCOLÀ (2004, 49)²¹⁶:

²¹⁵ RD 2809/1980, de 3 d'octubre.

²¹⁶ Els autors PRUJÀ I ESCOLÀ (2004) descriuen amb profunditat la posada en funcionament del servei públic d'accés a la universitat i la seva gestió, a Catalunya, entre els anys 1987 i 2000.

La transferència de competències en matèria universitària al Govern de la Generalitat de Catalunya no arribaria fins el 1985. Aquest compàs d'espera no va significar, ni molt menys, que la comunitat universitària catalana restés al marge de tota iniciativa, ja fos operativa o reflexiva, amb relació al greu problema d'accés a la universitat, ja que feia anys que s'hi treballava.

Aquell mateix any 1980, amb la creació de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT),²¹⁷ el Govern de Catalunya va voler donar un impuls a la recerca i a les estructures necessàries per dur-la a terme, reunint i coordinant esforços per tal d'elaborar i executar la política científica pròpia que Catalunya requeria per transformar-se i adequar-se a la nova realitat econòmica i social. També es va crear el Departament d'Ensenyament,²¹⁸ del qual depenia la Direcció General d'Ensenyament Universitari (DGEU), a què es van integrar el Servei d'Universitats, el Servei de Formació i Perfeccionament del Professorat i el Gabinet Tècnic de Recerca.²¹⁹

El 1984 es va crear el CIC, com a òrgan de consulta i d'assessorament del Departament d'Ensenyament en referència a la coordinació i a la programació universitàries de Catalunya.²²⁰ Entre les tasques que ha dut a terme el CIC se'n pot destacar la coordinació del curs d'orientació universitària (COU) i de les Proves d'Aptitud per a l'Accés a la Universitat (PAAU), i del procés de preinscripció universitària.

Els serveis de l'Administració de l'Estat en matèria d'universitats van ser traspassats a Catalunya el 1985.²²¹ El Govern de la Generalitat va regular, el 1986, el règim d'adscripció de centres docents d'ensenyament superior a universitats públiques catalanes, fixant el procediment per a l'adscripció i els requisits i les condicions imposades als centres docents adscrits, avançant-se així a la regulació de mínims de l'Estat, que no tindria lloc fins l'any 1991.²²²

²¹⁷ D 217/1980, de 5 de novembre, de creació de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (DOGC 93, de 12 de novembre de 1980).

²¹⁸ D 232/1980, de 18 de novembre, d'estructuració orgànica del Departament d'Ensenyament (DOGC 96, de 26 de novembre de 1980) i D 302/1980, de 22 de desembre, de creació dels Serveis Territorials del Departament d'Ensenyament (DOGC 103, de 29 de desembre de 1980).

²¹⁹ D 282/1980, d'1 de desembre, que desenvolupa l'estructura orgànica del Departament d'Ensenyament (DOGC 101, de 17 de desembre de 1980).

²²⁰ LO 26/1984, de 19 de desembre, de coordinació universitària i de creació de consells socials (DOGC 499, de 31 de desembre de 1984). (Posteriorment L 15/1998, de 28 de desembre, del Consell Interuniversitari de Catalunya (DOGC 2799, de 5 de gener de 1999)).

²²¹ RD 305/1985, de 6 de febrer, sobre el traspass de serveis de l'Estat en matèria d'universitats (DOGC 522, de 20 de març de 1985).

²²² D 298/1986, de 25 de setembre, de regulació del règim i l'adscripció a universitats públiques de centres docents d'ensenyament superior (DOGC 754, de 17 d'octubre de 1986). (Derogat pel D 390/1996, de 2 de desembre de 1986); i RD 557/1991, de 12 d'abril, sobre la creació i el reconeixement d'universitats i centres universitaris (BOE 95, de 20 d'abril de 1991). (Ampliat pel RD 485/1995, de 7 d'abril).

Amb la creació de l'OPU, adscrita al Departament d'Ensenyament,²²³ l'any 1990 Catalunya va assumir plenament el procediment per a l'ingrés i la distribució dels estudiants als centres universitaris, segons les seves preferències.

L'any 1992, el Departament de la Presidència va assumir les competències en matèria d'universitats, atribuïdes fins llavors al Departament d'Ensenyament, i es va crear el càrrec de CUR, amb funcions de direcció, planificació i execució en universitats i recerca —entre aquestes hi havia la d'elaborar la programació universitària de Catalunya i presidir el CIC i el CIRIT—. ²²⁴ En virtut del D 318/1992, de 28 de desembre, la Direcció General d'Universitats (DGU) va passar a adscriure's al Departament de la Presidència, sota la dependència del comissionat, amb totes les seves funcions llevat les de recerca —que van passar a la Direcció General de Recerca, adscrita al mateix Departament—, i l'Oficina de Preinscripció Universitària (OPU), creada el 1990, va passar a dependre del CUR. L'any 1994, i com a conseqüència de l'aprovació del Pla de Recerca de Catalunya 1993-1996, es va crear la xarxa de centres de referència de recerca amb l'objectiu de desenvolupar-lo.²²⁵

L'avaluació i millora de la qualitat docent i investigadora es va considerar un objectiu prioritari del sistema universitari català. Amb aquesta finalitat es va constituir, l'any 1996, el Consorci Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya,²²⁶ que posteriorment es va transformar en l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya (AQU).²²⁷

El sistema d'acreditació dels ensenyaments conduents a l'obtenció de diplomes i títols propis de la universitat, de caràcter no oficial, va ser regulat el desembre de 1996 pel D 406/1996, de 24 de desembre,²²⁸ que també contemplava la possibilitat d'acreditar diplomes i títols en centres docents d'ensenyament superior que no fossin titularitat de la universitat. En aquest cas es requeria un conveni de col·laboració entre el titular del centre i la universitat que en regulés la vinculació acadèmica. Segons el Decret, els

²²³ D 159/1990, de 20 de juny, pel qual es crea l'OPU (DOGC 3342, de 13 de juliol de 1990). (Modificat pel D 318/1992, de 28 de desembre, alhora derogat pel D 127/2000, de 3 d'abril, el qual manté la vigència dels preceptes del D 159/1990, de 20 de juny). (Derogat parcialment pel D 313/2004, de 8 de juny. Només manté la vigència el paràgraf 1r de l'article 1).

²²⁴ D 318/1992, de 28 de desembre, pel qual es crea el càrrec de comissionat per a Universitats i Recerca i es regulen l'organització i distribució de funcions en matèria d'universitats i recerca (DOGC 1690, de 4 de gener de 1993).

²²⁵ D 26/1994, de 8 de febrer, sobre la creació de la xarxa de centres de referència de recerca i desenvolupament de la Generalitat de Catalunya (DOGC 1862, de 18 de febrer de 1994).

²²⁶ D 355/1996, de 29 d'octubre, de constitució del Consorci Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya (DOGC 2277, de 6 de novembre de 1996).

²²⁷ D 93/2003, d'1 d'abril, pel qual s'aproven els Estatuts de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (DOGC 3862, de 10 d'abril de 2003).

²²⁸ D 406/1996, de 24 de desembre, pel qual es regula l'acreditació dels diplomes i títols propis de les universitats catalanes (DOGC 2301, de 2 de gener de 1997).

plans d'estudi dels diplomes o títols propis acreditats per la Generalitat de Catalunya havien de ser publicats per la universitat al DOGC.

Un dels objectius permanents de la política universitària catalana ha estat donar resposta a la demanda social d'ensenyaments superiors i a les necessitats concretes dels diferents nuclis de població, tot considerant els recursos disponibles. Així, doncs, aquest objectiu quedava atribuït a les universitats públiques per la LO 11/1983,²²⁹ de Reforma Universitària (LORU) i, posteriorment, per la LO 26/1984, de 19 de desembre. El 1997 es va regular el procediment per a l'elaboració i l'aprovació de la Programació Universitària de Catalunya i els procediments de creació o reconeixement i de reordenació dels centres docents universitaris i d'implantació d'ensenyaments.²³⁰

Posteriorment, la Generalitat va voler impulsar i fer accessible a tots els ciutadans, a través de la creació del Comissionat per a la Societat de la Informació, la informàtica, les telecomunicacions, la telemàtica i els audiovisuals.²³¹

L'any 2000 es va crear el DURSI,²³² del qual depenien, entre d'altres, la DGU i la Direcció General de Recerca. L'art. 1.2 del D 123/2000 determina, com segueix, l'àmbit de competències del DURSI:

Li correspondran la planificació, l'ordenació, la direcció i l'execució de les competències atribuïdes a la Generalitat de Catalunya en matèria d'universitats, recerca, noves tecnologies de la informació i comunicació i societat de la informació, d'acord amb les directrius generals del Govern.

La Secretaria del CIC i la CIRIT restarien adscrites al DURSI, així com l'AGAUR, una nova entitat de dret públic creada amb l'objectiu explícit de gestionar les beques i els ajuts universitaris i de recerca, i per fomentar actuacions en matèria d'universitats, recerca i innovació tecnològica competència de la Generalitat de Catalunya.²³³

L'any 2002 es va crear l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP), per iniciativa de la Universitat de Barcelona (UB), la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), la Universitat Pompeu Fabra (UPF), la Universitat de Girona (UdG), la Universitat de Lleida (UdL), la Universitat Rovira i Virgili (URV) i la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), amb la finalitat

²²⁹ LO 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària (LORU) (BOE 209, d'1 de setembre de 1983). (Es deroga en la forma indicada per la LO 6/2001, de 21 de desembre (LOU)).

²³⁰ D 258/1997, de 30 de setembre, pel qual es regula la programació universitària de Catalunya i els procediments de creació o reconeixement i de reordenació de centres docents universitaris i d'implantació d'ensenyaments (DOGC 2492, de 9 d'octubre de 1997). (Correcció d'errada al DOGC 2494, de 13 d'octubre).

²³¹ D 125/1998, de 26 de maig, pel qual es crea el Comissionat per a la Societat de la Informació, i se n'estableixen les funcions i l'organització (DOGC 2653, de 4 de juny de 1998).

²³² D 123/2000, de 3 d'abril, pel qual es crea el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació i es determina el nombre dels departaments en què s'estructura l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 3112, de 3 d'abril de 2000).

²³³ L 7/2001, de 31 de maig, de creació de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (DOGC 3407, de 12 de juny de 2001).

principal de ser la veu de les universitats públiques de Catalunya i de sumar esforços per promoure iniciatives, programes i projectes conjunts pel bé de la millora del sistema universitari i perquè aquest esdevingués un motor de desenvolupament social, cultural i econòmic.²³⁴

Aquest procés de configuració d'una realitat universitària catalana, excel·lent en docència, recerca i transferència de coneixement, i amb voluntat d'integrar-se plenament a l'EEES,²³⁵ va culminar amb la promulgació de la Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'Universitats de Catalunya (LUC),²³⁶ la primera Llei d'Universitats aprovada pel Parlament de Catalunya.²³⁷ A Catalunya s'era conscient que el procés d'internacionalització requeria polítiques i estratègies de qualitat, de mobilitat dels estudiants i del professorat, i de convergència cap a l'EEES, el que suposava harmonitzar els cicles universitaris i fomentar uns ensenyaments superiors més generalistes en les primeres etapes i més especialitzats en les darreres. La universitat, considerada un motor de l'economia mitjançant l'estímul a la innovació, i conscient de la importància de la col·laboració entre universitats i empreses, crea centres de recerca universitaris, entre els quals hi ha els instituts universitaris i els parcs científicotecnològics.

Amb la promulgació de la LUC, el Govern català pretenia afrontar els nous reptes i les oportunitats que suposen per al món universitari els processos d'internacionalització, i va posar de manifest la voluntat clara d'integrar plenament la universitat catalana a l'EEES, excel·lent en docència, recerca i transferència de tecnologia i coneixement. Una internacionalització que es va plantejar des de la compatibilitat amb els trets culturals de Catalunya, que havien de ser presents a la universitat.

Les garanties de qualitat universitària són tractades en el Títol VII de la LUC. Segons l'art. 137.2., l'AQU és "el principal instrument per a la promoció i l'avaluació de la qualitat de formació universitària" i té com a objectiu "l'avaluació, l'acreditació i la certificació de la qualitat en l'àmbit de les universitats i dels centres d'ensenyament superior a Catalunya" (art. 140.1). Els seus Estatuts es van aprovar l'abril de 2003 mitjançant el D 93/2003, d'1 d'abril.

²³⁴ Consultat a: <<http://www.acup.cat/presentacio>> [amb accés el 18 de maig de 2012].

²³⁵ El 19 de juny de 1999, els ministres europeus d'educació van signar la Declaració de Bolonya per a la creació d'un EEES. Consultat a: <http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_15759149_1.pdf> [amb accés el 5 de novembre de 2012].

²³⁶ L 1/2003, de 19 de febrer, d'Universitats de Catalunya (LUC) (DOGC 3826, de 20 de febrer).

²³⁷ La LUC té en compte anteriors normes aprovades, com ara la L 15/1998, de 28 de desembre i la L 16/1998, de 28 de desembre, dels consells socials de les universitats públiques de Catalunya (DOGC 2799, de 5 de gener de 1999).

El mateix any 2003, amb l'objectiu d'assolir la plena integració de les universitats catalanes a l'EEES, com indica la LUC, i per tal de promoure les universitats de Catalunya a Europa al món, es van crear, respectivament, l'Oficina de l'Espai Europeu de l'Ensenyament Superior, i l'Oficina de Promoció de les Universitats de Catalunya, en el marc del CIC.²³⁸

És també rellevant la creació i la regulació del Registre de Centres i Estudis Universitaris de Catalunya, l'any 2007.²³⁹ La finalitat única del Registre, segons el Decret 76/2007, de 27 de març, és:

La inscripció de les universitats, els centres, les estructures i els ensenyaments que s'imparteixen al sistema universitari de Catalunya amb l'objectiu d'unificar i sistematitzar les dades relatives al sistema i fer-les accessibles al conjunt de la ciutadania. (art. 3)

A la Generalitat, la competència en matèria d'universitats des que li ha estat transferida, l'ha exercit, successivament, el Departament d'Ensenyament (1985),²⁴⁰ el CUR (1992),²⁴¹ i el DURSI (2000),²⁴² que l'any 2006 va ser substituït pel Departament d'Educació i Universitats.²⁴³ Aleshores es va crear el Departament d'Innovació, Universitats i Empresa (DIUE),²⁴⁴ que el 2010 passaria a denominar-se Departament d'Empresa i Ocupació.²⁴⁵ També l'any 2010 van passar a dependre del nou Departament d'Economia i Coneixement les universitats, la qualitat del sistema universitari, les beques que no eren competència del Departament d'Ensenyament, i el foment de la recerca.

Com s'aprecia, el Govern de Catalunya ha donat una importància notable i creixent al desenvolupament del coneixement a través de la formació universitària i de la recerca. Per aquesta raó s'han considerat elements fonamentals per al progrés del país garantir la igualtat d'oportunitats, la qualitat del sistema, assolir la competitivitat en un context internacional, impulsar l'adaptació de Catalunya a la Societat de la informació i assolir la plena integració a l'EEES.

Una de les mostres més rellevants de l'exercici de les competències de Catalunya en matèria d'universitats ha estat la creació de noves universitats públiques i l'autorització

²³⁸ D 253/2003, de 21 d'octubre, pel qual es creen l'Oficina de l'Espai Europeu de l'Ensenyament Superior i l'Oficina de Promoció de les Universitats de Catalunya (DOGC 3998, de 29 d'octubre de 2003).

²³⁹ D 76/2007, de 27 de març, pel qual es crea i regula el Registre de Centres i Estudis Universitaris de Catalunya (DOGC 4852, de 29 d'abril de 2007).

²⁴⁰ Regulat pel RD 305/1985, de 6 de febrer.

²⁴¹ Regulat pel D 318/1992, de 28 de desembre.

²⁴² Regulat pel D 123/2000, de 3 d'abril, i pel D 127/2000, de 3 d'abril, d'estructuració del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DOGC 3113, de 4 d'abril de 2000).

²⁴³ D 143/2006, de 13 de maig, i D 212/2006, de 23 de maig, d'estructuració del Departament d'Educació i Universitats (DOGC 4641, de 25 de maig de 2006).

²⁴⁴ D 421/2006, de 28 de novembre.

²⁴⁵ D 200/2010, de 27 de desembre.

d'universitats privades. La UB (creada l'any 1559), la UAB (el 1968) i la Universitat Politècnica de Barcelona (el 1971 —posteriorment UPC, el 1984—), ja existien amb anterioritat a l'EAC del 1979. A partir del moment en què la Generalitat de Catalunya va assumir les competències en matèria d'universitats es va desenvolupar per tot el territori català el que esdevindria l'actual sistema universitari de Catalunya. El Parlament de Catalunya va crear la UPF l'any 1990 a Barcelona i, l'any 1991, la UdL, la UdG i la URV.²⁴⁶ El 1995, el Govern va crear la UOC, amb una clara visió sobre l'impacte en la societat de les TIC i la seva aplicació en l'àmbit de la formació superior, absolutament innovadora pel seu caràcter no presencial i per l'ús intensiu de tecnologies multimèdia i interactiva.

Entre les universitats que han estat reconegudes pel Parlament de Catalunya hi ha la URL (1991), la Universitat de Vic (UVic, 1997), la Universitat Internacional de Catalunya (UIC, 1997) i la Universitat Abat Oliba CEU (UAO CEU, 2003).

En els epígrafs 3 i 5 d'aquest treball, dedicats a l'educació superior a Catalunya i a la implantació a les universitats catalanes de la DT, s'aprofundeix en alguns aspectes de les esmentades universitats. També s'hi desenvolupa el procés de preinscripció a la universitat, a Catalunya, una de les competències exclusives de la Generalitat. Atès que l'adscripció i la desadscripció de centres docents públics o privats per impartir títols universitaris oficials té relació directa amb la forma en què s'ha implantat la DT a Catalunya, aquest tema es tracta en l'apartat 3.6, relatiu als estudis superiors de Turisme. El mateix succeeix amb l'expedició de títols universitaris oficials.

Un altre element imprescindible a citar en aquest apartat és *el Llibre Blanc de la Universitat de Catalunya*, editat per l'ACUP (2008). Els vuit rectors de les universitats públiques de Catalunya van participar en una iniciativa de reflexió per situar l'educació i la recerca al centre del projecte de país, i plantejar estratègies concretes per a una millor contribució de la universitat de Catalunya a la societat i al país:

Una universitat compromesa amb la societat, els valors democràtics i la cultura catalana; amb una formació de qualitat, centrada en els estudiants i integrada en l'Espai Europeu d'Educació Superior; intensiva en recerca i al centre del sistema científic, tecnològic i cultural; com a motor de desenvolupament, innovació i benestar; europea amb vocació global i al servei de les persones que genera equitat i oportunitats de progrés. Basada en polítiques de personal àgils, encaminades a fomentar el talent i la confiança, una àmplia autonomia institucional i un robust sistema de rendició de comptes, un bon sistema de governança i una gestió eficient, un model de finançament adequat i basat en objectius i projectes. (ASSOCIACIÓ CATALANA D'UNIVERSITATS PÚBLIQUES [ACUP], 2008, p. 14)

²⁴⁶ La UdL, la UdG i la URV són successores dels respectius estudis generals de Lleida, Girona i Tarragona, suprimits el 1714.

És així com es va entrar en un nou i interessant període d'implantació dels graus, que també afectaria al GT, i que pot ser objecte d'estudis posteriors on s'avaluï el resultat d'aquest procés.

Atès que cal emmarcar el sistema universitari català en el context del sistema universitari de l'Estat espanyol, que té algunes competències exclusives sobre universitats i en comparteix d'altres amb Catalunya, a efectes d'aquest treball també cal tenir en consideració les referències bàsiques sobre l'evolució del sistema universitari a l'Estat espanyol entre els anys 1980-2000 (Taula 19) i els anys 2000-2010 (Taula 20).

Taula 19. Referències bàsiques sobre l'evolució del sistema universitari a l'Estat espanyol (1980-2000)

Any	Referències bàsiques
1980	Traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria d'ensenyament (RD 2809/1980).
1983	LO 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària (LORU).
1985	Traspàs de serveis de l'Estat en matèria d'universitats (RD 305/1985).
1985	Regulació del règim del professorat universitari (RD 898/1985).
1987	Regulació sobre l'obtenció, expedició i homologació de títols universitaris i normes dictades en el seu desenvolupament (RD 1946/1987, modificat pel RD 1267/1994, modificat pel RD 2347/1996).
1987	Directrius generals comunes dels plans d'estudi dels títols universitaris de caràcter oficial i vàlidesa en tot el territori nacional (RD 1497/1987).
1990	LO 1/1990, d'Ordenació General del Sistema Educatiu.
1991	Regulació sobre creació i reconeixement d'universitats i centres universitaris (RD 557/1991, ampliat pel RD 485/1995).
1991	Regulació dels procediments per a l'ingrés als centres universitaris (RD 1005/1991).
1991	Regulació del sistema general de reconeixement dels títols d'ensenyament superior dels Estats membres de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) que exigeixen una formació mínima de tres anys de durada (RD 1665/1991).
1992	Regulació sobre l'accés directe a ensenyaments conduents a títols oficials de primer cicle universitari o equivalents des de la FP (Ordre de 31 de juliol de 1992).
1995	Relació dels estudis universitaris vinculats a cadascuna de les opcions en què s'estructuren el COU i el batxillerat (Ordre de 30 de maig de 1995, actualitzada per l'Ordre de 26 de desembre de 1996).
1999	Regulació dels procediments de selecció per a l'ingrés en els centres universitaris dels estudiants que reuneixen els requisits legals necessaris per a l'accés a la universitat (RD 704/1999).
2000	Modificació del RD 1700/1991, pel qual s'estableixen l'estructura del batxillerat i el RD 1178/1992, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims del batxillerat (RD 3474/2000).

Font: Elaboració pròpia.

Reprenent el tema del traspàs de competències en matèria d'ensenyaments universitaris, com apunta GRAU (2006), les ingerències de l'Estat en el seu exercici han originat força conflictivitat competencial, ja que és la CEE qui marca el sostre competencial de l'Estatut de Catalunya.

Taula 20. Referències bàsiques sobre l'evolució del sistema universitari a l'Estat espanyol (2000-2010)

Any	Referències bàsiques
2001	LO 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (modificada per la LO 4/2007, de 12 d'abril).
2002	Accés al procediment de preinscripció universitària mitjançant Internet (R UNI/1272/2002).
2002	Creació de l'ANECA mitjançant l'acord del Consell de Ministres, el 19 de juliol.
2003	Establiment del sistema europeu de crèdits i el sistema de qualificacions a les titulacions universitàries de caràcter oficial, amb validesa al territori nacional (RD 1125/2003).
2003	Establiment del procediment per a l'expedició per part de les universitats del Suplement Europeu al Títol (SET) (RD 1044/2003).
2003	Aprovació del reglament del Consejo de Coordinación Universitaria (RD 1504/2003).
2004	Regulació sobre l'homologació de plans d'estudis i títols de caràcter oficial, amb validesa al territori nacional (RD 49/2004).
2004	Regulació de les condicions d'homologació i convalidació de títols i estudis estrangers d'educació superior (RD 285/2004, modificat pel RD 285/2004).
2005	Establiment de l'estructura dels ensenyaments universitaris i regulació dels estudis universitaris oficials de grau (RD 55/2005).
2005	Regulació dels estudis universitaris oficials de postgrau (RD 56/2005).
2006	LO 2/2006, de 3 de maig, d'Educació.
2007	LO 4/2007, de 12 d'abril, d'Universitats.
2007	Ordenació dels ensenyaments universitaris oficials (RD 1393/2007, modificat pel RD 861/2010).
2008	Regulació de l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau i dels procediments d'admissió a les universitats públiques espanyoles (RD 1892/2008, modificat pel RD 558/2010).
2009	Aprovació del reglament del Consejo de Universidades (RD 1677/2009).
2010	Regulació de l'expedició de títols universitaris oficials (RD 1002/2010).
2010	Aprovació de l'Estatut de l'Estudiant Universitari (RD 1791/2010).

Font: Elaboració pròpia.

També segons GRAU (2006), entre els diferents conflictes es podria destacar el referent al règim d'accés a la universitat²⁴⁷ o el relacionat amb l'avaluació de la qualitat. L'autora qüestiona que l'ANECA pugui exercir funcions d'avaluació del personal docent i investigador contractat de les universitats amb seu en CA que disposin d'un òrgan d'avaluació extern propi (en el cas de Catalunya, l'AQU).

Els conflictes entre les dues agències de qualitat persisteixen. Un exemple va succeir a l'hora d'aplicar els procediments de verificació dels títols adaptats a l'EEES, l'any 2012, fins al punt que el Consell de Direcció de l'AQU Catalunya va emetre un comunicat per manifestar la seva posició al respecte. En aquest comunicat es constata, literalment, que:

²⁴⁷ Com indica GRAU (2006), "és pendent de resolució un conflicte de competència interposat pel Govern de la Generalitat contra el RD 1640/1999, de 22 d'octubre, pel qual es regula la prova d'accés als estudis universitaris. En aquest conflicte es qüestionen determinats aspectes relatius a la determinació dels continguts de la prova, així com a la seva organització, atès que per la seva exhaustivitat no deixen marge a la Generalitat de Catalunya per desplegar-los i adaptar-los a les necessitats del nostre sistema universitari". (p. 113)

El plantejament fixat en el marc per a la Verificació, el Seguiment, la Modificació i l'Accreditació de les titulacions oficials (VSMA)²⁴⁸ està amenaçat per un procés de verificació que, com a conseqüència de la normativa estatal, ha adquirit una dimensió desproporcionada i una dinàmica complicada que es desenvolupa al marge de les necessitats de les universitats, de la responsabilitat d'AQU Catalunya i dels interessos de la societat. A més, el procediment s'ha agreujat a causa de l'aplicació informàtica per a la verificació del ministeri competent en matèria d'Universitats. [Finalment, insta al Govern de la Generalitat de Catalunya, per mitjà de la Secretaria d'Universitats i Recerca, que] (...) impulsi mesures adreçades al Ministeri per simplificar el procediment de la verificació, a fi de donar la màxima autonomia a les agències de qualitat acreditades per dur-lo a terme d'acord amb els criteris nacionals i internacionals.²⁴⁹

L'impuls normatiu realitzat pel Govern de Catalunya en l'àmbit d'universitats durant el període estudiat ha estat considerable, i amb una clara voluntat de servei per a l'impuls i la millora de la societat catalana. Malgrat tot, l'evolució del sistema universitari català pot requerir noves regulacions que es poden veure afectades per les limitacions que la legislació estatal acaba imposant al ple desplegament de les competències que l'EAC atorga en matèria d'universitats. En el moment de l'elaboració d'aquest treball, el finançament de les universitats catalanes és una de les principals preocupacions dels rectors, que es veuen obligats a aplicar elevats ajustos pressupostaris tot i considerar que amb aquesta mesura posen en perill l'excel·lència del sistema universitari català.

Les universitats de Catalunya no poden restar alienes als canvis de paradigmes que apareixen com a conseqüència de la forta crisi econòmica espanyola del tercer lustre del s. XXI. Amb tota probabilitat s'hauran d'abordar canvis estructurals, impensables fins al moment que, a més d'aportar millores en el vessant econòmic, puguin significar canvis positius en l'organització, la productivitat i l'excel·lència acadèmica, de recerca i de transferència de coneixement.

3.2. La regulació del sistema educatiu a l'Estat espanyol (1970-2008)

Atès que el sistema educatiu català s'emmarca dins el sistema educatiu de l'Estat espanyol, és imprescindible conèixer les lleis que l'han regulat i, com a conseqüència, els principals criteris sobre els que s'han fonamentat aquestes lleis.

²⁴⁸ En el VSMA, aprovat pel Consell de Direcció de l'AQU l'any 2010, la base per a la millora contínua dels ensenyaments universitaris oficials fins a l'acreditació dels títols és el seguiment i l'avaluació externa dels centres.

²⁴⁹ Aquesta informació prové del comunicat del Consell de Direcció de l'AQU, de 28 de març de 2012, rebut per la direcció de l'EUHT CETT-UB. El Consell de Direcció, com indica el propi comunicat, és l'òrgan superior de govern de l'AQU Catalunya i "està constituït pel president o presidenta de l'Agència; els rectors i rectores de les universitats públiques i el rector o rectora de la UOC; els rectors i rectores, fins a un màxim de tres, d'universitats privades; els presidents i presidentes dels consells socials de les universitats públiques; tres persones destacades de la comunitat acadèmica; dues persones del departament competent en matèria d'universitats; el president o presidenta de la Comissió d'Avaluació de la Recerca i de la Comissió de Professorat Lector i Professorat Col·laborador, i el director o directora d'AQU Catalunya".

3.2.1. *El sistema educatiu segons la LLEI 14/1970, de 4 d'agost, General d'Educació i finançament de la reforma educativa (LGE)*²⁵⁰

Amb la LGE es va plantejar una reforma integral del sistema educatiu espanyol, partint de la base de la igualtat d'oportunitats educatives. Segons aquesta Llei, corresponia al Govern, en matèria d'educació, la reglamentació de tots els ensenyaments i la concessió o reconeixement dels títols corresponents (art. 4.e) i la supervisió de totes les institucions d'ensenyament, estatal i no estatal (art. 4.f). A l'art. 12 s'indica que els nivells del nou sistema seran: "educació preescolar, general bàsica, universitària, de la formació professional i de l'educació permanent d'adults". El batxillerat unificat i polivalent (BUP), es desenvoluparà en tres cursos i, acadèmicament, donarà accés als estudis superiors o a la FP de segon grau (art. 21). El pla d'estudis l'establirà el Govern de l'Estat i tindrà matèries comunes, optatives i ensenyaments i activitats tècnico-professionals (art. 23). "La formació universitària anirà precedida pel COU", segons l'art. 31 de la LGE.

Per accedir a la universitat caldrà haver aprovat el COU i, a més, superar unes proves d'aptitud que es realitzaran reglamentàriament a la universitat, al districte a la qual pertanyi el centre on s'hagi cursat el COU, segons la Llei 30/1974, de 24 de juliol.²⁵¹ Per a la qualificació global es tindrà en compte l'historial acadèmic de l'alumnat. Segons l'art. 4, en aquells casos en que la legislació vigent no exigeixi el COU per accedir a les facultats, escoles tècniques superiors, col·legis universitaris i escoles universitàries, el Govern dictarà, a proposta del Ministeri d'Educació i Ciència, les normes reguladores de les proves d'aptitud per accedir-hi. Segons la disposició addicional primera de la L 30/1974, els requisits d'accés a la FP de segon grau no podran ser superiors als que s'exigeixin per accedir al COU.

La LGE indica que "els majors de 25 anys que no hagin cursat el batxillerat també podran accedir a l'educació universitària si superen unes proves establertes reglamentàriament amb aquesta finalitat" (art. 36.3). Segons la disposició addicional segona de la mateixa Llei, les proves d'aptitud s'implantaràn el curs 1974-1975 i afectaran l'alumnat que vulgui accedir a centres universitaris el curs 1975-1976.

Podran accedir a la FP de segon grau les persones que disposin del títol de batxiller i les que hagin acabat la FP de primer grau i segueixin els ensenyaments

²⁵⁰ L 14/1970, de 4 d'agost, General d'Educació i finançament de la reforma educativa (LGE) (BOE 187, de 6 d'agost de 1970). (Correccions d'errades al BOE 188, de 7 d'agost de 1970 i al BOE 112, de 10 de maig de 1974, i modificació al BOE 185, de 3 d'agost de 1976). (Es deroga per la LO 2/2006, de 3 de maig (LOE)).

²⁵¹ L 30/1974, de 24 de juliol, sobre les proves d'aptitud per a l'accés a les facultats, escoles tècniques superiors, col·legis universitaris i escoles universitàries (BOE 178, de 26 de juliol de 1974). (Derogada pel RD 1742/2003, de 19 de desembre).

complementaris que es requereixin. A la FP de tercer grau hi tindrà accés l'alumnat que hagi acabat un primer cicle en una facultat o escola tècnica superior, tots els graduats universitaris i l'alumnat d'FP de segon grau que hagi cursat els ensenyaments complementaris corresponents (LGE, art. 40).

En termes generals, segons PEDRÓ ET AL. (2008, 34):

La LGE va plantejar l'educació com "un procés continu", amb l'objectiu fonamental d'incrementar el rendiment de tot el sistema educatiu, perfeccionar la qualitat del procés intern de l'educació i fomentar l'expansió i la millora de l'ensenyament estatal, amb la cooperació i participació de l'ensenyament privat i de les entitats socials.

La LGE va unificar, doncs, la legislació educativa tot superant la fragmentació legislativa de les dècades anteriors, per etapes i nivells; va comportar una nova concepció del procés de "democratització de l'ensenyament", més enllà de la utilització retòrica del concepte per part del Ministeri de Lora Tamayo, i va establir una estructura nova en el sistema que, sobre el paper, afirmava el principi del dret a l'educació. Però el marc polític de la dictadura deslegitimaria aquests plantejaments i la insuficiència pressupostària d'Educació acabaria de rematar les novetats i millores en l'educació que la Llei hauria permès d'implantar.

La LGE, en l'art. 46, es refereix als ensenyaments especialitzats com "aquells que, per les seves particularitats o característiques, no estan integrats en els nivells, cicles i graus que constitueixen el règim comú", indicant que els requisits d'accés i les connexions amb la resta del sistema educatiu es determinaran reglamentàriament. Aquest era el cas dels estudis de Turisme abans de la seva implantació a la universitat a partir del curs 1997-1998.

3.2.2. El sistema educatiu segons la Llei Orgànica 1/1990, de 8 de gener, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE)²⁵²

El sistema educatiu a Espanya va ser reformat l'any 1990 mitjançant la LOGSE, amb l'objectiu d'incrementar la seva qualitat, a fi de donar resposta al nou marc europeu, i a les noves exigències que plantejaven els canvis culturals, tecnològics i productius de l'època. En el preàmbul, la Llei incorpora, entre d'altres, conceptes com ara el respecte als drets i les llibertats fonamentals, els hàbits de convivència democràtica o la no discriminació, els valors dels quals es transmeten a través de l'educació.

La LOGSE amplia l'educació bàsica fins als setze anys obligatòriament,²⁵³ reordena el sistema educatiu, garanteix l'educació secundària per a tothom, i reforma profundament la FP. Les noves etapes del sistema educatiu són l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària, que comprèn l'educació secundària obligatòria (ESO), el

²⁵² LO 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE) (BOE 238, de 4 d'octubre de 1990). (Es deroga per la LO 2/2006, de 3 de maig).

²⁵³ Setze anys és l'edat mínima legal d'incorporació al treball.

batxillerat, la FP de grau mitjà, la formació professional de grau superior (FPGS) i la formació universitària (art. 3).

Segons la nova regulació establerta per la LOGSE, el batxillerat (art. 25 a 29) té una durada de dos anys i prepara acadèmicament per als estudis posteriors d'FPGS i per als estudis universitaris. S'hi accedeix després d'haver cursat els 4 anys de l'ESO i d'estar en possessió del Graduat en Educació Secundària (GES). Té diferents modalitats: arts, ciències de la naturalesa i de la salut, humanitats i ciències socials, i tecnologia. S'organitza en matèries comunes, pròpies de la modalitat, i optatives, i preveu la possibilitat d'incloure en el currículum de les matèries optatives una fase de formació pràctica fora del centre.²⁵⁴

El primer curs de batxillerat, així com la FP específica de grau mitjà, es van implantar amb caràcter general el curs 1997-1998. El curs 1998-1999 es va implantar amb caràcter general el segon curs de batxillerat i es va deixar d'impartir el COU, el segon curs d'FP de segon grau en règim d'ensenyaments especialitzats i el primer d'FP de segon grau en règim general.²⁵⁵

Per accedir a la universitat, una vegada obtingut el títol de batxillerat, caldrà superar una prova d'accés que valorarà, juntament amb les qualificacions obtingudes en el batxillerat, la maduresa acadèmica de l'alumnat i els coneixements adquirits durant el mateix.

La LOGSE (art. 30 a 35) planteja una FP específica que comprèn un conjunt de cicles formatius amb una organització modular, de duració variable, constituïts per àrees de coneixement teòrico-pràctiques segons els diferents camps professionals. Es podran cursar cicles formatius de grau mitjà (CFGM) o cicles formatius de grau superior (CFGS), segons quina sigui la titulació prèvia. Per accedir als CFGM caldrà disposar del GES. Per accedir als CFGS caldrà tenir el títol de batxillerat i es podrà exigir haver cursat determinades matèries de batxillerat concordants amb els estudis professionals escollits. Els cicles formatius inclouran una part de formació pràctica en centres de treball que podrà ser convalidada per l'experiència laboral acreditada. En cas de no disposar dels requeriments acadèmics d'accés a la FP específica, l'Administració preveu una prova específica que, en el cas dels CFGS, requereix haver complert els vint anys. S'estableixen convalidacions entre els CFGM i el batxillerat per a aquells que disposin del títol de tècnic de la professió corresponent i vulguin prosseguir els estudis.

²⁵⁴ L'art. 27.6 de la LOGSE indica que "el Govern, prèvia consulta a les CA, establirà les matèries pròpies de cada modalitat, adaptant-les a les necessitats de la societat i del sistema educatiu".

²⁵⁵ Art. 11 i 12 del RD 986/1991, de 14 de juny, pel qual s'aprova el calendari d'aplicació de la nova educació del sistema educatiu (BOE 151, de 25 de juny de 1991). (Va sofrir diverses modificacions, pel RD 535/1993, de 12 d'abril, i pel RD 1487/1994, d'1 de juliol, entre d'altres).

El títol dels CFGS és el de tècnic superior de la professió corresponent, i dóna accés directe als estudis universitaris que es determinin, considerant la seva relació amb els estudis d'FP.

El calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu, dictada per la LOGSE, va ser regulat pel RD 986/1991,²⁵⁶ que va sofrir diverses modificacions. La Disposició addicional primera de la LOGSE indicava que el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu tindria un àmbit temporal de deu anys, a partir de la seva publicació. També establia l'extinció dels plans d'estudi vigents en aquell moment, així com la implantació dels nous currículums i les equivalències a efectes acadèmics dels anys cursats segons els plans d'estudi en extinció. Cal destacar que, l'any 1997, la Llei 66/1997, de 30 de desembre,²⁵⁷ va modificar la Disposició addicional primera de la LOGSE i va establir un àmbit temporal de dotze anys per a la implantació de la nova ordenació del sistema educatiu (Disposició addicional vint-i-set). Aquest fet va obligar a revisar novament el calendari, a partir del RD 173/1998, de 16 de febrer.²⁵⁸ Posteriorment, la Llei Orgànica 10/2002, de 23 de desembre,²⁵⁹ de Qualitat de l'Educació, va provocar un nou calendari, establert en el RD 827/2003, de 27 de juny,²⁶⁰ que va ser derogat pel RD 806/2006, de 30 de juny,²⁶¹ a partir de la implantació de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (LOE).²⁶²

Pel que fa als estudis de turisme, l'any 1996 es van incorporar a la universitat²⁶³ i es va establir el títol de DT.²⁶⁴ L'Ordre de 26 de desembre de 1996²⁶⁵ establia que els estudis de DT s'integraven en les opcions C i D de l'annex I (estudis universitaris vinculats a les opcions de COU) i en les opcions d'humanitats, ciències socials i arts de l'annex II (estudis universitaris vinculats a les opcions de les proves d'accés que es relacionen amb les modalitats del batxillerat previst en la LO 1/1990, de 3 d'octubre). En referència als estudis universitaris vinculats a modalitats del batxillerat experimental, l'annex III

²⁵⁶ RD 986/1991, de 14 de juny.

²⁵⁷ L 66/1997, de 30 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social (BOE 33, de 31 de desembre de 1997).

²⁵⁸ RD 173/1998, de 16 de febrer, pel qual es modifica i completa el RD 986/1991, de 14 de juny, pel qual s'aprova el calendari d'aplicació a la nova ordenació del sistema educatiu (BOE 41, de 17 de febrer de 1998).

²⁵⁹ LO 10/2002, de 23 de desembre, de Qualitat de l'Educació (BOE 307, de 24 de desembre de 2002). (Es deroga per LO 2/2006, de 3 de maig (LOE)).

²⁶⁰ RD 827/2003, de 27 de juny, pel qual s'estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu, establerta per la LO 10/2002, de 23 de desembre, de Qualitat de l'Educació (BOE 154, de 28 de juny de 2003). (Derogat pel RD 806/2006, de 30 de juny).

²⁶¹ RD 806/2006, de 30 de juny, pel qual s'estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu, establerta per la LO 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (BOE 167, de 14 de juliol de 2006).

²⁶² LO 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (LOE) (BOE 106 de 4 de maig de 2006). (Deroga la LO 14/1970, de 4 d'agost, la LO 1/1990, de 3 d'octubre, i la LO 10/2002, de 23 de desembre).

²⁶³ RD 259/1996, de 16 de febrer, sobre la incorporació a la universitat dels estudis superiors de Turisme (BOE 56, de 6 de març de 1996). (Deroga el RD 865/1980, de 14 d'abril).

²⁶⁴ RD 604/1996, de 15 d'abril, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de Diplomat en Turisme i les directrius generals pròpies dels plans d'estudis conduents a l'obtenció del mateix (BOE 101, de 26 d'abril de 1996).

²⁶⁵ O de 26 de desembre de 1996, per la qual s'actualitza l'O de 30 de maig de 1995 [BOE 135, de 7 de juny de 1995], per la qual es relacionen els estudis universitaris vinculats a cadascuna de les opcions en què s'estructuren el curs d'orientació universitària i el batxillerat (BOE 9, de 10 de gener de 1997).

integra els estudis de DT a les opcions de batxillerat artístic, d'administració i gestió de ciències humanes i socials i, per últim, batxillerat lingüístic.

Amb referència als principis que han de regir l'activitat educativa, és interessant subratllar "la relació amb l'entorn social, econòmic i cultural" (art. 2.3.j). Aquest ha estat l'origen i la filosofia dels estudis especialitzats en Turisme, abans d'esdevenir universitaris. Una altra característica molt pròpia del turisme és l'esperit emprenedor, el desenvolupament del qual és incorporat per la LO 10/2002, com a principi, afegint a l'art. 2.3 l'apartat l) "desenvolupament de l'esperit emprenedor". Directa o indirectament el pla d'estudis de la DT incorpora aquests dos principis bàsics, que des de sempre han distingit la formació turística d'altres.

3.2.3. El sistema educatiu segons la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (LOE)

El sistema educatiu espanyol, en plena economia del coneixement, va voler fer un pas endavant amb relació a la qualitat i equitat de l'educació, promovent l'esforç compartit de tota la comunitat educativa. L'any 2006, amb la LOE, es va encaminar cap a un sistema més flexible i compatible amb els objectius educatius de la UE —que concep l'educació com un aprenentatge permanent al llarg de la vida—.

El sistema educatiu, segons la LOE (art. 3), ofereix l'educació infantil, l'educació bàsica (formada per l'educació primària i la secundària obligatòria), l'educació secundària (que es divideix en obligatòria i postobligatòria —aquesta última constituïda pel batxillerat, la FPGM, els ensenyaments professionals de grau mitjà d'arts plàstiques i disseny, i els ensenyaments esportius de grau mitjà—) i, finalment, l'educació superior (l'ensenyament universitari, que tindrà normes específiques de regulació, els ensenyaments artístics superiors, la FPGS, els ensenyaments professionals d'arts plàstiques i disseny de grau superior i els ensenyaments esportius de grau superior). Tindran consideració d'ensenyaments de règim especial els ensenyaments d'idiomes i els ensenyaments artístics i esportius. L'art. 5 indica que l'educació de persones adultes també forma part del sistema.

La LOE estableix el nou batxillerat i preveu, en l'art. 38, la prova d'accés a la universitat, les característiques bàsiques de la qual les estableix el Govern de l'Estat. El D 142/2008, de 15 de juliol, disposa en l'art. 13.8, que les matèries que es vinculen a les proves d'accés a la universitat s'han d'incloure en el segon curs.²⁶⁶

²⁶⁶ D 142/2008, de 15 de juliol, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat (DOGC 5183, de 29 de juliol de 2008).

Les condicions per a l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau i els procediments d'admissió a les universitats públiques espanyoles estan regulades pel RD 1892/2008, de 14 de novembre.²⁶⁷ Aquest estableix que les administracions educatives i les universitats públiques han d'organitzar la prova d'accés a la universitat i garantir-ne l'adequació al currículum de batxillerat, i disposa l'adscripció de les matèries de batxillerat a les diverses branques de coneixement dels títols universitaris per tal que les notes obtingudes en aquestes matèries, en la fase específica, s'incorporin a la nota d'admissió si el títol per al qual es demana ser admès pertany a la branca de coneixement corresponent. Les matèries de modalitat que es vinculen a les notes d'accés queden establertes en l'Ordre EDU/2009, de 20 de juny.²⁶⁸

El sistema educatiu que estableix la LOE afectaria de ple la nova titulació de GT, que s'implantaria a les universitats catalanes a partir del curs 2009-2010.

3.3. La regulació del sistema universitari a l'Estat espanyol (1970-2008)

El sistema universitari català està subjecte a la regulació del sistema universitari a l'Estat, que té la competència exclusiva per regular les condicions d'obtenció, expedició i homologació de títols acadèmics (art. 30a CE). La CE reconeix, a l'art. 27, "l'autonomia de les universitats, en els termes que la llei estableixi".

En l'apartat 3.1 del present treball ja s'han exposat les competències de la Generalitat de Catalunya en matèria d'universitats. En aquest apartat es presenten els criteris més rellevants i de major impacte per a la implantació de la DT de les diferents lleis que han regulat les universitats espanyoles en el període estudiat.

3.3.1. El sistema universitari segons la Llei Orgànica 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària (LORU)²⁶⁹

L'any 1983, la LORU va restaurar l'autonomia universitària, que a Catalunya havia estat reconeguda l'any 1933 pel Govern de la República, i suprimida per la dictadura l'any 1939. Entre els seus objectius hi ha "l'adaptació de les estructures universitàries al creixement massiu d'estudiants, que ja s'havia fet notar, però amb la previsió d'absorbir-ne encara més" (ASSOCIACIÓ CATALANA D'UNIVERSITATS PÚBLIQUES [ACUP], 2008, 22).

²⁶⁷ RD 1892/2008, de 14 de novembre, pel qual es regulen les condicions per a l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau i els procediments d'admissió a les universitats públiques espanyoles (BOE 283, de 24 de novembre de 2008). (Deroga el RD 1742/2003, de 19 de desembre).

²⁶⁸ O EDU/340/2009, de 30 de juny, de la relació de matèries de modalitat del batxillerat que es vinculen a les proves d'accés a la universitat (DOGC 5417, de 9 de juliol de 2009).

²⁶⁹ LO 11/1983, de 25 d'agost (LORU).

La LORU atribuïa el repte del desenvolupament científic i tècnic d'Espanya fonamentalment a la universitat, a la que exigia qualitat docent i investigadora. La LO 11/1983 pretenia estimular l'excel·lència a través de la diversificació i la competència entre les Universitats, que tindrien personalitat jurídica i autonomia per desenvolupar les seves funcions. Cada CA coordinaria les universitats que fossin de la seva competència (art. 3.3). L'autonomia comprenia, entre d'altres, l'elaboració i aprovació de plans d'estudi, així com l'expedició dels seus títols i diplomes (art. 3.2).

La LORU era d'aplicació en el moment d'implantació de la DT a la universitat. El Títol I regulava la creació, el règim jurídic i l'estructura de les universitats. Segons l'art. 7, "estaran bàsicament integrades per departaments, facultats i escoles tècniques superiors, escoles universitàries i instituts universitaris, així com per aquells altres centres que puguin ser creats legalment". L'art. 9 de la LORU diu que:

9.1 Les facultats, escoles tècniques superiors i escoles universitàries són els òrgans encarregats de la gestió administrativa i l'organització dels ensenyaments universitaris conduents a l'obtenció de títols acadèmics.

9.2 La creació i supressió de les facultats, escoles tècniques superiors i les escoles universitàries serà acordada per la CA corresponent, a proposta del Consell Social de la universitat respectiva, i previ informe del Consell d'Universitats.

Atès que la implantació de la DT a Catalunya es va fer fonamentalment a través d'escoles universitàries, s'exposen aquí els aspectes d'aquesta Llei que més les afecten.²⁷⁰ Per exemple, el Títol II, que regulava el govern de les universitats, indicava que els Estatuts de les universitats havien d'establir òrgans col·legiats i unipersonals per a les escoles universitàries.

Segons la LORU, la societat participa a la universitat a través del Consell Social (art. 14.1), i la comunitat universitària ho fa a través del claustre (art. 15.1). Una representació dels directors d'escoles universitàries també formarà part de la Junta de Govern (art. 16.1). Els responsables d'ensenyaments universitaris de les CA formaran part del Consejo de Universidades, juntament amb els rectors de les universitats públiques i quinze membres reconeguts en l'àmbit universitari i de recerca (art. 24.3).

La LORU indica, a l'art. 25, que els requisits d'accés a la universitat estaran regulats per llei. L'accés es farà en funció de la capacitat dels centres universitaris, que caldrà adequar a la demanda social, i s'instrumentalitzaran beques i ajuts perquè ningú en quedi exclòs (art. 26). Les normes de permanència les establirà el Consell Social, i els

²⁷⁰ Per centrar-nos en l'objecte d'estudi, no farem referència a les facultats, escoles tècniques superiors i departaments i instituts universitaris quan se'ls apliquin les mateixes normes que a les escoles universitàries.

estudiants estaran representats en els òrgans de govern de la universitat i tindran dret a la protecció de la Seguretat Social (art. 27).

Pel que fa als títols oficials, l'art. 28 indica que "el Govern [de l'Estat], a proposta del Consejo de Universidades, establirà els títols que tinguin caràcter oficial i siguin vàlids en tot l'Estat, així com les directrius generals dels plans d'estudi que s'hagin de cursar per a la seva obtenció i homologació". S'expediran en nom del Rei i pel rector de la universitat corresponent. A més, les universitats podran establir altres diplomes i títols. El procediment per a l'homologació dels títols, segons l'art. 29, és el següent: les universitats elaboraran i aprovaran els seus plans d'estudi, indicant les matèries obligatòries i optatives, els treballs o pràctiques i el període d'escolaritat, i els posaran en coneixement del Consejo de Universidades per a la seva homologació.

El títol de diplomad correspon al primer cicle d'estudis universitaris, com el d'arquitecte tècnic o el d'enginyer tècnic. Els de llicenciat, arquitecte o enginyer són de segon cicle, i el de doctor és de tercer cicle. Per passar d'un cicle a un altre s'establiran les condicions de convalidació o adaptació (art. 30). El Govern [de l'Estat] regularà l'homologació de títols estrangers (art. 32). En referència al professorat de les escoles universitàries, l'art. 35 indica que per a poder concursar a places de professor titular caldrà un títol de segon cicle, tot i que el Consejo de Universidades podrà determinar per a quines àrees de coneixement específic de les escoles universitàries és suficient un títol de primer cicle.

El Títol VIII tracta sobre les universitats privades. La llibertat de creació d'universitats i de centres docents d'ensenyament superior de titularitat privada queda regulada en l'art. 57. És important assenyalar que per tal d'homologar títols expedits per centres privats d'ensenyament superior, aquests hauran d'estar integrats en una universitat privada o adscrits a una pública (art. 58. N). L'any 1997 —en què els estudis de Turisme es van incorporar a la universitat—, tots els centres que impartien la DT eren centres privats adscrits a una universitat pública. "Les universitats i els centres docents d'ensenyament superior, de titularitat privada, es regiran per les seves pròpies normes d'organització i funcionament", segons l'art. 59.

Finalment, el règim acadèmic de les escoles universitàries adscrites s'establirà d'acord amb els Estatuts de la universitat respectiva i del conveni subscrit entre l'entitat titular de l'EU i la seva universitat (disposició 13.3).

3.3.2. *El sistema universitari segons la Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (LOU)*²⁷¹

A partir de la CE de 1978, la universitat espanyola es va transformar progressivament i va augmentar el seu nombre i el nombre de titulacions. Aquest fet, juntament amb els nous reptes que plantejava la societat de la informació i el coneixement, i la necessitat d'innovar en la generació i transmissió del coneixement, van fer necessària una nova regulació de les universitats, que va arribar l'any 2001 amb la LOU, encara vigent. És una Llei que actualitzava l'anterior i que buscava la cohesió i la millora de la qualitat del sistema universitari espanyol, aprofundia en les competències de les CA —a les quals s'hi afegeix l'avaluació de la qualitat de les universitats sota la seva responsabilitat— i incrementava el grau d'autonomia de les universitats. També introduïa exigències a les universitats privades que ja es requerien a les públiques, atès que persegueixen els mateixos objectius. A més, la LOU incorporava aspectes com ara la formació al llarg de la vida o l'ensenyament superior no presencial a través de les noves tecnologies, de forma exclusiva o parcial.

La Llei, en l'art. 11, fa referència explícita als centres d'ensenyament universitari adscrits a universitats públiques. L'article indica que els centres docents de titularitat pública o privada, amb l'aprovació de la CA, es podran adscriure mitjançant un conveni a una universitat pública, per impartir estudis oficials. Crea com a novetat el Consell de Govern, òrgan de govern de la universitat que n'estableix les línies estratègiques i programàtiques (art. 15.1), i el Consell de Direcció, que assistirà al rector. En referència a la garantia de qualitat, l'art. 32 estableix que el Govern autoritzarà la constitució de l'ANECA.

És interessant l'art. 33, segons el qual són missions essencials de la universitat els ensenyaments per a l'exercici de professions que requereixen coneixements científics, tècnics o artístics. Tant la idea de les professions, com l'afegit sobre els coneixements tècnics, s'apliquen perfectament als estudis de DT. D'altra banda, els títols universitaris oficials s'integraran en el Catàleg de Títols Universitaris Oficials que aprovi el Govern (art. 34.2). En canvi, els diplomes i títols propis de les universitats no tindran els efectes que les disposicions legals atorguen als oficials (art. 34.3).

Com indica l'art. 35, en el procés d'homologació de títols, les universitats hauran de posar els plans d'estudi en coneixement de la CA pertinent, i remetre'ls al Consejo de Coordinación Universitaria quan tinguin l'informe favorable de la CA. Quan el Govern de

²⁷¹ LO 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (LOU) (BOE 307, de 24 de desembre de 2001). (Modificada per la L 4/2007, de 12 d'abril).

l'Estat acredita l'homologació del pla d'estudis, la CA podrà autoritzar la impartició dels ensenyaments i la universitat podrà expedir-ne els títols. L'apartat 4 del mateix art. diu que "per homologar títols els ensenyaments dels quals s'imparteixin en centres universitaris privats, caldrà que aquests estiguin integrats com a centres propis en una universitat privada o adscrits a una universitat pública". L'ANECA avaluarà el desenvolupament dels ensenyaments i n'informarà al Consejo de Coordinación Universitaria i a la CA corresponent, i el Govern de l'Estat establirà els criteris per a la suspensió o renovació de l'homologació dels títols, si escau (art. 35.6).

Pel que fa a l'accés a la universitat, la LOU indica, a l'art. 42.2, que "cal estar en possessió del títol de Batxiller o equivalent". Les universitats programaran els criteris d'admissió atenent als principis d'igualtat, mèrit i capacitat. "Les CA programaran l'oferta d'ensenyaments de les universitats públiques de la seva competència, i els seus centres, d'acord amb elles i amb els procediments establerts", i l'oferta de places es comunicarà al Consejo de Coordinación Universitaria i serà publicada al BOE (art. 43). El Govern, d'acord amb les CA, podrà establir límits màxims d'admissió d'estudiants (art. 44).

La LOU incorpora, en el Títol XIII, la regulació relativa a l'EEES, que promou la mobilitat d'estudiants i titulats, i estableix mesures per a la transparència sobre el nivell i continguts de les diferents titulacions. S'adopta el crèdit europeu com a unitat de mesura i es desenvolupa el Suplement Europeu al Títol (SET). La DT es veurà lleugerament afectada per l'adaptació a l'EEES, que tindrà plens efectes en el GT.

Per inscriure els títols en el Registro Nacional de Títulos Universitarios Oficiales, caldrà que les universitats estiguin inscrites en el Registro Nacional de Universidades, Centros y Enseñanzas, segons indica la Disposició addicional vigèssima. A més, el Govern de l'Estat constituirà el Consejo de Coordinación Universitaria (Títol IV), que és el màxim òrgan consultiu i de coordinació del sistema universitari.

3.3.3. El sistema universitari segons la Llei Orgànica 4/2007, de 12 d'abril, per la qual es modifica la Llei Orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats²⁷²

L'harmonització dels estudis superiors i la reforma en la seva estructura i organització, en el marc de l'EEES —un espai comú basat en la mobilitat, el reconeixement de les titulacions i la formació al llarg de la vida—, van ser la principal raó per a la modificació

²⁷² LO 4/2007, de 12 d'abril de 2007, per la qual es modifica la LO 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (BOE 89, de 13 d'abril de 2007).

de la LO 6/2001, com indica el preàmbul de la LO 4/2007, una Llei que potencia l'autonomia de les universitats i fomenta un sistema universitari més obert i flexible, encara vigent.

Entre les modificacions efectuades, destaquem les que s'han considerat rellevants per a l'objecte d'aquest treball. Per exemple, l'apartat 4 de l'art. 5, que diu que els centres universitaris privats hauran d'estar integrats a una universitat privada, com a centres propis de la mateixa, o bé adscrits a una universitat pública o privada. Si bé l'any 2007, a Catalunya, eren dotze els centres privats adscrits a una universitat pública per impartir la DT, caldrà veure si en el futur, i amb la plena implantació del GT, es modificarà l'escenari de centres adscrits a universitats privades.

Respecte a la garantia de la qualitat, a l'apartat 3 de l'art. 31 s'afegeix que: "amb aquesta finalitat [avaluació, certificació i acreditació], l'ANECA i els òrgans d'avaluació creats per les CA (...) establiran mecanismes de cooperació i reconeixement mutu".²⁷³

El nou redactat de l'art. 34 indica que els títols universitaris oficials s'hauran d'inscriure en el Registre d'Universitats, Centres i Títols (RUCT),²⁷⁴ en el que també s'hi podran inscriure altres títols, a efectes informatius. A més, com a pas previ a que el Govern de l'Estat estableixi el caràcter oficial del títol i n'ordini la inscripció en el RUCT, serà necessària l'autorització de la CA i la verificació del pla d'estudis per part del Consejo de Universidades (art. 35).

Un dels canvis més substancials aprovats per la LO 4/2007, va ser la nova estructura dels ensenyaments universitaris oficials, que des d'aleshores s'estructuren en tres cicles: Grau, Màster i Doctorat (art. 37). L'impacte d'aquest canvi sobre els estudis universitaris de Turisme serà previsiblement important, atès que suposarà un canvi en l'entorn competitiu dels esmentats estudis. La DT, com la resta de diplomatures, passarà a tenir un nivell superior, el mateix que tindran les fins aleshores llicenciatures. La nova Llei també preveu fomentar la cooperació amb el sector productiu, a través de "promoure la mobilitat de docents i investigadors, així com el desenvolupament conjunt de programes i projectes de recerca i desenvolupament tecnològic, la creació de centres o estructures mixtes i la pertinença i participació activa en xarxes de coneixement i plataformes tecnològiques" (art. 41.3). És d'esperar que, a partir de les noves dinàmiques que requerirà la implantació del nou GT, la recerca i la transferència

²⁷³ Es pot afirmar, cinc anys després, que entre l'ANECA i l'AQU persisteixen les dificultats de coordinació i coherència de criteris a l'hora d'aplicar els procediments de verificació dels títols adaptats a l'EEES. Vegeu, al final de l'epígraf 3.1, la referència al comunicat del Consell de Direcció de l'AQU, de 28 de març de 2012.

²⁷⁴ El RUCT va ser creat mitjançant el RD 1509/2008, de 12 de setembre, pel qual es regula el Registre d'Universitats, Centres i Títols (BOE 232, de 25 de setembre de 2008).

de coneixement en turisme rebin el suport i l'impuls que necessiten pel ple desenvolupament d'aquesta disciplina.

Pel que fa al procediment d'admissió, la LO 4/2007 va crear la Conferència General de Política Universitària, que succeïa al Consejo de Coordinación Universitaria, i que vetlla pel correcte procés d'admissió als estudis universitaris oficials en totes les universitats espanyoles i seguint els criteris de l'EEES (art. 42.3). Al Títol IV, que va passar a denominar-se "de la coordinació universitària", s'hi va afegir l'art. 27. bis., referent a l'esmentada Conferència General de Política Universitària, un "òrgan de concertació, coordinació i cooperació de la política general universitària". Entre les seves funcions es troba, en l'apartat d): "proposar i valorar mesures per impulsar la col·laboració entre universitat i empresa". Atès que en l'àmbit del turisme els vincles entre les empreses i els centres d'ensenyament de la DT, especialment pel que fa a la formació pràctica, estan establerts i funcionen, caldrà veure si amb la implantació del GT poden ampliar el seu camp d'actuació i estendre's a la investigació i la recerca aplicada, fet que seria important per a la generació i transferència de coneixement en turisme.

El Consejo de Universidades, "òrgan de coordinació acadèmica, cooperació, consulta i proposta en matèria universitària", substitueix l'anterior Consejo de Coordinación Universitaria (art. 28). En aquest òrgan no hi participen els responsables dels ensenyaments universitaris dels Consells de Govern de les CA, com en l'anterior, sinó que formen part de la Conferència General de Política Universitaria.

Cal destacar també que es va afegir un apartat 4 a l'art. 42, segons el qual "es regularan els procediments per a l'accés a la universitat d'aquelles persones que, acreditant una determinada experiència laboral o professional, no disposin de la titulació acadèmica legalment requerida a aquest efecte amb caràcter general".

Finalment, és important l'art. 72.3, que fa referència al professorat de les universitats privades i dels centres privats adscrits a universitats, segons el qual:

El professorat de les universitats privades i dels centres privats d'ensenyament universitari adscrits a universitats, no podrà ser funcionari d'un cos docent universitari en situació d'actiu i destí en una universitat pública. La mateixa limitació s'aplicarà al personal docent i investigador a temps complet.

Encara que en el present treball no s'estudien els efectes de les diferents lleis d'universitats sobre el professorat dels centres adscrits, a ningú se li escapa les dificultats que aquests tenen per complir tots els requeriments; encara més si no s'estableixen mecanismes de col·laboració transparents i amb la corrent contraprestació entre els esmentats centres i les respectives universitats. En el context de l'EEES, i amb

els nous plantejaments de mobilitat interuniversitària i d'internacionalització, sembla una contradicció tallar les vies de col·laboració docent entre la universitat i els centres adscrits, en lloc de cercar mecanismes que regulin aquesta relació amb transparència i flexibilitat. És d'esperar que en el futur s'aportin alternatives per solucionar aquest problema i es doni al sistema universitari una estructura més oberta i flexible, prenent en consideració els centres adscrits.

3.4. El sistema universitari a Catalunya

Catalunya disposa d'un sistema universitari que, malgrat haver patit durament les conseqüències dels propòsits estatistes en els diferents períodes de la història, actualment és un sistema consolidat en el que conflueixen la inspiració catalanista que sempre l'ha caracteritzat, amb la visió universalista i, més concretament, europeïsta, que s'ha intensificat amb la creació de l'EEES a partir de la Declaració de Bolonya.²⁷⁵

3.4.1. *Les arrels històriques i l'evolució contemporània de la universitat a Catalunya*

Les arrels històriques de la universitat a Catalunya les trobem a Lleida, l'any 1300. Com expressa el preàmbul de la LUC:

El sistema universitari de Catalunya constitueix una realitat amb segles d'història. El rei Jaume II va crear l'Estudi General de Lleida, l'any 1300, orientat pels principis d'autonomia universitària i d'universalitat del saber. Entre el 1533 i l'any 1645 es posaren també en funcionament estudis generals o universitats a Barcelona, Girona, Tarragona, Vic, Solsona i Tortosa. (...) També posaven ja l'èmfasi en la voluntat d'atracció d'estudiants forans.

Les universitats històriques de Catalunya van desaparèixer a partir del 1714, després de la caiguda de Barcelona. L'any 1717, el govern del rei Felip V va culminar la destrucció d'un sistema universitari territorial, vertebrador del país, semblant al d'altres països europeus, amb el traspàs dels docents i del patrimoni de les universitats clausurades a Cervera. El nou sistema estava totalment dominat per Castella i es basava en la universitat única, en lloc de la universitat policèntrica que hi havia fins el moment (TORRENTS, 2002). Posteriorment, i malgrat totes les dificultats que li han estat imposades, Catalunya ha buscat mecanismes per enfortir l'ensenyament superior i la recerca, amb una clara voluntat d'incidir en la transformació social del país, com indica el preàmbul de la LUC:

²⁷⁵ Declaració conjunta dels ministres europeus d'educació, reunits a Bolonya el 19 de juny de 1999. Consultat a: <http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_15759149_1.pdf> [amb accés el 14 de setembre de 2013].

La restauració, llargament reivindicada, de la Universitat de Barcelona l'any 1837 fou un gran pas endavant en el redreçament universitari. (...) La universitat restaurada fou, però, una universitat burocràtica i de dependència molt centralitzada, una universitat provincial i subordinada —llevat del parèntesi dels anys trenta del segle XX, fins al 1954 no es pogueren atorgar doctorats a la Universitat de Barcelona—, on la realitat de Catalunya trobava dificultats d'expressió i la seva llengua pròpia era totalment absent. Tot això portà a dues línies d'acció. D'una banda, a un impuls extern i aliè a la universitat oficial per a envigorir l'ensenyament superior i la recerca, a Catalunya i sobre Catalunya, que culminà amb la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans i els Estudis Universitaris Catalans. D'altra banda, a un impuls intern de reforma de la universitat, conduït, en paraules de Pere Bosch i Gimpera, per una generació "que sentia apassionadament un ideal català, ideal que porta a la universitat no sols per tractar de millorar-la, sinó de transformar-la i d'incorporar-la a la vida catalana". Era una generació inspirada en el lema de Torres i Bages: "Lo dia que la Universitat sia de debò catalana, començarà la renaixença de Catalunya". Aquest moviment s'expressà amb lucidesa i un gran caràcter innovador en el Primer Congrés Universitari Català (1903) i en el Segon (1918), espais de reflexió, debat i reivindicació en què es van tractar qüestions com la catalanitat de la universitat, l'autonomia, la llibertat de càtedra i la renovació pedagògica i cultural, i es va reclamar la transformació de la universitat per situar-la en condicions d'assolir un nivell alt de qualitat.

Tots aquests moviments confluïren en l'extraordinària florida de la Universitat Autònoma de Barcelona, amb un patronat presidit per Pompeu Fabra i, com a rector, Pere Bosch i Gimpera, que succeí Jaume Serra i Húnter. L'Estatut d'Autonomia de la Universitat de Barcelona, promulgat l'any 1933 i vigent, amb interrupcions, fins el 1939, introduïa innovacions molt destacades en aspectes tan importants com la selecció del professorat, la regulació del professorat no pertanyent als cossos estatals, la incorporació dels estudiants als òrgans de govern i la renovació de plans d'estudi.

En la resistència contra el franquisme, destacà el rol de la universitat com a espai de reivindicació democràtica i pacífica de les llibertats i d'afirmació de les seves funcions socials. En són exponents episodis com l'acte de constitució, el 9 de març de 1966, del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona, en el convent dels Caputxins de Sarrià, on, en presència d'intel·lectuals com Jordi Rubió, Joan Oliver o Manuel Sacristán, es presentà el "Manifest per a una universitat democràtica", o documents com el Manifest de Bellaterra, l'any 1975, que, amb l'objectiu d'assolir una universitat catalana, científica i democràtica, van impulsar la renovació universitària en la primera etapa de la transició democràtica.

Ja en aquesta nova etapa, cal destacar la constitució del Consell Interuniversitari de Catalunya i la celebració del Tercer Congrés Universitari Català, el 1978, que pretenia "arribar a una anàlisi global que permeti elaborar una alternativa política universitària adaptada a les possibilitats d'un marc polític democràtic".

Amb la recuperació de la Generalitat de Catalunya, un cop restaurada la democràcia a l'Estat espanyol, el sistema universitari català es va transformar progressivament. A partir de la LORU es van traspasar totes les universitats catalanes a la Generalitat, que en va poder crear de noves, i també es van poder crear universitats privades. En el procés de creixement va arrelar la idea de territorialització de les universitats catalanes. D'altra banda, com indica TORRENTS (2002, 126), "entre les universitats velles i les noves no s'ha generat la cooperació sinó la competència per assolir com més estudiants millor". Així, si a la pressió de la demanda li afegim les reivindicacions territorials, s'entèn millor l'actual configuració del mapa de les universitats a Catalunya.

La dècada dels anys vuitanta, després del règim franquista, es va caracteritzar per la recuperació de l'autonomia universitària, mentre que durant els anys noranta es va democratitzar l'accés a les universitats. Durant la primera dècada del s. XXI la universitat ha evolucionat cap a la professionalització, i la tendència en aquesta segona dècada és que els estudiants van a la universitat per assegurar-se un lloc de treball. A partir d'aquest moment s'inicia l'època de l'alumnat postuniversitari, prenent més força que mai, també a la universitat, l'ensenyament al llarg de tota la vida.

Pel que fa a les universitats públiques o de titularitat estatal, la UB, restablerta el 1837, quan li van ser incorporades la de Cervera i la de Ciutat de Mallorca, l'any 1842, va ser l'única d'una demarcació universitària que comprenia Catalunya i les Illes Balears. El 1968 es va crear la UAB, i el 1971, la Universitat Politècnica de Barcelona, derivada de la unió de les escoles superiors d'enginyeria i d'arquitectura, que va "obrir o ampliar delegacions, a partir d'escoles d'enginyers tècnics que ja existien a Lleida, Girona, Terrassa, Manresa, i Vilanova i la Geltrú" (TORRENTS, 2002, 197), i que el 1984 esdevindria la UPC. La UB va establir una delegació a Tarragona, la UAB a Girona, i totes dues a Lleida, que l'any 1991 van esdevenir la Universitat Rovira i Virgili, la Universitat de Lleida, i la Universitat de Girona, respectivament. L'any anterior, el 1990, el Parlament de Catalunya havia creat, a Barcelona, la UPF.

L'any 1995, a iniciativa del Govern de la Generalitat de Catalunya, es va crear la UOC, una universitat no presencial, finançada amb recursos públics, de la qual n'és la titular una fundació privada. Pel que fa a les universitats de titularitat privada, el 1991 es va crear la Universitat Ramon Llull (URL) —d'iniciativa eclesiàstica i finançament privat—, el 1997 la UVic —d'iniciativa civil i local, amb titularitat per part d'una fundació privada i amb finançament mixt— i la Universitat Internacional de Catalunya (UIC) —promoguda per un grup d'empreses familiars vinculades a l'Opus Dei, i amb finançament privat—, i el 2003 la Universitat Abat Oliba CEU (UAO CEU) —també amb finançament privat, i promoguda per la Fundación San Pablo CEU, sota l'aixopluc de l'Asociación Católica de Propagandistas—.

Pel que fa a la DT, l'any 1997 —en què es va implantar—, a Catalunya hi havia onze universitats, set de les quals eren públiques o de titularitat estatal, i quatre de titularitat privada —una amb finançament públic, dues amb finançament privat i una amb finançament mixt—. Totes, excepte la UPC i la UIC, van acabar oferint la DT, inicialment a través de centres adscrits. Més tard es va incorporar al teixit universitari la UAO CEU, tot i que tampoc no va oferir aquests estudis.

3.4.2. *El centres adscrits i els títols propis: una alternativa per als estudis universitaris professionalitzadors (1997-2008)*

La LGE, l'any 1970, i la LORU, l'any 1983, van permetre que les universitats públiques —en cap cas les privades— cedissin ensenyaments universitaris a entitats de titularitat privada. A Catalunya, tradicionalment, escoles de Magisteri, d'Infermeria, d'Enginyeria, d'Empresarials, de Relacions Laborals o de Treball Social, entre d'altres, s'han adscrit a universitats públiques catalanes. El mateix fenomen s'ha donat amb les escoles de turisme, a partir de la implantació dels estudis de DT a la universitat.

A Catalunya, els centres adscrits han tingut un rol important tant pel que fa al desenvolupament territorial de les universitats com per l'adequació de la formació a les necessitats del sistema productiu i de la societat, gràcies a la seva major flexibilitat. Un dels seus trets diferencials, que es reflecteix en el model pedagògic d'aquests, és el caire professionalitzador de la oferta acadèmica. A partir de la LO 4/2007 es permet també l'adscripció de centres universitaris privats a una universitat privada.

L'any 1997 hi havia cinquanta estudis de primer cicle adscrits a universitats públiques: trenta nou estudis de centres adscrits privats (un era un títol propi i vuit ofertaven la DT per primera vegada), i onze estudis de centres adscrits públics (la majoria per enginyeries tècniques diverses, com ara l'enginyeria Industrial —Tèxtil, Química Industrial, Mecànica, Electrònica, Electricitat— o l'Enginyeria Tècnica Agrícola en diferents especialitats) (Taula 21). L'oferta dels centres adscrits privats estava molt concentrada en Ciències Empresarials, Enginyeries Tècniques, Infermeria i Turisme, a més de Dietètica i Alimentació Humana, Fisioteràpia, Gestió i Administració Pública, Relacions Laborals, Teràpia Ocupacional i Treball Social. Aquests centres adscrits estaven repartits per tot Catalunya: Barcelona, Manresa, Mataró, Terrassa, Tortosa, Igualada, Canet de Mar, Sant Cugat del Vallès, Cervera, El Vendrell i La Seu d'Urgell, entre d'altres, i configuraven un mapa d'oferta universitària descentralitzat i proper als sectors d'activitat. El 1997, la UVic estava en tràmit de reconeixement, amb una oferta de nou estudis oficials de primer cicle.

Per als estudis de segon cicle, l'any 1997, a Catalunya, també s'utilitzava l'opció d'adscriure centres, privats o públics, a universitats públiques —amb nou i tres centres, respectivament— (Taula 21). L'Abat Oliba, llavors centre adscrit a la UB, oferia Administració i Direcció D'empreses, Economia i Dret. Els centres públics adscrits oferien Educació Física —l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya (INEFC)—, a

Barcelona i a Lleida, i Enginyeria Geològica. La UVic, en tràmit de reconeixement, tenia dos estudis de segon cicle.²⁷⁶

Taula 21. Centres adscrits segons la titularitat, i els estudis de la DT i altres estudis que impartien, a Catalunya (1997 i 2008)^(a)

Centres adscrits	1997		2008	
	1r cicle	2n cicle	1r cicle	2n cicle
De titularitat pública	11	3	8	2
De titularitat privada	39	9	49	7
D'estudis de la DT	8	-	11	-
De la resta d'estudis	42	12	46	9
Total	50	12	57	9

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats anuals de codis de preferències de la preinscripció universitària de Catalunya de l'OEAU.

(a) Els tres centres d'estudis de la UVic que oferien els estudis de la DT no estan inclosos en aquesta taula atès que no eren centres adscrits.

Com a complement de les adscripcions, l'oferta de títols propis a preus privats, tant per part de les universitats públiques com de les privades, també ha servit per donar una resposta ràpida a les demandes del mercat. L'any 1997, a les universitats públiques catalanes s'ofertaven set títols propis de primer cicle, no homologats i a preu privat, sobre temàtiques tan diverses com ara Criminologia, Dietètica i Alimentació Humana, Empresa Internacional, Disseny Industrial i Desenvolupament De Producte, Estudis Immobiliaris de la Construcció, Investigació Privada, i Tributari i Comptable. En el camp del Turisme, un centre adscrit a la UAB oferia el títol propi de Direcció Hotelera.²⁷⁷ Per als estudis de segon cicle, sis dels centres adscrits privats oferien un títol propi no homologat, com era el cas de Cinema i Audiovisuals, Comerç Internacional o Disseny.

En resum, a Catalunya, l'any 1997, el total de diplomatures, enginyeries tècniques, arquitectures i graduats era de 177 (Taula 22). D'aquest total d'estudis de primer cicle, 50 (el 28,25% de l'oferta) s'ofertaven en centres adscrits —11 de titularitat pública—. Set eren títols propis (el 4% de l'oferta), un dels quals s'impartia en un centre adscrit, i nou (un 5% del total) eren estudis de la UVic, en tràmit de reconeixement. En el cas de les llicenciatures, enginyeries superiors, arquitectures i graduats superiors, el nombre total d'estudis era de 138 (Taula 22) dotze dels quals (un 8,7%) —tres de titularitat pública— s'impartien en centres adscrits. Sis eren títols propis impartits en centres adscrits (un 4,3%) i dos corresponien a la UVic (un 1.5%).

²⁷⁶ Informació extreta del *Llistat de codis de preferències de la preinscripció universitària de Catalunya*, de juny de 1997, de l'OPU.

²⁷⁷ A l'apartat 5.2.1.1 es fa referència al Graduat en Direcció Hotelera, títol propi de la UAB.

Taula 22. Centres d'estudis en total i adscrits, per cicles, a Catalunya (1997 i 2008)

	1997			2008			
	1r cicle	2n cicle	Total	1r cicle	2n cicle	Grau	Total
Centres d'estudis	177	138	315	219	149	20	388
Centres adscrits	50	12	62	57	9	0	66
% centres adscrits	28,25%	8,70%	19,68%	26,03%	6,04%	0,00%	17,01%

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats anuals de codis de preferències de la preinscripció universitària de Catalunya de l'OOAU.

L'any 2008 va ser el primer any en què es van implantar alguns graus a Catalunya, vint en total a les universitats subjectes al procés de preinscripció, mentre que els centres adscrits a universitats públiques no el van començar a implantar fins el 2009. Pel que fa a la resta d'estudis, l'any 2008 (Taula 22) es van oferir un total de 219 diplomatures, enginyeries tècniques, arquitectures i títols propis (42 més que l'any 1977, és a dir, un 24% més). D'aquests 219 estudis, 57 (un 26% del total) s'oferien en centres adscrits —8 eren de titularitat pública, mentre que dels 49 de titularitat privada, 11 oferien Turisme— (Taula 21). Tretze (un 6%) eren títols propis, 5 dels quals s'impartien en centres adscrits. En el cas de les llicenciatures, enginyeries superiors, arquitectures i títols propis superiors, el nombre total d'estudis era de 149 (11 més que l'any 1977, és a dir, un 8% més). Nou d'ells (un 6%) s'impartien en centres adscrits, dos dels quals eren públics i set privats. Vuit (un 5%) eren títols propis impartits en centres adscrits —dos dels quals de titularitat pública—. Les diferències en el tipus d'oferta respecte al 1997 són, bàsicament, nous estudis en el camp de la publicitat i les relacions públiques, els audiovisuals, la multimèdia i la gestió aeronàutica.

Durant el període analitzat en el present treball (1997-2008) el nombre d'estudis oferts en total a les universitats públiques va incrementar en un 23%, passant de 315 a 388 (Taula 22). En aquest context dinàmic impulsat per la demanda, van augmentar els centres adscrits privats (cinc més) i van disminuir els de titularitat pública (quatre menys). S'observa que, durant tots aquests anys, és en els estudis de primer cicle on es dona la major concentració de centres adscrits, segurament pel fet de tractar-se d'estudis més professionalitzadors, en els que predomina una vessant pràctica. Caldrà veure si, amb la implantació del grau, el mapa de centres es veurà modificat, atès que, en certa mesura, assimila els anteriors primer i segon cicle, i també si el sistema

universitari de Catalunya els atorgarà un reconeixement formal i una representació efectiva en els àmbits de decisió que els afecten.²⁷⁸

3.4.3. *La primera Llei d'Universitats aprovada pel Parlament de Catalunya (LUC)*²⁷⁹

La Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'Universitats de Catalunya, com indica el seu preàmbul, “és la primera Llei d'Universitats aprovada pel Parlament de Catalunya”, i “reivindica el catalanisme polític com a inspiració per a la creació d'un marc propi d'ensenyament superior”. Ha tingut en compte i ha incorporat altres normes aprovades a Catalunya en matèria d'universitats, com per exemple la L15/1998, de 28 de desembre, i la L16/1998, de 28 de desembre.

Entre els principis informadors del sistema universitari de Catalunya (art. 4), integrat per les universitats establertes a Catalunya, en destaquem els següents: el d'autonomia universitària (a), el de coordinació entre les universitats amb l'objectiu de garantir l'eficàcia i l'eficiència en la gestió dels recursos públics (e), el de foment i avaluació de la qualitat (g), i el d'integració a l'EEES i promoció de les universitats de Catalunya al món (i).

La LUC indica, en l'art. 11, que les universitats han de “facilitar la transportabilitat de crèdits i la mobilitat dels estudiants en el marc del sistema universitari de Catalunya i de l'EEES”. També fomenta l'espai europeu de titulacions (art. 15) i preveu les adaptacions curriculars per implantar les titulacions segons l'EEES (art. 16). En l'àmbit de la recerca i la transferència de coneixement apareix el foment de la empreneduria del personal universitari i dels estudiants (art. 28) i, en el de la inserció laboral (art. 39), la LUC deixa clara la necessària orientació de les universitats vers l'ocupabilitat dels titulats. Respecte als plans d'estudi, la LUC diu, en l'art. 9, que “les universitats, d'acord amb la normativa vigent, han de fomentar les mesures que permetin la flexibilitat de llurs plans d'estudis i llur adequació a les noves necessitats”.

Pel que fa a la competència sobre l'adscripció o desadscripció de centres docents, de titularitat pública o privada, a una universitat pública, així com la implantació o supressió d'ensenyaments oficials en els esmentats centres, l'art. 105 diu que correspon al departament competent en matèria d'universitats. A més, l'art. 106 indica que “els

²⁷⁸ El dia 9 d'octubre de 2012 va tenir lloc, a Manresa, la Jornada de Centres Adscrits a Universitats Públiques de Catalunya, amb l'objectiu de posar les bases d'una actuació coordinada en vista a un nou estatus dels centres adscrits. En la trobada es va reflexionar sobre l'aportació qualitativa i quantitativa dels centres adscrits, el seu estatus i la institucionalització de la representació col·lectiva dels centres adscrits a les univèrsitats catalanes. A la Jornada es va estimar en 112.000.000€ anuals l'estalvi que representen els centres adscrits a l'erari públic català i es va manifestar la vocació de servei públic dels esmentats centres.

²⁷⁹ L 1/2003, de 19 de febrer (LUC).

centres docents d'ensenyament superior de titularitat pública o privada es poden integrar a una universitat pública o privada, respectivament, com a centres propis”.

La planificació, coordinació i ordenació dels ensenyaments ofertats per les universitats públiques i per les privades que ho sol·licitin es duu a terme a través de la Programació Universitària de Catalunya.²⁸⁰ Per a la Programació, segons l'art. 116, el departament competent de la Generalitat de Catalunya ha de considerar:

- a. *El grau de demanda dels diferents estudis i les necessitats de la societat en educació superior universitària.*
- b. *L'equilibri territorial, en un marc d'eficiència en la utilització dels mitjans materials i dels recursos humans del sistema universitari de Catalunya, i els costos econòmics i llur finançament.*
- c. *L'especialització i la diversificació universitària en un context de cooperació interuniversitària.*

La coordinació del sistema universitari de Catalunya es duu a terme a través del CIC, que també assessora el Govern de la Generalitat en matèria d'universitats (art. 121). La Conferència General del CIC, “òrgan de participació i coordinació de la comunitat universitària per a conèixer i avaluar els objectius principals del sistema universitari de Catalunya” (art. 127) té, entre les seves funcions, la de “fomentar l'equilibri entre les universitats, tenint en compte la Programació Universitària de Catalunya en el seu conjunt, evitant duplicitats innecessàries i promovent l'equilibri territorial i mediambiental” (art. 128. f). Proposar els criteris per a la Programació Universitària de Catalunya, les places de nou accés dels centres docents propis i adscrits a les universitats públiques, així com articular mesures de flexibilitat dels plans d'estudis perquè s'adaptin als perfils professionals de la UE i a la societat en general són, segons l'art. 131, algunes de les funcions de la Junta, òrgan de gestió del CIC. També, en el marc del CIC, segons la disposició addicional quarta, “s'ha de crear una oficina amb l'objectiu de potenciar la plena integració de les universitats en l'espai europeu d'ensenyament superior”.

Un dels temes que la LUC destaca especialment és el relatiu a les garanties de qualitat, i a l'avaluació, l'acreditació i la certificació, que es tracten en el Títol VII. L'AQU, creada l'any 1996, modifica la seva forma jurídica a partir de la LUC. El seu objectiu és “l'avaluació, l'acreditació i la certificació de la qualitat en l'àmbit de les universitats i dels centres d'ensenyament superior de Catalunya” (art.140).

²⁸⁰ El curs 2012-2013 la DGU ha promogut una revisió dels estudis del GT, que coordinarà la UdG. Recordem que la Facultat de Turisme de la UdG prové del que va ser l'EOTC, i que aquesta universitat és la que, amb el pas dels estudis de TEAT a DT, va canalitzar l'adscripció de tots aquells centres que no es van adscriure a universitats de la seva pròpia demarcació territorial.

Precisament, l'excel·lència i la qualitat, en tots els àmbits, juntament amb la integració a l'EEES, la programació i el finançament, són els reptes fonamentals del sistema univertitari de Catalunya que desenvolupa la LUC.

3.4.4. *L'accés a la universitat (1980-2010)*

Per disposició de la LORU (1983), els requisits d'accés a la universitat a Espanya i, en conseqüència, a Catalunya, es regulen per Llei de les Corts Generals (art. 25) i correspon al Govern de l'Estat establir els procediments de selecció per a l'ingrés en els centres universitaris (art. 26.1).²⁸¹ Posteriorment, la LOU (2001) va donar més competències a les CA per programar l'oferta d'ensenyaments de les universitats públiques de la seva competència i els seus diferents centres (art. 43), i va afegir que l'oferta general d'ensenyaments i places a tot l'Estat es publicaria al BOE. Finalment, en referència a l'accés a la universitat, l'art 42 de la LO 4/2007, que va modificar la LOU, reafirma que "correspon al Govern [de l'Estat] (...) establir les normes bàsiques per a l'admissió d'estudiants que sol·licitin ingressar en els centres universitaris", indicant que:

La Conferència General de Política Universitària vetllarà perquè el procediment d'admissió als estudis universitaris oficials sigui general, objectiu i universal, tingui validesa en totes les universitats espanyoles i respongui a criteris d'acord amb l'EEES". (art. 42.3)

D'altra banda, a Catalunya, l'accés al sistema universitari públic "ha de respectar els principis de publicitat, igualtat, mèrit i capacitat" (art. 32.1 de la LUC). L'admissió dels estudiants correspon a la universitat, d'acord amb la normativa vigent. La LUC afegeix que el CIC ha d'oferir processos d'accés transparents i objectius per a les universitats que s'hi acullin, respectuosos amb l'autonomia universitària i que tinguin en compte l'oferta de places disponibles.

A continuació tractem aspectes comuns a totes les universitats catalanes, com ara els requisits d'accés i les proves d'aptitud. El procés de preinscripció, l'oferta, la demanda, l'assignació de places i la matriculació, que es tracten més endavant, no afecten a les universitats privades (a excepció de la UVic) ni a la UOC.

²⁸¹ D'altra banda, pel que fa a l'accés de l'alumnat a la universitat cal distingir entre els qui van cursar els ensenyaments de BUP i COU —establerts a la LGE de 1970— i els qui van cursar el batxillerat —establert a la LOGSE (1990)—. El RD 1700/1991, de 29 de novembre, el RD 1178/1992, de 2 d'octubre, i el RD 3474/2000, de 29 de desembre, estableixen els ensenyaments del batxillerat. Com a conseqüència de l'aplicació de la LOE, el RD 1467/2007, de 2 de novembre, determina l'estructura del batxillerat i en fixa els ensenyaments mínims.

3.4.4.1. *Els requisits d'accés a la universitat*

Davant els problemes originats per l'increment progressiu en el nombre d'estudiants universitaris, amb el RD 1005/1985, de 26 de juny,²⁸² es van regular, de manera provisional, els procediments per a l'ingrés en els centres universitaris per al curs 1985-1986. Fins al moment no existia cap normativa general que regulés la distribució d'alumnat segons les seves opcions d'estudi, atenent a la capacitat funcional dels centres i a la necessària qualitat dels ensenyaments. Amb aquest objectiu es van establir les normes per fixar els límits de capacitat dels centres, els criteris de valoració per a l'adjudicació de places disponibles,²⁸³ i es va simplificar i homogeneïtzar la normativa sobre el trasllat entre universitats.

D'aquesta manera les universitats van poder adaptar les demandes de places a les disponibilitats docents reals i, en els centres on es produïa una inadequació entre la capacitat objectiva i el nombre de places sol·licitat, aplicar criteris de valoració basats en els mèrits que aportava cada estudiant.

Però tot i la mesura, es va fer necessària una revisió dels esmentats criteris per tal d'obtenir una estimació més estricta dels mèrits acadèmics al·legats per cada aspirant. El RD 943/1986, de 9 de maig,²⁸⁴ va regular els procediments d'ingrés en els centres universitaris i va determinar quina universitat corresponia a cada alumne, a aquest efecte. També va establir els criteris de prioritat i de valoració aplicables als diferents supòsits. Entre d'altres, el RD 943/1986 va establir com a criteri de valoració preferent la superació de les PAAU —que es podien repetir una vegada a fi de millorar la nota d'accés— alhora que es diferenciava entre els estudiants que les haguessin superat al més de juny o al setembre.

Més endavant, el RD 557/1988, de 3 de juny,²⁸⁵ va adequar determinats articles de l'anterior a la nova regulació de la programació del COU i de les proves d'aptitud, amb l'objectiu que l'alumnat pogués acreditar, a través de l'opció elegida, els coneixements específics per cursar determinats estudis universitaris. Es va donar preferència a les sol·licituds en què l'opció escollida del COU es correspongués als estudis universitaris demanats.

²⁸² RD 1005/1985, de 26 de juny, pel qual es regulen els procediments per a l'ingrés en els centres universitaris per al curs 1985-1986 (BOE 153, de 27 de juny). (Derogat pel RD 943/1986, de 9 de maig).

²⁸³ Es va facultar el Ministeri d'Educació i Ciència i les CA per adoptar, d'acord amb les universitats, aquelles mesures que facilitessin l'ingrés dels estudiants en els centres sol·licitats amb preferència.

²⁸⁴ RD 943/1986, de 9 de maig, pel qual es regulen els procediments per a l'ingrés en els centres universitaris (BOE 115, de 14 de maig de 1986). (Deroga el RD 1005/1985, de 9 de maig). (Derogat pel RD 1005/1991, de 14 de juny).

²⁸⁵ RD 557/1988, de 3 de juny, pel qual es modifica el RD 943/1986, de 9 de maig, pel qual es regulen els procediments per a l'ingrés en els centres universitaris (BOE 136, de 7 de juny de 1988).

Uns anys més tard, el RD 1005/1991, de 14 de juny,²⁸⁶ que afectaria l'ingrés en els centres universitaris per al curs 1991/1992, respondria a tres finalitats principals:²⁸⁷ la primera, la necessitat d'augmentar les possibilitats d'accés dels estudiants als estudis demandats en primera opció; la segona, la necessitat d'adaptar la demanda de places a les disponibilitats docents reals i la distribució dels estudiants entre els diferents centres universitaris —establint prioritats i criteris de valoració basats en els seus mèrits—; i la tercera, garantir efectivament el dret constitucional a l'educació mitjançant l'establiment d'una reserva de places per a grups d'estudiants determinats (com ara aquells que ja disposaven d'una titulació universitària o equivalent; els que provenien de la FP, per facilitar la interconnexió entre els diferents sectors del sistema educatiu; els estudiants discapacitats per facilitar-ne la integració social; o els estudiants estrangers a fi de donar resposta a la reciprocitat).

Pel que fa referència a la primera finalitat es va permetre la creació del "districte únic" —pel qual totes les universitats d'una CA, prèvia conformitat d'aquelles, podien ser considerades com una de sola a l'hora de l'assignació de places—, la creació del "districte compartit"²⁸⁸ —que obligava les universitats a reservar algunes places per a estudiants procedents d'altres universitats—, i la possibilitat per a l'alumnat de repetir les proves d'accés a la mateixa universitat, una sola vegada i a la convocatòria de juny del curs acadèmic següent, per tal de millorar les qualificacions per accedir als estudis de la seva preferència.

Aquestes modificacions servien per afavorir la mobilitat de les persones, inicialment en l'àmbit de l'Estat espanyol, en compliment de les previsions de l'Acta Única Europea per a l'any 1993, que havia de suposar l'increment de la mobilitat de les persones entre els diferents països integrants de la Comunitat. Al mateix temps, s'estimularia la competència entre universitats i es millorarien les possibilitats de l'alumnat pel que fa a l'accés als estudis demandats en primera opció.

El RD 1005/1991, de 14 de juny, va ser d'aplicació per a l'accés a la DT. Als annexos I i II relacionava els estudis universitaris vinculats a cadascuna de les opcions en què s'estructuraven el COU i el batxillerat experimental. L'ORDRE de 24 d'octubre de 1991²⁸⁹ va adequar els esmentats annexos a les noves titulacions oficials i va ampliar els estudis universitaris vinculats a les diferents opcions. Finalment, va quedar

²⁸⁶ RD 1005/1991, de 14 de juny, pel qual es regulen els procediments per a l'ingrés en els centres universitaris (BOE 152, de 26 de juny de 1991). (Deroga el RD 943/1986, de 9 de maig, i el RD 557/1988, de 3 de juny). (Modificat pel RD 1060/1992, de 4 de setembre). (Derogat pel RD 704/1999, de 30 d'abril).

²⁸⁷ En el preàmbul del RD 704/1999, de 30 d'abril, s'exposen els objectius del RD 1005/1991, de 14 de juny.

²⁸⁸ L'any 2001 es va canviar el districte compartit pel districte obert "per esgotament del model", segons PRUJA I ESCOLÀ (2004, 100).

²⁸⁹ O de 24 d'octubre de 1991, per la qual es substitueixen els annexos I i II del RD 1005/1991, de 14 de juny, regulador dels procediments per a l'ingrés en els centres universitaris (BOE 259, de 29 d'octubre de 1991).

substituïda per l'ORDRE de 30 de maig de 1995,²⁹⁰ actualitzada per l'ORDRE de 26 de desembre de 1996, en la qual s'afegeixen, entre d'altres, els nous estudis de DEAT i de DT —en substitució de l'anterior—, incorporats a la universitat pels RD 259/1996, de 16 de febrer, i pel RD 604/1996, de 15 d'abril, respectivament.

Reprenent el RD 1005/1991, pel que fa als límits màxims d'admissió d'alumnes és interessant remarcar la Disposició transitòria segona, segons la qual “les escoles universitàries adscrites podran sol·licitar al Consejo de Universidades, a través de la corresponent universitat, que s'estableixin els límits màxims d'admissió d'alumnat en aquells casos en què no els tinguessin establerts en la norma per la qual es van crear”.

La implantació del batxillerat i dels CFGS, derivats de la LOGSE, va comportar la modificació de la selecció per a l'accés a la universitat. El RD 704/1999, de 30 d'abril,²⁹¹ que va derogar l'anterior RD 1005/1991, recollia en un sol text les diferents normes que regulaven aquesta problemàtica i incorporava una sèrie d'innovacions, entre les que destaquem, per exemple, la possibilitat de repetir les proves d'accés a la universitat en qualsevol nova convocatòria i en una universitat diferent, en aquest cas si s'acreditava un canvi de residència. El RD 704/1999 també va adoptar noves mesures per afavorir la mobilitat dels estudiants i avançar pel que fa a l'objectiu que tots poguessin seguir els estudis de la seva preferència i a la universitat escollida.²⁹²

Un altre aspecte a destacar del RD 704/1999 és que va donar més participació a les CA en el procés de selecció per a l'ingrés a les universitats públiques i als centres adscrits. Per exemple, a proposta de les universitats dels respectius territoris, podien determinar els percentatges concrets de places a reservar per a determinats col·lectius, fins a uns límits mínims, considerant la demanda real de cada tipus de places. Es va mantenir el percentatge màxim previst per als titulats d'FP mentre no s'iniciés l'extinció dels estudis d'FP de segon grau. En referència al fet de facilitar la mobilitat dels estudiants, el “districte autonòmic o districte únic” es va ampliar a totes les CA i, previ acord entre diferents CA i de conformitat amb les corresponents universitats, es va admetre el “districte interautonòmic” (Disposició addicional segona).²⁹³

²⁹⁰ O de 30 de maig de 1995, per la qual es relacionen els estudis universitaris vinculats a cadascuna de les opcions en què s'estructuren el curs d'orientació universitària i el batxillerat (BOE 135, de 7 de juny de 1995).

²⁹¹ RD 704/1999, de 30 d'abril, pel qual es regulen els procediments de selecció per a l'ingrés en els centres universitaris dels estudiants que reuneixin els requisits legals necessaris per a l'accés a la universitat (BOE 104 d'1 de maig de 1999). (Deroga el RD 1005/1991, de 14 de juny, i el RD 1060/1992, de 4 de setembre).

²⁹² Cal recordar que en el curs 1998-1999 es van implantar, amb caràcter general, el segon curs de batxillerat i el segon curs d'FP de grau superior, derivats de la LOGSE.

²⁹³ La Disposició addicional segona del RD 704/1999 diu que “les CA podran establir que totes o algunes de les universitats que depenguin d'elles, prèvia conformitat d'aquelles, i amb relació als ensenyaments i percentatges que es determinin, siguin considerades com una sola universitat als efectes del present RD, pels estudiants que sol·licitin iniciar-hi els estudis” (districte autonòmic). Afegeix que el mateix es podrà aplicar a “universitats depenents de diferents CA, previ acord entre elles i amb la conformitat d'aquelles” (districte interautonòmic).

El RD 704/1999 donava indicacions sobre les places d'ingrés als estudis universitaris oficials, la universitat en què s'havien de fer les PAU, les regles d'adjudicació de places —en general, pels estudiants de batxillerat procedents de la Llei de Reforma Educativa²⁹⁴ (batxillerat unificat polivalent (BUP) i curs d'orientació universitària (COU)), de plans anteriors, i de la LOGSE, així com pels estudiants de centres públics espanyols a l'estranger, els procedents de la FP (CFGS, mòduls experimentals de nivell 3 i FP de segon grau), els residents a Ceuta i Melilla, estudiants amb titulació universitària o equivalent, aquells amb estudis preuniversitaris de sistemes educatius estrangers, i els majors de 25 anys—, i l'admissió al segon cicle d'estudis universitaris oficials. Malgrat que el RD 704/1999, de 30 d'abril, segons indicava la Disposició final tercera, podia entrar en vigor el curs 2000-2001, a Catalunya, la comissió de preinscripció del 14 de maig de 1999 va acordar assumir-lo ja per al curs 1999-2000 (PRUJÀ, 2003).

La Disposició addicional tercera deia, fent referència als estudiants de centres adscrits a universitats públiques, que “per a l'accés a estudis en centres adscrits a universitats públiques s'aplicaran prioritats i criteris de valoració establerts en el present RD”. Així, doncs, aquestes van ser les regles de joc que es van aplicar amb la DT per a tots els centres adscrits a universitats públiques, i a la UVic.

L'Ordre de 6 de maig de 1999²⁹⁵ relacionava els estudis universitaris vinculats a cadascuna de les opcions de COU i de batxillerat, i va integrar l'accés dels estudis de DT des de qualsevol opció de COU. Va ser substituïda per l'ORDRE de 25 de novembre de 1999,²⁹⁶ d'acord amb el RD 1640/1999, de 22 d'octubre, que regulava la prova d'accés als estudis universitaris.

Amb l'objectiu de seguir millorant els procediments de selecció per a l'ingrés a la universitat, a principis de l'any 2000 va aparèixer el RD 69/2000, de 21 de gener,²⁹⁷ d'aplicació per al curs 2001-2002, que reproduïa bàsicament el RD 704/1999 de l'any anterior, tot i que afegia com a novetat important l'anomenat “districte obert”. Com s'indicava en el preàmbul, segons el “districte obert”, tots els estudiants que volguessin iniciar el primer cicle d'estudis universitaris oficials i complissin les exigències legals podien sol·licitar plaça en la universitat escollida. S'afavoria així la mobilitat dels

²⁹⁴ L 14/1970, de 4 d'agost (LGE).

²⁹⁵ O de 6 de maig de 1999, per la qual s'actualitza l'O de 30 de maig de 1995, per la qual es relacionen els estudis universitaris vinculats a cadascuna de les opcions en què s'estructuren el curs d'orientació universitària i el batxillerat (BOE 110, de 8 de maig de 1999).

²⁹⁶ O de 25 de novembre de 1999, per la qual es determinen els estudis conduents a l'obtenció de títols universitaris oficials que es relacionen amb cadascuna de les vies d'accés als esmentats estudis (BOE 286, de 30 de novembre de 1999).

²⁹⁷ RD 69/2000, de 21 de gener, pel qual es regulen els procediments de selecció per a l'ingrés en els centres universitaris dels estudiants que reuneixin els requisits legals necessaris per a l'accés a la universitat (BOE 19, de 22 de gener de 2000). (Deroga el RD 704/1999, de 30 d'abril).

estudiants i s'oferia igualtat d'oportunitats en funció de la capacitat i vocació de l'alumnat, i no de la procedència geogràfica. Reservava entre el 15% i el 30% de places per a estudiants amb titulacions d'FP que donessin accés a estudis de primer cicle (art. 16), i el 3% per a estudiants discapacitats (art. 17). A l'art. 18 també es preveia una reserva de places per a esportistes.

A partir de l'any acadèmic 2006-2007 va ser d'aplicació el RD 1742/2003, de 19 de desembre.²⁹⁸ S'adequava així la normativa d'accés a la universitat a la LOU (2001), que exigia el títol de batxillerat o equivalent per accedir a la universitat, i es feia desaparèixer la selectivitat. En la Disposició addicional segona feia referència a l'accés a la universitat dels majors de 45 anys. L'any 2008, mitjançant el RD 1982/2008,²⁹⁹ es van regular les condicions per a l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau des dels diferents supòsits previstos per la LOE (2006) i la LOU (2001), modificada per la LO 4/2007, de 12 d'abril. En el cas del turisme, aquest nou RD és el que s'aplica als estudis de GT que han substituït els de la DT.

També amb efectes per al GT, l'art. 20 del RD 1892/2008, que fa referència a l'art. 38.5 de la LOE, diu que "poden accedir a les universitats espanyoles els estudiants procedents de sistemes educatius d'Estats membres de la UE, o els d'altres Estats amb els quals s'hagin subscrit acords internacionals aplicables en aquest sentit, en règim de reciprocitat, sempre que aquests estudiants compleixin els requisits acadèmics exigits en els seus sistemes educatius per accedir a les seves universitats". Aquells que procedeixin de sistemes educatius estrangers no inclosos en l'esmentat article han de sol·licitar l'homologació dels estudis pel títol de batxillerat i superar les PAU que organitza la Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED) (art. 21 del RD 1982/2008). En aquest cas, l'estructura i la qualificació dels exercicis de la prova d'accés és la mateixa que per als estudiants de batxillerat LOE.

3.4.4.2. *Les Proves d'Accés a la Universitat (PAU)*

Pel que fa a les proves d'accés a la universitat, durant el període 1980-2010 se n'han establert diferents tipus, segons el sistema educatiu vigent en cada moment. Inicialment, les proves d'aptitud per a l'accés a les facultats, escoles tècniques superiors i col·legis universitaris van ser establertes per la L 30/1974, de 24 de juliol,³⁰⁰ i pel RD

²⁹⁸ RD 1742/2003, de 19 de desembre, pel qual s'estableix la normativa bàsica per a l'accés als estudis universitaris de caràcter oficial (BOE 19, de 22 de gener de 2004). (Deroga el RD 69/2000, de 21 de gener).

²⁹⁹ RD 1892/2008, de 14 de novembre (BOE 283, de 24 de novembre).

³⁰⁰ L 30/1974, de 24 de juliol (BOE 178, de 26 de juliol de 1974).

406/1988, de 29 d'abril.³⁰¹ L'any 1990, la LOGSE va establir que per accedir als estudis universitaris després del batxillerat, caldria superar una prova que valoraria, juntament amb les qualificacions del batxillerat, la maduresa de l'alumnat i els coneixements adquirits. L'Ordre de 12 de juny de 1992 va regular les proves d'aptitud per a l'accés a facultats, escoles tècniques superiors i col·legis universitaris d'alumnat amb estudis estrangers convalidables.³⁰² Atès que el Batxillerat es va iniciar anticipadament a partir del curs 1992-1993, i es va estructurar d'una manera diferent que el COU i el batxillerat experimental, amb l'Ordre de 10 de desembre de 1992,³⁰³ transitòria i experimental, es va adaptar l'adscripció dels estudis universitaris a les noves modalitats. La prova d'accés definida era similar pel que fa a l'estructura a l'anterior, a fi d'evitar qualsevol discriminació a l'alumnat segons la seva procedència acadèmica.

En l'àmbit de les PAU es van produir posteriors canvis legislatius que van afectar indirectament el procés de preinscripció, com per exemple el RD 1640/1999,³⁰⁴ modificat i completat pel RD 990/2000,³⁰⁵ ambdós reguladors de la prova d'accés als estudis universitaris en substitució de la prova transitòria regulada per l'ORDRE de 12 de desembre de 1992. Els canvis més importants d'aquests RD eren que, si l'alumnat havia cursat dues modalitats de batxillerat, es podia presentar a les PAU per a totes dues, obtenint dues qualificacions definitives, una per cada via, i que en cas de disconformitat amb alguna qualificació de les PAU, l'alumnat podia sol·licitar una doble correcció o una reclamació. El RD 1025/2002, de 4 d'octubre,³⁰⁶ regula la posterior introducció de canvis en la distribució i continguts dels currículums del batxillerat.

Amb referència a l'evolució de les PAU cal tenir en consideració les diferents regulacions d'accés a la universitat, com ara el RD 1005/1991, de 14 de juny, el RD 704/1999, de 30 d'abril, el RD 69/2000, de 21 de gener, el RD 1742/2003, de 19 de desembre, i el RD 1892/2008, de 14 de novembre —que afecta a l'accés als ensenyaments universitaris de grau i, en conseqüència, a la nova titulació de GT—.

³⁰¹ RD 406/1988, de 29 d'abril, sobre l'organització de les proves d'aptitud per a l'accés a facultats, escoles tècniques superiors i col·legis universitaris i composició dels tribunals (BOE 104, de 30 d'abril de 1988). (Derogat pel RD 1892/2008, de 14 de novembre).

³⁰² O de 12 de juny de 1992, per la qual es regulen les proves d'aptitud per a l'accés a facultats, escoles tècniques superiors i col·legis universitaris d'alumnat amb estudis estrangers convalidables (BOE 146, de 18 de juny de 1992).

³⁰³ O de 10 de desembre de 1992, per la qual es regulen les proves d'accés a la universitat de l'alumnat que hagi cursat els ensenyaments previstos en la LO 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu, durant el període d'implantació anticipada d'aquests ensenyaments (BOE 10, de 12 de gener de 1993).

³⁰⁴ RD 1640/1999, de 22 d'octubre, pel qual es regula la prova d'accés als estudis universitaris (BOE 257, de 27 d'octubre de 1999). (Derogat per RD 1742/2003, de 19 de desembre).

³⁰⁵ RD 990/2000, de 2 de juny, pel qual es modifica i completa el RD 1640/1999, de 22 d'octubre, pel qual es regula la prova d'accés als estudis universitaris (BOE 133, de 3 de juny de 2000). Segons el RD 173/1998, de 16 de febrer, el curs 2000-2001 es va implantar el primer curs del batxillerat.

³⁰⁶ RD 1025/2002, de 4 d'octubre, pel qual es modifica el RD 1640/1999, de 22 d'octubre, modificat i completat pel RD 990/2000, de 2 de juny, pel qual es regula la prova d'accés als estudis universitaris (BOE 253, de 22 d'octubre de 2002).

3.4.4.3. *L'accés a la universitat a través de la FP*

L'accés a la universitat a través de la FP ha tingut la seva pròpia regulació. Atès el nombre d'estudiants d'FP que van accedir a la DT per aquesta via, en el present treball s'ha considerat convenient presentar la normativa dictada a partir de la LOGSE (1990). El RD 1005/1991, de 14 de juny, parlava de la possibilitat d'accés a determinades escoles universitàries d'alumnat amb titulacions d'FP de segon grau en les especialitats pertinents (art. 7.1 d). En aquest cas, tenien reservades un 30% de les places, que les universitats podien ampliar. Ara bé, va ser en el RD 777/1998, de 30 d'abril,³⁰⁷ quan es va determinar clarament l'accés directe als estudis universitaris amb els títols de CFGS (disposició transitòria primera). L'art. 10 d'aquest RD establí l'equivalència, a efectes acadèmics i professionals, del títol de tècnic especialista (FP de segon grau) i el de tècnic superior (CFGS). Aquest fet va implicar l'establiment de noves relacions entre la FP i l'accés a la universitat i va fer possible accedir, des de la FP de grau superior, a estudis universitaris de primer i segon cicle.

En l'annex X del RD 777/1998 es detallaven els estudis universitaris als què donaven accés els diferents CFGS. Amb aquest Decret, tres famílies professionals van donar accés a deu llicenciatures diferents. Per exemple, des de la família professional de l'animació sociocultural es podia accedir a la llicenciatura de Pedagogia, de Sociologia i de Psicologia, i a vuit diplomatures, entre les quals la de Turisme.

Si ens centrem en l'accés als estudis universitaris de Turisme, el RD 777/1998 estableix l'accés directe a la DT a través dels títols de Tècnic Superior següents: en Animació d'Activitats Físiques i Esportives —de la família d'activitats físiques i esportives—; en Administració i Finances, i en Secretariat —de la família professional d'administració—; en Comerç Internacional, en Gestió Comercial i Màrqueting, en Gestió del Transport, i en Serveis al Consumidor —de la família professional de comerç i màrqueting—; en Imatge, en Producció d'Audiovisuals, Ràdio i Espectacles, en Realització d'Audiovisuals i Espectacles, i en So —de la família professional de comunicació, imatge i so—; i en Animació Sociocultural, en Interpretació de la Llengua de Signes, en Educació Infantil, i en Integració Social —de la família professional de serveis socioculturals i a la comunitat—. Pel que fa a la família professional d'hosteleria i turisme, tenien accés directe a la DT els Tècnics Superiors en Agències de Viatges, en Allotjaments, en Informació i Comercialització Turístiques, i en Restauració.

³⁰⁷ RD 777/1998, de 30 d'abril, pel qual es desenvolupen determinats aspectes de l'ordenació de la formació professional en l'àmbit del sistema educatiu (BOE 110, de 8 de maig de 1998).

L'any 2005, l'Ordre ECI/2527/2005, de 4 de juliol,³⁰⁸ va ampliar i actualitzar l'annex X del RD 777/1998 per tal d'adequar l'accés directe als estudis universitaris des de les titulacions existents d'FP. En concret, es van afegir els CFGS següents per a l'accés a la DT: Administració de Sistemes Informàtics, i Desenvolupament d'Aplicacions Informàtiques —de la família professional d'informàtica—, i Animació Turística —de la família professional d'hosteleria i turisme—.

Els titulats Tècnics Superiors d'FP també poden accedir als estudis universitaris de grau, a partir de la seva implantació l'any 2008, sense haver de fer cap prova obligatòria.³⁰⁹ Si es produeix un procediment de concurrència competitiva, els estudiants procedents de CFGS poden incrementar la nota d'accés a la universitat de manera voluntària, fent exàmens de la fase específica de les PAU.³¹⁰

Segons l'informe de gestió de l'OOAU (2003), “el 2003, el departament d'Ensenyament, el DURSI, i les universitats públiques i privades de Catalunya van signar un Acord marc de col·laboració per al reconeixement de les correspondències entre determinats CFGS d'FP específica i alguns estudis universitaris de primer cicle. L'alumnat podia sol·licitar el reconeixement d'assignatures realitzades al CFGS a l'estudi matriculat. De les “64 correspondències de reconeixements entre crèdits de CFGS i crèdits universitaris que afecten a 36 titulacions universitàries i a 38 CFGS”, es va passar, el 2008, a “un total de 185 correspondències de convalidació entre crèdits de CFGS i crèdits universitaris, aprovades des de l'any 2002, que afecten a 60 titulacions universitàries i a 67 CFGS”. Per al curs acadèmic 2009-2010, el Departament d'Educació, el DIUE i les universitats públiques i privades de Catalunya van signar un conveni de col·laboració per a la convalidació de crèdits entre CFGS d'FP específica i estudis universitaris de grau.

3.4.5. *El procés de preinscripció a la universitat, a Catalunya*³¹¹

La preinscripció universitària és un sistema coordinat de distribució dels estudiants que garanteix la igualtat de condicions en el procés d'ingrés i d'admissió al primer curs de

³⁰⁸ O ECI/2527/2005, de 4 de juliol, per la qual s'actualitza i s'amplia l'annex X d'accés als estudis universitaris des dels Cicles Formatius de Grau Superior, del RD 777/1998, de 30 d'abril, pel qual es desenvolupen determinats aspectes de l'ordenació de la formació professional en l'àmbit del sistema educatiu (BOE 186, de 5 d'agost de 2005).

³⁰⁹ RD 558/2010, de 7 de maig de 2010, pel qual es modifica el RD 1892/2008, de 14 de novembre, pel qual es regulen les condicions per a l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau i els procediments d'admissió a les universitats públiques espanyoles (BOE 113, de 5 de maig de 2010).

³¹⁰ O EDU/3242/2010, de 9 de desembre, per la qual es determina el contingut de la fase específica de la prova d'accés a la universitat que podrà realitzar qui estigui en possessió d'un títol de tècnic superior de formació professional, de tècnic superior d'arts plàstiques i disseny o de tècnic esportiu superior i equivalents (BOE 306, de 17 de desembre de 2010).

³¹¹ La informació d'aquest apartat prové dels informes anuals de gestió de l'OOAU, el primer dels quals es va realitzar l'any 1996 amb el títol “Memòria de preinscripció universitària 1996”, complementada amb informació consultada a: <<http://www.gencat.cat/temes/cat/universitats.htm>> [amb accés el 9 d'abril de 2012] i amb la normativa d'aplicació.

qualsevol estudi universitari. Per accedir al primer curs d'un estudi universitari a les universitats públiques de Catalunya i a la Universitat de Vic, i als seus centres adscrits, cal fer aquesta preinscripció. La resta d'universitats catalanes (la UOC i les privades UAO, UIC i URL) disposen de procediments propis d'admissió.

L'estudiant pot sol·licitar, quan formalitza la preinscripció universitària, fins a vuit preferències³¹² (de la llista dels centres d'estudis que s'ofereixen a la preinscripció), ordenades pel grau d'interès, tot i que no està obligat a omplir-les totes. Aquest procediment és compatible amb la sol·licitud a altres universitats —privades, a distància o d'altres CA—, tot i que l'estudiant només es podrà matricular en un centre, a no ser que tingui concedida la simultaneïtat d'estudis. Llevat d'aquest últim supòsit, no es pot fer més d'una preinscripció en la mateixa convocatòria. En cas d'haver-n'hi dues o més, quedarien totes automàticament anul·lades.

Els processos relatius a l'accés a les universitats són gestionats per l'OOAU que, el 1985, quan va començar a operar, s'anomenava Oficina de Preinscripció Universitària (OPU).³¹³ L'OOAU dona servei als estudiants i facilita i agilitza el procés de preinscripció. S'encarrega de configurar els llistats d'assignació de places, que trasllada a les universitats i comunica als estudiants, i duu el registre de tots els expedients. A més, segons l'art. 31 del RD 313/2004, de 8 de juny, també realitza funcions de promoció dels estudis del sistema universitari català a Catalunya i a la resta de l'Estat, i d'informació i orientació als estudiants que hi vulguin accedir. A més, coordina la gestió de la preinscripció universitària amb els centres d'ensenyament secundari de Catalunya, i els proporciona tot el material i les instruccions necessàries perquè l'alumnat pugui formalitzar la sol·licitud de preinscripció.

³¹² Una preferència és un estudi en un centre docent d'una universitat concreta.

³¹³ L'OPU es va regular l'any 1990 pel D 159/1990. L'O de 20 de juny de 1990 determinava les actuacions de l'OPU i les funcions del seu personal (DOCG 1317, de 13 de juliol de 1990). El 2004 va passar a anomenar-se OOAU, segons l'art. 32 del D 313/2004, de 8 de juny de 2004, de reestructuració del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DOGC 4151, de 10 juny de 2004).

Des que es va iniciar el procés de preinscripció universitària, l'OOAU coordina les seves actuacions amb l'Oficina d'Organització de Proves d'Accés a la Universitat (OOPAU).³¹⁴ L'objectiu últim de l'OOAU és l'optimització de les places de què disposen les universitats en el primer curs. La seva funció és canalitzar i agilitzar totes les sol·licituds d'accés al primer curs, a qualsevol dels centres integrats o adscrits, ja siguin títols oficials o propis de les universitats, i assignar-les en funció de la capacitat d'aquests i de la demanda de places, emprant el que fixin les lleis o els reglaments, però bàsicament utilitzant la qualificació acadèmica dels estudiants com a element discriminador principal.

Segons PRUJÀ (2003), des del començament de la preinscripció unificada i centralitzada, van començar a funcionar de fet, simultàniament, delegacions territorials de l'OPU a Girona, Lleida i Tarragona, poblacions on les tres universitats públiques existents aleshores tenien serveis administratius. L'any 1990 aquestes delegacions es van establir de dret, juntament amb les de Manresa (on hi havia centres integrats de la UPC) i de Vic (en la qual existien estudis adscrits a les tres universitats, sota l'aixopluc de la Fundació Universitària Balmes). Ambdues ciutats cercaven potenciar-se com a punt de referència universitària per a la gent de la pròpia comarca i de les comarques veïnes. La següent seu es va establir a Tortosa, l'any 1991, fruit d'una iniciativa municipal que buscava cobrir les Terres de l'Ebre, la Franja de Llevant i la província de Castelló. A més, el 1996 es va afegir la delegació de Mataró, ubicada a l'Escola de Ciències Empresarials del Maresme, adscrita a la UPF i propietat del Consell Comarcal del Maresme, creada el curs 1994-1995.

Finalment, en el moment d'implantació de la DT, l'any 1997, i durant tot el període d'oferta d'aquests estudis (1997-2009),³¹⁵ han estat set les delegacions de l'OOAU.

³¹⁴ La R de 6 d'octubre de 1988, per la qual es fa públic l'Acord del Consell Interuniversitari de Catalunya sobre la coordinació de la supervisió del COU i de l'organització de les PAU de les tres universitats de Catalunya (DOGC 1059, de 24 d'octubre de 1988), que va resultar de l'acord del CIC del 26 de setembre de 1988, va ser el punt de partida de la coordinació del COU i de les PAU, i de l'establiment de la Comissió Coordinadora del COU i de les PAU (R de 8 d'agost de 1991, per la qual es fa públic l'Acord de 5 de juny de 1991, del Consell Interuniversitari de Catalunya, sobre la coordinació de la supervisió del COU i de l'organització de les PAU de les quatre universitats públiques de Catalunya (DOGC 1483, de 21 d'agost de 1991)). Segons PRUJÀ (2003, 180), l'Oficina de Coordinació de la Supervisió del COU i d'Organització de les PAU a Catalunya es va crear de fet l'any 1990, tot i que no va ser fins l'any 1996 quan, amb el D 334/1996, de 29 d'octubre, pel qual es creava l'Oficina de Coordinació de la Supervisió del COU i d'Organització de les PAU a Catalunya (DOGC 2277, de 6 de novembre de 1996), se li va donar forma jurídica, amb la finalitat de garantir i potenciar la coordinació de la supervisió del COU i l'organització de les PAU de les universitats públiques de Catalunya. Posteriorment, el D 107/2001, de 17 d'abril, pel qual es creava i es regulava la Comissió Coordinadora de les PAU de Catalunya (DOGC 3380, de 3 de maig de 2001) va crear aquesta Comissió, que assumia les funcions de la Comissió Coordinadora del COU i de les PAU, i la va adscriure a l'Oficina de Coordinació i d'Organització de les PAU. La Disposició addicional 1 del D 107/2001 diu que l'Oficina de Coordinació de la Supervisió del COU i d'Organització de les PAU a Catalunya (regulada pel D 334/1996, de 29 d'octubre) passa a denominar-se Oficina de Coordinació i d'Organització de les PAU a Catalunya.

³¹⁵ El curs 2009-2010 va ser el darrer en què es van oferir places de nou accés a la DT a Catalunya.

3.4.5.1. *L'oferta de places i la promoció*

El Departament sobre el que recauen les competències d'Universitats³¹⁶ cada any fa pública l'oferta de places de nou accés dels centres docents universitaris propis i adscrits de les universitats públiques de Catalunya (i dels de la UVic, que també va a preinscripció) per cursar ensenyaments conduents a l'obtenció de títols universitaris oficials, mitjançant la Resolució que es publica al DOGC al més de juliol, i que no inclou les places de la UOC ni les places de les universitats privades.

L'OOAU edita, per a la convocatòria de juny, uns llistats que ordenen l'oferta d'estudis de les universitats públiques catalanes i de la UVic, de primer cicle (diplomatures, enginyeries tècniques, arquitectures tècniques i graduats), de primer i segon cicle (llicenciatures, enginyeries superiors, arquitectures i graduats superiors) i graus (a partir del curs 2008-2009), alfabèticament per titulacions. Per a cada centre d'estudis s'indica el codi, que és el que l'alumnat ha de traslladar al full de preinscripció, el nom de l'estudi, la universitat i la població, el nombre de places disponibles³¹⁷ i el preu orientatiu. En el cas dels centres integrats a una universitat pública, la Generalitat fixa els preus anualment per Decret, segons el grau d'experimentalitat (en el llistat apareix, en una nota, el preu per crèdit del curs anterior, atès que per a la convocatòria de juny encara no ha sortit publicat el nou). Altres aspectes rellevants que també s'especifiquen en el llistat són si es tracta d'una universitat privada o d'un centre adscrit, i si és un títol propi no homologat o si està pendent d'homologació. Quan uns estudis ofereixen simultàniament dues titulacions, se'ls assigna un codi de preferència nou.³¹⁸ A partir del 2008, davant la integració a l'EEES, es van adaptar els codis de centre per a cada estudi.

Pel que fa a la promoció de l'oferta formativa a Catalunya, un dels principals instruments de difusió ha estat i és —tot i l'actual proliferació d'informació a través de la xarxa— el Saló de l'Ensenyament.³¹⁹ Allà es troba representada la major part de l'oferta universitària, pública i privada, de Catalunya, així com l'oferta d'FP. En el cas del turisme, la promoció de la DT per part dels centres adscrits que hi participaven es feia a través d'un stand propi, inicialment fora de l'àmbit de les universitats. Amb el pas del temps algunes universitats, com ara la UB i la UAB, van situar, en el Saló, els centres

³¹⁶ Departament d'Innovació, Universitats i Empresa (DIUE), 2008; Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI), 2002-2007; Departament d'Ensenyament, 1980-2001.

³¹⁷ Segons l'informe de gestió de l'OOAU (2002), a la preinscripció universitària de l'any 2002, la UPC, la UdL, la URV i la UVic van oferir, per primera vegada, centres universitaris sense límit de places, en concret 37 centres d'estudis de primer cicle i sis de primer i segon cicle.

³¹⁸ Aquest seria el cas, per exemple, dels estudis de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic), ofertats des del curs 2006-2007 fins al curs 2008-2009, que en el present treball s'han considerat com un centre d'estudi més, seguint el criteri de l'OOAU.

³¹⁹ Organitzat, des del 1991, per Fira de Barcelona, amb la col·laboració del Departament d'Educació i del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació.

adscrius al seu entorn, fet que reforçava públicament que eren centres docents universitaris. Evidentment, les campanyes de promoció i comercialització dels centres privats adscrius han estat, fins al moment, més agressives que les de les universitats, més corporatives i de comunicació.

Internet també ha esdevingut, amb la seva progressiva implantació, un mitjà de divulgació permanent. DEL OLMO (2011) evidencia que Internet és una eina bàsica que permet a l'usuari una accessibilitat a la informació adequada, instantània i permanent, i ofereix múltiples avantatges com a eina estratègica de màrqueting.³²⁰ Utilitzat tant per les institucions públiques com pels centres privats, s'han anat incorporat elements per promoure la interactivitat amb el futur estudiant, com ara el Facebook i altres xarxes socials. Segons DEL OLMO (2009, 314), "s'observa una moderada influència del factor promoció i informació directa a l'alumnat potencial", que, segons l'autor, no cerca la informació de forma activa i planificada sinó que majoritàriament confia en les fonts empíriques interpersonals, com per exemple les jornades de portes obertes. Com afirma DEL OLMO (2009, 310), la decisió "obeeix a criteris sovint irracionals, basats en percepcions, i per tant, l'estudiant és força impermeable als instruments de màrqueting que utilitza l'oferta per influir en la seva decisió". No obstant això, afirma que si la institució és coneguda per la demanda, la seva percepció tendeix a ser més positiva que si no ho és.

3.4.5.2. Les convocatòries i les vies d'accés

Per accedir a la universitat existeixen diferents convocatòries de preinscripció: febrer, juny (durant el més de juliol), més grans de 25 anys, discapacitats, esportistes d'alt nivell, especial, setembre i matrícula lliure. El 1998 es va crear la convocatòria especial: s'hi podia acollir qualsevol alumne que hagués fet la preinscripció de juny, estigués o no assignat; l'única restricció era que no s'hagués matriculat. A la convocatòria de setembre, que s'obre un cop lliurades les notes de les PAAU, no s'hi pot presentar l'alumnat que ja s'ha matriculat, aquell mateix any, en una preinscripció anterior. Un cop finalitzades les convocatòries de preinscripció, es publica el llistat de centres amb places vacants, i els estudiants interessats poden formalitzar la matrícula lliure. Els més grans de 25 anys, els discapacitats i els esportistes d'alt nivell tenen reservat un percentatge de les places de cada ensenyament.

³²⁰ Segons DEL OLMO (2005, 19), "el màrqueting és una manera de pensar de les empreses respecte al mercat. Aquesta visió implica una orientació envers la satisfacció del consumidor. Per tant, el màrqueting es pot entendre com un procés d'intercanvi de béns i de serveis gràcies al qual les empreses i els consumidors aconsegueixen allò que necessiten".

El 2002, la UPC, la UdL, la URV i la UVic van oferir a la preinscripció, per primer cop, centres universitaris amb un nombre orientatiu de places “sense límit”. Quan l’alumnat demana aquests centres “sense límit”, no ha de posar cap altre centre d’estudis.³²¹ Fins el 2007 diverses universitats van oferir aquesta opció, però a la preinscripció universitària del 2008, cap universitat ho va fer.

L’alumnat pot accedir a la universitat a través de diferents vies, com es mostra a la Taula 23.³²²

Taula 23. Vies d’accés a la universitat, a Catalunya^(a)

Via	Tipologia d'alumnat
Via 0	Alumnat amb les PAU i assimilats
Via 1	Alumnat estranger amb les PAU aprovades l'any en curs o l'anterior
Via 2	Alumnat diplomad, llicenciat universitari i assimilat (b)
Via 4	Alumnat amb el títol de CFGS, FP2 o Mòduls Professionals de Nivell 3 (MP3) i assimilats
Via 5	Alumnat amb COU sense PAU
Via 7	Alumnat provinent de les PAU i assimilat, que han començat estudis universitaris
Via 8	Alumnat provinents de CFGS o d'FP2 i assimilats, que tenen començat estudis universitaris
Via 9	Més grans de 25 anys (c)
Via 10	Estudiants procedents de les proves per als més grans de 40 anys (d)
Via 11	Estudiants procedents de les proves per als més grans de 45 anys (d)

Font: Elaboració pròpia a partir dels informes de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya.

- ^(a) Els estudiants que reuneixen els requisits per sol·licitar l'admissió mitjançant més d'una via d'accés poden fer ús d'aquesta possibilitat. Les vies d'accés es van modificar amb l'aplicació del RD 1892/2008, de 14 de novembre, pel qual es regulen les condicions per a l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau.
- ^(b) Els titulats en TEAT que hagin cursat estudis d'acord amb el RD 865/1980, de 14 d'abril, es consideren diplomats universitaris.
- ^(c) Segons l'informe de preinscripció de l'OOAU, per primera vegada, l'any 2002, l'alumnat matriculat a les proves d'accés a la universitat per als més grans de 25 anys que volia accedir a les universitats públiques catalanes, a la UVic i a la URL, havia de formalitzar la preinscripció a través d'Internet.
- ^(d) Noves vies d'accés a partir de l'any 2010, regulades pel RD 1892/2008, de 14 de novembre.

A partir de l'any 1997 va aparèixer per primera vegada *turisme* en els llistats de preinscripció universitària.³²³ La incorporació dels estudis de Turisme (DT) al procés de preinscripció universitària va representar un canvi substancial per als centres docents que els impartien, ja que fins aleshores matriculaven l'alumnat de TEAT per inscripció

³²¹ A fi de determinar el nombre de places d'aquests centres, i únicament a efectes de calcular el nombre de places universitàries per al curs 2002-2003, l'OOAU va seguir el següent criteri: si el centre va oferir places el curs 2001-2002 va determinar el mateix nombre de places que en aquella preinscripció, mentre que si era un centre de nova creació va establir un nombre de 75 places.

³²² Segons s'indica en l'informe de gestió de l'OOAU (2003), l'any 2001 va ser el darrer any què es va impartir el COU. A la preinscripció 2003 hi va haver tres novetats amb relació a les vies d'accés a la universitat. En primer lloc, es va crear una via específica, la via 9, per a l'alumnat que havia superat les proves d'accés per als més grans de 25 anys, per integrar-lo al procediment general. En segon lloc, l'alumnat de fora de la UE i de l'Espai Econòmic Europeu, amb conveni de reciprocitat d'estudis, amb PAU del 2002 o del 2003, va poder accedir a la universitat mitjançant la reserva de places (via 1) o per la convocatòria general, segons establia l'article 13.5 del RD 69/2000, de 21 de gener. En tercer lloc, l'alumnat que havia superat el primer curs o més de 60 crèdits d'uns estudis universitaris espanyols podia traslladar-se a una altra universitat o centre per continuar el mateix estudi, sol·licitant l'admissió directament al centre al qual desitgés accedir o mitjançant la preinscripció universitària.

³²³ Els estudis superiors de Turisme es van incorporar a la universitat a partir del RD 259/1996, de 16 de febrer.

directa. Aquest fet també els va representar haver d'ajornar el cobrament de la preinscripció fins que les places s'haguessin assignat oficialment i, a més, va canviar l'entorn competitiu dels estudis superiors de Turisme. Els estudis de DT van començar a rivalitzar directament amb altres estudis universitaris, especialment les diplomatures, que van esdevenir els nous competidors dels centres adscrits, els quals van haver de fer un considerable esforç d'adaptació a les noves circumstàncies de l'entorn.

3.4.5.3. *La demanda de places*

La demanda educativa, segons MILLOT I ORIVELL (1980, citat per MORA, 1988), prové de la combinació d'utilitats presents —enteses com a consum— i futures —enteses com a inversió—, que alhora poden ser monetàries o no monetàries. L'expectativa de recursos econòmics presents o futurs (superiors), estils de vida diferents de l'actual, o satisfaccions culturals, d'oci o de prestigi, formen part, entre d'altres, d'aquestes utilitats. Als factors que expliquen la demanda cal afegir-hi la facilitat i la curta durada de la carrera escollida.³²⁴ Els demandants d'educació superior, segons MORA (1988), valoraran de forma racional les utilitats esperades i prendran una decisió fruit del balanç personal entre costos i beneficis. D'altra banda, la capacitat intel·lectual, el rendiment acadèmic i les motivacions personals són, també segons MORA (1988), factors personals rellevants en la demanda individual d'educació superior. Segons el mateix autor, els factors institucionals —és a dir, els propis de cada centre d'estudis, com ara la qualitat, el prestigi, la ubicació o la mida— influiran en la demanda específica per centres, essent un dels més rellevants la distància entre la residència familiar i el centre d'estudis. La preferència majoritària, com indica DEL OLMO (2009, 312), “és la d'estudiar en una institució de caràcter públic, propera i fàcilment accessible en transport públic”, fet que, afegeix, “predisposa a una baixa mobilitat en el conjunt de la demanda”. En aquest sentit, CABAÑETE (1998) posa en valor l'ampliació de la xarxa de centres universitaris en el conjunt de l'Estat.

La demanda de places també es canalitza a través del procés de preinscripció —ja mencionat anteriorment— al qual estan vinculades les universitats públiques de Catalunya, la UVic, i tots els seus centres integrats i adscrits. Per a l'accés dels estudiants a la universitat, cal distingir entre la nota de tall i la nota d'accés. La nota de tall, segons PRUJÀ (2003), és la nota d'admissió del darrer alumne que ha estat assignat en un centre d'estudi en la primera assignació de juny amb el 100% de les places, i és

³²⁴ Segons una àmplia enquesta sobre la demanda de places universitàries realitzada pel Consejo de Universidades l'any 1987, citada per MORA (1988).

molt important en un mercat universitari de demanda.³²⁵ La nota d'accés és la nota de tall al final del procés, és a dir, la nota del darrer estudiant que ha entrat en una determinada titulació en l'última assignació de places, i és la nota que queda per accedir al curs següent. Aquesta nota es va començar a publicar a partir del 2001, juntament amb la de tall, coincidint amb la gran baixada de la demanda, per intentar estimular les sol·licituds (PRUJÀ, 2003).

En aquells estudis amb més demanda que oferta, a partir del RD 1892/2008, de 14 de novembre, es va tenir en compte la nota d'admissió ponderada, tant per a estudiants de batxillerat com de CFGS. Aquesta nota (a més de la nota mitjana del batxillerat més la qualificació de la fase general —en el cas d'estudiants de batxillerat— o la nota mitjana del CFGS —en el cas d'estudiants de CFGS—) incorpora qualificacions de Fase específica, ponderades en funció dels estudis a cursar (art. 14 i art. 26).

Com s'ha esmentat abans, en la preinscripció universitària hi ha la possibilitat de posar vuit preferències, tot i que l'alumnat que aconsegueix plaça en les darreres preferències es matricula en un percentatge molt inferior a la resta. Un cop l'alumnat ha fet la preinscripció, i com a pas previ al procés d'assignació de plaça, aquesta és revisada, acceptada, baremada i verificada per l'OOAU.

Segons PRUJÀ (2003), el procés de preinscripció universitària s'ha anat flexibilitzant, i ha millorat també l'atenció personalitzada a l'alumnat. L'any 1997, aquest podia fer consultes a través d'un correu electrònic. Internet apareix l'any 1998 com a innovació per a la publicació oficial de l'assignació de places, que seguien apareixent en llistes exposades en diferents llocs. L'any 1999, com a novetat, l'alumnat de batxillerat podia fer el canvi de preferències mitjançant Internet, des de qualsevol terminal o des del centre de secundària, fet que evitava el seu desplaçament. Aquest mateix any, l'alumne podia enllaçar amb la web de la universitat corresponent o, fins i tot, amb el centre corresponent, des de la pàgina web on podia veure el resultat de la seva assignació.

Segons els informes anuals de gestió de l'OPU, l'any 2001 es van incorporar els sistemes telemàtics a la gestió del procés de la sol·licitud de plaça.³²⁶ A la convocatòria de juny, l'alumnat ja podia formalitzar la preinscripció universitària mitjançant Internet i l'any 2002 es van incorporar els sistemes telemàtics en tota la gestió del procés de sol·licitud. L'any 2003, l'alumnat de CFGS va gestionar directament la preinscripció, en lloc de fer-ho el centre on cursava els estudis. Una altra novetat del 2003 va ser que

³²⁵ En el cas de la DT, es veurà que aquesta nota és un 5 gairebé en tots els centres, atès que l'oferta de tots ells és superior a les places demandades.

³²⁶ La R de 19 d'abril de 2001, per la qual s'autoritza l'accés al procediment de preinscripció universitària mitjançant Internet, per al curs 2001-2002 (DOGC 3378, de 30 d'abril de 2001), va establir les línies bàsiques per a la incorporació de les noves tecnologies en aquest procés.

l'alumnat que ho va autoritzar va rebre el resultat de la seva assignació mitjançant un missatge al telèfon mòbil, gràcies a una experiència pionera del DURSI i el portal de l'Administració Oberta de Catalunya (AOC).

També segons els informes anuals de gestió de l'OOAU, a partir de l'any 2004, l'alumnat va poder fer totes les gestions relacionades amb l'accés a la universitat a l'adreça <http://accesnet.gencat.net>, a través d'un codi obligatori, personal i intransferible que es generava quan feia la primera gestió. L'any 2008, paral·lelament a la publicació de resultats de l'assignació de places, es van generar cartes de notificació de l'assignació, en català i en castellà, a les que es podia accedir a través del portal Accesnet, i es va donar l'oportunitat a les universitats d'annexar-hi una carta de benvinguda a l'estudiant.

3.4.5.4. L'assignació de places i la matriculació

L'assignació de places es realitza per a cadascuna de les convocatòries de preinscripció. Tan bon punt es fa la primera assignació, al juliol, s'envien a les universitats els llistats de l'alumnat admès en primera preferència, per tal que els puguin matricular. El resultat de les assignacions i reassignacions de places universitàries pot ser objecte de reclamació posterior davant l'OOAU o les seves seus en un termini determinat. A l'entorn del 50% de les reclamacions sol·liciten la modificació de les preferències, i una quarta part afegeix documentació fora de termini, segons les memòries anuals del CIC.

Segons PRUJÀ (2003), el fet que entre la primera assignació i l'última alguns estudiants no es matriculin al centre assignat pot provocar que es reassignin nous estudiants al centre. Reassignar és donar una plaça a l'alumnat situat immediatament per sota de la nota de tall, seguint els mateixos criteris d'assignació marcats pels reglaments, per tal de no deixar places vacants.

Un cop s'han fet públiques les primeres llistes, l'alumnat assignat entre la segona i la vuitena preferència, si vol matricular-se al centre que se l'hi ha assignat, ha de renunciar a la reassignació (això significa renunciar a les preferències anteriors).³²⁷ Si l'estudiant no fa la renúncia, la plaça assignada no es perd i mai se li assignaran preferències posteriors. Quan han finalitzat les convocatòries de preinscripció, i per tal d'optimitzar al màxim l'ocupació de places universitàries, a l'alumnat que no ha obtingut cap plaça durant tot el procés se li dóna la possibilitat d'accedir a un centre que tingui places vacants mitjançant la formalització de la matrícula lliure.

³²⁷ PRUJÀ (2003) posa èmfasi en el fet que, durant tot el període de la preinscripció, l'OOAU procura afavorir al màxim tot l'alumnat que demana canvis de preferències fora del termini establert.

Un cop assignada una plaça a la universitat, l'estudiant s'ha de matricular al centre on hagi d'iniciar els estudis. Per a cadascuna de les convocatòries de preinscripció hi ha determinat un període de matriculació. Els estudiants que no es matriculin en les dates que els correspon perden la plaça.

En el cas dels centres adscrits de turisme, quan reben els llistats de l'OOAU es posen en contacte amb l'alumnat assignat, atès que són aquests centres qui els matricularan. Posteriorment, els centres adscrits faran la gestió de les matrícules amb les respectives universitats.³²⁸

3.4.6. *L'establiment dels preus de la formació universitària a Catalunya*

Les CA fixen les taxes acadèmiques dels estudis universitaris oficials,³²⁹ dins dels límits establerts pel Consell d'Universitats.³³⁰ La Generalitat de Catalunya atorga la consideració de preus públics a les esmentades taxes i preveu que els preus de l'ensenyament universitari siguin aprovats anualment mitjançant un Decret,³³¹ que fixa el preu del crèdit de tots els estudis universitaris oficials impartits a les universitats públiques de Catalunya, així com el d'altres serveis acadèmics.

Pel que fa als centres docents adscrits, aquests fixen lliurement els seus preus. A més, el Decret anual de preus determina el percentatge que han d'abonar sobre els preus públics dels ensenyaments, en concepte de tutela acadèmica, sens perjudici de les compensacions que s'hagin pogut acordar per altres conceptes, en el marc del conveni d'adscripció.³³² En el cas dels estudiants dels centres adscrits de titularitat de la Generalitat de Catalunya, el que han d'abonar a les universitats està fixat en un 10%

³²⁸ Alguns centres adscrits, com ara el CETT, fan sessions d'informació i d'orientació prèvies a la matrícula per assegurar-se que tots els assignats coneixen en profunditat els estudis, les prestacions i serveis del centre, i les sortides acadèmiques i professionals que tindran un cop diplomats. En el cas del CETT també es fa una prova de nivell d'idiomes prèvia a la matriculació, amb l'objectiu de situar cada alumne en el grup més adient al seu nivell, per garantir que aprofita millor la formació.

³²⁹ A Catalunya, d'acord amb allò que estableix la L 33/1991, de 24 de desembre, de taxes i preus públics de la Generalitat de Catalunya (DOGC 1546, de 24 de gener de 1992), modificada per la L 17/1996, de 27 de desembre, per la qual es fixen els preus públics que constitueixen prestacions patrimonials de caràcter públic (BOE 32, de 6 de febrer de 1997), i ambdues derogades —llevat de l'art. 10 i de les Disposicions addicionals sisena i setena. 2, de la L 17/1996— per la L 15/1997, de 24 de desembre, de taxes i preus públics de la Generalitat de Catalunya (DOGC 2548, de 31 de desembre de 1997), alhora modificada per la L 5/2007, de 4 de juliol, i derogada pel RD 3/2008, de 25 de juny.

³³⁰ Durant el període d'implantació de la DT, les diverses regulacions relatives a universitats s'han referit al pressupost de les universitats: l'art. 54 de la LO 11/1983, de 25 d'agost (LORU); l'art. 81 de la LO 6/2001, de 21 de desembre (LOU) i l'art. 117.3 de la L 1/2003, de 19 de febrer (LUC).

³³¹ D 156/1997, de 8 de juliol; D 171/1998, de 8 de juliol; D 178/1999, de 29 de juny; D 229/2000, de 26 de juny; D 176/2001, de 26 de juny; D 189/2002, de 25 de juny; D 174/2003, de 8 de juliol; D 336/2004, de 20 de juliol; D 4/2005, d'11 de gener; D 151/2005, de 12 de juliol; 296/2006, de 18 de juliol; D 151/2007, de 10 de juliol; D 150/2008, de 29 de juliol; D 110/2009, de 14 de juliol; D 98/2010, de 20 de juliol.

³³² Ho preveu l'art. 3.2 del D 390/1996, de 2 de desembre, de regulació del règim d'adscripció a universitats públiques de centres docents d'ensenyament superior (DOGC 2291, d'11 de desembre de 1996).

dels preus públics i un 22% per a la resta de centres adscrits. El Decret de preus també fixa els preus dels estudis que ofereix la UOC.³³³

Els preus dels ensenyaments conduents a l'obtenció d'un títol universitari oficial, com és el cas de la DT, es fixen en funció del grau d'experimentalitat dels ensenyaments oficials. A més, les universitats estableixen el nombre mínim i màxim de crèdits en què l'estudiant es pot matricular, i poden facilitar el pagament fraccionat de l'import de la matrícula. El Decret no condiona els preus i les formes de pagament que puguin establir els centres adscrits a una universitat pública, i tampoc els de les universitats privades i els seus centres adscrits. El Decret de preus també fixa el preu per al reconeixement de crèdits d'altres estudis, el preu per a la matrícula d'un mateix crèdit repetides vegades, el recàrrec en determinats supòsits als estudiants que posseeixin un o més títols universitaris oficials de primer i/o segon cicle, les exempcions i bonificacions, i l'expedició de títols, entre d'altres. Pretén garantir que es donen les màximes oportunitats d'estudi a tothom i el preu segueix sent finançat majoritàriament amb recursos a càrrec dels pressupostos públics.

Existeixen quatre graus d'experimentalitat i el Decret de preus de la Generalitat de Catalunya determina quin correspon a cada tipus d'estudi. Com més alt sigui el grau d'experimentalitat, més elevat serà el preu per crèdit de l'estudi en qüestió. El Decret de preus per al curs 1997-1998 disposava el grau d'experimentalitat 2 per a la DT, en el seu primer any d'implantació.³³⁴ L'equiparava a la diplomatura de Biblioteconomia i Documentació, a la de Ciències Empresarials i a la d'Educació Social. Altres diplomatures, com ara la de Gestió i Administració Pública, la de Relacions Laborals i Treball Social tenien grau d'experimentalitat 1. Les diplomatures d'Estadística, de Màquines Navals i de Navegació Marítima tenien grau 3, i les de Fisioteràpia, Infermeria, Logopèdia, Òptica i Optometria, Podologia i Teràpia Ocupacional tenien grau d'experimentalitat 4. A partir del curs 2001-2002 es va produir, entre el grau 2 i el grau 3, un elevat increment de preu que va afectar als estudiants de DT, atès que aquell any es va modificar el grau d'experimentalitat d'aquests estudis, que va passar de 2 a 3, amb un increment del 37,63% del preu del crèdit. Aquest canvi, que va coincidir amb l'aparició per primera vegada d'oferta de la DT a preu públic —per part de la UdG— no va afectar a la resta de diplomatures.³³⁵

³³³ La UOC ha d'aplicar els preus fixats pel Govern segons la L 3/1995, de 6 d'abril, de reconeixement de la Universitat Oberta de Catalunya (DOGC 2040, de 21 d'abril de 1995; BOE 148, de 22 de juny de 1995), sens perjudici que en el seu àmbit i atesa la seva formulació jurídica, aquesta fixi la contraprestació pels materials didàctics i els serveis específics.

³³⁴ D 156/1997, de 8 de juliol, pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 1997-1998 (DOGC 2432, de 14 de juliol de 1997).

³³⁵ D 176/2001, de 26 de juny, pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 2001-02 (DOGC 3427, de 10 de juliol de 2001).

El preu dels estudis és un dels condicionants de la seva demanda, al qual cal afegir altres costos indirectes com ara el transport, els llibres, la manutenció, o les classes extres, a més d'altres costos d'oportunitat, com per exemple el fet de no rebre un salari mentre s'estudia en lloc de treballar (GIL, DE PABLOS I MARTÍNEZ TORRES, 2010). Segons DEL OLMO (2009, 318):

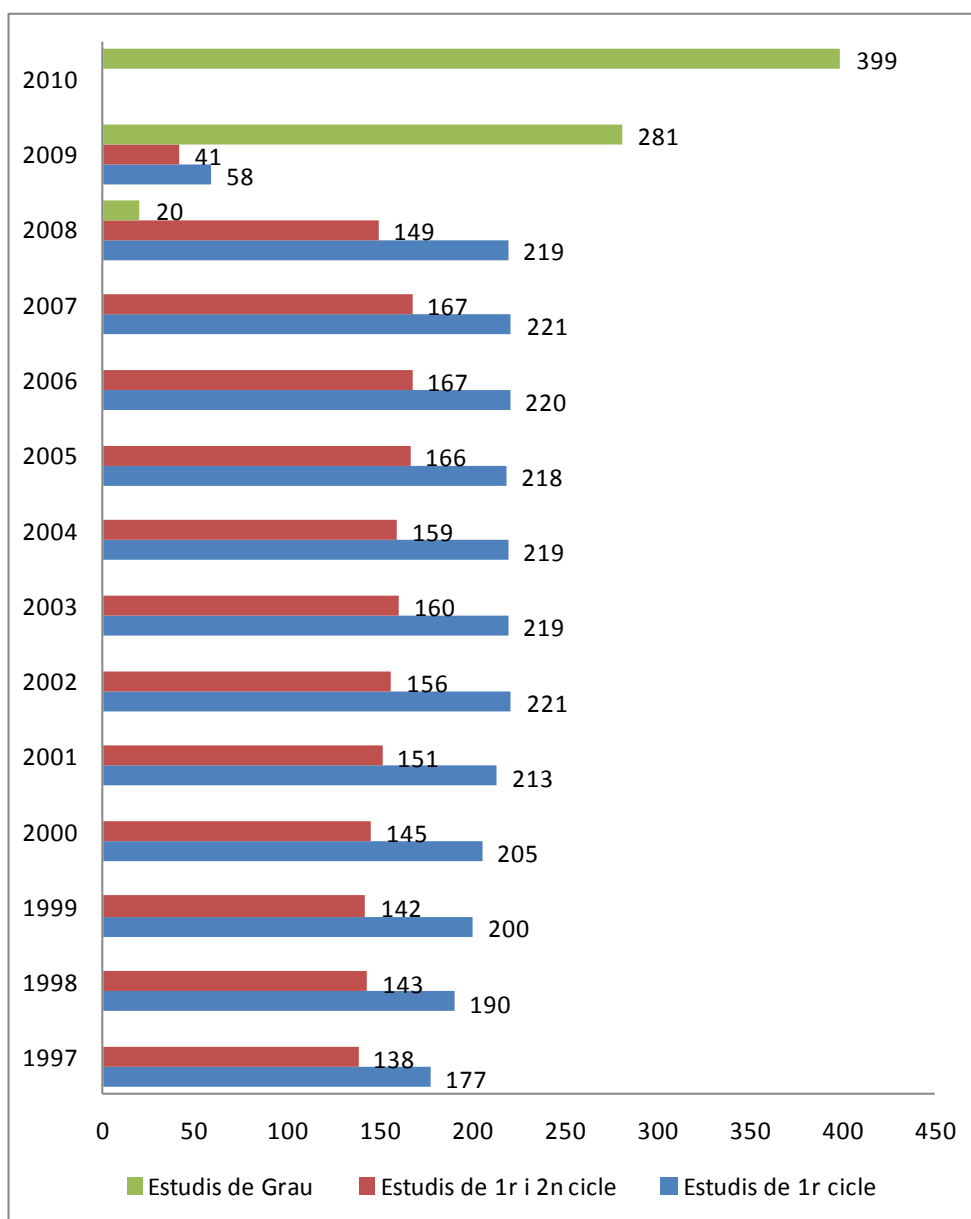
Les universitats públiques presenten l'avantatge indiscutible del preu front de les privades, a més de tenir, en general, millor reputació i imatge. En la mesura en que a la universitat pública es vagi equilibrant la demanda a l'oferta de places com a conseqüència de la disminució d'estudiants, la situació de les universitats privades esdevindrà crítica si no ofereix un producte diferenciat pel qual els estudiants i les seves famílies estiguin disposats a pagar.

En el cas dels estudis de DT, majoritàriament amb una oferta a preu privat, és probable que les facilitats d'accés dels titulats al mercat laboral i les possibilitats de desenvolupar-hi la carrera professional, entre d'altres, hagin estat factors clau per superar la barrera del preu.

3.5. L'evolució de l'oferta d'estudis universitaris a Catalunya (1997-2010)

Pel que fa a l'evolució del nombre d'estudis a Catalunya, en el període 1997-2010, la xifra va ser creixent fins l'any 2002. Els estudis de primer cicle van passar de 177 a 221 de l'any 1997 al 2002, amb un total de 219 l'any 2008, curs previ a la implantació dels graus de Turisme (Figura 1). Al llarg d'aquest període, els centres docents que impartien la DT representaven entre el 7% i el 9% del total dels de primer cicle. A la Figura 1 s'observa que l'any 2010, ja plenament implantats els graus, el nombre total de centres (amb els graus ja no cal distingir entre estudis de primer i segon cicle) era de 399, fet que representava un increment del 27% respecte a l'any 1997.

Figura 1. Evolució del nombre d'estudis a Catalunya (1997-2010)

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats anuals de *codis de preferències de la preinscripció universitària de Catalunya de l'OEAU*.

L'ampliació i la diversificació de l'oferta d'estudis universitaris és un tret significatiu del període 1997-2010 i, en qualsevol cas, "sembla que el futur passa precisament per una oferta canviant i adaptable a les demandes socials i laborals" (FERRER, 1996, 3). A més, com indica el CONSELL INTERUNIVERSITARI DE CATALUNYA [CIC] (1995, 10), "els títols que atorga la universitat continuen gaudint d'un prestigi social reconegut, ja que la universitat continua essent un innegable factor de promoció social". Segons FERRER (1996, citant la UNESCO), entre les causes de la diversificació de l'oferta, pròpies del sistema d'ensenyament superior, s'hi troben els grans avenços de la ciència, la

necessària interdisciplinarietat i multidisciplinarietat, i el gran desenvolupament de les TIC.

3.6. Els estudis superiors de Turisme. Gènesi i evolució

L'ordenació jurídica de la formació turística a Espanya i a Catalunya configura els principals antecedents històrics i les bases per al desenvolupament i la posterior implantació de la DT a les universitats catalanes. Aquesta normativa sorgeix i evoluciona en el context històric de l'Estat espanyol que va des dels anys de la dictadura franquista fins a la instauració de la democràcia i el posterior autogovern de Catalunya. Atès que Catalunya és, des del 1980, una CA de l'Estat espanyol, i que no té transferides les competències d'universitats, en la gènesi i l'evolució dels estudis superiors de Turisme s'hauran de considerar, a més de la història i la legislació catalanes, les espanyoles que s'hi refereixin.

Tal com indica MINISTRAL (2000, 104), a principis del s. XX van sorgir les primeres entitats turístiques a Espanya, com ara “la Comissió Nacional de Turisme del Ministeri de Foment (1905), la Comissaria Regia de Turisme de Presidència de Govern (1911) o el Patronat Nacional de Turisme (1928)”,³³⁶ que posaven de manifest un incipient interès, si bé feble, pel turisme. MINISTRAL (2000) recorda que, durant la Guerra Civil espanyola, els territoris republicans van conservar el Patronat Nacional de Turisme i els partidaris franquistes van crear el Servei Nacional de Turisme i que, acabada la guerra, es va organitzar una Direcció General de Turisme sota el Ministeri de Governació fins a la creació del primer Ministeri d'Informació i Turisme, l'any 1951.

A partir d'aleshores, coincidint amb un període d'obertura econòmica exterior i amb la recuperació dels països de l'Europa industrial després de la Segona Guerra Mundial, Espanya va començar a ocupar-se dels assumptes de turisme, un sector d'activitat que va esdevenir dinàmic i cabdal per al desenvolupament del país. A Europa, per exemple, destaquen entitats com ara l'OMT,³³⁷ l'AIEST o la Comissió Europea de Turisme³³⁸ (CET).

³³⁶ El 25 d'abril de 1928 es va crear per Decret el Patronat Nacional de Turisme. Posteriorment, el REGLAMENT de 12 de gener de 1932 va establir les seves competències.

³³⁷ Com indica MUÑOZ DE ESCALONA (2004), els primers antecedents de l'OMT s'han de situar l'any 1925, any en què es va fundar, a l'Haia el Congrés Internacional d'Associacions Oficials de Propaganda Turística. Aquest organisme, l'any 1927, va passar a denominar-se Congrés Internacional d'Organismes Oficials de Propaganda, essent reestructurat el 1930, quan es va fixar la seu a Ginebra i va passar a denominar-se Unió Internacional d'Organismes Oficials de Turisme (UIOOT). L'any 1975, la UIOOT es va transformar en l'OMT, ja dins de l'ONU —a partir del congrés celebrat a Roma el 1963, convocat per l'ONU a sol·licitud de l'UIOOT—, i va fixar la seu a Madrid.

³³⁸ La CET és una organització internacional que integra els organismes nacionals de promoció turística de la major part dels països europeus. Consultada a: <<http://www.etc-corporate.org/>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

El mateix any 1951 també es va crear l'AIEST,³³⁹ amb l'objectiu d'impulsar la indústria mundial dels viatges i el turisme a través de l'anàlisi de tendències, i d'aportar solucions amb visió de futur als problemes que poguessin sorgir. L'AIEST ha contribuït molt a la comprensió objectiva del fenomen modern del turisme, i a l'acceptació científica dels estudis en aquest camp. En el procés de creació de l'OMT, l'AIEST li va donar una dimensió científica i va proposar que entrés a formar part de l'Organització de les Nacions Unides (ONU).³⁴⁰

També en l'àmbit internacional, l'any 1934 es va crear la Unió Internacional d'Organismes Oficials de Turisme (UIOOT), amb seu a Londres.³⁴¹ Va ser el 1948 quan es va crear la CET, la primera comissió regional dins de la UIOOT. En la història de la OMT³⁴² s'hi troben fets destacats que incideixen en el desenvolupament internacional del turisme, com per exemple el fet que, l'any 1954, la UIOOT participés a Nova York en els treballs de la Conferència de les Nacions Unides sobre Formalitats Duaneres, on es van adoptar instruments multilaterals clau per facilitar els viatges i les activitats de promoció turística. Així mateix, el 1963 es va reunir, a Roma i a iniciativa de la UIOOT, la Conferència de les Nacions Unides sobre Turisme i els Viatges Internacionals, on es van adoptar importants recomanacions sobre la definició de *visitant* i *turista*, la simplificació de les formalitats dels viatges internacionals i una resolució general sobre el desenvolupament turístic.

En aquest context internacional en què sorgeix la necessitat d'estudiar el turisme a partir d'un enfocament interdisciplinari, a Espanya neix l'assignatura de Tècniques de la Propaganda i el Turisme. Aquesta matèria, que es va impartir a l'alumnat de tercer curs de la Escuela Oficial de Periodismo de Madrid des del 1954 fins al 1958, podria ser considerada com l'embrió de la formació turística a l'Estat espanyol. El 1957, el Centro Español de Nuevas Profesiones (CENP)³⁴³ va fundar la primera Escuela Profesional de Turismo, a Madrid, un centre privat que va crear uns estudis de turisme adaptats a les necessitats expressades pel propi sector. Com expressen CEBALLOS, ARIAS, RUIZ, SANZ Y VÁZQUEZ (2010, citant ANECA 2004):

³³⁹ L'AIEST és l'associació internacional més antiga d'experts científics i pràctics interessats en el turisme. És un organisme de caràcter científic, acadèmic i professional, que es va crear per iniciativa dels professors i experts Walter Hunziker i Kurt Krapf, caps de dos instituts suïssos de recerca fundats a les universitats de St. Gallen i Berna, el 1941. La reunió inaugural d'AIEST va tenir lloc a Roma, el 31 de maig de 1951. Consultat a: <http://www.aiest.org/org/iddt_aiest.nsf/en/index.html> [amb accés l'11 de maig de 2011] i a <<http://www.aiest.org/>> [amb accés el 18 de novembre de 2012].

³⁴⁰ Segons JIMÉNEZ (2009), l'any 1937, el Consell de la Societat de Nacions, que és com s'anomenava l'ONU inicialment, ja va recomanar una definició de turista internacional, que va ser modificada per l'UIOOT, l'any 1950.

³⁴¹ Consultat a: <<http://www2.unwto.org/>>, i a:

<http://museodelturismo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=190:la-organizacion-mundial-del-turismo-1946-2011&catid=30:evolutur&Itemid=97> [amb accés el 2 de gener de 2012]. L'OMT també va tenir la seu a Londres fins el 1951, quan es va traslladar a Ginebra, fins el 1975. Aleshores, amb els Estatuts aprovats, va passar a Madrid.

³⁴² Consultat a: <<http://unwto.org/es/content/historia>> [amb accés el 2 de gener de 2012].

³⁴³ Consultat a: <<http://www.cenp.com/website/turismoceu.htm>> [amb accés l'11 de maig de 2011].

Fins aquest moment, es podria dir que eren les pròpies empreses els centres de formació, en les quals l'autoaprenentatge acompanyava als professionals durant tota la carrera. La creació d'aquest centre va suposar un intent d'omplir un buit de formació en un sector que, en els anys posteriors, aconseguiria un elevat grau de desenvolupament. (p.47)

La segona escola de turisme d'Espanya la va crear el CENP a Barcelona, l'any 1960, fet que va marcar l'inici de l'espectacular desenvolupament de la formació turística a Catalunya pel que fa al nombre de centres docents. Ja en l'àmbit de l'hoteleria, mereix una consideració especial, per tot el que va significar per a la formació dels professionals de l'hoteleria de Catalunya i d'Espanya, la Escuela Provincial de Hostelería de Madrid, creada el 1946, que l'any 1958 va passar a ser la Escuela Nacional de Hostelería, i el 1983, la Escuela Superior de Hostelería y Turismo de Madrid.

Com ja s'ha dit, a partir dels anys seixanta del segle passat, el turisme va esdevenir, a Espanya, un sector d'activitat fonamental. Atès que un dels principals reptes que havia d'afrontar era la millora de la qualitat, havia de situar la capacitat del capital humà i, en conseqüència, el foment de la formació turística, com a factors estratègics clau per a la seva competitivitat. Ja en els inicis del desenvolupament massiu del turisme a Espanya i, com es va indicar posteriorment en el Congrés de Turisme de Catalunya de l'any 2004, "la formació esdevé fonamental per afrontar amb èxit el repte de la transformació del sector, que necessita persones degudament qualificades per poder competir en qualitat" (MAJÓ I ABELLANET, 2004, 34).

A Espanya, el creixement del turisme receptiu a partir de la dècada dels setanta del segle passat va generar la necessitat de disposar de personal format per atendre els diferents serveis, mentre que la progressiva competència de noves destinacions emergents, així com les exigències de competitivitat i d'internacionalització associades, van provocar que la formació turística es repensés, fins al punt d'incorporar-se a la universitat.

Les lleis de regulació del sistema educatiu —LGE (1970), LOGSE (1990) i LOE (2006)—, així com les lleis de regulació de les universitats —LORU (1983), LOU (2001), modificada per la LO 4/2007, de 12 d'abril, i LUC (2003) —, han marcat profundament el període estudiat, durant el qual han succeït fets tan rellevants com ara l'aprovació de la CE, el desenvolupament de l'Estat de les autonomies i la integració de l'Estat espanyol a la UE, tots ells amb una gran incidència en el desenvolupament i l'evolució de la formació superior de Turisme.

A Catalunya, la formació superior de Turisme ha tingut, fins al moment, quatre plans d'estudis oficials: TET (1963),³⁴⁴ TEAT (1980),³⁴⁵ DT (1996)³⁴⁶ i GT (2008),³⁴⁷ que han marcat dues etapes ben diferenciades pel que fa a l'ensenyament. La primera etapa (1963-1996) correspon a l'àmbit extrauniversitari dels ensenyaments superiors de Turisme. La segona, a partir de l'any 1996, és l'etapa universitària d'aquests ensenyament.

Al llarg de la primera etapa s'han de considerar elements tan rellevants com per exemple la creació de l'EOTM,³⁴⁸ de l'Estatut Ordenador de les Empreses i Activitats Turístiques Privades,³⁴⁹ i de la Federación Española de Escuelas de Turismo (ANESTUR). A més, es va aprovar el Reglament dels Centres no Oficials d'Ensenyaments Turístics legalment reconeguts,³⁵⁰ es va regular l'Estatut dels Directors d'Empreses Turístiques,³⁵¹ i es van crear el Registre de Directors d'Establiments i Empreses Turístiques³⁵² i l'Asociación Española de Profesionales del Turismo (AEPT).³⁵³ En l'àmbit educatiu, amb la LGE de l'any 1970 va néixer el BUP, previ al COU, que donava accés a la universitat.

A partir de la CE de 1978, amb la posterior creació de l'Estat de les autonomies i l'aprovació de l'EAC de 1979, es van anar produint canvis substancials que van incidir en la modificació dels estudis superiors de Turisme, en els quals va seguir predominant la vessant professionalitzadora i d'especialització, encara fora de l'àmbit universitari. Va ser aleshores quan es va passar dels estudis de TET als de TEAT, es va crear el Consorci Institut Superior d'Estudis Turístics (INSETUR),³⁵⁴ amb seu a Girona,

³⁴⁴ El Títol de TET es va començar a impartir l'any 1963, però el pla d'estudis de l'EOT, que va iniciar l'activitat el curs 1963-1964, no va ser publicat fins a la R de 31 de juliol de 1965, del Consell Rector de l'Institut d'Estudis Turístics, per la qual es comunica als il·lustríssims senyors director de l'Institut d'Estudis Turístics i director de l'Escola Oficial de Turisme, l'aprovació del pla d'Estudis de l'Escola Oficial de Turisme (BOE 229, de 24 de setembre de 1965).

³⁴⁵ RD 865/1980, de 14 de abril, pel qual es regula l'ordenació dels ensenyaments turístics especialitzats i dels centres que els imparteixen (BOE 112, de 9 de maig de 1980). (Es deroga pel RD 259/1996, de 16 de febrer).

³⁴⁶ RD 604/1996, de 15 d'abril.

³⁴⁷ RD 1393/2007, de 29 de octubre. Amb la nova regulació deixa d'existir el catàleg de títols i cada universitat crea i proposa els ensenyaments i títols que consideri, sempre segons les normes establertes.

³⁴⁸ D 2427/1963, de 7 de setembre, pel qual es crea l'Escola Oficial de Turisme i es regula la concessió del títol de "legalment reconegut pel Ministeri d'Informació i Turisme" als centres d'ensenyament turístic no oficial (BOE 235 d'1 d'octubre). Rectificacions a la CORRECCIÓ d'errades del D 2427/1963, de 7 de setembre.

³⁴⁹ D 231/1965, de 14 de gener, pel qual s'aprova l'Estatut ordenador de les Empreses i de les Activitats Turístiques Privades (BOE 44, de 2 de gener de 1965). (Derogat pel RD 39/2010, de 15 de gener).

³⁵⁰ O de 27 de febrer de 1967, per la qual s'aprova el Reglament dels Centres no Oficials d'Ensenyaments Turístics legalment reconeguts. (BOE 56, de 7 de març de 1967).

³⁵¹ O de 10 de juny de 1967, per la qual es regula l'Estatut dels Directors d'Empreses Turístiques (BOE 221, de juny de 1967). (Derogada per l'O d'11 d'agost de 1972, alhora derogada pel RD 39/2010, de 15 de gener).

³⁵² A l'annex de l'O d'11 d'agost de 1972, per la qual s'aprova l'Estatut dels Directors d'Establiments d'Empreses Turístiques i es dicten normes sobre la inscripció en el Registre corresponent (BOE 199, de 19 d'agost de 1972), s'especificava el programa dels cursos intensius a seguir pels professionals que desitgessin inscriure's en el Registre de persones legalment capacitades per a exercir el càrrec de director d'establiments d'empreses turístiques.

³⁵³ L'AEPT va ser creada el 1969 per defensar el col·lectiu de professionals del turisme. Consultat a: <<http://www.aept.es/trayectoria-y-proyectos>> [amb accés el 23 d'abril de 2011].

³⁵⁴ D 247/1989, de 25 de setembre, pel qual es crea l'Institut Superior d'Estudis Turístics (INSETUR) i se n'aproven els Estatuts (DOGC 1205, d'11 d'octubre de 1989).

l'EOTC³⁵⁵ i altres escoles oficials de turisme a l'Estat Espanyol i, finalment, el Col·legi Professional de Tècnics d'Empreses i Activitats Turístiques (COTEAT).³⁵⁶

Pel que fa a la segona etapa, es va iniciar l'any 1996 amb la incorporació dels ensenyaments turístics a la universitat, inicialment amb el nou títol de DEAT, que va ser immediatament substituït per la DT. Durant aquesta etapa les EOT es van integrar a les universitats, a les que també s'hi van adscriure els centres no estatals d'ensenyaments especialitzats en Turisme, que van ser reconeguts com a EU adscrites a la universitat corresponent. Al mateix temps se'n van crear de noves i van aparèixer grups de recerca reconeguts, especialitzats en Turisme, i alguns parcs científics i tecnològics de Catalunya van incorporar el turisme com una de les línies prioritàries d'acció.

En el context europeu i internacional, les institucions, associacions i fòrums creats des de principis del segle passat específicament per a l'estudi i el desenvolupament de temes relacionats amb el turisme, han exercit, directament o indirecta, una important influència en l'evolució de la formació superior de Turisme, i les reflexions i debats que han promogut, tant en la vessant acadèmica com professional, han enriquit la seva configuració.

L'OMT, per exemple, va presentar una gran activitat durant el període d'implantació de la DT a la universitat. D'aquest període se'n pot destacar que, l'any 1998, va crear al Principat d'Andorra la Fundació OMT.Themis per fomentar la qualitat, competitivitat i sostenibilitat del sector a través de l'excel·lència en l'educació i la formació turístiques; l'any 1999 va adoptar el Codi Ètic Mundial per al Turisme; el 2000, la Comissió Estadística de les Nacions Unides va aprovar les normes internacionals que contenia el Compte Satèl·lit de Turisme, i el 2001 en va promoure la implantació; el 2008 va crear a Madrid el Comitè de Reactivació del Turisme per respondre a la recessió econòmica, i el 2009, en resposta a la crisi econòmica mundial, la OMT va preparar el full de ruta per a la recuperació, en el qual demostrava que el turisme podia contribuir a la recuperació econòmica i a la transformació a llarg termini cap a una economia verda.

³⁵⁵ D 320/1989, d'11 de desembre, de creació de l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya (DOGC 1234, de 22 de desembre de 1989).

³⁵⁶ L 6/1991, de 27 d'abril, de creació del Col·legi de Tècnics en Empreses i Activitats Turístiques (DOGC 1441, de 10 de maig de 1991). R de 23 de juliol de 1992, per la qual, havent-ne comprovat prèviament l'adequació a la legalitat, s'inscriuen al Registre de col·legis professionals de la Generalitat de Catalunya els Estatuts del Col·legi de Tècnics d'Empreses i Activitats Turístiques de Catalunya (BOE 1628, de 5 d'agost de 1992). El COTEAT va ser impulsat per Ramon Arcarons, professor del CETT. Aquesta institució va donar suport al COTEAT, que hi va ubicar la seu a partir de l'any 1999. Amb la implantació de la DT, el COTEAT, mitjançant el D 8/1999, de 26 de gener, de canvi de denominació del Col·legi de Tècnics d'Empreses i d'Activitats Turístiques de Catalunya (DOGC 2817, d'1 de febrer de 1999), va passar a denominar-se Col·legi de Diplomats en Turisme i Tècnics d'Empreses i Activitats Turístiques de Catalunya, i va modificar els seus Estatuts mitjançant la R 4 de març de 1999, que modifica els Estatuts del Col·legi de Diplomats en Turisme i Tècnics d'Empreses i d'Activitats Turístiques (DOGC 2846, de 12 de març de 1999).

A partir del 2009, amb la implantació de l'EEES i la creació dels diferents GT, es va iniciar un nou període dins l'etapa universitària de la formació turística, que haurà de desenvolupar els estudis fins al màxim nivell acadèmic, intentant mantenir algunes de les seves singularitats respecte a altres estudis universitaris, com ara la flexibilitat i l'estreta vinculació al sector, i incorporar amb normalitat la recerca, els estudis de postgrau i els de doctorat.

3.6.1. *Primera etapa (1963-1996): l'àmbit extrauniversitari dels estudis superiors de Turisme*

A partir del moment en què es va produir un elevat desenvolupament del turisme es va detectar la necessitat de disposar d'estudis i investigacions sistemàtiques que en permetessin conèixer determinats aspectes, així com la seva evolució i tendències. Aquesta informació era imprescindible per tal d'establir les polítiques turístiques i per a les empreses del sector que, tal com s'indicava en el preàmbul del D 2247/1962³⁵⁷ "posen la seva activitat al servei dels viatgers". L'any 1962 es va constituir el Instituto de Estudios Turísticos en el Ministeri d'Informació i Turisme, mitjançant l'esmentat Decret, com a servei públic centralitzat, amb l'objecte de realitzar estudis, investigacions, dictamens i informes relacionats amb el turisme i difondre coneixements per al millor desenvolupament de les activitats turístiques a Espanya (art. 2).

L'Estat era conscient, a més, dels efectes del turisme en altres sectors d'activitat. Va sorgir així la necessitat de delimitar la competència del Ministeri d'Informació i Turisme a tot allò que fos específicament turístic (i no d'interès comú o general, que seria propi d'altres administracions). La Llei 48/1963³⁵⁸ sobre competència en matèria turística, en el preàmbul, entenia com a turisme:

El moviment i l'estada de persones fora del seu lloc habitual de treball o residència, per motius diferents als habituals de tipus professional de qui els realitza. També es considera activitat turística aquella que les persones físiques o jurídiques, privades o públiques, o els òrgans d'administració exerceixen, i que de manera directa o indirecta es relacionen amb el fenomen turístic o poden influir de manera predominant en el mateix.

Aquesta L 48/1963 va establir que tant l'ordenació com el foment i la promoció (propaganda) de tot tipus d'activitats turístiques recaurien sobre el Ministeri d'Informació i Turisme. També era de la seva competència tot allò relacionat amb les professions turístiques. Quedava clar, doncs, que Espanya havia pres l'opció de desenvolupar-se turísticament.

³⁵⁷ D 2247/1962, de 5 de setembre, pel qual es constitueix, en el Ministeri d'Informació i Turisme, l'Institut d'Estudis Turístics (BOE 216, de 8 de setembre de 1962).

³⁵⁸ L 48/1963, de 8 de juliol, sobre competència en matèria turística (BOE 164, de 10 de juliol de 1963).

3.6.1.1. 1963-1980: La creació de la Escuela Oficial de Turismo de Madrid (EOTM) i el títol de Tècnic en Empreses Turístiques (TET)

Atès el creixement del turisme, i a fi de donar resposta a la imperiosa necessitat de disposar de personal degudament qualificat, mitjançant el D 2427/1963 es va crear l'EOTM,³⁵⁹ amb seu a Madrid, sota la dependència de l'Institut d'Estudis Turístics del Ministeri d'Informació i Turisme³⁶⁰ i amb l'objectiu de regular i fomentar els ensenyaments turístics superiors. L'EOTM va iniciar la seva activitat el curs 1963-1964 (art. 5). Fins aleshores la formació turística l'havia dut a terme, d'una banda, l'Obra Sindical de Formació Professional a través de les Escoles Sindicals d'Hostaleria i, de l'altra, alguns centres privats d'FP. Tots ells impartien ensenyaments no oficials, amb la consegüent pèrdua de prestigi d'aquesta formació, un llast que s'ha arrossegat fins a l'actualitat, malgrat haver esdevingut universitària des del 1996.

L'EOTM es va inspirar en experiències docents d'altres països amb gran tradició turística, a més de l'espanyola, així com en les conclusions emeses per federacions internacionals especialitzades en matèria de formació professional turística. El D 427/1963 estipulava que “el pla d'estudis tindrà tres cursos, els dos primers comuns i el tercer d'estudis especials” (art. 7).³⁶¹ Per accedir-hi calia disposar del títol de Batxiller Superior Comú o bé el títol de Batxiller Laboral Administratiu (art. 9). Per als guies, guies-intèrprets i correus turístics, l'EOTM va dur a terme un pla especial (art. 10).

Amb l'objectiu de dignificar els ensenyaments impartits pels centres d'ensenyament turístic no oficial, el Decret imposava que el Ministeri d'Informació i Turisme els pogués reconèixer com a centres “legalment reconeguts”, a instància de la part i previ compliment d'una sèrie de requisits. Només en aquest cas es permetia que el seu alumnat pogués revalidar els estudis a l'EOTM (art.12). En canvi, les escoles i centres d'ensenyament professional turístic, creades i dirigides per l'Organització Sindical, obtenien el títol de “legalment reconeguts” amb la mera notificació del compliment dels requisits.

³⁵⁹ Manuel Fraga era el ministre d'Informació i Turisme en aquell moment.

³⁶⁰ Segons s'indica a <http://www.cenp.com/website/historia.htm> [amb accés el 23 d'abril de 2011], el Ministeri d'Informació i Turisme va recollir la iniciativa del CENP i va crear l'Escola Oficial de Turisme i adoptar els plans d'estudi que ja s'impartien al CENP (fins i tot va arribar a contractar professorat del mateix per a l'Escola Oficial). El 1964, l'Escola de Turisme del CENP va ser la primera d'Espanya “legalment reconeguda”. El mateix any, el Ministeri d'Informació i Turisme va atorgar la Placa del Mèrit Turístic a l'Escola de Turisme del CENP i la Medalla al Mèrit Turístic al seu fundador, Javier Carreño.

³⁶¹ Atès el caràcter multidisciplinar del turisme es van incloure en el pla d'estudis les disciplines de Geografia Turística, Història, Art, Literatura, Dret, Economia General i Aplicada a la Creació d'empreses, així com tècniques com ara l'Estadística i la Publicitat. També s'hi van incloure dos idiomes: l'Anglès i el Francès o l'Alemany.

La revàlida dels estudis a l'EOTM era obligatòria per a tots l'alumnat matriculat en centres "legalment reconeguts" d'ensenyaments turístics. El 1964 es va fundar ANESTUR³⁶² i totes les escoles associades van obtenir la qualificació i l'autorització de l'Estat per poder impartir els ensenyaments superiors de turisme.³⁶³ Els centres privats van passar a ser escoles reconegudes i van adaptar els cursos als programes de l'EOTM, que començava a organitzar la futura titulació de TET, vigent fins l'any 1980. D'aquesta manera es va donar caràcter oficial als estudis de Turisme, que sorgien en resposta a les necessitats del sector, sense incloure'ls en el sistema educatiu.³⁶⁴ El reglament de l'EOTM,³⁶⁵ en l'art. 58, deixava ben clar que l'EOTM era l'únic centre docent que podia expedir títols o diplomes que capacitessin per a l'exercici professional d'activitats turístiques.

Paral·lelament a l'art. 14.1 de l'Estatut Ordenador de les Empreses i Activitats Turístiques Privades,³⁶⁶ indicava que "en els casos en què reglamentàriament s'exigeixi l'existència d'un director, aquest haurà de posseir un títol expedit o convalidat per l'EOTM".

El pla d'estudis de TET es va aprovar l'any 1965,³⁶⁷ dos anys més tard de la creació de l'EOTM.³⁶⁸ Les diferents assignatures es distribuïen en 24 hores setmanals durant tres anys. Dominava l'ensenyament de matèries relacionades amb el món de l'Empresa (31,94%), seguit pels Idiomes (27,78%), les Tècniques Turístiques (13,89%), la Geografia (12,5%) i la Història (5,56%). Les assignatures de Dret representaven gairebé la meitat dels continguts d'Empresa, entre els quals s'hi trobava l'Economia, la Comptabilitat, l'Estadística Descriptiva, la Tècnica Publicitària i la Psicologia General i Aplicada. A més, el pla contemplava matèries com ara la Religió i la Moral, la Formació Política i la Deontologia Professional, (8,33%), clarament representatives del model polític de l'Estat en aquell període.

L'elevat creixement de la demanda de professionals turístics, juntament amb les reformes en la normativa d'ensenyament, van provocar la flexibilització dels requisits d'ingrés a l'EOTM i van donar la possibilitat de revalidar el títol a l'alumnat dels centres

³⁶² Consultat a: http://www.anestur.org/contenidos/?page_id=35 [amb accés l'1 de desembre de 2012].

³⁶³ Entre els objectius de l'ANESTUR destaquen la promoció i el foment d'activitats per al desenvolupament i el prestigi dels ensenyaments turístics, i l'establiment de contactes i relacions amb entitats nacionals i internacionals.

³⁶⁴ Aquests estudis de Turisme no tenien rang universitari ni eren una branca de la FP. A la pràctica, no tenien un nivell acadèmic definit. Per conèixer quins perfils professionals requerien una titulació acadèmica calia consultar la normativa general d'activitats turístiques i veure quines no estaven cobertes per la FP.

³⁶⁵ O de 30 de juliol de 1964, per la qual s'aprova el Reglament de l'Escola Oficial de Turisme (BOE 202, de 22 d'agost de 1964). (Modificada per l'O de 10 de febrer de 1967).

³⁶⁶ D 231/1965, de 14 de gener.

³⁶⁷ R de 31 de juliol de 1965.

³⁶⁸ Segons MINISTRAL (2000), el TET derivava de la L de 29 de juliol de 1943, sobre l'Ordenació de la Universitat Espanyola (BOE 212, de 31 de juliol de 1943), que contemplava que s'impartissin ensenyaments superiors —no llicenciatures— en instituts o escoles d'FP dependents d'altres ministeris o corporacions públiques que no depenien d'universitats.

legalment reconeguts que haguessin acabat la formació abans de la creació de l'EOTM.³⁶⁹ A més, per tal de cobrir la demanda de professionals i fer més accessibles els estudis a tot tipus d'alumnat, l'any 1967 es va establir l'ensenyament lliure a l'EOTM.³⁷⁰ Aquell mateix any es va aprovar el Reglament dels centres no oficials d'Ensenyaments Turístics legalment reconeguts.³⁷¹ Coincideix que el 1967 va ser proclamat Any Internacional del Turisme per les Nacions Unides, a iniciativa de la UIOOT,³⁷² amb el lema "Turisme, passaport per a la Pau".³⁷³

La formació turística, per les seves característiques particulars, es va desenvolupar com un ensenyament especialitzat i, per tant, no estava integrada en els nivells, cicles i graus que constituïen el règim comú (L 14/1970).

Pel que fa a la incidència del sector durant tota l'evolució de la formació turística, es fa palesa la seva pressió. El creixement de la indústria turística i de les inversions en el sector van fer augmentar la seva complexitat. En aquest context era imprescindible la professionalització de les funcions directives i de gestió de les empreses i activitats turístiques, el desenvolupament de les quals incidiria també en els interessos turístics generals. Aquesta és la raó per la qual, l'any 1967, es va regular l'Estatut dels Directors d'Empreses Turístiques,³⁷⁴ que va marcar com a preceptiva l'existència d'un director en la majoria d'hotels i residències, hotels apartaments i residències apartaments, establiments hotelers en estacions termals, motels, campaments públics, blocs o conjunts d'apartaments, bungalows, viles i allotjaments similars, ciutats de vacances, agències de viatges i agències d'informació turística (art. 1r. 1). A la Direcció General d'Empreses i Activitats Turístiques hi havia el Registre de persones legalment capacitades per exercir el càrrec de director d'establiments d'empreses turístiques (article 13.1.).

El nou marc jurídic va tenir en consideració aquelles persones que, sense disposar de la titulació tècnica oficial, venien desenvolupant amb eficàcia i exemplaritat funcions directives o poguessin fer-ho en un futur, amb els deguts condicionaments. Més endavant, i com a conseqüència de la gran aflluència cap al sector d'alumnat titulat per l'EOTM, i a les múltiples oportunitats que es van donar als professionals perquè es

³⁶⁹ D 1481/1966, de 16 de juny, pel qual es modifica l'article novè del D 2427/1963, de 7 de setembre, i el paràgraf primer de l'article 31 del Reglament de l'Escola Oficial de Turisme, aprovat per l'O de 30 de juliol de 1964 (BOE 157, de 2 de juliol de 1966).

³⁷⁰ D 3176/1966, de 15 de desembre, pel qual s'estableix l'ensenyament lliure a l'Escola Oficial de Turisme (BOE 1 de 2 de gener de 1967).

³⁷¹ O de 27 de febrer de 1967.

³⁷² El 27 de setembre de 1970, la UIOOT va adoptar els Estatuts de l'OMT. Aquesta data va ser escollida, el 1980, per celebrar el Dia Mundial del Turisme.

³⁷³ ORGANITZACIÓ MUNDIAL DEL TURISME (OMT). Consultat a: < <http://unwto.org/es/content/historia> > [amb accés el 2 de gener de 2012].

³⁷⁴ O de 10 de juny de 1967.

poguessin inscriure al Registre de Directors d'Establiments i Empreses Turístiques, va semblar oportú limitar l'accés a l'esmentat Registre: només podien accedir-hi els titulats TET per l'EOTM o els que superessin l'aprofitament de tres cursos intensius organitzats per l'EOTM, sempre que acreditessin no menys de nou anys de professionalitat en empreses turístiques.³⁷⁵ Els centres no oficials legalment reconeguts també podien impartir aquests ensenyaments, que calia revalidar a l'EOTM. Amb aquestes mesures es volia garantir la unitat de criteris a l'hora de seleccionar personal directiu per a les empreses turístiques.

Fins el 1969 no es va crear l'AEPT,³⁷⁶ que agrupava els professionals de totes les activitats relacionades amb el sector turístic espanyol i vetllava pels seus interessos, potenciant la seva identitat i el seu reconeixement social, i formant part activa de projectes de formació. Aquell mateix any es va publicar el *Llibre Blanc sobre l'Educació a Espanya* (citada per CAPEL, 1995) que, curiosament, ja apostava per un ensenyament basat en l'aprenentatge més que no pas en els continguts, una reflexió que va generar un profund debat durant tota la dècada, i molt especialment durant els anys finals de la dictadura i la transició política.

L'Estat tenia la responsabilitat de planificar la formació i avaluar l'ensenyament en tots els seus nivells i centres. El 1970 va néixer la LGE,³⁷⁷ amb l'objectiu d'integrar totes les formacions en el sistema educatiu. Com ja s'ha comentat, aquesta L 14/1970, en el capítol V, definia com a ensenyaments especialitzats "aquells que per les seves peculiaritats o característiques no formessin part dels nivells, cicles i graus del règim comú" (art. 46.1) i indicava que els requisits d'accés es determinarien reglamentàriament (art. 46.2). Segons l'art. 21 es creava el BUP, previ al COU, que donava accés a la universitat (art. 31). Seguint les directives del Ministeri d'Educació i Ciència, eren les universitats les que elaboraven els plans d'estudi (art. 37).

Lamentablement, la LGE de 1970 va tractar els estudis de Turisme com a ensenyaments especialitzats, a proposta del Ministeri d'Universitats i d'Investigació i amb l'acceptació del sector: així doncs, quedaven exclosos dels nivells de formació establerts en l'art. 12, entre els quals hi havia la formació universitària i la professional. Per accedir als estudis de TET no era necessari haver superat el COU. Segons l'art. 9 del D 2427/1963 que els regulava, només calia el títol de Batxiller Superior Comú o el de Batxiller Laboral Administratiu.

³⁷⁵ O d'11 d'agost de 1972. Es reduïa en tres anys la professionalitat mínima exigida en compensació de la major durada dels cursos que calia realitzar, passant de dotze a nou.

³⁷⁶ Consultat a: <<http://www.aept.org/publico/informes/informes.htm> 23.04.11> [amb accés l'1 de desembre de 2012].

³⁷⁷ L 14/1970, de 4 d'agost. Vegeu apartat 3.2.1. d'aquest treball.

Uns anys més tard, el 1976, es va produir una important modificació de l'article segon de l'Estatut dels Directors.³⁷⁸ Segons l'Ordre de 13 de desembre³⁷⁹ es requeria el títol de TET per exercir el càrrec de director d'un establiment d'empreses turístiques (art. 1) i es mantenia la possibilitat de continuar exercint aquest càrrec per a aquells que no tinguessin el títol, sempre que haguessin obtingut la inscripció en el Registre de persones legalment capacitades per exercir, amb anterioritat a la disposició del 13 de desembre a la qual es feia referència (art. 2). La mateixa Ordre preveia els darrers cursos per a l'habilitació de directors d'establiments d'empreses turístiques i en publicava el programa en l'annex, majoritàriament orientat a matèries de gestió empresarial.

Durant tot el període comprès entre els anys 1963 i el 1980 es posa en evidència una clara relació entre el sector professional i el sector educatiu, així com l'estreta col·laboració de l'EOT amb tots els centres privats de formació turística, als quals va donar reconeixement. En el tractament que la legislació d'aquests anys va donar als ensenyaments turístics trobem els fonaments de la configuració de l'oferta de formació superior en Turisme, fins a la implantació dels estudis a la universitat, l'any 1997. El curs 1980-1981 Catalunya comptava amb sis escoles de turisme, que van iniciar el següent pla d'estudis: el TEAT.³⁸⁰

3.6.1.2. 1980-1996: La creació de l'Escola Oficial de Turisme de Catalunya i el títol de Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (TEAT)

Com s'ha indicat en l'apartat 3.1, referent a les competències sobre universitats del Principat de Catalunya, la CE (1978) i l'EAC (1979) han definit el marc regulador de la formació, que afectarà també a la formació turística.

La configuració de l'Estat de les autonomies (a partir de la CE) va ser un període històric decisiu en què es va passar de la llarga dictadura franquista a un règim democràtic. Malgrat els canvis importants que va suposar, no es pot obviar, com assenyala REQUEJO (2004), que el model autonòmic ha esdevingut uniformador en

³⁷⁸ O d'11 d'agost de 1972.

³⁷⁹ O de 13 de desembre de 1976, per la qual es modifica l'article segon de l'Estatut dels Directors d'Establiments d'Empreses Turístiques i es regulen els cursos intensius d'aquests professionals (BOE 14, de 17 de gener de 1977).

³⁸⁰ Segons MINISTRAL (2000), amb dades de l'EOTM.

pràcticament tots els àmbits rellevants de l'autogovern (educació, sanitat, funció pública, règim local, universitats, recerca, comerç, etc).³⁸¹

Aquest període va comportar canvis importants en l'organització de la formació turística que, malgrat tot, es va mantenir fora de l'àmbit universitari fins l'any 1996.³⁸² L'any 1980, el RD 865/1980,³⁸³ va regular l'ordenació dels ensenyaments turístics especialitzats i dels centres que els impartien, i va crear el títol de TEAT. Com a conseqüència de l'evolució del sector turístic i de la necessitat d'inserir els ensenyaments turístics dins el marc general del sistema educatiu previst per la LGE (L 14/1970), i considerant que aquests formaven part dels ensenyaments especialitzats previstos en l'art. 46 i concordants de l'esmentada Llei, es va pretendre ajustar la regulació dels ensenyaments turístics, tot potenciant-los i millorant-ne la imatge, i millorar la formació dels professionals d'àmbit directiu. La preocupació, centrada en la necessitat de donar una imatge adreçada als mercats internacionals —més enllà dels aspectes econòmics del turisme—, va dur a que la formació dels directius del turisme es considerés fonamental.

Amb el període d'implantació del nou pla d'estudis TEAT, coincideixen la Declaració de Manila sobre el Turisme Mundial, l'any 1980, i la Conferència Internacional sobre Estadístiques de Viatges i Turisme, celebrada a Ottawa l'any 1991, i que va adoptar una resolució que definia les necessitats estadístiques de la indústria turística.³⁸⁴

El RD 865/1980 disposava el caràcter especialitzat dels ensenyaments destinats a la formació tècnica-turística, als quals se li aplicarien les normes de la LGE (art.1). Els estudis tenien una durada de tres cursos acadèmics i el títol, expedit pel Ministeri de Comerç i Turisme amb autorització del Ministeri d'Universitats i Recerca, va passar a denominar-se TEAT (art. 2) i a tenir la consideració d'equivalent amb el de diplomatur universitari (Disposició addicional tercera). Per obtenir la titulació calia superar els cursos i una prova d'avaluació final (art. 5), que es va regular l'any 1983, quan els estudis es van implantar totalment.³⁸⁵

El curs 1980-1981 es va implantar el nou pla d'estudis TEAT. Per accedir-hi, calia disposar o bé del títol de Batxillerat, o bé —igual que per accedir a les escoles

³⁸¹ L'obra *La conflictivitat competencial en l'àmbit de l'ensenyament*, de MARTÍ I TORRES (1993, citat per LASAGABASTER, 1993, p. 29) inclou una anàlisi molt completa de la jurisprudència del Tribunal Constitucional en matèria educativa.

³⁸² RD 259/1996, de 16 de febrer.

³⁸³ RD 865/1980, de 14 de abril.

³⁸⁴ Consultat a: <<http://unwto.org/es/content/historia>> [amb accés el 2 de gener de 2012]. El 1993, la Comissió d'Estadístiques de Nacions Unides va aprovar les recomanacions d'Ottawa (1991) i va adoptar la Classificació Internacional Uniforme de les Activitats Turístiques (CIUAT).

³⁸⁵ O de 22 de març de 1983, per la qual es regulen les proves finals per a l'obtenció del títol de Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (BOE 77, de 31 de març de 1983).

universitàries— el de Tècnic Especialista, corresponent a la FP de segon grau, en les especialitats oficialment determinades, i haver superat prèviament les proves d'aptitud que acreditessin els coneixements necessaris,³⁸⁶ segons les normes del Ministeri d'Universitats i Investigació, a proposta del Ministeri de Comerç i Turisme (art.3). La superació de les proves d'accés a la universitat per a majors de 25 anys hi donava accés directament.

A partir de l'any 1985, i atesa l'equivalència del títol de TEAT amb el de diplomat universitari (segons indica la Disposició addicional tercera del RD 865/1980), el règim d'accés als centres d'ensenyaments turístics especialitzats es va aproximar al de les escoles universitàries, i es va exigir el COU per accedir als estudis de TEAT.³⁸⁷ També hi tenien accés els titulats d'FP en les especialitats determinades pel Ministeri d'Educació i Ciència. A més, per adequar l'oferta de places a la demanda d'accés, era necessari haver superat els criteris de valoració prèviament donats a conèixer per les escoles o les proves d'aptitud necessàries per iniciar els ensenyaments. Els majors de vint-i-cinc anys que haguessin superat les proves d'accés a la universitat hi accedien directament.

El RD 865/1980 també va preveure, a l'art. 2.3, la creació d'uns cursos d'especialització per a TEAT en les àrees d'allotjament, agències de viatges i informadors turístics, pels quals es donava una certificació acreditativa d'haver-los superat, amb efectes exclusivament professionals, i que es van regular un cop implantat el tercer curs de TEAT.³⁸⁸

Segons l'art. 6 del RD 865/1980, els ensenyaments de TEAT s'impartien a l'EOTM, centre estatal que depenia del Ministeri de Comerç i Turisme,³⁸⁹ així com a les escoles oficials que el Govern pogués crear amb tal finalitat. També es podien impartir en centres no estatals adscrits a una EOT a efectes de matrícula i d'avaluació acadèmica final de l'alumnat. Aquests centres havien de sol·licitar la seva inscripció en el Registre de Centres Docents, del Ministeri d'Universitats i Investigació, a través de l'EOT a la qual estiguessin adscrits (art. 8.4). Al professorat se li requeria la titulació de Llicenciat,

³⁸⁶ O de 17 de juliol de 1980, per la qual es regulen les proves d'aptitud per a l'accés als estudis d'Ensenyaments Turístics Especialitzats (BOE 214, de 5 de setembre de 1980).

³⁸⁷ RD 332/1985, de 6 de març, que modifica l'article tercer del RD 865/1980, de 14 d'abril, sobre l'Ordenació d'Ensenyaments Turístics Especialitzats i dels centres que els imparteixen (BOE 65, de 16 de març de 1985).

³⁸⁸ O de 22 de març de 1983, per la qual s'estableixen els cursos d'especialització per a Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (BOE 78, d'1 d'abril de 1983). Segons aquesta Ordre, els TEAT podien realitzar cursos d'especialització sobre allotjaments turístics i restauració, agències de viatges i informadors turístics.

³⁸⁹ El govern i l'administració de l'EOTM corresponien al Ministeri de Comerç i Turisme, sense perjudici de les competències que la LGE, en l'art. 136, atribuïa al Ministeri d'Universitats i Investigació (art. 7.2 del RD 865/1980, de 14 d'abril), entre les quals, determinar el nivell dels estudis, fixar les titulacions del professorat, aprovar els plans d'estudis i proposar al Govern mesures de coordinació educativa amb altres ministeris.

Enginyer o Arquitecte, excepte per impartir les matèries de caràcter pràctic —aquesta funció la podien exercir els TEAT (art.10)—.

El TEAT va començar a implantar-se el curs 1980-1981, a mesura que s'anava extingint, gradualment, el TET. Segons assenyala MAJÓ (2010, 139), "l'any 1980, en el moment de la implantació del pla TEAT, hi havia 37 escoles adscrites a l'EOTM". Segons la Disposició transitòria quarta del RD 865/1980, els titulats TET van tenir la possibilitat, fins l'1 de gener de 1988, d'obtenir el títol de TEAT, si superaven unes proves de suficiència determinades pel Ministeri d'Universitats i d'Investigació. Els que estessin cursant TET durant el curs 1980-1981 disposaven de cinc anys a partir de l'1 de gener de 1984. A més, durant dos anys acadèmics es van convocar exàmens d'ensenyament lliure per a l'alumnat que tingués pendent assignatures del pla en extinció. El 1982 es va regular la convalidació dels estudis de TET pels de TEAT.³⁹⁰ Pel que fa als drets professionals i corporatius, a partir de finals del curs 1982-1983 van ser els mateixos per als titulats TET que per als TEAT (Disposició transitòria tercera del RD 865/1980).

El pla d'estudis TEAT, aprovat per l'Ordre de 29 d'octubre de 1980,³⁹¹ tenia com a objectiu formar professionals d'alt nivell en el sector turístic, d'acord amb la realitat professional del sector i amb un nivell adequat a la titulació i a estudis similars. Cal destacar l'obligació de confeccionar un programa de pràctiques per assignatures i seminaris pràctics, així com la de realitzar un treball de final de curs, pràctic i interdisciplinari. L'orientació específica que es donés a les assignatures, així com la possibilitat de realitzar seminaris prevista en el pla d'estudis va permetre que els diferents centres anessin configurant un perfil propi d'especialització i de model pedagògic. El TEAT, que va quedar plenament implantat el curs 1982-1983, no feia cap referència a les pràctiques en empreses.

El pla d'estudis del TEAT tenia una durada de tres anys, i les diferents assignatures es distribuïen en 18, 24 i 21 hores setmanals, per a cadascún, fet que suposava cursar sis hores menys a primer curs i tres hores menys a tercer que amb l'anterior pla TET. A la Taula 24 es pot observar que, al TEAT, el pes de les matèries relacionades amb el món de l'Empresa era del 57,14%, una tercera part del qual corresponia a continguts de Dret i Legislació. Els Idiomes (22,22%) disminuïen de pes respecte al TET, amb un 30% menys d'hores d'impartició. Les assignatures tècniques turístiques (14,29%) es van mantenir pràcticament igual, però la Geografia (3,17%) i la Història (3,17%) van

³⁹⁰ O de 19 de novembre de 1982, per la qual es regula la convalidació del títol de Tècnic d'Empreses Turístiques pel de Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (BOE 284, de 26 de novembre de 1982).

³⁹¹ O de 29 de octubre de 1980, per la qual s'aprova el pla d'estudis d'Ensenyaments Turístics Especialitzats (BOE 275, de 15 de novembre de 1980).

disminuir considerablement, especialment la primera. Van desaparèixer del nou pla d'estudis les assignatures del règim franquista: Religió i Moral, Formació Política i Deontologia Professional. Al TEAT es va observar una clara preponderància de les assignatures d'Empresa, que es van obrir camí a costa dels Idiomes i de la Geografia, fet que va generar molta controvèrsia, especialment entre els geògrafs.

Taula 24. Comparativa entre les hores per setmana dels plans d'estudis de TET i de TEAT

Assignatures	TET					TEAT				
	1r	2n	3r	Total	%	1r	2n	3r	Total	%
Idiomes	8	6	6	20	27,78%	4	4	6	14	22,22%
Empresa	6	6	11	23	31,94%	9	18	9	36	57,14%
Tècniques Turístiques	2	4	4	10	13,89%	3	-	6	9	14,29%
Geografia	4	4	1	9	12,50%	2	-	-	2	3,17%
Història	2	2	-	4	5,56%	-	2	-	2	3,17%
Altres	2	2	2	6	8,33%	-	-	-	-	-
Total	24	24	24	72	100,00%	18	24	21	63	100,00%

Font: Elaboració pròpia a partir de la Resolució de 31 de juliol de 1965 (TET) i de l'Ordre de 29 d'octubre de 1980 (TEAT).

L'any 1983 es va preveure, en l'Ordre de 22 de març,³⁹² un pla d'adaptació al TEAT per a l'alumnat que no hagués acabat el TET i que volgués prosseguir els estudis, d'aplicació a partir del curs 1983-1984. Per a l'obtenció del nou títol tots havien de superar les proves d'avaluació final.

Cinc anys després d'haver estat regulades, les proves d'avaluació final del TEAT van ser modificades per l'Ordre d'11 de maig de 1988,³⁹³ donant un nou equilibri al pes relatiu en l'avaluació dels temes de formació empresarial, tècniques turístiques i idiomes estrangers. Alhora, van permetre que els diferents exercicis es poguessin aprovar per separat i que es pogués incorporar al títol l'acreditació del domini d'un tercer idioma, a més dels obligatoris, prèvia superació de la prova del grup corresponent, amb l'objectiu de facilitar l'exercici professional. Una nova modificació de la prova d'avaluació final, a través de l'Ordre de 22 de desembre de 1992,³⁹⁴ va definir cinc mòduls avaluable: Gestió Empresarial, Màrqueting Turístic, Tècniques Turístiques, Ciències Socials i dos idiomes a elegir entre l'Anglès, el Francès i l'Alemany. Es feia palesa la importància creixent que s'atorgava als idiomes, ja que si l'alumnat s'examinava del tercer, s'incorporava al títol la inscripció corresponent i, a més, podia constar un idioma

³⁹² O de 22 de març de 1983, sobre l'adaptació del pla d'estudis de Tècnic d'Empreses Turístiques al de Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (BOE 77, de 31 de març de 1983).

³⁹³ O d'11 de maig de 1988, per la qual es modifica la regulació de la prova d'avaluació final per a l'obtenció del títol de TEAT (BOE 115, de 13 de maig de 1988).

³⁹⁴ O de 22 de desembre de 1992, per la qual es modifica la regulació de la prova d'avaluació final per a l'obtenció del títol de TEAT (BOE 12, de 14 de gener de 1993).

addicional diferent a l'Anglès, el Francès o l'Alemany, com a mèrit al títol, prèvia superació de les proves referents a aquest idioma (art. 8).

A Catalunya, elevar el nivell de formació dels professionals del turisme va ser un dels objectius de la Generalitat que, amb aquesta finalitat, l'any 1989 va crear el Consorci INSETUR,³⁹⁵ amb seu a Girona, juntament amb una sèrie d'institucions públiques i privades. La finalitat de l'INSETUR, segons l'art. 2 dels seus Estatuts, era:

- a. *La promoció dels estudis de Turisme dins l'àmbit de Catalunya, i l'exercici de les activitats docents en aquesta matèria a través d'una escola de Turisme.*
- b. *El desenvolupament de programes de formació en especial de postgrau, en el camp del turisme.*
- c. *La realització d'investigacions turístiques des d'una perspectiva pluridisciplinària.*
- d. *Altres finalitats que s'acordin en el camp de la formació, i la recerca en matèria turística.*

Cal destacar que, inicialment, la UAB era la universitat que formava part d'INSETUR. També n'era membre el Patronat de l'Estudi General de Girona, i el rector de la UAB n'era el president. Segons consta en la *Memòria del curs 1991-1992 (ESCOLA OFICIAL DE TURISME DE CATALUNYA [EOTC], 1992)*:

Amb motiu de la creació de la UdG [l'any 1991] es modifiquen els Estatuts de l'INSETUR amb la finalitat d'adequar-los a les noves realitats per a un millor compliment dels seus objectius. Això es fa mitjançant el Decret 195/1992, de 4 d'agost.³⁹⁶ Així, la UdG substitueix a la UAB, que havia actuat com a entitat fundadora i promotora de l'INSETUR. (p. 6)

El rector de la UDG va ser el vicepresident primer del Consell General del Consorci, que presidia el conseller de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya. Atès que en aquell moment ja s'havia creat l'EOTC, l'art. 2.a. dels nous Estatuts indicava que la finalitat de l'INSETUR era:

- a. *La promoció dels estudis de Turisme dins l'àmbit de Catalunya i l'exercici de les activitats docents en aquesta matèria, tant per mitjà de l'EOTC com d'altres possibles centres d'ensenyament.*

També l'any 1989 "es va descentralitzar el control dels estudis TEAT i es van crear altres EOT, començant per Catalunya, amb la creació de l'Escola Oficial de Turisme de Girona" (MAJÓ, 2010, 139). Catalunya va crear, en virtut dels traspassos en matèria de turisme i ensenyament,³⁹⁷ i a proposta dels departaments d'Ensenyament i de Comerç, Consum i Turisme, una escola oficial d'ensenyaments turístics per impartir

³⁹⁵ D 247/1989, de 25 de setembre. En l'annex d'aquest Decret es publiquen els Estatuts de l'INSETUR.

³⁹⁶ D 195/1992, de 4 d'agost, pel qual es modifiquen els Estatuts de l'Institut Superior d'Estudis Turístics i el D 320/1989, d'11 de desembre (DOGC 1649, de 25 de setembre de 1992).

³⁹⁷ RD 3168/1982, de 15 d'octubre, i RD 2809/1980, de 3 d'octubre, respectivament.

ensenyaments tècnics turístics especialitzats, i adscrita a l'INSETUR, que n'exerciria el control administratiu i acadèmic: era l'EOTC, amb seu a Girona.³⁹⁸ A la *Memòria del curs 1989-1990* (EOTC, 1991) hi consten els setze centres privats que s'hi van adscriure aquell curs, acollint-se a l'Ordre de 14 de maig de 1990,³⁹⁹ del Departament de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya, que regulava l'adscripció d'escoles privades de turisme a l'Escola Oficial, a efectes de matrícula i avaluació final.⁴⁰⁰

Pel que fa a l'Estat Espanyol, es van crear altres EOT. Segons MINISTRAL (2000), l'any 1990 va iniciar la seva activitat l'EOT de Balears, amb seu a Palma, juntament amb l'EOT de Canàries, amb seu a Les Palmes de Gran Canària i sense activitat docent. El 1994 es va crear l'EOT de la Comunitat Valenciana, amb seu a Alacant, i el 1995 la de Castella i Lleó, amb seu a Àvila. Finalment, l'any 1996 va iniciar la seva activitat l'EOT d'Andalusia, també sense activitat docent.

L'any 1991, atesa la necessitat de consolidar la professió turística com a garantia de la qualitat tècnica del sector i del compliment correcte de la seva funció social, es va crear el COTEAT —amb domicili a Barcelona—, per agrupar aquelles persones amb la titulació suficient (TET i TEAT) o habilitades per a exercir la professió.⁴⁰¹ El professor de l'Escola CETT, Ramon Arcarons, amb el suport de la institució, en va ser el promotor. Les finalitats del Col·legi, des de l'ordenació de l'exercici professional fins a la representació dels interessos generals de la professió o la defensa dels interessos professionals dels seus col·legiats, entre d'altres, van quedar definides en l'art. 8 dels seus Estatuts.⁴⁰² Atesa la posterior incorporació dels estudis de Turisme a la universitat, el Col·legi va canviar de denominació,⁴⁰³ l'any 1999 (va passar a denominar-se Col·legi de Diplomats en Turisme i Tècnics d'Empreses i Activitats Turístiques de Catalunya) i va integrar també els Diplomats en Turisme. També l'any 1999, el COTEAT va modificar els seus

³⁹⁸ D 320/1989, d'11 de desembre. Al web de la UdG es descriu l'evolució de l'EOTC fins a la seva integració a la UdG. <<http://www.udg.edu/Lafacultat/Historia/tabid/338/language/ca-ES/Default.aspx>> [amb accés el 7 de gener de 2012].

³⁹⁹ O de 14 de maig de 1990, per la qual es regula l'adscripció voluntària de les escoles de Turisme a l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya (DOGC 1299, de 30 de maig de 1990).

⁴⁰⁰ Les escoles privades que es van adscriure a l'EOTC, segons consta en la *Memòria del curs 1989-1990* (EOTC, 1990, 13-14) són: Terres de Lleida (Lleida), Ferran Agulló (Girona), Sant Ignasi, Santa Maria, Esmatur, CETA, Roma, Mediterrani, ETB, Euroaula, San Francesc, Centro Español de Nuevas Profesionales i CETT (totes elles a Barcelona), Escola d'Hostaleria i Turisme (Sant Pol de Mar), Bettatur (Tarragona) i Intur (Granollers). A la convocatòria de proves d'avaluació final del curs 1989-1990 s'hi va presentar alumnat de nou escoles privades: CETA, Centro Español de Nuevas Profesionales, CETT, Santa Maria, Sant Ignasi, Esmatur, Terres de Lleida, Ferran Agulló i Sant Pol.

⁴⁰¹ L 6/1991, de 27 d'abril.

⁴⁰² R de 23 de juliol de 1992, LCAT 1992/396.

⁴⁰³ D 8/1999, de 26 de gener.

Estatuts⁴⁰⁴ per adequar-los a la nova realitat. A més, hi constava una nova domiciliació, també a Barcelona, en la que seria la nova seu del CETT.

A l'octubre de 1991, el mateix any en què es va crear el COTEAT, es va regular el reconeixement mutu de títols superiors dels Estats membres de la Comunitat Europea.⁴⁰⁵ Amb l'aprovació d'aquesta normativa s'aplicava a Espanya allò previst en la Directiva del Consell de les Comunitats Europees 89/48/CEE,⁴⁰⁶ que permetia la lliure circulació de ciutadans dels països membres de la CEE que estessin en possessió dels títols indicats per a les professions regulades. El títol de TEAT no apareixia entre les professions regulades a l'annex I de l'esmentat RD.

Segons MINISTRAL (2000), amb la implantació del TEAT a Catalunya, els centres que impartien la titulació van passar de sis el curs 1980-1981, a 31 el curs 1996-1997, comptant l'EOTC i els centres adscrits. Els centres adscrits de Catalunya representaven un 40% del total de centres adscrits de l'Estat espanyol, que en tenia 76, a més de les set escoles oficials.⁴⁰⁷

Malgrat la voluntat del Govern de Catalunya de prestigiar els estudis de Turisme, sembla que la formació turística de TEAT, plantejada com una formació equivalent a la del diplomatur universitari i en una via diferent a la de les universitats, va provocar un cert complex d'inferioritat als titulats, un complex similar al que ha creat el propi sector turístic atès que, com indica CALS, J. (1974), aquest ha estat objecte d'una consideració netament instrumental. Malgrat els esforços, el TEAT no va comportar el ple desenvolupament acadèmic dels estudis superiors de Turisme i, en conseqüència, tampoc es va aconseguir que fossin valorats socialment.

3.6.1.3. Valoracions i replantejament del TEAT i del model formatiu. L'impuls dels estudis superiors de Turisme a la universitat

Mentre que els estudis de Turisme (TEAT) eren tan sols equivalents als d'una diplomatura universitària, acadèmicament ja es feia palesa la necessitat d'un segon i un tercer cicle formatiu. A l'Estat espanyol, diverses iniciatives van promoure la llicenciatura de Turisme. Algunes universitats, com ara la Universitat de les Illes Balears

⁴⁰⁴ R de 4 de març de 1999.

⁴⁰⁵ RD 1665/1991, de 25 d'octubre, pel qual es regula el sistema general de reconeixement dels títols d'ensenyament superior dels Estats membres de la Comunitat Econòmica Europea que exigeixen una formació mínima de tres anys de durada (BOE 280, de 22 de novembre de 1991). (Complementat pel RD 1396/1995, de 4 d'agost).

⁴⁰⁶ DIRECTIVA 89/48/CEE del Consejo, de 21 de desembre de 1988.

⁴⁰⁷ Segons MINISTRAL (2000, 175), les escoles oficials, a més de l'EOTM, estaven a Catalunya, les illes Canàries (sense docència pròpia), les illes Balears, València, Castella Lleó, i Andalusia (sense docència pròpia).

(UIB),⁴⁰⁸ ho van fer com a títol propi de segon cicle, i d'altres, com la UdG, a través d'un diploma estranger amb reconeixement internacional —l'alumnat s'havia de matricular simultàniament a l'Université de Toulouse-Le Mirail i a l'INSETUR—, com a pas previ a la creació d'un diploma europeu de segon cicle (llicenciatura), conjuntament amb altres universitats europees.⁴⁰⁹ Les universitats espanyoles començaven a prendre part activa en el debat sobre el model d'estudis que calia implantar, i participaven en l'impuls per a la seva construcció.⁴¹⁰

Altres programes, com els que va oferir a partir de l'any 1991 l'Association Internationale de Soutien à l'Enseignement et la Formation de l'Hôtellerie, de la Restauration et du Tourisme (EURHODIP),⁴¹¹ donaven un complement europeu a l'alumnat procedent d'una formació d'especialització en Hoteleria i Restauració.⁴¹² D'aquesta manera, algunes escoles catalanes van voler impulsar el reconeixement de la formació d'hoteleria i restauració i van començar a integrar la dimensió europea a la seva oferta de formació.⁴¹³ Tot i aquesta realitat, ELIAS (1992) posava en qüestió la necessitat d'una formació superior en Turisme a Europa.

Una qüestió important durant tot aquest procés va ser l'elecció del model formatiu. Hi havia una gran coincidència en la necessitat d'interacció escola-empresa, en la importància de la formació pràctica i de les pràctiques internacionals (ASOCIACIÓN MUNDIAL PARA LA FORMACIÓN PROFESIONAL TURÍSTICA [AMFORT], 1988; JAÉN, 1989; GUTIÉRREZ, 1989; FEDERACIÓN ESPAÑOLA DE ESCUELAS DE TURISMO [ANESTUR], 1990, EUROPEAN TOURISM EDUCATION NETWORK (ETEN), 1993), i en la multifuncionalitat i

⁴⁰⁸ Segons consta en un opuscle consultat a la biblioteca de la DGT, el Títol Superior de Turisme era un títol propi de segon cicle de la UIB, el primer d'aquestes característiques en matèria turística a tot l'Estat espanyol. Tenia una càrrega lectiva de 75 crèdits el primer any i 57 el segon, que exigia un projecte de fi de carrera. Es va impartir fins el curs 2008-2009. Hi podien accedir els titulats TEAT, els Diplomats en Ciències Empresarials i tots els llicenciats.

⁴⁰⁹ Segons consta en un opuscle consultat a la biblioteca de la DGT sobre formacions superiors en Turisme editat per l'INSETUR, "l'any 1996, la UdG i el Centre d'Études du Tourisme et des Industries de l'Accueil (CETIA), van acordar posar en funcionament, a Girona, el curs de *Maîtrise* en Enginyeria i Comercialització dels Productes Hotelers i Turístics (Bac+4)". El Departament CETIA és el conjunt de les formacions de la Universitat de Toulouse-Le Mirail dedicades al turisme.

⁴¹⁰ A les *IV Jornadas Técnicas sobre Enseñanzas de Hostelería y Turismo* (GOBIERNO DE CANARIAS, 1990) es van apuntar diferents models dels estudis de ciències del Turisme: des d'un primer cicle de diplomatura tècnica més un segon cicle de llicenciatura, fins a una formació de cinc anys, els dos darrers d'especialitat, o de quatre anys, un o dos dels quals d'especialitat. Segons BONNEAU (1990, 61), "un 43% de les universitats han creat programes d'un a tres anys (...). El 46% de les universitats, principalment als EUA, Gran Bretanya i França, han desenvolupat programes de quatre anys, validats per una *maîtrise* o un *bachelor of tourism*. Molt poques universitats (7%) tenen formacions llargues, superiors a 4 anys (...)"

⁴¹¹ L'EURHODIP és una associació creada per escoles europees a finals dels anys vuitanta per promoure les escoles d'hoteleria a Europa i al món. El juny de 1991 va crear el primer programa de formació amb l'objectiu de lliurar un diploma europeu en hoteleria-restauració. Des d'aleshores que l'EURHODIP coordina un Diploma Europeu de Tècnic i un Diploma Europeu de *Management*. Consultat a: <<http://www.eurhodip.com/>> [amb accés el 09 de desembre de 2012].

⁴¹² Els diplomes de l'EURHODIP, però, no eren oficials i, per tant, no eren homologables. Aquest fet va ocasionar problemes a l'alumnat que volia prosseguir la seva formació en l'àmbit universitari, atès que, majoritàriament, pensava que era un títol oficial.

⁴¹³ L'Escola Superior d'Hostaleria de Catalunya, que es va inaugurar al febrer de 1995 per impartir estudis superiors de l'especialitat, reconeguts com a títol propi de la UAB, permetia per exemple l'obtenció del Títol de *Management* d'EURHODIP. Sant Ignasi— que oferia FP, TEAT i posteriorment la DT—, també estava adherida a l'EURHODIP i oferia, com a curs de postgrau, el Diploma Europeu en Gestió Hotelera.

polivalència que s'exigia als titulats (ASOCIACIÓN MUNDIAL PARA LA FORMACIÓN PROFESIONAL TURÍSTICA [AMFORT], 1988). També predominava l'acord que feia referència a l'objectiu de formar *managers* o gestors, amb una formació generalista i interdisciplinària (KASPAR, 1990; SESSA, 1990; ELIAS, 1992) a la que sempre se li exigia un plus d'especialització —d'aplicació— per tal de respondre a les necessitats que plantejaven les empreses i per garantir la inserció laboral dels titulats. Segons MILL & MORRISON (citats per RITCHIE, 1990, 129), “s'observa un esforç creixent per visualitzar el turisme com un sistema total que demana un enfocament de gestió integral”.

La vessant més operativa de la formació turística sempre s'ha aplicat d'una manera especial en l'àmbit de l'hoteleria i la restauració —que ha tingut el màxim exponent en les prestigioses escoles suïsses de formació professional—, un fet que, segons RITCHIE (1990, 129), “ha contribuït a fragmentar i a aïllar parts de la indústria”. Per a RITCHIE (1990), era indispensable complir tant amb els objectius de la universitat com amb els de la indústria.

L'escola europea, orientada a les tècniques professionals, i l'escola americana, integrada a les universitats i dedicada a la gestió, han conformat els models més extesos de formació turística,⁴¹⁴ que s'han desenvolupat amb la incorporació de diferents combinacions entre si (GUIBILATO, 1989). Davant l'extès dilema entre formació professional superior o formació universitària, LOY PUDDU (1990, p. 192) proposava la “formació superior professional de nivell universitari”, dirigida a estudiants que complissin els requisits d'accés a la universitat, i impartides per professorat universitari amb el suport de tècnics especialistes. En canvi, FOLCHI (1990) considerava complementàries la formació turística professional i la científica o universitària. JAÉN (1989), en el seminari internacional d'ANESTUR sobre el futur dels ensenyaments turístics a la CEE —celebrat a Madrid del 23 al 25 de gener de 1989—, plantejava estructurar la formació en dos nivells diferenciats: el superior, de direcció i gestió, i el professional, operatiu i tècnic.

Una de les raons per impulsar els estudis superiors universitaris de Turisme era perquè la formació guanyés en presitgi social. FERNÁNDEZ VALLINA (1989, 4) seguia defensant, però, que “la ubicació dels ensenyaments turístics era correcta en l'àmbit no universitari, per raons de flexibilitat, coherència professional i connexió amb el sistema educatiu”. No obstant això, FERNÁNDEZ defensava, a més del TEAT, els mòduls professionals que aleshores estaven en estudi, i una formació de postgraduat, de reciclatge i d'especialització. No hi ha cap dubte, però, que anava prenent identitat la idea de “crear

⁴¹⁴ L'École Hôtelière de Lausanne i la Universitat de Cornell-Essec representen els esmentats models, respectivament.

cursos específics de formació turística de nivell universitari i postuniversitari” (GUERRA I PERONI, 1994, 24).

A Espanya persistia el clam per la revisió dels estudis turístics. El 1988, tan sols vuit anys després de la implantació del TEAT, es va presentar l'estudi realitzat per Consultur, per encàrrec d'ANESTUR, amb la col·laboració d'empresaris i professionals (JAÉN, 1989). Segons CONSULTUR (1988, 12), “els entrevistats declaren que no han notat cap diferència entre els titulats que actualment accedeixen al mercat de treball i els anteriors”. És interessant remarcar que “algunes empreses (...) comencen a discriminar els seus futurs empleats en funció de l'escola on han estudiat” (CONSULTUR, 1988, 14). A parer de les empreses, l'actitud positiva de l'alumnat era diferent en funció del centre on havien estudiat. Malgrat insistir en la manca de coneixements pràctics i de la realitat del sector, les empreses valoraven positivament els titulats TEAT, considerant que, després de treballar uns cinc o sis anys, estaven capacitats per accedir a funcions de direcció.

Segons JAÉN (1989), l'estudi, que feia una anàlisi del programa de TEAT, proposava un nou pla d'estudis en el que s'incrementaven les assignatures tècniques i operatives, els Idiomes —especialment en la vessant oral— i la Direcció de Recursos Humans i d'Empreses, i es reduïa el Dret, la Geografia Turística i la Història de l'Art, que se situaven en els àmbits d'especialització. També es proposava millorar l'avaluació de l'alumnat i reciclar l'equip docent, tant de matèries genèriques com específiques. Per donar resposta als diferents subsectors es van plantejar majoritàriament dues especialitzacions en el tercer curs (Hoteleria i Agències de Viatges-Guies Turístics), tot i que els hotelers apostaven per una carrera independent d'Hoteleria, de tres anys, diferent de la de Turisme.⁴¹⁵ També es va apuntar la possibilitat d'afegir un quart curs a la carrera, que fos el d'especialització i obligatori per tal d'assolir el títol, en lloc del quart curs com a postgrau.

A més de l'especialització, un dels temes més debatuts van ser les pràctiques en empreses. Entre els motius d'insatisfacció envers les pràctiques per part dels entrevistats, CONSULTUR (1988) feia referència a la no existència “d'un sistema legal uniforme i clar pel desenvolupament de les pràctiques” i a que “les empreses veuen més als estudiants com a persones per aprofitar-se'n que com a alumnat a formar” (p. 35). El seguiment de les pràctiques també es mostrava com a molt millorable. La durada, el moment de l'any en què es realitzaven i la seva remuneració van ser temes tan controvertits com la necessitat d'intervenció, o no, de la universitat en els estudis de

⁴¹⁵ Segons CONSULTUR (1988, 26), el director d'explotació d'una cadena hotelera mitjana considerava que “la carrera ha de preparar professionals turístics i no professionals de l'estudi (...)”.

Turisme. Els arguments majoritàriament en contra (45%) de que els estudis passessin a la universitat, es basaven en la poca practicitat de la universitat. Segons CONSULTUR (1988, 61), “els favorables es fonamentaven en la consecució d’un major estatus per als estudis”.

A Catalunya, l’any 1993, davant la necessitat d’una actuació per tal de potenciar el personal del sector turístic, el Departament de Comerç, Consum i Turisme va presentar un estudi sobre les necessitats de formació en el sector turístic català, una diagnosi per definir la política de formació turística de Catalunya (THR, 1993)⁴¹⁶. El principal desequilibri que es va detectar feia referència a l’adequació del contingut de l’oferta formativa d’aquell moment (TEAT). Amb referència a l’oferta de formació, les principals conclusions van ser el dèficit en l’ensenyament universitari superior, la manca d’escoles de gestió hotelera de caràcter pràctic i aplicat, la insuficient oferta d’ensenyaments professionals d’hoteleria, restauració, recepció i agències de viatges, l’elevat cost dels estudis i la poca valoració dels estudis de TEAT per part de la indústria. En l’estudi es posava de manifest “l’obstacle que representa la no integració dels estudis de Turisme dins el sistema educatiu general, amb els problemes associats a la manca de continuïtat en els estudis” (THR, 1993, 25).

3.6.2. *Segona etapa (1996-2010): l’àmbit universitari dels estudis superiors de Turisme*

Cap a l’any 1996, a l’Estat espanyol, els sectors empresarial, institucional i acadèmic seguien reclamant una capacitació superior dels directius de les empreses turístiques. La consolidació del turisme com una de les principals activitats econòmiques de la societat espanyola era evident i el procés iniciat anteriorment, de millora i d’impuls dels ensenyaments turístics, insuficient per respondre a les demandes del sector i de la societat. La incorporació dels estudis de Turisme a la universitat va esdevenir inevitable i va aproximar, per primera vegada, la formació i la recerca, iniciant-se així un nou camí en l’estudi del fenomen turístic, fins aleshores una mancança incomprensible en un país on el turisme tenia un pes econòmic tan elevat.

Aspectes com per exemple la internacionalització dels mercats, la implantació de nous sistemes de gestió i planificació empresarial, i de sistemes d’informació i comunicació tecnològicament avançats, o la diversificació de l’oferta i la integració del sector turístic en els entorns naturals i urbans, entre d’altres, es van introduir en el nou pla d’estudis i

⁴¹⁶ THR és una empresa de consultoria turística internacional.

van ser objecte de la recerca acadèmica que hauria d'incidir, necessàriament, en l'evolució competitiva del sector.

Per al curs 1997-1998, el CIC va aprovar nous criteris per a la programació universitària, amb l'objectiu d'adaptar l'oferta dels estudis a l'evolució de la demanda social. Coincidint amb la implantació dels nous estudis de turisme, que el primer curs només van ser ofertats per sis de les universitats públiques catalanes —UB, UAB, UPF, UdG, UdL i URV—, el curs 1997-1998 es van iniciar quinze nous estudis de diplomatura en el conjunt d'universitats de Catalunya: Logopèdia —a la UAB—; Enginyeria Tècnica Naval i Ciències Empresarials —a la UPC—⁴¹⁷; Enginyeria Tècnica en Disseny Industrial —a la UPF—; Enginyeria Tècnica Industrial, especialitat en Mecànica —a la UdL—; Mestre, especialitat en Llengua Estrangera i Ciències Empresarials —a la URV—; Enginyeria Tècnica en Informàtica de Gestió i Enginyeria Tècnica en Informàtica de Sistemes —a la UOC—; Relacions Laborals, Enginyeria Tècnica en Telecomunicació, especialitat en Telemàtica i Arquitectura Tècnica —a la URL—; Enginyeria Tècnica Industrial, especialitat en Electrònica Industrial —a la UVic—; i Gestió i Administració Pública i Infermeria —a la UIC— (COMMISSIONAT PER A UNIVERSITATS I RECERCA, 1998).⁴¹⁸ Totes elles tenen en comú, com es pot observar, que són estudis de caràcter tècnic i professionalitzador que enforteixen i renoven el sistema universitari català.

D'altra banda, de la *Guia de l'ensenyament superior 1997-1998*,⁴¹⁹ es pot deduir el fet que d'altres sectors productius també disposaven d'estudis universitaris específics de primer cicle. Per tant, amb la DT, el sector turístic normalitzava un aspecte clau per al seu desenvolupament —la formació superior universitària—, al igual que ho havien fet anteriorment, per exemple, el sector tèxtil —amb l'Enginyeria Tècnica Industrial, especialitat en Teixits de Punt o especialitat Tèxtil—, i el sector agrícola —amb l'Enginyeria Tècnica Agrícola, especialitat en Explotacions Agropecuàries, especialitat en Hortofructicultura i Jardineria, o especialitat en Indústries Agràries i Alimentàries—, entre d'altres. L'any 1997, la Classificació Internacional Normalitzada de l'Educació (CINE), aprovada per la Conferència General de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO),⁴²⁰ que va revisar els nivells i els camps d'educació, va situar l'hoteleria, els restaurants, els viatges i el turisme en el

⁴¹⁷ Encara Universitat Politècnica de Barcelona.

⁴¹⁸ Per a més informació sobre tots els nous estudis de les universitats públiques catalanes es poden comparar la R de 18 de juny de 1996, per la qual es fan públics els límits d'accés als centres universitaris de les universitats públiques catalanes per al curs 1996-97 (DOGC 2220, de 19 de juny de 1996), i la R de 4 de juny de 1997, per la qual es fan públics els límits d'accés als centres universitaris de les universitats públiques catalanes per al curs 1997-98 (DOGC 2407, de 6 de juny de 1997).

⁴¹⁹ COMMISSIONAT PER A UNIVERSITATS I RECERCA (1997b).

⁴²⁰ UNITED NATIONS EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANISATION [UNESCO] (2006), reedició publicada en espanyol.

camp dels serveis personals; els tèxtils i l'alimentació en el camp de la indústria i la producció; i la producció agropecuària, l'horticultura i la jardineria en el de l'agricultura.

3.6.2.1. 1996-2008: *La incorporació dels ensenyaments turístics a la universitat i la diplomatura de Turisme (DT)*

Finalment, l'any 1996, els estudis superiors de Turisme es van incorporar a l'àmbit universitari. El RD 259/1996, de 16 de febrer, establia el desenvolupament dels estudis de Turisme a les universitats (art. 1) i creava el títol de Diplomat en Empreses i Activitats Turístiques (DEAT), oficial a tot l'Estat, en el marc d'allò previst a la LORU⁴²¹ i en el RD 1496/1987, de 6 de novembre⁴²²(art. 2).

Fins al moment de la implantació d'aquests estudis superiors a la universitat, i com s'ha explicat en epígrafs anteriors, els ensenyaments especialitzats en Turisme a Catalunya s'impartien a l'EOTC, així com en nombrosos centres privats localitzats majoritàriament a Barcelona. El preàmbul del RD 259/1996 reconeixia la tasca desenvolupada per aquestes escoles i posava en valor l'aportació que aquests centres privats havien fet al desenvolupament de la formació del sector turístic en les darreres tres dècades. La creació d'escoles universitàries de titularitat dels centres privats, i la seva adscripció a la universitat, van marcar l'inici de l'etapa universitària dels estudis de Turisme.

La incorporació d'aquesta formació a la universitat va tenir lloc en el marc de la LORU, una Llei creada l'any 1983 per impulsar la mentalitat i l'esperit científic a Espanya, que donava resposta fonamentalment a l'augment d'estudiants i a la previsible incorporació d'Espanya a l'àrea universitària europea. Tretze anys després, algunes de les seves disposicions van afectar directament a la implantació dels estudis de Turisme a la universitat. Per exemple, les que deien que l'autonomia de les universitats "comprèn, entre d'altres, l'elaboració i aprovació de plans d'estudi i investigació, i l'expedició de títols i diplomes" (art. 3.2 f. e i, respectivament). La mateixa Llei feia una referència molt explícita a la necessitat que els centres privats d'ensenyament superior, per tal d'homologar els títols que expedien, estessin adscrits a una universitat, privada o pública (art. 58.4). Tot i això, la Llei indicava que "les universitats i centres docents de titularitat privada es regiran per les seves pròpies normes d'organització i funcionament" (art. 59). Ara bé, el règim acadèmic de les escoles universitàries adscrites s'havia d'establir d'acord amb els Estatuts de la respectiva universitat i del conveni que hi subscrigués l'entitat titular de l'escola (disposició transitòria 13.3).

⁴²¹ LO 11/1983, de 25 d'agost (LORU).

⁴²² RD 1496/1987, de 6 de novembre, sobre l'obtenció, expedició i homologació de títols universitaris i les normes dictades pel seu desenvolupament (BOE 298, de 14 de desembre de 1987). (Desenvolupat per l'O de 8 de juliol de 1988). (Modificada per l'O de 24 de desembre de 1988).

La Disposició final segona indicava que les CA haurien d'assumir les competències d'aquesta Llei de Reforma Universitària, en els termes que fixessin els seus Estatuts d'Autonomia. Cal destacar que "a cada Comunitat Autònoma li correspon la funció de coordinació de les universitats de la seva competència" (art. 3.3) i de "creació i supressió d'escoles universitàries" (art. 9). Tanmateix, l'art. 7 feia referència a les escoles universitàries, que serien les "encarregades de la gestió administrativa i l'organització dels ensenyaments" (art. 9). Els Departaments serien els "encarregats d'organitzar i desenvolupar la recerca i els ensenyaments propis de la seva àrea de coneixement" (art. 8).

La LO 11/1983 assenyalava que "els requisits d'accés a la universitat es regularan per llei" (art. 25) i que "el Govern de l'Estat establirà els títols oficials i les directrius generals dels plans d'estudi per a la seva obtenció i homologació" (art. 28). A més, l'art. 30 feia referència a que "els estudis universitaris s'estructuraran com a màxim en tres cicles, el primer dels quals correspondrà al de diplomata i s'establiran les condicions de convalidació o adaptació per passar d'un cicle a l'altre".

L'any 1987, en ple procés de reforma universitària, i per tal de distingir entre els títols universitaris oficials amb validesa a tot l'Estat i la resta de diplomes o títols, es va regular l'obtenció, expedició i homologació dels títols universitaris a través del RD 1496/1987, de 6 de novembre. A través del RD 1497/1987, de 27 de novembre⁴²³ es busca vertebrar l'estructura cíclica dels ensenyaments universitaris, redefinir els plans d'estudi i aproximar més la formació universitària a la realitat social, a fi de donar resposta a les noves necessitats del mercat laboral a través d'una oferta coherent de titulacions acadèmiques, més flexibles i on la formació pràctica tingués més rellevància. No va ser fins el 1991 que es van establir unes normes bàsiques per a la creació i el reconeixement d'universitats i centres universitaris que impartissin ensenyaments oficials.⁴²⁴

Finalment, a partir del curs 1996-1997, els estudis superiors de Turisme es van incorporar a les universitats amb el nou títol de DEAT. En concret, el RD 259/1996, de 16 de febrer, indicava que els estudis superiors de Turisme es desenvoluparien a les universitats i establia que els requisits d'accés al DEAT eren els mateixos que per a obtenir el títol de diplomata universitari (art. 3). Posteriorment, el títol de DT va substituir el de DEAT.⁴²⁵

⁴²³ RD 1497/1987, de 27 de novembre, sobre directrius generals comunes dels plans d'estudis dels títols universitaris de caràcter oficial i la validesa en tot el territori nacional (BOE 298, de 14 de desembre de 1987). (Modificat pel RD 1267/1994, de 10 de juny).

⁴²⁴ RD 557/1991, de 12 d'abril.

⁴²⁵ RD 604/1996, de 15 d'abril.

Pel que fa a l'accés, l'Ordre de 26 de desembre de 1996⁴²⁶ va establir les opcions de COU i de batxillerat en les que s'integrarien els estudis de Turisme: en les opcions C i D dels estudis universitaris vinculats a les opcions de COU (annex 1); en les opcions d'Humanitats, Ciències Socials i Arts dels estudis universitaris vinculats a les opcions de les proves d'accés relacionades amb les modalitats del batxillerat previst en la LO 1/1990, de 3 d'octubre (annex 2); i en les opcions dels Batxillerats Artístic, d'Administració i Gestió, de Ciències Humanes i Socials, i Lingüístic dels estudis universitaris vinculats al Batxillerat Experimental (annex 3).⁴²⁷

En referència als plans d'estudi,⁴²⁸ les directrius generals les establiria el Govern de l'Estat i els títols serien aprovats per les universitats, homologats pel Consell d'Universitats i expedits en nom del Rei pel rector de la universitat on s'haguessin obtingut. Les universitats aprovarien els seus plans d'estudi, en els que assenyalariaien les matèries obligatòries, optatives i els treballs o pràctiques que s'haguessin de cursar. L'anàlisi més detallada dels plans d'estudi de la DT de les diferents universitats catalanes i els seus centres adscrits permet observar diferències considerables, ja que es van explotar la llibertat i flexibilitat atorgades per tal de configurar diferents especialitzacions i orientacions.

És important assenyalar que els drets professionals i corporatius serien idèntics pels titulats en TET, TEAT i DEAT, però els drets acadèmics només serien idèntics per al TEAT i el DEAT (Disposició addicional única del RD 259/1996).

3.6.2.1.a. El procés d'integració de l'EOTC a la universitat i l'adscripció de les escoles universitàries

Dos fets van marcar un canvi transcendent en la formació superior de Turisme a partir del seu desenvolupament a les universitats: per una banda, la integració de les EOT a les universitats corresponents —en principi, s'havia de fer abans de l'1 d'octubre de 2001 (Disposició transitòria primera del RD 259/1996)— i, per l'altra, l'adscripció dels centres no estatals d'ensenyaments especialitzats en Turisme a la universitat i el seu reconeixement com a escoles universitàries adscrites a la universitat corresponent

⁴²⁶ O de 26 de desembre de 1996 (BOE 9, de 10 de gener de 1997).

⁴²⁷ Els estudis de DEAT es consideraran vinculats a les mateixes opcions a què es vinculen els estudis de la DT, tenint en compte el que disposa el RD 604/1996, de 15 d'abril.

⁴²⁸ L'art. 4 del RD 259/1996, de 16 de febrer, remet als art. 28 i 29 de la LO 11/1983, de 25 d'agost, i al RD 1497/1987, de 27 de novembre, modificat pel RD 1267/1994, de 10 de juny.

(Disposició transitòria cinquena), també abans de l'1 d'octubre de 2001⁴²⁹ (aquests terminis es van anar ampliant fins l'octubre de 2009).⁴³⁰

Mentre va durar el procés d'integració de les EOT a les universitats, aquestes podien continuar impartint els estudis de TEAT.⁴³¹ Segons el RD 259/1996, una vegada tinguessin l'autorització per impartir la nova titulació universitària DEAT, els anteriors ensenyaments TEAT, la prova d'avaluació final i els cursos d'especialització, si fos el cas, s'extingirien.⁴³² També els centres d'ensenyament especialitzat en Turisme, fins al seu reconeixement com a escoles universitàries adscrites a una universitat, podien seguir impartint el TEAT adscrits a la corresponent EOT, encara que aquesta ja s'hagués adscrit a una universitat. Si un cop finalitzat el termini no haguessin estat reconegudes, quedaria sense efecte l'autorització per a impartir el TEAT.⁴³³

Tres mesos després de la seva creació, el DEAT va ser substituït pel nou títol universitari oficial de Diplomat en Turisme (DT). Les directrius generals pròpies dels plans d'estudi per a l'obtenció i l'homologació de la DT van ser establertes pel RD 604/1996 de 15 d'abril. Cal remarcar que, segons indica la Disposició transitòria primera, mentre no es produís l'efectiva integració de les EOT a les universitats, aquestes podien impartir el DEAT o autoritzar la seva impartició a les EOT⁴³⁴ seguint els plans d'estudi vigents (TEAT), fins que aquests s'adaptessin a les directrius generals comunes i fossin homologats pel Consell d'Universitats.⁴³⁵

Es va donar un termini de tres anys, fins el 26 d'abril de 1999, perquè les universitats que impartissin el DEAT remetessin els nous plans d'estudis conduents a l'obtenció de la DT al Consell d'Universitats per a la seva homologació. Si durant aquest període la

⁴²⁹ Segons la mateixa Disposició transitòria cinquena, si l'1 d'octubre de 2001 el centre no hagués estat reconegut com a escola universitària adscrita a la universitat, l'autorització per a impartir el TEAT (o el DEAT, si fos el cas) quedaria sense efecte i l'administració competent prendria les mesures necessàries perquè l'alumnat d'aquests centres pogués finalitzar els estudis. En cas que el centre hagués estat reconegut s'aplicaria allò que convingués el conveni d'adscripció a la universitat i la resolució del reconeixement del centre com a escola universitària adscrita.

⁴³⁰ Els terminis d'adscripció dels centres d'ensenyament especialitzats en Turisme a una universitat s'han anat ampliant. Inicialment, segons el RD 259/1996, de 16 de febrer, el termini era l'1 d'octubre de 2001. Posteriorment, el RD 1795/1999, de 26 de novembre, va ampliar el termini fins l'1 d'octubre de 2004. Més endavant, el RD 1779/2004, de 30 de juliol, va ampliar el termini fins l'1 d'octubre de 2006. Finalment i amb efectes retroactius a l'1 d'octubre de 2006, el RD 693/2007, l'1 de juny, va ampliar el termini fins l'1 d'octubre de 2009.

⁴³¹ Segons la Disposició transitòria primera del RD 259/1996, de 16 de febrer, "si es compleixen les previsions de l'art. 16.1 del RD 557/1991, de 12 d'abril, sobre la creació i el reconeixement d'universitats i centres universitaris, les administracions competents procediran a la integració de les actuals EOT a les universitats que corresponguin, previ acord amb les universitats i de conformitat amb l'art. 9 de la LO 11/1983. Mentre es produeix l'esmentada integració, les EOT continuaran impartint els ensenyaments conduents a l'obtenció del títol de TEAT".

⁴³² Disposicions transitòries primera i quarta del RD 259/1996, de 16 de febrer.

⁴³³ Disposició transitòria cinquena del RD 259/1996, de 16 de febrer.

⁴³⁴ Sempre de conformitat amb els art. 28 i 29 de la LO 11/1983, de 25 d'agost, i amb el RD 1497/1987, de 27 de novembre, modificat pel RD 1267/1994, de 10 de juny, com s'indica en l'art. 4 del RD 259/1996, de 16 de febrer.

⁴³⁵ Segons documentació facilitada pel professor Ramon Arcarons (octubre de 1998), l'EOTM va interposar un recurs contenciós administratiu contra l'acord entre la UNED i les escoles d'ANESTUR per impartir els estudis de DEAT, al considerar que aquests estudis estaven sota la seva dependència, atès que van ser creats per intentar cobrir la fase transitòria de les EOT fins que no s'integressin plenament a la universitat. Segons MINISTRAL (2000, 249), "el curs 1998-1999 hi havia uns cinc milers d'estudiants cursant DEAT [a Espanya], però el curs 1999-2000 han de tornar a matricular-se de TEAT per no haver-se reconegut l'adscripció de la seva matrícula a la UNED".

universitat no hagués tramès o homologat el nou pla d'estudis corresponent, el Consell d'Universitats podia proposar al Govern un pla d'estudis provisional per a la seva aprovació. En qualsevol cas, l'homologació dels plans d'estudi de la DT suposaria l'extinció dels plans d'estudi modificats.⁴³⁶

És destacable el fet que mai no es va aprovar el pla d'estudis de DEAT i va succeir que, amb el mateix pla d'estudis aprovat per l'Ordre de 29 d'octubre de 1980, es podien obtenir dues titulacions, TEAT i DEAT (si fos el cas), amb idèntica homologació acadèmica i professional. Es va donar una situació de difícil justificació, en la que l'alumnat matriculat a TEAT en escoles oficials de turisme podien obtenir el títol de DEAT si la universitat ho autoritzava i, en canvi, l'alumnat matriculat a TEAT en centres d'ensenyament especialitzats en Turisme adscrits a una universitat només podien obtenir aquesta titulació.

El RD 1975/1999, de 26 de novembre,⁴³⁷ va voler resoldre aquesta situació. A partir d'aquell moment, els centres que estessin en procés de reconeixement com a escoles universitàries adscrites podien ser autoritzats per les universitats a impartir DEAT —el TEAT quedava a extingir— o bé seguir impartint TEAT, adscrits a la corresponent EOT, encara que aquesta s'integrés a la universitat. A més, va implantar una prova de grau per a l'obtenció del DEAT, per a l'alumnat dels centres d'ensenyament especialitzats adscrits a una EOT —integrada a una universitat o bé autoritzada per impartir el DEAT— que hagués aprovat els tres cursos del corresponent pla d'estudis, i per a l'alumnat dels centres d'ensenyaments especialitzats de Turisme amb els estudis de DEAT autoritzats (art. únic. 3). El RD 1795/1999 també va modificar el termini per a la integració o adscripció de centres a les universitats, que les CA podien ampliar tres anys més, fins l'1 d'octubre de 2004. Mentre seguia obert el termini d'adscripció dels centres, que es va ampliar fins l'1 d'octubre de 2009, les universitats els podien autoritzar la impartició del DEAT i realitzar la corresponent prova de grau per obtenir-lo, prevista en el RD 1795/1999, de 26 de novembre.

La creació, adscripció i reconeixement de centres i l'ampliació d'ensenyaments està regulada pel RD 557/1991, de 12 d'abril.⁴³⁸ A la secció sisena de l'esmentat Decret s'estableixen quins són els requeriments per a la creació o el reconeixement de nous centres propis o integrats en universitats ja existents, i l'adscripció de centres privats, de titularitat pública o privada, a universitats públiques, per impartir ensenyaments conduents a l'obtenció de títols oficials. Per a la seva adscripció, els centres havien de

⁴³⁶ Disposició transitòria segona del RD 604/1996, de 15 d'abril.

⁴³⁷ RD 1795/1999, de 26 de novembre, pel qual es modifica parcialment el RD 259/1996, de 16 de febrer, sobre la incorporació a la universitat dels estudis superiors de Turisme (BOE 295, de 10 de desembre de 1999).

⁴³⁸ RD 557/1991, de 12 d'abril (BOE 95, de 20 d'abril de 1991).

signar un conveni amb la universitat, d'acord amb els Estatuts de la mateixa. Els centres es regirien per les normes a les que fa referència l'art. 6 de la LO 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària,⁴³⁹ el conveni d'adscripció i les seves pròpies normes d'organització i funcionament.⁴⁴⁰

A Catalunya, el curs 1998-1999 impartien la titulació de DT quinze centres, incloent-hi l'EOTC. Segons MINISTRAL (2000), a la resta de l'Estat eren 34, incloent-hi les EOT de Balears, Madrid i Castella-Lleó⁴⁴¹. El 30% dels centres de DT de l'Estat estaven ubicats a Catalunya, que mantenia el lideratge en formació superior turística.

3.6.2.1.b. La configuració del pla d'estudis de la DT

Pel que fa al pla d'estudis de la DT, segons les directrius generals pròpies per a l'obtenció del títol oficial detallades en l'annex del RD 604/1996, de 15 d'abril, la DT es va orientar a la gestió d'organitzacions i institucions relacionades amb el turisme, a través d'una formació teòrico-pràctica (directriu 1a). Es tractava d'uns ensenyaments de primer cicle, de tres anys de durada, amb una càrrega lectiva mínima de 180 crèdits,⁴⁴² ajustat als requeriments del RD 1627/1994, de 10 de juny.⁴⁴³

⁴³⁹ Segons l'art. 6 de la LO 11/1983, de 25 d'agost (LORU), les universitats es regiran per l'esmentada Llei, per les normes que dictin l'Estat i les Comunitats Autònomes en l'exercici de les seves respectives competències i pels seus Estatuts.

⁴⁴⁰ Les normes d'organització i funcionament han de ser conformes als principis constitucionals i respectar i garantir, de forma plena i efectiva, el principi de llibertat acadèmica que es manifesta en les llibertats de càtedra, d'investigació i d'estudi (art. 11. a) del RD 557/1991, de 12 d'abril).

⁴⁴¹ El curs 1998/1999, les EOT de València, les illes Canàries i Andalusia no impartien la DT.

⁴⁴² Segons l'art. 6 del RD 1497/1987, de 27 de novembre, "la càrrega lectiva (...) oscil·larà entre 20 i 30 hores setmanals, inclosos els ensenyaments pràctics, amb una càrrega lectiva d'entre 60 i 90 crèdits per any acadèmic. En cap cas la càrrega lectiva de l'ensenyament teòric superarà les 15 hores setmanals".

⁴⁴³ RD 1267/1994, de 10 de juny, pel qual es modifica el RD 1497/1987, de 27 de novembre, pel qual s'estableixen les directrius generals comunes dels plans d'estudis dels títols universitaris de caràcter oficial, i diversos RD que aproven les directrius generals pròpies dels mateixos (BOE 139, d'11 de juny de 1994).

Taula 25. Matèries troncal del pla d'estudis de la DT

Matèries Troncals	Diplomatura de Turisme	
	Crèdits	%
Idiomes	9	10,98%
Dret i legislació	9	10,98%
Empresa	39	47,56%
Introducció a l'Economia	6	7,32%
Organització i Gestió d'Empreses	9	10,98%
Comptabilitat	6	7,32%
Màrqueting Turístic	6	7,32%
Operacions i Processos de Producció	6	7,32%
Estructura de Mercats	6	7,32%
Recursos Territorials Turístics	9	10,98%
Patrimoni Cultural	6	7,32%
Pràcticum	10	12,20%
Total	82	100%

Font: RD 604/1996, de 15 d'abril.

Segons l'esmentat RD 1627/1994, el crèdit, corresponent a deu hores d'ensenyament teòric, pràctic o equivalent —aquestes podrien tenir una correspondència diferent a les anteriors—, passaria a ser la unitat de valoració de l'ensenyament (art. 2.7), també de la DT. En les directrius pròpies del títol de DT es van establir 82 crèdits repartits entre onze matèries troncal (Taula 25), sense especificar quins eren teòrics o pràctics, i indicant que en les troncal Idiomes (9 crèdits) i Pràcticum (10 crèdits), les universitats podrien incrementar en un 50% la troncalitat a l'hora de realitzar el seu pla d'estudis.

En l'apartat 5 d'aquest treball s'analitzen els plans d'estudis de la DT de les diferents universitats catalanes i dels respectius centres adscrits. Segons l'art.1.7 del RD 1627/1994, a més de les matèries troncal, obligatòries per a tots els plans d'estudis de la DT, cada universitat podia determinar discrecionalment altres matèries, les obligatòries i les optatives, responent a criteris científics. L'alumnat podia escollir lliurement entre les optatives, que havien de tenir una càrrega lectiva suficient de continguts rellevants i no podien repetir continguts d'altres matèries del pla d'estudis. L'estudiant, a més, podia configurar el seu currículum de manera flexible a través de les matèries de lliure elecció, és a dir, matèries, seminaris o altres activitats acadèmiques determinades a l'inici de cada curs i ofertades per la pròpia universitat o per altres amb les quals s'hagués establert un conveni a aquest efecte.

El mateix RD 1627/1994 indicava que, per als estudis de primer cicle, la troncalitat que marquen les directrius generals pròpies havia de representar, com a mínim, el 30% de la càrrega lectiva total. A més, les universitats podrien incrementar fins a un 15% la troncalitat quan fessin els seus plans d'estudis i, només excepcionalment i prèvia

verificació del Consejo de Universidades, afegir addicions en els descriptors de les matèries troncales. D'altra banda, els crèdits de lliure elecció no podrien ser inferiors al 10% del total.

Pel que feia a les matèries del pla d'estudis, totes s'havien de vincular a una o diverses àrees de coneixement,⁴⁴⁴ entre les quals encara no hi figurava el Turisme. En el cas de les matèries troncales de la DT, la vinculació a una o altra àrea de coneixement s'establí a les directrius generals pròpies del títol — presents a l'annex del RD 604/1996—, i només les podria impartir professorat de les àrees corresponents. Per a la resta de matèries obligatòries u optatives també s'assignaven les àrees de coneixement i, en cas de no disposar de professorat, les universitats podrien autoritzar transitòriament que professors d'un mateix departament impartissin formació a diferents àrees de coneixement.

Si les matèries troncales es desdoblaven en assignatures, s'havien d'utilitzar els mateixos descriptors que indicaven les directrius generals pròpies i s'hi podien afegir les addicions anteriorment esmentades. En aquest cas, calia mantenir l'assignació de cada assignatura desdoblada a totes les àrees de coneixement a les que s'adscriuen les corresponents matèries troncales en les directrius generals pròpies. En el pla anual docent, les universitats podrien adscriure la docència concreta de les matèries o assignatures troncales.

En el pla d'estudis hi havia d'haver una descripció breu del contingut de totes les matèries, el nombre de crèdits —teòrics, pràctics o equivalents—, les àrees de coneixement a les que es vinculaven les matèries no troncales —obligatòries i optatives—, i l'ordenació temporal de l'aprenentatge. La càrrega lectiva global no podria superar el 15% de la càrrega lectiva mínima que fixaven les directrius pròpies de la titulació —180 crèdits en el cas de la DT, que podrien arribar fins als 207—, i la normativa ofería la possibilitat de modificar la relació de matèries optatives, només a l'inici de cada curs.

El RD 1267/1994 preveia l'extinció, curs per curs, dels plans d'estudis oficials modificats. Per a cada curs extingit es disposava de quatre convocatòries d'exàmen en els dos cursos següents. L'alumnat que les esgotés sense aprovar, si volia continuar els estudis havia de seguir-ho fent mitjançant el nou pla a través de l'adaptació o la convalidació que la universitat determinés en el nou pla d'estudis.

⁴⁴⁴ Les àrees de coneixement estan establertes en el RD 1888/1984, de 26 de setembre, pel qual es regulen els concursos per a la provisió de places dels cossos docents universitaris (BOE 257, de 26 d'octubre de 1984). (Derogat pel RD 774/2002, de 26 de juliol, alhora derogat pel RD 1313/2007, de 5 d'octubre).

3.6.2.1.c. *El desenvolupament de la recerca especialitzada en turisme*

Malgrat la importància de l'activitat turística per al desenvolupament econòmic espanyol, aquesta no ha estat prou valorada, atès que "s'ha considerat més un mitjà per a finançar el dèficit comercial que no com un fi en si mateix, fet que implicaria considerar-lo com un sector bàsic i prioritari de l'economia nacional" (BOTE 1994, 120). Respecte a d'altres sectors com ara l'agrari o l'industrial, l'autor considerava que el turisme és més difícil de conceptualitzar, delimitar i quantificar. Aquesta podria ser la raó, segons l'OMT (citada per BOTE, 1994) del poc reconeixement que ha tingut l'activitat turística, el potencial econòmic de la qual no s'ha apreciat prou. De fet, els prejudicis i la infravaloració del sector serveis en general, i del turístic en particular, generalment acusats de baixa productivitat, han estat una característica comuna dels països desenvolupats que encara té reminiscències. BOTE (1994) opinava que l'intersectorialitat és un dels valors del turisme i remarcava la importància d'establir vincles entre les diferents activitats productives. També apuntava la necessitat d'innovació i de millora de la capacitat dels recursos humans, i feia referència explícita a la formació universitària superior i de postgrau, i a la recerca bàsica i aplicada.

La manca d'estudis de llicenciatura —segon cicle— en Turisme va generar un important buit per a la continuïtat de la formació superior de Turisme, que ha tingut conseqüències directes en la recerca, deficitària respecte a d'altres disciplines acadèmiques. A partir de la implantació de la DT i amb l'objectiu de suplir aquesta carència, dotze universitats espanyoles van intentar implantar el títol de Llicenciat en Turisme (ASOCIACIÓN DE GEÓGRAFOS ESPAÑOLES (AGE), 1999). Entre aquestes universitats n'hi havia quatre de catalanes: la UB, la UAB, la UdG i la URV.⁴⁴⁵ L'objectiu, que no es va aconseguir, era crear un segon cicle de 180 crèdits que havia de servir, d'una banda, per especialitzar els diplomats en Turisme i, de l'altra, prèvia superació d'un curs pont, per donar accés a titulats d'altres carreres.

Per resoldre aquest buit, la UB, per exemple, va optar per una formació de segon cicle, de títol propi, i l'any 2000 va oferir, juntament amb el CETT, el Graduat Superior en Gestió de l'Oci i el Turisme. En el pla d'estudis s'establien els complements de formació per a l'alumnat procedent d'altres diplomatures i llicenciatures universitàries diferents de

⁴⁴⁵ El 20 d'octubre de 1999 es va celebrar una reunió al campus de Bellaterra de la UAB, en què es va elaborar la Memoria-Propuesta de Directrices de Troncalidad del Plan de Estudios del Título de Diplomado en Turismo. Anteriorment, els representants de les universitats espanyoles ja s'havien reunit a Tarragona (URV) i a Guadalajara (Universidad de Alcalá de Henares).

TEAT o DT,⁴⁴⁶ i es requeria un nivell d'anglès com a la DT. El 2001/2002 es va ofertar el curs, que no va tenir prou demanda per iniciar-se, i ja no es va repetir la iniciativa.

La pressió perquè es desenvolupés un cicle superior de Turisme va ser una constant durant tot el període de vigència de la DT. L'any 2003, en el IV Encuentro de Diplomaturas de Turismo de las Universidades Españolas, organitzat per la Universitat de València els dies 15 i 26 de maig, representants de 44 universitats públiques i de 28 escoles privades van acordar presentar a la Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles (CRUE) un document formal que recollís les competències que hauria de contemplar la llicenciatura de Turisme.⁴⁴⁷ Malgrat aquesta i altres reunions per avançar en la qüestió, l'esperada llicenciatura no va arribar a implantar-se, i els DT que volien un cicle superior havien de cercar altres especialitats. A partir del 2004 es va impulsar el nivell de grau en el marc de l'EEES, amb el *Llibre Blanc del títol de grau de Turisme* (ANECA, 2004). En el projecte hi van participar les 47 universitats espanyoles que aleshores oferien Turisme, vuit de les quals eren catalanes.

Malgrat les dificultats i les mancances que comportava el fet de no disposar d'un segon i tercer cicle, una de les conseqüències de la implantació dels estudis de Turisme a les universitats, a Catalunya, ha estat l'aparició de grups de recerca especialitzats. Un estudi realitzat a la Universitat de Vic per CORRAL I ARANO (2010), que tenia com a objectiu obtenir una aproximació al coneixement científic sobre el turisme generat a les universitats catalanes entre els anys 2005 i 2010, especialment relacionat amb la innovació, la competitivitat i la sostenibilitat, va identificar entre els grups de recerca reconeguts per l'AGAUR de la Generalitat de Catalunya, sis grups amb línies explícites de recerca en turisme. Entre aquests, amb finançament n'hi havia tres de consolidats (UB, URV i UAB) i un d'emergent (URV), i de no finançats n'hi havia dos d'emergents (UPF, URL). També s'hi van incloure dos grups més, de la UdG, i no reconeguts per l'AGAUR, pel volum de treballs que produïen.

La Xarxa de Parcs Científics i Tecnològics de Catalunya, (XPCAT)⁴⁴⁸ agrupa grans espais de producció, transferència, difusió i ús del coneixement, i actua de punt de contacte entre la comunitat investigadora i la innovadora. En el seu sistema s'integren grups i centres de recerca universitaris, centres tecnològics, incubadores d'empreses, grans empreses amb els seus centres d'investigació i desenvolupament associats, empreses focalitzades en la innovació i noves empreses basades en el coneixement. La

⁴⁴⁶ L'adaptació s'establia en 15 crèdits obligatoris, més 18 crèdits en funció de les característiques de la formació de procedència.

⁴⁴⁷ *El País*, dilluns 19 de maig de 2003.

⁴⁴⁸ Consultat a:

<<http://www.xpcat.net/xpcat.php?idm=1&pagina=1&subpagina=1>> [amb accés el 4 de març de 2012].

Xarxa es configura com un instrument fonamental i una fórmula de treball en xarxa per al futur científic, tecnològic, econòmic i social de Catalunya.

Del total dels 22 parcs científics i tecnològics de Catalunya, n'hi ha tres que tenen el turisme com una de les línies prioritàries d'acció: el Parc Científic i Tecnològic (PCT) de la UdG⁴⁴⁹ —que té una línia específica sobre tecnologies turístiques, a més del campus Euromediterrani del Turisme i l'Aigua (e-MTA)—, el TecnoCampus Mataró-Maresme (TCM)⁴⁵⁰ —que té entre les seves àrees prioritàries el turisme i l'oci—, i el Parc Científic i Tecnològic de Turisme i Oci (PCTTO)⁴⁵¹ —dedicat exclusivament al turisme, i que té el turisme, l'oci, les tecnologies turístiques i el desenvolupament de producte turístic entre les seves àrees d'actuació—.

Dels tres parcs esmentats, és interessant destacar el PCTTO, impulsat l'any 2006 per la URV, l'Ajuntament de Vila-seca i la Federació Empresarial d'Hoteleria i Turisme de la Província de Tarragona (FEHT). És un òrgan compartit de coordinació i gestió de la recerca, la formació, la innovació i el desenvolupament empresarial, que sorgeix de l'oportunitat de col·laboració entre els agents públics i privats d'una de les zones del litoral mediterrani amb una major orientació vers el turisme. Té com a missió esdevenir un pol de *knowledge-economy*⁴⁵² de turisme, amb projecció internacional, generar un entorn ideal per a la inversió turística en recerca, desenvolupament i innovació (R+D+I) i donar resposta a la necessitat de coneixement que té el sector turístic per al seu desenvolupament, sota el prisma de la sostenibilitat, tant a escala local com en àmbits territorials superiors.

Les tres Unitats de R+D+I que treballen a les instal·lacions del PCTTO, i que es van posar en marxa l'any 2010, són el Consorci per a la Millora de la Competitivitat del Turisme i Oci a les comarques de Tarragona —que desenvolupa el Pla de millora de la competitivitat del turisme i oci a les comarques de Tarragona (MCTUR), finançat pels Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), eix 1 de la UE—; la Fundació d'Estudis Turístics Costa Daurada —que des del 2001 impulsa l'Observatori de Turisme de la Costa Daurada—; i la Unitat de Transferència de Tecnologia (UTT) del propi PCTTO —que desenvolupa programes i activitats de transferència de diverses temàtiques en l'àmbit del turisme i l'oci—.

També és important mencionar la creació del Centre de Recerca i Innovació de les Indústries Turístiques (CRIIT),⁴⁵³ que s'emmarca dins el PCT de la UdG. El CRIIT és

⁴⁴⁹ Consultat a: <<http://www.parcudg.com/>> [amb accés el 12 de desembre de 2012].

⁴⁵⁰ Consultat a: <<http://www.tecnocampus.cat/web/coneix-el-parc-tcm>> [amb accés el 12 de desembre de 2012].

⁴⁵¹ Consultat a: <http://www.pct-turisme.cat/cat/el_parc.html> [amb accés el 4 de març de 2012].

⁴⁵² Economia del coneixement.

⁴⁵³ Consultat a: <<http://www.udg.edu/fundacions/tabid/5633/default.aspx>> [amb accés el 4 de març de 2012].

una fundació creada l'any 2005 amb la visió d'esdevenir l'entitat de referència en l'àmbit de la recerca en el sector turístic de les comarques gironines i de Catalunya en general. Va néixer a partir del lideratge de la UdG, del Patronat de Turisme-Diputació de Girona i, posteriorment, de la Cambra de Comerç de Girona. A més, hi ha representats tots els gremis, associacions i/o federacions del sector turístic de la província de Girona. S'ha concebut com un espai de col·laboració entre els grups de recerca i centres especialitzats en el camp del turisme, els diversos nivells de l'Administració pública catalana i les empreses turístiques catalanes, per tal d'optimitzar els avenços en el camp de la R+D+I aplicada al sector turístic.

També, l'any 2005, el Departament de Comerç, Turisme i Consum de la Generalitat de Catalunya va crear l'Observatori de Turisme de Catalunya, amb l'objectiu de generar i sistematitzar informació i coneixement al voltant del turisme i impulsar la recerca acadèmica aplicada. Tant les universitats com el Govern eren conscients que el turisme a Catalunya havia entrat en una etapa de transformació que calia abordar des del coneixement i la reflexió. El 25 de maig de 2005, l'aleshores conseller de Comerç, Consum i Turisme, Josep Huguet, va anunciar la posada en marxa del primer Programa Nacional de Recerca Aplicada i Tecnologia Turística, adreçat al sistema universitari de Catalunya, i coordinat per l'esmentat Observatori. En aquest context, i per tal d'unificar esforços i optimitzar recursos, es va voler crear l'Institut de Recerca en Turisme de Catalunya (IRTUCA). Estava previst situar-lo a Vila-seca, a l'entorn del PCTTO, i que la gestió fos compartida entre la URV i la UdG. El 2006 es va signar un protocol d'intencions entre el Departament d'Economia i Finances, el Departament d'Educació i Universitats, la UdG i la URV, amb relació a les tasques prèvies a la posada en funcionament de l'IRTUCA.⁴⁵⁴

Aquest futur espai per a la recerca des d'on fixar noves estratègies i cercar noves eines per avançar-se a la transformació del sector turístic, no es va arribar a crear. Tal com estava plantejat, haurien quedat fora de l'acord —i segurament de les fonts de finançament per a projectes de recerca— altres universitats catalanes i centres adscrits, amb els consegüents perjudicis per al seu professorat investigador. En qualsevol cas, el desaprofitement per part de l'Administració pública de l'especialització i del coneixement aplicat que podia aportar el professorat dels centres adscrits, ha estat una pràctica habitual durant tot el període d'implantació de la DT.

Actualment, encara manca trobar l'encaix del personal docent dels centres adscrits a universitats públiques dins del sistema formal de recerca universitària, una assignatura

⁴⁵⁴ Consultat a: <<http://www.udg.edu/Portals/80/Consell%20Social/Acords/comissions/2006/Protocol>> [amb accés el 4 de març de 2012].

pendent que, a més de la frustració que provoca als afectats, des del nostre punt de vista impedeix el ple desenvolupament acadèmic dels centres adscrits, limita la transferència de coneixement i alenteix el desenvolupament del turisme com a disciplina acadèmica.

3.6.2.2. 2009: *L'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) i la implantació del grau de Turisme (GT)*

Avui dia, la integració en l'EEES ja és una realitat. El procés ha comportat una reforma curricular contínua destinada a un aprenentatge centrat en l'estudiant, tot desenvolupant itineraris formatius flexibles i individualitzats, de qualitat. Els principis fonamentals han estat la transparència i la comparabilitat de títols i de qualificacions, l'establiment d'una estructura cíclica de grau, postgrau i doctorat, el sistema dels *European Credit Transfer System (ECTS)*⁴⁵⁵ mitjançant el qual el currículum s'organitza tenint en compte tots els ensenyaments (teòrics, pràctics, tutories, seminaris, exàmens...), la mobilitat i el suplement al Diploma. Aquest nou sistema de reconeixement acadèmic i professional té, entre els seus objectius, el fet d'incrementar l'ocupabilitat tot responent a les necessitats europees.

3.6.2.2.a. *El procés de convergència europea a través de les reunions ministerials*

L'EEES s'ha configurat a partir de la Declaració de Bolonya, una declaració conjunta dels ministres europeus d'Educació reunits a Bolonya el 19 de juny de 1999. Té com a filosofia la construcció d'una Europa del coneixement en la qual les competències dels ciutadans els permetin afrontar els reptes de futur, i es comparteixin els valors i el sentiment de pertinença a un espai social i cultural comú. Anteriorment, la Declaració de la Sorbona del 25 de maig de 1998⁴⁵⁶ feia esment a la creació d'una àrea europea d'educació superior —marc comú de qualificacions— per tal de promoure la mobilitat dels ciutadans, la capacitat d'ocupació i el desenvolupament general d'Europa. En aquest context, el paper de les universitats, així com la cooperació educativa per aconseguir incrementar la competitivitat del sistema europeu d'educació superior, es van considerar cabdals.

⁴⁵⁵ Els ECTS són la unitat de mesura del treball necessari perquè l'alumnat assoleixi els resultats d'aprenentatge esperats. S'estableixen 60 ECTS per a un curs, amb una càrrega de treball d'entre 25 i 30 hores.

⁴⁵⁶ DECLARACIÓ conjunta per a l'harmonització del disseny del Sistema d'Educació Superior Europeu, a La Sorbona, París, el 25 de maig de 1998. Consultat a: <http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_17852449_2.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

Els objectius de la Declaració de Bolonya perquè s'establís una àrea comú d'educació europea el 2010 eren:

- *L'adopció d'un sistema de titulacions fàcilment comprensible i comparable, fins i tot a través de la posada en marxa del suplement al Diploma, per promocionar l'obtenció d'ocupació i la competitivitat del sistema d'educació superior europeu.*
- *L'adopció d'un sistema basat essencialment en dos cicles fonamentals: el grau i el postgrau. L'accés al segon cicle requerirà que els estudis de primer cicle s'hagin completat, amb èxit, en un període mínim de tres anys.*
- *El Diploma obtingut després del primer cicle també serà considerat en el mercat laboral europeu com a nivell adequat de qualificació. El postgrau conduirà al grau de mestria i/o doctorat, com en molts països europeus.*
- *L'establiment d'un sistema de crèdits —similar al sistema ETCS— com a mitjà adequat per promocionar una mobilitat estudiantil més àmplia. Els crèdits es podran aconseguir també fora de les institucions d'educació superior, entre d'altres, amb l'experiència adquirida durant la vida, sempre que aquesta sigui reconeguda per les universitats receptores involucrades.*
- *La promoció de la mobilitat, amb l'eliminació dels obstacles per a l'exercici efectiu del lliure intercanvi i dedicant una atenció particular a:*
 - o *l'accés a oportunitats d'estudi i de formació i als serveis relacionats per part de l'alumnat.*
 - o *el reconeixement i la valoració dels períodes d'estada en institucions d'investigació, d'ensenyament i de formació europees, sense perjudici dels seus drets estatutaris, per al professorat, els investigadors i el personal d'administració.*
- *La promoció de la cooperació europea per garantir la qualitat a fi de desenvolupar criteris i metodologies comparables.*
- *La promoció de les dimensions europees necessàries en educació superior, particularment dirigides al desenvolupament curricular, la cooperació entre institucions, els esquemes de mobilitat i els programes d'estudi, la integració de la formació i la investigació.*⁴⁵⁷

L'any 2000, la Declaració de Lisboa⁴⁵⁸ disposava, entre els seus objectius, que l'educació i la recerca a Europa s'integressin completament en l'ús de les tecnologies de la informació i les comunicacions, per donar pas a una economia competitiva, dinàmica i basada en el coneixement. Posteriorment, a la Declaració de Praga (2001),⁴⁵⁹ els ministres europeus de l'Educació Superior van reafirmar el seu compromís d'establir l'EEES l'any 2010. A Berlín (2003),⁴⁶⁰ els ministres es van

⁴⁵⁷ Consultat a: <http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_15759149_1.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

⁴⁵⁸ Consultat a:

<<http://www.maec.es/en/MenuPpal/EspanaUE/Politicascomunitarias/Documents/03b4b26d021e4036baf5a51f545d6b58ConsejoEuropeoLisboa2000PDF89Kb.pdf>> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

⁴⁵⁹ DECLARACIÓ de la Trobada dels Ministres Europeus de l'Educació Superior, a Praga, el 19 de maig del 2001. Consultat a:

<http://www.ciccp.es/ImgWeb/Sede%20Nacional/Declaraciones%20Bolonia_Ber/Declaraci%C3%B3n%20de%20Praga.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

⁴⁶⁰ COMUNICAT Oficial de la Conferència de Ministres Responsables de l'Educació Superior, a Berlín, el 19 de setembre de 2003. Consultat a: <http://www.eees.es/pdf/Berlin_ES.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

comprometre a desenvolupar criteris compartits i a crear metodologies a fi de garantir la qualitat de l'educació i d'implementar el sistema de dos cicles l'any 2005. A més, es va articular l'EEES i l'Espai Europeu de la Investigació Científica.

A la Declaració de Bergen (2005)⁴⁶¹ es va adoptar el marc general de qualificacions de l'EEES (de tres cicles), els descriptors genèrics en funció dels resultats de l'aprenentatge i de les competències (per a cada cicle), i els intervals de crèdits (en el primer i segon cicle). Es va arribar al compromís d'elaborar qualificacions nacionals compatibles en el marc general de l'EEES, amb vista a l'any 2010. També es va voler assegurar la complementarietat entre el marc general de qualificacions de l'EEES i el marc més ampli de qualificacions per a l'aprenentatge al llarg de la vida, englobant l'educació general i la FP (mitjançant la creació d'itineraris flexibles d'aprenentatge en l'educació superior, incorporant procediments per al reconeixement de l'aprenentatge previ). Pel que fa a la qualitat, es van adoptar els estàndards i les directrius de l'European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). Per al reconeixement de títols es va adoptar la Convenció de Reconeixement de la mencionada Declaració de Lisboa de l'any 2000. Segons indicava en l'apartat sobre l'educació i la formació per a la vida i el treball en la societat del coneixement (punt 26), un dels objectius que el Consell Europeu instava a assolir als Estats membres era:

...determinar, abans de finals de l'any 2000, els mitjans per estimular la mobilitat d'estudiants, professorat i personal de formació i d'investigació, tant mitjançant un millor ús dels programes comunitaris existents (Sòcrates, Leonardo, Joventut) a través de la supressió d'obstacles, com mitjançant una major transparència en el reconeixement dels títols i períodes d'estudi i formació; adoptar les mesures necessàries per eliminar les barreres per a la mobilitat del professorat abans del 2002 i atraure així professorat amb altes qualificacions.

A Londres (2007)⁴⁶² es van consolidar les línies d'acció relatives a la mobilitat (d'estudiants, d'acadèmics i del personal administratiu), a la dimensió social (l'accés equitatiu i la culminació dels estudis d'educació superior), a la recopilació de dades a través d'un sistema d'informació, i a l'ocupabilitat en els tres cicles universitaris i també en el context d'aprenentatge al llarg de la vida. Es va establir l'European Quality Assurance Register (EQAR), un registre d'organismes de qualitat que compleixen els criteris i les directrius europees. Al Comunicat de Lovaina (2009)⁴⁶³ es va voler donar

⁴⁶¹ COMUNICAT de la Conferència de Ministres Europeus Responsables de l'Educació Superior, a Bergen, el 19-20 de maig de 2005. Consultat a: <http://www.ciccp.es/ImgWeb/Sede%20Nacional/Declaraciones%20Bolonia_Ber/Bergen.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

⁴⁶² Consultat a:

<http://www.crue.org/export/sites/Crue/procbolonia/documentos/antecedentes/Comunicado_de_Londres_2007.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

⁴⁶³ COMUNICAT de la Conferència de Ministres Europeus Responsables de l'Educació Superior, a Lovaina / Louvain-la-Neuve, el 28-29 d'abril de 2009.

impuls al procés, més enllà del 2010. Es van tractar temes com ara la responsabilitat pública sobre l'ensenyament superior i la necessitat de disposar de finançament per donar suport a totes les polítiques acordades, i de cercar fonts i recursos nous i diversificats. La posterior reunió de ministres representants de 47 països a Budapest-Viena (2010)⁴⁶⁴ va suposar un moment decisiu per impulsar tot el procés de Bolonya, en el qual l'aprenentatge al llarg de la vida i la dimensió social de l'educació van tenir un gran protagonisme. Finalment, l'abril de 2012 va tenir lloc el Comunicat de Bucarest,⁴⁶⁵ que es va centrar fonamentalment en la garantia de la qualitat, en la millora de l'ocupabilitat al servei de les necessitats d'Europa, i en el fet de reforçar la mobilitat per millorar l'aprenentatge. A més, insistia en assegurar que la implementació del marc de qualificacions, l'ECTS i el Suplement Europeu al Títol / Diploma Suplement (DS) es basa en els resultats de l'aprenentatge. És previst que les properes conferències ministerials es celebrin els anys 2015, 2018 i 2020.

3.6.2.2.b. 2009: *El grau de Turisme (GT) a Catalunya*

El GT, implantat a Catalunya a partir del curs 2009-2010, s'equipara a la resta de titulacions de grau de l'Estat espanyol i pot tenir continuïtat amb els màsters universitaris i, posteriorment, els doctorats. Segons MAJÓ (2010), amb la nova estructura de l'EEES, en què el primer i el segon cicle del sistema universitari espanyol es reconverteixen en un nou primer cicle, desapareixen els greuges que patia la diplomatura universitària de Turisme, de primer cicle, ja que no disposava d'estudis de segon cicle.

Amb referència a la regulació que afecta al grau, la LOU⁴⁶⁶ ja incorporava, en el Títol XIII, la regulació relativa a l'EEES, com s'ha comentat a l'epígraf 3.3.2. El Reial Decret 1044/2003, d'1 d'agost,⁴⁶⁷ "estableix les condicions i el procediment pel qual les universitats espanyoles podran expedir el Suplement Europeu del Títol, amb la finalitat de promoure la més àmplia mobilitat dels estudiants i titulats espanyols en l'EEES" (art.

Consultat a:

<http://www.crue.org/export/sites/Crue/procbolonia/documentos/antecedentes/Comunicado_Lovaina_Ministerio_es.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

⁴⁶⁴ DECLARACIÓ sobre l'Àrea Europea d'Educació Superior, a Budapest /Viena, el 12 de març de 2010.

Consultat a:

<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/2010_conference/documents/Budapest-Vienna_Declaration.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

⁴⁶⁵ COMUNICAT de la Conferència de Ministres Europeus Responsables de l'Educació Superior, a Bucarest, el 26 i 27 d'abril de 2012.

Consultat a: <[http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/Bucharest%20Communique%202012\(2\).pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/Bucharest%20Communique%202012(2).pdf)> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

⁴⁶⁶ LO 6/2001, de 21 de desembre (LOU).

⁴⁶⁷ RD 1044/2003, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el procediment per a l'expedició per les universitats del Suplement Europeu al Títol (BOE 218, d'11 de setembre de 2003).

1). Posteriorment, el Reial Decret 1125/2003, de 5 de setembre de 2003,⁴⁶⁸ va establir “el crèdit europeu com a unitat de mesura del saber acadèmic en els ensenyaments universitaris oficials, així com el sistema de qualificació dels resultats acadèmics obtinguts pels estudiants” (art. 1).

Les condicions d’homologació i convalidació de títols i d’estudis estrangers d’educació superior va ser regulada pel Reial Decret 285/2004, de 20 de febrer,⁴⁶⁹ i l’ordenació dels ensenyaments universitaris oficials la va establir el Reial Decret 1393/2007, de 29 de octubre,⁴⁷⁰ després de la modificació de la LOU.⁴⁷¹ En aquest procés cal fer referència també a la regulació de les condicions per a l’accés als ensenyaments universitaris oficials de grau, i els procediments d’admissió a les universitats públiques espanyoles (Reial Decret 1892/2008, de 14 de novembre).⁴⁷² Finalment, el Reial Decret 1509/2008, de 12 de setembre,⁴⁷³ regula el Registre d’Universitats, Centres i Títols.

L’objectiu de la formació universitària de grau és proporcionar una conjunció de coneixements generals bàsics, de competències transversals —en el sentit d’una formació integral de la persona— i de capacitats específiques per a la incorporació laboral. Un dels principals fets a destacar és l’eliminació del catàleg de títols: les universitats tenen total autonomia per dissenyar els nous títols de grau adaptats a l’EEES; ara bé, els plans d’estudis hauran de ser verificats pel Consell d’Universitats i autoritzats per la Generalitat de Catalunya (art. 35.2 de la LO 6/2001, modificada per la Llei 4/2007, d’Universitats). El procediment, segons l’AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA [AQU] (2012, 5), és el següent:

En el procés de verificació, el Consell d’Universitats envia els plans d’estudis de les universitats catalanes a l’AQU Catalunya a fi d’elaborar l’informe d’avaluació corresponent, que té caràcter preceptiu i determinant. El procés dissenyat per l’AQU Catalunya per a l’avaluació de les propostes de nous ensenyaments oficials té com a objectiu generar la informació requerida pel procés de verificació, com també per a l’autorització de la implantació dels ensenyaments per part del Govern de Catalunya.

Per a la definició del nou GT, les universitats catalanes van prendre en consideració el *Llibre Blanc del Títol de Grau de Turisme* (ANECA, 2004), segons el qual els objectius de l’ensenyament superior en turisme són, entre d’altres, respondre a les necessitats de formació en el context actual del turisme, oferir una formació superior per a l’especialització tècnica i de gestió directiva d’empreses i institucions turístiques,

⁴⁶⁸ RD 1125/2003, de 5 de setembre, pel qual s’estableix el sistema europeu de crèdits i el sistema de qualificacions a les titulacions universitàries de caràcter oficial i vàlidesa a tot el territori (BOE 224, de 18 de setembre de 2003).

⁴⁶⁹ RD 285/2004, de 20 de febrer, pel qual es regulen les condicions d’homologació i convalidació de títols i estudis estrangers d’educació superior (BOE 55, de 4 de març de 2004).

⁴⁷⁰ RD 1393/2007, de 29 de octubre (BOE 260, de 30 d’octubre).

⁴⁷¹ LO 4/2007, de 12 d’abril (BOE 89, de 13 d’abril de 2007).

⁴⁷² RD 1892/2008, de 14 de novembre. (BOE 283, de 24 de novembre de 2008).

⁴⁷³ RD 1509/2008, de 12 de setembre (BOE 232, de 25 de setembre de 2008).

generar perfils d'especialització, evitar la fragmentació de continguts i crear les condicions per a la recerca transdisciplinar, multidisciplinar i interdisciplinar.⁴⁷⁴ MAJÓ (2010) destaca que els perfils professionals, les competències i l'esquema de blocs de matèries per competències són els aspectes en els quals el *Llibre Blanc* ha actuat com a referent per als nous títols de grau.

A Catalunya, un total de dotze centres van iniciar els estudis de GT el curs 2009-2010⁴⁷⁵ i dos més els van començar el curs 2010-2011.⁴⁷⁶ La resta de centres, en total cinc, van tancar. Per a futurs treballs resta pendent l'estudi del mapa de títols de grau en l'àmbit del Turisme i l'Hoteleria a Catalunya, i l'efecte que el pas de la DT al GT ha tingut en l'oferta i la demanda de places, i en la matriculació. També caldrà avaluar l'impacte del GT en l'ocupabilitat sostenible⁴⁷⁷ dels titulats.

En una Europa basada en l'economia del coneixement, el nou GT, els màsters i els doctorats han de contribuir a la competitivitat, la innovació i el dinamisme del sector. Els seus professionals i els empresaris també s'han d'implicar i comprometre, juntament amb el Govern, les universitats i els agents socials, per fer possible que es compleixin, també per al turisme, els objectius de l'EEES. En aquest context, el sector turístic té l'oportunitat de formar part activa del procés de formació i de transferència de coneixement i de promoure l'aprenentatge al llarg de la vida per a totes les persones que vulguin millorar les seves competències professionals.

3.7. Dos models d'universitat en l'àmbit del turisme: la universitat tradicional i la universitat aplicada

El model de formació superior en Turisme implantat a Catalunya ha estat tradicionalment extrauniversitari. La seva encara recent incorporació a la universitat,

⁴⁷⁴ El 26 de febrer de 2008 es va celebrar a l'EUHT CETT (UB) una jornada de treball per al disseny de la nova titulació de GT, a la qual hi van assistir 36 dels 55 centres que estaven impartint la DT a tot l'Estat. El debat tenia com a punt de partida el *Llibre Blanc del Títol de Grau de Turisme* (ANECA, 2004). Durant la jornada, segons va informar BIOSCA (3 de març del 2008), el director de l'Agència per a la Qualitat de la UB, Gaspar Rosselló, va opinar que calia fer una relectura del *Llibre Blanc*, atesa la major autonomia que la normativa de graus atorgava a les universitats a l'hora de configurar els títols de grau, i l'aleshores comissionada d'Universitats, Blanca Palmada, va destacar la importància que cada centre aportés un valor afegit, tot i que les noves titulacions havien de tenir una àmplia base generalista.

⁴⁷⁵ Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme CETT (UB), Escola Universitària de Turisme i Direcció Hotelera (UAB), Escola Universitària del Maresme (UPF), Escola Universitària de Turisme i Oci de Vilaseca (URV), Facultat de Turisme de la Universitat de Girona (UdG), Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme Sant Pol (UdG), Escola Universitària de Turisme Mediterrani (UdG), Escola Universitària de Turisme Euroaula (UdG), Escola Universitària de Turisme CETA (UdG), Escola Universitària de Turisme Formàtic Barna (UdG), Escola Universitària de Turisme Sant Ignasi (URL) i Universitat Oberta de Catalunya (UOC).

⁴⁷⁶ L'Escola Universitària de Turisme ESERP (UdV), que el curs següent va tancar, i L'Escola Universitària de Turisme Terres de Lleida (UdL), que el curs 2010-2011 va oferir el GT a preu públic, integrada a la UdL.

⁴⁷⁷ "L'ocupabilitat sostenible depèn del conjunt d'habilitats i capacitats que proporcionin als titulats les millors condicions per aconseguir una feina i per tenir èxit en les diferents ocupacions que puguin escollir al llarg de la vida, amb beneficis per a ells mateixos i per al conjunt dels treballadors, les empreses, la comunitat i l'economia" (CIC, 2005,14).

majoritàriament a través de centres privats adscrits a universitats públiques, planteja el dilema sobre quin ha de ser el model universitari per a la formació turística.

La universitat tradicional, segons TORRENTS (2002), “està presidida pel binomi humboldtià docència-recerca, que constitueix una unitat indissoluble” (p. 54), i és una institució d’educació superior perquè, “no sols transmet coneixements sinó que en crea de nous” (p. 53). L’autor considera que la constant evolució econòmica i social implica necessàriament l’adaptació de la universitat per garantir la creació i transmissió de coneixements, les competències necessàries en entorns professionals i el foment dels valors democràtics. La qualitat universitària comporta sistematitzar la millora constant de les universitats, assumint un rol de lideratge dins l’evolució de la societat.

La universitat tradicional està orientada a la teoria i a la recerca científica, integrant el coneixement i la recerca. La seva missió és crear coneixement a través de la recerca. Segons O’TOOLE I BENNIS (2006), el rigor de la recerca científica és un dels seus trets diferencials, a l’entorn del qual giren la major part dels estàndards d’excel·lència acadèmica, sigui quina sigui la disciplina que es tracti. El professorat, amb una sòlida formació teòrica, acostuma a desconèixer la pràctica real de la gestió, atesa la seva escassa o nula experiència fora de l’entorn acadèmic. L’avaluació del professorat està absolutament orientada vers la recerca científica i a la publicació en revistes indexades i avaluades per acadèmics. També el seu reconeixement, ja que el premi acostuma a ser una major disponibilitat de temps per a la recerca, en detriment de la docència.

En alguns països europeus, com ara Alemanya, les institucions d’educació superior es classifiquen en tres tipus: les universitats tradicionals i les institucions equivalents, les universitats de Ciències Aplicades, i les escoles superiors d’Art, Cinematografia o Música. Totes poden ser públiques o privades. És interessant aprofundir en allò que les distingeix i fer l’exercici de situar-hi els estudis universitaris de Turisme, tan recents en l’àmbit universitari. A les universitats tradicionals, que cobreixen tot l’espectre de disciplines científiques, tant la recerca com la docència estan orientades al coneixement científic. Les institucions d’educació superior equivalents tenen exigències similars a les tradicionals però s’han especialitzat en un determinat tipus de disciplines o en certes àrees científiques. En canvi, les universitats de Ciències Aplicades s’orienten més cap a la pràctica professional i acostumen a oferir estudis de durada més curta que les anteriors, oferint especialitats en el camp de la Tecnologia, l’Economia, el Disseny, el Treball Social o el Turisme, entre d’altres. Dedicades a l’aplicació de les ciències, es van crear per oferir una formació amb fonaments científics i alhora orientada a aspectes pràctics de la vida professional. Finalment, les escoles superiors d’Art ofereixen disciplines artístiques i creatives.

A Catalunya, el model d'universitats de Ciències Aplicades acostuma a ser considerat inferior. El desenvolupament del sistema universitari ha comportat que es valorin, amb notable diferència, els aspectes referents a la recerca científica acadèmica⁴⁷⁸ per sobre de qualsevol altra aportació més dirigida a l'aplicació o a la gestió, especialment en les carreres vinculades a l'àmbit de les Ciències Socials. En canvi, l'àmbit de les Ciències Aplicades s'imposa progressivament en els centres de recerca per a la innovació i el desenvolupament, que integren a científics i professionals en els seus equips multidisciplinaris, en sectors com ara les Ciències Biomèdiques, les Telecomunicacions o l'Enginyeria de Processos Industrials i Químics, per citar-ne alguns. A més, tal com indiquen CONDOM i LLACH (2006, 7), "les universitats, a partir de l'activitat investigadora, generen un coneixement i uns resultats que poden ser aprofitats per l'entorn empresarial. Aquest procés de trasllat de coneixement i de resultats de recerca des del sector públic cap al privat s'anomena *transferència de tecnologia*."

Amb la implantació de la DT, els estudis superiors de Turisme es van incorporar plenament a la universitat sense passar per una reflexió prèvia sobre el model d'universitat més addient per a la seva implantació, tot i que el seu principal objectiu, de gestió privada i pública, proporcionava el marc ideal per al desenvolupament de la ciència, tant de l'acadèmica com de l'aplicada. Cal dir que els plantejaments acadèmics del Turisme s'han desenvolupat a partir de l'Economia o de la Geografia. Aquest fet, juntament amb el retard en la incorporació dels estudis de Turisme a la universitat, han condicionat enormement el desenvolupament de la disciplina científica del Turisme, que s'hauria de desenvolupar adoptant el mètode científic —acadèmic i aplicat— i comptant amb la resta de les Ciències Socials. En un sentit similar, SCHAEFER (1974), fent referència a la Geografia, afirmava el següent:

La veritat és que no hi ha tal distinció metodològica entre ciència pura i aplicada. Només hi ha ciència i ciència aplicada. Si existeix alguna distinció, aquesta és pràctica, una qüestió d'interès o d'èmfasi. Les lleis que busquen els científics purs no són en absolut diferents de les que els seus col·legues aplicats utilitzen. Inversament, algunes de les idees teòriques més importants han estat suggerides per problemes tècnics. (p. 60)

El model d'excel·lència de les universitats públiques catalanes i espanyoles és un model centrat en la recerca científica. L'experiència del professorat en el món de l'empresa i de la gestió en general és poca o nul·la. Les escoles universitàries de Turisme, en canvi, provenen d'un model professionalitzador: només cal recordar el seu origen com a centres de formació superior especialitzada, legalment desconnectats del

⁴⁷⁸ Entesa com a ciència pura, en contraposició amb la ciència aplicada (SCHAEFER, 1974).

sistema universitari. En general, el seu professorat té experiència, però aquesta no té cap valor de cara a l'acreditació acadèmica requerida pel sistema universitari.

Contraposar la universitat amb la professió forma part de l'ADN⁴⁷⁹ de la formació universitària a Catalunya i a Espanya, i s'intensifica, en certa manera, amb la implantació dels estudis de Turisme a la universitat. Aquesta, davant el nou escenari de l'educació superior en Turisme, no pot eludir el repte de cercar quin és el model d'excel·lència apropiat per a aquesta disciplina i, com ja ho està fent en altres àmbits, establir col·laboracions amb la indústria.

Quan es va implantar la DT, les universitats van actuar per inèrcia i convicció i, en el cas que ens ocupa, les escoles universitàries adscrites per impartir aquesta formació van haver de sucumbir al règim establert.⁴⁸⁰ A la formació superior de Turisme se li van aplicar les mateixes regles i mesures que s'aplicaven a les universitats científiques tradicionals. D'aquesta manera es va desapropiar una oportunitat immillorable per desenvolupar un model universitari que li fos més adequat i que pogués combinar el coneixement acadèmic i l'aplicat. Amb el GT ja implantat a partir del curs 2009-2010, encara perdura la necessitat de trobar, per a aquesta formació, el necessari equilibri entre el rigor científic i la rellevància pràctica.

Parafraçant RIOJA (2010), la Declaració de Bolonya de 1999 ha immers a la universitat europea en un procés de profunda transformació. L'ocupabilitat i l'adquisició de competències són alguns dels termes clau de la reforma universitària que s'apunten a Bolonya en el moment de la implantació de la DT, i que esdevindran requisits d'obligat compliment amb la implantació del GT. La UNIVERSITAT DE BARCELONA [UB] (2008), en el Pla Marc Horitzó 2020, quan destacava les funcions de la universitat "educació i formació, investigació i progrés científic, i actitud reflexiva davant la societat i l'home" (p.1), ja feia referència a la seva implicació de preparació per a una activitat professional i posava de manifest que la universitat, com a institució generadora de coneixement i motor de desenvolupament social i econòmic, havia de ser capaç de transferir a la societat coneixements d'interès social i comunitari, econòmic i empresarial.

La universitat i el turisme s'enfronten, conjuntament, a un gran repte, i tenen alhora una gran oportunitat, que és contribuir positivament al desenvolupament responsable

⁴⁷⁹ Entendre ADN com a sinònim de característica intrínseca i indestruïble de la formació universitària. La paraula prové d'un terme científic.

⁴⁸⁰ Les escoles universitàries adscrites a una universitat estan subjectes al marc legal universitari i tenen poc marge d'actuació fora d'aquest. Els àmbits on s'han pogut diferenciar més són en el desenvolupament del model pedagògic d'aprenentatge i en la vinculació amb la indústria turística.

—econòmic i social— de Catalunya a través de la formació, la recerca —acadèmica i aplicada— i la transferència de coneixement.

3.8. Universitat-empresa, un binomi necessari per a l'ocupabilitat dels titulats en Turisme

Durant tot el període en què s'ha impartit la DT s'ha pogut constatar una insuficient i en ocasions negativa valoració de la formació universitària en Turisme per part del sector empresarial. Segons les conclusions de la II Ponència del Congrés de Turisme de Catalunya⁴⁸¹ (MAJÓ I ABELLANET, 2004, 61):

- D22. Es produeix una desconexió entre el sistema de formació i el sector turístic.*
- D23. Es detecta que les empreses no tenen un clar coneixement dels objectius i continguts dels diferents nivells de formació, necessari per poder distingir la capacitat i les competències que cada formació atorga.*
- D24. Malgrat l'esforç que han realitzat els diversos agents formatius per la contínua adaptació a les necessitats del sector, manca una acurada comunicació al sector i, sobretot, avaluar conjuntament, a posteriori, els resultats de la implantació dels canvis.*
- D25. La inversió en formació contínua per part de les empreses és insuficient.*

Segons MAJÓ I ABELLANET (2004), el desconeixement de la formació superior i de les potencialitats dels diplomats comportava un reconeixement insuficient d'aquests i disminuïa el prestigi de la titulació. El coneixement i el reconeixement per part de les empreses de tots els nivells de formació turística, juntament amb la incorporació de la formació dins l'estratègia empresarial es van considerar com a elements indispensables per al progrés del sector. Ara bé, seguia mancant un encaix coherent entre les competències que demanaven les empreses per als diferents perfils professionals i nivells de responsabilitat i el perfil dels titulats, majoritàriament procedents de la DT. També van posar de manifest que calia ajustar els requeriments del lloc de treball amb la retribució i el nivell educatiu dels candidats, "intentant evitar, entre d'altres, els efectes que provoca una excessiva o insuficient formació" (p. 52).

Aquests i altres factors, com per exemple el baix nivell formatiu d'alguns dels qui ofereixen treball, han provocat un distanciament entre la universitat i el sector, que també té el repte de promoure mecanismes per articular-se amb la universitat. Si s'entén el sector turístic com el conjunt d'empreses, d'institucions i de l'Administració, el binomi universitat-sector turístic esdevé indissociable per a un desenvolupament sostenible econòmicament i social de l'activitat turística a Catalunya.

⁴⁸¹ El CTC es va celebrar a Girona del 15 al 17 de desembre de 2004. "Com donar resposta a les necessitats laborals del sector turístic?" era el títol de la II ponència, relativa als recursos humans.

La composició del mercat laboral en turisme, que demanda molta mà d'obra —sobretot en posicions bàsiques— és una de les causes que fa que es distorsioni l'avaluació que aquells que ofereixen treball fan de la formació universitària i la que els universitaris fan del sector.

La DT i el posterior GT han assumit el repte de respondre a la demanda d'un saber que es relacioni amb les habilitats —saber fer— i amb les actituds —saber estar—, considerant també la base humanística del saber, irrenunciable per a tota institució universitària i absolutament transversal a totes les professions, inclosa la turística. En la configuració de la formació universitària en Turisme s'ha establert una tensió permanent entre els diferents sabers atès, d'una banda, a l'origen professionalitzador de la formació turística i, de l'altra, als ajustos que s'han imposat per a la seva homologació universitària.

Els empresaris, a l'hora d'incorporar un estudiant en pràctiques o de contractar un titulat, no només tenen en compte el rendiment acadèmic sinó també l'ocupabilitat, que segons la Confederació de la Indústria Britànica (any 2007), és “el conjunt de coneixements, qualitats i competències que un individu ha de posseir per garantir la seva eficàcia en el treball i afrontar les canviants necessitats en benefici de si mateixos, dels seus ocupadors i de l'economia en general”.⁴⁸²

Segons VENTURA I MARTÍNEZ (2007, 101, citant SATERFIELD I MCLARTY, 1995), “cal tenir en compte, però, que el terme ocupabilitat ha anat canviant de significat en els últims anys. S'utilitzava inicialment per identificar exclusivament les competències necessàries per a un lloc de treball específic, en el sentit d'una competència laboral”. VENTURA I MARTÍNEZ (2007, 101) afegix que “l'Organització Internacional del Treball (OIT) considera l'ocupabilitat com la capacitat per aconseguir i conservar una ocupació i la capacitat de sintonitzar amb el mercat de treball, de poder canviar d'ocupació sense dificultats o de trobar un lloc de treball”. Afegix que, en les conclusions generals del Seminari Oficial de Bolonya, celebrat a Bled (Eslovènia) l'octubre de 2004, l'interpretaven com “el conjunt d'assoliments, habilitats, comprensions i atributs personals que proporcionen als graduats les millors condicions per guanyar una ocupació i per tenir èxit en les diferents ocupacions que poden triar, amb beneficis per a si mateixos i per al conjunt del col·lectiu dels treballadors, de la comunitat i de l'economia”.

És important remarcar que el concepte d'ocupabilitat incorpora, a més dels coneixements que cada persona posseeix, les capacitats i competències que ha

⁴⁸² Consultat a: <<http://www.cbi.org.uk/media-centre/news-articles/2009/03/future-fit/>> [amb accés el 30 de juny de 2012].

adquirit, així com la manera de posar en valor i desenvolupar els propis trets diferencials, ja sigui per presentar-los als empresaris o a l'entorn laboral, o per emprendre un projecte personal. En conseqüència, en el moment de la definició, avaluació i actualització dels programes i processos d'aprenentatge, i sense que això representi limitar les propostes de les universitats a la formació per a la inserció laboral dels titulats, caldrà ser permeables també a les demandes socials.

L'acord de col·laboració entre el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i vuit universitats catalanes pel reconeixement d'assignatures entre els cicles superiors d'Hoteleria i Turisme i la DT, que va entrar en vigor el curs 2002-2003, va representar un punt d'inflexió en la integració curricular de la formació professional i la universitària, i en l'aproximació de la universitat al sector professional.⁴⁸³

Les universitats, en coherència amb els seus principis, han de cercar en les propostes docents una combinació entre la formació per a l'ocupació i una altra que permeti als estudiants continuar formant-se amb un bon nivell de comprensió crítica i amb bona disponibilitat per a l'autoformació. Per a l'estudiant, la formació ha de representar una via d'accés no tan sols al mercat laboral, sinó també al coneixement i a la innovació que, com indica VILALTA (2007, 94), "només es pot obtenir combinant adequadament dos elements: la formació i la recerca". La universitat i el sector productiu tenen el repte de transformar la seva relació en un compromís que estimuli l'aportació mútua per donar resposta a les necessitats socials i empresarials.

En el camp de la formació superior turística, atès que aquesta, a Catalunya, prové de la vessant professionalitzadora i d'especialització tècnica, la relació escola-empresa s'ha orientat molt vers les pràctiques i la inserció professional.⁴⁸⁴ Amb la DT, i encara més amb el GT, s'han obert noves vies, dirigides a la recerca i a la transferència de coneixement, atès que les competències específiques del turisme s'han complementat amb competències genèriques: amb funció instrumental (com ara la capacitat de comprensió i ús d'idees i pensaments, d'organització, planificació i presa de decisions), interpersonals (de caràcter individual o social), i sistèmiques o integradores (que requereixen de totes les anteriors i permeten veure com les parts d'un tot s'agrupen i es relacionen). Com a resultat, la formació dóna unes competències que són molt valorades per part de l'empresa, i que faciliten als titulars una evolució creixent en la carrera professional.

⁴⁸³ L'acord es va signar el 17 de setembre de 2002, al Palau de la Generalitat de Catalunya (CETT, 2002, 21).

⁴⁸⁴ Inserció professional significa que el lloc de treball està relacionat amb la formació o l'especialització professional de la persona que l'ocuparà, atès que el concepte professió està estretament relacionat amb el currículum formatiu, segons VENTURA I MARTÍNEZ (2007, citant HOMS, LÓPEZ PALMA, PÉREZ ESCODA, PÉREZ ESCODA I ANEAS).

En la relació universitat-empresa, avui dia la formació contínua encara no ocupa el lloc que li correspondria. Tradicionalment, aquesta s'ha dut a terme a través d'agents extrauniversitaris⁴⁸⁵ atès que les empreses demanen una flexibilitat i una aplicabilitat que la universitat no sempre ha estat capaç d'oferir. A més, segons ROMEO I YEPES (2012, 14), "en l'oferta universitària actual, els perfils de base i de direcció no cobreixen les seves necessitats de formació [de les empreses turístiques]". Partint d'aquesta afirmació, que posa de manifest el repte pendent de la universitat envers els perfils de direcció, sembla que la DT sí que compleix les expectatives del sector. Un altre qüestió és la formació dels perfils de base, que en el cas del turisme també es reclama a la formació universitària, si bé aquest no n'és l'objectiu.

Per reforçar el compromís universitat-empresa, tant la distinció entre els nivells de formació com el correcte desenvolupament curricular són la millor garantia per a satisfer les empreses i els titulats. A més, com indiquen VERA, LÓPEZ PALOMEQUE, MARCHENA, I ANTON (2011), la permeabilitat entre els àmbits universitari, empresarial i institucional aporta coneixement sobre el complex fenomen turístic a través d'estudis, anàlisis i informes. Així, doncs, formació, recerca i transferència de coneixement en Turisme configuren un trinomi essencial per a la consolidació econòmica, acadèmica i social del turisme en el què la interrelació universitat i empresa esdevé fonamental.

4. La metodologia de la recerca

El present treball s'inscriu dins l'àrea de la comercialització i la investigació de mercats, en l'àmbit de les Ciències Jurídiques i Socials. Els fonaments metodològics d'anàlisi documental i els analítics descriptius sobre els quals s'ha basat la recerca s'adeqüen als objectius i a les hipòtesis plantejades inicialment, i que s'exposen a la introducció.

Pel que fa al format i les normes de presentació, s'ha utilitzat com a referent la *Normativa comuna de la Universitat Abat Oliba CEU per a la presentació de tesis doctorals*.⁴⁸⁶ En el cas dels criteris lingüístics i d'estil, s'ha emprat la segona edició del llibre d'estil de la UB, l'anomenat CUB, disponible en format electrònic,⁴⁸⁷ mentre que,

⁴⁸⁵ Els programes de direcció i gestió, disponibles també per als professionals del sector sense els requeriments d'accés a programes universitaris, s'han dut a terme per part d'escoles de negocis com ara l'EADA o l'EAE, entre d'altres, que han ofert programes de gestió especialitzats en Turisme, Hoteleria i Restauració.

⁴⁸⁶ Consultat a:

<<http://www.uaoceu.es/es/estudios/doctorados/doctorado-estudios-tomisticos/rel/normas-edicion-tesis-doctorales>> [amb accés el 16 d'agost de 2013].

⁴⁸⁷ Consultat a: <<http://www.ub.edu/criteris-cb/criteris.php>> [amb accés el 16 d'agost de 2013].

per a les citacions bibliogràfiques, s'han seguit els criteris de la Biblioteca de la UdG⁴⁸⁸ i, en concret, l'estil APA.

4.1. L'objecte d'estudi

L'objecte de la recerca ha estat la implantació dels estudis de la DT a Catalunya, des d'una perspectiva acadèmica i de mercat. S'ha considerat pertinent analitzar aquesta temàtica atès que afecta dos sectors d'enorme importància estratègica per a Catalunya —l'universitari i el turístic—, i pel fet que encara no ha estat abordada en profunditat. Es tracta d'una investigació descriptiva que pretén analitzar l'evolució de la DT, que va ser el primer pla d'estudis universitaris de Turisme i una formació universitària de primer cicle especialitzada en un sector que s'havia consolidat, a partir de la segona meitat del s. XX, com un dels principals motors de desenvolupament econòmic i social de Catalunya i d'Espanya.

La implantació de la DT, a partir de l'any 1997, es va produir en un context acadèmic nou, el de la creació de l'EEES. Aquest fet va incidir en la incorporació dels estudis superiors de Turisme a la universitat i va permetre que se'n normalitzés la regulació i el plantejament acadèmic, de forma incipient amb la DT i ja plenament amb el GT. Paral·lelament, la regulació normativa del turisme a Catalunya també es va anar adaptant a l'evolució del sector i, en conseqüència, als nous requeriments fruit de la nova dimensió econòmica, social i ambiental del turisme, així com a la transposició de la DSMI, a partir de l'any 2009.

Amb relació a l'àmbit temporal d'aquest treball, l'estudi abraça des del curs 1997-1998, el primer en què es va implantar la DT a Catalunya, fins el curs 2008-2009, el previ a la implantació dels diferents GT com a conseqüència de l'adaptació a l'EEES.⁴⁸⁹ A més, s'ha afegit un apartat amb informació complementària sobre el pas de la diplomatura de Turisme al grau, entre els anys 2008 i 2010. L'objecte d'estudi s'ha contextualitzat en períodes més amplis per aportar-hi el marc històric i l'evolució del govern tant de la indústria turística a Catalunya com del sistema d'educació superior i dels estudis superiors de Turisme.

Si bé la dimensió econòmica de la indústria turística s'ha analitzat només durant el període d'implantació de la DT (1997-2008), la informació sobre el seu govern s'ha estudiat entre els anys 1980, en què les competències sobre turisme es van traspasar

⁴⁸⁸ Consultat a: <<http://www.udg.edu/biblioteca/Comcitardocuments/tabid/11962/language/es-ES/Default.aspx>> [amb accés el 16 d'agost de 2013].

⁴⁸⁹ Tot i que el curs 2009-2010, any d'implantació del GT, l'EUT Terres de Lleida (UdL) i l'EUT ESERP (UVic) encara van impartir la DT, les dades corresponents a aquest exercici s'han considerat irrellevants per al present estudi. Per aquest motiu s'han analitzat les dades de la DT fins al curs 2008-2009.

a la Generalitat de Catalunya, i l'any 2010, quan va finalitzar el primer curs del nou grau de Turisme, que va substituir la DT, i atès que la recerca empírica s'ha complementat amb dades sobre la implantació del GT fins aquest any.

Pel que fa a la normativa turística, atesa la rellevància de les modificacions que durant la realització d'aquest treball s'han produït per a la seva adaptació a la DSMI (un procés que havia de finalitzar l'any 2010 però que s'ha dilatat fins el 2012), s'ha decidit actualitzar-la fins el 30 de juny de 2012. Finalment, en l'Annex 2 s'han incorporat les actualitzacions més significatives aprovades entre el 30 de juny de 2012 i el 31 de desembre de 2012.

D'altra banda, per a l'estudi del sistema educatiu i universitari a l'Estat espanyol s'ha adoptat el marc temporal comprès entre l'any 1970, quan es va aprovar la LGE, i el 2008, coincidint amb l'any previ a la implantació dels graus de Turisme.

En el cas del marc teòric i conceptual de l'estudi, l'han conformat tres elements clau: el turisme (com a concepte, com a disciplina acadèmica, també anomenada *turismologia*,⁴⁹⁰ i plantejat des d'una perspectiva lúdica); el govern de la indústria turística a Catalunya durant el període 1980-2012 (l'autogovern, les competències de la Generalitat sobre el turisme, la dimensió econòmica del sector i el règim jurídic de la indústria turística); i, finalment, l'educació superior i el turisme a Catalunya. En aquest darrer marc s'exposen les competències de la Generalitat en matèria d'universitats, la regulació del sistema educatiu i universitari a l'Estat espanyol, el sistema universitari català i el procés de preinscripció a la universitat. També l'evolució de l'oferta d'estudis a Catalunya (1997-2008) de primer cicle, i de primer i segon cicle (que ha permès quantificar l'entorn competitiu de la DT, mitjançant la informació extreta dels llistats anuals de preinscripció universitària de Catalunya), i l'evolució de l'alumnat matriculat a secundària a Catalunya en el mateix període (amb dades procedents dels informes anuals de gestió de l'OOAU). A més, s'han descrit les etapes extrauniversitària i universitària dels estudis superiors de Turisme, la universitat tradicional i l'aplicada com a dos models d'universitat alternatius per al turisme, i la relació universitat-empresa en aquest àmbit. Finalment, s'ha posat especial èmfasi en el marc jurídic i legal que ha ordenat la indústria turística i el sistema d'educació superior, atesa la incidència que ha tingut tant en l'evolució del sector com en la dels estudis superiors especialitzats que,

⁴⁹⁰ Com s'ha exposat en l'epígraf 1.3, es denomina *turismologia* a la ciència que estudia el turisme i tots els seus components amb una visió sistemàtica i holística, i s'ocupa del fenomen turístic en la seva totalitat. Tot i que en el *Diccionari de la llengua catalana* no apareix cap entrada per *turismologia*, *turistologia*, *turismòleg* i *turistòleg*, FERNÁNDEZ FUSTER (1981) i MUÑOZ DE ESCALONA (1992), entre d'altres, les mencionen en els seus treballs, com s'ha indicat a les notes a peu de pàgina 29 i 30, respectivament.

fins l'any 1996, van estar regulats dins l'àmbit del turisme, en lloc d'estar-ho en el de les universitats.

El subjecte de la recerca han estat les universitats que van implantar la DT a Catalunya al llarg del període d'estudi (1997-2008), tant les públiques (UB, UAB, UPF, UdG, UdL i URV), que ho van fer a través de centres integrats o adscrits, com les privades, amb finançament privat (URL) o mixt (UdV), que també ho van fer a través de centres integrats o adscrits, i la UOC (universitat pública no presencial, que ho va fer a través d'un centre propi o integrat. En total són nou universitats (vuit presencials, de les quals sis són públiques i dues són privades, i una no presencial i pública) i 22 centres d'estudis.⁴⁹¹

4.2. L'enfocament metodològic de la recerca empírica. Les fonts de documentació i d'informació

La recerca empírica s'ha centrat, d'una banda, en la implantació de la DT a les diferents universitats catalanes a través de la identificació i la descripció dels diferents centres d'estudis adscrits o integrats, la gènesi de la implantació de la DT en cadascun d'ells, i una anàlisi detallada dels respectius plans d'estudis i de la informació que s'ha considerat rellevant per tal de poder-los comparar. En aquest apartat s'ha inclòs, per a aquells centres que van oferir la DT a Catalunya, una cronologia sobre el desenvolupament dels diferents estudis superiors de Turisme anteriors i posteriors a la DT, i una comparativa entre els plans d'estudis de la DT. D'altra banda, s'ha analitzat l'evolució del mercat dels estudis de la DT a Catalunya en el període 1997-2008: l'oferta de places de nou accés, les sol·licituds, les assignacions i la matrícula, així com el pas de la DT al GT, també segons aquests paràmetres.

L'estudi del procés d'implantació de la DT a Catalunya s'ha basat en la descripció, la mesura i la comparació dels diferents aspectes i variables esmentats.

4.2.1. La recollida i el tractament de dades de les universitats i dels centres d'estudis que van implantar la DT, i dels respectius plans d'estudis

La informació genèrica sobre les universitats que van oferir els estudis de la DT a Catalunya s'ha obtingut fonamentalment a través del marc normatiu: de les lleis de creació o reconeixement de les universitats, els decrets sobre les normes d'organització i funcionament, els seus Estatuts, i informació diversa publicada pel CIC o disponible a

⁴⁹¹ A l'apartat 5, per a cada centre d'estudis es fa constar, a més del nom, el codi de preinscripció universitària, si escau.

través d'Internet (pàgines web institucionals de les universitats o de la Generalitat de Catalunya).

La recerca històrica sobre la gènesi de la implantació dels estudis de la DT als diferents centres, així com la informació descriptiva complementària dels mateixos i el detall dels respectius plans d'estudis —que posteriorment s'han comparat—, s'han extret de diferents fonts legals, com ara les ordres per les quals s'autoritzava la seva obertura i funcionament com a centres no oficials d'ensenyaments turístics legalment reconeguts, els decrets d'adscripció a la universitat i els decrets d'homologació dels plans d'estudis. Com a nomenclatura dels centres d'estudis de la DT, per a la seva descripció (apartat 5 d'aquest treball) s'ha utilitzat la corresponent als respectius decrets d'adscripció.

D'altra banda, també pel que fa a la recopilació de dades i per tal de complementar la informació històrica dels diferents centres, durant el segon trimestre de l'any 2012 es va enviar a tots els directors una fitxa tècnica que constava de dues pàgines, acompanyada per una carta de la doctoranda que informava sobre l'objectiu de la recerca.⁴⁹² A la fitxa es demanava una breu història del centre i la gènesi de la implantació de la DT, informació jurídica i mercantil (tant del centre que oferia la DT com de l'entitat titular del mateix), informació sobre el primer i el darrer curs en què es van impartir els diferents estudis superiors de Turisme i sobre l'oferta de formació contínua o d'altres especialitats, i altres aspectes que poguessin destacar (com ara si disposava d'instal·lacions especialitzades, els àmbits de recerca i d'estudis, els convenis internacionals, la impartició d'assignatures en anglès, la participació en associacions acadèmiques o sectorials, les relacions amb el sector turístic, els serveis d'orientació i d'inserció laboral, l'obtenció de distintius de qualitat, o els premis i beques a l'alumnat). També es preguntava sobre la participació en el pla pilot d'adaptació a l'EEES, impulsat pel DURSI, i sobre la implantació dels crèdits europeus a la DT.

La fitxa d'anàlisi es va enviar als 22 centres que havien impartit la DT i immediatament després es va telefonar als directors per comentar-la i resoldre possibles dubtes, exceptuant els de les escoles que havien tancat o que ja no oferien el GT (en aquests casos es va contactar amb la universitat que havia homologat el títol de la DT). Tot i que els centres van manifestar majoritàriament la seva disposició a col·laborar (la major part eren persones conegudes per la doctoranda, amb les quals havia tingut l'ocasió de compartir criteris i reflexions a l'entorn de la implantació de la DT a la universitat), va ser molt complicat obtenir la informació. Després d'insistir diverses vegades, només es van

⁴⁹² Es pot consultar la carta i la fitxa tècnica a l'Annex 2.

rebre emplenades la meitat de les fitxes.⁴⁹³ A més, cal constatar la dificultat d'obtenir informació relativa a la DT a la pàgina web dels centres, atès que en el moment de realitzar aquest estudi el GT l'havia substituït i, en general, tots els continguts feien referència a la nova titulació.

Un altre aspecte important a considerar és que, amb l'objectiu de conèixer el nombre d'alumnat matriculat al TEAT i de centres que l'impartien el curs 1996-1997, i poder-lo comparar amb la xifra de centres i d'alumnat matriculat a la DT al llarg de la seva implantació, es va demanar a la UdG informació sobre el darrer curs de TEAT. Cal dir que, l'any 1997 i amb l'objectiu d'impartir ensenyaments turístics especialitzats, aquesta universitat va adscriure l'EOTC, una entitat creada l'any 1989 i amb seu a Girona, que exercia el control administratiu i acadèmic dels estudis de TEAT a Catalunya, fins aleshores adscrita a l'INSETUR. Malgrat els diferents contactes establerts amb la UdG (amb la direcció de la Facultat de Turisme, el delegat del rector pels centres adscrits i la secretaria acadèmica), no es va poder obtenir aquesta informació. A més, es va constatar que les dades requerides no estaven informatitzades, fet que va suposar un condicionant amb el qual l'autora no havia comptat.

En aquest punt, i atès que el Departament de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya regulava l'adscripció d'escoles privades de Turisme a l'EOTC per impartir els estudis de TEAT, pel que fa a la informació sobre la matrícula i l'avaluació final es va recórrer a l'arxiu de dades de la DGT de la Generalitat de Catalunya, que va confirmar que les dades sol·licitades es trobaven a l'arxiu de la UdG. Des del centre de documentació de la DGT també es van fer gestions per obtenir-les, amb el mateix resultat obtingut anteriorment per la doctoranda. Es va aconseguir, però, que la UdG enviés al centre de documentació de la DGT algunes memòries de l'EOTC⁴⁹⁴ en què constaven, per exemple, les noves adscripcions o el nombre de matriculats a les proves d'avaluació final, encara que no s'aportaven dades sobre la matrícula anual de nou accés relativa als centres adscrits.

Finalment, es va haver de prescindir de les dades dels estudis de TEAT del curs 1996-1997. Així, doncs, resta obert un nou camp per a un futur estudi comparatiu sobre

⁴⁹³ Els centres que van retornar el formulari emplenat són: l'EUHT CETT (UB); l'EUTDH (UAB); l'EU del Maresme (UPF); l'EUT de Manresa-Escola Joviat (UdL); l'EUT dels Pirineus (UdL); l'EUT Bettatur (URV); l'EUHT Sant Pol, l'EUT Mediterrani i l'EUT Euroaula (adscrites a la UdG); l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) —amb la directora del qual es va mantenir una entrevista addicional—; i la UOC. No es va obtenir cap resposta dels onze centres restants, entre els quals hi ha els centres que es van integrar a les universitats públiques UdL, UdG i URV. Cal considerar que sis dels centres que no van respondre no van oferir el GT. L'EUT Formàtic Barna (UdG) es va negar a respondre al·legant que el CETT, institució que dirigeix la doctoranda i entitat titular de l'EUHT CETT, era la competència (en aquest cas cal remarcar que les dades que es demanaven corresponien a la DT, titulació que ja no s'estava impartint).

⁴⁹⁴ La UdG va trametre a la DGT les memòries de l'EOTC dels cursos 1989-1990, 1990-1991, 1991-1992, 1992-1993 i 1995-1996.

l'evolució del mercat del TEAT i el de la DT, i també del de la DT i el del nou GT implantat l'any 2009.

També cal comentar que, amb relació a l'estudi dels centres que van implantar la DT a Catalunya, en el present treball s'hi ha afegit l'estudi cronològic sobre la implantació dels diferents plans d'estudis oficials de la formació superior de Turisme en cadascun d'aquests centres. Han quedat exclosos els centres que no van implantar la DT, encara que durant un temps haguessin ofert algun dels plans d'estudis anteriors (TET i TEAT) o posteriors (GT), atès que no són l'objecte de la recerca. La citada informació s'ha extret dels decrets que autoritzaven els centres a impartir la DT, i de les respostes a les fitxes tècniques anteriorment esmentades.

Pel que fa a les matèries troncales de la DT, s'han definit sis àmbits de coneixement que les agrupen: Idiomes, Dret, Economia i Gestió d'Empresa, Geografia, Història de l'Art i Pràcticum. Aquests àmbits són una síntesi de les diferents àrees de coneixement a les quals quedaven vinculades les assignatures troncales que especificava el RD 604/1996, de 15 d'abril, en què s'establien les directrius generals del pla d'estudis de la DT.

4.2.2. La recollida i el tractament de dades sobre el mercat de la DT: l'oferta de places de nou accés i la demanda

Per estudiar el mercat de la implantació de la DT a Catalunya, entès com l'oferta de places de nou accés i la demanda (les sol·licituds, les assignacions i la matrícula), s'han utilitzat dades secundàries que provenen dels informes anuals sobre l'accés a la universitat, en suport informàtic, de l'OOAU (l'organisme que gestiona, mitjançant el procés de preinscripció universitària, l'accés a les universitats públiques catalanes, a la UVic, de titularitat privada i d'iniciativa pública, i als respectius centres adscrits o integrats). Aquesta informació ha estat molt valuosa, atès que s'adequava a les necessitats que plantejava la recerca.

Cal dir que, pel que fa a la denominació dels centres d'estudis de la DT utilitzada per al tractament de les dades sobre el mercat de la DT, es plantejaven dues alternatives. D'una banda, el nom amb què apareixien en els respectius decrets d'adscripció o d'integració a la universitat i, de l'altra, el nom amb què apareixien en els llistats de preinscripció universitària, amb el corresponent codi.⁴⁹⁵ S'ha optat per la segona alternativa perquè, a més d'aportar informació sobre el nom del centre, la universitat a la qual està adscrit o integrat, i la ubicació geogràfica, és la que utilitza l'OOAU. La denominació dels centres, per tant, s'ha extret del llistat de preinscripció de l'any 2008,

⁴⁹⁵ Vegeu la Taula 62 del present treball.

amb l'excepció dels centres que aquell any ja no oferien la DT (en aquests casos s'ha utilitzat el nom corresponent a l'any en què la van implantar). En el cas de les universitats amb inscripció directa, s'ha emprat el nom que figura en el fitxer d'oferta de l'any 2008, facilitat per l'OEAU.

Amb referència al tractament dels centres, cal remarcar que la informació relativa a la UOC, atès que es tracta d'una universitat virtual, es presenta en taules independents, i que el Diploma en Gestió Hotelera, títol propi de la UAB, tot i ser una formació especialitzada del sector, no forma part d'aquest estudi, ja que el seu pla d'estudis no tenia cap vinculació amb el de la DT. També cal tenir en compte que les dades corresponents a tres centres d'estudis que inicialment van operar com a centres adscrits a universitats públiques (amb l'oferta a preu privat), posteriorment s'han tractat dins l'oferta de centres integrats, ja que van passar a ser-ho amb una oferta a preu públic: es tracta de l'EOTC/INSETUR (UdG), a partir de l'any 2001; el Centre Universitari Dr. Manyà (URV), a partir del 2005; i l'EUT Terres de Lleida (UdL), a partir de l'any 2010, amb la implantació del GT. L'EUTO (URV) ja es va crear l'any 2002 com a centre integrat a la URV. Pel que fa a la classificació dels centres segons la seva titularitat, entre els privats, l'EUT ESERP (UVic) i l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) s'han considerat com a centres adscrits, mentre que els altres dos centres de la UVic que impartien la DT i la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques han estat classificats com a integrats (també anomenats propis).⁴⁹⁶

A fi de poder explotar les dades més rellevants del conjunt d'informació recollida per a la recerca, s'han dissenyat diversos fitxers amb el programa informàtic Excel. Paral·lelament s'ha fet un diari en què s'ha indicat d'on s'extreia cada informació, per evitar possibles errors i facilitar la comprovació de les dades.⁴⁹⁷ Posteriorment s'han construït les taules i figures incloses en el present treball.

Per a la recollida i el tractament de les xifres sobre el mercat de la DT, s'han elaborat fitxers d'Excel amb unes matrius de dades que contenen informació sobre els paràmetres següents:

⁴⁹⁶ La doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques s'ha imputat com un títol oficial d'un centre propi d'una universitat privada.

⁴⁹⁷ En el cas de trobar, en fitxers de diferents anys, dades d'un mateix període que no coincideixen, s'ha optat per les que s'han publicat amb posterioritat, perquè inclouen correccions.

- Per a tots els centres d'estudis de la DT, a Catalunya (1997-2008), és a dir, els que participaven en el procés de preinscripció i els que tenien accés directe (URL i UOC): places de nou accés, preu⁴⁹⁸ i nombre de matriculats.
- Per a les universitats que participaven en el procés de preinscripció (1997-2008) i van implantar la DT en algun dels seus centres, adscrits o bé integrats:
 - Per a l'àmbit de la DT: places de nou accés, sol·licituds i assignacions en primera preferència i en el total de preferències, a la convocatòria de juny (1997-2008), matrícules (a partir de l'any 2000),⁴⁹⁹ matrícules segons la via d'accés (2000-2004-2008)⁵⁰⁰ i nota de tall (2000-2004-2008). En els centres en què l'oferta de places era sense límit, per al còmput s'ha imputat el nombre de places de la darrera oferta coneguda.
 - Per a l'àmbit d'estudi de les Ciències Socials (2000-2004-2008): places de nou accés, sol·licituds (en primera preferència, a la convocatòria de juny) i matrícules (no s'han trobat les dades d'assignats al tancament de juny per a aquest àmbit d'estudi).
 - Per sexe (2008): s'han elaborat, corresponents a l'any 2008 (l'any previ a la implantació del GT), nou matrius amb dades sobre el nombre d'homes, de dones i el total de matriculats per a cada universitat, per a l'àmbit de les Ciències Socials, i en cadascun dels centres d'estudis on s'impartia la DT. Aquestes dades s'han calculat de dues maneres diferents, atès que les dades corresponents al total de matriculats, per sexe, l'any 2008, no coincideixen amb les dades del total de matriculats d'aquell mateix any.⁵⁰¹ Per solucionar aquest problema s'han utilitzat percentatges del total de matriculats, per sexe, en lloc dels valors absoluts. Aquests percentatges d'homes i dones s'han aplicat als totals de dades per universitat, calculats anteriorment.

⁴⁹⁸ El preu dels estudis no s'ha inclòs a la matriu total de dades corresponent a les universitats que participaven en el procés de preinscripció. Aquesta variable només s'ha tingut en compte en el cas dels centres que van implantar la DT.

⁴⁹⁹ Hi ha carreres que són impartides per dues universitats. Tot i que suposen un nombre de matriculats, assignats i sol·licitants molt baix (per exemple, l'any 2008 representaven un 0,53% del total de sol·licitants en primera preferència), fan que la suma d'universitats no coincideixi amb la suma dels totals del conjunt d'universitats. S'ha optat per incorporar aquestes carreres a la universitat més gran, per tal que els resultats es distorsionin el mínim possible i els totals quadrin.

⁵⁰⁰ L'anàlisi del nombre de matriculats per vies d'accés s'ha realitzat per als anys 2000, 2004 i 2008, que coincideixen amb la plena implantació de la DT, amb l'oferta de la DT també a preu públic, i amb l'any previ a la implantació del nou GT (que va substituir la DT), respectivament. Aquest mateix criteri s'aplica en altres taules del present treball, com ara les comparatives amb la branca de les Ciències Socials.

⁵⁰¹ Al fitxer 5.1.4, sobre els matriculats de nou accés segons la universitat, el cicle d'estudis i el gènere, inclòs a l'informe de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 2008, s'exposen les dades de les matriculacions a la DT, per sexe, corresponents al període 2007- 2009 (no s'han trobat dades d'anys anteriors). Per a l'anàlisi dels matriculats per gènere s'ha considerat suficient utilitzar les dades de l'any 2008.

Per complementar aquesta anàlisi s'ha elaborat, per als anys 2000, 2004 i 2008, i per sexe, una taula d'assignats en totes les preferències al tancament al mes de juny per a cada centre d'estudis de la DT i en total, i a les universitats en total (no s'han trobat les dades dels assignats corresponents a la branca de les Ciències Socials).

- Per procedència (2000-2004-2008):⁵⁰² sol·licituds en primera preferència i assignats en el total de preferències (ambdós al tancament de la convocatòria de juny) segons la província i la comarca de residència de l'alumnat i la província on s'ubicaven els centres d'estudis de la DT.

S'han detectat algunes diferències entre les dades de procedència de l'alumnat (que s'han extret de la base de dades general dels informes anuals de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya) i les del total de matriculats (procedents dels fitxers Excel dels informes anteriorment esmentats i que incorporen algunes correccions i actualitzacions). Per solucionar aquest inconvenient, en el cas de la procedència de l'alumnat s'ha treballat amb els percentatges del total de sol·licitants i d'assignats per comarques, en lloc de fer-ho amb els valors absoluts.

- Per a la UOC, atès que es tracta d'una universitat virtual, les dades s'han tractat independentment de les dels centres presencials. A més, en aquest cas no s'han analitzat les dades relatives a la territorialitat del mercat, ni les pròpies del procés de preinscripció universitària (sol·licituds i assignacions), perquè l'accés a la UOC es fa per la via de la inscripció directa.

Pel que fa al tractament de dades sobre l'oferta de places de nou accés a la DT, s'ha estudiat el nombre anual de places dels centres presencials. A tots ells s'accedia per la via de la preinscripció universitària, amb l'única excepció del centre de la universitat privada URL (al qual s'accedia per la via de la inscripció directa). L'oferta de places de la UOC, a la qual també s'accedia per la via directa, s'ha presentat per separat perquè no es comparable amb la de les universitats presencials.

L'oferta de places s'ha extret dels llistats de preinscripció universitària corresponents als estudis de primer cicle i per a la convocatòria anual de juny, publicats pel CIC: hi constava, pels diferents centres d'estudis, el codi d'identificació, el tipus d'universitat (pública o privada) indicant si es tractava d'un centre adscrit, el nombre orientatiu de places de nou accés, i el preu, també orientatiu. La informació sobre l'oferta de places

⁵⁰² Les raons que justifiquen el període escollit són les mateixes que s'han esmentat a la nota 500.

de la DT (1997-2008) dels centres als quals s'accedia per la via de la inscripció directa i que, per tant, no apareixien en els llistats de preinscripció universitària (el de la URL i el de la UOC), es va obtenir d'uns arxius Excel facilitats per l'OOUA.⁵⁰³

Cal remarcar que, en el còmput de l'oferta de places de nou accés a la DT del curs 1997-1998, s'hi han considerat tant les dels centres que van implantar la DT aquell curs com les dels que l'implantarien el curs següent (malgrat que seguien oferint el TEAT durant el 1997-1998). En aquest darrer cas, i atès que no s'han pogut obtenir les dades de l'oferta de nou accés al TEAT, per al curs 1997-1998 s'ha considerat el mateix nombre de places que les que es van ofertar el curs 1998-1999. Per aquesta raó, en aquest treball, la informació de l'oferta de nou accés corresponent a l'any 1997 es presenta en dues columnes separades: la primera, amb les dades dels centres que aquell curs encara van oferir places de nou accés al TEAT i, la segona, amb les dels centres que van oferir la DT.⁵⁰⁴

Les dades sobre l'oferta anual de places de nou accés a la DT s'han treballat per centres i, agregades, per via d'inscripció (preinscripció o inscripció directa) i per tipologia d'universitat (pública o privada) i de centres (integrats a una universitat pública, adscrits a una universitat pública o privada, o propis d'una universitat privada). En el cas de l'oferta sense límit de places, el criteri adoptat ha estat imputar el nombre de places de la darrera oferta coneguda. Quan l'oferta inicial de places de nou accés d'algun centre era sense límit, com en el cas, per exemple, del Centre Universitari Dr. Manyà (URL), s'han imputat com a nombre de places les dels anys posteriors en què aquesta dada estava determinada.

Amb relació a l'àmbit territorial de l'oferta de places, s'ha analitzat conjuntament la ubicació dels centres d'estudis (no s'ha estudiat la localització la de la universitat a la qual estaven adscrits), per províncies —s'ha distingit la informació específica de Barcelona ciutat, per la seva rellevància pel que fa al nombre—, i l'oferta agregada de places per universitat, a la província de Barcelona i a Barcelona ciutat. Aquestes dades han permès analitzar el comportament del mercat davant determinades polítiques de descentralització universitària a Catalunya.

A més, també s'ha estudiat l'oferta de places de nou accés a la DT en el context de la branca de les Ciències Socials, a la qual es circumscrivien aquests ensenyaments. En

⁵⁰³ Cal tenir en compte que les places del centre ESADE-TSI Sant Ignasi (URL) no entren en el procés de preinscripció i no es publiquen al DOGC. No es tracta, doncs, de places oficials com succeeix en la resta de centres presencials. Passa el mateix amb la UOC, però en aquest cas, les dades s'han tractat independentment.

⁵⁰⁴ Aquest còmput només s'aplica, per a l'estudi de l'evolució de l'oferta, a l'oferta de places de l'any 1997. Amb referència a les dades que s'obtenen de l'OPU (sol·licituds, assignacions i matrícules) només computen les dels centres que l'any 1997 van implantar la DT.

aquest cas s'han analitzat tres anys: l'any 2000 (la DT ja estava completament implantada i, a més, és el primer any en què es disposa de dades completament homogènies),⁵⁰⁵ el 2004 (se situa a la meitat del període d'estudi i, a més, ja hi ha oferta de la DT a preu públic) i, finalment, l'any 2008 (any previ a la implantació del GT). Aquest mateix criteri s'ha emprat per a l'estudi del nombre de sol·licitants i d'assignats segons la procedència, les matrícules per vies d'accés, la nota de tall i la xifra d'assignats per sexe.

Una altra qüestió a destacar dins l'apartat de l'oferta és que, atesa la seva configuració majoritàriament a preu privat, s'ha considerat imprescindible conèixer i analitzar el preu anual dels estudis en els diferents centres, públics o privats. En el cas dels centres públics i de la UOC, aquest s'ha extret del decret de preus, publicat anualment al DOGC. En canvi, en el cas dels centres privats s'ha extret dels llistats anuals de preinscripció universitària publicats pel CIC, anteriorment esmentats.

Amb referència a la demanda, les dades relatives a les sol·licituds i a les assignacions s'han extret dels informes anuals de l'OOAU.⁵⁰⁶ Pel que a les xifres dels sol·licitants (en primera preferència i en el total de preferències) i dels assignats (en primera preferència i en el total de preferències) s'han comptabilitzat les del tancament de la convocatòria de juny, que inclou el gruix majoritari de les sol·licituds totals i coincideix amb el criteri aplicat per l'OOAU en la majoria de taules que publica.⁵⁰⁷ En el cas de la URL i de la UOC, com que són universitats a les quals s'accedeix per la via de la inscripció directa, no es disposa d'aquesta informació. Així, doncs, l'apartat sobre les sol·licituds i les assignacions no inclou les dades d'aquestes universitats.

⁵⁰⁵ Segons l'OPU, no es disposa de dades agregades de la branca de les Ciències Socials corresponents al període 1997-1999. Cal indicar que, entre les dades de l'any 2006, s'ha trobat la sèrie 2000-2006 sobre l'evolució de places segons la universitat, la tipologia de centre i l'àmbit d'estudi de les universitats públiques i privades que participen en el procés de preinscripció (fitxer 5.5, inclòs a l'informe de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 2006).

⁵⁰⁶ A tall de comprovació, al fitxer 2.1.1, referent als sol·licitants segons la via d'accés de l'any 2006, inclòs a l'informe de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 2006, s'ha observat que les sol·licituds al mes de juny representaven un 92,6% del total. Així, doncs, el volum que suposaven sobre el total justificava l'elecció d'aquest concepte. En les memòries de l'OOAU s'identifiquen tres períodes diferents en funció de com s'exploten les dades dels sol·licitants. El primer correspon als anys 1997 i 1998 (les dades s'han extret del fitxer 2.3.1, referent a les places, els sol·licitants i els assignats en la primera assignació per centres, inclòs a l'informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 1999, de l'OOAU). En aquest cas s'ha suposat que les dades corresponien al tancament de juny, ja que això no s'especificava, i pel fet que aquest seria el criteri emprat per l'OPU els anys posteriors). El segon fa referència al període comprès entre els anys 1999 i 2001 (les dades s'han extret del fitxer 6.1.3, sobre la comparativa del nombre d'alumnat sol·licitant i assignat per preferències i gènere al tancament de la convocatòria de juny, inclòs a l'informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 2001, de l'OOAU). El tercer correspon al període comprès entre els anys 2002 i l'any 2008 (les dades s'han extret del fitxer 2.2.2, sobre el nombre d'estudiants assignats per preferències i gènere al tancament de la convocatòria de juny, inclòs a l'informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 2008, de l'OOAU).

⁵⁰⁷ A partir de l'any 2002, al fitxer 2.1.2 sobre el nombre d'estudiants sol·licitants per preferències i gènere al tancament de la convocatòria de juny, inclòs als informes anuals de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya, hi figura un total general net i un total general brut (que inclou els sol·licitants per les vies 4 o 8, branca no concordant, i els sol·licitants amb les Proves d'Aptitud Personal suspeses). S'ha treballat amb el total net, perquè és el que quadra amb la suma d'universitats.

Pel que fa a les dades de les matrícules, es presenten els totals al tancament de totes les convocatòries (per al tractament d'aquestes dades també s'ha seguit el criteri de l'OOAU). A més, per validar aquesta opció s'ha comprovat que les dades pel que fa a les sol·licituds i les assignacions al tancament de juny suposen més del 90% del total al tancament de totes les convocatòries (un 92,6% i un 92,2%, respectivament).

En el cas de les sol·licituds de plaça, les vies d'accés no s'han analitzat perquè s'ha considerat que aquesta informació només és rellevant en el cas de les matrícules, apartat en el qual sí que s'ha tractat. En canvi, s'han estudiat les dades agregades dels sol·licitants en primera preferència, per tipus d'universitat i centres d'estudis, així com les dades agregades segons la ubicació dels centres, seguint en ambdós casos els mateixos criteris de classificació que els utilitzats per a l'oferta. A més, s'ha considerat important conèixer l'evolució de les sol·licituds en primera preferència i segons la província de residència del demandant de plaça, tant pel que fa a l'àmbit territorial de la universitat com per a l'àmbit territorial corresponent al centre on s'impartien els estudis.

Un altre aspecte que s'ha volgut destacar és la relació entre l'oferta i les sol·licituds de places, que s'ha estudiat per a aquells centres en els quals, durant algun curs al llarg del període 1997-2008, les sol·licituds en primera preferència van superar les places ofertes.

A continuació s'ha estudiat l'assignació de places i s'ha analitzat l'alumnat que va accedir a la DT per la via de la preinscripció universitària i, finalment, s'hi va matricular. Per fer-ho s'han imputat les dades d'assignats i matriculats en totes les preferències, atès que en ambdós casos aquesta informació és la més representativa.

Per valorar l'evolució de les assignacions s'han computat els assignats en el total de preferències al tancament de la convocatòria de juny,⁵⁰⁸ a les universitats catalanes que participaven en el procés de preinscripció (la URL i la UOC, doncs, n'han quedat excloses). A fi d'identificar possibles desajustos per centres, la recerca empírica ha tingut en compte les diferències entre el nombre d'assignats i les sol·licituds en primera preferència, i entre els d'assignats i les places ofertes.

⁵⁰⁸ A tall de comprovació, al fitxer 2.2.1, sobre els assignats segons la via d'accés, inclòs a l'informe de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 2006, s'ha observat que les assignacions al juny representen el 92,2% del total d'assignacions. El volum que suposen sobre el total justifica l'elecció d'aquest concepte. En les memòries de l'OOAU s'identifiquen tres períodes diferents segons com s'exploten les dades d'assignats: 1997 i 1998 (fitxer 2.3.1, sobre places, sol·licitants i assignats en la primera assignació per centres, inclòs a l'informe de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 1999, en què hem suposat que les dades són al tancament de juny, atès que no s'especifica però és el criteri emprat per l'OPU els anys posteriors); 1999-2001 (fitxer 6.1.3, sobre la comparativa entre el nombre d'alumnat, les sol·licituds i els assignats per preferències i gènere, per al període 1999-2001, inclòs a l'informe de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 2001); i 2002-2008 (fitxer 2.2.2, sobre els assignats per preferències i gènere el juny del 2008, inclòs a l'informe de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 2008).

Aplicant els mateixos criteris que per als sol·licitants, també s'han estudiat les dades agregades dels assignats en primera preferència, per tipus d'universitat i centres, així com les dades agregades segons la ubicació dels centres. En el cas dels assignats només s'han trobat les dades agregades de la branca de les Ciències Socials de l'any 2001.⁵⁰⁹ Així, doncs, no s'ha realitzat l'estudi sobre l'assignació total de places de la DT i l'assignació de places de la branca de Ciències Socials.

En canvi, pel que fa a la xifra de matriculats, s'han comptabilitzat les dades totals, és a dir, de totes les convocatòries (lamentablement, entre els anys 1997 i 1999 no existeixen dades de matriculats). En l'apartat referent a la matriculació s'ha afegit una anàlisi segons les vies d'accés a la universitat, a Catalunya. A més, s'han comparat les dades de la matrícula real total amb les dades de l'oferta total.

També cal afegir que, amb referència a la informació sobre el mercat de la DT, aquest treball s'ha volgut il·lustrar amb una sèrie de mapes d'elaboració pròpia, que s'han realitzat a partir de les bases cartogràfiques existents en les diverses fonts de dades espacials de lliure disponibilitat de descàrrega i consulta, com ara l'Institut Cartogràfic de Catalunya,⁵¹⁰ i de la recopilació i el treball de les dades alfanumèriques generades per la mateixa recerca. El programari emprat per elaborar els diferents mapes ha estat el Sistema d'Informació Geogràfica ArcGis, Versió 9.1, de l'empresa americana ESRI.⁵¹¹ L'escala i les dimensions dels mapes han estat optimitzats per facilitar la lectura del present document.

Un altre aspecte que s'ha analitzat, amb l'objectiu d'aprofundir en la interpretació del nivell acadèmic dels estudiants de nou accés a la DT, són les notes de tall. S'ha treballat amb les bases de dades del mes de juny dels anys 2000, 2004 i 2008, seguint el criteri argumentat anteriorment. L'estudi s'ha fet a través d'una simulació, a partir de les 80 millors notes del total dels assignats a cada centre en la convocatòria de juny, i per aquests tres anys. S'ha pres 80 com a referència perquè, l'any 2004, l'EUTO (URV), que ofertava aquest nombre de places, era el centre d'estudis de la DT amb la nota de tall més alta, segons informació extreta del fitxer sobre l'evolució de les notes de tall (1999-2008), de l'informe de preinscripció universitària del CIC corresponent a l'any 2009. S'ha treballat amb l'any 2004, atès que ja incorporava les dades dels dos principals centres que van oferir la DT a preu públic —l'EUTO (URV) i l'EUT (UdG)—⁵¹²

⁵⁰⁹ Al fitxer 2.3.1, sobre les places de preinscripció, els sol·licitants en primera preferència, els assignats en primera preferència i els assignats totals per àrea d'estudi i universitat, al tancament de la convocatòria de juny, inclòs a l'informe de l'OOAU sobre l'accés a la universitat a Catalunya de l'any 2001.

⁵¹⁰ Consultat a: <www.icc.cat> [amb accés el maig de 2013].

⁵¹¹ Consultat a: <www.esri.com> [amb accés el maig de 2013].

⁵¹² A partir de l'any 2005 es va afegir l'oferta a preu públic (30 places) del Campus Terres de l'Ebre (URV).

(l'any 2000, tots els centres que impartien la DT encara oferien aquests estudis a preu privat).

En el cas dels centres que no van arribar als 80 assignats, s'ha comptabilitzat el nombre total d'assignats al mes de juny. Sobre aquesta selecció, la simulació de la nota de tall seria la nota més baixa. Així, doncs, en el cas dels centres que no van cobrir el nombre de places que oferien, s'ha pres com a nota de tall la menor de les notes dels seus assignats al mes de juny.⁵¹³ En canvi, aquesta nota seria un 5,00 en el càlcul oficial de les notes de tall.

Per a la simulació de les notes de tall s'ha calculat el nombre d'assignats segons la base de dades de la convocatòria de juny de cada any, la mitjana de la nota dels assignats, la seva nota més alta i la més baixa (aquesta corresponia a la simulació de la nota de tall amb 80 places o bé, quan hi havia menys de 80 assignats, al nombre total d'assignats).

Per realitzar la simulació s'han utilitzat dues fonts de dades facilitades per l'OOAU (CIC, 2009). D'una banda, els fitxers en format Excel que incloïen el resum de la preinscripció, d'on s'han extret les notes de tall oficials; i de l'altra, les bases de dades detallades i anònimes de la preinscripció de cada any. Gràcies a l'explotació de les bases de dades mitjançant el programa Access s'ha pogut fer l'esmentada simulació de les notes de tall.⁵¹⁴

Finalment, s'ha considerat interessant per a la recerca fer referència al pas de la DT al GT. Per aquest motiu i atès que s'ha disposat de la informació de l'OOAU fins l'any 2010, també s'han incorporat a les taules les dades del GT (anys 2009 i 2010), que s'han treballat en valors absoluts i relatius.

⁵¹³ Cal tenir en compte que a la simulació s'han eliminat les notes inferiors a 5, ja que en alguns casos, com el de la via 2 corresponent a l'alumnat amb estudis universitaris, les notes no arribaven a aquesta xifra. S'ha operat amb les notes (mitjanes, màxims i mínims), sense tenir en compte que el càlcul és diferent segons la via d'accés.

⁵¹⁴ S'han observat lleugeres diferències entre les dades de les bases de dades generals dels informes de preinscripció universitària del CIC i les matrius de dades d'aquests informes, que incorporen correccions i ajustos. Per exemple, l'any 2000, la xifra d'assignats a l'EU del Maresme segons les dades extretes de les matrius elaborades per l'OPU va ser de 33 (Taula 127 del present treball), mentre que, segons la base de dades general, va ser de 31 (Taula 161 d'aquest treball).

**SEGONA PART. LA DIPLOMATURA UNIVERSITÀRIA DE
TURISME**

5. La implantació de la diplomatura de Turisme a les universitats catalanes (1997-2008)⁵¹⁵

L'any 1997 es va implantar el títol oficial de DT a les universitats de Catalunya, mitjançant el Reial Decret 604/1996, de 15 d'abril,⁵¹⁶ inicialment només a través de centres adscrits a universitats públiques. L'any següent se'n van afegir cinc de la UdG⁵¹⁷ i dos centres vinculats a universitats privades (UVic i URL), mentre que a partir del curs 2001-2002 es pot trobar el primer centre integrat a una universitat pública que oferia la DT.⁵¹⁸ D'altra banda, la via d'implantació dels estudis de Turisme a la universitat, a través de centres privats adscrits, es va mantenir per a la implantació del GT l'any 2009.

En aquest apartat es presenten les universitats catalanes que van oferir la DT, amb informació sobre els centres adscrits o integrats a les mateixes, la gènesi de la implantació dels estudis de DT en cadascun d'ells, les característiques dels respectius plans d'estudis i la informació complementària que s'ha considerat d'interès per al treball.

5.1. La Universitat de Barcelona

La Universitat de Barcelona (UB) és la universitat pública principal de Catalunya, amb el nombre més gran d'estudiants i l'oferta formativa més àmplia i completa. A més, és el principal centre de recerca universitari de l'Estat i un dels més importants d'Europa, tant pel nombre de programes de recerca com per l'excel·lència assolida en aquest terreny.

Estretament vinculada a la història de Barcelona i de Catalunya, la UB combina els valors de la tradició amb el fet de ser una institució innovadora i d'excel·lència en l'àmbit docent. És una universitat urbana, oberta i cosmopolita, que desplega els diferents campus al llarg del teixit urbà de Barcelona.⁵¹⁹

L'Estatut de la Universitat de Barcelona⁵²⁰ la defineix com "una institució de dret públic, amb personalitat jurídica i patrimoni propis" (art. 1), que "té com una de les seves missions fonamentals la transmissió del coneixement científic, tècnic, artístic i cultural,

⁵¹⁵ L'any 1997 va ser el primer en què es van oferir places de nou accés a la DT. Tot i que el GT es va implantar majoritàriament el 2008, l'any 2009 encara hi havia algun centre que oferia places de nou accés a la DT.

⁵¹⁶ RD 604/1996, de 15 d'abril.

⁵¹⁷ Els cinc centres que es van adscriure a la UdG l'any 1998 estaven ubicats a Barcelona (ciutat o província).

⁵¹⁸ Per a informació més detallada vegeu l'apartat 7.1 d'aquest treball, relatiu a l'evolució de l'oferta de places de la DT a Catalunya.

⁵¹⁹ Consultat a: <<http://www.ub.edu/web/ub/ca/universitat/universitat.html>> [amb accés el 25 de setembre de 2011].

⁵²⁰ D 246/2003, de 8 d'octubre, pel qual s'aprova l'Estatut de la Universitat de Barcelona (DOGC 3993, de 22 d'octubre de 2003).

la preparació per a l'exercici professional i el foment de la capacitat intel·lectual, moral i cultural de l'alumnat" (art. 84). Aquest mateix article fa referència a que "la Universitat de Barcelona adopta les mesures necessàries per a la plena integració de la seva activitat docent en l'EEES".

La UB es va iniciar en la formació superior turística quan, a través de la Fundació Bosch i Gimpera,⁵²¹ va impulsar, juntament amb altres institucions, l'Escola Superior d'Ensenyaments Universitaris de Gestió Hotelera (ESEUGH),⁵²² ubicada a Sitges. El Consorci Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme de Barcelona era l'ens titular de l'esmentada Escola, que es va inaugurar el 2 d'octubre de 1991 i es va adscriure a la UB l'any 1995.⁵²³ El curs 1991-1992 es van iniciar els estudis de Gestió d'Activitats Hoteleres —estudis propis de la UB—, que constaven d'un primer cicle de tres anys i d'un postgrau de dos anys de durada.⁵²⁴ El curs següent es van iniciar els ensenyaments de Gestió d'Activitats Turístiques, amb la mateixa estructura.

Posteriorment, mitjançant el Decret 91/1998, de 31 de març,⁵²⁵ la UB va adscriure l'Escola Universitària d'Hostaleria i Turisme CETT (EUHT CETT) per a la impartició del títol de DT, després que l'ESEUGH i el CETT arribessin a un acord que va comportar la revocació de l'adscripció de l'ESEUGH a la UB.

5.1.1. *L'Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme CETT (UB), de Barcelona* (121)

El CETT és un centre de formació turística creat a Barcelona per Gaspar Espuña⁵²⁶ l'any 1969 (inicialment amb el nom de Centre d'Estudis Tècnics Turístics),⁵²⁷ amb el

⁵²¹ El 4 d'octubre de 1983, la UB va crear la Fundació Bosch i Gimpera, amb l'objectiu de "promoure i fomentar, principalment en l'àmbit de Catalunya, la investigació científica en tots els camps relacionats amb l'activitat de la Universitat de Barcelona i al servei de la societat en què s'insereix, com també els estudis referits a la mateixa Universitat o del seu interès específic". Consultat a:

<http://www.fbg.ub.edu/index.php?option=com_content&task=view&id=37&Itemid=95> [amb accés el 21 de febrer de 2012].

⁵²² La iniciativa, impulsada des de tots els sectors relacionats amb la matèria, es va fer realitat amb la signatura, el dia 11 de desembre de 1990, del conveni de constitució del seu Consorci, integrat per les entitats següents: Conselleria de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya; Ajuntament de Sitges; Patronat de Turisme de Barcelona; Federació Provincial d'Hostaleria de Barcelona; Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona; Fundació Privada Catalana Joan Gaspart Bonet; i Fundació Bosch i Gimpera, de la UB.

⁵²³ D 219/1995, de 25 de juliol, pel qual s'autoritza l'adscripció a la Universitat de Barcelona de l'Escola Superior d'Ensenyaments Universitaris de Gestió Hotelera. Estudis propis de la Universitat de Barcelona (DOGC 2085, de 7 d'agost de 1995).

⁵²⁴ Els estudis de l'ESEUGH estaven adscrits a la Divisió II, a la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales de la UB.

⁵²⁵ D 91/1998, de 31 de març, pel qual es revoca l'adscripció a la Universitat de Barcelona de l'Escola Superior d'Ensenyaments Universitaris de Gestió Hotelera, estudis propis de la Universitat de Barcelona, i s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària d'Hostaleria i Turisme CETT a la Universitat de Barcelona (DOGC 2617, de 9 d'abril de 1998).

⁵²⁶ Amb motiu de la celebració del 40è aniversari del CETT, la FGE-CETT va editar el llibre biogràfic *Gaspar Espuña i Berga. Pinzellades d'una vida* (BUSQUETS I GRABULOSA, 2009), en el qual diferents persones donen testimoniatge de la singular personalitat de Gaspar Espuña i es deixa constància d'algunes de les seves múltiples activitats.

suport incondicional d'empresaris turístics i amics. La convicció que el sector turístic català necessitava professionals adequadament formats —en actituds i en aptituds— per créixer i consolidar-se, oferint serveis de qualitat, va moure Espuña a crear l'entitat. La seva dedicació al món del turisme i de la formació, el seu tarannà humanista i una forta vocació de servei a Catalunya, van convertir-lo, com indicava BUSQUETS I GRABULOSA (10 d'agost de 2008), en “impulsor del turisme català”.

El CETT va iniciar la seva activitat a Barcelona, primer al carrer Casp i poc després al carrer Canuda. Es va constituir com a societat anònima el 27 de juliol de 1972, amb la denominació de Centre d'Estudis Tècnics Turístics S.A. i amb l'objectiu d'executar diferents activitats, entre les quals explotar i dirigir centres de formació i d'investigació turística i hotelera, empreses turístiques dels diferents subsectors, i oferir serveis de consultoria i estudis.⁵²⁸

Des de la seva constitució, i per acord de tots els accionistes, el CETT ha reinvertit els guanys en millores per a la formació, i ha destinat anualment una important dotació a les beques. Complint amb el seu objectiu fundacional, el CETT ha esdevingut un centre internacional de formació i transferència de coneixement en Hoteleria i Turisme que ofereix tots els diferents nivells de formació: professional, universitària de grau i postgrau, contínua per a professionals en actiu i a mida de les empreses.⁵²⁹ El seu model formatiu té com a base el desenvolupament del coneixement especialitzat i la recerca,⁵³⁰ l'aprenentatge i l'experiència que proporcionen les empreses d'aplicació del Grup CETT,⁵³¹ i l'estreta vinculació amb les persones i les empreses del sector turístic.⁵³²

Després de més de 40 anys de la seva constitució, el CETT ha esdevingut un referent internacional d'excel·lència acadèmica i de serveis en Hoteleria i Turisme, compromès amb el desenvolupament responsable del sector i la societat. Aporta formació, recerca,

⁵²⁷ En el moment de la seva creació, CETT era l'acrònim de Centre d'Estudis Tècnics Turístics, a més de ser la denominació de la societat anònima titular del centre. Amb el pas del temps, el nom CETT s'ha consolidat com a marca però, atesa l'evolució del centre, ja no respon a l'acrònim inicial. Per aquesta raó s'utilitzarà CETT com a nom comercial o marca.

⁵²⁸ L'objecte social del CETT es descriu a l'art. 2n del Text refós dels Estatuts de la societat.

⁵²⁹ És un centre integral de formació en Turisme i Hoteleria, atès que ofereix tots els nivells de formació i diferents especialitats dins de l'hoteleria i el turisme.

⁵³⁰ Les tres línies de treball prioritàries es desenvolupen en els àmbits de coneixement expert següents: Turisme, Cultura i Territori; Hoteleria; i Cuina i Gastronomia.

⁵³¹ Les empreses d'aplicació del Grup CETT són: l'Hotel Alimara Barcelona; Àgora BCN, Residència Universitària Internacional (Col·legi Major adscrit a la UB); CETT Consultors; Viatges Century i Barcelona Academic Services (serveis receptius educatius, a Barcelona, especialitzats en Turisme acadèmic, cultural i esportiu).

⁵³² El CETT va néixer impulsat pel sector turístic català. El curs 1985 ja disposava d'un servei de Borsa de Treball i Pràctiques i compta amb més de 900 empreses col·laboradores. L'any 2003 va constituir el Consell d'Empreses CETT-UB, el primer fòrum universitat-empresa turística, presidit pel rector de la UB.

innovació i coneixement expert, i aposta decididament pel creixement personal i professional de tothom qui en forma part.⁵³³

L'Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme CETT-UB (EUHT CETT-UB) és un centre de titularitat privada que neix el 1997 com a conseqüència de diversos acords entre la societat CETT S.A. i el Consorci Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme de Barcelona.⁵³⁴ Està situat a l'Avinguda Can Marçet, 36-38, de Barcelona, a tocar del campus Mundet de la UB.⁵³⁵ Es va adscriure a la UB a partir del D 91/1988, anteriorment esmentat, per impartir la DT o titulació que la substitueixi o amplii, en les matèries pròpies d'Hoteleria i Turisme, amb una capacitat màxima de 850 alumnes. A partir de la signatura del conveni entre el CETT i l'esmentat Consorci, CETT S.A. va passar a denominar-se Estudis d'Hosteleria i Turisme CETT, S.A., essent aquesta la titular de l'EUHT CETT.⁵³⁶

El Consorci Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme de Barcelona era el titular de l'ESEUGH, adscrita a la UB, que impartia des del 1991, a Sitges (al carrer Marquès de Fonollar s/n), l'ensenyament de Graduat en Gestió d'Activitats Hoteleres, com a títol propi de la UB, títol que es va extingir gradualment en virtut del conveni d'adscripció de l'EUHT CETT a la UB.⁵³⁷ Actualment el Consorci segueix existint legalment, però sense activitat docent, i té una representació del 15% del capital social del CETT.

L'any 2000 el fundador del CETT va crear la Fundació Gaspar Espuña-CETT (FGE-CETT),⁵³⁸ entitat a qui va donar les seves accions del CETT, per tal de garantir i promoure la filosofia que sempre ha caracteritzat aquesta institució. Actualment, la FGE-CETT participa majoritàriament en el CETT i en la resta de societats del Grup,

⁵³³ Consultat a: <<http://www.cett.es>> [amb accés el 25 de setembre de 2011].

⁵³⁴ Un Consorci és una institució d'interès públic que es regeix per la Llei de Bases de Règim Local i el Reglament de Serveis de les Corporacions Locals. En aquesta entitat hi poden intervenir també entitats privades. El Consorci Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme de Barcelona està presidit pel rector de la UB (el Dr. Antoni Caparrós, en el moment de formalitzar els acords). Segons els Estatuts, la Vicepresidència Executiva correspondrà a un dels representants, escollit i designat per la Federació Provincial d'Hosteleria de Barcelona (el Sr. Joan Gaspart Solves, fins a l'actualitat). Els acords per a la creació de l'EUHT CETT-UB queden recollits en el conveni marc de 10-03-1997 i en la rectificació al conveni marc, de 20 d'octubre de 1998, signat entre el CETT i el Consorci Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme de Barcelona. El conveni contempla la integració de les activitats formatives, els actius materials i immaterials, així com els recursos humans, docents i no docents d'ambdós centres.

⁵³⁵ El campus Mundet, de la UB, està situat dins el recinte Mundet. Acull prop de 10.000 usuaris, centres d'ensenyament de la Diputació de Barcelona i instal·lacions esportives de l'Ajuntament de Barcelona, a les quals els usuaris del campus tenen accés com a col·lectiu específic.

⁵³⁶ El 15 d'abril de 2002 es produeix el canvi de denominació social per raons d'adaptació ortogràfica al català. El nom Estudis d'Hosteleria i Turisme CETT, S.A. va canviar pel d'Estudis d'Hoteleria i Turisme CETT, S.A. Tanmateix, la denominació inicial Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme CETT-UB es va modificar, passant a dir-se Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme CETT-UB.

⁵³⁷ En l'annex al conveni d'adscripció de l'EUHT CETT a la UB hi figurava el calendari d'extinció de l'ensenyament de Graduat en Gestió d'Activitats Hoteleres. L'alumnat tenia el dret de continuar aquests estudis, o podia acollir-se a l'adaptació total a la nova DT, en ambdós casos a la seu de l'EUHT CETT-UB.

⁵³⁸ La FGE-CETT és una fundació privada, inherent al CETT, oberta, creativa i motor de l'activitat del Centre. Té un fort compromís de responsabilitat social que vetlla per estendre al grup d'empreses del CETT, de les quals n'és la principal accionista, i a les diferents accions que emprèn.

directa o indirectament, per voluntat expressa del Sr. Espuña, i és propietària del Col·legi Major Àgora BCN, adscrit a la UB.⁵³⁹

5.1.1.1. *Gènesi de la implantació dels estudis de la DT*

El CETT va ser l'únic centre que va optar per la implantació total de la DT el curs 1997-1998,⁵⁴⁰ i va donar a l'alumnat matriculat anteriorment a les antigues titulacions de TEAT i de Graduat en Gestió Hotelera (títol propi de la UB) l'opció d'escollir entre acabar-les o fer l'adaptació per matricular-se a la nova DT.⁵⁴¹ L'annex al conveni d'adscripció i col·laboració acadèmica entre la UB i l'EUHT CETT, de 12 de juny de 1997, detallava el calendari d'extinció de l'ensenyament de Graduat en Gestió d'Activitats Hoteleres i preveia l'adaptació total a la DT de l'alumnat que desitgés fer-la. D'altra banda, el RD 1422/1998, de 3 de juliol,⁵⁴² preveia l'adaptació de l'antic pla d'estudis de TEAT a la nova DT.⁵⁴³

Quan l'EUHT CETT-UB va començar a impartir la DT, el 1997, el CETT venia ja d'una llarga trajectòria en formació, majoritàriament reglada. Al llarg de la seva història ha impartit també les formacions de TET (1969-1979), TEAT (1980-1996)⁵⁴⁴, i de CFGM i de CFGS (des de l'any 1996).⁵⁴⁵ A partir del curs 2009-2010 imparteix el grau de Turisme,⁵⁴⁶ amb les especialitats de Direcció Turística i Direcció Hotelera.⁵⁴⁷

L'EUHT CETT-UB va iniciar l'oferta de postgraus el curs 1998-1999, i el 29 de gener de 2003 va signar un conveni amb la UB per a la realització de màsters, postgraus i cursos

⁵³⁹ El 7 de juliol de 2006 es va signar el conveni d'adscripció del Col·legi Major Àgora Barcelona a la UB.

⁵⁴⁰ La implantació total (1997-1998) va significar implantar la DT tant a primer (per a l'alumnat de nou accés), com a segon i tercer curs, prèvia adaptació de l'antic pla d'estudis de TEAT al de la DT. L'alumnat podia acabar TEAT si ho desitjava, però la immensa majoria van optar per la implantació total. El curs 1999-2000 tot l'alumnat s'havia de matricular a la DT.

⁵⁴¹ A l'annex al conveni d'adscripció i col·laboració acadèmica entre la UB i l'EUHT CETT, de 12 de juny de 1997, que detalla el calendari d'extinció de l'ensenyament de Graduat en Gestió d'Activitats Hoteleres, es preveu l'adaptació total a la DT per a l'alumnat que ho desitgi. D'altra banda, el RD 1422/1998, de 3 de juliol, preveia l'adaptació del pla antic TEAT a la nova DT.

⁵⁴² RD 1422/1998, de 3 de juliol, pel qual s'homologa el títol de Diplomada en Turisme de l'Escola Universitària d'Hostaleria i Turisme CETT, adscrita a la Universitat de Barcelona (BOE 179, de 28 de juliol de 1998).

⁵⁴³ El Pràcticum contemplat en la DT no tenia equivalència en el pla TEAT, raó per la qual només s'adaptava si l'alumnat feia pràctiques addicionals en empreses i/o entitats turístiques acreditables pel centre.

⁵⁴⁴ El CETT es va qualificar com a centre d'ensenyaments turístics especialitzats mitjançant l'O d'11 de juny de 1981, sobre qualificacions de Centres no Estatals d'Ensenyaments Turístics Especialitzats (BOE 193, de 13 d'agost de 1981).

⁵⁴⁵ El CETT va impartir formació professional no reglada d'Animació Turística des de l'any 1985 fins el 2003-2004. El 1993, juntament amb la Fundació Gaspart Bonet, va crear una Escola d'Hoteleria que va impartir formació professional de Cuina i Restauració a l'Hotel Plaza, de Barcelona, fins que el CETT es va traslladar a les noves i actuals instal·lacions, a la Vall d'Hebron. L'any 1996 va obtenir l'autorització de la Generalitat de Catalunya per impartir els cicles formatius d'FP d'Hoteleria i Turisme (R de 29 d'octubre de 1996, per la qual s'autoritza l'obertura del centre docent privat CETT, de Barcelona (DOGC 2281, de 15 de novembre de 1996)).

⁵⁴⁶ O ECO/250/2011, de 14 de setembre, per la qual s'implanten diversos estudis universitaris oficials de grau a la Universitat de Barcelona (DOGC 5980, de 7 d'octubre de 2011).

⁵⁴⁷ El 20 de desembre de 2006, el CETT i la UB van signar un conveni marc de col·laboració que contemplava, entre altres acords, el desenvolupament i la implantació del nou títol de grau de Turisme i dels nous postgraus, homologats o propis. El CETT segueix la tendència del model americà en la formació superior universitària de Turisme i Hoteleria, que dóna una mirada acadèmica comú i integrada del sector i permet a l'alumnat especialitzar-se en alguna de les parts. ANECA no va acceptar que el títol fos el de grau de Direcció Hotelera i Turística, com inicialment havia proposat el CETT.

d'extensió universitària a través de la Divisió de Ciències Jurídiques, Econòmiques i Socials de la UB. Va impartir el primer màster oficial⁵⁴⁸ el curs 2007-2008, i el 2011 va ser el primer centre de Catalunya que va obtenir l'autorització per impartir un màster oficial, amb dues orientacions: la professional i la de recerca.⁵⁴⁹

5.1.1.2. *El pla d'estudis*

El pla d'estudis del títol de DT de l'EUHT CETT-UB va ser aprovat i homologat pel RD 1422/1998, de 3 de juliol, que indicava que el títol l'expediria la UB.

Taula 26. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUHT CETT (UB)

Matèries	Troncals				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Curs																		
Crèdits				96				21				62				21	6,0	206,0

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1422/1998, de 3 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

TFC: Treball Final de Carrera. Matèria obligatòria.

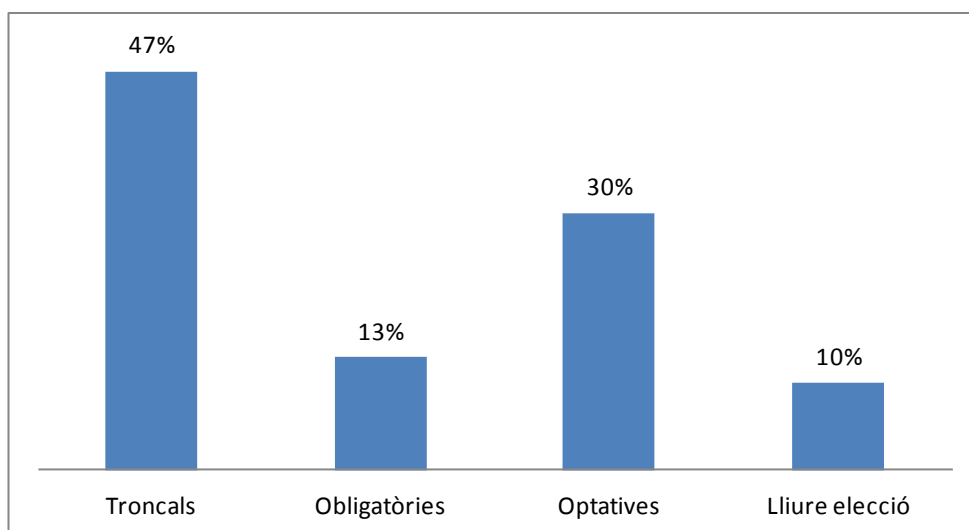
El pla d'estudis del CETT, amb una càrrega lectiva total de 206 crèdits, era un dels més complets i flexibles, i ampliava un 14,5% la càrrega lectiva establerta pel D 604/1996.⁵⁵⁰ En la seva publicació al BOE es presentava la distribució de crèdits per tipus de matèries, sense que fossin detallades per cursos (Taula 26). A la Figura 2 es pot observar la distribució dels crèdits de la DT de l'EUHT CETT-UB per tipus de matèries: troncal (47%), obligatòries (13%), optatives (30%) i de lliure elecció (10%).

⁵⁴⁸ Els primers màsters oficials que va oferir són el Màster Oficial en Direcció d'Empreses Hoteleres i de Restauració (amb els itineraris de Direcció d'Empreses Hoteleres i Gestió de la Restauració Comercial i per a Col·lectivitats), i el Màster Oficial en Gestió Estratègica d'Empreses Turístiques (amb els itineraris de e-Tourism: Estratègies de Màrqueting i Comercialització, i Direcció de la Qualitat i el Medi Ambient).

⁵⁴⁹ Es tracta del Màster Oficial d'Innovació en la Gestió Turística, que ofereix tres itineraris especialitzats: Gestió Turística del Patrimoni Cultural i Natural, Gestió Turística de les Destinacions Urbanes, i Gestió del Patrimoni Culinari i Gastronòmic.

⁵⁵⁰ El CETT va ampliar els crèdits del pla d'estudis fins gairebé el límit màxim permès, de 207 crèdits. L'increment de la càrrega lectiva total, segons RD 1497/1987, de 27 de novembre, no podia superar el 15% dels 180 crèdits mínims de la DT que marcava, en l'annex 2, el RD 604/1996, de 15 d'abril. Una política similar la va seguir el TSI Turisme Sant Ignasi (207 crèdits). En canvi, els centres adscrits a la UdG es van ajustar al mínim (180 crèdits).

Figura 2. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUHT CETT (UB), per tipus de matèries

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1422/1998, de 3 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

En el present treball s'han agrupat les matèries troncales de la DT en sis grans àmbits de coneixement (Idiomes, Dret, Economia i Gestió d'Empresa, Geografia, Història de l'Art i Pràcticum).⁵⁵¹ En el cas del CETT la distribució d'aquests àmbits es mostra a la Figura 3. L'àrea d'Economia i Gestió d'Empresa⁵⁵² és la que té més pes al CETT, amb un 47% dels crèdits de les matèries troncales, dada que suposa un increment d'un 15% respecte al RD 604/1996.⁵⁵³ Aquest fet mostra l'orientació dels estudis de la DT vers la gestió empresarial, que el CETT ha intensificat amb les matèries optatives de gestió especialitzada. Cal destacar també la importància que té per al Centre, pel que fa a la formació dels diplomats, de les pràctiques en organitzacions i institucions de turisme, el Pràcticum, impulsat pel Servei d'Orientació, Pràctiques i Col·locació, estretament vinculat al sector empresarial.

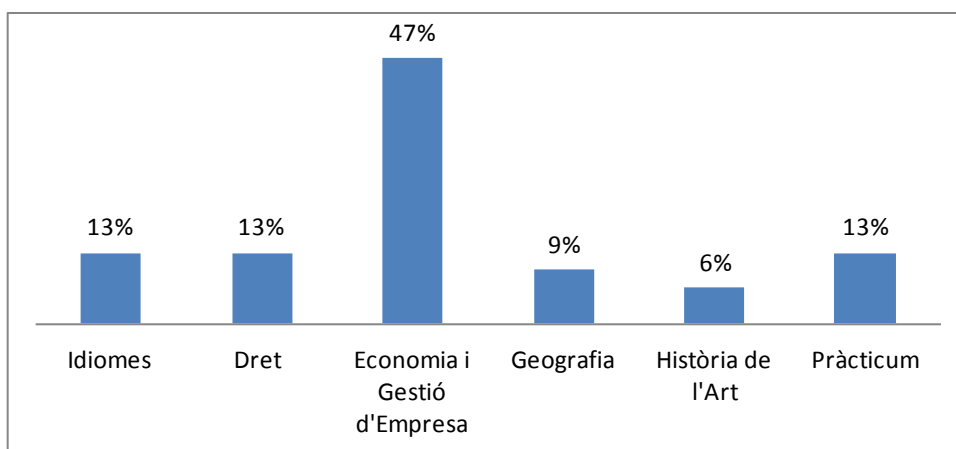
Amb referència als crèdits de les matèries troncales, l'EUHT CETT-UB les incrementa un 17% respecte a la DT (RD 604/1996, de 15 d'abril); en concret, un 33% les de Filologia i Idiomes i les de Dret, un 15% les d'Economia i Gestió d'Empresa i un 20% el Pràcticum.

⁵⁵¹ Els àmbits de coneixement definits en aquest treball agrupen una o varies àrees de coneixement de les citades en el RD 604/1996, de 15 d'abril. Per facilitar l'estudi s'ha emprat una denominació que sintetitza les diferents àrees a què quedaven vinculades les assignatures.

⁵⁵² A Economia i Gestió d'Empresa s'hi han agrupat, entre d'altres, les matèries relacionades amb les àrees de coneixement d'Economia Aplicada, Organització d'Empreses, Economia Financera i Comptabilitat, Comercialització i Investigació de Mercats, Sociologia i Psicologia Social. En el catàleg d'àrees de coneixement (RD 1888/1984, de 26 de setembre), no hi ha cap àrea de Turisme ni de Gestió Empresarial.

⁵⁵³ Succeeix el mateix a la resta de centres, amb una variació d'entre el 43% i el 49%, a excepció dels centres adscrits a la UdG, en els quals només un 34% de la troncalitat està vinculada a Economia i Gestió d'Empresa.

Figura 3. Distribució de les matèries troncales de la DT de l'EUHT CETT (UB), per àrees de coneixement

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1422/1998, de 3 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

Els Idiomes tenen una gran importància en la formació dels diplomats en Turisme. El CETT, conscient d'aquest fet, va cercar una fórmula flexible, personalitzada i intensiva d'oferir-los que no comportés sacrificar altres continguts, també fonamentals per a l'adquisició de les competències dels diplomats. Les assignatures troncales d'Idiomes (12 cr.) Anglès, Francès o Alemany s'impartien en el darrer curs de la carrera, amb l'objectiu de garantir un nivell determinat de sortida de l'alumnat. Per a poder-s'hi matricular calia superar una prova de nivell que es feia quan s'accedia al centre. Cada alumne, en funció del resultat, es podia matricular a crèdits de lliure elecció d'Idiomes (fins a 21 cr.), fins assolir el nivell requerit per matricular-se als troncales. D'aquesta manera el centre garantia la formació en Idiomes i oferia diferents nivells en grups reduïts, sense condicionar la resta de matèries, troncales, obligatòries u optatives. Els crèdits de lliure elecció, al CETT, eren fonamentalment d'Idiomes.

El Pràcticum (12 cr. troncales)⁵⁵⁴ es distribuïa en tres blocs de quatre crèdits, amb una única convocatòria anual.

Taula 27. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUHT CETT (UB)

Matèries obligatòries	Crèdits
Psicosociologia del Turisme	6
Tècniques d'Investigació	9
Turisme, Desenvolupament i Medi Ambient	6
Treball Final de Carrera	6
Total	27

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1422/1998, de 3 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

⁵⁵⁴ Un crèdit de Pràcticum equivalia a 30 hores.

Les matèries obligatòries representaven un 13% de la formació (Figura 2). Entre els 27 crèdits obligatoris del pla d'estudis del CETT (Taula 27), hi havia els del Treball Final de Carrera (TFC). Eren sis crèdits obligatoris que es concedien en una convocatòria única per curs acadèmic i, per a obtenir-los, era imprescindible haver obtingut els crèdits restants de la DT. L'alumnat es podia matricular al TFC quan havia superat les dues terceres parts dels crèdits de la diplomatura, i tenia un tutor designat. El TFC era un prerrequisit per a l'obtenció del títol.⁵⁵⁵ El CETT, a més, va ser un dels pocs centres que, malgrat la clara orientació dels estudis a la gestió empresarial especialitzada, tenia una matèria obligatòria, Psicosociologia del Turisme, associada a les àrees de coneixement de la Sociologia i la Psicologia Social.⁵⁵⁶

Pel que fa a les matèries optatives és interessant observar que el pla d'estudis del CETT (Taula 28) plantejava l'especialització de la carrera a través d'una elevada optativitat (30%).⁵⁵⁷ Oferia dos itineraris curriculars definits en dos mòduls configuratius: Gestió d'Alotjaments i Restauració, i Gestió de Turisme i Viatges. Cadascun dels mòduls que configuraven els itineraris d'especialització comprenia dues matèries optatives amb un total de 57 crèdits, dels quals l'alumnat n'havia de superar 36. La resta de crèdits optatius fins assolir els 62 exigits en total es podien obtenir superant assignatures optatives del mateix mòdul d'especialització, de l'altre mòdul o de la resta d'optatives del pla d'estudis. El fet que el pla d'estudis no detallés les assignatures que composaven les matèries de Gestió d'Alotjaments i Restauració (51 cr.) i les de Gestió de Turisme i Viatges (48 cr.) li aportava una gran flexibilitat d'adaptació a l'evolució del sector (Taula 28). La UB establí anualment les assignatures lligades a les matèries optatives, que com a mínim havien de tenir 4,5 crèdits.

⁵⁵⁵ Amb l'exigència del TFC, el CETT, els centres adscrits a la UdG, i TSI Turisme Sant Ignasi (URL) s'anticipaven al Projecte Final de Grau (PFG) del que seria el grau de Turisme, que es va implantar el curs 2009-2010. El pla d'estudis de TEAT ja preveia la realització d'un Treball Final de Curs, de caràcter pràctic i interdisciplinari (art. 5 de l'O de 29 d'octubre de 1980).

⁵⁵⁶ La Psicosociologia del Turisme també era obligatòria als centres adscrits a la UdL. Altres centres com ara l'adscrit a la UAB i els adscrits a la URV (excepte Bettatur) tenien com a matèria obligatòria la Sociologia de l'Oci.

⁵⁵⁷ De tots els centres que van implantar la DT a Catalunya, només dos presentaven una optativitat tan alta: el CETT (UB) i Bettatur (URV).

Taula 28. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUHT CETT (UB)

Matèries optatives	Crèdits
Gestió d'Allotjaments i Restauració	51
Estructura i Equipaments d'Empreses d'Allotjaments i Restauració	6
Gestió de Turisme i Viatges	48
Geografia Turística	9
Ampliació de Tècniques d'Investigació	6
Informàtica	9
Política Turística	9
Història del Turisme	6
Total	144

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1422/1998, de 3 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

A tall d'exemple, les assignatures que composaven la matèria de Gestió d'Allotjaments i Restauració el curs 1997-1998 eren les següents: Gestió d'Allotjaments I, Gestió de Restauració I, Gestió de Qualitat, Gestió Financera, Gestió d'Allotjaments II, Gestió de Restauració II, Creació d'una Empresa Turística, i Noves Formes de Turisme. D'altra banda, les assignatures que composaven la matèria de Gestió de Turisme i Viatges eren: Gestió d'Empreses d'Intermediació I, Gestió Financera, Transport de Viatgers, Planificació Turística, Gestió d'Empreses d'Intermediació II, Gestió de l'Oci, Creació d'una Empresa Turística i Noves Formes de Turisme.

En el conjunt de les matèries optatives, a més de les matèries de Gestió, és interessant destacar les de Geografia Turística i de Política Turística, que intensificaven les troncs dels àmbits de la Geografia i el Dret. La gestió pública del turisme s'abordava, tímidament, a través d'aquests àmbits.

En resum, el pla d'estudis de l'EUHT CETT era molt complet (206 cr.) i flexible, i estava orientat a la gestió empresarial del turisme especialitzada en allotjaments i restauració o en turisme i viatges. Va saber trobar un equilibri entre les diferents matèries, garantint les competències idiomàtiques dels diplomats, imprescindibles pel seu desenvolupament professional en aquest sector, i una sòlida formació pràctica.

5.1.1.3. *Informació complementària*

El model formatiu del CETT, desenvolupat en els espais tècnics d'aprenentatge i a les aules de tecnologia aplicada (Aula Restaurant, Aula Bar-Cafeteria, Aula Cuina de Demostració, Aula Taller de Cuina, Aula Sommeliers, Aula dels Sentits, Aula Recepció, Aula Bugaderia, Aula Telemàtica de Reserves i Aules d'Informàtica), en les empreses pròpies d'aplicació del campus CETT (Hotel Alimara Barcelona, Viatges Century, CETT Consultors, Àgora BCN i Barcelona Academic Services) i en el sector, proporciona una

experiència d'aprenentatge activa i única.⁵⁵⁸ A més, posa al servei de l'alumnat un centre de recursos multidisciplinar especialitzat en turisme i hoteleria, el campus virtual i servei de Wi-Fi.

En l'àmbit dels estudis i la recerca, l'EUHT CETT desenvolupa tres àmbits de coneixement expert prioritari: Turisme, Cultura i Territori (amb les línies de treball Turisme Cultural, Enginyeria Territorial Turística, Turisme Cinematogràfic, Enoturisme i Territori, i Cooperació i Desenvolupament), Hoteleria (Gestió i Operacions Hoteleres, Comercialització, Solucions en Aliments i Begudes, i Producte Hoteler) i, finalment, l'àmbit de Cuina i Gastronomia (amb les línies Desenvolupament del Coneixement i la Tècnica Culinària, Patrimoni Culinari i Tradicions Gastronòmiques, i Ciència i Cuina). Professorat del CETT forma part del grup de recerca consolidat de Didàctica del Patrimoni, Noves Tecnologies i Museografia Comprensiva (DIDPATRI), del d'Anàlisi i Desenvolupament Regional (ANTERRIT), ambdós de la UB, així com del projecte del campus de la Salut de la UB (HUBc) i de la unitat UB-Bullipèdia,⁵⁵⁹ que té la seu acadèmica, culinària i gastronòmica al CETT. A més, l'EUHT CETT-UB forma part de la Xarxa Interuniversitària de Postgraus en Turisme (INTUR)⁵⁶⁰ i de la Xarxa Temàtica sobre Innovació, Recerca i Desenvolupament Aplicat de la Gastronomia (INDAGA).⁵⁶¹

El CETT té una llarga tradició de relació i col·laboració amb universitats d'altres països, amb divuit convenis actius l'any 2013. Un dels seus objectius és fomentar les estades dels estudiants a l'estranger, tant acadèmiques com de pràctiques o laborals. Amb la implantació del GT (2009-2010), el centre ha començat a impartir una part de les assignatures en anglès.

En l'àmbit de la projecció professional de l'alumnat, l'Escola dona diferents tipus de serveis: orientació professional, pràctiques en empreses, estades internacionals, borsa

⁵⁵⁸ Consultat a: <www.cett.cat> [amb accés el 28 de desembre de 2012].

⁵⁵⁹ La BulliPedia és un projecte promogut pel xef Ferran Adrià i la Fundació elBulliFoundation, que té com a objectiu la creació de l'arxiu creatiu de l'art culinari. Amb data 18 de març de 2013 es va signar el conveni marc per a la creació de l'unitat UB-Bullipèdia.CETT, una subunitat de la UB-Bullipèdia coordinada pel CETT, que aglutinarà totes les escoles de cuina oficials del món per desenvolupar els àmbits de les tècniques culinàries aplicades al producte i els processos d'organització i gestió.

⁵⁶⁰ INTUR és la Xarxa Universitària de Postgraus en Turisme constituïda l'any 2007, fruit d'un acord de col·laboració entre les 15 universitats fundadores de la xarxa: la d'Oviedo, de les Illes Balears, d'Alacant, de Girona, Rovira i Virgili, de Saragossa, de La Laguna, de Sevilla, de Màlaga, de Santiago, de A Corunya, de Barcelona, de Vigo i de València. El seu objectiu és establir i desenvolupar relacions de cooperació en l'àmbit dels estudis universitaris de Turisme, intercanviar experiències i proposar actuacions en l'àmbit dels estudis oficials de postgrau adaptats a l'EEES, avançant en la cooperació en la docència, la recerca i la mobilitat d'estudiants. L'any 2011, les universitats de la xarxa INTUR, ampliada amb cinc universitats més de fora de Catalunya (Deusto, Rey Juan Carlos, Las Palmas de Gran Canaria, Complutense de Madrid i Politècnica de Cartagena), van signar un acord per impulsar el Sistema d'Informació de la Investigació Científica en Turisme a través d'Internet (SICTUR). Consultat a l'acord de col·laboració signat el 2007, el 3 de novembre de 2011, i a: <<http://www.red-intur.org/>> [amb accés el 28 de desembre de 2012]. A partir de l'any 2012, algunes de les universitats de la xarxa (entre elles, la UB a través de l'EUHT CETT, la d'Alicante, la Complutense de Madrid, la de Sevilla, la Rey Juan Carlos, i la de Màlaga) estan impulsant un programa de doctorat interuniversitari de Turisme.

⁵⁶¹ La Xarxa INDAGA va néixer l'any 2006 amb l'objectiu de coordinar les activitats de recerca i desenvolupament en l'àrea de la Gastronomia de les diferents universitats espanyoles, fundacions, escoles i centres tecnològics.

de treball, i desenvolupament de carrera professional. A més, fomenta la relació universitat-empresa a través de l'organització de trobades i esdeveniments com ara els Premis Alimara (premis a la promoció turística creats l'any 1984), els *Master Events* (sessions monogràfiques especialitzades), l'Orienta't (sessions d'orientació laboral), l'*Steady, Ready and Go!* (sessions d'orientació internacional), la Trobada Gastronòmica (congrés gastronòmic professional a l'Escola), les demostracions professionals, la Trobada Escola+Universitat+Empresa, el Mou-te (per a fomentar les estades internacionals) i la sessió Petites Empreses, Gran Talent (per fomentar l'emprenedoria), entre d'altres.

Entre els diferents vincles amb empreses i institucions, cal remarcar que el CETT i la Fundació Gaspar Espuña-CETT, juntament amb la UB, van crear el primer Consell Assessor Universitat-Empresa CETT-UB, del qual formen part empreses i institucions referents del sector.

Pel que fa a l'acreditació de la qualitat, el CETT disposa del distintiu ISO 9001 des de l'any 2002, certificat per l'Asociación Española de Normalización y Acreditación (AENOR), i actualment s'està adaptant als requeriments del programa AUDIT, de l'AQU.

És interessant assenyalar que els ensenyaments de DT de l'EUHT CETT-UB van ser valorats positivament per l'AQU l'any 2001 (AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA, 2005, febrer). Tanmateix, la participació de l'EUHT CETT-UB en el primer pla pilot d'adaptació de les titulacions a l'EEES, iniciat pel DURSI l'abril del 2004, va ser rellevant (AQU, 2005, novembre) i va permetre que s'implantés el sistema de crèdits europeus a partir del curs 2005-2006. A més, l'EUHT CETT-UB va tenir una participació destacada en l'elaboració del *Llibre Blanc del Títol de Grau de Turisme* (ANECA, 2004).⁵⁶²

En l'apartat de beques, el CETT n'obre anualment una convocatòria —beques de nou accés, de continuïtat, i de foment de la mobilitat i la internacionalització— promoguda per la FGE-CETT. A més, anualment convoca diferents concursos i premis, com per exemple el Concurs de Projectes Emprenedors en Turisme, el Premi a l'Emprenedor Pioner, els Premis als Millors Treballs de Recerca de Batxillerat de Catalunya —en Turisme i Hoteleria—, els premis als Millors Crèdits de Síntesi de CFGS de l'EHT CETT,

⁵⁶² En la comissió d'avaluació del títol de grau de Turisme hi havia tres representants de la UB: Joan Tugores (aleshores rector de la UB), Manel Viader (expert del programa Convergència Europea ANECA) i Gaspar Rosselló (coordinador del programa Convergència Europea ANECA). A més, Helena Puig (aleshores sots-directora de l'EUHT CETT-UB) va ser cocordinadora del *Llibre Blanc*.

i el Premi al Millor Projecte de Final de Carrera de Grau de Turisme —anteriorment DT— de l'EUHT CETT-UB (anomenat premi Ramon Arcarons, a partir de 2010).⁵⁶³

Com a informació addicional es pot destacar l'impuls del CETT, amb el professor Ramon Arcarons al capdavant, per a la creació del COTEAT (L 6/1991), que va passar a denominar-se Col·legi de Diplomats en Turisme i Tècnics d'Empreses i Activitats Turístiques de Catalunya (D 8/1999). Les instal·lacions del CETT van acollir la seu del Col·legi a partir de l'any 1999.

També cal mencionar la creació de CETT Alumni, l'Associació d'Antic Alumnat del CETT, una iniciativa nascuda i organitzada en l'entorn del CETT, que es va constituir oficialment l'1 de març de 1994.⁵⁶⁴ L'Associació dona als seus membres la possibilitat de formar part d'una xarxa de professionals del turisme i l'hoteleria, i de gaudir d'avantatges en l'àmbit professional —accés a la borsa de treball i al directori virtual, informació sobre notícies d'actualitat, participació en jornades i conferències...—, en l'àmbit formatiu i en el social.

Afegir també que el 7 de juliol de 2006 es va signar el conveni d'adscripció a la UB del Col·legi Major Àgora BCN, Residència Universitària Internacional, propietat de la Fundació Gaspar Espuña-CETT i impulsada i gestionada pel CETT.

5.2. La Universitat Autònoma de Barcelona

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) és una universitat pública, catalana i de vocació internacional, caracteritzada per una forta orientació vers la investigació científica i per uns ensenyaments connectats estretament amb la recerca. Una universitat que, des de la seva creació, l'any 1968, té un marcat compromís social que impregna totes les seves activitats. Es regeix pels Estatuts aprovats pel Claustre General, en la sessió del 22 de maig de 2003.⁵⁶⁵

La UAB ha estat capdavantera a l'hora d'adaptar-se a les noves estructures i models de l'EEES, amb una oferta docent de qualitat, multidisciplinària, flexible, ajustada a les necessitats de la societat i dels estudiants, i molt innovadora. A la UAB, per exemple, es van posar en marxa per primer cop a Espanya els estudis d'Informàtica (1972), Ciències ambientals (1992) i Biotecnologia (1998). D'acord amb la vocació d'universitat de recerca, la UAB està especialment orientada als estudis de postgrau —màsters i doctorats—: un de cada tres estudiants de la UAB és de postgrau.

⁵⁶³ El professor de l'EUHT CETT-UB, Ramon Arcarons, va morir el 31 d'agost de 2010.

⁵⁶⁴ Consultat a: <www.cett.cat/aaacett/quisom.html> [amb accés el 28 de desembre de 2012].

⁵⁶⁵ D 237/2003, de 8 d'octubre, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat Autònoma de Barcelona (DOGC 3993, de 22 d'octubre de 2003).

La UAB disposa de tres campus a Barcelona: el campus principal de Bellaterra, a Cerdanyola del Vallès, seu de la majoria de centres docents i de recerca; el campus de Sabadell, centrat en la tecnologia i l'empresa; i el campus de Ciències de la Salut de Barcelona, situat a l'Hospital de Sant Pau. La UAB ofereix molt més que estudis: biblioteques, idiomes, esports, cultura, cinema, música, habitatges, boscos i jardins... Serveis que són a l'abast de la comunitat durant tot l'any.⁵⁶⁶

5.2.1. *L'Escola Universitària de Turisme i Direcció Hotelera (UAB), de Bellaterra (221)*

La UAB va iniciar el seu model d'ensenyament en turisme i hoteleria l'any 1993, amb la creació, al campus de Bellaterra, de l'Hotel-Escola Campus, dins del qual es va ubicar l'Escola Superior d'Hostaleria de Catalunya, constituïda l'any 1993 —un centre universitari d'ensenyament superior vinculat a la UAB que oferia, com a títol propi, el Diploma en Gestió Hotelera—. Va néixer com a conseqüència de l'experiència adquirida a l'Escola de Restauració i Hostalatge de Barcelona (situada al carrer Muntaner, que desenvolupava programes tècnics des del 1985) i de la voluntat de donar resposta a les demandes d'un perfil professional adequat. La formació de l'alumnat diplomat era reconeguda per l'EURHODIP, amb el Diploma de *Management* Europeu en Direcció Hostalera.⁵⁶⁷

Serveis de Turisme i d'Hostaleria Campus S.A. era la societat titular de l'Escola Superior d'Hostaleria de Catalunya. L'any 1997 neixia, sota la mateixa titularitat, l'Escola Universitària de Turisme (EUT), adscrita a la UAB, que oferia els estudis de DT. Els diplomats en turisme podien obtenir, amb un any més d'estudis, la Diplomatura en Gestió Hotelera. L'any 1999, ambdues escoles es van unificar sota una única direcció i l'any 2000 es van unir per crear una nova escola: l'Escola Universitària de Turisme i Direcció Hotelera (EUTDH),⁵⁶⁸ que oferia dues formacions diferenciades: la DT i el Graduat en Direcció Hotelera —títol propi de la UAB—. L'EUTDH està ubicada a l'Edifici Blanc de la Vila Universitària del campus de la UAB, a Bellaterra (Barcelona).

L'EUTDH (UAB) té com a missió assolir el lideratge nacional i internacional, amb la identitat pròpia que li atorgui la integració a la UAB, el rigor i l'excel·lència docent, l'impuls de la recerca, el reconeixement del sector i la inserció professional dels seus estudiants, essent viable econòmicament i generant sentit de pertinença.

⁵⁶⁶ Consultat a: <<http://www.uab.es/>> [amb accés el 28 de desembre de 2012] i a la publicació del CIC (2010, 10).

⁵⁶⁷ En l'apartat 3.6.1.3. d'aquest treball s'ha fet referència a l'Associació EURHODIP i als diplomes que atorgava.

⁵⁶⁸ Consultat a: <http://www.eutdh.cat/articulos-mostra-1544-cat-que_es_leutdh.htm> [amb accés el 28 de desembre de 2012].

5.2.1.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'EUT, centre de titularitat privada, es va adscriure a la UAB mitjançant el Decret 88/1998, de 31 de març.⁵⁶⁹ Es va crear l'any 1997 per impartir els estudis conduents a l'obtenció del títol de DT (art. 2), amb una capacitat màxima de 500 alumnes (art. 3). La DT es va orientar cap a la gestió del sector turístic, combinant l'administració i la direcció d'empreses amb la planificació del turisme. Com s'ha esmentat anteriorment, l'any 2000 va passar a denominar-se EUTDH⁵⁷⁰ (al llarg del treball ens hi referirem amb aquest nom).

L'EUTDH va implantar el curs 2000-2001 el nou pla d'estudis de la formació de Graduat en Direcció Hotelera, un títol propi de la UAB que, mitjançant l'optativitat, permet titular-se en dues especialitats: Hosteleria i Restauració. L'EUTDH oferia una passarel·la interna als diplomats en Turisme per obtenir, cursant 54 crèdits més, aquesta titulació.

A més, oferia una oferta formativa compartida amb l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials de Sabadell, que permetia obtenir les dues titulacions cursant aproximadament 57 crèdits addicionals de la diplomatura de Ciències Empresarials. També oferia un programa per a obtenir el *Bachelor in European Tourism* per la Universitat Lincoln (Regne Unit).⁵⁷¹

L'EUTDH també compta, a partir del curs 1999-2000, amb programes de postgrau i màsters, cursos d'especialització i cursos a mida, amb l'objectiu de cobrir les necessitats de formació continuada del sector, coordinats per l'Escola de Postgrau.⁵⁷²

El curs 2009-2010 va implantar el GT.⁵⁷³ Els titulats en DT de l'EUTDH de la UAB poden assolir el títol de GT a través del Curs Pont d'Adaptació al Grau, compatible amb

⁵⁶⁹ D 88/1998, de 31 de març, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme a la Universitat Autònoma de Barcelona (DOGC 2617, de 9 d'abril de 1998).

⁵⁷⁰ D 230/2002, de 10 de setembre, pel qual s'autoritza el canvi de nom de l'Escola Universitària de Turisme, adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona, la qual passa a anomenar-se Escola Universitària de Turisme i Direcció Hotelera (DOGC 3724, de 20 de setembre de 2002).

⁵⁷¹ Consultat a:

<<http://www.uab.es/servlet/Satellite/estudiar/llicitat-d-estudis/informacio-general/turisme-diplomatura-1232609138620.html?param1=1089612449187¶m10=4>> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

⁵⁷² Anteriorment Escola de Doctorat i de Formació Continuada.

⁵⁷³ O ECO/289/2012, de 6 de setembre, per la qual s'implanten diversos estudis universitaris oficials de grau en centres adscrits a la Universitat Autònoma de Barcelona (DOGC 6229, de 9 d'octubre de 2012).

l'activitat professional. A 31 de desembre de 2012 resta pendent l'autorització per part de l'ANECA el grau de Direcció Hotelera (2013-2014).⁵⁷⁴

5.2.1.2. El pla d'estudis

El pla d'estudis del títol de DT de l'EUT (UAB) va ser aprovat i homologat pel Reial Decret 1655/1998, de 24 de juliol, i modificat l'any 1999.⁵⁷⁵ La modificació afectava fonamentalment la distribució dels crèdits per cursos, com s'observa a la Taula 29.⁵⁷⁶ Pel que fa a l'adaptació dels estudis de TEAT a la DT, aquesta no es va preveure en el RD 1655/1998, atès que a la UAB no existia l'antic pla d'estudis. En canvi, quan es va fer la modificació del pla, sí que es va fer referència als mecanismes de convalidació i/o d'adaptació del TEAT a la DT, que resolvia una Comissió d'Adaptació creada amb aquesta finalitat (segons disposava l'Annex 1 del RD 1497/1987).

Taula 29. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUTDH (UAB)

Matèries	Troncals				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total		
Curs																		
Crèdits	49,5	24	16	89,5	12	27	20	59	0	9	16	25	0	4,5	20	24,5	0	198
Crèdits*	37,5	20	32	89,5	12	27	20	59	12	9	4,5	25,5	0	12	12	24	0	198

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1655/1998, de 24 de juliol, d'homologació del pla d'estudis, modificat per la Resolució de 22 de novembre de 1999.

TFC: Treball Final de Carrera. Matèria obligatòria.
(*): Modificació del pla d'estudis (R 22/11/1999).

El pla d'estudis de l'EUTDH (UAB) tenia una càrrega lectiva total de 198 crèdits, fet que ampliava un 10% els crèdits mínims de la DT. A la Taula 29 es pot observar la seva configuració per tipus de matèries i per cursos. En la distribució dels crèdits per tipus de matèries (Figura 4) s'observa que les matèries obligatòries establertes per la Universitat tenien un pes del 30%. Amb referència als crèdits de les matèries troncals, les incrementa un 9% respecte al títol de la DT (RD 604/1996, de 15 d'abril); concretament, un 33% les de Filologia i Idiomes, i un 12% les d'Economia i Gestió d'Empresa. A la

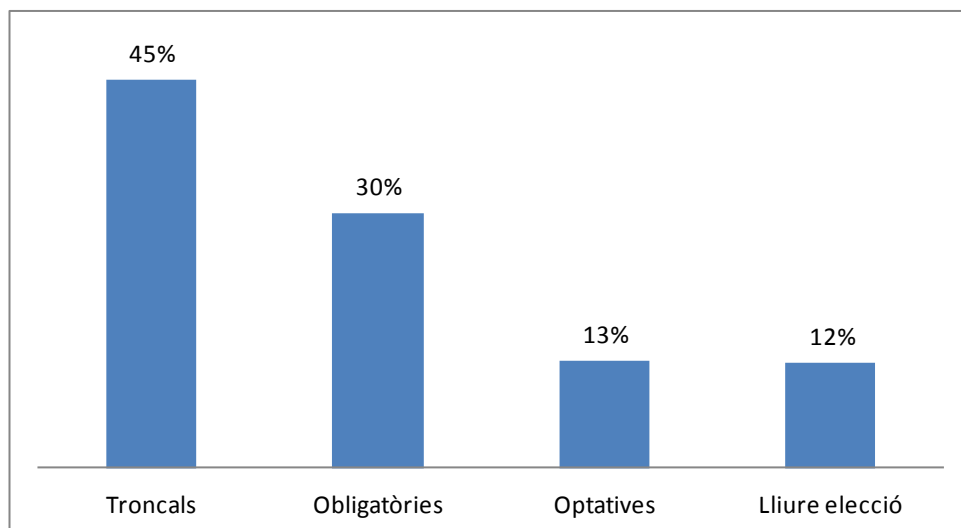
⁵⁷⁴ És la transformació del Graduat en Direcció Hotelera, títol propi de la UAB, per adaptar-lo a l'EEES. L'EUTDH segueix el model europeu que, en la formació superior universitària, tendeix a segregar el Turisme de l'Hoteleria (com es fa habitualment a França i a Suïssa). Altres centres, com ara l'EU d'Hoteleria i Turisme Sant Pol, també van intentar aconseguir la verificació del grau de Direcció Hotelera, sense èxit fins l'any 2012. Des de l'inici de la implantació dels estudis de grau, l'ANECA s'ha mostrat reticent a acceptar el grau de Direcció Hotelera, que considera una especialització del grau de Turisme o l'objecte d'un màster amb posterioritat al citat grau. Malgrat l'existència de referents europeus en *Tourism and Hospitality Management*, a Suïssa, Bèlgica, Grècia, França, Hungria, Suècia o Anglaterra, que s'indicaven a la memòria del GT del l'EUHT CETT (UB), l'ANECA tampoc va acceptar el grau de Direcció Turística i Hotelera que aquest centre va presentar. En canvi, el TSI Turisme Sant Ignasi, adscrit a la URL, va poder implantar el grau de Gestió Turística i Hotelera després d'introduir diverses modificacions en la memòria que va presentar a l'ANECA.

⁵⁷⁵ RD 1655/1998, de 24 de juliol, pel qual s'homologa el títol de Diplomant en Turisme de l'Escola Universitària de Turisme, adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona (BOE 211, de 3 de setembre de 1998), i R de 22 de novembre de 1999, de la Universitat Autònoma de Barcelona, per la qual es modifica el pla d'estudis conduent al títol oficial de Diplomant en Turisme de l'Escola Universitària de Turisme (centre adscrit) (BOE 311, de 29 de desembre de 1999).

⁵⁷⁶ A segon, de 64,5 crèdits passa a 68 crèdits, i a tercer passa de 72 crèdits a 68,5 crèdits. D'altra banda, les optatives passen de 25 crèdits a 25,5 crèdits, diferència que es compensa amb la lliure elecció (Taula 29).

Figura 5 es pot observar la composició de les matèries troncal agrupades en sis àmbits de coneixement.

Figura 4. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUTDH (UAB), per tipus de matèries⁵⁷⁷

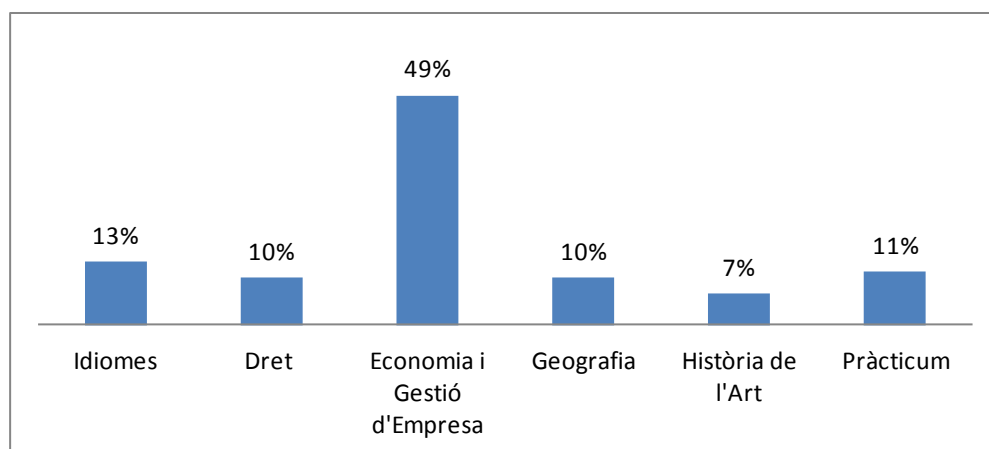
Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1655/1998, de 24 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

La modificació del pla d'estudis (R de 22 de novembre de 1999) establia que els idiomes troncal s'impartissin al tercer curs. L'oferta d'idiomes a través de les matèries optatives s'ampliava un nivell en el cas de l'Anglès i el Francès, i dos nivells en el cas de l'Alemany (es donava així més alternatives a l'alumnat que volgués intensificar l'aprenentatge de llengües estrangeres).⁵⁷⁸ La modificació també afectava la distribució del Pràcticum per cursos, ja que els 10 crèdits inicialment de tercer curs es repartien entre el segon i el tercer curs.

⁵⁷⁷ La modificació del pla d'estudis no afecta a la distribució dels crèdits per tipus de matèries.

⁵⁷⁸ Amb la modificació del pla d'estudis, segons la R de 22 de novembre de 1999, cada idioma guanya sis crèdits optatius.

Figura 5. Distribució de les matèries troncales de la DT de l'EUTDH (UAB), per àrees de coneixement

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1655/1998, de 24 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

Els 59 crèdits de matèries obligatòries del pla d'estudis (Taula 30) representaven un 30% de la formació (Figura 4). El centre comptava, entre les matèries obligatòries, amb una assignatura, Sociologia de l'Oci, associada a les àrees de coneixement de la Sociologia i la Psicologia Social.⁵⁷⁹ El pla d'estudis no contemplava l'exigència d'un Treball Final de Carrera.

Taula 30. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUTDH (UAB)

Matèries obligatòries	Crèdits
Estadística i Informàtica Aplicades	12
Patrimoni Cultural II	4,5
Comptabilitat de Gestió	6
Economia i Economia del Turisme	6
Direcció Comercial	6
Regió i Turisme	4,5
Inversió i Financiació	6
Sociologia de l'Oci	6
Projecte d'Implantació d'un Producte o Empresa de turisme	8
Total	59

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1655/1998, de 24 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

El centre adscrit a la UAB ofería dos itineraris d'especialització: Planificació i Comercialització Turística i Gestió d'Empreses Turístiques, que tenien en comú els Idiomes i les matèries optatives Mètodes d'Estudi i Sistema Logístic. Si l'alumnat escollia el primer itinerari, havia de cursar tres assignatures optatives —a escollir entre Turisme i Medi Ambient, Gastronomia, i Comercialització Informatitzada—. En cas

⁵⁷⁹ A diferència del que succeeix en altres centres, com ara el CETT o Bettatur, la Sociologia està orientada envers l'oci (en lloc d'estar-ho envers el turisme).

d'escollir el segon itinerari n'havia de cursar dues, a elegir entre Animació Turística, Gestió d'Empreses d'Intermediació i Turisme Rural. Les dues especialitzacions s'acabaven de configurar amb altres assignatures optatives.

Taula 31. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUTDH (UAB)

Matèries optatives	Crèdits
Mètodes d'Estudi	4,5
Sistema Logístic	4,5
Turisme i Medi Ambient	4,5
Gastronomia	4,5
Comercialització Informatitzada	4,5
Animació Turística	4,5
Gestió d'Empreses d'Intermediació	4,5
Turisme Rural	4,5
Catalunya: Territori, Societat i Medi	4,5
Cartografia i Representació Gràfica	4,5
Gestió d'Oficines de Turisme	4,5
Patrimoni Etnològic i Turisme a Catalunya	4,5
Promoció Turística d'Entitats Públiques i d'Associacions	4,5
Turisme i Desenvolupament	4,5
Comunicació d'Empreses	4,5
Gestió de la Qualitat	4,5
Gestió de la Producció	4,5
Organització de Convencions	4,5
Planificació Estratègica	4,5
Comptabilitat i Finances	6
Idiomes	36
Total	127,5

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1655/1998, de 24 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

Malgrat l'ampli ventall d'assignatures optatives (Taula 31), en el currículum de cada alumne només representaven el 13%, fet que limitava la flexibilitat del pla d'estudis de la DT de l'EUTDH (UAB). Amb referència als Idiomes, ofertava dos nivells optatius de Francès, Anglès i Alemany, de 6 crèdits cadascun. L'Escola introduïa l'alumnat a la gestió pública del turisme a través d'assignatures optatives, com ara Promoció Pública del Turisme o Gestió d'Oficines de Turisme. En el pla d'estudis no es plantejaven incompatibilitats acadèmiques.

Així, doncs, el pla d'estudis de l'EUTDH de la UAB intensificava les matèries orientades a la gestió empresarial, establia un 30% d'assignatures obligatòries per a l'alumnat i oferia dos itineraris especialitzats —Planificació i Comercialització Turística, i Gestió d'Empreses Turístiques— a través d'assignatures optatives, entre les quals tenien força pes els Idiomes. En canvi, no intensificava els crèdits troncal del Pràcticum (mantenia els definits pel RD 604/1996) i no exigia un TFC.

5.2.1.3. Informació complementària

L'EUTDH disposa d'aules especialitzades: aules de cata, aules de demostració, restaurants, cafeteries i centres de recursos, a més de les aules d'informàtica del centre i aules d'idiomes. L'Hotel-Escola campus, en què els estudiants poden fer pràctiques, ha estat gestionat per diferents operadors.

Els estudiants treballen en un entorn telemàtic i tenen accés a programes d'implantació sectorial. L'Escola disposa d'un programa professional, borsa de treball, el *Workshop* Universitat-Empresa, i ofereix a l'alumnat programes d'intercanvi a l'estranger i serveis personalitzats d'orientació laboral. L'EUTDH participa en associacions acadèmiques i sectorials diverses.⁵⁸⁰ L'any 2009 va crear l'Associació d'Antics Alumnes de l'EUTDH.

L'Escola desenvolupa diverses línies d'investigació amb la finalitat d'obtenir un millor coneixement dels àmbits turístic i hotelier i, alhora, atorgar una base científica als elements de recerca aplicada. L'Àrea de Recerca i Desenvolupament (2R+D) està formada pel Centre Internacional d'Estudis i Recerca del Turisme (CInERT) —que té com a missió principal esdevenir un punt de trobada entre l'Administració pública, el sector empresarial i la universitat, tant en l'àmbit nacional com internacional—, i per l'Àrea de Consultoria de l'EUTDH. És important destacar l'Índex UAB d'Activitat Turística que, des de l'any 2000, mesura anualment el pes específic del turisme en l'activitat econòmica catalana.⁵⁸¹

Pel que fa a intercanvis internacionals, a més dels Erasmus, l'Escola disposa del programa propi d'intercanvis de la UAB. L'alumnat es pot acollir a una convocatòria de beques per a aquest programa.⁵⁸² L'Escola també ofereix la possibilitat d'ampliar els estudis en diverses universitats estrangeres. Actualment imparteix crèdits troncal i optatius en anglès a partir de segon curs (uns 60 cr.).

Durant el curs 1998-1999, l'EUT (UAB) va esdevenir el primer centre universitari de l'Estat espanyol amb la qualitat certificada per l'entitat LGAI, segons la norma UNE EN ISO 9002, i des del 2003 disposa de la certificació ISO 9001. L'EUTDH també va ser guardonada, el gener del 2008, amb el Premi a la Competitivitat 2007, una distinció del DIUE, de la Generalitat de Catalunya, que reconeix l'excel·lència i l'esforç dels professionals, empreses i entitats en l'àmbit de la innovació i la internacionalització.

⁵⁸⁰ Consultat a: <<http://eutdh.cat/articulos-mostra-1992-cat-reconeixements.htm>> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

⁵⁸¹ Consultat a:

<http://www.eutdh.cat/articulos-mostra-4157-cat-recerca_aplicada_per_a_empreses__cinert.htm> i a:

<http://www.eutdh.cat/articulos-mostra-1659-cat-ndex_uab_dactivitat_turistica.htm> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

⁵⁸² Consultat a: <<http://www.eutdh.cat/articulos-mostra-1617-cat-estudis.htm>> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

Pel que fa als premis als estudiants, l'EUTDH atorga el Premi al Millor Projecte Pla d'Empresa, el Premi a la Millor Iniciativa Emprenedora i el Premi a l'Alumne/Alumna més Emprenedor de l'Any. Atorga també diferents tipus de beques: les d'ajut a l'estudiant Fèlix Martínez Touriño, les de suport al centre de recursos, de suport a les activitats de promoció de l'EUTDH, i de suport a l'Associació d'Antics Alumnes i a la borsa de treball, les beques a l'excel·lència en els estudis, les del centre d'iniciatives emprenedores i les de col·laboració UAB.⁵⁸³

Els ensenyaments de l'EUTDH (UAB) van ser valorats positivament per l'AQU l'any 2001 (AQU, 2005, febrer). A més, la DT de l'EUTDH (UAB) va formar part de la prova pilot d'adaptació a l'EEES, impulsada pel DURSI, i a partir del curs 2005-2006, la docència es va impartir seguint la metodologia ECTS.

5.3. La Universitat Pompeu Fabra

La Universitat Pompeu Fabra (UPF)⁵⁸⁴ és una entitat compromesa amb l'aprofundiment dels valors d'institució pública i oberta al món. Els seus objectius fonamentals es concreten en la formació de bons professionals i en la contribució al desenvolupament de la recerca i la transferència de coneixement.

La UPF va ser creada el 1990 per la Generalitat de Catalunya⁵⁸⁵ i actualment es regeix pels Estatuts aprovats pel Decret 209/2003, de 9 de setembre.⁵⁸⁶ Amb el pas dels anys ha consolidat el seu projecte docent i de recerca, i ha obtingut un alt rendiment dels recursos que la societat ha posat al seu abast. La constant innovació i la millora docent i tecnològica, el bon rendiment acadèmic dels seus estudiants, l'alt grau d'inserció professional dels graduats, l'elevat índex d'internacionalització i el bon posicionament de la Universitat en el camp de la recerca són alguns dels aspectes que contribueixen al prestigi que la institució ha anat atresorant.

L'activitat docent i de recerca de la UPF gira entorn de l'ésser humà. Se centra en els àmbits de les Ciències Socials, les Humanitats, les Ciències de la Salut i de la Vida, la Comunicació i les Tecnologies de la Informació.

⁵⁸³ Consultat a: <<http://www.eutdh.cat/articles-mostra-1646-cat-beques.htm>> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

⁵⁸⁴ Consultat a: <<http://www.upf.edu/>> [amb accés l'1 de gener de 2013].

⁵⁸⁵ L 11/1990, de 18 de juny, de la Universitat Pompeu Fabra (DOGC 1308, de 22 de juny de 1990; BOE 162, de 7 de juliol de 1990). (Modificada per la L 14/1991, de 4 de juliol, d'actuacions pressupostàries urgents (DOGC 1468, de 17 de julio de 1991; BOE 189, de 8 d'agost de 1991)).

⁵⁸⁶ D 209/2003, de 9 de setembre, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat Pompeu Fabra (DOGC 3974, de 25 de setembre de 2003).

La UPF és una universitat urbana: té tres campus al centre històric de Barcelona, en un sector que s'estén des de la part baixa de la Rambla, el parc de la Ciutadella i la façana marítima, fins al nou districte tecnològic de la ciutat, el districte 22@.⁵⁸⁷

5.3.1. *L'Escola Universitària del Maresme (UPF), de Calella (426)*

L'Escola Universitària del Maresme (EUM) es va constituir el 1994 com a organisme autònom del Consell Comarcal del Maresme que, el 8 de març de 1994, va signar un conveni de col·laboració acadèmica amb la UPF.⁵⁸⁸ Un dels objectius era consolidar estudis universitaris de primer cicle per donar resposta a les necessitats de la societat del Maresme. Amb aquesta finalitat, el Decret 327/1995, de 28 de novembre,⁵⁸⁹ va autoritzar l'adscripció de l'EUM a la UPF per impartir el títol de Diplomat en Ciències Empresarials a les instal·lacions situades a l'antiga fàbrica Llobet-Guri del carrer Sant Jaume de Calella (Maresme).

Posteriorment, atès que l'objecte social de l'EUM era impartir ensenyament universitari superior, i que el conveni amb la UPC preveia la possibilitat d'impartir altres estudis universitaris, mitjançant el Decret 295/1998, de 17 de novembre,⁵⁹⁰ l'EUM va rebre l'autorització per implantar els estudis de la DT. L'any 2009, l'EUM es va integrar en el Parc Científic i de la Innovació Tecnocampus, situat a Mataró. Aleshores, el Consell Comarcal del Maresme va deixar de ser-ne el titular i l'EUM va passar a dependre de la Fundació Tecnocampus. El curs 2010-2011, l'EUM va traslladar la seva activitat a Mataró, al complex que configura el Parc.⁵⁹¹

5.3.1.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'EUM, adscrita a la UPF, va començar a impartir els estudis de DT el curs 1997-1998, a l'antiga fàbrica Llobet-Guri de Calella. El D 295/1998 n'autoritzava la implantació, amb una capacitat màxima de 400 places. El curs 2000-2001, l'EUM es va traslladar a Mataró, al passeig del Callao, s/n., i al setembre del 2010, ja integrada al TecnoCampus Mataró-Maresme, es va traslladar a l'edifici del Rengle, a l'avinguda Ernest Lluch, 32, de Mataró. Anteriorment no ofería els estudis de TEAT.

⁵⁸⁷ CIC (2010, 11).

⁵⁸⁸ Inicialment va ser l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials del Maresme (en endavant EUM), de titularitat del Consell Comarcal del Maresme, la que es va adscriure a la UPF.

⁵⁸⁹ D 327/1995, de 28 de novembre, pel qual s'autoritza l'adscripció de l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials del Maresme a la Universitat Pompeu Fabra (DOGC 2141, de 13 de desembre de 1995).

⁵⁹⁰ D 295/1998, de 17 de novembre, pel qual s'autoritza la implantació dels estudis conduents a l'obtenció del títol de Diplomat en Turisme a l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials del Maresme, adscrita a la Universitat Pompeu Fabra (DOGC 2772, de 24 de novembre de 1998).

⁵⁹¹ Consultat a: <<http://www.tecnocampus.cat/web/escola-universitaria-del-maresme/escola-universitaria>> [amb accés el 30 de desembre de 2012].

El curs 2008-2009 va ser el darrer en què va oferir places de nou accés a la DT i el curs següent va iniciar els estudis de grau de Turisme i Gestió del Lleure.⁵⁹² A partir del curs 2011-2012 també ofereix una doble titulació: el grau d'Administració d'Empreses i Gestió de la Innovació, i el grau de Turisme i Gestió del Lleure, que té una durada de cinc cursos acadèmics (314 crèdits) i pretén formar experts en gestió empresarial, especialitzats en els sectors del turisme i l'oci.⁵⁹³ A partir del curs 2012-2013 ha començat a impartir màsters universitaris i diplomes de postgrau.

5.3.1.2. El Pla d'estudis

El pla d'estudis de la DT de l'EUM, adscrita a la UPF, va ser homologat pel RD 367/1999, de 5 de març.⁵⁹⁴ Aquest pla no preveia l'adaptació dels estudis de TEAT a la DT, atès que l'EUM no l'oferia anteriorment.

Taula 32. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EU del Maresme (UPF)

Matèries	Troncals				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Crèdits	46,5	30,0	9,0	85,5	13,5	18,0	27,0	58,5	0,0	13,5	4,5	18,0	0,0	0,0	18,0	18,0	0,0	180,0

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 367/1999, de 5 de març, d'homologació del pla d'estudis.

TFC: Treball Final de Carrera. Matèria obligatòria.

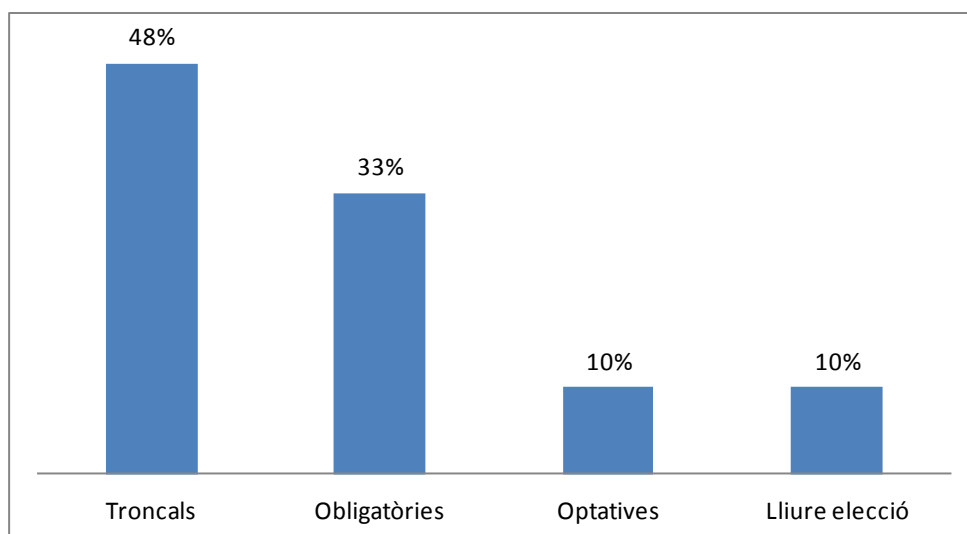
La càrrega lectiva total era de 180 crèdits, corresponents al mínim que exigia el RD 604/1996. La Taula 32 mostra la configuració del pla d'estudis per tipus de matèries i per cursos: troncal, obligatòries, optatives i de lliure elecció, que representen, respectivament, el 48%, el 33%, el 10% i un 10% (Figura 6).

⁵⁹² O ECO/3/2012, d'11 de gener, per la qual es dona conformitat a modificacions de l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials del Maresme, adscrita a la Universitat Pompeu Fabra, i de l'Escola Universitària Politècnica de Mataró, adscrita a la Universitat Politècnica de Catalunya; s'autoritza l'adscripció de l'Escola Superior de Ciències de la Salut a la Universitat Pompeu Fabra i s'hi implanten diversos estudis universitaris oficials (DOGC 6051, de 24 de gener de 2012).

⁵⁹³ Consultat a: <http://www.socuniversitari.cat/images/stories/pdfv2/eum_doble_titulacio_2012.pdf> i a: <http://www.tecnocampus.cat/c/document_library/get_file?uuid=baed3fb7-2a6e-49b4-bf60-9ef1285656b8&groupid=29640> [amb accés el 16 de febrer de 2013].

⁵⁹⁴ RD 367/1999, de 5 de març, pel qual s'homologuen els títols de Diplomat en Turisme, de l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials del Maresme, i d'Enginyer Tècnic en Disseny Industrial, de l'Escola de Disseny Elisava, ambdues adscrites a la Universitat Pompeu Fabra (BOE 66, de 18 de març de 1999).

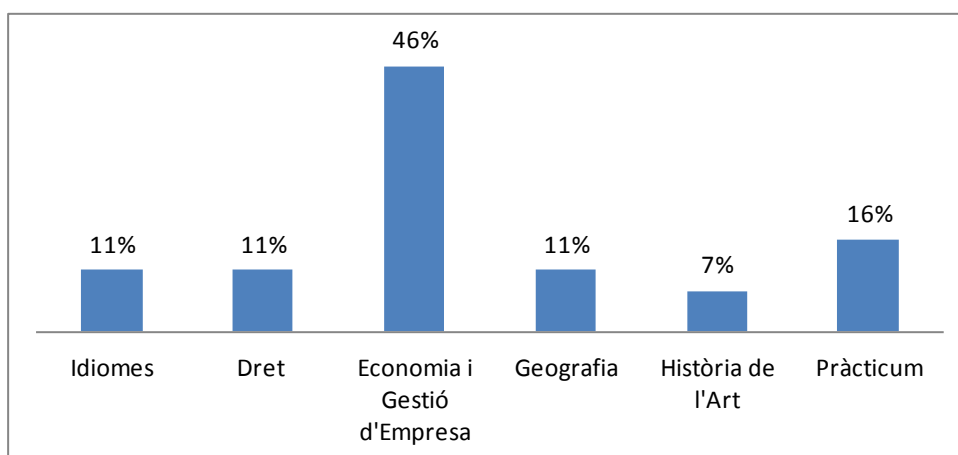
Figura 6. Distribució dels crèdits de la DT de l'EU del Maresme (UPF), per tipus de matèries

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 367/1999, de 5 de març, d'homologació del pla d'estudis.

La Figura 7 mostra la distribució de les matèries troncal per àrees de coneixement. El 46% de la troncalitat estava dedicada a l'àmbit de l'Economia i l'Empresa, àrees de coneixement amb les quals la diplomatura de Turisme i la de Ciències Empresarials establien sinèrgies. Destaca també el valor que l'EUM atorgava al Pràcticum, amb un 16% de la troncalitat, repartit en tres blocs de 4,5 crèdits cadascun: el primer a segon i els altres dos a tercer. A segon curs oferia els idiomes Anglès i Alemany.

Figura 7. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EU del Maresme (UPF), per àrees de coneixement

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 367/1999, de 5 de març, d'homologació del pla d'estudis.

El pla d'estudis de l'EUM dedicava un total de 58,5 crèdits a matèries obligatòries, dada que representava el 33% de la càrrega lectiva total (Figura 6). Com s'observa a la Taula

33, aquestes estaven molt orientades a l'administració i la gestió d'empreses i, tot i que el pla no ofería itineraris d'especialització, feia una incursió específica en la Gestió Hotelera (4,5 cr.). Afegia 4,5 crèdits d'Idiomes al tercer curs, amb la possibilitat d'estudiar Francès o Rus, amb aplicació al sector turístic.

Taula 33. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EU del Maresme (UPF)

Matèries obligatòries	Crèdits
Informàtica I	4,5
Estadística I	4,5
Finances I	4,5
Finances II	4,5
Comptabilitat Financera	4,5
Comptabilitat de Costos	4,5
Comptabilitat i Control de Gestió	4,5
Recursos Humans	4,5
Fiscalitat de l'Empresa Turística	4,5
Dret Laboral i Seguretat Social	4,5
Estratègies Competitives de l'Empresa Turística i la seva Direcció	4,5
Idiomes	4,5
Gestió Hotelera	4,5
Total	58,5

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 367/1999, de 5 de març, d'homologació del pla d'estudis.

A través de l'optativitat, d'una banda s'intensificava la vessant de la gestió empresarial i, de l'altra, s'oferia a l'alumnat diverses matèries d'especialització turística (Taula 34). Les optatives representaven un 10% del total de crèdits de la DT (Figura 6).

Taula 34. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EU del Maresme (UPF)

Matèries optatives	Crèdits
Instal·lacions i Equipaments Turístics	4,5
Agències de Viatges	4,5
Investigació de Mercats	4,5
Informàtica II	4,5
Història del Turisme	4,5
Turisme i Ecologia	4,5
Control de Qualitat en la Gestió de l'Empresa	4,5
Fonaments de Nutrició i Bromatologia	4,5
Estadística II	4,5
Sistemes d'Informació i Gestió Turística	4,5
Sociologia del Turisme i Oci	4,5
Dret Administratiu i de la Unió Europea	4,5
Història Econòmica de Catalunya	4,5
Auditoria i Control Intern	4,5
Consolidació dels Estats Comptables	4,5
Promoció i Publicitat de l'Empresa Turística	4,5
Organització Turística Interna	4,5
Anàlisi dels Estats Comptables	4,5
Total	81

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 367/1999, de 5 de març, d'homologació del pla d'estudis.

Cal destacar que l'EUM no exigia un TFC i que atorgava crèdits per equivalència a pràctiques en empreses, institucions públiques i privades, etc..., treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis, estudis realitzats en el marc de convenis internacionals subscrits per la Universitat, i altres activitats.

Era, doncs, un pla d'estudis orientat a la gestió empresarial, que donava l'especialització a través de les matèries optatives i el Pràcticum, i que no exigia el TFC.

5.3.1.3. Informació complementària

La comunitat universitària del Parc TecnoCampus és diversa i multidisciplinar. L'EUM s'ubica en un edifici que conté totes les infraestructures necessàries per dur a terme una activitat universitària de qualitat. Els serveis del campus són transversals a tots els centres i titulacions, com ara la Biblioteca-CRAI, la Unitat d'Atenció a la Comunitat Universitària, el Servei d'Internacionalització, el de Pràctiques i Inserció Laboral, la Unitat Tecnodidàctica o la Preincubadora de Projectes Empresarials.

La implicació amb les empreses, les relacions internacionals, l'emprenedoria i la innovació són trets distintius de l'EUM, que s'han consolidat amb la integració en el Parc TecnoCampus. La metodologia del cas, les pràctiques obligatòries i les col·laboracions de professionals a les aules atorguen un caràcter professionalitzador als

ensenyaments de turisme que s'hi imparteixen. A més, l'EUM manté relacions amb universitats i centres universitaris estrangers per fomentar les estades dels estudiants amb reconeixement acadèmic i, com a conseqüència del seu compromís social, disposa d'una borsa de beques d'estudis.⁵⁹⁵

A través del Grup Emergent de Recerca GRABET,⁵⁹⁶ reconegut per l'AGAUR el 2008, realitza una recerca econòmica aplicada que posa especial èmfasi en l'àrea de turisme, entès com a concepte proper al lleure. Algunes de les línies de recerca són, per exemple, els determinants econòmics del turista i del resident, el comportament econòmic del turista, o l'eficiència (productivitat) en subsectors turístics. A més, a través del Centre de Recerca en Empresa i Turisme, l'EUM amplia la recerca al món empresarial.

L'EUTM va ser una de les universitats catalanes que van formar part de la prova pilot d'adaptació a l'EEES, impulsada pel DURSI l'any 2004 (AQU, 2005, novembre).

5.4. La Universitat de Lleida

La Universitat de Lleida (UdL)⁵⁹⁷ va ser la primera institució universitària de Catalunya i una de les més antigues d'Europa. Va ser restaurada l'any 1991 per la Generalitat de Catalunya,⁵⁹⁸ amb vocació de continuïtat de la seva antecessora. Així, doncs, la UdL combina una llarga i fructífera tradició universitària amb una estructura jove i dinàmica, que fa una decidida aposta per una formació i una investigació de qualitat, mètodes docents avançats i per la internacionalització. Actualment es regeix pels Estatuts aprovats pel D201/2003, de 26 d'agost.⁵⁹⁹

La missió de la UdL, tal com indica el seu Pla estratègic, és la generació, disseminació i aplicació del coneixement. Arran de la vinculació amb l'entorn productiu territorial, la UdL gaudeix d'un posicionament rellevant pel que fa als estudis agrònomicos i forestals, que constitueixen l'aposta més destacada del citat Pla estratègic corporatiu.

La UdL ofereix activitats de formació adreçades a pregraduats, postgraduats i professionals que vulguin adquirir, perfeccionar o reciclar la seva capacitació en diferents àmbits: Ciències, Ciències de la Salut, Ciències Socials i Jurídiques, Gestió i

⁵⁹⁵ Consultat a:

<<http://www.tecnocampus.cat/web/estudis-universitaris/246>> i a <http://www.tecnocampus.cat/web/estudis-universitaris/financament-beques-i-ajuts>> [amb accés l'1 de gener de 2013].

⁵⁹⁶ Consultat a: <<http://www.tecnocampus.cat/web/estudis-universitaris/311>> [amb accés l'1 de gener de 2013].

⁵⁹⁷ Consultat a: <<http://www.udl.cat/udl/presentacio.html>> [amb accés el 31 de desembre de 2012] i a la publicació del CIC (2010).

⁵⁹⁸ L 34/1991, de 30 de desembre, de creació de la Universitat de Lleida (DOGC 1541, de 15 de gener; BOE 54, de 3 de març de 1991).

⁵⁹⁹ D 201/2003, de 26 d'agost, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat de Lleida (DOGC 3963, de 8 de setembre de 2003).

Pràctica de l'Esport i Humanitats. Aquestes activitats es duen a terme en format presencial, semipresencial i virtual, mitjançant els espais moderns, funcionals i ben equipats dels cinc diferents campus de què disposa l'entitat, del campus virtual i la darrera tecnologia Wi-Fi.

Les titulacions de la UdL, avalades per la qualitat del sistema universitari català, permeten adquirir una formació avançada de caràcter especialitzat i/o multidisciplinari, basada en continguts de qualitat elaborats per experts en les matèries i permanentment actualitzada. Destaca, així mateix, l'existència de grups de recerca dels diferents àmbits, amb reconeixement internacional.

5.4.1. L'Escola Universitària de Turisme de Manresa-Escola Joviat (UdL), de Manresa (621), i l'Escola Universitària de Turisme dels Pirineus (UdL), de La Seu d'Urgell (622)

L'EUT de Manresa i l'EUT dels Pirineus (La Seu d'Urgell) formaven part de l'Escola Joviat.⁶⁰⁰ Aquesta institució d'iniciativa privada, amb un ferm compromís amb l'educació de qualitat i la societat civil, va ser fundada a Manresa per Josep Vilaseca, l'any 1960. És una escola d'inspiració cristiana, inclusiva i oberta a tothom, multilingüe i sostenible, que promou una relació constant entre tots els agents educadors basada en la cooperació i el diàleg.

L'any 1960 va obrir a Manresa el primer centre, per impartir estudis de batxillerat, Peritatge Mercantil, Delineació i Magisteri, a la carretera de Vic, 13. També va obrir un centre d'ensenyament primari a l'Era Firmat de Manresa, va ubicar la llar d'infants a Sant Joan de Vilatorrada, va obrir un centre de BUP i COU a la carretera de Vic, 27, de Manresa, i un centre d'FP al carrer Puigcerdà de Dalt, 5, també a Manresa. L'any 1985 va comprar l'antiga fàbrica Roca, ubicada entre els carrers Folch i Torres, Rubió i Ors, i el passeig del Riu de Manresa, on hi va traslladar els ensenyaments d'FP (actualment Joviat-1). S'hi va incorporar l'antiga Escola Badia Solé, aleshores anomenada Escola Sant Francesc, i s'hi van traslladar els ensenyaments obligatoris (actualment Joviat-2), on també hi ha la residència d'estudiants.

L'any 1987 es van iniciar els estudis d'FP de la branca d'Hoteleria a Manresa, i l'any 1992 els de TEAT,⁶⁰¹ que van passar a la DT després de la creació de l'EUT de Manresa i l'adscripció a la UdL. L'any 1993 es va constituir l'Escola de Turisme dels Pirineus, a La Seu d'Urgell, que també es va transformar en Escola Universitària i es va

⁶⁰⁰ Consultat a: <<http://www.joviat.com/historia.php>> [amb accés el 31 de desembre de 2012].

⁶⁰¹ R de 8 de juliol de 1992, per la qual s'autoritza l'obertura de l'escola de turisme Joviat com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 1622, de 22 de juliol de 1992).

adscriure a la UdL. L'any 2001 va entrar en funcionament l'Escola d'Hoteleria de La Seu d'Urgell, on s'impartia el CFGM de Cuina i el Diploma Superior d'Hoteleria. Actualment, al carrer Castellciutat s/n de La Seu d'Urgell, l'Escola Joviat hi té el Centre de Formació de Tècnics Esportius, on s'imparteixen els CFGM i CFGS de Tècnics Esportius en Esports d'Hivern i Muntanya.

5.4.1.1. Gènesi de la implantació dels estudis

L'Escola de Turisme Joviat, de Manresa, estava integrada en el centre educatiu Joviat, creat l'any 1960. L'Escola, de titularitat de la Fundació Privada Joviat, estava autoritzada com a centre d'ensenyaments turístics especialitzats per a impartir els estudis de TEAT, des del curs 1992-1993. El 10 de març de 1997, la Fundació Joviat va signar un conveni de col·laboració acadèmica amb la UdL, fruit del qual l'Escola de Turisme Joviat es va reconvertir en escola universitària, adscrita a l'esmentada universitat mitjançant el Decret 7/1998, de 7 de gener,⁶⁰² amb el nom d'Escola Universitària de Turisme de Manresa (EUT de Manresa). Ubicada al carrer Rubió i Ors, 5 d'aquesta ciutat, tenia autoritzada una capacitat màxima de 153 alumnes per impartir els estudis de la DT. Va impartir-la els cursos 1997-1998, fins el 2007-2008, i no va implantar el GT.

La Fundació Privada Joviat també va demanar a la UdL l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme dels Pirineus (EUT dels Pirineus) per impartir els estudis de la DT, que va ser aprovada pel Decret 8/1998, de 7 de gener.⁶⁰³ Amb una capacitat màxima de 153 alumnes, estava ubicada a La Seu d'Urgell. L'EUT dels Pirineus va iniciar els estudis de TEAT el curs 1996-1997,⁶⁰⁴ que va substituir pels de la DT el curs següent, fins el 2004-2005. La iniciativa, que volia cobrir les necessitats de formació superior en Turisme a la zona dels Pirineus, lamentablement no es va consolidar. L'EUT dels Pirineus només va oferir la DT durant set anys i no va implantar el GT.

5.4.1.2. El pla d'estudis

L'EUT de Manresa i l'EUT dels Pirineus, ambdues de titularitat de la Fundació Privada Joviat, es van adscriure a la UdL per impartir els estudis conduents a l'obtenció del títol de DT, que van oferir a partir del curs 1997-1998. El Reial Decret 695/1998, de 24

⁶⁰² D 7/1998, de 7 de gener, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme de Manresa a la Universitat de Lleida (DOGC 2556, de 14 de gener de 1998).

⁶⁰³ D 8/1998, de 7 de gener, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme dels Pirineus a la Universitat de Lleida (DOGC 2556, de 14 de gener de 1998).

⁶⁰⁴ Informació extreta de la fitxa del centre que ha complimentat Jordi Vilaseca, director de l'Escola Joviat.

d'abril,⁶⁰⁵ homologava el títol de DT de l'EUT de Manresa, i el Reial Decret 696/1988, de 24 d'abril,⁶⁰⁶ homologava el de l'EUT dels Pirineus. El pla d'estudis, que tenia una càrrega lectiva de 200 crèdits, era bàsicament igual per als dos centres, llevat d'alguna assignatura optativa a la que es farà referència més endavant. Per aquesta raó es tractaran simultàniament en aquest treball.

Els plans d'estudis van ser modificats per la Resolució de 15 de novembre de 2000,⁶⁰⁷ que agrupava les assignatures optatives en un sol bloc.⁶⁰⁸

Atès que l'Escola de Turisme Joviat ja impartia els estudis de TEAT, quan la nova EUT de Manresa va implantar la DT els va extingir progressivament. El pla d'adaptació del TEAT a la DT es recull en el RD 695/1998. L'alumnat que s'hi acollia havia de cursar, fonamentalment, assignatures d'especialització turística i gastronòmica, i assignatures de gestió que no es tractaven anteriorment, com ara les vinculades a l'oci o al patrimoni cultural.

El pla d'estudis dels dos centres de Joviat (Taula 35) concentrava en el primer curs matèries troncales i obligatòries, i fins a segon no donava opció a les optatives i de lliure elecció.

Taula 35. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUT Joviat (UdL) i de l'EUT dels Pirineus (UdL)

Matèries	Troncales				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Crèdits	43,5	25,5	18,0	87,0	25,5	13,5	18,0	57,0	0,0	18,0	18,0	36,0	0,0	8,0	12,0	20,0	0,0	200,0

Font: Elaboració pròpia a partir dels RD 695 i 696/1988, de 24 d'abril, d'homologació del pla d'estudis.

TFC: Treball Final de Carrera. Matèria obligatòria.

Les EUT de Manresa i dels Pirineus ampliaven en un 11% els crèdits de la DT respecte al mínim exigít pel RD 604/1996, de 15 d'abril. Distribuïa un 44% dels crèdits en matèries troncales, un 29% en obligatòries, un 18% en optatives i un 10% en matèries de lliure elecció (Figura 8).

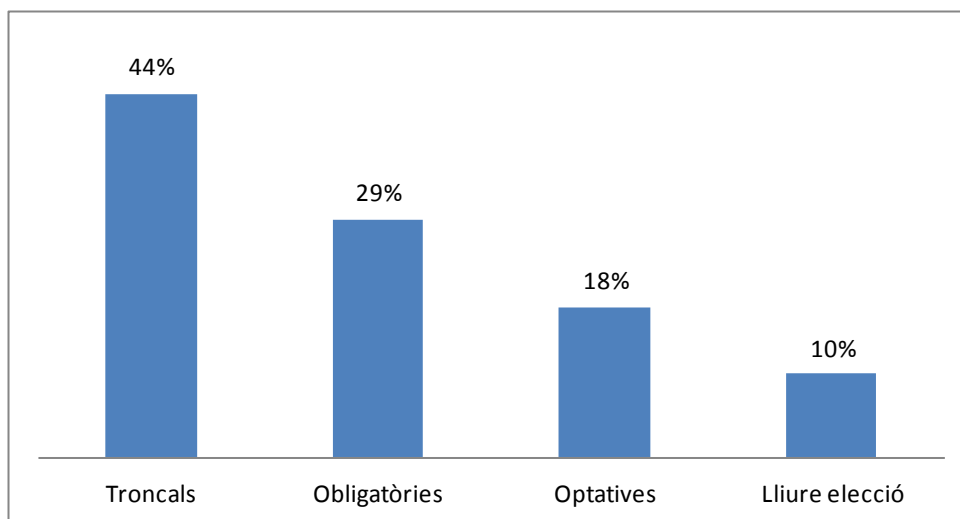
⁶⁰⁵ RD 695/1998, de 24 d'abril, pel qual s'homologa el títol de Diplomata en Turisme de l'Escola Universitària de Turisme de Manresa, adscrita a la Universitat de Lleida (BOE 119, de 19 de maig de 1998).

⁶⁰⁶ RD 696/1998, de 24 d'abril, pel qual s'homologa el títol de Diplomata en Turisme de l'Escola Universitària de Turisme dels Pirineus, adscrita a la Universitat de Lleida (BOE 119, de 19 de maig de 1998).

⁶⁰⁷ R de 15 de novembre de 2000, de la Universitat de Lleida, per la qual es fa pública la modificació del pla d'estudis homologat pel RD 965/1998 i pel 966/1998, de 24 d'abril, consistent en el canvi de les assignatures optatives en un sol bloc del pla d'estudis de Diplomata en Turisme de Manresa i Diplomata en Turisme dels Pirineus (BOE 303, de 19 de desembre de 2000).

⁶⁰⁸ Per a l'anàlisi de l'optativitat del pla d'estudis dels dos centres s'ha treballat amb la informació de la R de 15 de novembre de 2000.

Figura 8. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUT Joviat (UdL) i l'EUT dels Pirineus (UdL), per tipus de matèries

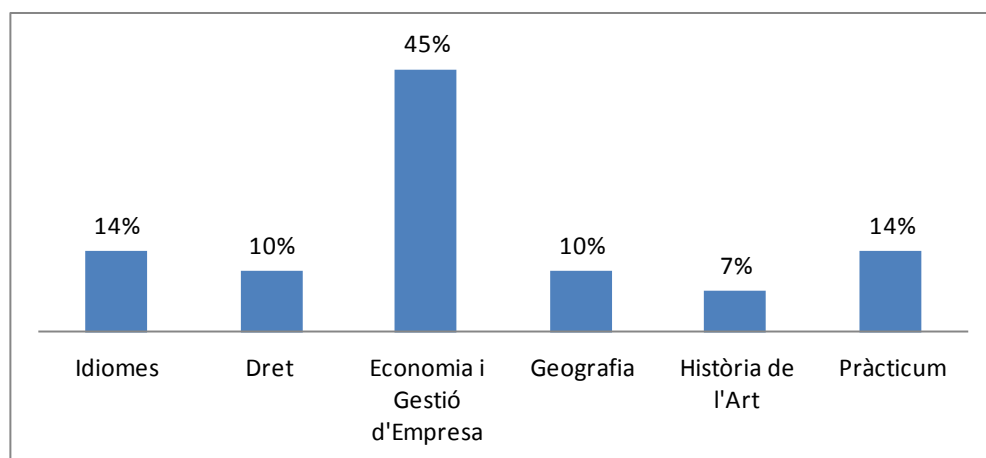

Font: Elaboració pròpia a partir dels RD 695 i 696/1988, de 24 d'abril, d'homologació del pla d'estudis.

Els idiomes —Anglès i Francès o Alemany— eren troncal i/o obligatoris durant els tres cursos de la carrera, i a tercer s'oferia l'opció d'un tercer idioma, a través de les matèries optatives. Les pràctiques en empreses eren obligatòries a segon i troncal a tercer. Els crèdits totals per a matèries optatives eren 36, repartits entre el segon i el tercer curs.

Pel que fa a la troncalitat (Figura 9), un 45% de les matèries feien referència a l'àmbit de l'Economia i la Gestió d'Empresa. Tant els Idiomes com el Pràcticum representaven un 14% de les matèries troncal —que suposaven una ampliació d'un 33% i un 20%, respectivament, respecte dels mínims exigits—, seguides per un 10% de les corresponents a l'àrea del Dret i de la Geografia. El 7% restant estava dedicat a l'àrea d'Història de l'Art.

Figura 9. Distribució de les matèries troncales de la DT de l'EUT Joviat (UdL) i l'EUT dels Pirineus (UdL), per àrees de coneixement

Font: Elaboració pròpia a partir dels RD 695 i 696/1988, de 24 d'abril, d'homologació del pla d'estudis.

Les matèries obligatòries —57 crèdits—, estaven majoritàriament dedicades als Idiomes (Taula 36). Aquest fet, que garantia les competències idiomàtiques de l'alumnat, suposava renunciar a garantir l'aprenentatge d'altres matèries per la via de l'obligatorietat i posava de manifest la importància que els hi atorgava Joviat.

Taula 36. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUT Joviat (UdL) i de l'EUT dels Pirineus (UdL)

Matèries obligatòries	Crèdits
Psicosociologia del Turisme	4,5
Idiomes	39
Turisme Cultural i Religió	9
Pràcticum	4,5
Total	57

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 695 i del RD 696/1988, de 24 d'abril, d'homologació del pla d'estudis.

L'àmplia oferta d'optativitat (Taula 37) donava opció —cursant 36 crèdits concrets dels 157 ofertats— a tres itineraris diferents d'especialització, idèntics per als dos centres: el de Gestió d'Empreses i Activitats Turístiques, el de Gestió d'Empreses, Allotjament i Restauració, i el de Planificació Turística.

Taula 37. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUT Joviat (UdL) i de l'EUT dels Pirineus (UdL)

Matèries optatives	Crèdits
Organització i Administració d'Allotjaments	6
Organització i Administració de la Restauració	6
Organització i Administració d'Empreses d'Intermediació	6
Geografia Turística Mundial	6
Llenguatges i Sistemes Informàtics	6
Equipaments i Instal·lacions en Empreses d'Allotjament i Restauració	6
Turisme i Desenvolupament	6
Animació Sociocultural Turística	6
Gestió de la Qualitat en les Empreses Turístiques	6
Gestió de la Qualitat en les Empreses d'Allotjament i Restauració	6
Introducció a la Gestió Financera	6
Comptabilitat de Costos	6
Gestió financera de l'Empresa Turística	6
Idiomes	6
Anàlisi de Balanços i Auditoria	6
Confeció i Comercialització de Productes	6
Dietètica i Gastronomia	6
Direcció i Producció de Processos de Cuina	6
Ecoturisme	6
Estadística	6
Gestió d'Instal·lacions en Empreses d'Oci	6
Gestió del Patrimoni Cultural	6
Introducció al Màrqueting	6
Introducció a l'Enologia	6
Noves Formes de Turisme. Turisme Industrial	6
Ordenació i Gestió d'Espais Turístics	6
Turisme Rural. Agroturisme	6
Turisme Urbà	6
Anàlisi Cultural Turístic	6
Total	174

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 695 i del RD 696/1988, de 24 d'abril, d'homologació del pla d'estudis.

Hi ha dues assignatures optatives del pla d'estudis de l'EUT de Manresa (RD 695/1998) que no constaven en la R de 15 de novembre de 2000: Equipaments i Instal·lacions en Empreses d'A&B,⁶⁰⁹ i Turisme Rural, Agroturisme. La resta eren idèntiques a les anteriorment ofertades. En el cas de l'EUT dels Pirineus, també es van deixar de fer dues assignatures respecte al pla d'estudis inicial (RD 696/1988): Noves formes de Turisme, Turisme d'Aventura, i Equipaments i Instal·lacions en Empreses d'A&B. En aquest cas, a més, a partir de la R de 15 de novembre de 2000 s'oferia una nova assignatura optativa: Noves Formes de Turisme, Turisme Industrial.

⁶⁰⁹ A&B significa aliments i begudes. És una forma comú d'expressió que prové de l'anglès F&B (*food and beverage*).

És important assenyalar que cap dels dos centres de Joviat exigia el TFC. En ambdós casos, el pla d'estudis atorgava crèdits per equivalència (fins a 66 crèdits) a pràctiques en empreses, institucions públiques i privades..., treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis, estudis realitzats en el marc de convenis internacionals subscrits per la Universitat, i altres activitats.

Era, doncs, un pla d'estudis que superava amb un 11% el nombre mínim de crèdits exigít, amb tres itineraris d'especialització a partir de les matèries optatives, i amb la major part dels crèdits obligatoris dedicats als idiomes.

5.4.1.3. *Informació complementària*

Com a complement a la informació sobre l'EUT de Manresa, destaca que disposava d'instal·lacions especialitzades, l'aula d'idiomes, l'aula de simulació i una zona d'aplicacions d'hoteleria. En l'àmbit dels estudis i la recerca comptava amb un programa de noves tecnologies aplicades al turisme i un de noves fórmules per a la viabilitat turística de les comarques d'interior. També tenia relacions amb el Gremi d'Hoteleria i Turisme del Bages.

L'EUT dels Pirineus tenia instal·lacions especialitzades, l'aula d'idiomes, l'aula de simulació i un seminari d'investigació. Pel que fa als estudis i la recerca tenia un programa de model de gestió i màrqueting per al desenvolupament del turisme rural, i un programa de noves fórmules per a la viabilitat turística de les comarques dels Pirineus. Tenia relacions amb el Gremi d'Hoteleria i Turisme de l'Alt Urgell.

També cal mencionar el Departament d'Orientació de l'Escola Joviat, la funció principal del qual era crear estructures de suport a la docència. Inclouïa, entre d'altres, l'orientació acadèmica i professional, i l'acció tutorial. A més, l'Escola Joviat fomentava la cultura emprenedora entre els estudiants a través del Projecte EMPRÈN.

5.4.2. *L'Escola Universitària de Turisme Terres de Lleida (UdL), de Lleida (623)*

L'Escola Universitària de Turisme Terres de Lleida (EUT Terres de Lleida), ubicada al carrer Cardenal Cisneros, 16 d'aquesta ciutat, prové de la reconversió de l'Escola de Turisme Terres de Lleida —un centre d'ensenyaments turístics especialitzats autoritzat per impartir els estudis de TEAT— en Escola Universitària.⁶¹⁰ L'entitat titular, que no té ànim de lucre, és la Cooperativa para la promoción de las enseñanzas turístico-

⁶¹⁰ O d'11 de juny de 1982, per la qual s'autoriza el canvi de titularitat i denominació del Centre no estatal d'Ensenyaments Turístics Especialitzats "Centre d'Estudis Tècnics Aplicats", de Lleida (BOE 162, de 8 de juliol de 1982). L'any 1999 es va traslladar, a Lleida, del carrer Cisneros al carrer Riu Besòs.

hoteleras Terres de Lleida S.C.C.L., que va néixer l'any 1981 amb l'única finalitat d'oferir estudis universitaris de Turisme amb qualitat i amb una constant adaptació als canvis que el sector demanava. Es tractava d'una Societat Cooperativa Catalana Limitada (SCCL), que va heretar l'estructura de la delegació que l'escola CETA de Barcelona tenia a Lleida des de l'any 1974, i va donar continuïtat al projecte de formació turística.⁶¹¹

L'adscripció de l'EUT Terres de Lleida a la UdL per impartir els estudis de DT, es va aprovar mitjançant el Decret 9/1998, de 7 de gener,⁶¹² que contemplava l'extinció progressiva dels estudis de TEAT que s'impartien fins aleshores a l'Escola de Turisme. La capacitat màxima autoritzada era de 240 alumnes en presència simultània.

5.4.2.1. Gènesi de la implantació dels estudis

L'Escola de Turisme Terres de Lleida va impartir els estudis de DT des del curs 1997-1998 fins el curs 2009-2010 (inclòs). A més, també impartia cursos de postgrau. Va iniciar el GT⁶¹³ el curs 2010-2011 —un any després de la seva implantació a d'altres centres adscrits—, integrada a la UdL i a preu públic.

5.4.2.2. El pla d'estudis

El Reial Decret 697/1998, de 24 d'abril,⁶¹⁴ homologava el pla d'estudis de l'EUT de Turisme Terres de Lleida, adscrita a la UdL, i preveia els mecanismes d'adaptació amb el TEAT.⁶¹⁵ També regulava la coexistència temporal dels dos plans d'estudis, atès que si bé el curs 1997-1998, el nou alumnat es matriculava a la DT, el de segon i tercer, i algun amb assignatures pendents de primer, encara cursava el TEAT. La convalidació de l'alumnat TEAT amb els tres anys aprovats però sense disposar de la prova d'avaluació final es podia realitzar el primer any en què es cursessin les assignatures del nou pla no convalidades, amb una limitació del nombre de places (el 30% de la capacitat d'un grup), subjectes a un sistema de preinscripció única per a tot Catalunya.

⁶¹¹ Davant la decisió de l'escola CETA de tancar la delegació de Lleida atès el baix rendiment econòmic, Celestí Roca (professor) va fer la proposta al professorat, al personal d'administració i de serveis i a l'alumnat de crear una cooperativa per continuar amb les activitats. Consultat a: http://www.oqua.udl.cat/export/sites/Oqua/modules/adjunts_informes_avaluacio/Informes_avaluacio_titulacions/04_0_EUT_D_Tur_Lle_2001_Intern.pdf [amb accés el 25 de febrer de 2013].

⁶¹² D 9/1998, de 7 de gener, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme Terres de Lleida a la Universitat de Lleida (DOGC 2556, de 14 de gener de 1998).

⁶¹³ O ECO/304/2012, de 3 d'octubre, per la qual s'implanten diversos estudis universitaris oficials de grau a la Universitat de Lleida (DOGC 6234, de 17 d'octubre de 2012).

⁶¹⁴ RD 697/1998, de 24 d'abril, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Terres de Lleida, adscrita a la Universitat de Lleida (BOE 119, de 19 de maig de 1998).

⁶¹⁵ Per tal de resoldre les assignatures no previstes en el pla d'adaptació es va crear una comissió de convalidació i/o adaptació, que havia d'actuar d'acord amb l'annex 1 del RD 1497/87, de 27 de novembre, modificat pel RD 1267/94, de 10 de juny.

Aquest alumnat havia de cursar 62 crèdits en total, la major part optatius i de lliure elecció.

Tal com succeïa en les altres escoles universitàries adscrites a la UdL, l'EUT de Turisme Terres de Lleida concentrava en el primer curs matèries troncales i obligatòries, i fins a segon no donava opció a les optatives i de lliure elecció (Taula 38).

Taula 38. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL)

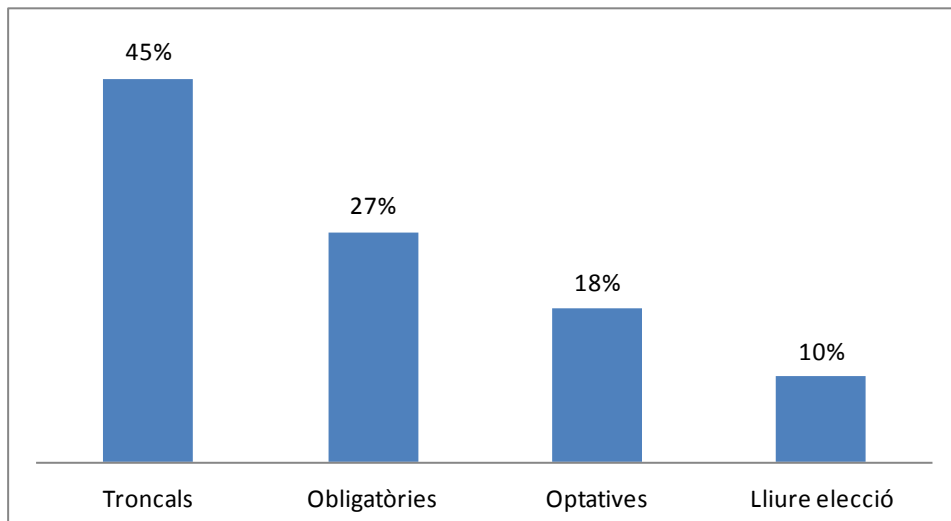
Matèries	Troncals				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	0,0	200,0
Crèdits	42,0	33,0	15,0	90,0	24,0	12,0	18,0	54,0	0,0	12,0	24,0	36,0	0,0	10,0	10,0	20,0	0,0	200,0

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 697/1998, de 24 d' abril, d'homologació del pla d'estudis.

TFC: Treball Final de Carrera. Matèria obligatòria.

La càrrega lectiva total, de 200 crèdits, ampliava en un 11% els crèdits de la DT respecte al mínim exigít pel RD 604/1996, distribuïnt un 45% dels crèdits en matèries troncales, un 27% en obligatòries, un 18% en optatives i un 10% en matèries de lliure elecció (Figura 10).

Figura 10. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL), per tipus de matèries

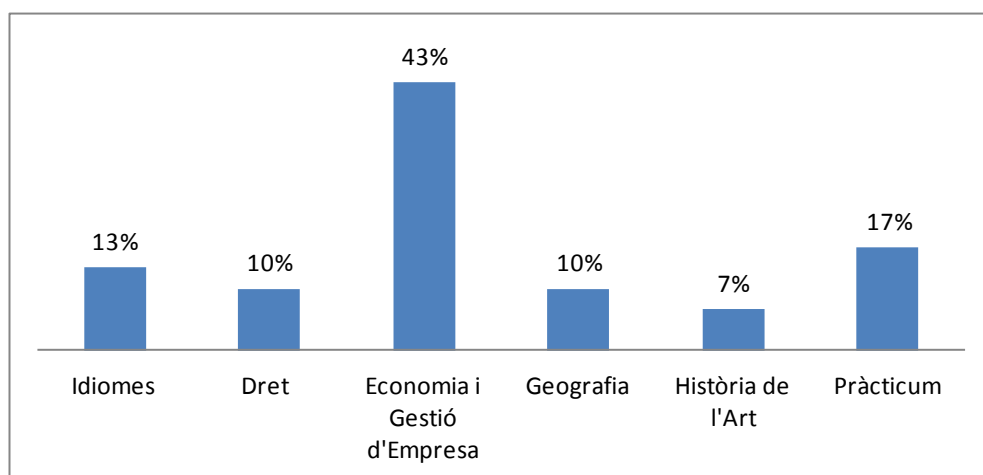

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 697/1998, de 24 d' abril, d'homologació del pla d'estudis.

Amb dotze crèdits troncales i 24 d'obligatoris, donava un pes considerable als Idiomes: obligatoris a primer —Anglès i Francès— i a tercer —Anglès i Alemany—, i troncales a segon —Anglès i Francès—. Les pràctiques en empreses eren troncales a segon i a tercer curs.

Pel que fa a aquesta troncalitat, ampliava els Idiomes en un 33% i el Pràcticum en un 50% respecte als mínims exigits, probablement fruit de l'experiència del TEAT i de la interpretació de les necessitats del sector. A la Figura 11 s'observa la distribució de les matèries troncales de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL), per àrees de coneixement.

Figura 11. Distribució de les matèries troncales de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL), per àrees de coneixement

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 697/1998, de 24 d' abril , d'homologació del pla d'estudis.

Les matèries obligatòries —54 crèdits— estaven majoritàriament dedicades als Idiomes (Taula 39). A diferència dels centres de Joviat, les pràctiques no eren obligatòries, i dedicava més crèdits a matèries de Dret i de Gestió Empresarial.

Taula 39. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL)

Matèries obligatòries	Crèdits
Psicosociologia del Turisme i de l'Oci	6
Estadística Turística	6
Dret Turístic	6
Idiomes	24
Introducció al Màrqueting	6
Aplicacions Tecnològiques a la Distribució del Producte Turístic	6
Total	54

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 697/199, de 24 d' abril, d'homologació del pla d'estudis.

L'oferta d'optativitat, detallada a la Taula 40, era una de les més baixes de tots els centres que van implantar la DT a Catalunya (72 cr.), després de l'EUT de Vic (60 cr.). A través de les assignatures optatives es contemplaven dos possibles itineraris d'especialització —que s'obtenien cursant 24 crèdits dels 36 optatius—: Direcció i Gestió Hotelera, i Intermediació Turística i Transport. En la primera especialitat s'hi van

incloure assignatures pràctiques de restauració, en els apartats de cuina i serveis, i d'animació turística. En la segona especialitat s'hi van incloure pràctiques en l'ús de mitjans electrònics de comercialització i reserves.

Taula 40. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUT Terres de Lleida (UdL)

Matèries optatives	Crèdits
Organització i Administració d'Allotjaments i Restauració	6
Geografia Turística Mundial	6
Organització i Administració d'Empreses d'Intermediació Turística	6
Turisme Rural i de Muntanya. Activitats a la Neu i Esports d'Aventura	6
Gestió de la Qualitat en Empreses d'Allotjament i Restauració	6
Control de Costos i Comptabilitat de Gestió Hotelera	6
Confeció i Comercialització del Producte Turístic	6
Ordenació i Gestió de l'Espai Turístic	6
Turisme Cultural i de Ciutat. Organització Tècnica de Congressos	6
Empreses de Transport de Viatgers	6
Producció de la Restauració	6
El Guia i la Informació Turística	6
Total	72

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 697/1998, de 24 d' abril, d'homologació del pla d'estudis.

L'EUT Terres de Lleida no exigia la realització d'un TFC i atorgava crèdits per equivalència (fins a 67 crèdits) a pràctiques en empreses, institucions públiques i privades, treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis, estudis realitzats en el marc de convenis internacionals subscrits per la Universitat, i altres activitats.

Era un pla d'estudis amb un 11% més de crèdits que el mínim exigit, amb dos itineraris d'especialització a partir de les matèries optatives, i amb gairebé la meitat dels crèdits obligatoris dedicats als Idiomes.

5.4.2.3. *Informació complementària*

L'EUT Terres de Lleida disposava d'una activa borsa de treball, tant per facilitar les pràctiques en empreses com la inserció laboral. El centre tenia cura de les relacions amb el sector turístic i amb l'Administració d'àmbit lleidatà i català, i estava representada a les principals associacions de formació turística de caire català i nacional.

Va participar en el primer pla pilot de l'AQU, iniciat pel DURSI l'abril del 2004, d'adaptació de les titulacions a l'EEES (AQU, 2005, novembre).

5.5. La Universitat Rovira i Virgili

La Universitat Rovira i Virgili (URV) va ser creada el 1991 pel Parlament de Catalunya,⁶¹⁶ a partir de centres universitaris ja existents. Es recuperava així la Universitat de Tarragona del s. XVI. És una institució pública d'ensenyament superior al servei de les comarques del sud de Catalunya i amb projecció internacional. Està compromesa amb el desenvolupament harmònic de la societat, a partir de la generació de coneixement i la formació de professionals i ciutadans implicats en la defensa de l'humanisme, el civisme i el respecte al medi ambient. Actualment es regeix pels Estatuts aprovats pel Decret 202/2003, de 26 d'agost.⁶¹⁷

La definició d'una estratègia global ha permès vertebrar el sistema de formació en tots els àmbits del coneixement, la recerca i la transferència de coneixement de la URV. La recerca es basa en 118 grups i onze centres i instituts d'investigació —propis i adscrits—, mentre que el coneixement generat es transfereix a la societat a través de les noves estructures de la Universitat, amb la participació de l'Administració i les empreses. Un exemple són els centres tecnològics i els parcs científics i tecnològics.

La recerca de qualitat esdevé un pilar fonamental de l'estratègia de la URV per contribuir a la configuració de l'Espai Europeu de Recerca. La política activa en tots els àmbits (personal, infraestructura, recursos, etc.) afavoreix el creixement dels recursos provinents de convocatòries competitives, tant europees com nacionals i estatals. També destaquen els resultats de la seva activitat investigadora i, en definitiva, la connexió entre la formació de postgrau i la transferència de coneixement. Aquesta política es complementa amb el suport als instituts d'investigació ja consolidats i l'impuls a la creació de nous centres.⁶¹⁸

La formació, la recerca i la transferència de coneixement especialitzat en Turisme han estat una aposta ferma de la URV, aposta que va culminar l'any 2010 amb la creació de la Facultat de Turisme i Geografia.

5.5.1. *L'Escola Universitària de Turisme Bettatur (URV), de Tarragona (721)*

Bettatur Escola de Turisme de la Costa Daurada, S.L., entitat titular de l'Escola de Turisme Bettatur, va néixer a Tarragona l'any 1985, amb l'objectiu d'impartir formació en Turisme. L'any 1988, l'Escola de Turisme Bettatur va esdevenir un centre autoritzat per

⁶¹⁶ L 36/1991, de 30 de desembre, de creació de la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 1541, de 15 de gener; BOE 44, de 20 de febrer de 1992).

⁶¹⁷ D 202/2003, de 26 d'agost, pel qual s'aprova l'Estatut de la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 3963, de 8 de setembre de 2003). (Correcció d'errades en el DOGC 3991, de 20 d'octubre de 2003).

⁶¹⁸ Consultat a: <<http://www.urv.cat/>> [amb accés l'1 de gener de 2013] i a la publicació del CIC (2010).

impartir els estudis de TEAT, mitjançant l'Ordre de 16 d'agost de 1987.⁶¹⁹ Amb la creació dels estudis de DT, l'entitat titular va signar un conveni d'adscripció a la URV en virtut del qual va reconvertir l'Escola de Turisme en l'Escola Universitària de Turisme Bettatur (EUT Bettatur) per impartir els esmentats estudis. L'Escola s'ubica a la via de l'Imperi Romà, 11, de Tarragona.

L'EUT Bettatur ofería títols privats en Direcció Hotelera i Direcció d'Empreses Intermediàries, com a complementaris a la DT. En el camp de la formació contínua, ofertava cursos de diversos idiomes, d'habilitats directives i de gestió d'empreses per a antic alumnat i empreses del sector.

5.5.1.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'adscripció de l'EUT Bettatur a la URV va ser aprovada pel Decret 59/1998 de 3 de març,⁶²⁰ que permetia una capacitat màxima de 223 alumnes en presència simultània. Aquest centre va impartir els estudis conduents a l'obtenció del títol de DT del curs 1997-1998 fins al 2008-2009,⁶²¹ al mateix temps que extingia progressivament els ensenyaments de TEAT (que havia impartit entre els cursos 1985-1986 i 1996-1997). Després de la DT no va oferir el GT.

5.5.1.2. *El pla d'estudis*

El Reial Decret 1423/1998, de 3 de juliol,⁶²² va homologar el títol de DT de l'EUT Bettatur, adscrita a la URV, amb una càrrega lectiva total de 180 crèdits. Com s'observa a la Taula 41 en l'estructura del pla d'estudis no es detalla el tipus de matèries per cursos, sinó el total.

Taula 41. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUT Bettatur (URV)

Matèries	Troncals			Obligatòries				Optatives			De lliure elecció			TFC				
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Curs																		
Crèdits				82,5				25,5				54,0				18,0	0,0	180,0

Font: Elaboració pròpia a partir dels RD 1423/1988, de 3 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

TFC: Treball Final de Carrera. Matèria obligatòria.

⁶¹⁹ O de 16 d'agost de 1988, per la qual s'autoritzen l'obertura i el funcionament de l'Escola de Turisme Bettatur com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 1037, de 31 d'agost de 1988).

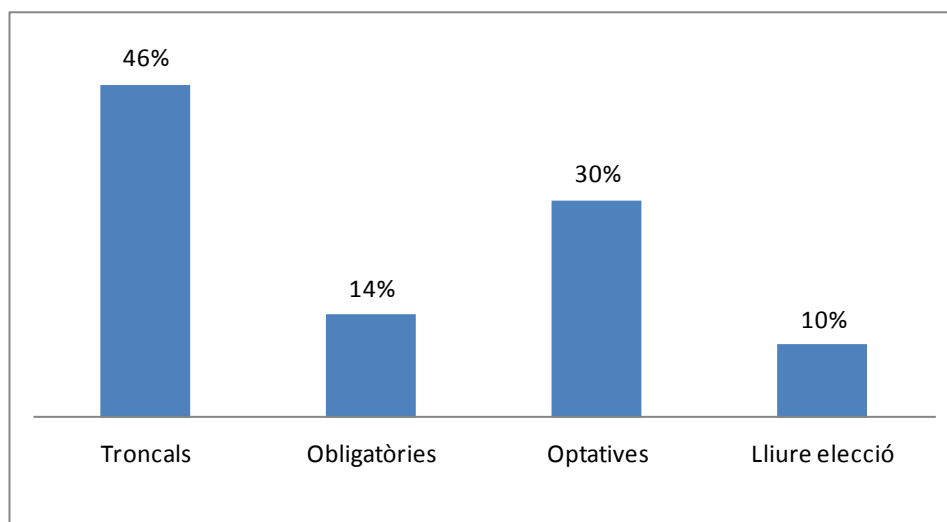
⁶²⁰ D 59/1998 de 3 de març, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme Bettatur a la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 2595, de 10 de març de 1998).

⁶²¹ El curs 2008-2009 va ser el darrer en què va oferir places de nou accés de la DT, que va impartir fins el curs 2010-2011.

⁶²² RD 1423/1998, de 3 de juliol, pel qual s'homologa el títol de Diplomant en Turisme de l'Escola Universitària de Turisme Bettatur, adscrita a la Universitat Rovira i Virgili, de Tarragona (BOE 179, de 28 de juliol de 1998).

A la Figura 12 es mostra la distribució percentual dels crèdits per tipus de matèries. Destaca el fet que les matèries obligatòries només representaven el 14% del total de la carrera i, en canvi, les optatives arribaven al 30%.⁶²³

Figura 12. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUT Bettatur (URV), per tipus de matèries

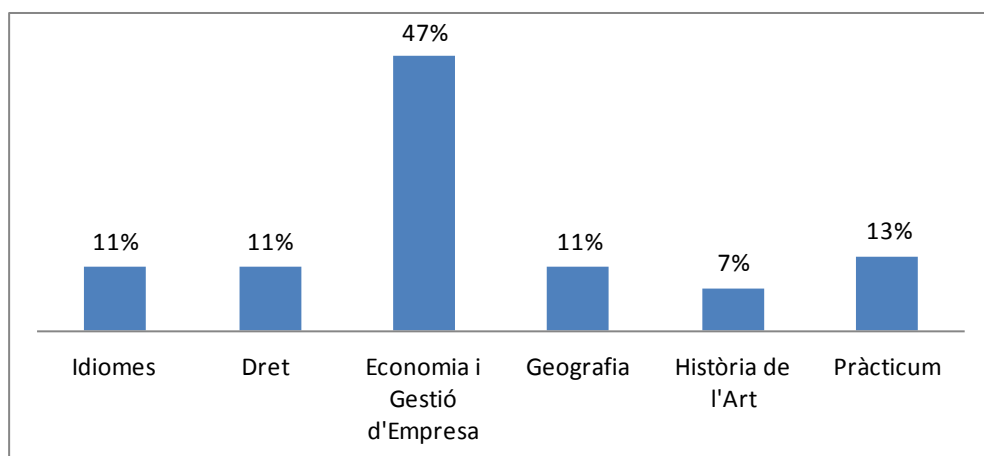
Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1423/1998, de 3 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

Els Idiomes tenien un pes elevat a l'EUT Bettatur, ja que oferia tres nivells d'Anglès, Francès i Alemany. Francès I i Alemany I eren troncal, i Anglès I era obligatòria. A més, 54 cr. de matèries optatives podien dedicar-se a intensificar aquests idiomes, iniciar l'Italià i fer intercanvis amb l'estranger. En total es podien cursar 72 crèdits d'Idiomes, el que suposava el 40% del total de la carrera. Per a les pràctiques, considerades com a troncal, no s'especificava el curs de realització. Els 10,5 crèdits de Pràcticum representaven el 6% de la carrera a l'EUT Bettatur, la meitat que en els altres centres de la URV.

En canvi, des de la perspectiva de la troncalitat, els Idiomes representaven un 11% i el Pràcticum, un 13%. Aquesta és l'única troncal que l'EUT Bettatur va ampliar respecte als mínims, passant de 9 crèdits a 10,5. A la Figura 13 podem veure com quedaven distribuïdes les matèries troncal en les diferents àrees de coneixement.

⁶²³ La distribució dels crèdits per tipus de matèries de l'EUT Bettatur (URV) és molt similar a la de l'EUHT CETT-UB.

Figura 13. Distribució de les matèries troncales de la DT de l'EUT Bettatur (URV), per àrees de coneixement

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1423/1998, de 3 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

Pel que fa a les matèries obligatòries, l'EUT Bettatur només ofería 25,5 crèdits, dels quals nou eren d'Idiomes (Taula 42).

Taula 42. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUT Bettatur (URV)

Matèries obligatòries	Crèdits
Geografia i Història del Turisme	6
Gestió de Recursos Humans	4,5
Dret i Legislació II	6
Idiomes	9
Total	25,5

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1423/1998, de 3 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

Les matèries optatives es dividien en tres blocs diferenciats, de 54 crèdits cadascun: els Idiomes, la Gestió de les Empreses Turístiques i les Activitats Turístiques (Taula 43). No obstant això, el pla d'estudis no contemplava itineraris d'especialització.

Taula 43. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUT Bettatur (URV)

Matèries optatives	Crèdits
Idiomes	54
Gestió d'Empreses Turístiques	54
Activitats Turístiques	54
Total	162

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1423/1998, de 3 de juliol, d'homologació del pla d'estudis.

És interessant remarcar que l'EUT Bettatur no exigia el TFC i que atorgava, per equivalència, crèdits a treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis, i a estudis realitzats en el marc de convenis internacionals subscrits per la Universitat.

Es tractava, doncs, d'un pla d'estudis molt obert atesa l'optativitat i, per la mateixa raó, amb poca definició dels perfils de sortida.

5.5.1.3. *Informació complementària*

L'EUT Bettatur disposava d'instal·lacions i equipaments com ara la biblioteca —dotada amb un ampli fons bibliogràfic, que disposava de sales dedicades a la lectura i a l'estudi—, les aules d'Informàtica —dues sales condicionades amb equipaments informàtics i connexió a Internet—, i la cafeteria-bar, espai de lleure i relació.

Al llarg de la seva història va realitzar diversos estudis de recerca, entre els quals destacava l'Estudi del Perfil del Visitant de Tarragona. No disposava de convenis internacionals, però en canvi tenia convenis de col·laboració amb diverses associacions del sector a la província de Tarragona, i era membre d'ANESTUR.

Els últims estudis d'inserció laboral corresponents a l'any 2008 xifraven en un 93% la inserció laboral de l'alumnat de l'EUT Bettatur en el primer any posterior a la finalització de la DT.

Cal mencionar que el centre va començar el procés d'adaptació a l'EEES amb treballs diversos a nivell intern, però davant la impossibilitat d'accedir a l'acreditació del grau per incompliment del requisit de comptar amb un mínim de 30 alumnes de primera matrícula, ja no el va continuar. No va implantar els crèdits europeus a la DT.

No disposava de distintius de qualitat ni atorgava beques o premis als estudiants. Tampoc tenia una associació d'antic alumnat.

5.5.2. *L'Escola Universitària de Turisme i Oci (URV), de Vila-seca (723)*

La URV va crear l'Escola Universitària de Turisme i Oci (EUTO) amb l'objectiu d'augmentar la seva oferta docent i implantar els estudis conduents a l'obtenció del títol de DT (Ordre UNI/315/2003, de 10 de juliol).⁶²⁴ L'Ajuntament de Vila-seca va apostar per impulsar el centre des del primer dia.⁶²⁵ El curs 2002-2003 va oferir els estudis de DT a preu públic, un any després que ho fes la UdG.

⁶²⁴ O UNI/315/2003, de 10 de juliol, per la qual es crea l'Escola Universitària de Turisme i Oci, i s'hi implanten els estudis conduents a l'obtenció del títol de Diplomata o Diplomada en Turisme a la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 3926, de 16 de juliol de 2003).

⁶²⁵ L'any 1999 es va crear la Fundació d'Estudis Turístics Costa Daurada, que va permetre generar un marc de confiança entre el sector turístic i la universitat, i va facilitar que s'implantessin els estudis universitaris de Turisme a Vila-seca. Els membres del patronat de la Fundació són la URL, Port Aventura SA, La Caixa, i diverses associacions empresarials, cambres oficials de Comerç i patronats de turisme de la demarcació. Consultat a: <http://www.pct-turisme.cat/cat/innovacio_fetcd.html> [amb accés l'1 de gener de 2013].

L'EUTO (URV) inicialment estava ubicada a l'antic edifici del Conservatori Municipal de Música de Vila-seca, al carrer Sant Pere, 25, i posteriorment va passar a un edifici de nova construcció, al campus educacional i esportiu de la URV situat al mateix municipi, al carrer de Joanot Martorell, al costat de l'avinguda de l'Alcalde Pere Molas, que connecta Vila-seca amb Salou.

L'EUTO té com a visió esdevenir un centre de formació de referència internacional per al foment i la millora professional, especialitzada en les activitats turístiques i d'oci i, des del curs 2009-2010, en les activitats de planificació i gestió territorial. D'aquesta manera pretén contribuir significativament al lideratge de Catalunya i de Tarragona en el sector turístic i de generar mecanismes per a una millor implantació territorial de les activitats econòmiques en el territori.⁶²⁶ L'EUTO és membre de la Xarxa INTUR.

5.5.2.1. Gènesi de la implantació dels estudis

L'EUTO (URV) va néixer el curs 2001-2002 amb la vocació de ser una institució de referència en l'àmbit de la creació i la transmissió de coneixement en el sector del turisme i de l'oci. Va implantar els estudis de la DT (Ordre UNI/315/2003, de 10 de juliol) des del curs 2002-2003 fins el curs 2008-2009 (el darrer any de nou accés). El curs 2009-2010 va iniciar els estudis de GT i també va incorporar els de grau de Geografia.

Segons s'indica en la Memòria de l'ESCOLA UNIVERSITÀRIA DE TURISME I OCI DE LA URV [EUTO]. (2011), el desplegament del nou mapa d'ensenyaments derivat de l'EEES ha implicat la implantació en el centre de titulacions a tots els nivells formatius universitaris: graus, màsters i doctorats, i la vinculació amb la recerca. El curs 2007-2008, el centre va organitzar, en coordinació amb la UdG, el Màster Oficial Interuniversitari en Direcció i Planificació del Turisme,⁶²⁷ de dos anys de durada, que va començar la seva extinció a partir del curs 2010-2011.

El curs 2009-2010 va iniciar els estudis de GT⁶²⁸ i també va incorporar els de grau de Geografia. Per tal d'adequar la denominació del centre a les noves funcions, es va canviar la denominació d'EUTO de la URV per la de Facultat de Turisme i Geografia (curs 2011-2012)⁶²⁹. A partir del curs 2010-2011, la Facultat ofereix el Màster de Tècniques d'Anàlisi i Innovació Turística, i el Programa de Doctorat en Turisme i Oci.

⁶²⁶ Consultat a: <<http://www.ftg.urv.cat/facultat/politicadequalitat.html>> [amb accés l'1 de gener de 2013].

⁶²⁷ Consultat a: <<http://www.ftg.urv.cat/ensenyaments/index.html>> [amb accés el 2 de març de 2013].

⁶²⁸ O IUE/444/2010, de 3 de setembre, per la qual s'implanten diversos estudis universitaris oficials de grau a la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 5717, de 17 de setembre de 2010). El calendari d'extinció del pla d'estudis de la DT es pot consultar a: <http://www.urv.cat/gestio_academica/plans/calendari_implantacio_extincio_m1_3.html> [amb accés el 9 de març de 2013]. L'extinció del pla va començar el curs 2009-2010.

⁶²⁹ Consultat a: <<http://www.ftg.urv.cat/facultat/memoriaanual/index.html>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

5.5.2.2. El pla d'estudis

El pla d'estudis de la DT de l'EUTO de la URV va ser establert mitjançant la Resolució de 4 de juny de 2003⁶³⁰ i homologat pel Reial Decret 1255/2003, de 3 d'octubre.⁶³¹ La càrrega lectiva total era de 180 crèdits, coincidint amb el mínim exigint pel RD 604/1996.

A la Taula 44 es mostra la configuració del pla d'estudis, per matèries i per cursos. S'observa que, fins a segon, no s'impartien matèries optatives i de lliure elecció i que a tercer no hi havia oferta de matèries d'obligatòries.

Taula 44. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUTO (URV)

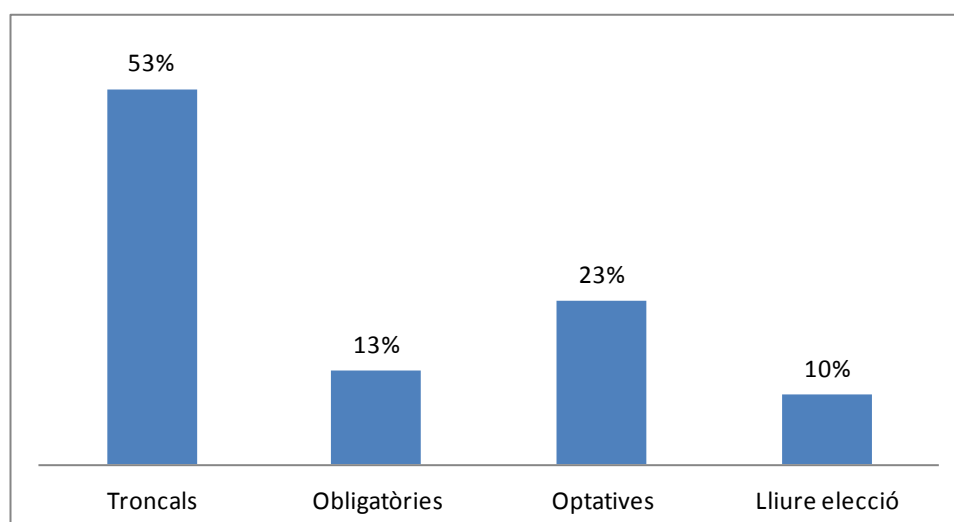
Matèries	Troncals				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Crèdits	48,0	18,0	30,0	96,0	12,0	12,0	0,0	24,0	0,0	18,0	24,0	42,0	0,0	12,0	6,0	18,0	0,0	180,0

Font: Elaboració pròpia a partir dels RD 1255 /2003, 3 d'octubre, d'homologació del pla d'estudis.

TFC: Treball Final de Carrera. Matèria obligatòria.

El 53% dels crèdits eren troncal, el 13% obligatoris, el 23% optatius i el 10% de lliure elecció (Figura 14). Amb aquesta composició s'intentava garantir més de la meitat de la carrera a través de la troncalitat.

Figura 14. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUTO (URV), per tipus de matèries

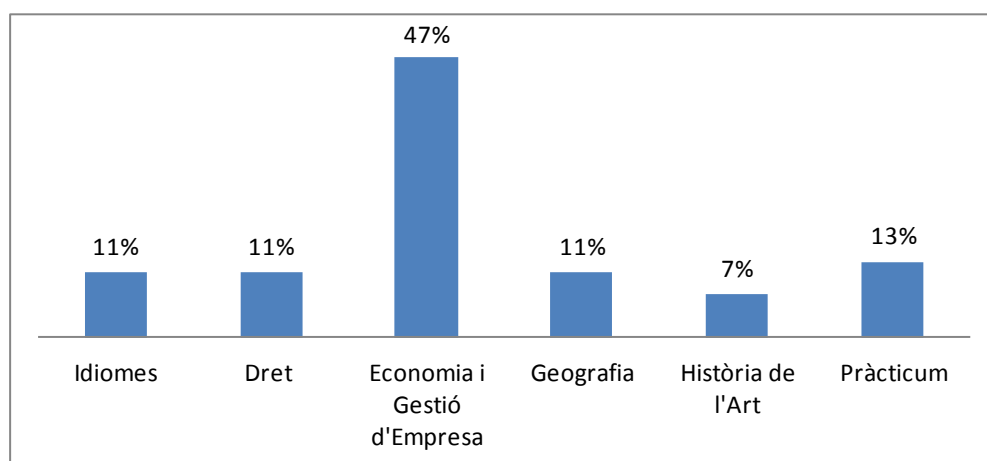
Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1255/2003, de 3 d'octubre, d'homologació del pla d'estudis.

⁶³⁰ R de 4 de juny de 2003, de la Universitat Rovira i Virgili, de Tarragona, per la qual s'estableix el pla d'estudis de Diplomant en Turisme, que s'imparteix a l'Escola Universitària de Turisme i Oci (BOE 164, de 10 de juliol de 2003).

⁶³¹ RD 1255/2003, de 3 d'octubre, pel qual s'homologa el títol de Diplomant en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme i Oci, de la Universitat Rovira i Virgili, de Tarragona (BOE 247, de 15 d'octubre de 2003). Informació sobre el pla d'estudis de l'EUT i Oci de la URV consultada a: <http://www.urv.cat/estudis/1er_i_2n_cicle/es_turisme.html> [amb accés l'1 de gener de 2013].

És interessant destacar que l'EUTO (URV), malgrat que no incrementava el nombre de crèdits respecte els mínims establerts en el RD 604/1996, sí augmentava en un 8% la càrrega lectiva de les matèries troncal. En concret, s'incrementava en un 33% els crèdits d'Idiomes, Dret, Organització i Gestió d'Empresa, Geografia i Pràcticum. El Pràcticum, que consistia en una estada de 170 hores en entitats del sector a segon i tercer curs, es va iniciar l'any següent d'iniciar-se la DT. A la Figura 15 s'observa com quedava la distribució percentual de les matèries troncal.

Figura 15. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EUTO (URV)

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1255/2003, de 3 d'octubre, d'homologació del pla d'estudis.

La dedicació a les matèries obligatòries era de 24 crèdits (Taula 45), que en aquest cas no contemplaven Idiomes ni el Pràcticum, ni l'exigència d'un TFC. Dels tres centres de la URV, l'EUTO (URV) és el que presentava menys matèries optatives (120 crèdits en front dels 144 del Campus Terres de l'Ebre i els 162 de l'EUT Bettatur).

Taula 45. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUTO (URV)

Matèries obligatòries	Crèdits
Estadística i Tècniques d'Anàlisi de l'Activitat	
Turística	6
Economia del Turisme	6
Geografia de Destins Turístics i d'Oci	6
Sociologia del Turisme i de l'Oci	6
Total	24

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1255/2003, de 3 d'octubre, d'homologació del pla d'estudis.

Els estudiants podien escollir entre les diferents assignatures optatives (Taula 46) que s'oferien en cada curs, i que representaven un 23% del total de la carrera (Figura 14). A través de l'optativitat, l'EUTO (URV) proposava tres itineraris concrets d'especialització: Gestió d'Empreses d'Allotjament i Restauració, Gestió d'Empreses de Viatges i

Turisme, i Gestió d'Activitats i Espais Turístics i d'Oci. L'alumnat que superava algun d'aquests itineraris podia obtenir, un cop acabada la carrera, i addicionalment al títol oficial de DT, un títol propi de la URV, el Diploma d'Especialitat de Pregrau, que certificaria la seva especialització.⁶³²

Taula 46. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUTO (URV)

Matèries optatives	Crèdits
Gestió i Processos de Producció en Hoteleria	6
Gestió i Processos de Producció en Restauració	6
Gestió i Processos de Producció d'AAVV	6
Gestió i Processos de Producció en Instal·lacions d'Oci	6
Organització de Viatges	6
Turisme, Economia i Medi Ambient	6
Gestió de la Qualitat Turística	6
Gestió Financera de les Empreses Turístiques	6
Idiomes	12
Tècniques d'Animació Turística	6
Gestió i Interpretació del Patrimoni	6
Noves Formes de Turisme	6
Guia i Creació d'Itineraris	6
Activitats Recreatives en Espais Naturals	6
Gestió de la Comunicació i de la Informació	6
Atenció al Client	6
Estudi en el Marc de Convenis Internacionals	6
Organització i Gestió de Destins Turístics	6
Disseny de Productes Turístics	6
Total	120

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1255/2003, de 3 d'octubre, d'homologació del pla d'estudis.

L'EUTO exigia el coneixement de dos idiomes, que considerava fonamentals en el sector turístic: l'Anglès i el Francès o l'Alemany. A més, es podia estudiar un tercer idioma optatiu. Els nivells de sortida equivalien, per a l'Anglès, al cinquè de l'Escola Oficial d'Idiomes, i per al Francès o l'Alemany, al tercer.

El pla d'estudis mencionava que s'atorgaven, per equivalència, crèdits a pràctiques en empreses, institucions públiques o privades,..., i a estudis realitzats en el marc de convenis internacionals subscrits per la Universitat.

Així, doncs, era un pla d'estudis destinat a cobrir les necessitats del sector turístic en les diferents àrees d'orientació professional, a través de l'especialització que proposava. A més, no demanava el TFC.

⁶³² Consultat a: <http://www.urv.cat/estudis/1er_i_2n_cicle/turisme.html> [amb accés el 2 de gener de 2013].

5.5.2.3. Informació complementària

En l'àmbit de la recerca cal destacar molt especialment el PCTTO, situat al campus Vila-seca de la URV,⁶³³ i comentat en l'apartat 3.6.2.1.c.. Cal fer esment també als grups de recerca de la URV especialitzats en el turisme i l'oci. En concret, dins del del Departament de Geografia, el Grup de Recerca d'Anàlisi Territorial i Estudis Turístics (GRATET) analitza com les activitats turístiques i recreatives incideixen en la transformació del paisatge, en l'organització del territori i en la generació de noves formes de desenvolupament a escala local i regional.⁶³⁴ A més, adscrit al Departament de Gestió d'Empresa, el Grup d'Investigació Qualitativa en els Mercats d'Oci i les seves Organitzacions (QUALOCIO) analitza, des d'una perspectiva interdisciplinària i fonamentalment qualitativa, les diferents vessants de l'oci i de la cultura a la societat actual.⁶³⁵

Els intercanvis universitaris d'alumnat per completar la seva formació eren un dels objectius de l'EUTO, que mantenia convenis específics amb diferents universitats espanyoles i internacionals.

L'EUTO, a més, per tal de garantir el nivell de sortida d'idiomes dels DT, posava a disposició de l'alumnat cursos no obligatoris oferts pel Servei Lingüístic de la URV, integrats en l'horari docent i computables com a crèdits de lliure elecció.

Pel que fa a les principals col·laboracions amb el sector turístic, cal destacar les que va establir amb l'Associació d'Empresaris d'Hostaleria de la Província de Tarragona, l'Ajuntament de Vila-seca, Port Aventura i el PCTO. A més, l'EUTO sempre ha procurat mantenir una estreta cooperació entre l'empresa i la Universitat. De fet, l'objectiu de la proposta educativa de l'EUTO (URV), actualment Facultat de Turisme i Geografia, és ser d'utilitat per a indústria turística amb vista a l'ocupabilitat dels seus estudiants, als quals prepara en diferents àmbits d'especialització. L'EUTO disposa del Servei de Borsa de Treball de la URV.

Un altre aspecte distintiu de l'EUTO és l'orientació acadèmica de l'estudiant, un element clau que ha desenvolupat a través del Pla d'Acció Tutorial.⁶³⁶ Amb la tutoria, que també inclou jornades, seminaris i cursos, l'EUTO vol potenciar una formació integral seguint

⁶³³ Consultat a: <<http://www.pct-turisme.cat/cat/>> [amb accés el 2 de gener de 2013].

⁶³⁴ Consultat a: <<http://www.urv.cat/dgeo/gratet/index.html>> [amb accés el 2 de gener de 2013].

⁶³⁵ Consultat a: <<http://qualocio.cerhum.es/acerca-del-grupo>> [amb accés el 2 de gener de 2013].

⁶³⁶ Consultat a: <http://www.urv.cat/estudis/espai_europeu/urv_eees/pat.html> [amb accés el 2 de gener de 2013].

els criteris de l'EEES. D'altra banda, la URV atorga diferents tipus de beques per a l'alumnat de nou accés i per a l'alumnat amb estudis iniciats.⁶³⁷

L'EUTO va participar en el primer pla pilot de l'AQU —iniciat pel DURSI l'abril del 2004— d'adaptació de les titulacions a l'EEES (AQU, 2005, novembre). Pel que fa al Sistema Intern de Garantia de Qualitat, basat en la millora contínua, és comú per a tots els ensenyaments de la URV definits l'any 2007, i s'adapta a les característiques de cada centre. Els processos van ser definits pel grup de treball entre la Unitat de Qualitat i Planificació de la URV i els centres pilot, la Facultat de Química i la Facultat de Turisme i Geografia, en la convocatòria d'AUDIT 2007. AQU Catalunya va avaluar positivament el sistema l'any 2009.

5.5.3. *El Centre Universitari Doctor Manyà (URV), posteriorment Campus Terres de l'Ebre (URV), de Tortosa (724)*

La Fundació Privada Universitària Doctor Manyà, constituïda formalment el 14 de març de 1996 per l'Ajuntament de Tortosa i el Consell Comarcal del Baix Ebre, va ser classificada com a fundació benèfica de tipus docent i amb fins científics. Tenia com a objectius la promoció, la creació i la gestió de centres d'ensenyament superior a les comarques de l'Ebre, adscrits o integrats a les universitats públiques o privades de Catalunya i d'acord amb la legislació específica vigent.⁶³⁸

L'any 1997, la Fundació Privada Universitària Doctor Manyà va crear, al carrer Camí de Betània, 5, de Tortosa, l'Escola Universitària de Ciències Empresarials Dr. Manyà, adscrita a la URV, segons el Decret 61/1998, de 3 de març,⁶³⁹ per impartir els estudis conduents a l'obtenció del títol de Diplomat en Ciències Empresarials a Tortosa. Quan la Fundació va voler ampliar l'oferta educativa i implementar els estudis de DT, va sol·licitar a la URV el canvi de denominació del centre pel de Centre Universitari Doctor Manyà.

El curs 2005-2006, la URV de les Terres de l'Ebre va començar a funcionar com a campus i va integrar les escoles universitàries, fins llavors adscrites. A partir d'aquell moment, els estudis de DT es van oferir a preu públic en el Campus Terres de l'Ebre.⁶⁴⁰

⁶³⁷ Consultat a: <http://www.urv.cat/futurs_estudiants/1er_i_2n_cicle/que_fer_per_estudiar_urv/beques_ajuts.htm> [amb accés el 2 de gener de 2013].

⁶³⁸ Consultat a: <http://www.ccfundacions.cat/index.php?option=com_directori&task=fitxa&id=896> [amb accés l'1 de gener de 2013].

⁶³⁹ D 61/1998, de 3 de març, pel qual s'autoritza l'adscripció de l'Escola Universitària de Ciències Empresarials Doctor Manyà a la URV (DOGC 2595, de 10 de març de 1998).

⁶⁴⁰ El gener de 2009 la Generalitat de Catalunya va aprovar una inversió de 15M€ per construir el nou edifici del campus Terres de l'Ebre, a l'Avinguda Remolins, 13-15, de Tortosa. Consultat a: <http://wwwa.urv.cat/noticies/diari_digital/cgi/principal.pl?fitxer=noticies/noticia008407.htm> [amb accés l'1 de gener de 2013].

Es va modificar la denominació del centre, que de Centre Universitari Doctor Manyà va passar a anomenar-se Campus Terres de l'Ebre. A la preinscripció universitària del 2005 apareixia com a Turisme Campus Terres de l'Ebre, amb el mateix codi que anteriorment (724).

5.5.3.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

El Centre Universitari Doctor Manyà va rebre l'autorització per implantar els estudis conduents a l'obtenció del títol de DT mitjançant l'Ordre UNI/477/2003, de 27 de novembre.⁶⁴¹ Va iniciar els estudis de la DT el curs 2002-2003. Com s'ha explicat anteriorment, el curs 2005-2006 es va integrar a la URV i va passar a oferir els estudis a preu públic, al Campus Terres de l'Ebre (el 2008-2009 va ser el darrer curs amb oferta de nou accés a la DT al citat campus). Aquest centre no va implantar el GT. En principi, els estudis de Turisme que s'impartien s'havien d'integrar en el grau d'Administració i Direcció d'Empreses, com una menció o especialització.⁶⁴²

5.5.3.2. *El pla d'estudis*

El pla d'estudis del Centre Universitari Doctor Manyà (URV), establert en la Resolució de 9 de gener de 2004,⁶⁴³ va ser aprovat pel Reial Decret 1414/2004, d'11 juny.⁶⁴⁴ La seva configuració del pla d'estudis era la mateixa que la de l'EUTO de la URV (Taula 44).

En el cas de la distribució dels crèdits per tipus de matèries hi havia una variació respecte a l'EUTO (URV) pel que feia als Idiomes optatius. El Centre Universitari Doctor Manyà ofería 36 crèdits optatius d'Idiomes en lloc dels 12 de l'EUTO (aquesta és l'única diferència en l'optativitat entre els dos centres, que no queda reflectida en la Taula 46). L'alumnat podia arribar a cursar 60 crèdits d'Idiomes entre matèries troncales i optatives, dada que representava un 27% del total de la càrrega lectiva de la DT. En qualsevol cas, la distribució total dels crèdits per tipus de matèries coincidia amb la de l'EUTO (Figura 14), així com la distribució de les matèries troncales de la DT per àrees de coneixement (Figura 15) i de les matèries obligatòries del pla d'estudis (Taula 45).

⁶⁴¹ O UNI/477/2003, de 27 de novembre, per la qual es dona conformitat a la nova denominació del Centre Universitari Doctor Manyà, adscrit a la Universitat Rovira i Virgili, i s'hi aprova la implantació dels estudis de Diplomant o Diplomada en Turisme (DOG 4025, de 5 de desembre de 2003).

⁶⁴² Aquesta especialització no consta en el pla d'estudis consultat a:

<http://www.urv.cat/gestio_academica/plans/ciencies_socials_juridiques/ade_grau_mencio.html> [amb accés l'1 de gener de 2013].

⁶⁴³ R de 9 de gener de 2004, de la Universitat Rovira i Virgili, per la qual s'estableix el pla d'estudis de Diplomant en Turisme, que s'imparteix en el Centre Universitari Doctor Manyà (centre adscrit) (BOE 77, de 30 de març de 2004).

⁶⁴⁴ RD 1414/2004, d'11 juny, pel qual s'homologa el títol de Diplomant en Turisme, del Centre Universitari Doctor Manyà, adscrit a la Universitat Rovira i Virgili, de Tarragona (BOE 156, de 29 de juny de 2004).

El pla d'estudis tenia, doncs, itineraris d'especialització com els de l'EUTO, que reforçaven l'ensenyament dels Idiomes a través de l'optativitat, i contemplava l'adaptació del TEAT a la DT.

5.5.3.3. Informació complementària

L'alumnat del Campus Terres de l'Ebre podia assolir el nivell de Francès i Alemany a través de l'Escola Oficial d'Idiomes, amb seus a Tortosa i Amposta.

5.6. La Universitat de Girona

La Universitat de Girona (UdG),⁶⁴⁵ amb seu en aquesta ciutat, és una institució que s'integra en el sistema d'universitats públiques catalanes, que cerca l'excel·lència en la docència i en la recerca en diferents camps del saber, i que participa en el progrés i el desenvolupament de la societat mitjançant la creació, transmissió, difusió i crítica de la Ciència, la Tècnica, les Humanitats, les Ciències Socials i les Arts. La UdG està arrelada al país i a la cultura catalana i és un dels principals motors econòmics i culturals del seu entorn. Al mateix temps, expressa la vocació d'universalitat i d'obertura a totes les tradicions, avenços i cultures. Tal com indica el CIC (2010,12),

La Universitat de Girona es presenta com un conjunt homogeni en el qual la relació entre el professorat i els estudiants és àgil, directa i personalitzada, amb edificis que recuperen antigues construccions civils i religioses com a nuclis universitaris, i amb un campus de nova factura integrat en un entorn d'espais verds.

La implantació del Parc Científic i Tecnològic permet una relació més dinàmica amb el món empresarial, per tal que la transferència del coneixement i la relació amb la xarxa productiva del país sigui més dinàmica.

La UdG, hereva de l'anomenat Estudi General, creat el 1446, va ser clausurada l'any 1717 a causa del Decret de Nova Planta i de la pèrdua d'identitat política de Catalunya. Durant els anys seixanta del passat s. XX es van crear el Col·legi Universitari de Girona i l'Escola Politècnica Superior, amb dependència de la UAB i de la UPC, respectivament. Posteriorment es va recuperar l'Estudi General i, finalment, la nova UdG va ser creada l'any 1991 per la Llei 35/1991, de 30 de desembre de 1991.⁶⁴⁶ Els Estatuts de la UdG estan regulats pel Decret 200/2003, de 26 d'agost.⁶⁴⁷

La UdG ha tingut un rol destacat en la implantació dels estudis de DT a Catalunya, com a conseqüència de l'adscripció de l'EOTC, l'any 1997, i la seva posterior integració,

⁶⁴⁵ Consultat a: <<http://www.udg.edu/coneix/LaUdG/tabid/1156/language/ca-ES/Default.aspx>> [amb accés el 22 d'abril de 2011].

⁶⁴⁶ L 35/1991, de 30 de desembre, de creació de la Universitat de Girona (DOGC 1541, de 15 de gener; BOE 54, de 3 de març).

⁶⁴⁷ D 200/2003, de 26 d'agost, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat de Girona (DOGC 3963, de 8 de setembre de 2003). (Modificats per l'ACORD GOV/94/2011, de 7 de juny de 2011).

l'any 2001, amb el nom d'EUT —la qual es va transformar en la Facultat de Turisme,⁶⁴⁸ l'any 2007—. A més, l'any 1998, i a fi de donar cobertura universitària per impartir els nous estudis de DT als centres privats de Catalunya adscrits a l'EOTC que ja oferien els estudis de TEAT i que no s'havien adscrit a cap altra universitat catalana, la UdG en va adscriure cinc, tots ells fora de la seva demarcació: quatre a Barcelona —l'EUT Mediterrani, l'EUT CETA, l'EUT Euroaula i l'EUT ESMA— i un a Sant Pol —l'EUHT Sant Pol de Mar—. ⁶⁴⁹ Posteriorment, i seguint amb la política adscricionista pels estudis de Turisme, la UdG encara va adscriure un centre a Terrassa (l'EUT de Terrassa, l'any 2001) i un altre a Barcelona (l'EUT Formàtic Barna, l'any 2004), que impartien per primera vegada estudis de Turisme. Després de la implantació del GT l'any 2009, la UdG encara manté cinc centres adscrits.⁶⁵⁰

És interessant remarcar, en l'àmbit de la recerca, l'impuls i el suport que la UdG ha donat a l'especialització turística. L'Institut de Recerca en Turisme (INSETUR), el centre de recerca especialitzat impulsat per la UdG l'any 2010, dóna continuïtat a l'activitat del CRIIT (creat l'any 2005). Es dedica, amb una visió transdisciplinària, a la investigació fonamental i aplicada en turisme.⁶⁵¹ Cal destacar també que, l'any 2005, la UdG va crear el primer doctorat de Turisme d'Espanya.

5.6.1. L'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya / INSETUR (UdG), posteriorment l'EUT de la UdG i la Facultat de Turisme de la UdG, de Girona (821)

L'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya (EOTC), ubicada al carrer Pericot de Girona, va impartir els estudis de TEAT des de la seva creació, l'any 1989 i adscrita a l'INSETUR,⁶⁵² fins l'any 1997.⁶⁵³ El 1997, quan els estudis de Turisme van

⁶⁴⁸ O IUE/442/2007, de 16 de novembre, per la qual es revoca l'adscripció de l'Escola Universitària de Ciències de la Comunicació de la Universitat de Girona, i s'integren els estudis de Llicenciat o Llicenciada en Publicitat i Relacions Públiques a l'Escola Universitària de Turisme, que es transforma en Facultat de Turisme de la Universitat de Girona (DOGC 5021, de 3 de desembre de 2007).

⁶⁴⁹ Segons s'indica en l'exposició de motius de la normativa per a l'adscripció, l'autorització d'ensenyaments i la supervisió i tutela de l'activitat dels centres d'ensenyament superior adscrits a la UdG, aprovada en el Consell de Govern núm. 2/10 de 25 de febrer de 2010, l'adscripció de les escoles de turisme és fruit de l'acord entre la UdG i la Generalitat de Catalunya, per capitalitzar la formació turística en l'àmbit universitari. Segons el mateix document, la UdG ha aplicat als centres adscrits, sempre que ha estat possible, les mateixes normatives, criteris i terminis que a la resta de centres docents. Consultat a:

<<http://www.udg.edu/LinkClick.aspx?fileticket=T7DFH4Gtu%2Fk%3D&tabid=14469&language=ca-ES>> [amb accés el 13 de gener de 2013].

⁶⁵⁰ L'EUT Mediterrani, l'EUT CETA, l'EUT Euroaula, l'EUHT Sant Pol de Mar i l'EUT Formàtic Barna.

⁶⁵¹ Consultat a:

<<https://www.udg.edu/instituts/SuperiordEstudisTuristics/PresentacioAboutus/tabid/17160/language/ca-ES/Default.aspx>>,

a: <<http://www.udg.edu/LinkClick.aspx?fileticket=7Sgl8VH3HyQ%3D&tabid=17161&language=ca-ES>>,

i a: <<http://www3.udg.edu/sgeneral/consellgovern/2003/cdg27-11-03/creacioinstituturistics.htm>> [amb accés el 13 de gener de 2013].

⁶⁵² D 247/1989, de 25 de setembre.

⁶⁵³ L'EOTC va néixer amb la finalitat d'impartir ensenyaments turístics especialitats, com indica el D de la seva creació, el D 320/1989, d'11 de desembre.

passar a ser universtaris, l'INSETUR —titular de l'EOTC— va signar un conveni amb la UdG per tal de constituir una EUT adscrita a la UdG, amb el nom d'EOTC/INSETUR. Aquesta escola es va adscriure a la UdG, amb la previsió d'integrar-se com un centre docent més, com indicava el COMISSIÓ PER A UNIVERSITATS I RECERCA (1998), mitjançant el Decret 119/1998, de 26 de maig.⁶⁵⁴ L'EOTC/INSETUR, adscrita a la UdG, va impartir els estudis de DT a partir del curs 1997-1998, ubicada al carrer Ullastret de Girona, i amb una capacitat màxima autoritzada de 240 alumnes. A més, el D 119/1998 indicava que l'EOTC/INSETUR havia de mantenir l'adscripció dels centres no oficials que impartien TEAT, fins a l'extinció total d'aquests estudis a Catalunya.⁶⁵⁵

El curs 1999-2000, l'Escola es va traslladar a Sant Feliu de Guíxols, com a resposta a diferents necessitats i interessos tant de la Universitat com de l'Ajuntament, i amb l'objectiu d'establir sinèrgies amb el sector turístic, i l'any 2005 (al segon quadrimestre del curs 2004-2005) va tornar a Girona, al campus del Barri Vell. Segons VICENTE, CARRERAS, I RIGALL (2007), la UdG va cercar vincles específics amb diversos ajuntaments per apropar-hi els estudis superiors, paral·lelament a la consolidació del campus urbà, i amb la voluntat de fidelitzar el territori respecte d'altres universitats mitjançant la descentralització.⁶⁵⁶ En el cas del Turisme, l'experiència de Sant Feliu de Guíxols no va reeixir.

Durant el curs 2001-2002, mitjançant el Decret 90/2002, de 5 de març,⁶⁵⁷ l'Escola es va integrar a la UdG amb la denominació d'Escola Universitària de Turisme (EUT), amb efectes el curs acadèmic 2001-2002. D'aquesta manera, la UdG es va convertir en la primera universitat de Catalunya que va oferir estudis oficials de Turisme a preu públic. A més, va començar a impartir màsters i programes de Doctorat en Turisme. Un cop els estudis universitaris de Turisme van estar totalment regularitzats i l'EOTC efectivament integrada a la UdG, l'INSETUR es va dissoldre i liquidar (Decret 18/2003, de 8 de gener).⁶⁵⁸

Finalment, el 3 de desembre de 2007 es va publicar al DOGC la transformació del Centre en Facultat de Turisme (O IUE/442/2007) i el trasllat de l'EUT al carrer Alemany, 4, de Girona.

⁶⁵⁴ D 119/1998, de 26 de maig, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya / INSETUR a la Universitat de Girona (DOGC 2651, de 2 de juny de 1998).

⁶⁵⁵ Segons l'art. 3 del D 119/1998, de 26 de maig, "fins al moment de l'extinció total a Catalunya dels estudis de TEAT, els centres no oficials que imparteixin aquests ensenyaments romandran adscrits a l'EOTC/INSETUR, a efectes de matrícula i avaluació final del seu alumnat".

⁶⁵⁶ Actualment encara funcionen, per exemple, la càtedra d'Estudis Marítims a Palamós i la càtedra d'Esports i Educació Física a Banyoles.

⁶⁵⁷ D 90/2002, de 5 de març, pel qual es revoca l'adscripció de l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya / INSETUR de la Universitat de Girona, per integrar-se a aquesta Universitat amb la denominació d'Escola Universitària de Turisme (DOGC 3597, de 18 de març de 2002).

⁶⁵⁸ D 18/2003, de 8 de gener, pel qual es dissol i es liquida l'Institut Superior d'Estudis Turístics (INSETUR) (DOGC 3806, de 23 de gener de 2003).

5.6.1.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

Per a una millor comprensió de la implantació dels estudis de DT a la UdG, cal que ens remuntem a la creació de l'EOTC,⁶⁵⁹ l'any 1989, adscrita a l'INSETUR. Aquest fet va marcar l'inici de la formació de TEAT a la demarcació de Girona, impulsada per la Generalitat de Catalunya, quan encara no s'havia creat la nova UdG.⁶⁶⁰ D'aquesta manera, com s'exposa amb més detall en l'apartat 3.6.2.1 d'aquest treball, Catalunya començava a exercir les competències que tenia atribuïdes en matèria de formació turística. Posteriorment, mitjançant l'Ordre de 14 de maig de 1990, es va regular l'adscripció voluntària a l'EOTC dels centres privats de Catalunya que impartien els estudis de TEAT, fet que va condicionar la posterior adscripció d'alguns d'ells a la UdG.

L'any 1997, l'EOTC/INSETUR es va adscriure a la UdG per impartir els estudis de la DT (D 119/1998), que va iniciar, a preu privat, el curs 1997-1998. A partir del curs 2001-2002, com a conseqüència de la integració a la UdG (D 90/2002) i sota la denominació d'EUT, va oferir la DT a preu públic per primer cop a Catalunya. Ja transformada en Facultat de Turisme de la UdG (O IUE/442/2007), va seguir oferint els estudis de la DT i, des del curs 2009-2010, ofereix els estudis del GT.⁶⁶¹

També és interessant remarcar que l'any 2000, l'EUT, adscrita a la UdG, va començar a oferir el Graduat Superior en Gestió Turística,⁶⁶² un títol propi de segon cicle, pioner a l'Estat, que seria el precursor dels màsters oficials de Turisme que l'Escola oferiria posteriorment: el Màster en Direcció i Planificació del Turisme (2006), i l'European Master in Tourism Management (2007), impartit conjuntament per tres universitats europees i coordinat per la UdG, que l'any 2009 va ser seleccionat com a *Master Erasmus Mundus*⁶⁶³ —ambdós vigents el curs 2012-2013—.

5.6.1.2. *El pla d'estudis*

El pla d'estudis de l'EOTC/INSETUR, adscrita a la UdG, que va ser homologat pel Reial Decret 598/1999, de 16 d'abril,⁶⁶⁴ era el mateix que es va implantar en la resta d'escoles universitàries adscrites a la UdG,⁶⁶⁵ amb l'excepció de l'EUT de Terrassa.⁶⁶⁶

⁶⁵⁹ D 320/1989, d'11 de desembre.

⁶⁶⁰ L 35/1991, de 30 de desembre.

⁶⁶¹ O ECO/84/2011, de 2 de maig, per la qual s'implanten estudis universitaris oficials de grau a diversos centres universitaris de la Universitat de Girona (DOGC 5880, de 17 de maig de 2011).

⁶⁶² Vegeu l'apartat 3.6.1.3. d'aquest treball.

⁶⁶³ És un tipus de màster oficial impartit per un mínim de tres universitats de tres països europeus diferents. El pla d'estudis és conjunt i comporta un període d'estudi, com a mínim, en dues de les universitats participants.

⁶⁶⁴ RD 598/1999, de 16 d'abril, pel qual s'homologa el títol de Diplomata en Turisme, de l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya (INSETUR), adscrita a la Universitat de Girona (BOE 105, de 4 de maig de 1999).

⁶⁶⁵ Les escoles adscrites a la UdG per impartir la DT eren set: l'EUHT Sant Pol, l'EUHT Mediterrani, l'EUT ESMA, l'EUT Euroaula, l'EUT CETA, l'EUT de Terrassa i l'EUT Formàtic Barna.

En aquest apartat es tractarà allò comú a tots els centres adscrits a la UdG, a partir del pla d'estudis de l'EOTC i, si s'escau, es farà referència a alguna particularitat de l'EOTC. En apartats posteriors es tractaran les particularitats de la resta de centres adscrits.

El pla d'estudis dels centres adscrits a la UdG tenia 180 crèdits, corresponents al mínim exigint pel RD 604/1996, de 15 d'abril, i preveia l'adaptació dels estudis de TEAT a la DT. Estava compost per 102 crèdits troncal, 27 obligatoris, 27 optatius, 18 de lliure elecció, i 6 crèdits del TFC, que també era obligatori (Taula 47).

Taula 47. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EOTC/INSETUR (UdG)^(a)

Matèries	Troncals				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Crèdits	42,0	30,0	30,0	102,0	9,0	12,0	6,0	27,0	0,0	18,0	9,0	27,0	9,0	0,0	9,0	18,0	6,0	180,0

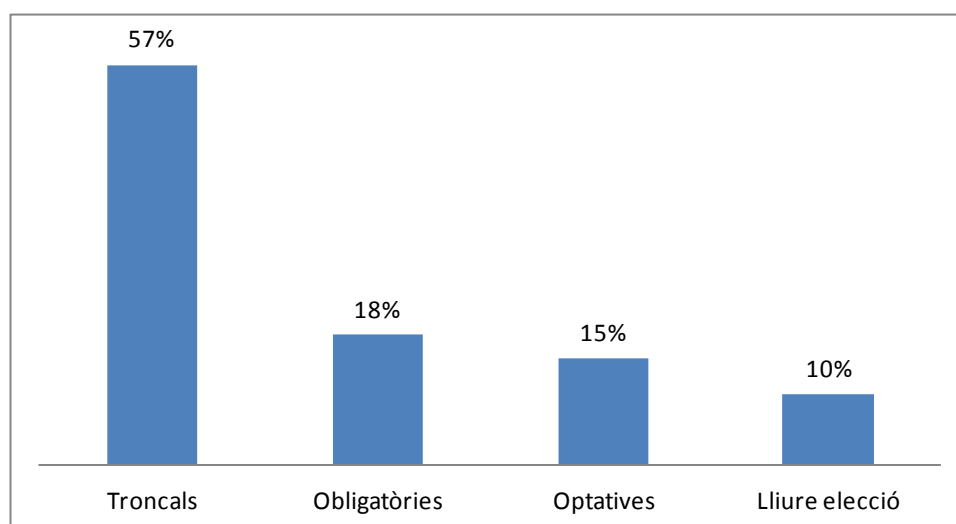
Font: Elaboració pròpia a partir del RD 598/1999, de 16 d'abril, d'homologació del pla d'estudis.

TFC: Treball Final de Carrera. Matèria obligatòria.

(a): El pla d'estudis de la DT dels centres adscrits a la UdG és el mateix que el de l'EOTC, amb l'excepció de l'EUT que, en les matèries obligatòries, ofereix Turisme Sostenible en lloc de Matemàtiques Financeres, i té diferències substancials en l'oferta de matèries optatives.

Les escoles universitàries adscrites a la UdG destacaven per tenir una troncalitat del 57%, la més elevada de totes les de Catalunya. A les matèries obligatòries hi dedicaven un 18%, a les optatives un 15% i a les de lliure elecció un 10% (Figura 16).

Figura 16. Distribució dels crèdits de la DT de l'EOTC/INSETUR (UdG), per tipus de matèries

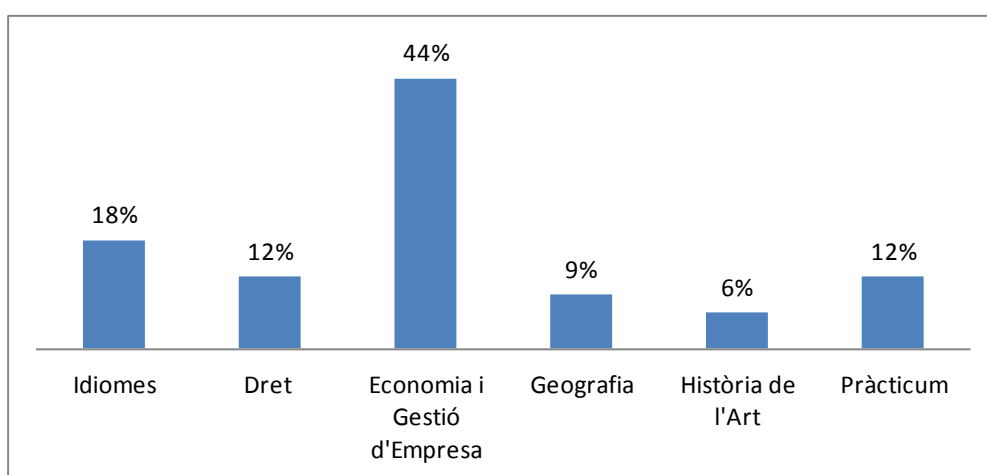

Font: Elaboració pròpia a partir del RD RD 598/1999, de 16 d'abril, d'homologació del pla d'estudis.

⁶⁶⁶ L'EUT de Terrassa, adscrita a la UDG, tenia un pla d'estudis amb diferències substancials pel que fa a l'optativitat i una assignatura obligatòria.

D'aquest pla d'estudis cal destacar l'increment del 24% dels crèdits de les matèries troncal respecte als mínims exigits de troncalitat pel RD 604/1996. D'una banda, es van doblar els crèdits d'Idiomes, que van passar de 9 a 18, i de l'altra, s'incrementaven en un 15% les matèries vinculades a l'Economia i la Gestió Empresarial —un 33% la de Dret i Legislació i un 50% les de Màrqueting Turístic i Operacions i Processos de Producció—. La Figura 17 mostra com quedaven distribuïts, per àrees de coneixement, els crèdits de les matèries troncal —dels quals un 9% estava destinat a les pràctiques en organitzacions i institucions de turisme—.

Figura 17. Distribució de les matèries troncal de la DT de l'EOTC/INSETUR (UdG), per àrees de coneixement

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 598/1999, de 16 d'abril, d'homologació del pla d'estudis.

Els 33 crèdits de les matèries obligatòries (Taula 48) representaven un 18% de la càrrega lectiva total de la DT. Entre les obligatòries és interessant remarcar l'assignatura de Turismàtica, relativa a les eines i processos aplicats a la gestió turística, i vinculada a les àrees de coneixement de les TIC i l'Economia.

El tercer idioma, Alemany o Francès, també era obligatori. Els altres dos, Anglès i Francès o Alemany, eren troncal. En total, hi havia 18 crèdits troncal i 4,5 obligatoris, que s'obtenien mitjançant l'acreditació de la suficiència en el coneixement de l'idioma corresponent. Segons el pla d'estudis, el nivell mitjà de coneixement per a obtenir aquests crèdits s'havia de verificar mitjançant una prova o certificació establerta per la Universitat.

D'altra banda, l'EOTC/INSETUR exigia, per a l'obtenció del títol, superar un TFC de 6 crèdits obligatoris.

Taula 48. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EOTC/INSETUR (UdG)⁶⁶⁷

Matèries obligatòries	Crèdits
Idiomes	4,5
Geografia Turística Mundial	6
Matemàtiques Financeres	4,5
Tècniques Qualitatives i Quantitatives de l'Anàlisi Turística	6
Turismàtica	6
TFC	6
Turisme sostenible	
Total	33

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 598/1999, de 16 d'abril, d'homologació del pla d'estudis.

L'oferta d'optativitat de l'EOTC/INSETUR era de 220,5 crèdits, la més elevada de totes les EUT de Catalunya (Taula 49) i representava un 15% del total de la DT. És rellevant el fet que oferia sis blocs d'especialització a través de les matèries optatives (18 crèdits): el bloc de Gestió d'Empreses d'Allotjament i Restauració, el d'Intermediació Turística, el de Planificació Turística, el de Gestió i Planificació de l'Oci, el de Comunicació Turística i el bloc de Gestió d'Activitats i Productes Turístics.

⁶⁶⁷ Les matèries obligatòries del pla d'estudis de l'EUT de Terrassa són diferents a les de l'EOTC: no es contemplen les Matemàtiques Financeres i s'afegeix una matèria obligatòria de 4,5 crèdits anomenada Turisme Sostenible.

Taula 49. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EOTC/INSETUR (UdG)

Matèries optatives	Crèdits
Gastronomia i Enologia	4,5
Introducció a la Restauració	4,5
Direcció i Gestió de Personal	4,5
Gestió Operativa de les AAVV	4,5
Història de l'Art	4,5
Literatura i Viatges	4,5
Gestió Operativa d'Allotjaments	4,5
Programació de Museus i Exposicions	4,5
Ampliació de Legislació Turística	4,5
Sistemes Globals de Distribució	4,5
Sociologia del Turisme	4,5
Tècniques de Comunicació Aplicades al Turisme	4,5
Tipologies i Estratègies dels Espais Turístics	4,5
Turisme i Medi Ambient	4,5
Turismes Alternatius	4,5
Patrimoni Turístic d'Espanya	4,5
Patrimoni Turístic de Catalunya	4,5
Operacions de <i>Room Division</i>	4,5
Gestió de la Rendibilitat	4,5
Nutrició i Dietètica	4,5
Gestió de la Qualitat en els Serveis Turístics	4,5
Coneixement de Catalunya	4,5
Patrimoni Natural	4,5
Tecnologies de la Informació	4,5
Economia del Turisme a Catalunya	4,5
Anàlisi Estratègic del Sector Turístic	4,5
Organització i Administració d'Allotjaments i Restauració	9
Anàlisi d'Estats Comptables	4,5
Estructures i Equipaments	4,5
Organització i Administració d'Empreses d'Intermediació Turística	9
Transport Turístic	4,5
Ordenació i Gestió d'Espais Turístics	9
Anàlisi Cultural Turístic	4,5
Polítiques i Planificació del Turisme	4,5
Oci i Societat Desenvolupada	9
Polítiques d'Oci	4,5
Gestió d'Instal·lacions i Empreses d'Oci	4,5
Creació d'Itineraris Turístics	9
Guiatge Turístic	4,5
Gestió de la Informació Turística	4,5
Empreses d'Activitats Turístiques	9
Creació d'Empreses Turístiques	4,5
Comercialització de Productes Turístics	4,5
Total	220,5

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 598/1999, de 16 d'abril, d'homologació del pla d'estudis.

Cal afegir que l'EOTC/INSETUR, a més d'exigir el TFC, atorgava crèdits per equivalència a pràctiques en empreses, institucions públiques i privades... i per altres activitats, fins a un màxim de 12 crèdits de lliure elecció.

El pla d'estudis, doncs, tot i ajustar-se als mínims (180 crèdits), destacava per una elevada troncalitat que intensificava els Idiomes i les matèries vinculades a la Gestió Empresarial, i garantia que tots els diplomats les cursessin. A més, oferia la possibilitat d'especialització en sis blocs diferents, a través de l'optativitat.

5.6.1.3. Informació complementària

L'EUT de la UdG va promoure activament l'itinerari complet dels estudis superiors de Turisme. A més de participar en iniciatives estatals, va impulsar la llicenciatura de Turisme, conjuntament amb el Centre d'Études du Tourisme et des Industries de l'Accueil (CETIA), a través de la *Maîtrise* en Enginyeria i Comercialització dels Productes Hotelers i Turístics (com s'ha exposat en l'apartat 3.6.1.3. d'aquest treball). A més, la UdG va ser la universitat coordinadora del *Llibre Blanc del títol de Grau de Turisme* (ANECA, 2004).⁶⁶⁸

Pel que fa als intercanvis internacionals de la Facultat de Turisme, cal destacar el programa Erasmus —mitjançant el qual té convenis amb universitats de més de vint països d'Europa— i el programa de mobilitat Prometeu —propi de la UdG per a completar l'oferta del programa Erasmus, que permet cursar part dels estudis a l'estranger sense necessitat de fer un trasllat d'expedient—. L'Oficina de Relacions Exteriors de la UdG també dona servei als estudiants estrangers inscrits en programes de mobilitat de la Facultat de Turisme.

Disposa d'un servei de pràctiques i borsa de treball que gestiona les estades de pràctiques (tant les curriculars com les que no tenen reconeixement de crèdits) i les ofertes laborals.

En l'àmbit de la recerca, com s'ha exposat en l'apartat 3.6.2.1.c, la UdG disposa del Parc Científic i Tecnològic. Pel que fa al turisme, les línies de recerca es centren en el turisme cultural, l'economia del turisme, el turisme en espais litorals, les noves i tradicionals tipologies turístiques, i els impactes econòmics, socials, culturals i tecnològics del turisme. Compta amb un centre de recerca especialitzat en turisme, l'INSETUR, que té com a línies prioritàries la imatge turística, les xarxes organitzatives, el comportament dels visitants, la gestió de la informació i la planificació i estratègia turística. Està integrat per dos grups de recerca: el Laboratori Multidisciplinar de

⁶⁶⁸ El projecte va ser coordinat per Joaquim Majó, director de l'EUT de la UdG.

Recerca en Turisme (LMRT) i el grup de Xarxes Organitzatives, Innovació i Desenvolupament d'Estratègies i Productes Turístics (ONIT).⁶⁶⁹ A més, la Facultat de Turisme de la UdG és membre de la Xarxa INTUR.

Pel que fa a altres serveis, com ara la biblioteca, les beques i ajuts, els serveis d'esports, l'oficina de cooperació i els cursos de llengües modernes, la Facultat de Turisme disposa dels serveis generals de la UdG.

Finalment, cal destacar que la UdG va ser una de les universitats catalanes que va formar part de la prova pilot d'adaptació del grau de Gestió del Turisme a l'EEES, impulsada pel DURSI l'any 2004 (AQU, 2005, novembre).

5.6.2. *L'Escola Universitària de Turisme Sant Pol de Mar (UdG), de Sant Pol de Mar (822)*

L'Escola de Turisme de Sant Pol de Mar (Barcelona) és un centre privat amb una llarga trajectòria de formació turística a Catalunya i a Europa.⁶⁷⁰ Nascuda l'any 1966 per impartir estudis de Turisme, es va constituir com a Societat Limitada l'any 1975, amb la denominació ESTUR SL.⁶⁷¹ L'any 1969 va rebre l'autorització com a centre d'ensenyaments turístics especialitzats per impartir els estudis de TET. A més d'oferir els diferents plans d'estudis oficials de Turisme, sempre ha disposat de programes propis de diferent durada, contingut i nivell, tant d'estudis professionalitzadors com de formació continuada.⁶⁷²

L'Escola s'ubica a Sant Pol de Mar, a la costa de Barcelona-Maresme. És singular perquè, des de l'inici, el centre ha basat l'aprenentatge i el funcionament en el seu hotel-escola, l'Hotel Gran Sol, plataforma d'una metodologia teòrico-pràctica,⁶⁷³ i ha diferenciat clarament la formació hotelera de la formació turística. La seva estructura organitzativa respon al seu model formatiu, també en el cas de la formació universitària.

⁶⁶⁹ Consultat a: <<http://www.udg.edu/larecerca/LaRecercaalaUdG/Liniesderecerca/tabid/17932/language/ca-ES/Default.aspx>>

i a: <<https://www.udg.edu/instituts/SuperiordEstudisTuristics/Liniesderecerca/tabid/17164/language/ca-ES/Default.aspx>> [amb accés el 30 de gener de 2013].

⁶⁷⁰ Consultat a: <http://www.santpol.edu.es/ca/l_hotel_escola> i a: <<http://www.cetaedu.es/docs/doc/Escola-Universitaria-de-Turisme-Sant-Pol-de-Mar.pdf>> [amb accés l'1 de febrer de 2012].

⁶⁷¹ Des de l'octubre de 1966 i fins a la constitució d'ESTUR S.L., el 10 de desembre de 1975, Joan Verdaguer constava com a propietari.

⁶⁷² Actualment, la Fundació Universitat de Girona Innovació i Formació atorga els títols no oficials de l'EUHT de Sant Pol de Mar.

⁶⁷³ L'alumnat realitza pràctiques reals des del primer dia, sota la supervisió de professorat professional.

L'EUT Sant Pol de Mar, sota la titularitat d'ESTUR, Escola de Turisme de Sant Pol de Mar SL, es va adscriure a la UdG l'any 1988, mitjançant el Decret 187/1998, de 21 de juliol.⁶⁷⁴

5.6.2.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'EUT Sant Pol de Mar, adscrita a la UdG (D 187/1998), va implantar els estudis de la DT el curs 1998-1999, amb una capacitat màxima autoritzada de 165 alumnes. Prèviament havia ofert els anteriors plans d'estudis oficials de Turisme, no universitaris: el TET a partir de l'any 1966, i el TEAT a partir del 1980,⁶⁷⁵ que va oferir fins l'any 1997. Pel que fa a la DT (1998-2008), la majoria de l'alumnat de l'EUT Sant Pol de Mar cursava l'especialitat de Direcció Hotelera, fet que suposava un any addicional d'escolaritat, pel qual l'Escola atorgava un títol propi.⁶⁷⁶ A partir del curs 2009-2010 va oferir els nous estudis de grau de Gestió Hotelera i Turística,⁶⁷⁷ amb les especialitats d'Hoteleria i de Gastronomia, Restauració i Esdeveniments. El reconeixement per part de la UdG d'aquest grau, diferent al de la resta de centres adscrits a la mateixa, permet que el centre pugui acreditar la seva especialització a través del títol. Ateses les dificultats de reconeixement per part de l'ANECA, inicialment oferia el GT, com la resta de centres adscrits a la UdG.

L'Escola té un programa propi de tres anys de durada, iniciat el curs 1991-1992, de Tècnic en Hostaleria. També ofereix, des del curs 1993-1994, el Màster en Direcció Hotelera; el Postgrau en Direcció de Cuina, des del curs 1998-1999, i el de Direcció d'Aliments i Begudes, des del curs 2001-2002. Des de l'any 1988 ofereix cursos de curta durada dirigits a professionals del sector.

⁶⁷⁴ D 187/1998, de 21 de juliol, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme de Sant Pol de Mar a la Universitat de Girona (DOGC 2692, de 28 de juliol de 1998).

⁶⁷⁵ L'EUT de Sant Pol de Mar es va qualificar com a centre d'ensenyaments turístics especialitzats mitjançant l'O d'11 de juny de 1981.

⁶⁷⁶ Segons informació extreta de l'informe d'avaluació externa de l'AQU, de l'any 2009, només prop del 10% de l'alumnat cursava estrictament Turisme. Consultat a: <<http://www.cetaedu.es/docs/doc/Escola-Universitaria-de-Turisme-Sant-Pol-de-Mar.pdf>> [amb accés l'1 de febrer de 2013].

⁶⁷⁷ En l'O ECO/241/2012, de 24 de juliol, per la qual s'implanten diversos estudis universitaris oficials de grau a la Universitat de Girona (DOGC 6190, de 10 d'agost de 2012), hi figura el grau de Gestió Hotelera i Turística de l'EUT de Sant Pol de Mar que, segons la informació que figura al Registre d'Universitats, Centres i Títols (RUCT), encara no ha estat publicat al BOE amb data 02-02-2013. Consultat a:

<<https://www.educacion.gob.es/ruct/estudiocentro.action?codCiclo=SC&idEstudio=2502589&actual=estudios>> [amb accés el 2 de febrer de 2013]. A més, l'EUT de Sant Pol de Mar té aprovat el mateix GT que la UdG i la resta de centres adscrits a la mateixa, tal com figura al RUCT i a la R de 5 de juny de 2012, de la Secretaria General d'Universitats, per la qual es publica l'Acord del Consell de Ministres de 25 de maig de 2012, pel qual s'estableix el caràcter oficial de determinats títols de grau i la seva inscripció en el Registre d'Universitats, Centres i Títols (BOE 166, de 12 de juliol de 2012). L'ANECA s'ha mostrat sempre reticent a incorporar el concepte de Direcció -tant Turística com Hotelera- en els graus, fet que en alguns casos (URL) finalment s'ha resolt canviant Direcció per Gestió. En d'altres, com el de la UAB, el cas està pendent de resolució per l'ANECA, com s'exposa en l'apartat 5.2.1.1. d'aquest treball.

5.6.2.2. *El pla d'estudis*

El títol de DT de l'EUT de Sant Pol de Mar, adscrita a la UdG, va ser homologat pel Reial Decret 1403/1999, de 3 de setembre.⁶⁷⁸ La seva configuració, la distribució dels crèdits i els blocs d'especialització, així com l'exigència d'Idiomes, del Pràcticum i d'un TFC és la mateixa que la del pla d'estudis de l'EOTC/INSETUR, adscrita a la UDG, i exposat en l'apartat 5.6.1.2. d'aquest treball.

5.6.2.3. *Informació complementària*

Com s'ha comentat anteriorment, l'EUT de Sant Pol de Mar disposa d'un hotel-escola, l'Hotel Gran Sol, de 3 estrelles. Consta de 44 habitacions i complements de l'Escola: deu aules, quatre instal·lacions de cuina, una pastisseria, un centre de recursos i una copisteria, a més d'instal·lacions pròpies de l'establiment on l'alumnat realitza les seves pràctiques.

En el vessant internacional, l'Escola manté quinze convenis institucionals amb diferents universitats d'Europa i Amèrica. L'alumnat pot realitzar intercanvis Erasmus o cursar un semestre en alguna de les escoles hoteleres amb conveni d'intercanvi. A més, ofereix alguns seminaris en anglès, que pretén ampliar en el grau. Tradicionalment, l'Escola ha participat en esdeveniments internacionals amb participació d'estudiants d'altres Escoles: en destaca el que organitza l'European Catering Association (ECA), on tradicionalment hi participa alumnat d'entre 15 i 20 països. També forma part activa d'associacions internacionals com ara la International Association of Hotelschools (EUHOFA International), l'International Council on Hotel, Restaurant, and Institutional Education (CHRIE) o The Leading Hotel Schools of the World (LHSW).

Les relacions de l'Escola amb el sector són excel·lents i des de fa molts anys manté contacte amb les principals cadenes hoteleres i de restauració, tant d'Espanya com de l'estranger. Cal destacar especialment la vinculació amb el Grup Serhs, primer grup turístic de Catalunya.

El centre també disposa d'una borsa de treball i pràctiques, i anualment atorga un fons de beques per ajudar les famílies que no disposen dels fons necessaris per cursar-hi els estudis. Disposava de l'Associació d'Antics Alumnes, creada l'any 1995.⁶⁷⁹

És remarcable el fet que l'EUT de Sant Pol de Mar no va participar en el pla pilot d'adaptació a l'EEES de l'AQU, i no va implantar els crèdits europeus a la DT.

⁶⁷⁸ RD 1403/1999, de 3 de setembre, pel qual s'homologa el títol de Diplomata en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme de Sant Pol de Mar, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 221, de 15 de setembre de 1999).

⁶⁷⁹ Des de l'Escola no han pogut assegurar amb exactitud la data de fundació de l'Associació.

5.6.3. *L'Escola Universitària de Turisme Mediterrani (UdG), de Barcelona* (823)

L'EUT Mediterrani és una escola de titularitat privada, adscrita a la UdG. El 12 d'abril del 1985 es va constituir a Barcelona la societat C.E. Renf'os, SL, amb l'objecte d'oferir formació turística en els diferents nivells. El 16 d'octubre de 1987 es va autoritzar l'obertura i el funcionament de L'Escola de Turisme Mediterrani —ubicada al carrer Pau Claris, 117, de Barcelona— com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconeguts,⁶⁸⁰ que va començar la seva activitat el curs 1988-1989, amb els estudis de TEAT. L'any 1996, per poder optar a l'adscripció a la Universitat, es va fusionar amb l'Escola de Turisme Roma —conjuntament van demanar l'adscripció a la UdG per impartir la DT— i es va traslladar a l'actual emplaçament, al carrer Rocafort, 104, de Barcelona. L'adscripció a la UdG com a EUT Mediterrani⁶⁸¹ va ser aprovada l'any 1998, mitjançant el Decret 251/1998, de 22 de setembre,⁶⁸² i per a una capacitat de 345 alumnes.

D'altra banda, l'any 2000, el Departament d'Ensenyament va autoritzar el centre Mediterrani per impartir els CFGS, iniciats el curs 1998-1999. A més, duu a terme cursos de formació ocupacional.

En l'àmbit dels màsters i postgraus, des de l'any 2001 l'Escola col·labora amb la Fundació Universitat de Girona Innovació i Formació. Inicialment, i fins al curs 2003-2004, el conveni feia referència al Màster en Comunicació i Màrqueting Turístic. Després, tal com s'indicava en l'informe d'avaluació externa de l'AQU, de l'any 2009:

(...) s'integra dins de l'European Master in Tourism Management i, durant els cursos 2005-2006 i 2006-2007, la formació d'aquest programa es duu a terme a la Facultat de Turisme de la UdG i a l'EUT Mediterrani. A partir del curs 2007-2008 aquest Màster esdevé part del Màster Interuniversitari en Direcció i Planificació del Turisme, en què participen la UdG i la URV.

*Des de l'any 2003, l'EUT Mediterrani té un Màster propi en Direcció Estratègica d'Empreses Turístiques, amb quatre itineraris: Direcció Turística de Creuers, Direcció d'Empreses d'Allotjament, Direcció de Màrqueting i E-commerce, i Direcció de Qualitat i Medi Ambient. Igualment imparteix un Diploma Universitari de Postgrau en Competències Directives Turístiques.*⁶⁸³

⁶⁸⁰ O de 16 d'octubre de 1987, per la qual s'autoritza l'obertura i el funcionament de l'Escola de Turisme Mediterrani com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 910, de 4 de novembre de 1987).

⁶⁸¹ Consultat a: <<http://mediterrani.com>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

⁶⁸² D 251/1998, de 22 de setembre, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme Mediterrani a la Universitat de Girona (DOGC 2738, de 6 d'octubre de 1998).

⁶⁸³ Consultat a: <<http://www.cetaedu.es/docs/doc/Escola-Universitaria-de-Turisme-Mediterrani.pdf>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

A més del Diploma Universitari de Postgrau en Competències Directives Turístiques, l'EUT Mediterrani també ofereix el Postgrau per a l'Habilitació de Guia Turístic de Catalunya.⁶⁸⁴

5.6.3.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'EUT Mediterrani, abans de la seva adscripció a la UDG (D 251/1998), oferia els estudis de TEAT (des del curs 1988-1989 fins el curs 1997-1988). Va impartir la DT entre els cursos 1998-1999 i 2008-2009, que va ser substituïda pel GT⁶⁸⁵ a partir del curs 2009-2010, amb una implantació progressiva.

5.6.3.2. *El pla d'estudis*

El títol de DT de l'EUT Mediterrani, adscrita a la UdG, va ser homologat pel Reial Decret 1438/1999, de 10 de setembre.⁶⁸⁶ La seva configuració, la distribució dels crèdits i els blocs d'especialització, així com l'exigència d'Idiomes, del Pràcticum i d'un TFC és la mateixa que la del pla d'estudis de l'EOTC/INSETUR (UDG), exposat en l'apartat 5.6.1.2. d'aquest treball.

5.6.3.3. *Informació complementària*

Amb referència a les instal·lacions, l'EUT Mediterrani està ubicada en un edifici de vuit plantes (2.300m²). Disposa d'una biblioteca especialitzada i l'aulari està equipat tecnològicament. També compta amb un bar-cybercafé i té un conveni amb un centre d'esports per oferir aquest servei a l'alumnat en condicions avantatjoses. També posa al servei dels estudiants una borsa de treball i pràctiques.

L'Escola promou la mobilitat internacional dels docents i de l'alumnat. Amb aquest objectiu disposa d'un total de 23 convenis internacionals i, a més, a tercer i quart curs del GT imparteix algunes assignatures en anglès.

Pel que fa a la garantia de qualitat, l'any 2002 l'Escola va obtenir la certificació ISO 9001:2000 per l'AENOR i, a partir de l'any 2010, va adaptar el sistema a les exigències de l'AQU. En canvi, no va participar en el pla pilot d'adaptació de l'EEES de l'AQU.

⁶⁸⁴ Condicionat a la superació d'una prova realitzada per la Generalitat de Catalunya, atès el que disposen els procediments de reconeixement d'habilitacions de Guia de Turisme. Consultat a: <<http://mediterrani.com/pdf-universitat-turisme/masters10.pdf>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

⁶⁸⁵ O ECO/241/2012, de 24 de juliol i R de 5 de juny de 2012.

⁶⁸⁶ RD 1438/1999, de 10 de setembre, pel qual s'homologa el títol de Diplomada en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Mediterrani, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 232, de 28 de setembre de 1999).

5.6.4. *L'Escola Universitària de Turisme ESMA (UdG), de Barcelona (824)*

L'ESMA⁶⁸⁷ va ser fundada l'any 1966 com a Escola Superior de Màrqueting i Administració, una entitat privada pionera a Catalunya i a Espanya en la formació de directius especialitzats.⁶⁸⁸ L'Escola de Turisme ESMATUR, sota la titularitat d'Esmatur S.A., va ser autoritzada com a centre d'ensenyaments turístics especialitzats per impartir els estudis de TEAT el 21 de febrer de 1984.⁶⁸⁹ L'any 1998 es va aprovar l'adscripció de l'EUT ESMA a la UdG mitjançant el Decret 221/1998, de 30 de juliol,⁶⁹⁰ per impartir els estudis de DT, amb una capacitat de 180 alumnes. Ubicada al carrer Consell de Cent, 42, de Barcelona, va oferir la DT fins el curs 2004-2005. A la convocatòria de preinscripció universitària de l'any 2005, com a conseqüència de la davallada d'inscripcions, no va publicar l'oferta de places de DT.⁶⁹¹

El curs acadèmic 2006-2007, l'EUT ESMA va iniciar el procés de desadscripció a la UdG mitjançant l'acord de 2 de maig de 2006.⁶⁹² Segons el calendari de cessament progressiu de l'activitat, el curs 2009-2010 era el primer sense matrícula per a la DT en cap dels tres cursos. L'Escola es comprometia a garantir que l'alumnat matriculat (amb un rendiment acadèmic normal) pogués acabar els estudis de la DT iniciats abans del curs 2007-2008, i deixava oberta la possibilitat d'arribar a un acord amb altres centres on l'alumnat pogués finalitzar els estudis. Inicialment la desadscripció no invalidava l'acord de l'EUT ESMA amb la Fundació Universitat de Girona Innovació i Formació, per a la formació continuada i els cursos de postgrau. Al setembre de 2006, l'EUT ESMA va comunicar a la UdG el cessament sobtat de la seva activitat docent, fet que va obligar a establir un nou calendari de cessament per garantir els drets als estudiants, als quals es va facilitar que poguessin prosseguir els estudis en altres centres de la UdG.

⁶⁸⁷ Consultat a: <<http://www.esma.es/>> i a: <<http://www.esma.es/descargas/Direccion%20de%20marketing.pdf>> [amb accés el 2 de febrer de 2013]. En el cas d'ESMA no s'ha pogut contactar amb els administradors i, per tant, no es disposa de la fitxa tècnica complimentada per l'Escola.

⁶⁸⁸ Al llarg de la seva història, l'Escola va oferir, entre d'altres, cursos de Direcció de Màrqueting i Comunicació Internacional, màsters i postgraus en les àrees de Màrqueting, Comunicació, Finances, Turisme i Relacions Públiques, el Màster en Direcció d'Empreses i el *Master in Business Enterprises*.

⁶⁸⁹ O de 21 de febrer de 1984, per la qual s'atorga la qualificació de Centre no estatal d'Ensenyaments Turístics Especialitzats a l'Escola de Turisme Esmatur, de Barcelona (BOE 92, de 17 d'abril de 1984). (Rectificada per l'O de 18 de setembre de 1984).

⁶⁹⁰ D 221/1998, de 30 de juliol, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme Esma a la Universitat de Girona (DOGC 2698, de 7 d'agost de 1998).

⁶⁹¹ Tot i que al llistat de preinscripcions de l'any 2005 no hi surt publicada l'oferta de l'EUT Esma, en el conveni amb la UdG per a la desadscripció, de 02-05-2006, es fa referència a cinc estudiants matriculats de nou accés al primer curs el 2005-2006.

⁶⁹² Consultat a: <<http://www.udg.edu/Portals/80/Consell%20Social/Acords/ple/2006/Conveni.pdf>> i a: <<http://www.udg.edu/Portals/80/Conveni%20desadscripcio%20C3%B3ESMA.pdf>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

5.6.4.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'EUT ESMA es va adscriure a la UdG mitjançant el D 221/1998, de 30 de juliol. Aquest centre va oferir la DT entre els cursos 1998-1999 i 2004-2005. Prèviament ja impartia els estudis de TEAT, des del curs 1984-1985. L'adscripció d'aquest centre va ser revocada per l'Ordre IUE/393/2007, de 18 d'octubre,⁶⁹³ pel cessament de les seves activitats acadèmiques (art. 1). Segons l'Ordre, els estudis de DT que impartia l'EUT ESMA s'extingien amb efectes el curs acadèmic 2006-2007, i la UdG garantia a l'alumnat amb un rendiment acadèmic ordinari la possibilitat de concloure els estudis en altres centres d'aquesta universitat (art. 2). A més, la UdG passaria a ser la dipositària dels expedients acadèmics de l'alumnat de l'EUT ESMA (art. 3).

5.6.4.2. *El pla d'estudis*

El títol de DT de l'EUT ESMA, adscrita a la UdG, va ser homologat pel Reial Decret 1437/1999, de 10 de setembre.⁶⁹⁴ La seva configuració, la distribució dels crèdits i els blocs d'especialització, així com l'exigència d'idiomes, del Pràcticum i d'un TFC són les mateixes que les del pla d'estudis de l'EOTC/INSETUR (UDG), exposat en l'apartat 5.6.1.2. d'aquest treball.

Amb referència als crèdits de lliure elecció, l'EUT ESMA oferia més de vint assignatures de les àrees de Publicitat, Relacions Públiques, Màrqueting i Màrqueting Internacional, àmbits en els quals s'havia especialitzat aquest centre.

5.6.4.3. *Informació complementària*

No es disposa d'informació complementària sobre l'EUT ESMA, adscrita a la UdG.

5.6.5. *L'Escola Universitària de Turisme Euroaula (UdG), de Barcelona (825)*

Euroaula és un centre de formació creat el 30 de novembre de l'any 1987 sota la forma jurídica de societat anònima i amb l'objectiu de realitzar qualsevol activitat directament o indirecta relacionada amb l'ensenyament en tots els seus graus, així com qualsevol altra activitat relacionada amb el camp de la formació. Va començar a funcionar com a Escola de Secretariat Internacional i també feia cursos d'estiu per a l'alumnat que hagués suspès assignatures del BUP o del COU. Poc a poc va anar creixent i va

⁶⁹³ O IUE/393/2007, de 18 d'octubre, per la qual es revoca l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme ESMA a la Universitat de Girona (DOGC 5000, de 2 de novembre de 2007).

⁶⁹⁴ RD 1437/1999, de 10 de setembre, pel qual s'homologa el títol de Diplomada en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Esmà, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 232, de 28 de setembre de 1999).

començar a oferir nous programes de formació, com ara els destinats a hostesses de fires i congressos, o a secretàries de direcció.

L'Escola va néixer com un projecte de tres socis: els germans Josep M. i Toni Camí (el seu pare havia fundat centres educatius com el Col·legi Camí o el Centre d'Estudis STUCOM, que encara existeixen) i Josep Arenas, que havia estat professor a STUCOM. L'Escola es va anomenar Euroaula —de la unió dels mots Europa i aula— perquè quan la volien crear, Espanya tot just acabava d'entrar a Europa i van pensar que seria una bona marca comercial. Des d'aleshores i al llarg dels darrers 25 anys, el coneixement del sector de la formació per part dels socis-propietaris ha incidit en la trajectòria positiva de l'Escola.

L'Escola de Turisme Euroaula va ser autoritzada com a centre d'ensenyaments turístics especialitzats el 26 de juliol de 1990, i va iniciar els estudis de TEAT el curs 1990-1991.⁶⁹⁵ Mitjançant el Decret 220/1998, de 30 de juliol,⁶⁹⁶ l'EUT Euroaula⁶⁹⁷ es va adscriure a la UdG per impartir els estudis de DT, amb una capacitat de 390 alumnes. Des del curs 1998-1999 està ubicada a la planta baixa i l'entresòl del carrer Aragó, 208-210, de Barcelona.

D'altra banda, el curs 2004-2005 va iniciar els CFGS en Agències de Viatges i en Informació i Comercialització Turístiques, i el 2006-2007 el CFGS d'Allotjaments turístics. En l'àmbit dels màsters va iniciar la seva oferta presencial el curs 2007-2008, amb el Màster en Allotjaments Turístics i el Màster en *E-commerce* i Màrqueting Turístic, que a partir del curs 2009-2010 també va oferir en format en línia. Aquell mateix any va iniciar el GT.⁶⁹⁸

Altres especialitats de l'escola són el Curs de Tripulant de Cabina de Passatgers, iniciat el 2007-2008, i el d'Amadeus Professional, que ofereix des del 2010-2011. També fa cursos de formació ocupacional des del 2000-2001.

5.6.5.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'EUT Euroaula es va adscriure a la UDG (D 220/1998) per impartir els estudis de la DT, que va oferir des del curs 1998-1999 fins al curs 2008-2009. Prèviament a la DT ja ofería els estudis de TEAT (del 1990-1991 fins al 1997-1998), i a partir del curs 2009-

⁶⁹⁵ R de 26 de juliol de 1990, per la qual s'autoritza l'obertura i el funcionament de l'escola de turisme Euroaula com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 1337, de 31 d'agost de 1990), pel centre ubicat a Barcelona, i R de 8 de juliol de 1992, per la qual s'autoritza l'obertura de l'escola de turisme Euroaula com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 1622, de 22 de juliol de 1992), pel centre ubicat a Tarragona.

⁶⁹⁶ D 220/1998, de 30 de juliol, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme Euroaula a la Universitat de Girona (DOGC 2698, de 7 d'agost de 1998).

⁶⁹⁷ Consultat a: <<http://www.euroaula.com/cat/>> [amb accés el 3 de febrer de 2013].

⁶⁹⁸ O ECO/241/2012, de 24 de juliol i R de 5 de juny de 2012.

2010 ofereix el GT. Com s'ha exposat en l'apartat anterior, al llarg dels anys l'Escola ha anat ampliant l'oferta de formació especialitzada en turisme en diferents nivells.

5.6.5.2. *El pla d'estudis*

El títol de DT de l'EUT Euroaula, adscrita a la UdG, va ser homologat pel Reial Decret 1436/1999, de 10 de setembre.⁶⁹⁹ La seva configuració, la distribució dels crèdits i els blocs d'especialització, així com l'exigència d'idiomes, del Pràcticum i d'un TFC són les mateixes que les del pla d'estudis de l'EOTC/INSETUR (UDG), exposat en l'apartat 5.6.1.2. d'aquest treball.

5.6.5.3. *Informació complementària*

L'EUT Euroaula disposa de diverses instal·lacions especialitzades com ara la biblioteca, la sala d'actes, la sala d'ordinadors, l'aula Amadeus professional i un espai comú per a l'alumnat (equipat amb ordinadors, sofàs, màquines *vending*, microones, bar, etc). A més, segons s'indica en l'informe d'avaluació externa realitzat per l'AQU l'any 2009, el mateix grup propietari de l'EUT Euroaula explota tres hotels propis —l'Hotel Atrium Palace, l'Hotel Splendid Bcn i l'Hotel Barcelona 40—, l'agència de viatges Viatges Standing Tours i la central de reserves Acta Hotels, on l'alumnat pot dur a terme les pràctiques.⁷⁰⁰

En l'àmbit internacional, té signats deu convenis corresponents al programa Erasmus i manté convenis de col·laboració amb sis universitats internacionals. A tercer i a quart curs del GT imparteix assignatures en anglès.

L'Escola disposa d'un departament de borsa de treball i organitza anualment un *workshop* empresa-escola-alumnat, així com conferències que imparteixen professionals del turisme. No disposa d'una associació d'antic alumnat.

És interessant remarcar que, cada curs acadèmic, l'Escola atorga quatre premis als estudiants: als tres millors alumnes de grau, cicles i màsters, i al millor Treball Final de Carrera. També atorga ajuts als estudiants de grau i màsters.

Pel que fa a l'acreditació de la qualitat, l'EUT Euroaula té la certificació ISO 9001-2011 i ha estat avaluada per l'AQU.

⁶⁹⁹ RD 1436/1999, de 10 de setembre, pel qual s'homologa el títol de Diplomata en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Euroaula, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 232, de 28 de setembre de 1999).

⁷⁰⁰ Consultat a: <<http://www.cetaedu.es/docs/doc/Escola-Universitaria-de-Turisme-Euroaula.pdf>> i a: <<http://www.euroaula.com/cat/institucio/campus-universitari>> [amb accés el 3 de febrer de 2013].

5.6.6. *L'Escola Universitària de Turisme CETA (UdG), de Barcelona (826)*

El Centre d'Estudis Tècnics Aplicats (CETA)⁷⁰¹ va néixer l'any 1972 per oferir els ensenyaments superiors de Turisme i va ser reconegut, per l'Ordre ministerial d'11 d'octubre de 1973,⁷⁰² com a centre d'ensenyaments turístics especialitzats per impartir els estudis de TET, sota la titularitat del Centre d'Estudis Tècnics Aplicats de Barcelona, S.A.. Des del seu inici, el principal objectiu ha estat preparar l'alumnat per a la direcció d'empreses i institucions turístiques.

A partir de l'any 1980, l'Escola va impartir els estudis de TEAT⁷⁰³ i el 1998, mitjançant el Decret 272/1998, de 21 d'octubre,⁷⁰⁴ l'Escola es va convertir en l'Escola Universitària de Turisme CETA, adscrita a la UdG, per oferir els estudis de la DT, amb una capacitat màxima de 291 alumnes. L'EUT CETA, inicialment ubicada al carrer Pàdua de Barcelona, comparteix edifici amb l'Escola d'Administració d'Empreses (EAE), al carrer Aragó, 55, de Barcelona.⁷⁰⁵ També utilitza el nom comercial de CETA-Escola Universitària Internacional de Turisme i Direcció Hotelera.

5.6.6.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'EUT CETA (UdG) és una escola amb una llarga experiència en formació turística: va començar impartint els estudis de TET (1972-1979) i, posteriorment, els de TEAT (1980-1997). A partir de l'adscripció a la UdG (D 272/1998) va implantar la DT (1998-2008) i, finalment, els estudis de GT, a partir del curs 2009-2010. A més, a partir de l'adscripció a la UdG, imparteix cursos de màster i postgrau, i cursos especialitzats de formació contínua.

5.6.6.2. *El pla d'estudis*

El títol de DT de l'EUT CETA (UdG) va ser homologat pel Reial Decret 1402/1999, de 3 de setembre.⁷⁰⁶ La seva configuració, la distribució dels crèdits i els blocs d'especialització, i l'exigència d'idiomes, del Pràcticum i d'un TFC són les mateixes que

⁷⁰¹ Consultat a: <<http://www.ceta.edu.es/index.html>> i a: <<http://www.cetaedu.es/docs/doc/Escola-Universitaria-de-Turisme-CETA.pdf>> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

⁷⁰² O d'11 d'octubre de 1973, per la qual es concedeix a l'Escola de Turisme del Centre d'Estudis Tècnics Aplicats de Barcelona el títol de centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconeguts (BOE 274, de 13 de novembre de 1973).

⁷⁰³ El CETA es va qualificar com a centre d'ensenyaments turístics especialitzats mitjançant l'O d'11 de juny de 1981.

⁷⁰⁴ D 272/1998, de 21 d'octubre, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme CETA a la Universitat de Girona (DOGC 2752, de 27 d'octubre de 1998).

⁷⁰⁵ El CETA i l'EAE comparteixen serveis comuns i recursos materials.

⁷⁰⁶ RD 1402/1999, de 3 de setembre, pel qual s'homologa el títol de Diplom en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme CETA, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 221, de 15 de setembre de 1999).

les del pla d'estudis de l'EOTC/INSETUR (UDG), exposat en l'apartat 5.6.1.2. d'aquest treball.

5.6.6.3. *Informació complementària*⁷⁰⁷

L'EUT CETA (UdG) comparteix les instal·lacions amb les de l'EAE (amb una superfície de 5.000 m²), tot i que el centre disposa d'algunes zones diferenciades. Les aules estan equipades per poder aplicar les TIC a l'ensenyament, i disposa de campus virtual i de Wi-Fi en tot el centre. El centre de documentació i recursos, més orientat al turisme, coexisteix i es complementa amb la biblioteca de l'EAE, majoritàriament enfocada a la gestió empresarial. La bona coordinació entre ambdues escoles ofereix molta polivalència d'espais en funció de l'ocupació. També disposen d'una aula magna, una sala d'estudi, una cafeteria i un espai d'esbarjo i d'intercanvi.

En l'àmbit de la investigació, una part del professorat de l'EUT CETA, individualment o integrat en diferents equips, desenvolupa treballs de recerca —a escala nacional i internacional— relacionats amb el turisme i altres disciplines com ara gestió del patrimoni cultural, la sociologia, el medi ambient, l'economia, el màrqueting i la comunicació.

A més, l'Escola és membre de la Cambra de Comerç de Barcelona i col·labora en la formació universitària, en les àrees del Turisme i l'Oci, amb Turisme de Barcelona, la Comissió Iberoamericana, l'Institut de Comerç Exterior i el Centre d'Operacions de Comerç de Catalunya.

Amb referència als programes internacionals, l'EUT CETA (UdG) coopera amb diverses universitats europees per fomentar la mobilitat, tant de l'alumnat com del professorat, a través del programa Erasmus, i potencia programes d'intercanvi cultural i idiomàtic amb escoles de França, Alemanya i Holanda, amb l'allotjament i la manutenció al domicili de l'alumnat participant. A més, compta amb convenis internacionals amb universitats d'arreu del món, està associada al British Council i forma part de la Xarxa Escoles Associades UNESCO per fomentar la cooperació i la pau internacional.

Per tal de potenciar els idiomes, l'Escola ofereix, a part de la formació inclosa en els plans d'estudi oficials i dels intercanvis anteriorment esmentats, diferents cursos per a alumnat, antic alumnat i altres grups i institucions.

Atesa la llarga experiència en formació turística, l'EUT CETA (UdG) col·labora estretament amb més de 250 empreses turístiques nacionals i internacionals, tant pel

⁷⁰⁷ Consultat a: <<http://www.cetaedu.es/ca/ceta-ca/la-nostre-escola>> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

que fa a la formació pràctica com a la inserció laboral. Disposa de borsa de treball per a l'alumnat i l'exalumnat, i de beques privades.

5.6.7. *L'Escola Universitària de Turisme de Terrassa (UdG), de Terrassa (827)*

L'Escola de Turisme Fiac va ser autoritzada com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconeguts mitjançant la Resolució de 7 de març de 1996,⁷⁰⁸ sota la titularitat de la Fundació d'Estudis Internacionals Fiac.

El 21 de maig de 2001 es va signar el conveni d'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme de Terrassa sota la titularitat de la Fundació d'Estudis Internacionals Fiac a la UdG,⁷⁰⁹ que es va aprovar mitjançant el Decret 65/2003, de 4 de març.⁷¹⁰ El mateix Decret reconeixia la implantació dels estudis de DT, amb una capacitat de 120 alumnes.

5.6.7.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'Escola de Turisme Fiac va oferir els estudis de TEAT a partir de l'any 1996. Posteriorment, ja transformada en l'EUT de Terrassa i adscrita a la UdG (D 65/2003), va oferir els estudis de DT entre els cursos 2001-2002 i 2008-2009, però no va oferir el GT.

5.6.7.2. *El pla d'estudis*

El títol de DT de l'EUT de Terrassa (UdG) va ser homologat pel Reial Decret 493/2003, de 2 de maig.⁷¹¹ Com en la resta de centres adscrits a la UdG, oferia 180 crèdits (a la Taula 47 es pot observar la seva configuració per matèries i cursos). La distribució per tipus de matèries i la distribució de les matèries troncal de la DT també coincideixen amb les de la resta de centres de la UdG (Figura 16 i Figura 17, respectivament).

Pel que fa a les matèries obligatòries, l'EUT de Terrassa, a diferència de la resta de centres de la UdG, en lloc d'oferir Matemàtiques Financeres, que donava com a optativa, impartia la matèria de Turisme Sostenible (Taula 50).

⁷⁰⁸ R de 7 de març de 1996, per la qual s'autoritza l'obertura de l'Escola de Turisme FIAC com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 2187, de 23 de març de 1996).

⁷⁰⁹ Consultat a: <http://www3.udg.edu/sgeneral/consellgovern/2006/20060223/representants_udg_CAdscrits.htm> i a: <<http://www.fiaturisme.com/>> [amb accés el 10 de febrer de 2013]. En aquest darrer, al qual s'ha accedit a través del web de la UdG que fa referència als centres adscrits per impartir la DT (<<https://www.udg.edu/tabid/8436/Default.aspx?ID=31082008&language=ca-ES>>), ja no hi ha cap referència a la DT.

⁷¹⁰ D 65/2003, de 4 de març, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme de Terrassa a la Universitat de Girona (DOGC 3842, de 13 de març de 2003).

⁷¹¹ RD 493/2003, de 2 de maig, pel qual s'homologa el títol de Diplom en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme de Terrassa, de la Universitat de Girona (BOE 121, de 21 de maig de 2003).

Taula 50. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Terrassa (UdG)

Matèries obligatòries	Crèdits
Idiomes	4,5
Geografia Turística Mundial	6
Matemàtiques Financeres	
Tècniques Qualitatives i Quantitatives de l'Anàlisi Turística	6
Turismàtica	6
TFC	6
Turisme sostenible	4,5
Total	33

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 493/2003, de 2 de maig, d'homologació del pla d'estudis.

L'EUT de Terrassa UdG) oferia 180 crèdits de matèries optatives (Taula 51), enfront dels 220,5 crèdits de la resta de centres adscrits a la UdG (Taula 49). Les principals diferències eren, d'una banda, els Idiomes —que en el cas de Terrassa s'intensificaven afegint 40,5 crèdits diversos, més 9 crèdits de Tècniques de Traducció i d'Interpretació—, i de l'altra, el fet que no existien blocs d'especialització, malgrat que s'oferia una part de les matèries optatives que configuraven els itineraris d'especialització de la resta de centres de la UdG. Una altra característica de les optatives de l'EUT de Terrassa (UdG) era que oferien un conjunt de matèries vinculades a temes de sostenibilitat que la resta de centres de la UdG no ofertaven. En canvi, s'eliminaven 16 optatives, majoritàriament d'especialització turística, vinculades a la Intermediació, l'Oci, els Transports, les Activitats Turístiques i Recreatives, la Gastronomia, i la Cultura, entre d'altres.

Si ens centrem en els Idiomes, l'EUT de Terrassa (UdG) era el centre que oferia més crèdits després de l'EUT Bettatur (URV), amb un total de 63 crèdits, entre troncal (18 crèdits) —Anglès i Francès o Alemany—, obligatoris (4,5 crèdits) —tercer idioma: Alemany o Francès— i optatius (40,5 crèdits). Entre els crèdits optatius, a més d'afegir l'Italià bàsic, proposava dos nivells de Comunicació en Anglès per a Empreses Turístiques, dos de Comunicació Empresarial en Francès o Alemany, Textos Tècnics Turístics en Anglès, Anglès a les TIC, Anglès Social i Conceptes Específics d'Anglès per al Turisme Sostenible.

Taula 51. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Terrassa (UdG)

Matèries optatives	Crèdits
Idiomes	49,5
Matemàtiques Financeres	4,5
Direcció i Gestió de Personal	4,5
Gestió Operativa de les AAVV	4,5
Història de l'Art	4,5
Gestió Operativa d'Allotjaments	4,5
Ampliació de la Legislació Turística	4,5
Sistemes Globals de Distribució	4,5
Sociologia del Turisme i de l'Oci	4,5
Turisme i Medi Ambient	4,5
Turismes Alternatius	4,5
Patrimoni Turístic d'Espanya	4,5
Patrimoni Turístic de Catalunya	4,5
Gestió de la Qualitat en els Serveis Turístics	4,5
Patrimoni Natural	4,5
Tecnologies de la Informació	4,5
Economia del Turisme a Catalunya	4,5
Anàlisi d'Estats Comptables	4,5
Ordenació i Gestió d'Espais Turístics	4,5
Polítiques i Planificació del Turisme	4,5
Oci i Societat Desenvolupada	4,5
Polítiques d'Oci	4,5
Productes Turístics Sostenibles	4,5
Globalització i Turisme Sostenible	4,5
Ètica pel Turisme Sostenible	4,5
Turisme i Desenvolupament Sostenible	4,5
Gestió Sostenible del Patrimoni Natural	4,5
Gestió Sostenible del Patrimoni Cultural	4,5
Gestió Sostenible d'Instal·lacions i Empreses d'Oci	4,5
Metodologia del Treball Científic	4,5
Total	180

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 493/2003, de 2 de maig, d'homologació del pla d'estudis.

L'EUT de Terrassa (UdG), a més d'exigir el TFC, atorgava crèdits per equivalència a pràctiques en empreses i institucions públiques o privades..., treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis, i estudis realitzats en el marc de convenis internacionals subscrits per la Universitat, fins a un màxim de 12 crèdits de lliure elecció.

Així, doncs el pla d'estudis de l'EUT de Terrassa (UdG) era substancialment diferent a la resta de plans d'estudis dels centres adscrits a la UdG. Era un pla molt orientat a l'aprenentatge d'idiomes, que incorporava matèries de sostenibilitat i que donava poca importància a l'especialització en els diferents àmbits de la gestió turística.

5.6.7.3. Informació complementària

No es disposa d'informació complementària de l'EUT de Terrassa (UdG).

5.6.8. L'Escola Universitària Formàtic Barna (UdG), de Barcelona (828)

Els inicis de l'Escola de Turisme Formàtic Barna es remonten a l'any 1974, quan va iniciar l'activitat oferint ensenyaments no reglats en els àmbits del Turisme, la Comunicació i l'Empresa. L'any 1995, l'Escola va rebre l'autorització com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconeguts (Resolució de 4 de setembre de 1995).⁷¹² S'ubica a Barcelona, al Passeig de Gràcia, 66, i també ofereix cursos relacionats amb el Màrqueting i les Relacions Públiques, entre d'altres. També imparteix CFGS d'Hoteleria i del Turisme.

L'Escola Universitària de Turisme Formàtic Barna, sota la titularitat de Formàtic Barna S.A., va signar el conveni d'adscripció a la UdG el 24 de febrer de 2004, amb la denominació d'Escola Universitària Formàtic Barna.⁷¹³ L'aprovació de l'adscripció per implantar els estudis de DT, amb una capacitat màxima de 350 alumnes, es va regular mitjançant l'Ordre UNI/83/2005, de 3 de març.⁷¹⁴

5.6.8.1. Gènesi de la implantació dels estudis

L'Escola de Turisme Formàtic Barna va oferir els estudis de TEAT a partir de l'any 1995, i la DT a partir de l'any 2004, ja adscrita a la UdG (O UNI/83/2005, de 3 de març).

El centre, un cop finalitzada la DT, oferia una doble titulació en l'àmbit del màrqueting i la comunicació —*Bachelor Hons Degree in Public Relations and Marketing Management*—, que es podia obtenir fent la docència al mateix centre i sense exigir ni la docència ni l'avaluació en anglès, fruit d'un conveni amb la University of Wales.⁷¹⁵

L'any 2009, l'EUT Formàtic Barna (UdG) va implantar els estudis de GT.⁷¹⁶

5.6.8.2. El pla d'estudis

La Resolució de 7 d'abril de 2005⁷¹⁷ homologava el títol de DT de l'EUT Formàtic Barna (UdG), tal com es publicaria a la Resolució de 10 de maig de 2005.⁷¹⁸ La seva

⁷¹² R de 4 de setembre de 1995, per la qual s'autoritza l'obertura de l'Escola de Turisme Formàtic Barna, com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 2111, de 6 d'octubre de 1995).

⁷¹³ Consultat a: < http://www3.udg.edu/sgeneral/consellgovern/2006/20060223/representants_udg_CAdscrits.htm > [amb accés el 10 de febrer de 2013].

⁷¹⁴ O UNI/83/2005, de 3 de març, per la qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Formàtic Barna a la Universitat de Girona (DOGC 4340 de 10 de març de 2005).

⁷¹⁵ Consultat a: <http://www.formatic-barna.com/~formatic/wwwformatic/docs/firaCAT-OKbaixa.pdf> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

⁷¹⁶ O ECO/241/2012, de 24 de juliol.

configuració, la distribució dels crèdits i els blocs d'especialització, així com l'exigència d'Idiomes, del Pràcticum i d'un TFC són les mateixes que les del pla d'estudis de l'EOTC/INSETUR (UDG), exposat en l'apartat 5.6.1.2. d'aquest treball.

5.6.8.3. *Informació complementària*⁷¹⁹

L'Escola s'ubica en dos edificis al centre de Barcelona, un dels quals, la Casa Marfà, està catalogat per la Generalitat de Catalunya per la seva arquitectura modernista. Tot i que les seves instal·lacions i equipaments són limitats, disposa d'una biblioteca, amb material no catalogat i sense servei de préstec. També disposa d'una zona d'esbarjo i de treball en grup.

Pel que fa a la recerca, l'EUT Formàtic Barna (UdG) compta amb el Grup de Recerca per a l'Anàlisi i la Planificació del Turisme (GREPAT), que treballa en diferents línies a juntament amb d'altres universitats i institucions.

En l'àmbit de la internacionalització, des de l'any 2010 manté convenis Erasmus amb diverses universitats europees. A més, disposa d'una borsa de treball i pràctiques d'estudi, i de l'Agrupació d'Exalumnes.

El centre va implantar un sistema de gestió de la qualitat basat en la norma UNE-ISO 9001-2000, que va obtenir la certificació corresponent el setembre de 2008.

5.7. La Universitat de Vic

La tradició acadèmica de Vic es remonta a la Universitat Literària, creada l'any 1599 i abolida el 1717 per Felip V. La Universitat de Vic (UVic)⁷²⁰ és una institució de titularitat privada i d'iniciativa pública, amb vocació de servei públic, que va ser reconeguda per la Llei 5/1997, de 30 de maig.⁷²¹ És una universitat petita, situada a la

⁷¹⁷ R de 7 d'abril de 2005, de la Secretaria d'Estat d'Universitats i d'Investigació, per la qual es disposa la publicació de l'Acord del Consell de Ministres, de 4 de març de 2005, pel qual s'homologa el títol de Diplomats en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Formàtic Barna, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 108, de 6 de maig de 2005).

⁷¹⁸ R de 10 de maig de 2005, de la Universitat de Girona, per la qual es publica l'homologació del pla d'estudis de Diplomats en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Formàtic Barna (BOE 132, de 3 de juny de 2005).

⁷¹⁹ Consultat a: <<http://www.formatic-barna.com/~formatic/wwwformatic/index.php/en/>> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

⁷²⁰ Consultat a: <<http://www.uvic.es/>> [amb accés el 16 de febrer de 2013].

⁷²¹ L 5/1997, de 30 de maig, de reconeixement de la Universitat de Vic (DOGC 2411, de 12 de juny de 1997; BOE 161, de 7 de juliol de 1997).

ciutat de Vic (Barcelona) i regida per la Fundació Universitària Balmes (FUB)⁷²². Aquesta Fundació va néixer l'any 1985 amb la voluntat de restablir el caràcter universitari de la ciutat de Vic, i al seu Patronat hi ha representants de l'Ajuntament de la ciutat, d'altres ajuntaments de l'entorn, de la Generalitat de Catalunya i de la societat civil.

La UVic rep una part del finançament a través d'un contracte programa de la Generalitat i ha desenvolupat un model mixt de gestió privada i control públic. Tot i ser una universitat privada, participa en el sistema general de preinscripció universitària de Catalunya.

És una universitat compromesa amb el territori i amb Catalunya, i el seu model acadèmic de formació integral i humanística de l'alumnat té com a lema: "Qualitat acadèmica, qualitat humana". Segons el CIC (2010, 13),

La UVic es concep i es configura com un conjunt de facultats, escoles, departaments, instituts, serveis i altres organismes la finalitat dels quals és el foment i l'exercici de l'estudi, la recerca científica i humanística, la formació de les persones, la capacitat professional i, en definitiva, el progrés social, cultural i econòmic en general.

Té un enfocament aplicat i posa èmfasi en la formació plurilingüe, la mobilitat acadèmica i la inserció professional. El funcionament de la UVic està regulat pel Decret 274/2003, de 4 de novembre.⁷²³

5.7.1. La Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques (UVic) i la Facultat d'Empresa i Comunicació (UVic), de Vic (Barcelona) (925)

Els estudis conduents a l'obtenció del títol de Diplomat en Turisme es van implantar a la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques de la UVic, segons el Decret 177/1999, de 29 de juny,⁷²⁴ amb l'objectiu d'incrementar el nombre d'estudiants de la Universitat, i aprofitant els recursos materials i personals d'aquest centre.

⁷²² La FUB va ser creada l'any 1985 per l'Ajuntament de Vic i l'Escola Universitària de Mestres, amb l'objectiu de promoure i desenvolupar estudis superiors i universitaris, impulsar la recerca i la transferència de coneixement i exercir com a ens titular de la UVic, entre d'altres. El projecte universitari de la FUB va comportar la integració dels diferents centres universitaris de Vic (anteriorment adscrits a diferents universitats de Catalunya), sota la denominació d'Estudis Universitaris de Vic. El curs 1993-1994, la FUB va exhaurir el nombre màxim de set titulacions que permetia la normativa de centres adscrits, i es va crear la Fundació Universitària Eusebi Molera per tal de seguir amb l'expansió dels estudis. Consultat a: <<http://www.uvic.es/sites/default/files/Estatuts-FUB.pdf>> i a <<http://www.uvic.es/sites/default/files/Els%20EUUV.pdf>> [amb accés el 16 de febrer de 2013].

⁷²³ D 274/2003, de 4 de novembre, pel qual s'aproven les normes d'organització i funcionament de la Universitat de Vic (DOGC 4013, de 19 de novembre de 2003).

⁷²⁴ D 177/1999, de 29 de juny, pel qual s'autoritza la implantació dels estudis conduents a l'obtenció del títol de Diplomat en Turisme a la Universitat de Vic (DOGC 2925, de 7 de juliol de 1999).

5.7.1.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

La UVic, que anteriorment no ofería el TEAT, va implantar la DT a la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques el curs 1998-1999 (el darrer curs amb oferta de nou accés va ser el 2008-2009). El curs 2009-2010 va iniciar l'extinció dels estudis de DT sense oferir el grau equivalent,⁷²⁵ i no va implantar el GT.

És interessant destacar que la Facultat d'Empresa i Comunicació de la UVic va oferir, a partir del curs 2006-2007 i fins el curs 2008-2009, la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques, estructurada en quatre cursos acadèmics (306 crèdits).⁷²⁶ En aquest cas, s'iniciava la formació fonamentalment amb matèries instrumentals de l'àrea del Turisme i, progressivament, s'augmentaven les matèries específiques de Publicitat i Relacions Públiques. Per accedir a l'examen de les assignatures de quart calia tenir aprovades totes les de Turisme.⁷²⁷

5.7.1.2. *El pla d'estudis*

El pla d'estudis de la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques de la UVic, conduent a l'obtenció del títol de DT, va ser aprovat mitjançant el Reial Decret 1594/1999, de 15 d'octubre,⁷²⁸ modificat per la Resolució de 5 de juny de 2001,⁷²⁹ de la UVic, que va modificar alguns aspectes dels Idiomes, i per la Resolució de 26 d'abril de 2006,⁷³⁰ que hi va introduir sis assignatures optatives. Estava configurat per a un total de 198 crèdits (Taula 52 i Taula 53), que ampliaven un 10% el mínim exigít pel RD 604/1996.

En el pla d'estudis de l'any 1999 el més destacat eren els 18 crèdits obligatoris d'Idiomes: Anglès a segon i a tercer curs, i un segon idioma a segon curs. La distribució dels crèdits per tipus de matèries era la següent: un 47% de crèdits troncal, un 30% d'obligatoris, un 12% optatius i, finalment, un 10% de lliure elecció (Taula 52). Aquest pla d'estudis incrementava un 15% la troncalitat, fins arribar als 94 crèdits, i

⁷²⁵ Consultat a: <<http://www.uvic.es/calendaridextinciodestudis>> [amb accés el 16 de febrer de 2013].

⁷²⁶ La UVic va considerar afins els ensenyaments de la diplomatura de Turisme i els de la llicenciatura de Publicitat i Relacions Públiques, i va oferir una doble titulació. El seu pla d'estudis constava de 306 crèdits, 10 dels quals eren de Pràcticum (a tercer) i 9 de Pràctiques en Empreses (a quart). A quart curs també s'exigia el Projecte Global, de 6 crèdits (que seria equipable a un TFC, que la UVic no exigia en el pla d'estudis de la DT). El pla d'estudis no ofería itineraris d'especialització. Consultat a: <<http://dspace.uvic.cat:8888/xmlui/handle/10854/1644>> [amb accés el 16 de febrer de 2013].

⁷²⁷ En l'epígraf 5 del present treball —sobre la implantació de la DT a les universitats catalanes—, només es fa referència als plans d'estudi corresponents a aquesta Diplomatura. Per aquesta raó, el pla d'estudis de la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques no s'hi tractarà.

⁷²⁸ RD 1594/1999, de 15 d'octubre, pel qual s'homologa el títol de Diplomata en Turisme de la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques de la Universitat de Vic (BOE 257, de 27 d'octubre de 1999).

⁷²⁹ R de 5 de juny de 2001, de la Universitat de Vic, per la qual s'ordena la publicació de la modificació del pla d'estudis conduent al títol oficial de Diplomata en Turisme que s'imparteix a la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques d'aquesta Universitat (BOE 159, de 4 de juliol de 2001).

⁷³⁰ R de 26 d'abril de 2006, de la Universitat de Vic, pel qual es publica la modificació del pla d'estudis de Diplomata en Turisme (BOE 119, de 19 de maig de 2006).

augmentava les àrees d'Idiomes, Dret i Legislació, Organització i Gestió d'Empresa i Geografia, que passaven de 9 a 12 crèdits (un 33% més).

Taula 52. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Vic (UVic) (1999)

Matèries	Troncals				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Curs	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Crèdits	42,0	24,0	28,0	94,0	18,0	30,0	12,0	60,0	0,0	6,0	18,0	24,0	0,0	0,0	0,0	20,0	0,0	198,0

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1594/1999, de 15 d'octubre, d'homologació del pla d'estudis.

TFC: Treball final de carrera. Matèria obligatòria.

Taula 53. Configuració del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Vic (UVic) (2001)

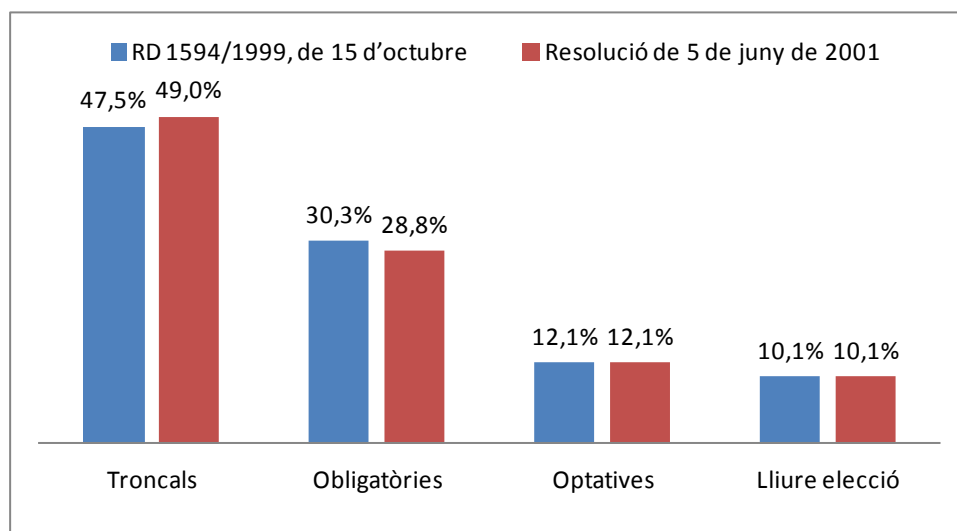
Matèries	Troncals				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Curs	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Crèdits	45,0	24,0	28,0	97,0	18,0	33,0	6,0	57,0	0,0	6,0	18,0	24,0	0,0	6,0	14,0	20,0	0,0	198,0

Font: Elaboració pròpia a partir de la Resolució de 5 de juny de 2001, de la Universitat de Vic.

TFC: Treball final de carrera. Matèria obligatòria.

Amb les modificacions introduïdes per la R de 5 de juny de 2001 (Taula 53), l'Anglès troncal de primer i l'obligatori de segon passaven de 6 a 9 crèdits, i l'Anglès obligatori de tercer curs desapareixia. D'aquesta manera s'incrementaven els crèdits troncal (49%) i disminuïen els obligatoris (28,8%), com s'observa a la Figura 18. Tot i estar distribuïts d'una manera diferent, els Idiomes seguien representant un 15% de la carrera.

Figura 18. Distribució dels crèdits de la DT de l'EUT de Vic (UVic), per tipus de matèries

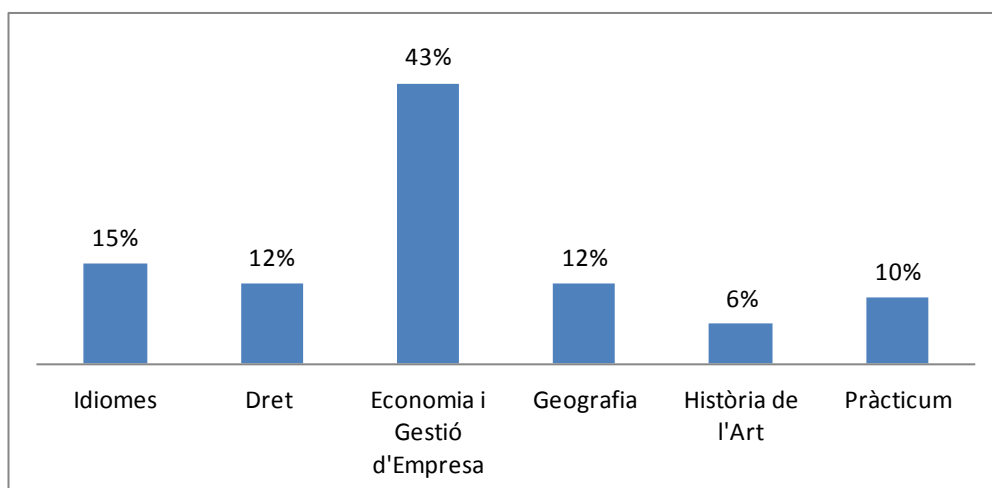

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1594/1999, de 12 d'octubre, i de la Resolució de 5 de juny de 2001, de la Universitat de Vic.

A la Figura 19 es mostra la distribució, per àrees de coneixement, dels crèdits de les matèries troncal després de la modificació de l'any 2001. A primer curs era troncal l'Anglès i un segon idioma. El Pràcticum, també troncal, es realitzava a tercer curs.

L'assignatura d'Organització i Gestió d'Empreses s'incrementava en un 33% respecte als mínims establerts pel RD 604/1996.

Figura 19. Distribució de les matèries troncales de la DT de l'EUT de Vic (UVic), per àrees de coneixement

Font: Elaboració pròpia a partir de la Resolució de 5 de juny de 2001, de la Universitat de Vic.

Abans de la modificació esmentada, el pla d'estudis de la DT de la UVic era, de tots els centres de Catalunya, el que ofería més crèdits obligatoris (un 30% de la càrrega lectiva total). Com s'observa a la Taula 54, les matèries obligatòries, després de la modificació del 2001, sumaven 57 crèdits.

Taula 54. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Vic (UVic)

Matèries obligatòries	Crèdits
Estadística	6
Patrimoni Cultural II	6
Comptabilitat II	6
Gestió Financera	6
Informàtica	6
Direcció i Gestió de Personal	6
Dret Fiscal	6
Idiomes	15
Total	57

Font: Elaboració pròpia a partir de la Resolució de 5 de juny de 2001, de la Universitat de Vic.

Tot i no haver-hi itineraris d'especialització, les matèries optatives oferien la possibilitat de cursar assignatures de Gestió d'Allotjaments i Restauració, de Gestió de Turisme i Viatges i de Gestió i Planificació de l'Oci. A partir de la segona modificació del pla d'estudis (R de 26 d'abril de 2006), s'hi van incorporar matèries vinculades a la

publicitat i la comunicació, un fet diferencial amb relació a la resta de centres.⁷³¹ A la Taula 55 es presenten les matèries optatives de la DT de la UVic.

Taula 55. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de l'EUT de Vic (UVic)

Matèries optatives	Crèdits
RD 1594/1999, de 15 d'octubre	60
Gestió Operativa d'AAVV	6
Gestió Hotelera	6
Creació d'Itineraris Turístics	6
Gestió i Planificació de l'Oci	6
Publicitat i Promoció Turística	6
Sistemes d'Informació per la Gestió Turística	6
Patrimoni Turístic de Catalunya	6
Economia Espanyola i Mundial	6
Dret Laboral	6
Projecte Turístic	6
Resolució de 5 de juny de 2001	6
Sistemes d'Informació per la Gestió Turística II	6
Resolució de 26 d'abril de 2006	36
Taller de Comunicació Interactiva	6
Taller de Comunicació Gràfica	6
Creativitat Publicitària I	6
Creativitat Publicitària II	6
Estratègia i Planificació de Mitjans I	6
Estratègia i Planificació de Mitjans II	6
Total	102

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1594/1999, de 15 d'octubre, d'homologació del pla d'estudis, modificat per la Resolució de 5 de juny de 2001, modificat per la Resolució de 26 d'abril de 2006.

És interessant remarcar que, tot i no exigir el TFC, la UVic tenia com a matèria optativa un Projecte Turístic, dirigit acadèmicament i amb exposició pública. A més, la UVic atorgava crèdits per equivalència a pràctiques en empreses, institucions públiques i privades..., per treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis i per estudis realitzats en el marc de convenis internacionals subscrits per la Universitat, fins a un màxim de 20 crèdits de lliure elecció.

Es tractava d'un pla d'estudis ampliat, que no oferia itineraris d'especialització turística i que pretenia assegurar dos idiomes a través de les matèries troncal i obligatòries.

⁷³¹ Quan la DT es va impartir a la Facultat d'Empresa i Comunicació de la UVic —a partir del D 324/2002, de 19 de novembre, pel qual s'autoritza el canvi de nom de la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques, la qual passa a denominar-se Facultat d'Empresa i Comunicació de la Universitat de Vic, i la implantació dels estudis conduents a l'obtenció del títol de Llicenciat o Llicenciada en Periodisme en aquesta Facultat (DOGC 3771, de 28 de novembre de 2002)—, es van oferir matèries d'optativitat relacionades.

5.7.1.3. *Informació complementària*

Les facultats de la UVic gaudeixen dels serveis generals d'aquesta Universitat, com ara la biblioteca, les beques i ajuts, l'àrea de relacions internacionals, els programes d'intercanvi i mobilitat, la borsa de treball, els serveis d'esports o els d'organització d'activitats culturals. La UVic també promou l'aprenentatge de llengües a través de l'Escola d'Idiomes de la UVic i d'una aula d'autoaprenentatge, destinada a l'autoformació en llengües (català, francès, anglès i alemany).

Pel que fa als estudis de Turisme no es disposa d'informació complementària específica.

5.7.2. *L'Escola Universitària de Turisme ESERP (UVic), de Barcelona (937)*

L'any 1986 va néixer l'Escola de Negocis i Ciències Socials ESERP, a Barcelona i a Madrid. La societat titular és la Escuela Superior de Ciencias Empresariales, Marketing y Relaciones Públicas, S.A.. Els antecedents de l'ESERP, però, es remunten a l'any 1881, a Barcelona, al Col·legi Sant Josep, fundat pel professor Josep Segura. L'any 1950, el Col·legi va passar a oferir la formació superior de Comerç, de Peritatge Mercantil i, posteriorment, de Professor Mercantil.

L'EUT ESERP (UVic), de titularitat privada, va ser reconeguda mitjançant el Decret 112/2002, de 2 d'abril.⁷³² El centre, que formava part del campus ESERP de Barcelona, va impartir els estudis de DT des del curs acadèmic 2001-2002, d'acord amb el pla d'estudis que s'impartia a la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques de la UVic.

5.7.2.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'EUT ESERP (UVic) va oferir places de nou accés a la DT a partir del curs 2001-2002 i fins el curs 2009-2010, i no va implantar el GT.

5.7.2.2. *El pla d'estudis*

El Reial Decret 495/2003, de 2 de maig,⁷³³ va homologar el títol de DT de l'EUT ESERP (UVic), amb el pla d'estudis homologat per la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques de la UVic, publicat a la Resolució de 5 de juny de 2001,⁷³⁴ el mateix pla d'estudis que tenia la UVic (Taula 53). Els 198 crèdits de càrrega lectiva total es dividien

⁷³² D 112/2002, de 2 d'abril, pel qual es reconeix la creació de l'Escola Universitària de Turisme de la Universitat de Vic (DOGC 3616, de 16 d'abril de 2002).

⁷³³ RD 495/2003, de 2 de maig, pel qual s'homologa el títol de Diplom en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme ESERP, de Barcelona, de la Universitat de Vic (BOE 121, de 21 de maig de 2003).

⁷³⁴ R de 5 de juny de 2001, de la Universitat de Vic.

en matèries troncal (49%), obligatòries (28,8%), optatives (12,1%) i de lliure elecció (10,1%), com s'indica a la Figura 18. Per a més detalls sobre la composició del pla d'estudis d'ESERP cal remetre's a l'apartat 5.7.1.2. d'aquest treball (Figura 18, Figura 19, Taula 53, Taula 54, i Taula 55).

Com en el cas de la UVic, el pla d'estudis de l'EUT ESERP (UVic) era un pla ampliat, que no ofería itineraris d'especialització turística i que pretenia assegurar dos idiomes a través de les matèries troncal i obligatòries.

5.7.2.3. Informació complementària

L'Escola disposa de biblioteca, sala d'actes, sales de reunions, *workcenter* i una carpa-terrassa. Ofereix serveis d'intercanvis internacionals i de borsa de treball, i compta amb una associació d'exalumnes.

A més, la Fundació Universitària ESERP, autoritzada per la Generalitat de Catalunya l'any 1994, té com a principals objectius la concessió de beques per a la formació permanent, la recerca de nous projectes innovadors en l'àmbit econòmic i social, el finançament a l'alumnat en l'àmbit econòmic i educatiu, la publicació de llibres de formació universitària, i l'organització de seminaris i conferències, entre d'altres.⁷³⁵

Des de l'any 2008 disposa dels certificats de qualitat UNE en ISO 9001/2000 nº ER-0614/2008, i IQNET i AENOR nº ES-0614/2008.

L'EUT ESERP és membre de diferents associacions acadèmiques internacionals, així com d'associacions professionals i manté acords de col·laboració amb nombroses empreses i institucions a l'Estat i d'arreu del món.

5.8. La Universitat Ramon Llull

La Universitat Ramon Llull (URL) és una universitat privada sense ànim de lucre, d'inspiració humanista i cristiana, que va ser creada l'1 de març de 1990 i aprovada pel Parlament de Catalunya el 10 de maig de 1991, mitjançant la Llei 12/1991.⁷³⁶ Actualment el seu funcionament es regeix pel Decret 424/2004, de 2 de novembre.⁷³⁷ Amb seu a Barcelona, al carrer Claravall, 1-3, la seva missió és proporcionar una

⁷³⁵ Consultat a: <http://www.ccfundacions.cat/index.php?option=com_directori&task=fitxa&id=724> [amb accés el 16 de febrer de 2013].

⁷³⁶ L 12/1991, de 10 de maig, de reconeixement de la Universitat Ramon Llull (DOGC 1445, de 22 de maig de 1991; BOE 135, de 6 de juny de 1991).

⁷³⁷ D 424/2004, de 2 de novembre, pel qual s'aprova l'adaptació de les normes d'organització i funcionament de la Universitat Ramon Llull (BOE 291, de 3 desembre de 2004).

formació de qualitat, centrada en la persona i que respongui a les necessitats de la societat.⁷³⁸

La URL està integrada per onze institucions d'ensenyament superior i de recerca: l'Institut Químic de Sarrià (IQS), Blanquerna, La Salle, la Facultat de Filosofia, l'Escola Superior de Direcció i Administració d'Empreses (ESADE), la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés, Turisme Sant Ignasi, l'Observatori de l'Ebre, l'Institut Borja de Bioètica, l'Institut de Salut Mental Vidal i Barraquer, i l'Escola Superior de Disseny ESDI, centre adscrit. Es caracteritza per la qualitat de la docència, una recerca d'alt nivell, la internacionalització i el foment de l'esperit innovador i emprenedor, amb una metodologia pròpia que promou la formació integral de l'alumnat. A més, disposa de serveis d'orientació i promoció professional. Des de la seva constitució, la URL ha tingut una estructura de caràcter federal que, segons indica el CIC (2010, 12), "potencia la personalitat dels centres que la integren i permet assolir els objectius amb la màxima agilitat, flexibilitat i adaptabilitat. D'aquesta manera, la URL es presenta com una opció universitària en consonància amb les demandes d'una societat més dinàmica i exigent".

El seu màxim òrgan de govern, en tot allò que no és estrictament acadèmic, és la Universitat Ramon Llull Fundació Privada, a través del seu Patronat, integrat per representants de les institucions que formen part de la URL i per diversos vocals de la societat civil. El Consell Executiu és l'òrgan de coordinació entre les institucions federades de la Universitat i, en matèries acadèmiques, la Junta de Govern és el màxim òrgan de govern col·legiat.

5.8.1. L'ESADE-Escola Universitària de Turisme Sant Ignasi (URL), de Barcelona

La Companyia de Jesús⁷³⁹ és l'entitat titular del centre ESADE-Escola Universitària de Turisme Sant Ignasi —conegut comercialment com TSI-Turisme Sant Ignasi—,⁷⁴⁰ un centre privat sense ànim de lucre, federat a la URL, que va néixer l'any 1997 a l'Escola Sant Ignasi.⁷⁴¹ Ho va fer amb l'objectiu d'impartir formació superior en Hostaleria i Turisme —i, més concretament, per desenvolupar la DT—, fruit d'un acord entre la

⁷³⁸ Consultat a: <<http://www.url.edu>> [amb accés el 20 de gener de 2013].

⁷³⁹ La Companyia de Jesús és un orde religiós de l'Església Catòlica fundat per Sant Ignasi de Loiola i aprovat l'any 1540 pel papa Pau III. Els seus membres són coneguts amb el nom de jesuïtes. Consultat a: <<http://www.jesuitas.es/>> [amb accés el 20 de gener de 2013].

⁷⁴⁰ Consultat a: <www.tsi.url.edu> [amb accés el 20 de gener de 2013].

⁷⁴¹ L'Escola Sant Ignasi, de Sarrià, és un centre educatiu de la Companyia de Jesús a Catalunya. Consultat a: <<http://www.stignasi.fje.edu/index.php/benvinguts/salutacio-del-director-general>> [amb accés el 20 de gener de 2013].

Companyia de Jesús i l'ESADE.⁷⁴² Inicialment ubicat al carrer Carrasco i Formiguera, 32, de Barcelona, al juliol del 2010 es va traslladar a l'Edifici 2 del campus ESADE-Pedralbes (al carrer Marqués de Mulhacén, 40-42, de Barcelona). L'1 de setembre de 2012, TSI-Turisme Sant Ignasi es va integrar a la Fundació Xavier,⁷⁴³ una institució federada a la URL, formada per la Companyia de Jesús, ESADE, IQS i la URL, i amb un Patronat format per dotze membres, sis dels quals eren nomenats per la Companyia de Jesús, tres per ESADE,⁷⁴⁴ dos per l'IQS i un per la URL. A 31 de desembre de 2012 es troba en procés de reconversió jurídica per esdevenir una facultat universitària de Turisme, amb titularitat de l'esmentada Fundació.

5.8.1.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

L'any 1987, l'Escola de Turisme Sant Ignasi va rebre l'autorització d'obertura i funcionament com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (Ordre de 22 de setembre de 1987)⁷⁴⁵ i va impartir els estudis de TEAT des del curs 1988-1989 fins el curs 1997-1998. Els estudis d'FP de la família de l'Hoteleria i el Turisme s'imparteixen a Sant Ignasi des del curs 1989-1990. Posteriorment, el centre ESADE-Escola Universitària de Turisme Sant Ignasi (URL) va ser reconegut per impartir els estudis de la DT pel Decret 294/1998, de 17 de novembre,⁷⁴⁶ estudis que va oferir a partir del curs 1998-1999 i fins el curs 2008-2009. El curs 2003-2004 va iniciar el *Master Innovative Hospitality Management Programme*, que va esdevenir màster oficial el curs 2007-2008, en col·laboració amb la Maastricht Hotelschool i la Oxford-Brookes

⁷⁴² ESADE és una institució acadèmica universitària independent, sense ànim de lucre, creada el 1958 a Barcelona, per iniciativa d'un grup d'empresaris i de la Companyia de Jesús. Forma part de la URL des de l'any 1995. Consultat a: <<http://www.esade.edu/web/cat/about-esade/aboutus>> [amb accés el 20 de gener de 2013]. Cal afegir que, l'any 1990, ESADE va crear el Centre de Direcció Turística (CEDIT), amb l'objectiu de crear coneixement al servei del sector del turisme i l'oci, i transmetre'l a través d'oferir formació directiva, fer recerca i establir relacions amb empreses i institucions. L'any 1991 va iniciar cursos per a directius i una sèrie de set jornades tècniques per tot Catalunya. El curs de Direcció i Gestió Turística-*Executive Programme* (1995-2006) i el curs de *Tourism & Leisure Management Programme* (1997-2009) van ser els màxims exponents de l'oferta del CEDIT que, a més, va dur a terme XVII edicions del Simposi Internacional de Turisme i Oci ESADE, entre els anys 1992 i 2008, una trobada per a professionals, responsables públics, experts i estudiosos del turisme. Aquesta informació va ser contrastada el 23 de gener de 2013 en una entrevista amb el creador del CEDIT i director fins l'any 2007, el Dr. J.F. Valls, que considerava que allò que necessitava el sector era formació directiva i de postgrau. El va succeir en la direcció la Dra. Mar Vila, que va fer un canvi en l'estratègia del centre i finalment va tancar, traslladant la recerca al GRUGET, oficialment reconegut com a Grup Emergent de Recerca per la Generalitat de Catalunya del 2009.

⁷⁴³ Una de les finalitats principals per la qual va ser creada la Fundació Xavier, l'any 2010, era acollir i desenvolupar el centre TSI-Turisme Sant Ignasi en la nova etapa universitària del grau. La Fundació va rebre el nom de Xavier en honor a Sant Francesc Xavier, patró del turisme, segons va indicar Ricard Santomà, director general de la Fundació i del centre TSI-Sant Ignasi, en l'entrevista amb l'autora d'aquest treball el 24-01-2012. En aquesta data, el centre ESADE-Escola Universitària de Turisme Sant Ignasi estava en curs d'extinció i tota l'activitat del TSI-Sant Ignasi, així com la seva relació amb la URL, ja es feia a través de la Fundació Xavier.

⁷⁴⁴ El Patronat és el principal vincle del centre TSI-Sant Ignasi amb ESADE, a més de la recerca i la docència.

⁷⁴⁵ O de 22 de setembre de 1987, per la qual s'autoritza l'obertura i el funcionament de l'Escola de Turisme Sant Ignasi com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 898, de 5 d'octubre de 1987).

⁷⁴⁶ D 294/1998, de 17 de novembre, pel qual es reconeix el centre ESADE-Escola Universitària de Turisme Sant Ignasi, de la Universitat Ramon Llull, i s'implanten els estudis conduents a l'obtenció del títol de Diplomant en Turisme (DOGC 2772, de 17 de novembre de 1998).

University, i el 2009-2010, el programa de grau de Gestió Turística Hotelera.⁷⁴⁷ Des del curs 2010-2011 ofereix el títol de Màster en Direcció Hotelera, propi de la URL.

5.8.1.2. *El pla d'estudis*

El pla d'estudis de l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) va ser homologat pel Reial Decret 1439/1999, de 10 de setembre.⁷⁴⁸ Tenia una càrrega lectiva de 207 crèdits, un 15% més que el mínim exigít pel D 604/1996 (la Taula 56 mostra la distribució per matèries i cursos) i incorporava els mecanismes de convalidació del TEAT a la DT, tot indicant que la convalidació dels idiomes es verificaria mitjançant un examen preceptiu.

Taula 56. Configuració del pla d'estudis de la DT del Centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL)

Matèries	Troncals				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Curs																		
Crèdits	37,5	35,5	13,5	86,5	21,0	10,5	15,0	46,5	0,0	19,5	22,5	42,0	0,0	9,0	13,5	22,5	9,5	207,0

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1439/1999, de 10 de setembre, d'homologació del pla d'estudis.

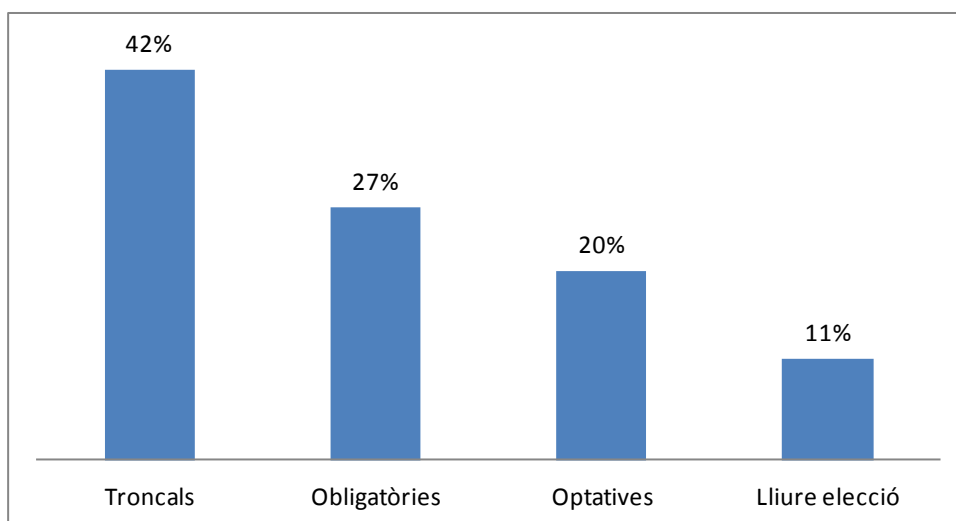
TFC: Treball final de carrera. Matèria obligatòria.

Amb un 42% de matèries troncales, oferia el pla d'estudis amb la troncalitat més baixa del total de centres de Catalunya. La resta de crèdits es repartien en matèries obligatòries (27%), optatives (20%) i de lliure elecció (11%), com mostra la Figura 20.

⁷⁴⁷ O ECO/17/2011, de 27 de gener, per la qual es reconeix la implantació de diversos estudis universitaris oficials de grau a la Universitat Ramon Llull (DOGC 5816, d'11 de febrer de 2011).

⁷⁴⁸ RD 1439/1999, de 10 de setembre, pel qual s'homologa el títol de Diplomant en Turisme, del Centre ESADE-Escuela Universitària de Turisme Sant Ignasi, de la Universitat Ramon Llull (BOE 232, de 28 de setembre de 1999).

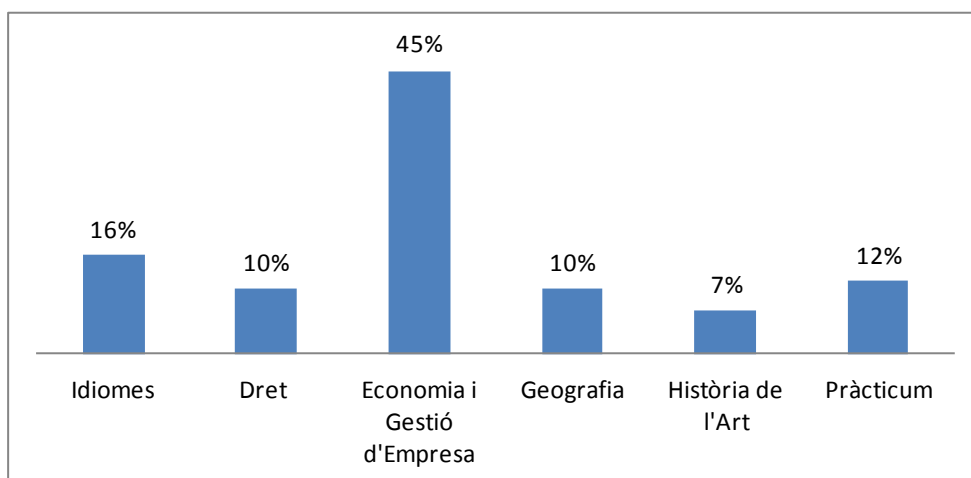
Figura 20. Distribució dels crèdits de la DT del Centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL), per tipus de matèries

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1439/1999, de 10 de setembre, d'homologació del pla d'estudis.

Les matèries troncales augmentaven un 5% respecte del pla d'estudis del D 604/1996, atès l'increment d'un 50% dels Idiomes, que passaven de 9 a 13,5 crèdits i representaven el 16% de la troncalitat (l'Anglès de segon i tercer, i un segon idioma a tercer, amb especial aplicació en el sector turístic). A tercer, l'alumnat havia d'acreditar un nivell mínim equivalent a cinquè d'Anglès o tercer de Francès de l'Escola Oficial d'Idiomes. La Figura 21 mostra la distribució de les matèries troncales per àrees de coneixement. El Pràcticum troncal estava planificat a segon curs.

Figura 21. Distribució de les matèries troncales de la DT del Centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL), per àrees de coneixement

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1439/1999, de 10 de setembre, d'homologació del pla d'estudis.

Entre les matèries obligatòries, que representaven el 27% de la formació total, cal destacar el plantejament del Pràcticum, que destinava 4,5 crèdits a les pràctiques de primer curs i 9,5 crèdits al TFC de tercer. La Taula 57 mostra el tipus d'assignatures obligatòries que plantejava l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL).

Taula 57. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT del Centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL)

Matèries obligatòries	Crèdits
Comptabilitat II	4,5
Filosofia Social i Mètodes de Treball	12
Anàlisi Economicofinancera	4,5
Política d'Empresa	4,5
Factor Humà	6
Estadística Aplicada	6
Empreses i Organitzacions	4,5
Pràcticum I i III	14
Total	56

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1439/1999, de 10 de setembre, d'homologació del pla d'estudis.

Pel que fa a les matèries optatives (20%), tal com mostra la Taula 58, comptava amb una oferta variada, en la qual en destacava l'orientació a la gestió, i les assignatures d'Innovació i Empreneduria Hotelera i Turística i la d'Ètica i Empresa —en què es posava de manifest la influència humanística i de gestió de l'Escola de negocis ESADE—, així com la incorporació de crèdits relacionats amb els processos culinaris, que el centre Sant Ignasi desenvolupava extensament en la FP.

L'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) atorgava, per equivalència, fins a 14,5 crèdits de matèries obligatòries a pràctiques en empreses, institucions públiques o privades..., treballs acadèmicament dirigits i integrats en el pla d'estudis, estudis realitzats en el marc de convenis internacionals subscrits per la Universitat, i altres activitats.

Era, doncs, el pla d'estudis amb més crèdits (207) de tots els centres de Catalunya. Un pla que, tot i oferir una àmplia varietat de matèries optatives vinculades a la gestió turística, no proposava itineraris concrets d'especialització.⁷⁴⁹ Destacava per l'orientació humanística, la baixa troncalitat i el valor elevat que atorgava al Pràcticum, dins del qual hi situava, com a obligatori, el TFC.

⁷⁴⁹ Segons Carmina Solà-Morales, directora del TSI-Sant Ignasi durant el darrer període d'implantació de la DT, s'oferien internament grups d'assignatures optatives orientades a la gestió hotelera i de restauració, o bé cap a l'oci i el turisme.

Taula 58. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT del Centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL)

Matèries optatives	Crèdits
Gestió de la Restauració I	4,5
Gestió de la Restauració II	4,5
Gestió Hotelera I	6
Gestió Hotelera II	4,5
Tecnologia Hotelera	4,5
Estadística Aplicada II	4,5
Gestió de la Qualitat	4,5
Sistemes d'Informació	4,5
Gestió de la Intermediació	4,5
Desenvolupament Turístic Sostenible	4,5
Congressos i Convencions	4,5
Sociologia del Turisme i de l'Oci	4,5
Anàlisi d'Estats Comptables	4,5
Gastronomia i Enologia	4,5
Gestió del Patrimoni	4,5
Recursos Culturals i Turisme	4,5
Sector del Transport	4,5
Guies Turístics	4,5
Informació Turística	4,5
Itineraris Turístics	4,5
Història de l'Art	4,5
Espanya Turística	4,5
Gestió de Projectes d'Intervenció	6
Innovació Hotelera	4,5
Innovació Turística	4,5
Màrqueting Hotelier	4,5
Màrqueting Turístic	4,5
Turisme i Desenvolupament Comunitari	4,5
Catalunya Turística	4,5
Comercialització Turística	4,5
Comptabilitat II	4,5
Comunicació i Publicitat	4,5
Creació d'Empreses	4,5
Ètica i Empresa	4,5
Unió Europea	4,5
Globalització en Turisme	4,5
Total	165

Font: Elaboració pròpia a partir del RD 1439/1999, de 10 de setembre, d'homologació del pla d'estudis.

5.8.1.3. Informació complementària

Entre els objectius de l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) hi ha el de generar reflexió, estudi i coneixement sobre el turisme i l'hoteleria. Amb aquesta finalitat, participa en els següents grups d'investigació: el Grup de Recerca en Ètica, Turisme i Hospitalitat GRETHOS-TSI, que pretén contribuir al desenvolupament responsable i sostenible de

l'activitat turística; el Grup de Recerca en Gestió Turística GRUGET–ESADE, que estudia el *management* turístic des d'una òptica multidisciplinar i internacional; el Grup de Recerca en Comercialització Turística COMERTUR–ESADE, que investiga el model de distribució electrònica turística des de l'òptica del màrqueting; el Grup de Recerca en Sistemes Intel·ligents GRSI–La Salle, un grup consolidat per la Generalitat de Catalunya des del 2002 que centra la seva recerca en la millora i l'aplicació de sistemes d'optimització i d'aprenentatge automàtic del camp de la intel·ligència artificial a problemes del món real; i el Grup de Recerca d'IDI Identitat i Diàleg Intercultural–Blanquerna, que centra el seu estudi en la recerca d'estratègies pràctiques de diàleg intercultural i interreligiós.

A més, participa en el grup COODTUR (Red Internacional de investigadores en Turismo, Cooperación y Desarrollo) i en el projecte de recerca *International Franchising in Spain and UK–Oxford Brookes University*, un estudi que té com a objectiu identificar els criteris de selecció de socis, tant des de la perspectiva del franquiciat com del franquiciador, i comprendre la complexitat intercultural de la selecció de socis.⁷⁵⁰ A través de la publicació acadèmica *Papers TSI*, el primer número de la qual va ser editat el curs 2010-2011, l'Escola difon els treballs que realitza el professorat i els estudiants.

La internacionalització és un fet diferencial de l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL), que manté convenis acadèmics amb catorze centres de formació universitària a Europa, a Amèrica del Sud i als Estats Units. Actualment, el 50% dels crèdits de grau i el 100% dels del màster s'imparteixen en anglès. Cal destacar també la participació de l'Escola en diverses xarxes internacionals d'associacions, els convenis amb empreses del sector nacionals i internacionals, i el fet que, des del més d'octubre de 2008, compta amb un *Advisory Board* format per professionals rellevants del sector del turisme, la hoteleria i l'economia. També disposa d'un departament per al desenvolupament de carreres, que connecta l'Escola amb el món professional i l'antic alumnat.

La URL va ser una de les universitats catalanes que va formar part de la prova pilot d'adaptació a l'EEES, impulsada pel DURSI l'any 2004 (AQU, 2005, novembre). Pel que fa a la verificació i l'acreditació de la qualitat, participa en el Programa AUDIT (ANECA-AQU), a través de la Unitat de Qualitat i Innovació Academicodocent de la URL (UQIAD-URL).

L'Escola ofereix diferents vies per ajudar els estudiants a accedir als estudis, com per exemple la Beca Xavier a l'Excel·lència, i les beques al talent i de col·laboració, entre

⁷⁵⁰ Consultat a: <<http://www.tsi.url.edu/ca/investigacio>> [amb accés el 20 de gener de 2013].

d'altres. Des de l'any 2003 disposa d'una associació d'antic alumnat anomenada Alumni TSI.

5.9. La Universitat Oberta de Catalunya

La Universitat Oberta de Catalunya (UOC) és una universitat d'iniciativa i servei públics, instrumentada mitjançant la fórmula jurídica de fundació privada sotmesa a control públic. La Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya (FUOC) és una fundació privada sense ànim de lucre que va néixer sota l'impuls de la Generalitat de Catalunya el 6 d'octubre de 1994. El seu objectiu era promoure la creació i el reconeixement de la UOC, la universitat no presencial de Catalunya, a fi d'impulsar una oferta pròpia d'ensenyament universitari no presencial que permetés l'accés a la formació de les persones al llarg de la vida i a partir de les possibilitats que ofereixen les TIC. Segons l'art. 5.1 dels Estatuts (FUNDACIÓ PER A LA UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA [FUOC], 2011), la Fundació ha de vetllar per la correcta i eficaç direcció i gestió de la Universitat. El seu màxim òrgan de govern és el Patronat, integrat per representants de les entitats fundadores (la Generalitat de Catalunya, la Federació Catalana de Caixes d'Estalvis, la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, i la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuais).

La UOC va ser reconeguda mitjançant la Llei 3/1995, de 6 d'abril.⁷⁵¹ És una universitat no presencial —desenvolupa la seva activitat en xarxa i a la xarxa—, de finançament mixt públic-privat, plenament integrada al sistema universitari català, amb un model d'ensenyament innovador i en constant evolució, capdavantera en l'ús de les TIC, que permet als estudiants cobrir les seves necessitats d'aprenentatge i els proporciona un accés complet al coneixement, tot superant les barreres de l'espai i el temps. La seu central de la UOC és a Barcelona, a l'avinguda del Tibidabo, 39-43, i disposa d'un altre edifici a l'avinguda del Tibidabo, 45-47. La seva missió consisteix en ser una universitat tecnològica d'avantguarda que utilitzi un model d'aprenentatge altament innovador i que serveixi d'estàndard pel que fa a la qualitat tant de l'ensenyament com de la recerca. S'organitza mitjançant una xarxa territorial de seus (prop de 20) i punts UOC (més de 50), que ofereixen serveis d'assessorament i gestió acadèmica i representen el principal espai de relació entre la Universitat i el territori, a més d'esdevenir el vincle i el compromís presencial de la UOC.⁷⁵²

⁷⁵¹ L 3/1995, de 6 d'abril, de reconeixement de la UOC (DOGC 2040, de 21 d'abril de 1995).

⁷⁵² Consultat a: <<http://www.uoc.edu/portal/ca/index.html>> [amb accés el 22 de gener de 2013] i a la publicació del CIC (2010).

5.9.1. *El Centre d'Estudis d'Economia i Empresa de la UOC*

La UOC, que emmarca la titulació de Turisme en els Estudis d'Economia i Empresa, va ofertar per primer cop el seu programa de Turisme el curs 2002-2003. La UOC és membre de la Xarxa INTUR.

5.9.1.1. *Gènesi de la implantació dels estudis*

El curs 2002-2003 la UOC va oferir la DT, el pla d'estudis de la qual va ser publicat en la Resolució de 30 d'octubre de 2002 de la UOC,⁷⁵³ amb l'objectiu de formar professionals innovadors pel que fa als serveis turístics i preparats per treballar a les empreses vinculades a l'activitat turística del s. XXI, tenint en compte els conceptes d'innovació, sostenibilitat i qualitat.⁷⁵⁴

El Programa de Turisme de la UOC es va crear en el marc del Centre d'Estudis d'Economia i Empresa, en qual ja estaven plenament consolidades d'altres titulacions d'aquest àmbit, com ara la diplomatura de Ciències Empresarials o els segons cicles d'Administració i Direcció d'Empreses, i de Màrqueting, a més d'una àmplia oferta de postgrau. L'objectiu era oferir una diplomatura totalment en línia (iniciativa totalment pionera en l'àmbit del Turisme), un plantejament que havia demostrat ser exitós en d'altres àrees de coneixement. A banda de la diplomatura, l'oferta de la UOC en l'àmbit del Turisme ha anat creixent durant els darrers anys en àrees de postgrau i de formació continuada. L'any 2009 va ser el darrer any en què la UOC va ofertar places de nou accés a la DT, alhora que també n'oferia, per primera vegada, per al GT.

5.9.1.2. *El pla d'estudis*

La titulació de DT del Centre d'Estudis d'Economia i Empresa de la UOC va ser homologada pel Reial Decret 397/2003, de 4 d'abril.⁷⁵⁵ La càrrega lectiva total, de 180 crèdits, s'ajustava al mínim que exigia el RD 604/1996 i es repartia en 87 crèdits troncal, 51 d'obligatoris, 24 d'optatius i 18 de lliure elecció, com s'observa a la Taula 59.

⁷⁵³ R de 30 d'octubre de 2002, de la Universitat Oberta de Catalunya, per la qual es fa públic el pla d'estudis conduent a l'obtenció del títol de Diplomada en Turisme (BOE 295, de 10 de desembre de 2002).

⁷⁵⁴ Informació consultada a: <http://cv.uoc.edu/UOC/a/secretaria/pla_estudis/15/index.html> [amb accés el 24 de gener de 2013].

⁷⁵⁵ RD 397/2003, de 4 d'abril, pel qual s'homologa el títol de Diplomada en Turisme, del Centre d'Estudis d'Economia i Empresa, de la Universitat Oberta de Catalunya (BOE 99, de 25 d'abril de 2003).

Taula 59. Configuració del pla d'estudis de la DT de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

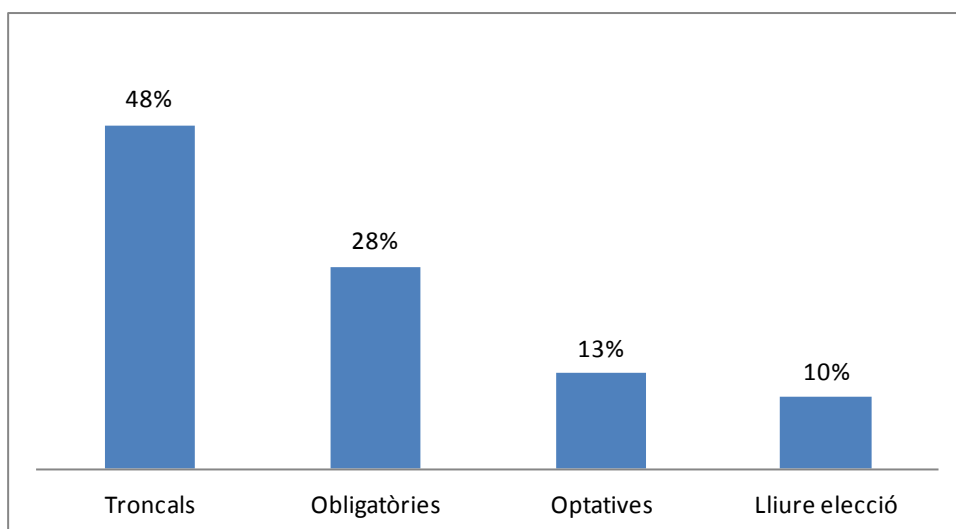
Matèries	Troncals				Obligatòries				Optatives				De lliure elecció				TFC	
	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	1r	2n	3r	Total	Total	
Curs																		
Crèdits	42,0	27,0	18,0	87,0	18,0	33,0	0,0	51,0	0,0	0,0	24,0	24,0	0,0	0,0	18,0	18,0	0,0	180,0

Font: Elaboració pròpia a partir de la Resolució de 30 d'octubre de 2002 de la UOC, d'homologació del pla d'estudis.

TFC: Treball final de carrera. Matèria obligatòria.

La Figura 22 mostra la distribució dels crèdits per tipus de matèries: troncal (48%), obligatòries (28%), optatives (13%) i de lliure elecció (10%).

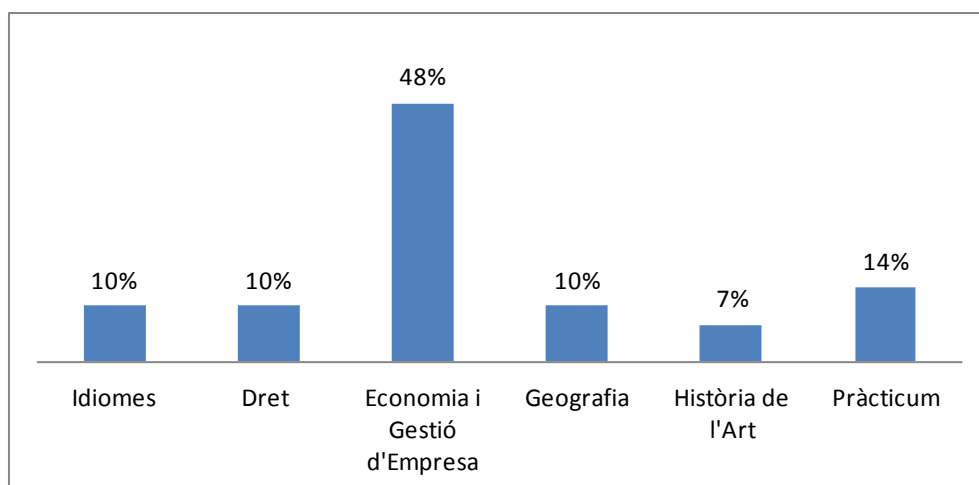
Figura 22. Distribució dels crèdits de la DT de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), per tipus de matèries

Font: Elaboració pròpia a partir de la Resolució de 30 d'octubre de 2002 de la UOC, d'homologació del pla d'estudis.

Pel que fa a les matèries troncal, representaven un 6% més de crèdits que el mínim establert, atès l'increment del 33% de l'assignatura d'Organització i Gestió d'Empreses, i del 20% del Pràcticum. La Figura 23 mostra com quedaven distribuïts, per àrees de coneixement, els crèdits de les matèries troncal, un 14% dels quals estava destinat, a tercer curs, a les pràctiques en organitzacions i institucions de turisme. Els Idiomes troncal, al primer curs, eren l'Anglès i el Francès aplicats al turisme.

Figura 23. Distribució de les matèries troncales de la DT de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), per àrees de coneixement

Font: Elaboració pròpia a partir de la Resolució de 30 d'octubre de 2002 de la UOC, d'homologació del pla d'estudis.

Les matèries obligatòries sumaven un total de 51 crèdits (Taula 60), alguns dedicats a la Gestió Turística i d'altres, per exemple, a la Comunicació i la Societat del Coneixement. A més, cal destacar els 18 crèdits d'Idiomes obligatoris, Francès i Anglès, a primer i a segon curs.

Taula 60. Matèries obligatòries del pla d'estudis de la DT de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

Matèries obligatòries	Crèdits
Tècniques Quantitatives en el Sector Turístic	4,5
Desenvolupament Sostenible	4,5
Idiomes	18
Gestió de la Qualitat en el Sector Turístic	4,5
Gestió de la Intermediació Turística	4,5
Gestió dels Serveis Turístics	4,5
Multimèdia i Comunicació a la UOC	4,5
Societat del Coneixement	6
Total	51

Font: Elaboració pròpia a partir de la Resolució de 30 d'octubre de 2002 de la UOC, d'homologació del pla d'estudis.

La UOC ofería una àmplia oferta d'optativitat, com s'observa en la Taula 61, en la qual destacaven els 18 crèdits d'Idiomes dedicats a tres nivells d'Alemany i els 12 crèdits de pràctiques empresarials. També era destacable l'optativitat en crèdits relacionats amb la Gestió i amb la Història, així com l'orientació de diverses assignatures a la Societat del Coneixement, com per exemple les de *E-business*, Innovació o bé Organitzacions Intenses en Informació.

Taula 61. Matèries optatives del pla d'estudis de la DT de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

Matèries Optatives	Crèdits
Idiomes	18
Ciència, Tecnologia i Societat	6
Comunicació i Màrqueting Intern	6
Creació i Gestió de Productes Turístics	6
Dret Mercantil I	6
Destins Turístics	6
Direcció de Personal	6
<i>E-bussines</i>	6
Ecoturisme	6
El Món Islàmic	4,5
El Món Oriental	4,5
L'Oci en la Societat Actual	4,5
Geografia Humana	6
Geografia Regional	4,5
Gestió de la Diversitat	6
Gestió Pública	4,5
Gestió Pública del Turisme	6
Guia i Dinàmica de Grups	6
Història Contemporània I	4,5
Història Contemporània II	4,5
Història de l'Art I	7,5
Història de l'Art II	7,5
Història Moderna	7,5
Innovació del Turisme	6
Interculturalitat	4,5
Instruments de Planificació de Zones Turístiques	6
Macroeconomia	6
Màrqueting Electrònic	6
Direcció de Màrqueting de l'Empresa Turística	6
Microeconomia	6
Oci i Societat del Benestar	6
Organitzacions Intensives en Informació	4,5
Pràctiques Empresariales I	6
Pràctiques Empresariales II	6
Psicologia de les Organitzacions	6
Reptes Actuals de la Política	6
Restauració	6
Sistemes d'Informació Turística	6
Tècniques de Gestió i Comunicació	4,5
Tecnologies del Comerç Electrònic	6
Turisme i Tecnologies de la Informació	6
Sociologia	6
Total	253,5

Font: Elaboració pròpia a partir de la Resolució de 30 d'octubre de 2002 de la UOC, d'homologació del pla d'estudis.

La UOC atorgava, per equivalència, fins a 6 crèdits de lliure configuració a pràctiques en empreses, institucions públiques o privades, treballs acadèmicament dirigits i

integrats en el pla d'estudis i a estudis realitzats en el marc de convenis internacionals subscrits per la Universitat.

Les matèries de lliure elecció podien ser matèries optatives del mateix estudi o matèries creades per la Universitat per a aquest estudi o comunes amb d'altres titulacions. La titulació de Turisme es relacionava amb les de Ciències del Treball, Comunicació Audiovisual, Documentació, Humanitats, Periodisme, Publicitat i Relacions Públiques, Traducció i Interpretació, i Empresariales.⁷⁵⁶

Així, doncs, el pla d'estudis de la UOC s'ajustava als mínims requerits de 180 crèdits i no tenia itineraris d'especialització.⁷⁵⁷ Cal fer incís en el tractament que donava als Idiomes (que reforçava a través de les matèries obligatòries i optatives —en aquest cas un tercer idioma, l'Alemanys—), i al Pràcticum, que també reforçava amb l'optativitat. Precisament aquesta optativitat s'aprofitava per incorporar les TIC, en coherència amb la naturalesa de la Universitat. D'altra banda, la UOC relacionava els estudis de Turisme amb altres estudis, fet que donava flexibilitat a la carrera.

5.9.1.3. *Informació complementària*

La UOC ofereix la titulació progressiva, una modalitat de titulació que permet a l'estudiant obtenir un certificat universitari un cop hagi assolit amb èxit un itinerari docent específic i n'hagi superat els crèdits establerts, oferint-li la possibilitat d'organitzar els estudis homologats per etapes, cada una de les quals té un reconeixement acadèmic i una clara vinculació amb la demanda laboral. Durant el període d'implantació de la DT oferia dos itineraris d'iniciació —Gestió de l'Empresa Turística i Turisme en la Societat del Coneixement—, de 31,5 crèdits cadascun. A més, oferia sis itineraris d'especialització turística: Intermediació Turística, Innovació i Qualitat en l'Hostaleria, Sostenibilitat en les Destinacions, Direcció d'Operacions a l'Empresa Hotelera, Innovació i Qualitat en les Destinacions, i Màrqueting de l'Empresa Turística.

Atès que la formació de la UOC és en línia, es treballa en espais virtuals a través de *softwares* específics en funció de la matèria. En l'àmbit del Turisme, canalitza la recerca a través del Laboratori del Nou Turisme, que forma part del grup de recerca, innovació i formació en *e-learning* de la UOC, l'ELearn Center.

⁷⁵⁶ Consultat a: <http://cv.uoc.edu/UOC/a/secretaria/pla_estudis/15/index.html> [amb accés el 24 de gener de 2013].

⁷⁵⁷ No obstant això, amb els continguts pretenia arribar a especialitzacions en els àmbits de les activitats d'Intermediació i d'Hostaleria, i de les Destinacions Turístiques.

Entre els convenis internacionals cal destacar el vigent amb l'OMT, entitat amb la qual s'ofereix, des de l'any 2004, un màster.⁷⁵⁸ A més d'aquesta relació, diferent professorat ha realitzat estades docents i de recerca en diverses institucions. En algunes assignatures es treballa amb materials didàctics en anglès, però n'hi ha una en què la docència és íntegrament en aquest idioma: *International management*.

La UOC, com a universitat, forma part d'innúmerables associacions acadèmiques i sectorials, i pel que fa a les relacions amb el sector, s'estableixen a través de les empreses associades a la Universitat. També s'estableixien relacions de col·laboració, amb la participació de professionals del sector en diferents programes acadèmics, per aportar la seva experiència professional i empresarial.

Malgrat que la majoria (més del 80 %) dels estudiants de la UOC ja estan inserits en el mercat laboral, la Universitat disposa de l'anomenat Espai professional, que proporciona una Borsa de Treball (amb ofertes de feina i d'estades pràctiques), formació i recursos per millorar el perfil professional, i recursos per a les empreses (cerca de professionals, serveis...). Disposa d'una associació d'antic alumnat, la UOC Alumni.

La UOC, a fi de garantir la qualitat de les seves titulacions, del professorat i de la metodologia docent, és una de les universitats que s'ha acollit al procés d'avaluació que duu a terme l'AQU i la European University Association (EUA).

6. Comparativa entre els centres d'estudis que van implantar la diplomatura de Turisme (1997-2008)

A Catalunya, nou universitats van implantar la DT (1997-2008), en un total de 22 centres d'estudis (Taula 62). Totes participaven en el procés de preinscripció universitària (exceptuant la URL i la UOC, a les quals s'accedia per inscripció directa) i tenien assignat un codi de preinscripció que va ser modificat amb la introducció del GT.

La configuració del mapa de centres que van implantar la DT té el seu origen en els plans d'estudis anteriors i en la política universitària posterior a l'any 1997.⁷⁵⁹ La Taula 63 mostra l'evolució de l'oferta dels diferents plans d'estudis de Turisme en els centres que van implantar la DT a Catalunya. És interessant observar que només tres centres

⁷⁵⁸ El Màster Internacional d'Estratègia i Gestió Sostenible de les Destinacions Turístiques OMT-UOC.

⁷⁵⁹ Com s'exposa a l'apartat 3.6 d'aquest treball, la formació superior de Turisme ha tingut dues etapes ben diferenciades, amb dos plans d'estudis cadascuna. La primera etapa, entre els anys 1963 i 1993, que es podria anomenar extrauniversitària, va incloure els estudis de TET i de TEAT, i la segona etapa o etapa universitària, a partir de l'any 1997, va tenir dos plans d'estudis, el de la DT i el del GT (actualment vigent).

—l'EUHT Sant Pol (1966), l'EUHT CETT (1969) i l'EUT CETA (1972)— van implantar els quatre plans d'estudis que s'han aprovat fins a l'actualitat, mentre que onze centres més van oferir els estudis a partir del TEAT, dos dels quals gairebé al final de la seva implantació (l'EUT Formàtic Barna, l'any 1995, i l'EUT de Terrassa, l'any 1996). Amb la DT, vuit centres més es van afegir als catorze que ja oferien el TEAT.⁷⁶⁰

Amb la implantació de la DT, les universitats van oferir els estudis de Turisme per primera vegada (Taula 63) sense fer una planificació de l'oferta. L'any 1997 algunes van adscriure centres que oferien l'anterior pla d'estudis: la UB, la UdL, la URV i la UdG (que va adscriure l'EOTC/INSETUR). Aquell mateix any, la UAB i la UPF van iniciar la DT en centres que no havien impartit el TEAT. L'any següent va ser el torn de la UVic i, posteriorment, l'any 2002, s'hi va incorporar la UOC, mentre que la URV incrementava la seva oferta en dos centres més.

Pel que fa a la UdG, l'any 1998 també va ampliar la seva oferta de la DT i va adscriure cinc centres que provenien del TEAT. A partir de l'any 2001 i del 2004, ho va fer, respectivament, amb l'EUT de Terrassa i l'EUT Formàtic Barna. També la UVic va ampliar la seva oferta l'any 2001, amb l'adscripció de l'EUT ESERP, i l'any 2006, amb l'oferta de la doble titulació de Turisme i Relacions Públiques.⁷⁶¹

⁷⁶⁰ Segons MINISTRAL (2000), 31 centres impartien els estudis de TEAT a Catalunya el curs 1996-1997. D'aquests, només 14 van implantar la DT.

⁷⁶¹ A l'apartat 5.7.1.1 s'exposa el plantejament de la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques que la UVic va oferir a partir del curs 2006-2007 i fins el curs 2008-2009.

Taula 62. Centres d'estudis de la DT, a Catalunya, per codi i denominació als llistats de l'OOAU

Codi	Denominació
121	Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)
221	Turisme (UAB) (Bellaterra)
426	Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)
621	Turisme (UdL) (Manresa)
622	Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)
623	Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)
721	Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)
723	Turisme (URV) (Vila-seca)
724	Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)
821	Turisme (UdG) (Girona)
822	Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)
823	Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)
824	Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)
825	Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)
826	Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)
827	Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)
828	Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)
925	Turisme (UVic) (Vic)
937	Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)
938	Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)
-	Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)
-	Turisme (UOC)

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats de preinscripció de l'OOAU.

Amb relació als estudis del GT, que es van iniciar a partir del curs 2009-2010, a la Taula 63 s'observa que, dels 22 que oferien els estudis de la DT,⁷⁶² nou no els van implantar: tant la UdL com la URV i la UdG van deixar d'impartir estudis de Turisme en dos dels seus centres adscrits, i la UVic va deixar d'oferir-los en els tres centres que tenia adscrits per a la DT.

⁷⁶² A la Taula 63 s'ha inclòs la doble titulació de Turisme i Gestió del Lleure / Administració d'Empreses i Gestió de la Innovació (UPF) (Mataró), perquè aquesta Universitat ja oferia la DT a Mataró des de l'any 1997.

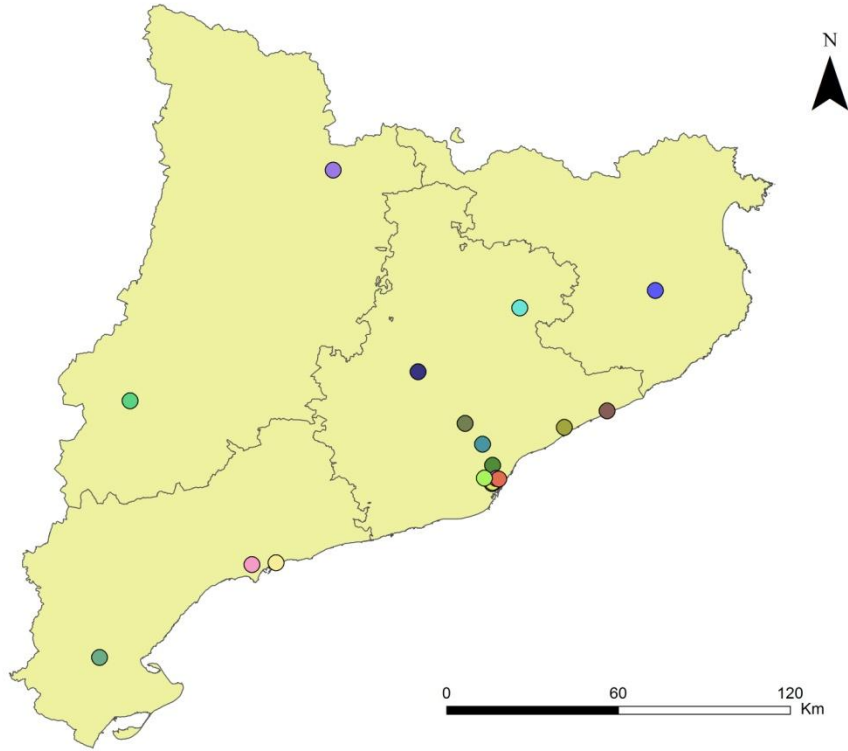
Taula 63. Evolució de la implantació dels estudis superiors de Turisme als centres que van implantar la DT, a Catalunya

Centres	TET	TEAT	DT		GT
	Inici	Inici	Inici	Fi	Inici
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	1969	1980	1997	2008	2009
Turisme (UAB) (Bellaterra)	-	-	1997	2008	2009
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	-	-	1997	2008	2009
Turisme i Gestió del Lleure / Administració d'Empreses i Gestió de la Innovació (UPF) (Mataró)	-	-	-	-	2011
Turisme (UdL) (Manresa)	-	1992	1997	2007	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-	1993	1997	2007	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	-	1981	1997	2009	2010
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	-	1985	1997	2008	-
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	2002	2008	2009
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	2002	2008	-
Turisme (UdG) (Girona)	-	1989	1997	2008	2009
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	1966	1980	1998	2008	2009
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	1988	1998	2008	2009
Turisme "Esmà" (UdG) (Barcelona)	-	1984	1998	2004	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	1990	1998	2008	2009
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	1972	1980	1998	2008	2009
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	1996	2001	2008	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	1995	2004	2008	2009
Turisme (UVic) (Vic)	-	-	1998	2008	-
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	2001	2009	-
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	2006	2008	-
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	-	1988	1998	2008	2009
Turisme (UOC)	-	-	2002	2009	2009

Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa a la localització dels centres, en un mercat tan atomitzat com el de la DT és interessant observar la distribució per universitats i províncies (Mapa 1). La UdG, que va oferir els estudis de la DT en vuit centres, destaca per ser la universitat amb més centres adscrits fora de la seva demarcació —en tenia un a Girona i set a la província de Barcelona, dels quals cinc estaven ubicats a la capital—. Dels tres centres de la UdL que van implantar la DT, dos s'ubicaven a la província de Lleida (un d'ells a la capital) i l'altre, a la província de Barcelona. En canvi, tots els centres de la URV es trobaven a la província de Tarragona. Cal mencionar que totes les universitats presencials catalanes que van implantar la DT (vuit universitats), a excepció de la URV, tenien algun centre d'estudis situat a la província de Barcelona.

Mapa 1. Localització dels centres d'estudis presencials que van implantar la DT, a Catalunya, per universitats i províncies

Centres

● Turisme "ESERP" (UVic)	● Turisme "Terres de Lleida" (UdL)	● Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG)
● Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG)	● Turisme (UVic)	● Turisme (UdL)
● Turisme "Bettatur" (URV)	● Turisme "dels Pirineus" (UdL)	● Turisme "EUT de Terrassa" (UdG)
● Turisme "EUT CETA" (UdG)	● Turisme (UAB)	● Turisme (UDG) (Girona)
● Turisme "ESMA" (UdG)	● Turisme (URV)	● Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV)
● Turisme "EUT Euroaula" (UdG)	● Turisme "Maresme" (UPF)	● Turisme "ESADE" (URL)
● Turisme "EUT Mediterrani" (UdG)	● Turisme "CETT" (UB)	● Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic)

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats de preinscripció de l'OAU

Si ens centrem en el pla d'estudis de la DT, regulat pel RD 604/1996, aquest tenia com a objectiu proporcionar una formació teòrica i pràctica adequada per a la gestió d'organitzacions i institucions turístiques. Com s'ha exposat en l'apartat 3.6.2.1.b, tenia una càrrega mínima de 180 crèdits, que podia ser incrementada fins a 207 crèdits,⁷⁶³ i tots els centres estaven obligats a incloure-hi les matèries troncales determinades en el citat RD 604/1996 (Taula 25).

Deixant de banda la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques —la particularitat de la qual ja s'ha esmentat anteriorment— les principals diferències entre els plans d'estudis ofertats feien referència al nombre total de crèdits (que oscil·laven entre els 180 i els 207), a la distribució dels crèdits per tipus de matèries, al nombre de crèdits totals atorgats al Pràcticum (entre 10 i 24), a l'obligatorietat o no d'un TFC, i a l'oferta d'itineraris d'especialització (Taula 64). El criteri adoptat per cada universitat a l'hora d'incrementar els crèdits d'algunes matèries troncales i de definir les matèries obligatòries o optatives —que podia establir lliurement— determinava la configuració del pla d'estudis.

⁷⁶³ Art. 7 del RD 1267/1994, de 10 de juny.

Taula 64. Comparativa dels plans d'estudis de la DT, per centres^(a)

Centres	Crèdits			Nombre d'itineraris
	Total	Pràcticum	TFC	
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	206	12	6	2
Turisme (UAB) (Bellaterra)	198	10	-	2
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	180	13,5	-	-
Turisme (UdL) (Manresa)	200	16,5	-	3
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	200	16,5	-	3
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	200	15	-	2
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	180	10,5	-	-
Turisme (URV) (Vila-seca)	180	12	-	3
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	180	12	-	3
Turisme (UdG) (Girona)	180	12	6	6
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	180	12	6	6
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	180	12	6	6
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	180	12	6	6
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	180	12	6	6
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	180	12	6	6
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	180	12	6	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	180	12	6	6
Turisme (UVic) (Vic)	198	10	-	-
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	198	10	-	-
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	306	19	6	-
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	207	24	9,5	-
Turisme (UOC)	180	24	-	-

Font: Elaboració pròpia.

TFC: Treball Final de Carrera.

(a): La Taula 64 compara els plans d'estudi de la DT i, per tant, no inclou la doble titulació de grau de Turisme i Gestió del Lleure / Administració d'Empreses i Gestió de la Innovació que el centre de la UPF a Mataró va oferir a partir de l'any 2011.

El pla d'estudis de la UPF, la URV, la UdG i la UOC es va limitar als 180 crèdits mínims que exigia el RD 604/1996, que permetia incrementar-los un 15% com a màxim. La resta d'universitats van incrementar la càrrega lectiva total en diferent mesura, essent la URL i la UB les que van fer-ho fins al màxim permès (207 i 206 crèdits, respectivament).

A la Taula 64 també s'observen diferències pel que fa als crèdits assignats al Pràcticum, essent la URL i la UOC les que van atorgar-li més valor (24 crèdits en total), seguides per la UdL (16,5 crèdits als centres de Manresa i La Seu d'Urgell). Amb referència al TFC, només l'exigien la UB i la UdG (6 crèdits), i la URL (9,5 crèdits).

Pel que fa als itineraris d'especialització de la DT (Taula 65) que oferien 14 dels 22 centres, la universitat que més destacava era la UdG, ja que, a través de les matèries optatives, n'oferia sis (amb l'excepció de l'EUT de Terrassa). Cal destacar que sis universitats no oferien cap opció d'especialització en set centres: la UPF, la URV (l'EUT Bettatur), la UdG (l'EUT de Terrassa), la UVic (la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques, i l'EUT ESERP), la URL i la UOC.

Taula 65. Itineraris d'especialització de la DT, per centres d'estudis

Itineraris d'especialització	Centres														Total										
	Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	Turisme (UAB) (Bellaterra)	Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	Turisme (UdL) (Manresa)	Turisme "deis Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	Turisme (URV) (Vila-seca)	Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	Turisme (UdG) (Girona)	Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)		Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	Turisme (UVic) (Vic)	Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	Turisme (UOC)		
Gestió																									
Gestió d'Hoteleria																									
Gestió d'Allotjaments i Restauració	1																								1
Gestió d'Empreses, Allotjament i Restauració			1	1			1	1	1	1	1	1	1	1	1		1								11
Direcció i Gestió Hotelera					1																				1
Total	1		1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1								13
Gestió de Turisme i Viatges																									
Gestió de Turisme i Viatges	1																								1
Intermediació Turística i Transport				1																					1
Gestió d'Empreses de Viatges i Turisme							1	1																	2
Intermediació Turística									1	1	1	1	1	1	1		1								7
Total	1			1			1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1								11
Gestió d'Empreses Turístiques																									
Gestió d'Empreses Turístiques	1																								1
Gestió d'Empreses i Activitats Turístiques			1	1																					2
Gestió d'Activitats i Productes Turístics									1	1	1	1	1	1	1		1								7
Total	1		1	1					1	1	1	1	1	1	1	1	1								10
Gestió de l'Oci																									
Gestió d'Activitats i Espais Turístics i d'Oci							1	1																	9
Gestió i Planificació de l'Oci									1	1	1	1	1	1	1		1								0
Total							1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1								9
Total Gestió	2	1	2	2	2		3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4								43
Planificació																									
Planificació i Comercialització Turística	1																								1
Planificació Turística			1	1					1	1	1	1	1	1	1		1								9
Total Planificació	1		1	1					1	1	1	1	1	1	1	1	1								10
Comunicació Turística																									
									1	1	1	1	1	1	1		1								7
Total	2	2	3	3	2		3	3	6	6	6	6	6	6	6	6	6								60

Font: Elaboració pròpia.

És interessant destacar que, entre la temàtica dels itineraris que s'oferien, dominava l'especialització en Gestió (d'Hoteleria, de Turisme i Viatges, d'Empreses Turístiques, i d'Oci), un fet que es pot observar a la Taula 65, que mostra una oferta total de 36 matèries de Gestió, repartides en 14 centres. La UdG i la URV oferien tres matèries de

Gestió, la UB i de la UdL dues, i la UAB una. La Gestió Hotelera era present en els plans d'estudis de totes les universitats, exceptuant la UAB.⁷⁶⁴ Ja en l'àmbit de la Gestió del Turisme i els Viatges, només la UB, la UdL (l'EUT Terres de Lleida) i la URV (amb l'excepció de l'EUT Bettatur) oferien la possibilitat d'especialització. Pel que fa a la Gestió d'Empreses, Activitats i Productes Turístics, era present a la UAB, a la UdL (a l'EUT de Manresa i a la dels Pirineus), i als centres de la UdG (exceptuant el de Terrassa). La Gestió de l'Oci es podia cursar a la URV (exceptuant Bettatur) i a la UdG (exceptuant l'EUT de Terrassa).

D'altra banda, la Taula 65 mostra que la Intermediació i la Comunicació Turístiques eren matèries d'especialització només a la UdG, que també oferia l'opció de cursar Planificació Turística. També oferien aquesta matèria la UdL —en els seus centres de Manresa i La Seu d'Urgell— i la UAB (que afegia el concepte de Comercialització). També cal esmentar la UVic que, amb la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques, incorporava un nou camp d'estudi per a l'alumnat que s'hi matriculés, tot i que no oferia itineraris d'especialització.⁷⁶⁵

Així, doncs, les universitats van aprofitar els criteris de flexibilitat establerts en el RD 1267/1994, i en el RD 604/1996, per atorgar un perfil propi als respectius plans d'estudis. La distribució dels crèdits per tipus de matèries —troncals, obligatòries, optatives i de lliure elecció— també era diferent, i fins i tot podien haver-hi petites diferències en alguns centres d'estudis dins d'una mateixa universitat (Taula 66). La UdG era el centre que atorgava el major pes relatiu a la troncalitat (57%). La UPF ho feia a l'obligatorietat (33%) i la UB a l'optativitat (30%), juntament amb un dels centres de la URV (EUT Bettatur). A tots els centres, la lliure elecció representava un 10% del total dels crèdits, excepte a la UAB (12%) i a la URL (11%).

⁷⁶⁴ La UAB ofería, a més de la DT, un títol propi de Diplomats en Gestió Hotelera. Cursant un any més, els Diplomats en Turisme podien obtenir la diplomatura de Gestió Hotelera (vegeu l'apartat 5.2.1 d'aquest treball).

⁷⁶⁵ No es disposa del nombre de crèdits del pla d'estudis de la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) per tipus de matèria. Per aquesta raó aquest centre no s'ha inclòs en l'estudi comparatiu de les matèries dels plans d'estudis de la DT.

Taula 66. Distribució dels crèdits de la DT, per tipus de matèries i centres d'estudis^(a)

Centres	Troncals	Obligatòries	Optatives	Lliure elecció
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	47%	13%	30%	10%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	45%	30%	13%	12%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	48%	33%	10%	10%
Turisme (UdL) (Manresa)	44%	29%	18%	10%
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	44%	29%	18%	10%
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	45%	27%	18%	10%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	46%	14%	30%	10%
Turisme (URV) (Vila-seca)	53%	13%	23%	10%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	53%	13%	23%	10%
Turisme (UdG) (Girona)	57%	18%	15%	10%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	57%	18%	15%	10%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	57%	18%	15%	10%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	57%	18%	15%	10%
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	57%	18%	15%	10%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	57%	18%	15%	10%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	57%	18%	15%	10%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	57%	18%	15%	10%
Turisme (UVic) (Vic)	47,5%	30,3%	12,1%	10,1%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	49,0%	28,8%	12,1%	10,1%
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	42%	27%	20%	11%
Turisme (UOC)	48%	28%	13%	10%

Font: Elaboració pròpia.

(a): No es disposa del nombre de crèdits del pla d'estudis de la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) per tipus de matèria. Per aquesta raó aquest centre no s'ha inclòs en l'estudi comparatiu de les matèries dels plans d'estudis de la DT.

En el cas concret de les matèries troncal, el nombre de crèdits per matèria variava en els diferents centres (Taula 67). A partir de la troncalitat mínima (82 crèdits en total) que establia el RD 604/1996 (Taula 25), les universitats van incrementar els crèdits d'algunes matèries. Així, doncs, el total oscil·lava entre els 82,5 crèdits de l'EUT Bettatur (URV) i els 102 crèdits dels centres de la UdG.

Taula 67. Nombre de crèdits de les matèries troncal de la DT, per centres d'estudis

Matèries troncal	Centres																				
	Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	Turisme (UAB) (Bellaterra)	Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	Turisme (UdL) (Manresa)	Turisme "deis Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	Turisme (URV) (Vila-seca)	Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	Turisme (UdG) (Girona)	Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	Turisme (UVic) (Vic)	Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	Turisme (UOC)
Idiomes	12	12	9	12	12	12	9	12	12	18	18	18	18	18	18	18	18	12	15	14	9
Dret i Legislació	12	9	9	9	9	9	9	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	9	9
Introducció a l'Economia	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Organització i Gestió d'Empreses	9	11	9	9	9	9	9	12	12	9	9	9	9	9	9	9	9	12	12	9	12
Comptabilitat	9	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Màrqueting Turístic	9	6	6	6	6	6	6	6	6	9	9	9	9	9	9	9	9	6	6	6	6
Operacions i Processos de Producció	6	6	6	6	6	6	6	6	6	9	9	9	9	9	9	9	9	6	6	6	6
Estructura de Mercats	6	9	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Recursos Territorials Turístics	9	9	9	9	9	9	9	12	12	9	9	9	9	9	9	9	9	12	12	9	9
Patrimoni Cultural	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Pràcticum	12	10	14	12	12	15	11	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	10	10	10	12
Total	96	90	86	87	87	90	83	96	96	102	102	102	102	102	102	102	102	94	97	87	87

Font: Elaboració pròpia.

La Taula 68 mostra l'increment que cada centre va aplicar a les diferents assignatures troncal. Els centres de la UdG són els que van aplicar un major increment (24%), i l'EUT Bettatur (URV) la que menys (1%). La majoria de centres van incrementar els Idiomes i el Pràcticum i, en molts casos, les assignatures de Dret i Legislació (UB, URV, UdG i UVic), de Màrqueting Turístic (UB i UdG) i d'Operacions i Processos de Producció (UdG). Pocs centres van augmentar els crèdits d'assignatures com ara Organització i Gestió d'Empreses, Comptabilitat, Estructura de Mercats i Recursos Patrimonials Turístics.

Taula 68. Increment de les matèries troncales de la DT respecte al RD 604/1996, de 15 d'abril, per centres d'estudis

Matèries troncales	Centres																					
	Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	Turisme (UAB) (Bellaterra)	Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	Turisme (UdL) (Manresa)	Turisme "de les Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	Turisme "Betatur" (URV) (Tarragona)	Turisme (URV) (Vilaseca)	Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	Turisme (UdG) (Girona)	Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	Turisme "Esmar" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	Turisme "EUT Formació Bama" (UdG) (Barcelona)	Turisme (UVic) (Vic)	Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	Turisme (UOC)	
Matèries troncales																						
Idiomes	33%	33%	-	33%	33%	-	33%	33%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	33%	67%	50%	-	
Dret i Legislació	33%	-	-	-	-	-	33%	33%	33%	33%	33%	33%	33%	33%	33%	33%	33%	33%	33%	33%	-	
Introducció a l'Economia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Organització i Gestió d'Empreses	-	17%	-	-	-	-	-	33%	33%	-	-	-	-	-	-	-	-	33%	33%	-	33%	
Comptabilitat	50%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Màrqueting Turístic	50%	-	-	-	-	-	-	-	-	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	-	-	-	
Operacions i Processos de Producció	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	-	-	-	-	
Estructura de Mercats	-	50%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Recursos Territorials Turístics	-	-	-	-	-	-	33%	33%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33%	33%	-	-	
Patrimoni Cultural	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pràcticum	20%	-	35%	20%	20%	50%	5%	20%	20%	20%	20%	20%	20%	20%	20%	20%	20%	-	-	-	20%	
Total	17%	9%	4%	6%	6%	10%	1%	17%	17%	24%	24%	24%	24%	24%	24%	24%	24%	15%	18%	5%	6%	

Font: Elaboració pròpia.

També amb referència a les matèries troncales, a l'hora de comparar els diferents centres és interessant veure les particularitats de la seva oferta. Per fer-ho s'han analitzat per separat les matèries següents: Idiomes, Dret i Legislació, les matèries associades a l'àmbit de l'Economia i la Gestió d'Empresa,⁷⁶⁶ Recursos Territorials Turístics, Patrimoni Cultural i Pràcticum.

A l'hora de dissenyar els plans d'estudis de la DT, una de les matèries que va crear més controvèrsia va ser la d'Idiomes. Tot i que es va considerar molt important assolir un nivell de sortida que garantís a l'alumnat les competències idiomàtiques que el sector requeria i, atès que el nivell d'accés era baix en termes generals, la problemàtica sorgia perquè el fet d'incrementar els crèdits d'Idiomes anava en detriment d'altres matèries també fonamentals en el nou pla d'estudis de la DT. Algun centre, com ara l'EUHT CETT (UB) ho va solventar a través dels crèdits de lliure elecció, per no rebaixar l'oferta d'altres continguts. D'altres, com els centres de la UDG, van doblar els crèdits troncales d'Idiomes establerts en el RD 604/1996 i, a més, van afegir 4,5 crèdits obligatoris (Taula 69).

⁷⁶⁶ Per a l'anàlisi que es presenta, s'han agrupat a l'àmbit d'Economia i Gestió d'Empresa les matèries troncales següents: Introducció a l'Economia, Organització i Gestió D'empreses, Comptabilitat, Màrqueting Turístic, Operacions i Processos de Producció, i Estructura de Mercats.

Taula 69. Crèdits d'Idiomes de la DT, per centres d'estudis

Crèdits	Centres																				
	Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	Turisme (UAB) (Bellaterra)	Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	Turisme (UdL) (Manresa)	Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	Turisme (URV) (Vila-seca)	Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	Turisme (UdG) (Girona)	Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	Turisme "EUT Formàtic Bama" (UdG) (Barcelona)	Turisme (UVic) (Vic)	Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	Turisme (UOC)
Troncals	12	12	9	12	12	12	9	12	12	18	18	18	18	18	18	18	18	12	15	14	9
Obligatoris	0	0	4,5	39	39	24	9	0	0	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	18	15	0	18
Optatius	0	36	0	6	6	0	54	12	36	0	0	0	0	0	0	41	0	0	0	0	18
Total	12	48	14	57	57	36	72	24	48	23	23	23	23	23	23	63	23	30	30	14	45

Font: Elaboració pròpia.

A la Taula 69 s'observa que, si se sumen les matèries troncal, obligatòries i optatives, les universitats que oferien menys crèdits d'Idiomes eren la UB (12 crèdits, amb la salvetat dels crèdits que oferia com a lliure elecció),⁷⁶⁷ i la UPF i la URL (14 crèdits).⁷⁶⁸ L'EUT Bettatur (URV) era la que oferia més crèdits d'Idiomes (72) utilitzant l'optativitat (54 crèdits), seguida per l'EUT de Terrassa (UdG) (63 crèdits, dels quals 41 eren optatius), i per l'EUT de Manresa i l'EUT dels Pirineus, adscrites a la UdG, que n'oferien 57. El Centre Universitari Dr. Manyà també va fer ús de l'optativitat en el cas dels Idiomes (36 crèdits), donant la possibilitat de cursar-ne 48 en total. La UOC oferia 45 crèdits, 36 dels quals repartia entre matèries obligatòries i optatives. Pel que fa als centres de la UdL i de la UVic, van utilitzar els crèdits obligatoris per impulsar els Idiomes a la DT.

Com s'observa a la Taula 70, en el total de crèdits troncal, els d'Idiomes tenien un pes relatiu més elevat en els centres adscrits a la UdG (18%), que arribaven a doblar el nombre de crèdits d'altres universitats, com ara la UPF, la URV (EUT Bettatur) i la UOC (Taula 67).

⁷⁶⁷ L'EUHT CETT-UB garantia el nivell de sortida a través dels idiomes troncal de tercer curs. L'alumnat, quan es matriculava a la DT, havia de fer una prova de nivell d'idiomes i, a través de la lliure elecció, podia assolir el nivell requerit per matricular-se als idiomes troncal.

⁷⁶⁸ L'alumnat de l'EUT Sant Ignasi (URL) havia d'acreditar, al tercer curs, un nivell mínim d'idiomes equivalent a cinquè d'anglès o a tercer de francès de l'Escola Oficial d'Idiomes.

Taula 70. Pes relatiu de les matèries troncats sobre el total de crèdits troncats de la DT, a Catalunya, per centres d'estudis

Matèries	Centres																				
	Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	Turisme (UAB) (Bellaterra)	Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	Turisme (UdL) (Manresa)	Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	Turisme (URV) (Vila-seca)	Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	Turisme (UdG) (Girona)	Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT Euroaulla" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	Turisme (UVic) (Vic)	Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	Turisme (UOC)
Idiomes	13%	13%	11%	14%	14%	13%	11%	13%	13%	18%	18%	18%	18%	18%	18%	18%	18%	13%	15%	16%	10%
Dret	13%	10%	11%	10%	10%	10%	11%	13%	13%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	13%	12%	10%	10%
Economia i Gestió d'Empresa	47%	49%	46%	45%	45%	43%	47%	44%	44%	44%	44%	44%	44%	44%	44%	44%	44%	45%	43%	45%	48%
Geografia	9%	10%	11%	10%	10%	10%	11%	13%	13%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	13%	12%	10%	10%
Història de l'Art	6%	7%	7%	7%	7%	7%	7%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	7%	7%
Pràcticum	13%	11%	16%	14%	14%	17%	13%	13%	13%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	11%	10%	12%	14%

Font: Elaboració pròpia.

És especialment interessant observar el pes relatiu de la suma de crèdits troncats, obligatoris i optatius d'Idiomes respecte al total de crèdits troncats, obligatoris i optatius de la DT (Taula 71) que, en alguns casos, va arribar a superar el 40%, com per exemple a l'EUT Bettatur (URV) (44,4%) i a l'EUT de Terrassa (UdG) (40,38%). En canvi, a l'EUHT CETT (UB) i a l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) només representaven el 6,70% i el 7,71%, respectivament. Aquests dos centres, com s'ha comentat anteriorment, plantejaven alternatives diferents per intensificar els Idiomes sense utilitzar els crèdits obligatoris o optatius: el primer, a través dels crèdits de lliure elecció, i el segon, mitjançant l'acreditació del nivell requerit, a tercer curs.

Com s'ha comentat anteriorment, els pes que havien de tenir els Idiomes en els estudis superiors de Turisme va ser un element de discussió permanent que es va intensificar quan els estudis es van incorporar a la universitat. Si bé és cert que les competències idiomàtiques (el domini de l'anglès i d'un altre idioma com a mínim) eren fonamentals per a l'ocupabilitat dels Diplomats en Turisme —i ho segueixen essent per als Graduats—, no sempre es va trobar l'equilibri per desenvolupar amb solvència les competències pròpies d'altres àmbits de coneixement també fonamentals i específics de la titulació.

Taula 71. Pes relatiu del total de crèdits d'Idiomes, troncal, obligatoris i optatius, amb relació al total de crèdits troncal, obligatoris i optatius de la DT, per centres d'estudis

Centres	Crèdits	%
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	12	6,70%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	48	27,67%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	13,5	8,33%
Turisme (UdL) (Manresa)	57	31,67%
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	57	31,67%
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	36	20,00%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	72	44,44%
Turisme (URV) (Vila-seca)	24	14,81%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	48	29,63%
Turisme (UdG) (Girona)	22,5	14,42%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	22,5	14,42%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	22,5	14,42%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	22,5	14,42%
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	22,5	14,42%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	22,5	14,42%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	63	40,38%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	22,5	14,42%
Turisme (UVic) (Vic)	30	16,85%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	30	16,85%
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	13,5	7,71%
Turisme (UOC)	45	27,78%

Font: Elaboració pròpia.

En l'àmbit del Dret, el pes relatiu dels crèdits troncal de Dret i Legislació sobre el total de crèdits troncal de la DT, a Catalunya, és molt similar entre els diferents centres (Taula 70). Tal com mostra la Taula 67, la UB, la URV (excepte l'EUT Bettatur), la UdG i la UVic oferien dotze crèdits troncal de Dret, mentre que la resta n'oferien nou.

D'altra banda, el pla d'estudis de la DT atorgava molta força a les matèries troncal relacionades amb l'àmbit de coneixement de l'Economia i la Gestió d'Empresa (Taula 70). El nombre de crèdits associats a aquestes matèries oscil·lava entre els 39 i els 45, segons el centre d'estudis.

En el cas dels Recursos Territorials Turístics, tot i que la majoria de centres ofertaven nou crèdits troncal —exceptuant la URV i la UVic, que n'oferaven dotze— (Taula 67), és interessant observar el pes relatiu que aquesta matèria tenia en la troncalitat (Taula 70), especialment en el cas de la UdG, atès el nombre de crèdits que aquesta universitat va atorgar als Idiomes i al Dret.

En canvi, tots els centres van coincidir en donar sis crèdits troncal al Patrimoni Cultural que, com s'observa a la Taula 70, tenia un pes relatiu molt similar en tots ells. Pel que

fa al Pràcticum troncal, però, s'observen més diferències entre els centres, amb un pes relatiu sobre la troncalitat total que oscil·la entre el 10% i el 17% (Taula 70).

Cal afegir que les particularitats de cada pla d'estudis referent a la DT s'acabaven de configurar a través de les matèries obligatòries i optatives (Taula 72). En aquest sentit, la UVic, la UPF i el centre de Lleida de la UdL presentaven una optativitat més baixa, mentre que l'optativitat de la UdG era la més elevada de totes les universitats, amb una oferta de 220,5 crèdits en total.

Taula 72. Nombre de crèdits obligatoris i optatius de la DT a Catalunya, per centres d'estudis

	Centres																				
Matèries	Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	Turisme (UAB) (Bellaterra)	Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	Turisme (UdL) (Manresa)	Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	Turisme "Betatur" (URV) (Tarragona)	Turisme (URV) (Vila-seca)	Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	Turisme (UdG) (Girona)	Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	Turisme "EUT Formàtic Bama" (UdG) (Barcelona)	Turisme (UVic) (Vic)	Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	Turisme (UOC)
Obligatòries	27	59	54	57	57	54	25,5	24	24	33	33	33	33	33	33	33	33	60	57	54,5	51
Optatives	144	127,5	81	174	174	72	162	120	144	220,5	220,5	220,5	220,5	220,5	220,5	180	220,5	66	66	165	253,5

Font: Elaboració pròpia.

Com s'ha observat en aquest apartat, la DT va consolidar l'orientació dels estudis superiors de Turisme a la Gestió, tant a través de les matèries troncal com a través de l'especialització, que els diferents centres van desenvolupar aprofitant les matèries obligatòries i les optatives. D'aquesta manera van intentar donar resposta a una de les demandes més insistents per part del sector turístic. Només algunes universitats i centres d'estudis van aprofitar la implantació de la DT per definir un perfil més marcat d'especialització a través dels itineraris. En qualsevol cas, i per diferenciar-se de la resta, la majoria van aprofitar la flexibilitat que el marc legal atorgava a les universitats a l'hora de configurar els plans d'estudis.

Amb la implantació del GT, l'any 2009, les universitats van poder millorar el pla d'estudis respecte al de la DT (dotze anys després de la seva implantació).

7. L'evolució de l'oferta de places de la diplomatura de Turisme, a Catalunya (1997-2008)

Per començar, volem remarcar que la paraula *mercat* prové, etimològicament, del llatí *mercatus* (comerç, tràfic, negoci) i es pot interpretar, en termes econòmics, com “el conjunt de persones i d'organitzacions que participen d'alguna manera en la compra i en la venda dels béns i dels serveis o en la seva utilització” (FIGUEROLA, 2000, 63).

El mercat dels estudis universitaris és un mercat de serveis, en què “les unitats de consum finals adquireixen productes intangibles per a satisfer necessitats presents o futures” (VÁZQUEZ I TRESPALACIOS, 2002, 81). A Catalunya, podem classificar-lo com a públic, privat o mixte, segons si els serveis són prestats per universitats o centres públics, privats o mixtes, respectivament. En el cas dels centres d'estudis que van impartir la DT durant els anys 1997-2008, a Catalunya, en l'àmbit dels centres privats cal distingir entre aquells que tenien una finalitat lucrativa i els que no tenien ànim de lucre (institucions molt comunes a Catalunya per a la prestació de serveis educatius que, sovint sota la forma de fundacions privades, compleixen a més una funció social).

Per a l'estudi quantitatiu de l'evolució del mercat de la DT a Catalunya s'ha utilitzat la informació generada durant el procés de preinscripció universitària, facilitada per l'OOAU. Pel que fa a la URV i a la UOC, només es disposa de dades sobre l'oferta i la matrícula, atès que l'alumnat s'hi matricula per inscripció directa. L'element emprat per quantificar l'oferta és el nombre anual de places de nou accés que s'oferien.⁷⁶⁹ El nombre anual de sol·licituds de plaça servirà per dimensionar la demanda, i les places assignades i la matriculació determinaran la seva satisfacció.

L'oferta de places de nou accés a la DT, a Catalunya, s'ha analitzat des de la seva implantació, el curs 1997-1998, fins al curs 2008-2009, el darrer abans de la implantació del Grau, que va substituir aquests estudis.⁷⁷⁰ L'oferta anual s'ha estudiat per centres i s'ha classificat segons les vies d'inscripció (preinscripció o inscripció directa), per tipologia d'universitat (pública o privada) i per tipologia de centre (integrat, adscrit o propi). També s'ha estudiat l'evolució relativa de l'oferta de places de nou accés a la DT, per centres, amb relació al conjunt total de l'oferta d'aquests estudis, i s'han dedicat apartats a l'evolució de l'oferta de places per àmbits territorials i a l'evolució relativa de l'oferta de places amb relació a l'oferta de la branca de les Ciències Socials. Finalment,

⁷⁶⁹ Es pot donar el cas que un centre tingui més disponibilitat de places de nou accés que les que pot oferir, en funció de la política de programació de l'oferta universitària que determini la Direcció General d'Universitats (DGU).

⁷⁷⁰ Tot i que el curs 2009-2010, any d'implantació del GT, l'EUT Terres de Lleida (UdL) i l'EUT ESERP (UVic) encara van impartir la DT, en vista a l'objectiu d'aquest treball aquest fet s'ha considerat poc rellevant i l'estudi s'ha realitzat fins el curs 2008-2009.

s'ha estudiat la UOC, a part. També es mostra l'evolució del preu anual corresponent a cada centre, atès que, a Catalunya, l'oferta de la DT era, majoritàriament, a preu privat.

Per comentar aquestes dades, en primer lloc cal recordar que, l'any 2008, tot just abans de la implantació del GT, Catalunya tenia dotze universitats —actualment vigents—: onze universitats presencials —set de les quals són públiques i quatre privades—, i una universitat pública no presencial.⁷⁷¹ De les nou universitats catalanes que van acabar implantant els estudis de DT, set eren públiques, sis de les quals presencials (UB, UAB, UPF, UdL, UdG i URV) i una no presencial (UOC),⁷⁷² i dues privades i presencials (URL, UVic). Cal mencionar que, una de les principals característiques de la implantació de la DT a Catalunya va ser que es va iniciar en centres privats que es van adscriure a una universitat, pública o privada. Com s'ha pogut observar a la Taula 63, més de la meitat d'aquests centres ja oferien els estudis de TEAT abans d'implantar la DT.

Partint d'aquesta informació, per a l'elaboració del present treball s'ha entès l'oferta de places com el nombre total de places de nou accés disponibles a primer curs de la DT, a Catalunya, que oferien les sis universitats públiques presencials mencionades anteriorment —tant a través dels centres adscrits, de titularitat privada, com a través dels centres integrats o de les facultats—, així com les universitats privades, amb finançament privat (URL) o mixt (UdV), a través dels centres integrats (també anomenats propis, en el cas de les universitats privades) o adscrits, i la UOC.

També cal recordar que, a partir de la implantació de la DT el curs 1997-1998, l'accés als estudis superiors de Turisme —igual que a la resta d'estudis universitaris— passava, obligatòriament, pel sistema administratiu de preinscripció universitària, excepte en el cas de la UOC i de la URL.⁷⁷³ La citada preinscripció va suposar un canvi substancial respecte al sistema de sol·licitud de plaça i de matriculació als estudis de TEAT,⁷⁷⁴ en el qual els estudiants podien inscriure's directament al centre d'estudis escollit.

En els subepígrafs següents es presenten les dades de tots els centres que van oferir la DT a Catalunya durant els anys 1997-2008. La UOC s'analitza per separat perquè, a més de realitzar la matriculació per inscripció directa, pel fet de ser una universitat no presencial les seves dades no són comparables amb les de les universitats presencials.

⁷⁷¹ Les universitats presencials públiques eren la UB, la UAB, la UPC, la UPF, la UdL, la UdG i la URV, i les privades, eren la URL, la UdVic, la UIC i la UAO CEU. La UOC era l'única universitat en línia.

⁷⁷² Les universitats que no han implantat la DT van ser la UPC, la UIC i la UAO CEU.

⁷⁷³ Per accedir al primer curs de qualsevol de les universitats públiques de Catalunya i a la UdVic cal fer el tràmit administratiu de preinscripció universitària.

⁷⁷⁴ El títol dels estudis superiors de Turisme anterior a la DT, el TEAT, era equivalent al de diplomaturista.

7.1. L'evolució de l'oferta de places per centres d'estudis

La implantació de la DT a Catalunya es va iniciar el curs 1997-1998. Aquell curs, com s'ha observat a la Taula 63, la major part de centres que la van oferir ja impartien el TEAT anteriorment. El mateix succeïa pels centres que, per raons administratives, no la van implantar fins el curs 1998-1999.⁷⁷⁵ Per tal d'oferir una visió més ajustada sobre l'oferta de places i la seva evolució, s'ha utilitzat el criteri d'agregar a l'oferta de places del primer curs de la DT la dels centres que, provinents del TEAT, no la van implantar fins el curs següent, computades amb el mateix nombre que van oferir durant el primer any de la DT. Els esmentats centres havien informat, durant el curs 1997-1998, que estaven en tràmits per implantar la Diplomatura. Aquesta situació va quedar totalment normalitzada el curs 1998-1999, el mateix en què va aparèixer el primer centre que oferia la DT sense provenir del TEAT.⁷⁷⁶

Vuit centres van implantar els estudis de DT el curs 1997-1998, tots a preu privat (Taula 74).⁷⁷⁷ Cal insistir en el fet que, tradicionalment, la formació superior de Turisme, tant a Catalunya com a Espanya, només l'oferien centres d'estudis de titularitat privada, atès que es tractava d'uns ensenyaments superiors que no estaven vinculats ni al sistema universitari ni a la formació professional. Cinc dels vuit centres que van oferir la DT el primer curs de la seva implantació i que es van transformar en escoles universitàries amb aquesta finalitat, ja oferien anteriorment els estudis de TEAT: el CETT, l'Escola Joviat, l'Escola de Turisme Terres de Lleida, l'Escola de Turisme Bettatur i l'EOTC. Els altres centres —l'EUTDH (UAB), l'EU del Maresme (UPF) i l'EUT dels Pirineus (UdL)— van oferir directament la DT, sense haver passat anteriorment pel TEAT. L'EUHT CETT (UB) va ser l'únic centre que va oferir a l'alumnat la possibilitat de fer una adaptació total dels estudis de TEAT a la DT el mateix curs 1997-1998. D'aquesta manera, el curs 1997-1998, el CETT va graduar la primera promoció de Diplomats en Turisme de Catalunya i de l'Estat espanyol.

El curs 1996-1997, segons MINISTRAL (2000), a Catalunya hi havia 31 centres d'ensenyament del TEAT: l'EOTC i 30 centres adscrits. D'aquests, només 14 van implantar la DT (Taula 63): sis el curs 1997-1998 (l'EUHT CETT (UB), l'EUT de Manresa (UdL), l'EUT dels Pirineus (UdL), l'EUT Terres de Lleida (UdL) i l'EUT Bettatur (URV) i l'EOTC/INSETUR (UdG)), sis el curs 1998-1999 (l'EUT Sant Pol de Mar (UdG), l'EUT Mediterrani (UdG), l'EUT Esma (UdG), l'EUT Euroaula (UdG), l'EUT CETA (UdG),

⁷⁷⁵ Es tracta de l'EUHT St. Pol, l'EUT Mediterrani, l'EUT ESMA, l'EUT Euroaula i l'EUT CETA, que es van adscriure a la UdG, i del centre TSI Turisme Sant Ignasi, que es va adscriure a la URL.

⁷⁷⁶ El curs 1998-1999 la UVic va oferir, per primera vegada, 50 places de nou accés a la DT.

⁷⁷⁷ Fins l'any 2001 no va aparèixer el primer centre amb una oferta de la DT a preu públic: es tractava de l'EUT de la UdG, que es va crear fruit de la integració de l'EOTC a la UdG.

i el centre ESADE-TSI Sant Ignasi (URL)), un el curs 2001-2002 (l'EUT de Terrassa (UdG)), i un el curs 2004-2005 (l'EUT Formàtic Barna (UdG)). La resta d'escoles de Turisme van anar tancant durant el procés d'extinció dels estudis de TEAT.

És interessant remarcar que, amb la implantació de la DT, el nombre de centres d'ensenyament superior de Turisme va quedar reduït en un 42%, ja que es va passar dels 31 centres d'ensenyament dels estudis de TEAT a Catalunya durant el curs 1996-1997, a tan sols 18 el curs 2008-2009, el previ a la implantació del GT. A la Taula 73 s'observa l'evolució de l'oferta de places i del nombre de centres presencials durant el període d'implantació de la DT.

Taula 73. Nombre de centres presencials de la DT, oferta anual de places de nou accés i variació, a Catalunya (1997-2008)^(a)

Any	Centres	Places	Variació
1997	14	1.420 (b)	-
1998	15	1.430	0,7%
1999	15	1.410	-1,4%
2000	15	1.544	9,5%
2001	17	1.629	5,5%
2002	19	1.605	-1,5%
2003	19	1.600	-0,3%
2004	19	1.707	6,7%
2005	18	1.546	-9,4%
2006	19	1.557	0,7%
2007	18	1.545	-0,8%
2008	18	1.405	-9,1%

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats de codis de preferències de l'OOAU.

(a): Per tal de fer una anàlisi més realista sobre l'evolució de les places ofertes i atès que, com a conseqüència de la implantació de la DT, l'anterior titulació de TEAT es va extingir progressivament, en el còmput de centres i places del curs 1997-1998 s'ha inclòs l'oferta de 490 places de nou accés dels sis centres de TEAT que no van implantar la DT el curs 1998-1999. El criteri que s'ha seguit per valorar el nombre de places de nou accés que aquestes escoles van oferir el curs 1997-1998 ha estat computar el mateix nombre de places que van oferir el curs 1998-1999. D'altra banda, atès que molts centres no van poder finalitzar el procés d'adscripció a les universitats fins el curs següent, les dades referents a l'evolució pel que fa al nombre de centres i el nombre de places queden desvirtuades durant els dos primers anys.

(b): 930 places DT + 490 places TEAT.

A Catalunya, el curs 1997-1998 es van oferir 930 places de nou accés a la DT, en un total de vuit centres, a més de les 490 places de TEAT ofertades per les escoles que el curs següent van implantar la DT. D'aquesta manera, el curs 1997-1998 es van computar 1.420 places de nou accés en un total de 14 centres, com s'observa a la Taula 73 (més endavant, a la Taula 74, s'especificaran els centres d'estudis i les places de nou accés, distingint els centres que el curs 1997-1998 encara impartien el TEAT).

El curs 1998-1999, a més dels sis centres anteriorment esmentats —que fins aquell moment ja impartien la formació de TEAT (cinc adscrits a la UdG, més un adscrit a la URL)—, la UVic es va afegir a l'oferta de la DT, fent créixer fins a 15 el nombre de centres que van oferir-la a partir d'aleshores i fins el curs 2000-2001.

El 2001-2002 s'hi van afegir dos nous centres que anteriorment oferien TEAT: l'EUT de Terrassa,⁷⁷⁸ adscrita a la UdG, i l'EUT ESERP, adscrita a la UVic, passant a ser 17 el nombre total de centres que ofertaven la DT. Cal remarcar que aquest curs la UdG va integrar l'EOTC i, d'aquesta manera, va esdevenir la primera universitat que va oferir la DT a preu públic, a Catalunya, amb 30 places més de nou accés que el curs anterior. També en aquest curs, i com s'observa a la Taula 74, destaca el fet que l'oferta de places de tots els centres adscrits, excepte la dels adscrits a la UdG i a la UAB, va disminuir.⁷⁷⁹ Atès que l'oferta de places a la universitat està regulada i limitada per la DGU, creiem que aquest fet es pot interpretar com una política per compensar les 200 noves places que s'havien autoritzat l'any 2001. D'aquestes 200 noves places, 30 provenien del l'EUT de la UdG, centre integrat aquell mateix curs a aquesta Universitat, 50 pertanyien a l'EUT de Terrassa, adscrita el curs 2001-2002 a la UdG, i 120 les oferia l'EUT ESERP, també adscrita aquell curs a la UVic (ESERP va exercir una forta pressió a les universitats i a la DGU, fins aconseguir adscriure's finalment a la UVic, l'any 2001, amb 120 places autoritzades). Si es té en compte que el curs anterior només hi va haver sol·licituds pel 73% de les places de la DT ofertes a Catalunya, considerem que aquest increment es podria posar en qüestió.

El curs 2002-2003, els centres que impartien la DT a Catalunya ja eren 19. La URV va crear l'EUTO (URV), que va oferir la DT a preu públic i va adscriure el Centre Universitari Doctor Manyà, de Tortosa, per impartir aquests estudis en ambdós centres. En aquesta ocasió va ser l'EUHT CETT (UB) la que va compensar el nou increment de places, ja que es va veure obligada a disminuir novament la seva oferta, que va passar de 320 a 200 places.

El curs 2004-2005, tot i que seguien essent 19 els centres d'estudis de la DT, es va produir la primera baixa, la de l'EUT dels Pirineus (UdL), situada a La Seu d'Urgell, i una nova alta, la de l'EUT Formàtic Barna (UdG), a Barcelona. Aquesta nova adscripció va sorprendre, entre d'altres raons, perquè el curs anterior només hi havia hagut sol·licituds per a un 56% del total de les places ofertes de nou accés.

⁷⁷⁸ Escola Superior de Negocis FIAC.

⁷⁷⁹ El curs 2001-2002, la disminució total de places dels centres que ja oferien la DT va ser de 115.

El curs següent, el 2005-2006, es va produir la baixa de l'EUT ESMA (UdG) i la URV va integrar el Centre Universitari Doctor Manyà, que va passar a oferir la DT a preu públic, en el Campus Terres de l'Ebre. Aquell curs, alguns centres adscrits a la UdG van ajustar a la baixa la seva oferta de places.

A partir del curs 2006-2007, i durant tres anys, la UVic va oferir la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques i va sumar 40 noves places a l'oferta. Finalment, el curs 2007-2008 es va produir la baixa de l'EUT de Manresa-Escola Joviat (UdL).⁷⁸⁰

La major part de les places de nou accés a la DT les oferien, a preus de mercat, centres privats adscrits a universitats públiques presencials. Per entendre millor aquest fet cal recordar que els estudis superiors de Turisme no provenien de l'àmbit universitari, sinó de la formació tècnica especialitzada.⁷⁸¹

Cal remarcar l'elevat nombre de centres que la UdG va adscriure per impartir la DT (inicialment l'EOTC, el 1997-1998, i cinc centres privats més en el curs 1998-1999, tots ells de Barcelona ciutat o província) als quals s'hi van afegir posteriorment dos nous centres, el curs 2001-2002 i el curs 2004-2005.

Cal destacar que, com s'ha explicat anteriorment, malgrat l'elevat excedent de places existent per cursar la DT (Figura 25), es va autoritzar l'obertura de set nous centres presencials, tant públics com privats, i un de virtual (UOC).⁷⁸²

Posteriorment, amb la implantació del GT, quatre d'aquests nous centres van tancar.⁷⁸³

⁷⁸⁰ L'Escola Joviat, que ja ofería el TEAT a Manresa, l'any 1997 va fer una aposta per la formació de DT, que va implantar a Manresa i també a La Seu d'Urgell, on va oferir 50 places de nou accés fins l'any 2003. Lamentablement, aquesta iniciativa, que semblava necessària per professionalitzar i dinamitzar turísticament una zona amb un alt potencial turístic, no es va poder consolidar. El model pedagògic teòric i pràctic de Joviat va ser acollit amb recança per les empreses turístiques i de restauració de la zona, que ho van interpretar com una amenaça i, en certa manera, com a competència deslleial.

⁷⁸¹ Considerem que l'adscripció a la universitat dels centres privats que impartien els estudis de TEAT no va passar per un filtre inicial massa rigorós. Inicialment, la política universitària que va seguir el Govern es podria qualificar de continuïsta, atès que va optar per oferir una alternativa a les escoles que impartien el TEAT —fins aleshores adscrites a l'EOTC— i que volien impartir la DT, facilitant així la seva adscripció a la universitat.

⁷⁸² Segons el nostre parer, es podria haver aprofitat millor l'oportunitat de regular l'oferta dels estudis universitaris de Turisme si s'hagués donat més pes als criteris de qualitat, de potencialitat dels centres i de mercat. D'altra banda, amb la política que es va seguir, es va reconèixer la tasca realitzada per moltes d'aquestes escoles durant els anys que van impartir la formació tècnica superior especialitzada en Turisme, quan aquesta disciplina encara no formava part del catàleg de títols universitaris. Més endavant, però, els criteris d'excel·lència tampoc van prevaldre en la planificació de l'oferta. De fet, els criteris acadèmics van tenir poc pes en la política universitària referent a la formació turística. Quan s'aplicaven criteris polítics (la DGU era qui determinava la regulació), es podien observar certes tendències més favorables a unes universitats que a d'altres, alhora que s'intentava oferir una alternativa a tots els centres adscrits. Atès que les universitats es relacionaven directament amb la DGU, els centres adscrits no van poder participar en la negociació de les polítiques universitàries que els afectaven i que en general van ser poc transparents i es van emmarcar en un context de negociació global amb cada universitat.

⁷⁸³ Els centres que ja no van oferir el GT van ser el Campus Terres de l'Ebre (URV), l'EUT de Terrassa (UdG), l'EUT ESERP (UVic), i la Facultat d'Empresa i Comunicació de la UVic (la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques). En canvi, van tenir continuïtat amb el GT tant l'EUT i Oci (URV) com l'EUT Formàtic Barna (UdG). Com a informació addicional cal afegir que l'EUT Bettatur (URV) i la UVic tampoc van oferir el GT.

Pel que fa a l'evolució de l'oferta del nombre total de places de nou accés de la DT i dels centres d'estudis que la impartien, des del 1997 fins el 2008 es va passar de 1.420 places i 14 centres a 1.405 places i 18 centres, com es pot observar a la Taula 73. En aquest període (1997-2008), el promig de places per centre va passar de 101, l'any 1997, a 78, l'any 2008. A més, malgrat l'increment total de quatre centres (descomptades les baixes) entre els anys 1997 i 2008 (29%), es va produir una disminució total de 15 places de nou accés.

Taula 74. Oferta anual de places presencials de nou accés a la DT, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TEAT	DT											
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	350		320	320	350	320	200	200	200	200	200	200	210
Turisme (UAB) (Bellaterra)	160		160	160	160	160	160	180	180	180	180	180	180
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	80		80	80	80	64	50	50	50	50	50	50	50
Turisme (UdL) (Manresa)	50		47	47	50	35	35 *	35 *	35 *	35 *	35 *	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	50		47	47	50	30	30 *	30 *	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	80		76	76	80	50	50 *	50 *	50 *	50 *	50 *	50 *	50
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	80		80	80	84	80	80 *	80 *	80 *	80 *	80 *	80 *	30
Turisme (URV) (Vila-seca)	-		-	-	-	-	80P	80P	80P	80P	80P	80P	80P
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-		-	-	-	-	30 *	30 *	30 *	30P	30P	30P	30P
Turisme (UdG) (Girona)	80		80	80	100	130P	130P	130P	120P	120P	120P	120P	120P
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	55		55	52	55	55	55	55	50	40	40	40	40
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	115		115	109	125	125	125	125	135	135	135	135	135
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	60		60	57	70	70	70	70	70	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	70		70	67	90	90	90	90	100	100	100	100	100
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	100		100	95	110	110	110	110	80	80	80	80	80
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-		-	-	-	50	50	50	50	35	35	35	35
Turisme "EUT Formàtic Bama" (UdG) (Barcelona)	-		-	-	-	-	-	-	110	80	80	80	80
Turisme (UVic) (Vic)	-		50	50	50	50	50 *	50 *	50 *	50 *	50 *	50 *	30
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-		-	-	-	120	120 *	120 *	120 *	120 *	120 *	120 *	50
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-		-	-	-	-	-	-	-	40	40 *	40 *	30
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	90		90	90	90	90	65	87	81	52	75	75	75
Total	490	930	1.430	1.410	1.544	1.629	1.605	1.600	1.707	1.546	1.557	1.545	1.405

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats de codis de preferències facilitats per l'OOAU.

(*): Oferta de places sense límit. Per aquest motiu s'imputa la darrera oferta coneguda.
P: Preu públic.

D'altra banda, un dels aspectes que crida l'atenció és l'oferta de places sense límit (Taula 74). A partir de l'any 2002, fins a set centres van oferir-les (és a dir, sense concretar el nombre de places) en el llistat de codis de centres d'estudis de la preinscripció universitària.⁷⁸⁴ Coincideix que tots aquests centres van acabar tancant,⁷⁸⁵ a excepció de l'EUT Terres de Lleida (UdL), que el 2011 va passar a oferir el GT a preu públic.

Una de les grans novetats que es va produir amb la incorporació dels estudis superiors de Turisme a la universitat va ser l'oferta de places de la DT a preu públic (Taula 74). El curs 2001-2002, la UdG va ser la primera universitat de Catalunya que, a partir del

⁷⁸⁴ Els centres sense límit de places a partir del curs 2002-2003 van ser l'EUT de Manresa-Escola Joviat (UdL), l'EUT dels Pirineus (UdL), l'EUT Terres de Lleida (UdL), l'EUT Bettatur (URV), el Centre Universitari Doctor Manyà (URV), el centre integrat a la UVic, i l'EUT ESERP (UVic). Cal recordar que, en el cas dels centres amb una oferta de places sense límit, s'ha tingut en compte la dada sobre el nombre de places referent al darrer curs informat, atès que el centre tenia la capacitat per matricular, però no tenia prou demanda per omplir totes les places.

⁷⁸⁵ Els centres que oferien places de DT sense límit coincideixen amb els que finalment van tancar. Per ordre cronològic de tancament, són l'EUT dels Pirineus (UdL) (2004); l'EUT de Manresa-Escola Joviat (UdL) (2007); l'EUT Bettatur (URV), els centres integrats a la UVic, el Centre Universitari Doctor Manyà (URV) (2009); i l'EUT ESERP (UVic) (2010).

moment en què va integrar l'EOTC, va oferir la DT a preu públic, alhora que incrementava en un 30% l'oferta de places de nou accés, passant de les 100 a les 130. Dos anys després, el curs 2002-2003, la URV també va oferir places a preu públic a través de l'EUTO de Vila-seca, de nova creació, i posteriorment, el curs 2005-2006, ho va fer a través del Campus Terres de l'Ebre, a Tortosa. Per tant, tan sols dues úniques universitats van oferir la DT a preu públic.⁷⁸⁶

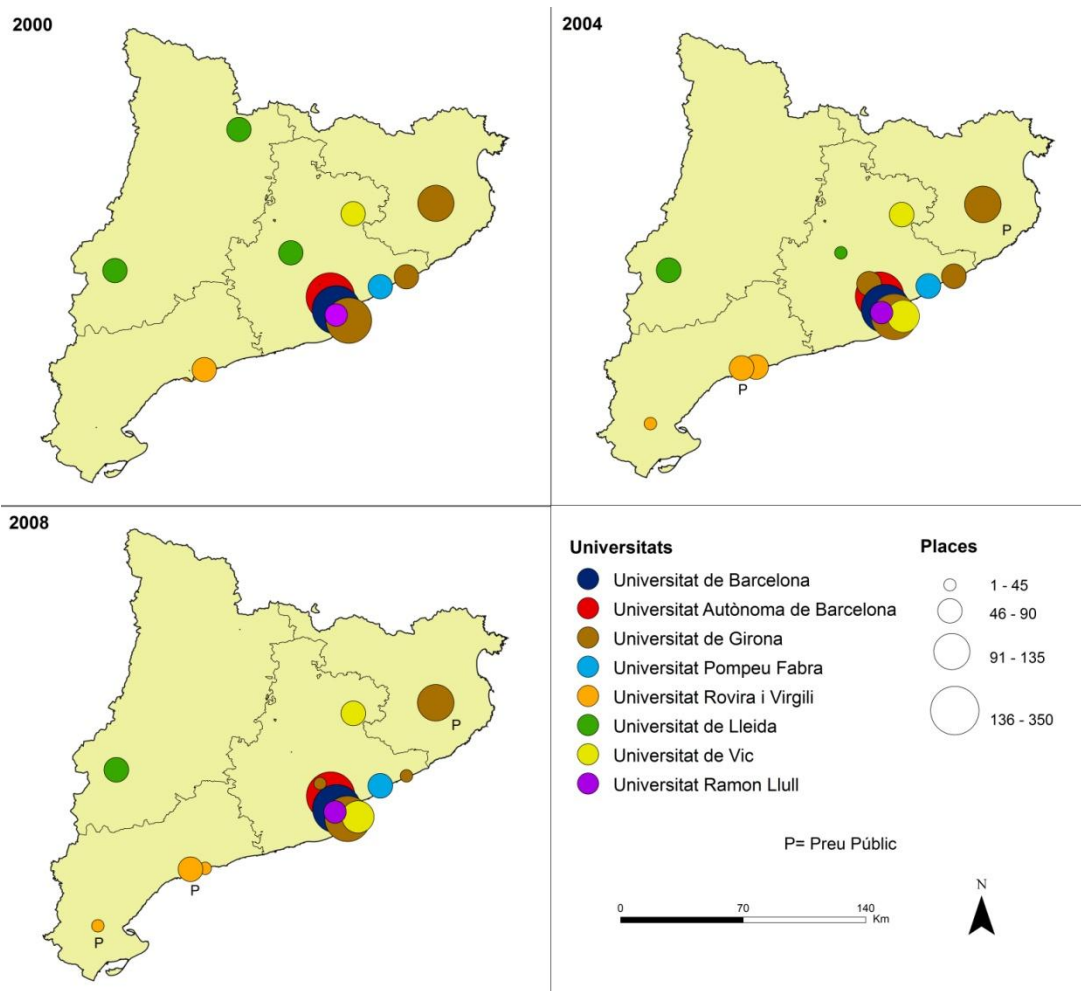
Amb referència a l'evolució de l'oferta dels estudis de DT a Catalunya, en el Mapa 2 s'observen, per províncies i universitats, tres moments diferenciats de la implantació d'aquests estudis: l'any 2000,⁷⁸⁷ l'any 2004 i l'any 2008.

En el cas de la UdL, per exemple, l'any 2008 només tenia actiu el centre ubicat a Lleida (que, amb la posterior implantació del GT, va passar a integrar-se a la Universitat), ja que l'any 2004 va tancar el centre de la Seu d'Urgell i l'any 2007 el de Manresa. La URV, en canvi, va seguir un procés invers: l'any 2000 només impartia la DT en un centre i, l'any 2004, ja en tenia tres. El centre de Vila-seca hi estava integrat des de la seva creació, l'any 2002, i l'any 2005 aquesta Universitat va integrar el centre de Tortosa. Pel que fa a la UdG, segons s'observa al Mapa 2, l'any 2004 tenia dos centres més que l'any 2000 (un a Terrassa i un altre a Barcelona) i l'any 2008 en tenia un menys a Barcelona (va tancar l'any 2005). Pel que fa a la UVic, es pot observar que l'any 2000 impartia la DT a Vic (en un centre integrat), l'any 2004 també ho feia a Barcelona (en un centre que va adscriure l'any 2001) i l'any 2008 havia afegit a la seva oferta, a Vic, la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques. Finalment, cal destacar que l'any 2000 la resta d'universitats (UB, UAB, UPF i URL) ja havien implantat la DT i van mantenir els respectius centres oberts que, posteriorment, implantarien el GT.

⁷⁸⁶ El curs 2010-2011, amb el nou GT ja implantat, la UdL es va afegir a l'oferta universitària dels estudis de Turisme a preu públic, juntament amb la UdG i la URV, i va afegir 50 places de nou accés a aquesta oferta.

⁷⁸⁷ En el present treball, l'any 2000 (curs 2000-2001) s'ha considerat com el de la plena implantació dels estudis, atès que ja s'havia diplomats l'alumnat que havia cursat els primers tres anys de la DT.

Mapa 2. Evolució de l'oferta de places presencials de nou accés de la DT, a Catalunya, per universitats i províncies (2000-2004-2008)

Font: Elaboració pròpia a partir dels informes anuals de l'OAU.

Pel que fa a la UOC, la universitat no presencial de Catalunya, la seva incursió en els estudis superiors de Turisme va modificar substancialment el mercat de la DT, tant pel que fa al nombre de places ofertes com per la metodologia emprada, que va posar aquests estudis a l'abast d'aquelles persones que no podien seguir la formació universitària de manera presencial. La UOC va començar a ofertes la DT el curs 2002-2003, amb 156 places de nou accés, i va passar a oferir-ne 750 el curs 2008-2009 (gairebé es van quintuplicar en tan sols sis anys). Una dada significativa és que, l'any 2008, l'oferta de la formació universitària en Turisme sota el format virtual de la UOC representava un 34,8% del total de l'oferta de places de nou accés a la DT (presencials i virtuals), a Catalunya. A la Taula 75 es pot observar l'evolució de l'oferta de places de

nou accés a la DT que va experimentar la UOC entre els anys 2002 i 2008, i la proporció que representaven sobre el total de places ofertes.

Taula 75. Oferta anual de places de nou accés a la DT de la UOC, i proporció sobre el total de places ofertes a Catalunya (2002-2008)

Any	Places	%
2002	156	8,86%
2003	333	17,23%
2004	344	16,77%
2005	411	21,00%
2006	461	22,84%
2007	422	21,45%
2008	750	34,80%

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats de codis de preferències facilitats per l'OEAU.

Com a informació addicional, és interessant destacar el fet que, el curs 2009-2010, la UOC va implantar el GT, amb una oferta de 750 places, a més de les 750 de la DT, que va seguir oferint aquell mateix any.

Fora de l'àmbit de la DT, la UAB plantejava un cas excepcional: el del Graduat en Direcció Hotelera,⁷⁸⁸ títol propi d'aquesta universitat a partir del curs 2000-2001 que va establir la seva oferta de nou accés en 90 places, tot i que inicialment n'oferia 110 i l'any 2002 n'oferia 100.

D'altra banda, i també com a informació addicional, s'ha considerat pertinent emmarcar l'evolució de l'oferta d'estudis de la DT en el context de l'oferta de la resta d'estudis universitaris a Catalunya (1997-2010): estudis de primer cicle (diplomatures, enginyeries tècniques, arquitectures tècniques i graduats), estudis de primer i segon cicle (llicenciatures, enginyeries superiors, arquitectures i graduats superiors) i estudis de grau (a partir del curs 2008-2009).

Taula 76. Nombre d'estudis universitaris de primer cicle, de primer i segon cicle i de grau, de la DT i del GT, a Catalunya (1997-2010)

Estudis	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Primer cicle	177	190	200	205	213	221	219	219	218	220	221	219	58	-
Primer i segon cicle	138	143	142	145	151	156	160	159	166	167	167	149	41	-
Grau	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	281	399
Total	315	333	342	350	364	377	379	378	384	387	388	388	380	399
DT (primer cicle)	14	15	15	15	17	19	19	19	18	19	18	18	2	-
GT (grau)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	12

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats anuals de preinscripció universitària de Catalunya.

⁷⁸⁸ En el subepígraf 5.2 d'aquest treball, l'apartat dedicat a la UAB exposa més informació sobre el títol del Graduat en Direcció Hotelera.

Taula 77. Evolució relativa del nombre d'estudis de la DT respecte als de primer cicle i al total, a Catalunya (1997-2010)

Estudis	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
DT sobre Primer cicle	7,91%	7,89%	7,50%	7,32%	7,98%	8,60%	8,68%	8,68%	8,26%	8,64%	8,14%	8,22%	3,45%	-
DT sobre Total	4,44%	4,50%	4,39%	4,29%	4,67%	5,04%	5,01%	5,03%	4,69%	4,91%	4,64%	4,64%	0,53%	-

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats anuals de preinscripció universitària de Catalunya.

Des del nostre punt de vista, l'entorn competitiu dels estudis universitaris de Turisme fins a l'aparició dels estudis de grau, en què l'escenari va canviar completament, eren els estudis universitaris de primer cicle (de tres anys de durada, com la DT). Com es pot observar a la Taula 76, el nombre de centres d'estudis a Catalunya⁷⁸⁹ —de primer cicle, de primer i segon cicle, i de grau— va passar de 315 a 388, fet que va representar un increment del 23,17% entre els anys 1997 i 2007.⁷⁹⁰ Els estudis de primer cicle, on s'emmarcava la DT, van patir el major increment (un 24,86%), en passar de 177 a 221 centres d'estudis entre els anys 1997 i 2007, enfront del 21,01% dels estudis de primer i segon cicle.

Taula 78. Evolució amb base 100, l'any 1997, del nombre d'estudis universitaris de primer cicle, de primer i segon cicle i de grau, de la DT i del GT, a Catalunya (1997-2010)

Estudis	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Primer cicle	100	107,34	112,99	115,82	120,34	124,86	123,73	123,73	123,16	124,29	124,86	123,73	32,77	-
Primer i segon cicle	100	103,62	102,90	105,07	109,42	113,04	115,94	115,22	120,29	121,01	121,01	107,97	29,71	-
Grau	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	1405	1995
Total	100	105,71	108,57	111,11	115,56	119,68	120,32	120,00	121,90	122,86	123,17	123,17	120,63	126,67
DT (primer cicle)	100	107,14	107,14	107,14	121,43	135,71	135,71	135,71	128,57	135,71	128,57	128,57	14,286	-
GT (grau)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	109,09

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats anuals de preinscripció universitària de Catalunya.

Amb la implantació dels graus va desaparèixer la distinció entre els estudis de primer cicle i els estudis de primer i de segon cicle, fet que, presumiblement, podia tenir un impacte en la demanda dels estudis de Turisme.

L'anàlisi de l'evolució del nombre de centres d'estudis de Turisme amb relació a l'evolució del total de centres d'estudis a Catalunya (Taula 77) posa de manifest que, inicialment (1997), el nombre de centres d'estudis corresponents a la DT representaven, en termes percentuals, un 7,9% dels estudis de primer cicle i un 4,4% del total d'estudis, mentre que al final de la seva implantació (2008) representaven un 8,2% i un 4,6%, respectivament. El curs 2010-2011 (Taula 76), quan ja estaven totalment

⁷⁸⁹ El nombre d'estudis inclou tots els centres d'estudis que impartien una mateixa titulació.

⁷⁹⁰ L'any 2007 s'ha pres com a referència per calcular l'increment de centres d'estudis, perquè l'any següent ja van aparèixer els graus.

implantats els graus, els centres d'estudis de Turisme presencials (12 centres) van passar a tenir un pes del 3% sobre el total de centres d'estudis de grau (399).⁷⁹¹

7.2. L'evolució relativa de l'oferta de places amb relació al conjunt total de l'oferta

A Catalunya, l'evolució relativa de l'oferta de places presencials de la DT amb relació al conjunt total de l'oferta mostra diferències entre centres, que cal contrastar amb l'evolució relativa de la demanda i, molt especialment, de la matrícula, a fi d'extreure conclusions. L'oferta indica el nombre de places que un centre posa al mercat, i ve condicionada per la seva capacitat real, per l'ajust a la demanda i per la política universitària de cada moment, que en marca els límits. Pel que fa a aquesta mesura, en un entorn on domina l'oferta de places en centres adscrits privats, el fet que es marquin uns límits per sota de la capacitat real dels centres —amb les possibles conseqüències per a aquells que tenen més demanda que oferta— és, al nostre parer, una política qüestionable, atès que s'apliquen criteris de limitació de places similars tant si es tracta d'un entorn públic com d'un entorn privat.

Per a l'anàlisi de l'evolució relativa de l'oferta de places i com s'ha comentat anteriorment, les dades de l'any 1997 corresponents a l'oferta de la DT en centres presencials segons la via d'inscripció a les universitats, poden conduir a errors, ja que hi manquen tots els centres que no van implantar la DT fins el curs següent. Per aquesta raó, encara que també es presenten dades de l'any 1997, s'estudiarà el període comprès entre els anys 1998-2008 (Taula 79).

Durant aquests deu anys, correspon a la UB la major disminució relativa de l'oferta de places, passant del 22% al 15%. L'oferta de l'EUHT CETT (UB) va passar de 320 a 210 places de nou accés. La UAB, en canvi, va experimentar un increment de dos punts, passant de l'11% al 13%. L'EUTDH (UAB) va oferir d'inici 160 places, que va mantenir estables fins el curs 2003-2004, quan va passar a oferir-ne 180, places que es van mantenir durant la resta de període d'implantació de la DT. La UPF va passar del 6% al 4%, amb una oferta inicial de 80 places a l'EU del Maresme, que a partir de l'any 2002 van passar a 50. En el cas de la UdL s'observen dificultats per mantenir una oferta que, amb tres centres adscrits el curs 1998-1999, representava un 11% del total. El curs 2008-2009, comptava amb un 4% de l'oferta, corresponent a l'EUT Terres de Lleida (els

⁷⁹¹ Amb la implantació del GT a Catalunya va disminuir el nombre de centres que impartien els estudis universitaris de Turisme. Dels 18 centres que oferien la DT el curs 2008-2009 es va passar a un total de dotze centres el curs 2009-2010 (deu oferien els estudis de GT i dos la DT). El curs següent van ser onze els centres que van oferir el GT, un nombre inferior als 14 que oferien estudis de Turisme el curs 1997-1998.

altres dos centres adscrits, l'EUT de Manresa-Escola Joviat i l'EUT dels Pirineus, havien deixat d'oferir els estudis).

Taula 79. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT amb relació al conjunt total de l'oferta, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	38%	22%	23%	23%	20%	12%	13%	12%	13%	13%	13%	15%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	17%	11%	11%	10%	10%	10%	11%	11%	12%	12%	12%	13%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	9%	6%	6%	5%	4%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	4%
Turisme (UdL) (Manresa)	5%	3%	3%	3%	2%	2% *	2% *	2% *	2% *	2% *	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	5%	3%	3%	3%	2%	2% *	2% *	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	9%	5%	5%	5%	3%	3% *	3% *	3% *	3% *	3% *	3% *	4%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	9%	6%	6%	5%	5%	5% *	5% *	5% *	5% *	5% *	5% *	2%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	5% P	5% P	5% P	5% P	5% P	5% P	6% P
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	2% *	2% *	2% *	2% P	2% P	2% P	2% P
Turisme (UdG) (Girona)	9%	6%	6%	6%	8%	8% P	8% P	7% P	8% P	8% P	8% P	9% P
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	4%	4%	4%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%	9%	9%	9%	10%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	4%	4%	5%	4%	4%	4%	4%	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	5%	5%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	7%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	7%	7%	7%	7%	7%	7%	6%	5%	5%	5%	6%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	3%	3%	3%	3%	2%	2%	2%	2%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	6%	5%	5%	5%	6%
Turisme (UVic) (Vic)	-	3%	4%	3%	3%	3% *	3% *	3% *	3% *	3% *	3% *	2%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	7%	7% *	8% *	7% *	8% *	8% *	8% *	4%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3%	3% *	2%
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	-	6%	6%	6%	6%	6%	4%	5%	5%	3%	5%	5%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

(*): Oferta de places "sense limit". S'imputa la darrera oferta coneguda.
P: Preu públic.

La URV va passar del 6%, l'any 1998 i amb un centre adscrit (l'EUT Bettatur), al 10% l'any 2008, gràcies a les places que va oferir a partir de l'any 2002 mitjançant dos nous centres (Taula 79). Com s'observava a la Taula 74, es tractava de l'EUTO de Vila-seca, un centre integrat a la URV que oferia 80 places a preu públic, i del Centre Universitari Doctor Manyà, un centre adscrit que oferia 30 places i que el curs 2005-2006 es va integrar a la URV, en el Campus Terres de l'Ebre, passant a oferir les places de la DT a preu públic. Així, doncs, la URV va passar d'oferir el 6% de les places a preu privat (1998), a oferir el 2% a preu privat i el 8% a preu públic (2008). Només va implantar el GT al centre de Vila-seca, l'any 2009.

La UdG va ser la universitat que més va incrementar l'oferta relativa de places de la DT durant el període 1998-2008, passant del 34% al 43% (Taula 79). Inicialment tenia sis centres adscrits que oferien els estudis a preu privat. L'any 2001 va ser la primera universitat que va oferir places de la DT a preu públic, amb la integració de l'EOTC, augmentant a 130 les places de nou accés fins el curs 2004-2005, quan van passar a 120. Pel que fa a la resta de centres adscrits, l'oferta relativa agregada va passar del 28% al 34%. L'adscripció a la UdG de l'EUT de Terrassa, el curs 2001-2002, va contribuir a incrementar el pes de l'oferta de la UdG, inicialment d'un 3%, i d'un 2% a partir del curs 2005-2006 i fins al final del període analitzat. L'adscripció, el curs 2004-

2005, de l'EUT Formàtic Barna (UdG) va incrementar un 6% la participació relativa de la UdG en l'oferta total dels estudis de la DT. D'altra banda, l'EU d'Hoteleria i Turisme Sant Pol (UdG), l'EUT ESMA (UdG) —que el 2005 va deixar d'oferir la DT— i l'EUT CETA (UdG) també van disminuir la seva participació relativa.

Amb referència a la UVic, l'oferta relativa de places de la DT va passar del 3% al 8% en una dècada (1998-2008). Aquest fet es va produir per l'adscripció de l'EUT ESERP (UVic), el curs 2001-2002, i per l'oferta de la titulació doble de Turisme i Relacions Públiques a partir del curs 2006-2007.⁷⁹² Fins l'any 2012, cap d'aquests centres va implantar els estudis de GT.

Finalment, pel que fa a les universitats a les quals s'hi accedeix per la via de la inscripció directa, la URL va passar del 6% al 5% (el centre TSI Turisme St. Ignasi (URL) oferia 90 places el curs 1998-1999 i 75 el curs 2008-2010). El cas de la UOC, que va oferir els estudis de DT per primera vegada el curs 2002-2003, és molt significatiu: la Taula 75 mostrava la seva evolució de places relativa al conjunt total de l'oferta de DT, que va passar, en només set anys (2002-2008), del 8,86% al 34,80%.

7.3. L'evolució de l'oferta de places en funció de la via d'inscripció

Tal com s'ha exposat a l'apartat 3.4.5 d'aquest treball, l'accés a les universitats públiques catalanes i a la Universitat de Vic, i als seus respectius centres, integrats o adscrits, es realitza a través del tràmit administratiu de la preinscripció universitària, a través del qual es sol·liciten, per ordre de prioritats, les preferències d'estudis. En canvi, l'accés a la resta de les universitats privades i a la UOC, es realitza per la via de la inscripció directa (en alguns centres cal superar prèviament una prova d'accés).

El curs 1997-1998 va ser el primer curs en què els estudis superiors de Turisme es van implantar a la universitat, amb la nova DT. En conseqüència, per primera vegada es va accedir a aquests estudis per la via de la preinscripció universitària. Va ser el cas dels vuit centres adscrits a universitats públiques, amb una oferta total de 930 places de nou accés a la DT, totes a preu privat.⁷⁹³ A partir del curs 1998-1999, l'oferta total de places de la DT va ser de 1.430: s'accedia a 1.340 places per la via de la preinscripció, i a les 90 restants per la via de l'inscripció directa (Taula 80). Aquesta darrera via corresponia al centre ESADE-TSI Turisme Sant Ignasi, de la universitat privada URL, l'únic centre

⁷⁹² Com s'ha comentat anteriorment, en aquest treball aquesta doble titulació s'ha sumat a l'oferta de centres de la DT, seguint el mateix criteri que l'OPU.

⁷⁹³ Com s'ha explicat anteriorment, sis centres que durant el curs 1997-1998 encara oferien places de nou accés als estudis de TEAT (490 places, a través de la inscripció directa), el curs 1998-1999 van implantar la DT i van passar a oferir-les per la via de la preinscripció universitària, amb l'excepció del centre TSI Sant Ignasi (URL).

presencial de Catalunya al qual els estudiants hi podien accedir directament, com ja havia succeït amb els estudis de TEAT.

Taula 80. Evolució de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT, per via d'inscripció, a Catalunya (1997-2008)^(a)

Via	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Preinscripció	930	1.340	1.320	1.454	1.539	1.515	1.535	1.620	1.465	1.505	1.470	1.330
Inscripció directa	-	90	90	90	90	90	65	87	81	52	75	75
Total	930	1.430	1.410	1.544	1.629	1.605	1.600	1.707	1.546	1.557	1.545	1.405

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

(a): Les dades corresponents a l'any 1997 no inclouen l'oferta de places dels centres que impartien TEAT i que, el curs següent, van implantar la DT.

L'oferta de places per accedir a la DT per la via de la preinscripció representava entre el 94% i el 95% de l'oferta anual de places presencials, un percentage que, durant el període 1997-2008, només va sofrir lleugeres variacions.

En el cas de la UOC, l'accés es podia sol·licitar durant dos períodes diferents —de maig a juliol, o a partir de novembre— i la inscripció es feia directament. L'any 2008, les 750 places que ofertava la UOC representaven un 34,8% de l'oferta total de places d'accés a la DT, presencials i no presencials, i tant per via de la preinscripció com per la de la inscripció directa (vegeu la Taula 75, on també es pot observar que, l'any 2002, quan la UOC va implantar la DT, aquest percentatge era del 8,86%).

7.4. L'evolució de l'oferta de places per tipologia d'universitats i de centres

A l'hora d'estudiar l'oferta de places, a més de distingir entre les universitats presencials —públiques i privades— i la UOC —universitat no presencial i pública—, cal tenir en consideració si el centre que ofereix les places està integrat o bé adscrit a una universitat pública. En el cas dels centres integrats a una universitat presencial pública, l'oferta de places és a preu públic, mentre que l'oferta dels centres adscrits a una universitat presencial pública és a preu privat. Les universitats privades i els seus centres integrats (propis) o adscrits ofereixen els estudis a preu privat.

Al llarg de tot el període d'implantació de la DT, les universitats privades van arribar a ofertar entre el 9,07% i el 18,45% de les places presencials totals. Com s'observa a la Taula 81, el 2001 es incrementar notablement el nombre de places a les universitats privades, que van passar del 9,07% al 15,96%. Aquest fet va ser degut, fonamentalment, a l'adscripció de l'EUT ESERP a la UVic, amb una oferta de 120 places de nou accés a la DT.

Tal com mostra la Taula 83, fins el curs 2000-2001 tota l'oferta de la DT per part de les universitats públiques presencials es va donar en centres adscrits privats. Les universitats públiques que van acabar integrant els estudis de DT van ser la UdG (2001) i la URV (2002 i 2005). La UdL no ho va fer fins el curs 2010-2011, amb la implantació del GT. Entre els anys 2001 i 2008, la proporció de places que oferien les universitats públiques presencials en centres integrats —a preu públic— va passar del 9,5% al 18,85%. Tot i que el curs 2007-2008 les universitats privades van arribar al percentatge màxim del 18,45% del total de places presencials de la DT (Taula 81), el curs següent aquest percentatge va caure fins el 13,17%.

Taula 81. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT, per tipus d'universitat, a Catalunya (1997-2008)

Universitat	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pública	100,00%	90,21%	90,07%	90,93%	84,04%	83,80%	85,31%	84,94%	83,76%	83,17%	81,55%	86,83%
Privada	-	9,79%	9,93%	9,07%	15,96%	16,20%	14,69%	15,06%	16,24%	16,83%	18,45%	13,17%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

Si ens centrem en la universitat pública, l'oferta de places a través dels centres integrats (preu públic) no va començar fins el curs 2001-2002, amb les 130 places de la UdG, que el 2004-2005 van passar a 120 (Taula 82). Posteriorment, el curs 2002-2003 s'hi va afegir la URV, amb 80 places, a les quals n'hi va afegir 30 més el curs 2005-2006.

Taula 82. Oferta de places de nou accés a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Universitat	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pública												
Centres integrats												
URV	-	-	-	-	-	80	80	80	110	110	110	110
UdG	-	-	-	-	130	130	130	120	120	120	120	120
Total	-	-	-	-	130	210	210	200	230	230	230	230
Centres adscrits												
UB	350	320	320	350	320	200	200	200	200	200	200	210
UAB	160	160	160	160	160	160	180	180	180	180	180	180
UPF	80	80	80	80	64	50	50	50	50	50	50	50
UdL	180	170	170	180	115	115	115	85	85	85	50	50
URV	80	80	80	84	80	110	110	110	80	80	80	30
UdG	80	480	460	550	500	500	500	625	470	470	470	470
Total	930	1.290	1.270	1.404	1.239	1.135	1.155	1.250	1.065	1.065	1.030	990
Total pública	930	1.290	1.270	1.404	1.369	1.345	1.365	1.450	1.295	1.295	1.260	1.220
Privada												
Centres integrats												
UVic	-	50	50	50	50	50	50	50	50	90	90	60
Total	-	50	50	50	50	50	50	50	50	90	90	60
Centres adscrits												
URL	-	90	90	90	90	90	65	87	81	52	75	75
UVic	-	-	-	-	120	120	120	120	120	120	120	50
Total	-	90	90	90	210	210	185	207	201	172	195	125
Total privada	-	140	140	140	260	260	235	257	251	262	285	185
Total presencial	930	1.430	1.410	1.544	1.629	1.605	1.600	1.707	1.546	1.557	1.545	1.405
UOC	-	-	-	-	-	156	333	344	411	461	422	750
Total virtual	-	-	-	-	-	156	333	344	411	461	422	750
Total	930	1.430	1.410	1.544	1.629	1.761	1.933	2.051	1.957	2.018	1.967	2.155

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Si s'analitza l'oferta de la DT segons el tipus d'universitat i centres (Taula 83), les places que es van oferir en els diversos centres integrats a les universitats públiques es van mantenir força estables entre els anys 2002 i 2008 (només van sofrir diverses variacions en el cas de la UdG). Les places van patir més variacions en els centres privats adscrits a universitats públiques. Entre els anys 1997 i 1998, com s'ha explicat anteriorment, la diferència de places corresponia als centres que no es van adscriure a

la UdG fins el segon any d'implantació de la DT. De fet, es tractava d'una diferència temporal originada per raons administratives. Per aquest motiu, considerem que la variació no es pot interpretar com un increment d'oferta real, com podria semblar a primera vista. En canvi, el curs 2000-2001, l'oferta dels centres adscrits a universitats públiques va incrementar un 10,55% sense que aparegués cap nou centre (Taula 74). A la Taula 83 s'observa que, el curs 2001-2002, l'oferta de centres adscrits va disminuir, en aquest cas un 11,75%. Una de les raons va ser que l'EOTC, adscrita a la UdG, va passar a ser un centre integrat a la Universitat i, a més, va ampliar la seva oferta de places —que va passar de 100 a 130—. Tot i que la resta d'escoles adscrites a la UdG aquell any van mantenir la mateixa oferta de places que el curs anterior (també ho va fer la UAB), i que la UdG va adscriure un nou centre, aquests fets van ser insuficients per compensar les 100 places que van passar al centre integrat a la UdG. A més, s'han de considerar les variacions a la baixa de la resta de centres adscrits, especialment dels adscrits a la UdL i del de la UB.

Taula 83. Oferta de places presencials de nou accés a la DT, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Universitat pública												
Integrats	-	-	-	-	130	210	210	200	230	230	230	230
%	-	-	-	-	9,50%	15,61%	15,38%	13,79%	17,76%	17,76%	18,25%	18,85%
Adscrits	930	1.290	1.270	1.404	1.239	1.135	1.155	1.250	1.065	1.065	1.030	990
%	100%	100%	100%	100%	90,50%	84,39%	84,62%	86,21%	82,24%	82,24%	81,75%	81,15%
Total univ. pública	930	1.290	1.270	1.404	1.369	1.345	1.365	1.450	1.295	1.295	1.260	1.220
Universitat privada												
Integrats	-	50	50	50	50	50	50	50	50	90	90	60
%	-	35,71%	35,71%	35,71%	19,23%	19,23%	21,28%	19,46%	19,92%	34,35%	31,58%	32,43%
Adscrits	-	90	90	90	210	210	185	207	201	172	195	125
%	-	64,29%	64,29%	64,29%	80,77%	80,77%	78,72%	80,54%	80,08%	65,65%	68,42%	67,57%
Total univ. privada	-	140	140	140	260	260	235	257	251	262	285	185
Total	930	1.430	1.410	1.544	1.629	1.605	1.600	1.707	1.546	1.557	1.545	1.405

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

El curs 2002-2003 es va produir una nova davallada de l'oferta de places en els centres adscrits a les universitats públiques, d'un 7,60%, coincidint amb la creació d'un nou centre integrat a la URV (que ofería 80 places a preu públic) i amb la davallada significativa de l'oferta de la UB,⁷⁹⁴ a raó del 37,5% (Taula 74). El curs 2003-2004 la UAB va incrementar en 20 el nombre de places que ofería, passant a un total de 180. El curs 2004-2005, tot i produir-se la primera baixa d'un centre (l'EUT dels Pirineus (UdL)), l'adscripció d'un nou centre a la UdG (l'EUT Formàtic Barna), amb una oferta de 110 places, i l'increment de places de l'EUT Mediterrani (UdG) i de l'EUT Euroaula (UdG), van fer augmentar un 6,96% l'oferta de places de la DT corresponent als centres adscrits a una universitat pública. El curs 2005-2006 la URV va integrar un dels seus

⁷⁹⁴ L'EUHT CETT, adscrita a la UB, va passar d'oferir 320 places a oferir-ne 200, per indicacions de la UB i de la DGU.

centres adscrits, es va produir una nova baixa —l'EUT ESMA (UdG)— i alguns centres adscrits a la UdG van ajustar l'oferta a la baixa. El curs 2007-2008 i el 2008-2009 encara es van perdre places, un 2,70% i un 3,17%, respectivament. Aquell curs, l'EUT de Manresa-Escola Joviat (UdL) va deixar d'oferir la DT, i el següent, l'EUT Bettatur (URV) va reduir dràsticament la seva oferta.⁷⁹⁵ El mateix curs 2008-2009, la UB va incrementar un 5% l'oferta de places. A la Taula 84 es pot observar la variació de l'oferta, distingint entre els centres integrats o adscrits a una universitat pública o privada.

Taula 84. Variació anual i acumulada de l'oferta de places presencials a la DT, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Universitat pública												
Integrats	-	-	-	-	130	80	0	-10	30	0	0	0
Adscrits	930	360	-20	134	-165	-104	20	95	-185	0	-35	-40
Total univ. pública	930	360	-20	134	-35	-24	20	85	-155	0	-35	-40
Total acumulat univ. pública	930	1.290	1.270	1.404	1.369	1.345	1.365	1.450	1.295	1.295	1.260	1.220
Universitat privada												
Integrats	-	50	0	0	0	0	0	0	0	40	0	-30
Adscrits	-	90	0	0	120	0	-25	22	-6	-29	23	-70
Total univ. Privada	-	140	0	0	120	0	-25	22	-6	11	23	-100
Total acumulat univ. Privada	-	140	140	140	260	260	235	257	251	262	285	185
Total	930	500	-20	134	85	-24	-5	107	-161	11	-12	-140

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Pel que fa a l'oferta de places segons la tipologia de preu, públic o privat, tant dels centres privats adscrits a una universitat pública com dels centres integrats o adscrits a una universitat privada, tal com s'observa a la Taula 85, fins l'any 2000 només es podia cursar la DT a preu privat. A partir de l'any 2001 va existir també oferta de la DT a preu públic, inicialment amb 130 places (un 7,98% de l'oferta total), que es van anar incrementant fins les 230 de l'any 2008 (un 16,37% de l'oferta total). Alhora que s'incrementava l'oferta de places de la DT a preu públic, l'oferta a preu privat decreixia progressivament, amb l'excepció de l'any 2004, en què la UdG va adscriure un nou centre, l'EUT Formàtic Barna (UdG), amb una oferta inicial de 110 places, i es va incrementar en 10 el nombre de places de l'EUT Mediterrani (UdG) i de l'EUT Euroaula (UdG). Aquell mateix any, l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) va passar d'oferir 65 places a oferir-ne 87 (Taula 74) i, com ja s'ha exposat, el centre de la UdL a La Seu d'Urgell va tancar.

⁷⁹⁵ L'EUT Bettatur (URV) va oferir, entre els anys 1997 i 2001, 80 places. Atès que a partir de l'any 2002 va tenir una oferta sense límit de places, a partir d'aquest any s'ha pres com a dada de referència el darrer nombre conegut de places ofertes (80).

Taula 85. Oferta de places de la DT, per tipologia de preus, a Catalunya (1997-2008)

Preu	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Públic	-	-	-	-	130	210	210	200	230	230	230	230
%					7,98%	13,08%	13,13%	11,72%	14,88%	14,77%	14,89%	16,37%
Privat	930	1.430	1.410	1.544	1.499	1.395	1.390	1.507	1.316	1.327	1.315	1.175
%	100%	100%	100%	100%	92,02%	86,92%	86,88%	88,28%	85,12%	85,23%	85,11%	83,63%
Total	930	1.430	1.410	1.544	1.629	1.605	1.600	1.707	1.546	1.557	1.545	1.405

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Entre l'any 2000 (l'any amb més places ofertes de nou accés a la DT a preu privat, amb 1.544 places) i l'any 2008 (1.175 places) es va produir un decrement en l'oferta de places de la DT a Catalunya a preu privat del 23,90% (369 places). En canvi, en el mateix període (2000-2008), l'oferta total de places de nou accés a la DT només va disminuir un 9% (va passar de les 1.544 places l'any 2000, a les 1.405 el 2008). La proporció de la disminució de l'oferta de places de la DT a preu privat va ser superior a la de l'increment de places de la DT a preu públic.

L'anàlisi de la demanda pot explicar algunes variacions observades en l'oferta de places de nou accés a la DT dels centres adscrits a una universitat pública, més enllà de les possibles raons polítiques, anteriorment esmentades.

7.5. L'evolució de l'oferta de places per àmbits territorials

A l'hora de realitzar l'estudi sobre l'evolució de l'oferta de places per àmbits territorials és interessant considerar la ubicació dels centres d'estudis, que no sempre coincideix amb la ubicació de la seu de la universitat a la qual estan adscrits. Pel que fa als estudis de Turisme, a Catalunya, la descentralització universitària respecte a la capital, Barcelona, es va dur a terme fonamentalment a través de dues universitats públiques inserides en zones turístiques consolidades: la UdG i la URV, que van acabar implantant la DT a preu públic.

Com es pot observar a la Taula 86, els centres situats a les províncies de Girona i Tarragona són els únics en els quals es va observar un increment de l'oferta entre els anys 1998 i 2008 (la UdG va passar d'oferir 80 places a la província de Girona, l'any 1998, a oferir-ne 120 l'any 2008, i la URV va passar, a la província de Tarragona, de 80 a 140 places en el mateix període).⁷⁹⁶ En canvi, les places ofertes a la província de Barcelona van passar de 1.147 l'any 1998, a 1.095 l'any 2008, una disminució que també va afectar, encara que en menor mesura, a les places de Barcelona ciutat,

⁷⁹⁶ Com s'ha comentat anteriorment, no es fa l'anàlisi amb les dades corresponents a l'any 1997, atès que la DT es va implantar completament l'any 1998.

incloses en la xifra corresponent a la província de Barcelona. L'oferta a la província de Lleida va disminuir considerablement, passant de 123 a 50 places en el mateix període.

Taula 86. Oferta anual de places presencials de nou accés a la DT, per ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Universitats	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB província Barcelona	350	320	320	350	320	200	200	200	200	200	200	210
UB Barcelona ciutat	350	320	320	350	320	200	200	200	200	200	200	210
Total UB	350	320	320	350	320	200	200	200	200	200	200	210
UAB província Barcelona	160	160	160	160	160	160	180	180	180	180	180	180
UAB Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total UAB	160	160	160	160	160	160	180	180	180	180	180	180
UPF província Barcelona	80	80	80	80	64	50	50	50	50	50	50	50
UPF Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total UPF	80	80	80	80	64	50	50	50	50	50	50	50
UDL província Barcelona	50	47	47	50	35	35	35	35	35	35	-	-
UDL Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UDL província Lleida	130	123	123	130	80	80	80	50	50	50	50	50
Total UDL	180	170	170	180	115	115	115	85	85	85	50	50
URV província Tarragona	80	80	80	84	80	190	190	190	190	190	190	140
Total URV	80	80	80	84	80	190	190	190	190	190	190	140
UdG província Barcelona	-	400	380	450	500	500	500	625	470	470	470	470
UdG Barcelona ciutat	-	345	328	395	395	395	395	525	395	395	395	395
UdG província Girona	80	80	80	100	130	130	130	120	120	120	120	120
Total UdG	80	480	460	550	630	630	630	745	590	590	590	590
UVic província Barcelona	-	50	50	50	170	170	170	170	170	210	210	110
UVic Barcelona ciutat	-	-	-	-	120	120	120	120	120	120	120	50
Total Uvic	-	50	50	50	170	170	170	170	170	210	210	110
URL província Barcelona	-	90	90	90	90	90	65	87	81	52	75	75
URL Barcelona ciutat	-	90	90	90	90	90	65	87	81	52	75	75
Total URL	-	90	90	90	90	90	65	87	81	52	75	75

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

En termes relatius (Taula 87), l'oferta de places presencials de la DT, segons la ubicació dels centres d'estudis, va incrementar a la província de Girona (el 1998 representava un 5,6% sobre el total de l'oferta, i l'any 2008 un 8,5%) i a la de Tarragona (en el mateix període va passar del 5,6% al 10%). En canvi, el pes de l'oferta de places a la província de Lleida es va reduir a menys de la meitat entre els anys 1998 i 2008 (va passar del 8,6% al 3,5%) i va disminuir lleugerament a la província de Barcelona, on va passar del 80% al 78% de l'oferta de places total. En el cas de Barcelona ciutat, l'oferta de places va passar de representar un 53% de l'oferta total l'any 1998, a un 52% l'any 2008.

Taula 87. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT, per ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Ubicació	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Província Barcelona	69%	80%	80%	80%	82%	75%	75%	79%	77%	77%	77%	78%
Barcelona ciutat	38%	53%	52%	54%	57%	50%	49%	55%	51%	49%	51%	52%
Província Girona	8,6%	5,6%	5,7%	6,5%	8,0%	8,1%	8,1%	7,0%	7,8%	7,7%	7,8%	8,5%
Província Lleida	14%	8,6%	8,7%	8,4%	4,9%	5,0%	5,0%	2,9%	3,2%	3,2%	3,2%	3,6%
Província Tarragona	8,6%	5,6%	5,7%	5,4%	4,9%	12%	12%	11%	12%	12%	12%	10%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

És interessant observar l'evolució relativa de les places que les diferents universitats oferien a la província de Barcelona, atès que, com mostra la Taula 87, és on s'oferia la major part de les places de la DT. La Taula 88 mostra aquesta evolució per a les diferents universitats entre els anys 1997 i 1998.

Com es pot apreciar a la Taula 88, l'any 2008 la UdG oferia el 43% de les places de la DT a la província de Barcelona, un percentatge superior al 35%, que representava l'oferta agregada de les dues grans universitats, la UB i la UAB. De fet, com mostra la Taula 86, l'any 2008 la UdG només oferia 120 places de la DT a la seva demarcació, que representaven un 20% de la seva oferta; el 80% restants les oferia a la província de Barcelona (470 places), dada que inclou el 67% de places de la UdG a Barcelona ciutat (395 places).

Taula 88. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT, per universitat, a la província de Barcelona (1997-2008)

Universitats	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB	55%	28%	28%	28%	24%	17%	17%	15%	17%	17%	17%	19%
UAB	25%	14%	14%	13%	12%	13%	15%	13%	15%	15%	15%	16%
UPF	13%	7%	7%	7%	5%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	5%
UDL	8%	4%	4%	4%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	-	-
UdG	-	35%	34%	37%	37%	41%	42%	46%	40%	39%	40%	43%
UVic	-	4%	4%	4%	13%	14%	14%	13%	14%	18%	18%	10%
URL	-	8%	8%	7%	7%	7%	5%	6%	7%	4%	6%	7%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Amb l'objectiu de completar la informació sobre l'oferta de la DT a Catalunya, a la Taula 86 s'han presentat les dades dels centres per universitat i província d'ubicació (per la seva rellevància també s'han inclòs les xifres sobre les places ofertes a Barcelona ciutat). Com es pot observar, la UB i la URL eren les úniques universitats que oferien totes les places a la ciutat de Barcelona; la UAB i la UPF les oferien totes a la província de Barcelona, fora de la capital; i la URV centrava la seva oferta a la província de Tarragona. La UVic va oferir places a la província de Barcelona, també a la capital. En el cas de la UDL, es van oferir places a les províncies de Lleida i Barcelona i, pel que fa

a la UdG, a més de les places que va oferir a la província de Girona, va centrar la seva oferta majoritàriament a la província de Barcelona i, concretament, a Barcelona ciutat.

La Taula 89 mostra l'evolució relativa de les places de nou accés a la DT que les diferents universitats presencials oferien a Barcelona ciutat. Excepcionalment, l'any 1997 la UB va ser l'única que va oferir la DT a la ciutat de Barcelona. És significatiu observar que, l'any 1998, l'oferta de les universitats públiques quedava repartida entre la UB (42%) i la UdG (46%), mentre que, deu anys més tard, la UdG dominava l'oferta a Barcelona ciutat, amb un 54% de les places, enfront del 29% de la UB.

Taula 89. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT, per universitat, a Barcelona ciutat (1997-2008)

Universitats	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB	100%	42%	43%	42%	35%	25%	26%	21%	25%	26%	25%	29%
UAB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UPF	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UDL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UdG	-	46%	44%	47%	43%	49%	51%	56%	50%	51%	50%	54%
UVic	-	-	-	-	13%	15%	15%	13%	15%	16%	15%	7%
URL	-	12%	12%	11%	10%	11%	8%	9%	10%	7%	9%	10%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

En aquest mateix període (1998-2008), la URL va passar del 12% al 10% de places a la ciutat de Barcelona. L'oferta de la UVic a la ciutat va començar l'any 2001 (quan va adscriure l'EUT ESERP), amb un 13% de les places, dada que l'any 2008 representava tan sols el 7%.

Si es té en compte que les places de Barcelona ciutat representaven, tant a l'inici com al final de la implantació de la DT, un 52% del total de les places ofertes a Catalunya, les dades sobre l'evolució de l'oferta per universitat que es presenten a la Taula 89 són molt significatives.

7.6. L'evolució relativa de l'oferta de places presencials amb relació a la branca de les Ciències Socials

Els estudis de la DT van entrar a la universitat formant part de l'àmbit de les Ciències Socials. Per aquesta raó també s'ha volgut estudiar l'oferta de places de nou accés a la DT amb relació a l'oferta de places de la branca de les Ciències Socials. Aquesta

informació es presenta, per als anys 2000, 2004 i 2008, a la Taula 90, desagregant les dades entre universitats públiques i privades.⁷⁹⁷

Taula 90. Oferta de places presencials de nou accés a la DT i a la branca de les Ciències Socials, per tipus d'universitats i totals, a Catalunya (2000-2004-2008)

Universitats	2000	2004	2008
Públiques			
Places DT	1.404	1.450	1.220
Places CS	18.491	15.928	15.496
Privades			
Places DT	140	257	185
Places CS	725	895	800
Total			
Places DT	1.544	1.707	1.405
Places CS	19.216	16.823	16.296

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

En el cas de les universitats públiques, les places de la DT van passar de 1.404, l'any 2000, a 1.220, l'any 2008, fet que va suposar una disminució del 13%. En el cas de l'oferta de places de la branca de les Ciències Socials, la disminució en el mateix període va ser del 16%. En canvi, a les universitats privades, l'oferta de places de la DT va augmentar en el mateix període un 32% (de 140 va passar a 185) i la de la branca de les Ciències Socials ho va fer un 10% (de 725 a 800 places). Per al conjunt d'universitats, entre l'any 2000 i l'any 2008 l'oferta tant de la DT com de la de la branca de les Ciències Socials va disminuir, amb un 9% i un 15%, respectivament.

També és interessant observar que, l'any 2000, el 91% de l'oferta de places de la DT provenia d'universitats públiques i tan sols el 9% provenia d'universitats privades (Taula 91). L'any 2008 aquests percentatges van passar a ser del 87% i del 13%, respectivament.

⁷⁹⁷ Aquest treball, com s'ha explicat en l'apartat 4, corresponent a la metodologia, no pretén fer una anàlisi exhaustiva de l'oferta de la DT amb relació a l'oferta de la branca de les Ciències Socials, sinó veure quina és la seva tendència, per períodes.

Taula 91. Evolució relativa de l'oferta anual de places presencials de nou accés a la DT i a la branca de les Ciències Socials, per tipus d'universitats i total, a Catalunya (2000-2004-2008)

Universitats	2000	2004	2008
Públiques			
Places DT	91%	85%	87%
Places CS	96%	95%	95%
Privades			
Places DT	9%	15%	13%
Places CS	4%	5%	5%
Total			
Places DT	100%	100%	100%
Places CS	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Però les dades sobre l'oferta per tipologia d'universitats poden resultar enganyoses si no es té en compte que la major part de l'oferta de les universitats públiques es realitzava a través de centres privats adscrits, com mostra la Taula 83.

Un altre aspecte a remarcar és que l'impacte de l'oferta de places de la DT sobre el total de l'oferta de places de la branca de les Ciències Socials era més elevat a les universitats privades que a les públiques (Taula 92). Es pot observar, per exemple, que l'any 2004 aquesta dada representava el 28,7% en el cas de les universitats privades, mentre que en el cas de les universitats públiques era del 9,1%.

Taula 92. Evolució relativa de l'oferta de places presencials de nou accés a la DT amb relació als de la branca de les Ciències Socials, per tipus d'universitats i en total, a Catalunya (2000-2004-2008)

Universitats	2000	2004	2008
Públiques			
Places DT	7,6%	9,1%	7,9%
Places CS	100%	100%	100%
Privades			
Places DT	19,3%	28,7%	23,1%
Places CS	100%	100%	100%
Total			
Places DT	8,0%	10,1%	8,6%
Places CS	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Finalment, la Taula 92 mostra com, l'any 2008, l'oferta total de places presencials de la DT representava un 8,6% de l'oferta total de places de la branca de les Ciències Socials, una proporció similar a la que es va donar l'any 2000.

8. L'evolució dels preus de la diplomatura de Turisme

La quantitat i la diversitat de centres d'estudis que van oferir la DT, integrats o adscrits a una universitat, pública o privada, va comportar una gran varietat de preus. Per aquesta raó, s'ha considerat necessari dedicar aquest apartat a l'estudi de l'evolució dels preus de la DT a Catalunya.

Per iniciar l'anàlisi cal tenir present que cada comunitat autònoma fixa les taxes acadèmiques dels estudis universitaris oficials, dins dels límits que estableix el Consell d'Universitats (segons l'art. 54 de la Llei 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària). El Govern de la Generalitat aprova els preus públics de l'ensenyament universitari mitjançant el Decret anual de preus,⁷⁹⁸ en el qual també es fixen els de la UOC. Pel que fa a les universitats públiques, els centres integrats ofereixen els estudis a preu públic, i els centres adscrits, privats, fixen lliurement el preu anual dels estudis, tot i que estan obligats a informar-ne a la universitat a la qual estan adscrits.⁷⁹⁹

Si ens centrem en el preu que paga l'alumnat matriculat als centres adscrits a una universitat pública, podem constatar que una part —un percentatge sobre el preu públic dels ensenyaments— correspon a taxes en concepte de tutela acadèmica, que es paguen a la universitat corresponent a través del centre adscrit. La resta correspon als serveis acadèmics prestats pel centre adscrit. Els estudiants d'aquells centres adscrits la titularitat dels quals correspon a la Generalitat de Catalunya i als seus organismes autònoms o unitats gestores, han d'abonar a les universitats en concepte de tutela acadèmica el 10% dels preus establerts en el Decret anual de preus. Si la titularitat dels centres adscrits no correspon a la Generalitat de Catalunya ni als seus organismes autònoms, els estudiants han d'abonar a la universitat, pel mateix concepte, un 22% dels preus establerts.⁸⁰⁰

En canvi, les universitats privades i els seus centres adscrits (amb l'excepció de la UVic) no han de passar el tràmit administratiu de preinscripció universitària, no estan

⁷⁹⁸ Decret pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per a cada curs.

⁷⁹⁹ Com s'ha exposat anteriorment, tots aquests centres passen obligatòriament pel procés de preinscripció universitària i, a títol orientatiu, l'OPU publica els seus preus a la llista anual de centres d'estudi. Cal recordar que, per accedir a la UVic i als seus centres integrats o adscrits, també és necessària la preinscripció universitària.

⁸⁰⁰ Segons s'indica en el Decret anual pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques de Catalunya.

subjectes al Decret de preus de la Generalitat de Catalunya, i fixen lliurement el preu, que no ha de ser informat a l'OOAU per a la seva publicació.

A partir del curs 1997-1998, en els Decrets anuals que fixaven els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques catalanes, es va publicar el preu públic dels estudis de la DT, de nova implantació. Se'ls va atorgar un grau d'experimentabilitat 2, el mateix que rebien altres diplomatures com ara les de Biblioteconomia i Documentació, Ciències Empresarials o Educació Social. Quan la UdG, el curs 2001-2002, va esdevenir la primera universitat de Catalunya en oferir la DT a preu públic, el Decret 176/2001, de 26 de juny⁸⁰¹ va donar a aquests estudis un grau d'experimentabilitat 3, el mateix que tenien diplomatures com la d'Estadística, Màquines Navals i Navegació Marítima, o Enginyeries com la d'Informàtica o l'Enginyeria en Organització Industrial, Enginyeries Tècniques i Arquitectura, entre d'altres. Aquest grau es va mantenir durant tot el període d'implantació de la DT.

El fet que els estudis de la DT passessin del grau d'experimentabilitat 2 al 3 va suposar un 38% d'increment del preu del crèdit, que va passar de les 1.261 pessetes, el curs 2000-2001, a 1.814 les pessetes (10,90€), el curs 2001-2002.⁸⁰² Atès que els estudis de la DT s'assimilaven més als estudis amb un grau d'experimentabilitat 2 que als de grau 3, sembla que aquest increment només quedava justificat amb criteris de recaptació econòmica.⁸⁰³

Com s'ha comentat anteriorment, els preus corresponents a la prestació dels serveis acadèmics universitaris dels estudis oficials de la UOC, que imparteix al seu campus principal i vinculats al Contracte Programa signat amb el DURSI, venen fixats en els mateixos decrets que la resta de preus universitaris de les universitats públiques de Catalunya. Per determinar els preus de la UOC es té en compte tant la seva formulació jurídica com les seves particularitats metodològiques diferencials, i es considera l'aplicació de la tecnologia multimèdia i interactiva que ofereix.

Atès que la UOC va oferir la DT a partir del curs 2002-2003, el preu dels estudis de la DT en aquesta universitat es va publicar, per primera vegada, en el Decret 189/2002, de 25 de juny.⁸⁰⁴ El curs 2002-2003, el preu de la DT a la UOC era el mateix que el d'altres diplomatures com ara la de Ciències Empresarials, i formava part de les carreres amb

⁸⁰¹ D 176/2001, de 26 de juny pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 2001-2002 (DOGC 3427, de 10 de juliol de 2001).

⁸⁰² Creiem que, amb aquest increment de taxes, l'alumnat dels centres adscrits també va contribuir al finançament de la DT a preu públic.

⁸⁰³ Considerem que s'hauria pogut aplicar un grau d'experimentabilitat 3 a les especialitats d'Hoteleria i Restauració, però aquestes només les oferien els centres adscrits privats.

⁸⁰⁴ D 189/2002, de 25 de juny, pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 2002-2003 (DOGC 3675, de 11 de juliol de 2002).

els preus més baixos. Curiosament, a la UOC, en el cas d'Enginyeries com ara la d'Informàtica, el preu per crèdit era un 12% més car que el de la DT, a diferència del que succeïa en les universitats públiques presencials.

A la Taula 93 es presenten, en euros,⁸⁰⁵ els preus orientatius de la DT dels diferents centres d'estudis presencials de Catalunya, publicats per l'OOAU en el llistat anual de preinscripció universitària durant els anys 1997-2008. Com es pot observar, l'EOTC/INSETUR (UdG) va ser el centre que va oferir la DT a un preu més baix —inicialment a 1.262€ (el curs 1997-1998) i a 654€ a partir de la seva integració a la UdG (el curs 2001-2002)—, esdevenint encara més notable la diferència de preu amb els centres privats adscrits. A partir del curs 2002-2003 la URV també va ofertar la DT a preu públic, primer a Vila-seca i després a Tortosa, a partir del curs 2005-2006.

Taula 93. Evolució del preu anual de la DT presencial, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)^(a)

Centres	1.997	1.998	1.999	2.000	2.001	2.002	2.003	2.004	2.005	2.006	2.007	2.008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	3.185	3.185	3.185	3.276	3.306	3.390	3.675	3.850	4.100	4.265	4.480	4.700
Turisme (UAB) (Bellaterra)	2.885	2.945	2.945	3.191	3.191	3.326	3.515	3.655	3.800	3.936	4.047	4.250
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	2.638	2.638	2.620	2.885	2.981	3.200	3.450	3.575	3.670	3.828	3.950	4.130
Turisme (UdL) (Manresa)	3.173	3.185	3.185	3.306	3.426	3.598	3.719	3.850	3.870	3.900	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	3.173	3.185	3.185	3.306	3.426	3.598	3.719	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	2.104	2.344	2.404	2.476	2.584	2.705	2.830	2.910	3.009	3.115	3.250	3.425
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	2.464	2.644	2.687	2.747	2.861	3.130	3.341	3.440	3.582	3.723	3.767	3.939
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	685 P	717 P	746 P	784 P	823 P	854 P	900 P
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	2.578	2.908	2.993	784 P	823 P	854 P	900 P
Turisme (UdG) (Girona)	1.262	1.262	1.292	1.322	654 P	685 P	717 P	746 P	784 P	823 P	854 P	900 P
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	2.915	2.915	2.915	3.095	3.220	3.350	3.480	3.590	3.725	3.800	3.930
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	2.404	2.578	2.777	2.644	2.760	2.880	2.995	3.175	3.354	3.455	3.479
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	2.771	2.831	2.939	3.095	3.220	3.348	2.995	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	2.374	2.488	2.849	2.735	2.720	2.810	2.910	2.995	2.995	2.995	3.000
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	2.344	2.464	2.675	2.795	2.520	2.580	2.700	2.820	3.100	3.300	3.420
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	2.975	2.880	3.000	3.180	3.300	3.540	3.720	3.900
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	2.995	2.880	2.695	2.695	2.695
Turisme (UVic) (Vic)	-	2.675	2.729	2.825	3.155	3.000	3.008	3.055	3.090	3.220	3.320	3.430
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	3.306	3.306	3.306	3.110	3.110	3.180	3.300	3.400
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4.250	4.350	4.400
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	-	NC	NC	NC	NC	4.008	4.143	4.305	4.449	4.945	5.125	5.310

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats anuals de codis de preferències de la preinscripció universitària de Catalunya facilitats per l'OOAU.

(a): Informació presentada en euros per a tot el període tot i que fins el curs 2001-2002 la moneda corrent era la pesseta.
P: Preu públic.

Pel que fa a l'oferta de la DT a preu privat, a la Taula 93 també s'observen tres grups de centres ben diferenciats. Entre el grup de les escoles més cares hi ha el centre TSI Turisme St. Ignasi (URV) i l'EUHT CETT (UB), tot i que el preu del primer sempre va superar en més d'un 20% el preu del segon (la diferència de preu va arribar al 34% l'any 2008, suposadament per l'aplicació al centre de la URL d'una nova estratègia de preus amb vista al nou GT). El preu dels estudis de la DT al centre adscrit a la URL estava més en la línia del preu d'altres estudis de la mateixa universitat que del de la

⁸⁰⁵ Per a l'estudi de preus, entre els cursos 1997-1998 i 2000-2001 les pessetes s'han convertit a euros, a raó de 166,386 pessetes per euro.

resta d'estudis de Turisme a Catalunya.⁸⁰⁶ En el grup dels centres més cars també hi havia l'EUT de Manresa-Escola Joviat i l'EUT de Turisme dels Pirineus, adscrits a la UdL —amb preus similars als de l'EUHT CETT (UB)—, i l'EUT i Direcció Hotelera (UAB) —amb un preu un 10% inferior, aproximadament—. A partir del curs 2002-2003, l'EU del Maresme (UPF) també es va situar dins d'aquest grup, al qual s'hi van afegir, el curs 2006-2008, els estudis de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques de la UVic.

El segon grup de centres, en funció del preu dels estudis de la DT, estava format per l'EUT Bettatur (URV), l'EU d'Hoteleria i Turisme Sant Pol (UdG), l'EUT ESMA (UdG) i l'EUT de Terrassa (UdG).

Finalment, el tercer grup de centres eren els que oferien els estudis a un preu més baix. Eren l'EUT Terres de Lleida (UdL), el centre propi de la UVic, l'EUT ESERP (UVic), i quatre centres de Barcelona adscrits a la UdG: l'EUT Mediterrani, l'EUT Euroaula, l'EUT CETA i l'EUT Formàtic Barna (que oferia el preu més barat entre tots els centres adscrits privats). El curs 2008-2009, el preu dels estudis en aquests centres era inferior als 3.500€.

Un altra qüestió interessant és estudiar l'evolució del preu anual per centre (1997-2008), partint dels preus del primer any de cadascun d'ells en base a 100 (Taula 94). En el cas dels centres de la UdG i de la URL que van passar a oferir els estudis a preu públic, s'observa una important davallada del preu quan hi va haver el canvi de l'adscripció a la integració (a partir de la integració, la seva política de preus la va establir, com per a la resta de centres públics, el Govern de la Generalitat de Catalunya).

⁸⁰⁶ Encara que els preus del centre TSI Turisme Sant Ignasi corresponents al curs 1997-2001 no apareixien en els llistats de l'OPU, l'estimació que se'n pot fer amb les dades conegudes permet afirmar que durant tot el període va ser l'escola amb el preu més elevat.

Taula 94. Evolució del preu anual de la DT presencial, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres d'estudi	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	100,0	100,0	100,0	102,8	103,8	106,4	115,4	120,9	128,7	133,9	140,6	147,5
Turisme (UAB) (Bellaterra)	100,0	102,1	102,1	110,6	110,6	115,3	121,8	126,7	131,7	136,4	140,3	147,3
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	100,0	100,0	99,3	109,3	113,0	121,3	130,8	135,5	139,1	145,1	149,7	156,5
Turisme (UdL) (Manresa)	100,0	100,4	100,4	104,2	108,0	113,4 *	117,2 *	121,3 *	122,0 *	122,9 *	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	100,0	100,4	100,4	104,2	108,0	113,4 *	117,2 *	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	100,0	111,4	114,3	117,7	122,9	128,6 *	134,5 *	138,3 *	143,0 *	148,1 *	154,5 *	162,8
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	100,0	107,3	109,0	111,5	116,1	127,0 *	135,6 *	139,6 *	145,4 *	151,1 *	152,9 *	159,9
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	100,0 P	104,7 P	109,0 P	114,5 P	120,2 P	124,7 P	131,5 P
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	100,0 *	112,8 *	116,1 *	30,4 P	31,9 P	33,1 P	34,9 P
Turisme (UdG) (Girona)	100,0	100,0	102,4	104,8	51,8 P	54,2 P	56,8 P	59,1 P	62,1 P	65,2 P	67,6 P	71,3 P
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	100,0	100,0	100,0	106,2	110,5	114,9	119,4	123,2	127,8	130,4	134,8
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	100,0	107,3	115,5	110,0	114,8	119,8	124,6	132,1	139,5	143,7	144,7
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	100,0	102,2	106,1	111,7	116,2	120,8	108,1	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	100,0	104,8	120,0	115,2	114,6	118,4	122,6	126,2	126,2	126,2	126,4
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	100,0	105,1	114,1	119,2	107,5	110,1	115,2	120,3	132,3	140,8	145,9
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	100,0	96,8	100,8	106,9	110,9	119,0	125,0	131,1
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	100,0	96,2	90,0	90,0	90,0
Turisme (UVic) (Vic)	-	100,0	102,0	105,6	118,0	112,2 *	112,5 *	114,2 *	115,5 *	120,4 *	124,1 *	128,2
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	100,0	100,0 *	100,0 *	94,1 *	94,1 *	96,2 *	99,8 *	102,9
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	102,4 *	103,5
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	-	NC	NC	NC	NC	100,0	103,4	107,4	111,0	123,4	127,9	132,5

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats anuals de codis de preferències de la preinscripció universitària de Catalunya facilitats per l'OOAU.

(a) Preus en base a 100 pel primer període de cada centre.

(*) Oferta de places sense límit. Per aquest motiu s'imputa la darrera oferta coneguda.

P: Preu públic.

NC: No consta.

Els centres que van incrementar més el preu entre els anys 1998 i 2008 van ser l'EU del Maresme (UPF), l'EUT Terres de Lleida (UdL) i l'EUT Bettatur (URV), que van mostrar una evolució del preu superior a 150. Entre 135-150 s'hi trobaven l'EUHT CETT (UB), l'EUT i Direcció Hotelera (UAB), l'EUT Mediterrani (UdG) i l'EUT CETA (UdG). Entre 120-135 hi havia l'EU d'Hoteleria i Turisme Sant Pol (UdG) i l'EUT Euroaula (UdG), l'EUT de Terrassa (UdG), el centre integrat a la UVic i l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL). Quedaven per sota de 105 l'EUT ESERP (UVic), i Turisme i Relacions Públiques (UVic).

El preu de la UOC era sensiblement inferior al dels centres integrats a una universitat pública (Taula 95). En aquest sentit, l'entrada de la UOC en el mercat de la formació de la DT va popularitzar l'accés a aquests estudis, tant pel preu (era el més barat) com per la metodologia en línia, que permetia compatibilitzar els estudis amb el treball.

Taula 95. Evolució del preu de la DT a la UOC (2002-2008)

Any	Preu	Variació
2002	620	100,00
2003	650	104,74
2004	676	108,99
2005	710	114,41
2006	746	120,21
2007	773	124,66
2008	816	131,53

Font: Elaboració pròpia a partir dels llistats de codis de preferències facilitats per l'OOAU.

Tenint en compte les particularitats que va presentar la implantació de la DT (també pel que fa als preus de l'oferta) i que, segons DEL OLMO (2009), el preu és una de les variables que poden incidir en l'elecció dels estudis univertaris i del centre on cursar-los, l'anàlisi de les dades de la demanda de places i, molt especialment, de les dades de matriculació, permetrà veure si aquest ha estat o no un element dissuassori a l'hora de cursar la DT a Catalunya i triar el centre d'estudis.

9. L'evolució de la sol·licitud de places de la diplomatura de Turisme a Catalunya (1997-2008)

En aquest apartat s'estudia l'evolució de la sol·licitud de places de la DT durant el període d'implantació d'aquests estudis a Catalunya (1997-2008), entenent, com a sol·licitants el conjunt de persones que, a través del procés de preinscripció universitària, van demanar una plaça per estudiar la DT a les universitats públiques catalanes, a la UVic, o en els respectius centres adscrits, en primera preferència o en altres preferències. En concret, s'analitzen les sol·licituds agregades i per centre —en primera preferència i en el total de preferències—, per tipologia d'universitats i centres, així com l'evolució relativa del nombre de sol·licitants amb relació al conjunt total de la demanda. També es presenta l'evolució de les sol·licituds per àmbits territorials i amb relació a la branca de les Ciències Socials.

Per entendre les dades, cal tenir en compte que, en el moment de formalitzar la sol·licitud de plaça per la via de la preinscripció universitària, els sol·licitants poden indicar, per ordre de preferència, els centres on desitgen cursar els estudis universitaris.

Partint d'aquesta realitat, en el present estudi s'ha adoptat el criteri de comptabilitzar els sol·licitants en primera preferència al tancament de la convocatòria de juny⁸⁰⁷ de totes les universitats a les quals s'accedia per la via de la preinscripció.⁸⁰⁸ En l'anàlisi de la

⁸⁰⁷ L'alumnat matriculat el curs 1997-1998 als centres que no van implantar la DT fins el curs següent no forma part de les dades que fan referència als sol·licitants de places de la DT d'aquell curs.

⁸⁰⁸ En la convocatòria de juny, els sol·licitants poden escollir entre el total de les places que ofereixen els diferents centres. El tancament de la convocatòria de juny inclou el gran gruix de les sol·licituds totals. Encara que en posteriors convocatòries apareixen nous demandants, el seu nombre no és rellevant i per aquesta raó no s'ha tingut en compte en el present estudi. A tall de comprovació, segons el fitxer de dades facilitades per l'OOAU pel que fa a l'accés a la universitat a Catalunya, es pot observar que les sol·licituds al juny del 2006 segons la via d'accés representaven el 92,6% del total (Taula 2.1.1. de l'esmentat fitxer). L'OOAU utilitza aquest criteri en la majoria de taules que publica. Per aquesta raó, i pel gran volum que les sol·licituds al tancament de la convocatòria de juny suposen sobre el total, aquestes seran les que es prendran com a base de l'estudi. Per a més informació sobre les convocatòries i les vies d'accés vegeu l'apartat 3.4.5.2. d'aquest treball.

demanda no s'inclouen les universitats a les quals s'accedia per via directa (URL i UOC).⁸⁰⁹

Durant el període 1997-2008 i en el cas dels estudis de la DT, la nota d'accés no va ser mai un condicionant a l'hora d'accedir als centres, atès que l'oferta de places era superior a la demanda.⁸¹⁰ A més, la regulació del mercat de l'oferta es fonamentava en criteris de sostenibilitat econòmica: els centres es mantenien o es tancaven en funció de la seva rendibilitat, que estava directament relacionada amb el nombre d'alumnat matriculat, com a conseqüència del fet que l'oferta de places de la DT era majoritàriament privada.

Pel que fa al preu dels estudis de la DT, el fet que la major part de centres adscrits fossin privats podria haver estat un condicionant important de la demanda. Amb referència a aquest tema, MAJÓ I ABELLANET (2004) opinaven que:

Diverses experiències recents posen en evidència que no es tracta d'un problema d'oferta o de finançament de la formació, sinó que és fonamentalment un problema de demanda originat, en part, com a conseqüència de la poca valoració de la professió turística, que té una percepció social negativa, el que fa que la societat no consideri aquestes professions com una alternativa. Cal fer esforços perquè la societat conegui la importància social i econòmica que té el turisme al nostre país. Encara que el finançament de la formació no és a l'arrel del problema, és un tema que s'haurà de millorar.

Una possible alternativa seria explotar millor l'actual mapa de centres de formació, públics i privats, amb criteris rigorosos de qualitat i proximitat al sector, i actuant en estreta col·laboració amb l'administració educativa i les associacions empresarials per oferir serveis, responenent a necessitats puntuals i específiques de formació.

Pel que fa a la durada dels estudis de la DT (tres anys), aquests van mantenir una continuïtat amb els de TEAT, l'anterior pla d'estudis equivalent al diplomant universitari. Per aquesta raó, sembla que aquest factor no va ser rellevant a l'hora de sol·licitar els nous estudis. En canvi, el nou entorn competitiu de la universitat durant la seva implantació (Taula 76), molt més ampli i divers, sí que va afectar a la nova DT respecte al TEAT. Altres estudis universitaris, com ara la diplomatura de Ciències Empresarials, el Graduat en Direcció Hotelera (títol propi de la UAB) o la llicenciatura de Publicitat i Relacions Públiques, entre d'altres, van passar a ser altres alternatives a la DT (i viceversa).

A l'hora de triar els estudis de la DT va tenir una forta incidència l'elevada demanda laboral per part del sector turístic de professionals amb formació, fet que va permetre la ràpida transició dels diplomats al mercat laboral. Parafraçant SALAS I MARTÍN-COBOS

⁸⁰⁹ La URL i la UOC són universitats a les quals s'accedeix per la via de l'inscripció directa. Per aquesta raó, en aquest treball només s'inclou la informació sobre l'oferta de places i de matrícula d'aquestes universitats.

⁸¹⁰ Per a més informació vegeu l'apartat 3.4.5.3 d'aquest treball.

(2006), el motiu que predomina a l'hora d'escollir carreres de cicle curt és l'ocupació, és a dir, la perspectiva d'inserció laboral. La tria de carreres de cicle llarg, en canvi, està més orientada a la satisfacció personal (sovint coincideix amb el fet de tenir un nivell cultural més elevat). Altres factors que condicionen l'elecció de la titulació universitària per part de l'estudiant són l'aptitud acadèmica, el seu entorn social, els ingressos familiars, el cost que representa per a la família, els possibles ingressos futurs i les motivacions personals (JIMÉNEZ I SALAS VELASCO, citat per SALAS I MARTÍN-COBOS, 2006, 640). SALAS I MARTÍN-COBOS (2006) també afirmen que els homes tenen més probabilitats d'escollir carreres llargues i amb més prestigi social que les dones,⁸¹¹ i que si el nivell cultural de la família de procedència de l'estudiant és baix, o es tracta d'una família humil, és més probable que cursi estudis universitaris de curta durada.

Altres autors, com RAHONA (2006), destaquen entre els factors determinants de l'increment de la demanda universitària en la segona meitat del segle XX la demografia, aspectes socials (per exemple, l'accés de la dona a l'educació universitària o la transformació social i cultural de la població), econòmics (el creixement econòmic, la desocupació, la rendibilitat de l'educació superior) i institucionals (l'interès polític per la formació del capital humà). Tots ells també van influir en en la demanda dels estudis de la DT.

9.1. L'evolució de la sol·licitud de places per centres d'estudis

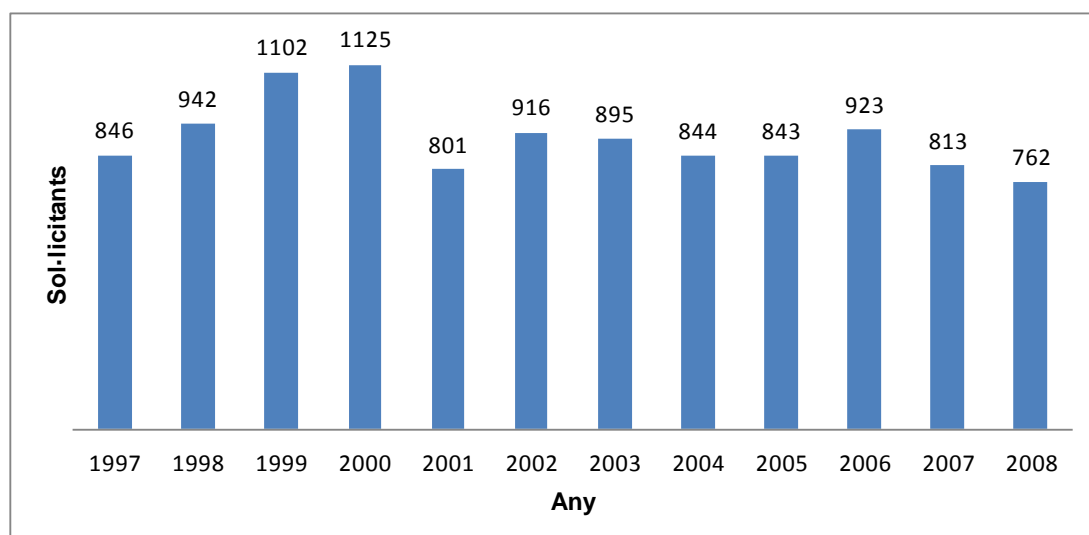
Els sol·licitants en primera preferència són aquelles persones que volen accedir a un centre per cursar uns estudis determinats amb prioritat respecte a d'altres centres (entendem, doncs, que configuren la demanda dels esmentats estudis). En general, els estudiants prioritzen un centre considerant, a més de la seva vocació per un camp d'estudi, factors com ara la nota d'accés, el preu o la durada de la formació.

Entre els anys 1997-2008, el nombre de sol·licitants de la DT (en primera preferència al tancament de la convocatòria de juny, de les universitats que participaven en el procés de preinscripció) va variar considerablement (Figura 24). Entre els cursos 1997-1998 i 2008-2009 es va produir una disminució total del 10%. El major nombre de sol·licitants (1.125) es va donar l'any 2000, amb 279 sol·licituds addicionals respecte al primer curs d'implantació, fet que va representar un increment d'un 33% entre els anys 1997 i 2000. A aquest màxim s'hi va arribar progressivament, amb un increment d'un 11% l'any 1998, d'un 17% l'any 1999, i d'un 2% l'any 2000. En canvi, a partir del curs 2001-2002 es va produir una dràstica davallada del nombre de sol·licituds —es va passar de 1.125

⁸¹¹ A la Taula 187 s'observa que, l'any 2008, un 29% dels matriculats a la DT a Catalunya eren homes, mentre que un 71% eren dones.

a 801, un 29% menys que durant el curs 2000-2001— i, malgrat els increments dels anys 2002 (14%) i 2006 (9%), els estudis de la DT no van recuperar la demanda.⁸¹² En cinc dels onze cursos posteriors al de la implantació de la DT s'observa un decrement d'alumnat amb relació al primer curs de la mateixa.

Figura 24. Evolució de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, a Catalunya (1997-2008)

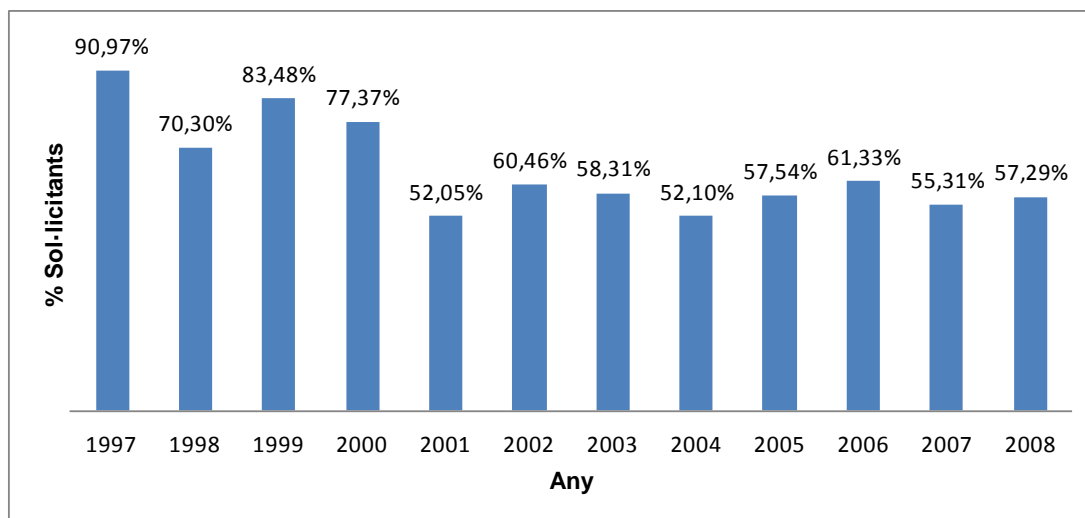

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Durant tot el període d'estudi (1997-2008), el nombre de places ofertes de la DT va ser superior al nombre de sol·licitants (Figura 25). De fet, els anys 2001 i 2004, l'oferta de places gairebé doblava la demanda, segons les dades referents al tancament de la convocatòria de juny, en primera preferència, a les universitats que entraven en el procés de preinscripció. Així, doncs, la incorporació dels estudis de Turisme a la universitat no va estimular la seva demanda (Taula 80), si bé va suposar un canvi radical en l'entorn competitiu.

⁸¹² Coincideix que l'any 2001 va ser el darrer en què es va impartir el COU, essent el nombre d'alumnat molt residual.

Figura 25. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT amb relació al total de places ofertes, en primera preferència al tancament de juny, a Catalunya (1997-2008)^(a)

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

(a): Les dades no inclouen les de les univesitats que no participaven en el procés de preinscripció universitària.

A fi de complementar l'anàlisi de la demanda, s'ha considerat interessant conèixer l'evolució de l'alumnat matriculat a secundària, a Catalunya, durant el període d'estudi (1997-2008). A la Taula 96 s'observa que, entre els anys 1997 i 2005, aquesta dada va patir una disminució paulatina que va representar una pèrdua del 31,7% d'alumnat des de l'any 1997. Aquesta disminució és superior a la que va patir el nombre de sol·licitants de la DT en primera preferència durant el mateix període (23,5%). Les xifres, doncs, indiquen que la davallada d'alumnat de secundària, juntament amb l'extinció del COU (l'any 2001), podrien haver influït decisivament en l'evolució del nombre de sol·licitants de la DT. Entre els anys 1992 i 2002, la davallada del nombre de sol·licitants estava directament relacionada amb la disminució de la població. Tot i així, el ritme de disminució pel que fa a la població va ser dues vegades superior al ritme de disminució dels sol·licitants, és a dir, el descens de sol·licitants era més lent que l'estimació del descens de la població de 18 anys a Catalunya (CONSELL INTERUNIVERSITARI DE CATALUNYA, 2003).

Taula 96. Evolució de l'alumnat matriculat a secundària, a Catalunya (1997-2008)^(a)

Estudis	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
COU (a)	48.662	43.531	37.202	5.073	758	-	-	-	-	-	-	-
2n batxillerat (LOGSE)	4.221	8.240	14.458	43.760	48.153	45.074	44.648	41.635	40.754	40.930	40.182	40.045
Total COU i 2n batxillerat	52.883	51.771	51.660	48.833	48.911	45.074	44.648	41.635	40.754	40.930	40.182	40.045
FP2/CFGS	24.600	25.265	24.171	23.043	12.927	13.057	11.639	11.666	12.167	12.361	14.120	15.244
Total	77.483	77.036	75.831	71.876	61.838	58.131	56.287	53.301	52.921	53.291	54.302	55.289

Font: Elaboració pròpia a partir dels informes anuals de gestió de l'OOUA.

(a): L'any 2001 va ser el darrer any que es va impartir COU.

Analitzant la Figura 24 també es pot afirmar que la implantació de la DT no va estimular la demanda d'aquests estudis, tal com s'havia esperat. D'aquesta manera, es va esvaïr en part el somni de molts centres, que pensaven que el prestigi que la universitat donaria als estudis de Turisme generaria més demanda. En realitat, els anteriors estudis de TEAT s'havien consolidat com una formació superior, especialitzada, professionalitzadora i amb una bona acceptació social, fonamentalment gràcies a les sortides professionals que els va proporcionar la indústria turística.

No obstant això, la indústria turística mai s'ha mostrat prou satisfeta amb la formació superior especialitzada en Turisme, malgrat que històricament ha reclutat bona part dels empleats als centres d'estudis turístics. En aquest sentit, al II Congrés de Turisme de Catalunya celebrat a Girona l'any 2004, MAJÓ I ABELLANET van fer la següent reflexió:

Tant els representants de l'Administració com el propi sector coincideixen en afirmar que la qualificació del factor humà és la base de la competitivitat del sector turístic i manifesten la importància de reconèixer i enfortir els nivells de qualificació i de formació de totes les persones que hi treballen. És clar que la formació ha de formar part de l'estratègia de les empreses per situar el sector en una línia de progrés.

La necessitat de formació per part de les empreses demana un encaix coherent amb els sistemes de formació, amb l'objectiu de donar una resposta adient segons les competències requerides per als diferents perfils professionals i nivells de responsabilitat. Es fa necessari, per part de les empreses, conèixer i reconèixer la formació turística reglada, tant en l'àmbit professional com universitari, així com apostar clarament pel reciclatge professional i l'actualització de coneixements en un procés d'aprenentatge continu individual i col·lectiu. La formació esdevé fonamental per afrontar amb èxit el repte de la transformació del sector, que necessita persones degudament qualificades per poder competir en qualitat.

Amb referència a la formació reglada, en diverses sessions de treball s'ha demanat, per part de representants d'algun àmbit, una redefinició d'aquesta formació (curiosament, altres àmbits es manifestaven unànimement en sentit contrari). El que es detecta en alguns casos és la dificultat que comporta diferenciar les sortides professionals dels cicles formatius, d'una banda, i de la diplomatura universitària, de l'altra.

Possiblement la formació universitària en Turisme necessitava més temps per trobar el seu encaix amb la indústria i poder ser coneguda i reconeguda per les competències

que atorgava als diplomats, clarament diferents de les que atorgaven el TEAT i la formació professional superior. A més, considerem que l'impuls del sector públic del turisme per reconèixer els diplomats i valorar les seves competències en gestió especialitzada va ser insuficient, així com també ho va ser l'impuls, per part de la universitat, del desenvolupament sistemàtic i pràctic del Turisme com a Ciència Social, amb una orientació vers la gestió, pública i privada. Els sol·licitants dels estudis de la DT, però, acostumaven a seleccionar aquests estudis per raons que tenien una forta component vocacional i amb una clara orientació cap a la professionalització, sovint aliens als debats del sector i de l'acadèmia sobre els estudis de Turisme.⁸¹³

La Taula 97 presenta l'evolució del nombre de sol·licitants de places de la DT (en primera preferència, al tancament de juny) en cadascun dels centres d'estudis que van participar en el procés de preinscripció a Catalunya. Durant tot el període 1997-2008, la UB va ostentar el lideratge pel que fa al nombre de sol·licitants, seguida per la UAB. A Barcelona, l'EUT Mediterrani va ser el centre adscrit a la UdG amb més sol·licitants (entre 66 i 125). Tant l'EUT Euroaula (UdG) com l'EUT CETA (UdG) van oscil·lar entre els 40 i els 60 sol·licitants, i la resta no van arribar a superar els 40, essent l'EUT Sant Pol de Mar (UdG) la que va generar menys interès. El nombre de sol·licitants que van rebre els centres de la UdVic va ser, a partir de l'any 2001, inferior a 15. Els centres adscrits a la UdL tampoc van rebre suficients sol·licituds i a partir de 1999, el centre adscrit a la UPC no va arribar als 30 sol·licitants.

⁸¹³ Considerem que seria interessant poder comparar, en estudis posteriors, l'evolució de la DT amb la de la formació professional superior de la família de l'Hoteleria i el Turisme durant aquest mateix període.

Taula 97. Sol·licituds de plaça de nou accés a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	318	306	295	319	191	216	212	215	209	223	202	216
Turisme (UAB) (Bellaterra)	180	157	172	172	155	147	154	149	148	154	138	119
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	35	34	25	26	22	26	24	28	18	15	22	20
Turisme (UdL) (Manresa)	20	26	12	23	20	9	17	9	11	0	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	10	4	10	11	6	6	0	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	45	46	47	34	20	19	27	11	13	19	15	11
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	68	65	77	85	46	23	13	7	7	13	8	11
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	113	98	87	91	81	66	77
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	15	6	7	11	9	5	5
Turisme (UdG) (Girona)	170	92	92	112	107	89	86	75	108	134	101	87
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	15	17	23	15	19	17	12	9	17	11	5
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	66	112	125	85	94	85	102	93	80	71	69
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	22	46	47	18	16	20	7	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	37	101	47	45	37	51	56	45	33	41	53
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	46	70	79	35	43	50	48	22	60	44	22
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	14	21	16	12	19	27	24	15
Turisme "EUT Fomàtic Bama" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	5	24	39	40	35
Turisme (UVic) (Vic)	-	26	26	22	10	11	10	6	4	9	4	5
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	12	12	9	8	11	8	13	6
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	8	6
Total	846	942	1102	1125	801	916	895	844	843	923	813	762

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Com s'observa a la Taula 97, la manca de demanda va originar el tancament de diversos centres que oferien els estudis de la DT, com ara l'EUT dels Pirineus (UdL), l'any 2004, l'EUT ESMA (UdG), l'any 2005, i l'EUT de Manresa (UdL), l'any 2007. Altres centres amb demanda insuficient de nou accés a la DT ja no van arribar a oferir el GT: l'EUT Bettatur (URV), el Campus Terres de l'Ebre (URV), l'EUT de Terrassa (UdG), l'EUT ESERP (UVic), i els dos centres de la UVic que impartien la DT i la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques, com es veurà a la Taula 188. A la mateixa taula es pot observar que l'EUT Terres de Lleida va poder mantenir l'oferta de places gràcies a la seva integració a la UdL (2010), amb motiu de la implantació del GT, i que l'EUT Sant Pol de Mar (UdG), malgrat l'escassa demanda per a la DT, a partir de la implantació del GT (2009) va incrementar l'oferta de places de nou accés, que van passar de 40 a 60.

Com s'ha comentat anteriorment, el curs 2001-2002 va patir una davallada del 29% pel que fa al total de sol·licitants. Aquell curs, la UAB va perdre un 10% de les sol·licituds, i la UB, un 40% (Taula 98). A partir d'aleshores (Taula 97) la diferència entre ambdues universitats va disminuir (fins l'any 2008, la UB va tenir entre un 37% i un 47% més de sol·licituds que la UAB). L'any 2001, en sis dels 14 centres es va produir una davallada de sol·licitants superior al 40%, xifra que en el cas l'EU de Turisme ESMA (UdG), que el curs 2005-2006 va deixar d'oferir la DT, va arribar fins al 62%.

Taula 98. Variació de les sol·licituds de plaça a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per centres d'estudis, a Catalunya (curs 2001-2002 respecte al curs 2000-2001)

Centres	Variació	%
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	-128	-40%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	-17	-10%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	-4	-15%
Turisme (UdL) (Manresa)	-3	-13%
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-5	-45%
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	-14	-41%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	-39	-46%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-
Turisme (UdG) (Girona)	-5	-4%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-8	-35%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-40	-32%
Turisme "Esmà" (UdG) (Barcelona)	-29	-62%
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-2	-4%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-44	-56%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-
Turisme (UVic) (Vic)	-12	-55%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-
Total	-324	-29%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Tenint en compte que la UdG i la URV van ser les úniques universitats que van oferir els estudis de la DT a preu públic, les sol·licituds del centre integrat a la UdG (Girona) presentaven més oscil·lacions entre cursos que les corresponents al centre de Vila-seca de la URV (Taula 97). La integració de l'EUTO de Vila-seca a la URV (el curs 2002-2003) i la seva oferta de la DT a preu públic van tenir un fort impacte en les sol·licituds de plaça a l'EUT Bettatur (URV), centre que no va implantar el nou GT per manca de demanda. El Centre Universitari Doctor Manyà (URV), que va començar a impartir la DT el curs 2002-2003 com a adscrit a la URV, i des del curs 2005-2006 integrat a la mateixa universitat, durant tot el període d'implantació d'aquests estudis no va aconseguir superar les 15 sol·licituds del primer any. A Tarragona només es va consolidar el centre de Vila-seca, que oferia els estudis a preu públic.

És interessant remarcar que, durant tot el període 1997-2008, només van tenir dèficit de places més d'un any quatre dels centres que van oferir la DT (Taula 99): fins l'any 2000, aquests van ser l'EUTDH (UAB) i l'EOTC (UdG), dos centres adscrits que oferien els estudis a preu privat. A partir de l'any 2002 i fins l'any 2006 (quan ja hi havia dos centres integrats i amb oferta a preu públic, a la UdG i a la URV), van tenir dèficit de

places l'EUHT CETT (UB) i l'EUTO (URV). El 2006, la Facultat de Turisme de la UdG va tenir un dèficit de 14 places i, els anys 2007 i 2008, només el centre adscrit a la UB va experimentar-lo, amb dues i sis places, respectivament.

Taula 99. Diferència entre l'oferta i la sol·licitud de places dels centres d'estudis de la DT de Catalunya que van tenir dèficit de places més d'un any (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	32	14	25	31	129	-16	-12	-15	-9	-23	-2	-6
Turisme (UAB) (Bellaterra)	-20	3	-12	-12	5	13	26	31	32	26	42	61
Turisme (URV) (Vila-seca)						-33	-18	-7	-11	-1	14	3
Turisme (UdG) (Girona)	-90	-12	-12	-12	23	41	44	45	12	-14	19	33

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Amb referència al dèficit de places ofertes amb relació a les sol·licituds, en el cas dels centres adscrits privats s'observa que, inicialment, només va tenir-lo el centre de la UAB i el de la UdG (fins l'any 2000) i, a partir de l'any 2002, el centre de la UB. En el cas dels centres integrats a una universitat pública, el de la URV a Vila-seca va tenir un dèficit de places respecte a les sol·licituds des de la seva creació, l'any 2002, i fins l'any 2005. En el període 2002-2004, el dèficit de la URV va coincidir amb un elevat superàvit de la UdG.

La Taula 100 mostra la diferència entre les places ofertes i les sol·licituds,⁸¹⁴ en primera preferència al tancament de juny, detallada per centres d'estudis. Aquesta dada va ser positiva al llarg de tot el període i va presentar un fort increment a partir de l'any 2001. Fins aquell moment, els únics centres amb dèficit de places havien estat l'EUTDH (UAB), l'EOTC/INSETUR (UdG) i, només puntualment, l'EUT Bettatur (URV), l'EUT Mediterrani (UdG) i l'EUT Euroaula (UdG). A partir de l'any 2001, l'EUHT CETT (UB) i l'EUTO de Vila-seca (URV) van ser els únics que van patir-lo. De fet, l'ajust de places de l'EUHT CETT (UB) va ser excessiu, alhora que es van incrementar les d'alguns centres adscrits a la UdG i ubicats a Barcelona, sense que ho justificés la seva demanda (l'any 2004, l'EUT Mediterrani (UdG) i l'EUT Euroaula (UdG) van passar de 125 places a 135, i de 90 places a 100, respectivament). Pel que fa als centres integrats a una universitat pública, l'EOTC/INSETUR (UdG), a partir de l'any en què es va integrar a la UdG i va passar a ampliar l'oferta de places de 100 a 130 (2001), va tenir un excés de places, excepte l'any 2006. Per contra, a l'EUTO de Vila-seca (URV) li van mancar places des de l'any de la seva creació (2002) fins l'any 2006.

⁸¹⁴ Per a més informació vegeu la Taula 74 i la Taula 97.

Taula 100. Diferència entre les places ofertes i les sol·licituds, en primera preferència al tancament de juny, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	32	14	25	31	129	-16	-12	-15	-9	-23	-2	-6
Turisme (UAB) (Bellaterra)	-20	3	-12	-12	5	13	26	31	32	26	42	61
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	45	46	55	54	42	24	26	22	32	35	28	30
Turisme (UdL) (Manresa)	30	21	35	27	15	26	18	26	24	35	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	40	43	37	39	24	24	30	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	35	30	29	46	30	31	23	39	37	31	35	39
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	12	15	3	-1	34	57	67	73	73	67	72	19
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	-33	-18	-7	-11	-1	14	3
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	15	24	23	19	21	25	25
Turisme (UdG) (Girona)	-90	-12	-12	-12	23	41	44	45	12	-14	19	33
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	-	35	32	40	36	38	38	31	23	29	35
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	-	-3	0	40	31	40	33	42	55	64	66
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	-	11	23	52	54	50	63	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	-	-34	43	45	53	39	44	55	67	59	47
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	-	25	31	75	67	60	62	58	20	36	58
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	36	29	34	38	16	8	11	20
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	105	56	41	40	45
Turisme (UVic) (Vic)	-	-	24	28	40	39	40	44	46	41	46	25
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	108	108	111	112	109	112	107	44
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38	-	24
Total	84	160	218	329	738	599	640	776	622	582	657	568

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Un dels aspectes que sorprèn és l'elevat nombre total de sol·licitants si es consideren totes les preferències (Taula 101). Malgrat que la xifra era molt elevada, aquest fet no va tenir pràcticament incidència en el nombre d'alumnat matriculat als centres, com es veurà més endavant. L'any en què la DT va tenir més sol·licitants, en primera preferència i en tota la resta, va ser el 2000, quan els estudis de la DT ocupaven l'onzena posició entre els 20 estudis més sol·licitats en primera preferència al tancament de juny, segons dades de la *Memòria 2002 del Consell Interuniversitari de Catalunya* (GENERALITAT DE CATALUNYA, 2003). A la Taula 101 s'observa que el nombre de sol·licitants, tant en primera com en altres preferències, va disminuir a partir de l'any 2001, coincidint, com ja s'ha comentat, amb la davallada d'alumnat de secundària i l'extinció del COU (Taula 96).

Taula 101. Sol·licituds de plaça per a la DT al tancament de la convocatòria de juny, segons preferències, a Catalunya (1997-2008)

Preferències	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Primera	846	942	1.102	1.125	801	916	895	844	843	923	813	762	664
Altres	2.940	3.985	4.195	4.365	3.149	2.994	2.694	2.403	2.086	2.070	2.038	1.790	1.773
Total	3.786	4.927	5.297	5.490	3.950	3.910	3.589	3.247	2.929	2.993	2.851	2.552	2.437

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Les diferències entre centres pel que fa al nombre de sol·licitants en el total de preferències eren molt notables. A la Taula 102 s'observa que l'EUHT CETT (UB) i l'EUTDH (UAB) destacaven molt respecte a la resta de centres. L'any 2001, la UB va

acusar amb més força que la UAB la davallada de sol·licitants, i a partir d'aquell moment ambdós centres van tenir una demanda similar en el total de preferències. El mateix any, la UdG va incrementar puntualment el nombre total de sol·licitants en totes les preferències, coincidint amb el fet que l'EOTC va passar a ser un centre integrat i a oferir els estudis a preu públic.

Taula 102. Sol·licituds de plaça per a la DT, al tancament de la convocatòria de juny en el total de preferències, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	1.075	1.247	1.021	1.187	725	752	711	647	603	622	589	617
Turisme (UAB) (Bellaterra)	1.077	956	923	998	743	775	702	698	602	575	615	533
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	269	262	174	177	110	95	105	81	89	73	69	75
Turisme (UdL) (Manresa)	169	142	92	88	49	41	46	30	27	16	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	92	52	38	33	34	23	NC	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	264	259	225	173	124	118	79	63	59	82	73	59
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	269	257	244	239	162	139	108	83	79	69	67	70
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	215	217	197	198	194	171	161
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	36	24	21	46	38	41	47
Turisme (UdG) (Girona)	571	312	300	295	410	284	285	218	298	350	302	273
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	84	131	143	79	80	65	48	47	53	36	23
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	372	576	577	386	316	299	273	255	229	191	150
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	249	423	458	206	171	154	124	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	313	501	447	309	230	234	196	172	157	157	132
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	331	553	579	310	329	314	268	185	198	140	119
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	72	107	90	94	64	67	77	36
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	65	104	108	123	97
Turisme (UVic) (Vic)	-	91	96	96	56	52	52	53	35	38	43	32
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	175	147	104	88	66	77	79	72
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	78	56
Total	3.786	4.927	5.297	5.490	3.950	3.910	3.589	3.247	2.929	2.993	2.851	2.552

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

El total de preferències, tot i que incidia molt poc en la matriculació definitiva de l'alumnat als diferents centres d'estudis de la DT, indicava en certa manera la popularitat dels estudis i dels centres que, socialment, eren considerats de referència.

9.2. L'evolució de les sol·licituds de places per tipologia d'universitats i de centres

Amb les dades agregades per tipus d'universitat —pública o privada— i per tipus de centre —adscrit i amb oferta a preu privat, o integrat a una universitat pública i amb oferta a preu públic—, es pot comprovar l'impacte sobre la distribució de les sol·licituds de places que va representar, durant els anys 1997 i 2008, la integració de dos centres a Catalunya: l'any 2001 ho va fer l'EOTC/INSETUR a la UdG, i l'any 2002, l'EUTO de Vila-seca a la URV (Taula 103). A partir de l'any 2002, entre el 20% i el 25% de les sol·licituds les van rebre els esmentats centres, integrats a universitats públiques. Però tot i que l'oferta de places de la DT a preu públic va representar un canvi substancial per als sol·licitants, a partir de l'any 2001 la ubicació i el prestigi dels centres va seguir primant per sobre del preu.

Pel que fa als centres adscrits a universitats públiques, la UdG va arribar a tenir-ne set, l'any 2004. A la Taula 103 s'aprecia l'evolució agregada del nombre de sol·licituds per universitats i tipus de centre. Malgrat l'excés de l'oferta de places per cursar la DT a Catalunya (1997-2008) que s'ha observat a la Figura 25, la UdG va seguir ampliant l'oferta a través dels centres adscrits. A més, tot i que Catalunya va disposar d'oferta a preu públic a partir de l'any 2001 (UdG) i del 2002 (URV), el nombre de sol·licituds agregades dels centres adscrits a la UdG a partir de l'any 2003 va augmentar sensiblement respecte al total de sol·licituds a Catalunya.

Taula 103. Sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per universitat i tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Universitat	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pública												
Centres integrats												
URV	-	-	-	-	-	113	98	87	102	90	71	82
UdG	-	-	-	-	107	89	86	75	108	134	101	87
Total centres integrats	-	-	-	-	107	202	184	162	210	224	172	169
Centres adscrits												
UB	318	306	295	319	191	216	212	215	209	223	202	216
UAB	180	157	172	172	155	147	154	149	148	154	138	119
UPF	35	34	25	26	22	26	24	28	18	15	22	20
UdL	75	76	69	68	46	34	44	20	24	19	15	11
URV	68	65	77	85	46	38	19	14	7	13	8	11
UdG	170	278	438	433	212	230	239	242	212	256	231	199
Total centres adscrits	846	916	1.076	1.103	672	691	692	668	618	680	616	576
Total universitat pública	846	916	1.076	1.103	779	893	876	830	828	904	788	745
Privada												
Centres integrats												
UVic	-	26	26	22	10	11	10	6	4	11	12	11
Total centres integrats	-	26	26	22	10	11	10	6	4	11	12	11
Centres adscrits												
UVic	-	-	-	-	12	12	9	8	11	8	13	6
Total centres adscrits	-	-	-	-	12	12	9	8	11	8	13	6
Total universitat privada	-	26	26	22	22	23	19	14	15	19	25	17
Total	846	942	1.102	1.125	801	916	895	844	843	923	813	762

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Amb referència als sol·licitants de plaça en centres integrats o adscrits a la UVic —l'única universitat privada que va participar en el procés de preinscripció universitària—, només representaven entre el 2% i el 3% del total de sol·licituds de la DT a Catalunya (sense comptar els de la URL i de la UOC, universitats que matriculaven per inscripció directa).

Taula 104. Sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Universitat pública												
Integrats	-	-	-	-	107	202	184	162	210	224	172	169
%	-	-	-	-	14%	23%	21%	20%	25%	25%	22%	23%
Adscrits	846	916	1.076	1.103	672	691	692	668	618	680	616	576
%	100%	100%	100%	100%	86%	77%	79%	80%	75%	75%	78%	77%
Total univ. pública	846	916	1.076	1.103	779	893	876	830	828	904	788	745
Universitat privada												
Integrats	-	26	26	22	10	11	10	6	4	11	12	11
%	-	100%	100%	100%	45%	48%	53%	43%	27%	58%	48%	65%
Adscrits	-	-	-	-	12	12	9	8	11	8	13	6
%	-	-	-	-	55%	52%	47%	57%	73%	42%	52%	35%
Total univ. privada	-	26	26	22	22	23	19	14	15	19	25	17
Total	846	942	1.102	1.125	801	916	895	844	843	923	813	762

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

L'evolució relativa de la demanda de places agregada de la DT en centres integrats a una universitat pública es va mantenir entre el 20% i el 25% a partir de l'any 2002, com es pot observar a la Taula 104. Aquesta taula també fa palès que el fet que existissin places a preu públic no va estimular la demanda, com s'hauria pogut suposar.

Taula 105. Variació anual i acumulada de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Universitat pública												
Integrats	-	-	-	-	107	95	-18	-22	48	14	-52	-3
Adscrits	846	70	160	27	-431	19	1	-24	-50	62	-64	-40
Total univ. pública	846	70	160	27	-324	114	-17	-46	-2	76	-116	-43
Total acumulat univ. pública	846	916	1.076	1.103	779	893	876	830	828	904	788	745
Universitat privada												
Integrats	-	26	0	-4	-12	1	-1	-4	-2	7	1	-1
Adscrits	-	-	-	-	12	0	-3	-1	3	-3	5	-7
Total univ. privada	-	26	0	-4	0	1	-4	-5	1	4	6	-8
Total acumulat univ. privada	-	26	26	22	22	23	19	14	15	19	25	17
Total	846	96	160	23	-324	115	-21	-51	-1	80	-110	-51

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Els centres adscrits privats van patir una dràstica davallada de sol·licituds l'any 2001 (431 menys), fet que va coincidir amb la integració de l'EOTC/INSETUR a la UdG, que va esdevenir el primer centre que va oferir els estudis de DT a preu públic (Taula 105). A la mateixa taula s'observa, però, que aquell any l'increment de la demanda en els centres integrats a universitats públiques no va compensar la davallada de sol·licituds que es va donar als centres adscrits també a universitats públiques. L'any 2001, per

primera vegada des de la implantació dels estudis de la DT, la variació total acumulada de les sol·licituds a la universitat pública va ser negativa. Malgrat la lleugera recuperació dels anys 2002, 2003 i 2005, l'any 2008 s'havien perdut un total 101 sol·licituds de la DT a les universitats públiques (en primera preferència i al tancament de juny) respecte a l'any 1997, quan es van implantar els estudis.

La disminució de la demanda dels estudis de la DT, que va començar l'any 2001, ja no es va recuperar. L'any 2001 L'EOTC/INSETUR es va integrar a la UdG, el 2002 l'EUTO de Vila-seca ho va fer a la URV i, tres anys més tard, el Centre Universitari Doctor Manyà també es va integrar a la URV. Segons s'observava a la Taula 97, l'EOTC/INSETUR (UdG) va patir un decrement del 4% de les sol·licituds l'any de la seva integració (van passar de 112 a 107) i només va recuperar la demanda, per sobre de l'increment agregat de tots els centres, els anys 2005 i 2006. En canvi, en el cas de l'EUTO de Vila-seca (URV), l'oferta a preu públic (Taula 121) va generar, d'una banda, un increment de la demanda de places als centres de la mateixa província (va passar del 79,2% al 91,1% entre l'any 2000 i el 2008) i, de l'altra, una disminució notable de la demanda a l'EUT Bettatur (URV), centre privat adscrit a la URV que oferia estudis superiors de Turisme des de l'any 1985, com s'ha vist a la Taula 63. Tot i això, les 113 sol·licituds que tenia l'EUTO de Vila-seca (URV) l'any 2002 van disminuir progressivament, amb l'excepció dels anys 2005 i 2008, fins arribar a 77, l'any 2008. Pel que fa al Centre Universitari Doctor Manyà, la integració a la URV l'any 2005 i, en conseqüència, l'oferta dels estudis a preu públic, no va tenir cap mena d'impacte en l'impuls de la demanda (Taula 97).

Si ens centrem en la ubicació dels centres integrats (a Girona i Tarragona) i observem l'evolució de les sol·licituds en funció de la província de residència dels demandants de plaça (Taula 122), veurem que la demanda dels residents a la província de Girona per estudiar a l'únic centre de la província va disminuir entre l'any 2000 (encara a preu privat) i els anys 2004 i 2008 (ja a preu públic), amb 82, 58 i 61 sol·licituds, respectivament. Així, doncs, el preu públic no va incentivar la seva demanda. En el cas dels residents a la província de Tarragona, aquests van mantenir les sol·licituds per accedir als centres de la mateixa província, amb 80, 87 i 82 sol·licituds, respectivament (els que van demanar plaça a centres ubicats en altres províncies van passar de 21, l'any 2000, a 13 el 2004, i a 8 el 2008). En aquest cas, l'oferta a preu públic va influir poc en el nombre de sol·licituds, que es van mantenir.

9.3. L'evolució relativa de les sol·licituds de places amb relació al conjunt total de la demanda

És interessant estudiar l'evolució relativa de les sol·licituds de places amb relació al conjunt total de la demanda, per centres d'estudis, és a dir, la quota de demanda dels diferents centres durant el període d'implantació de la DT a Catalunya (Taula 106). L'EUHT CETT (UB) va ser el centre que es va consolidar amb el percentatge més elevat de sol·licitants en primera preferència, tot i que va passar d'una quota del 38% l'any 1997, al 28% l'any 2008. L'EUTDH (UAB) també va disminuir aquesta quota, que va passar del 21% al 16% entre els anys 1997 i 2008. D'altra banda, la creació de l'EUTO de Vila-seca, integrada a la URV, que tenia una quota de demanda entre el 8% i el 12%, pràcticament va anul·lar el volum de sol·licituds per a l'EUT Bettatur (URV). En el cas dels centres de la UdG, s'observa que l'EOTC va passar d'un 20% inicial a un 11% al final del període d'estudi, tot i haver passat a ser un centre integrat i amb oferta a preu públic a partir de l'any 2001. De la resta de centres adscrits a la UdG, només l'EUT Mediterrani va mantenir una quota propera al 10%. Tot i tractar-se d'un mercat molt atomitzat, els cinc centres anteriorment esmentats concentraven les dues terceres parts de la demanda en primera preferència, i van arribar a aglutinar-ne pràcticament les tres quartes parts a partir de l'any 2002 (entre el 72% i el 77%).

Els centres que es van imposar amb la implantació de la DT, ordenats segons l'evolució relativa de les sol·licituds, van ser l'EUHT CETT (UB), l'EUTDH (UAB), la Facultat de Turisme de la UdG, l'EUTO de Vila-seca (URV) i l'EUT Mediterrani (UdG), tot i que entre ells les diferències eren considerables. A la Taula 106 es pot observar que, en els centres esmentats, a partir del 2001-2002 la quota de sol·licituds respecte del total va oscil·lar entre el 25% i el 8%.

Taula 106. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny amb relació al nombre total de sol·licituds, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	38%	32%	27%	28%	24%	24%	24%	25%	25%	24%	25%	28%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	21%	17%	16%	15%	19%	16%	17%	18%	18%	17%	17%	16%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	4%	4%	2%	2%	3%	3%	3%	3%	2%	2%	3%	3%
Turisme (UdL) (Manresa)	2%	3%	1%	2%	2%	1%	2%	1%	1%	0%	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	1%	0%	1%	1%	1%	1%	0%	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	5%	5%	4%	3%	2%	2%	3%	1%	2%	2%	2%	1%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	8%	7%	7%	8%	6%	3%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	12%	11%	10%	11%	9%	8%	10%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	2%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Turisme (UdG) (Girona)	20%	10%	8%	10%	13%	10%	10%	9%	13%	15%	12%	11%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	2%	2%	2%	2%	2%	2%	1%	1%	2%	1%	1%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	7%	10%	11%	11%	10%	9%	12%	11%	9%	9%	9%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	2%	4%	4%	2%	2%	2%	1%	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	4%	9%	4%	6%	4%	6%	7%	5%	4%	5%	7%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	5%	6%	7%	4%	5%	6%	6%	3%	7%	5%	3%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	2%	2%	2%	1%	2%	3%	3%	2%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	1%	3%	4%	5%	5%
Turisme (UVic) (Vic)	-	3%	2%	2%	1%	1%	1%	0%	1%	0%	1%	1%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	1%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	1%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0%	1%	1%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

D'altra banda, el fet que només cinc dels 20 centres que van oferir la DT a Catalunya tinguessin en algun moment una quota de sol·licituds en primera preferència superior al 9% permet fer-se una idea de la fragmentació de la demanda.

9.4. L'evolució de les sol·licituds de places per àmbits territorials

La ubicació dels centres que impartien la DT va ser un dels factors que més va incidir en la seva demanda (per estudiar-la també s'ha considerat la procedència dels sol·licitants). Com s'observa a la Taula 107, la majoria dels sol·licitants de plaça (més de les tres quartes parts) procedien de la província de Barcelona. La resta es repartien entre les províncies de Tarragona, Girona i Lleida, amb molt poc pes els de la darrera.

Taula 107. Distribució de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, per província de procedència, a Catalunya (2000-2004-2008)

Província	2000	2004	2008
Barcelona	76,5%	77,6%	76,3%
Girona	8,9%	8,7%	9,7%
Lleida	5,4%	2,0%	2,1%
Tarragona	9,2%	11,7%	12,0%
Total	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Pel que fa a l'evolució del nombre de sol·licituds per província, a la Taula 108 es fa palesa la davallada general a tot Catalunya. Entre els anys 2000 i 2004 les sol·licituds

van disminuir un 22,6% (252 menys) i entre els anys 2004 i 2008 un 10% (86 menys). Proporcionalment, entre els anys 2002 i 2004 la major davallada va correspondre als residents a la província de Lleida (-71,7%), i entre els anys 2004 i 2008 a les sol·licituds dels residents a la província de Barcelona (-11,5%).

Taula 108. Variació de la diferència entre les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per província de procedència, a Catalunya (2004-2000 i 2008-2004)

Província	2004-2002	2008-2004
Barcelona	-21,5%	-11,5%
Girona	-24,2%	0,0%
Lleida	-71,7%	-5,9%
Tarragona	-1,9%	-7,9%
Total	-22,6%	-10,0%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

A continuació es presenten les dades dels sol·licitants de la DT a Catalunya per províncies, segons la comarca de procedència, corresponents als anys 2000, 2004 i 2008. A la província de Barcelona (Taula 109) s'evidencia el pes destacat del Barcelonès en la demanda de places (representaven gairebé la meitat dels sol·licitants). Aquesta comarca,⁸¹⁵ a més de ser la més poblada de Catalunya i de concentrar la major part de l'activitat econòmica del Principat, engloba la seva capital, Barcelona, actualment una de les principals destinacions internacionals de turisme urbà.

Taula 109. Procedència de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, a la província de Barcelona, per comarques (2000-2004-2008)

Comarca	2000	2004	2008
Alt Penedès	1,3%	2,2%	1,5%
Anoia	1,9%	1,5%	2,2%
Bages	3,6%	2,8%	1,7%
Baix Llobregat	13,0%	17,9%	13,2%
Barcelonès	50,6%	45,4%	46,9%
Berguedà	1,1%	0,4%	0,5%
Garraf	2,3%	1,8%	1,7%
Maresme	7,5%	7,5%	8,4%
Osona	3,3%	2,1%	2,5%
Vallès Occidental	10,9%	13,7%	15,2%
Vallès Oriental	4,5%	4,6%	6,2%
Total	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

⁸¹⁵ Informació consultada a: <<http://www.barcelones.cat/?page=la-comarca>> [amb accés el 23 de maig de 2013].

Pel que fa als sol·licitants de la província de Girona, amb un pes que no va arribar al 10% en cap dels tres anys estudiats, procedien majoritàriament del Gironès, la Selva i l'Alt i el Baix Empordà (Taula 110).

Taula 110. Procedència de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, a la província de Girona, per comarques (2000-2004-2008)

Comarca	2000	2004	2008
Alt Empordà	9,1%	16,0%	17,3%
Baix Empordà	22,2%	14,7%	16,0%
Cerdanya	1,0%	2,7%	1,3%
Garrotxa	5,1%	5,3%	8,0%
Gironès	27,3%	28,0%	30,7%
Pla de l'Estany	3,0%	5,3%	5,3%
Ripollès	2,0%	1,3%	0,0%
Selva	30,3%	26,7%	21,3%
Total	100%	100%	100%

Font: elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

A la província de Lleida el volum de sol·licitants va ser molt petit i es va observar una gran diferència entre l'any 2000 i els anys 2004 i 2008 (Taula 111), mentre que a la província de Tarragona va representar entre el 9% i el 12% del total de sol·licitants en primera preferència, al tancament de juny (Taula 107) i procedia majoritàriament del Baix Camp i del Tarragonès (Taula 112).

Taula 111. Procedència de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, a la província de Lleida, per comarques (2000-2004-2008)

Comarca	2000	2004	2008
Alt Urgell	10%	0%	6%
Alta Ribagorça	2%	0%	6%
Garrigues	5%	12%	6%
Noguera	8%	12%	25%
Pallars Jussà	7%	0%	0%
Pallars Sobirà	3%	0%	0%
Pla d'Urgell	13%	12%	13%
Segarra	0%	12%	13%
Segrià	32%	29%	13%
Solsonès	3%	12%	6%
Urgell	13%	12%	13%
Vall d'Aran	3%	0%	0%
Total	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Taula 112. Procedència de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, a la província de Tarragona, per comarques (2000-2004-2008)

Comarca	2000	2004	2008
Alt Camp	5,8%	4,0%	2,2%
Baix Camp	24,3%	33,7%	37,6%
Baix Ebre	12,6%	7,9%	3,2%
Baix Penedès	1,9%	5,0%	10,8%
Conca de Barberà	5,8%	2,0%	0,0%
Montsià	6,8%	4,0%	3,2%
Priorat	0,0%	1,0%	3,2%
Ribera d'Ebre	1,9%	1,0%	2,2%
Tarragonès	39,8%	39,6%	36,6%
Terra Alta	1,0%	2,0%	1,1%
Total	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

A continuació s'analitza la demanda de la DT durant el període 1997-2008, segons la ubicació de les universitats i dels centres (Taula 113), tal com s'ha fet amb l'oferta. Per a l'estudi de les dades s'han pres les de l'any 1998 com a referència inicial, atès que va ser l'any en què es va completar el mapa de centres que anaven a preinscripció universitària, amb la implantació de la DT en els centres adscrits a la UdG i la UVic.

Malgrat l'evolució de l'oferta de places que es va produir durant el període d'implantació d'aquests estudis (a la Taula 73 s'ha mostrat l'increment dels centres d'estudis i l'evolució de les places ofertes), la demanda de la DT només va créixer fins l'any 2000. Posteriorment, els sol·licitants van anar disminuint fins arribar, l'any 2008, a una xifra inferior a la del primer any d'implantació (Taula 114).

Taula 113. Sol·licituds anuals de places presencials de nou accés a la DT, per universitat i ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Universitats	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB província Barcelona	318	306	295	319	191	216	212	215	209	223	202	216
UB Barcelona ciutat	318	306	295	319	191	216	212	215	209	223	202	216
Total UB	318	306	295	319	191	216	212	215	209	223	202	216
UAB província Barcelona	180	157	172	172	155	147	154	149	148	154	138	119
UAB Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total UAB	180	157	172	172	155	147	154	149	148	154	138	119
UPF província Barcelona	35	34	25	26	22	26	24	28	18	15	22	20
UPF Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total UPF	35	34	25	26	22	26	24	28	18	15	22	20
UDL província Barcelona	20	26	12	23	20	9	17	9	11	0	-	-
UDL Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UDL província Lleida	55	50	57	45	26	25	27	11	13	19	15	11
Total UDL	75	76	69	68	46	34	44	20	24	19	15	11
URV província Tarragona	68	65	77	85	46	151	117	101	109	103	79	93
Total URV	68	65	77	85	46	151	117	101	109	103	79	93
UdG província Barcelona	0	186	346	321	212	230	239	242	212	256	231	199
UdG Barcelona ciutat	0	171	329	298	183	190	206	218	184	212	196	179
UdG província Girona	170	92	92	112	107	89	86	75	108	134	101	87
Total UdG	170	278	438	433	319	319	325	317	320	390	332	286
UVic província Barcelona	0	26	26	22	22	23	19	14	15	19	25	17
UVic Barcelona ciutat	-	-	-	-	12	12	9	8	11	8	13	6
Total Uvic	0	26	26	22	22	23	19	14	15	19	25	17

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Els sol·licitants de plaça en centres ubicats a la província de Barcelona van passar de 735 l'any 1998, a 571 l'any 2008 (Taula 114), fet que va representar una disminució del 22,3% (un 15,9% a Barcelona ciutat, que va passar dels 477 als 401 sol·licitants). A la província de Girona, en canvi, la disminució va ser del 5,4% en el mateix període, i a la de Lleida es va donar la davallada més gran, amb un 78% menys de sol·licitants (va passar de 50 a 11 sol·licituds entre el 1998 i el 2008). Tarragona va ser l'única província en la qual va incrementar la demanda (un 43,1%), que va passar de 65 a 93 sol·licituds.

Taula 114. Sol·licituds de plaça de nou accés a la DT en primera preferència al tancament de juny, per ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Ubicació	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Província Barcelona	553	735	876	883	622	651	665	657	613	667	618	571
Barcelona ciutat	318	477	624	617	386	418	427	441	404	443	411	401
Província Girona	170	92	92	112	107	89	86	75	108	134	101	87
Província Lleida	55	50	57	45	26	25	27	11	13	19	15	11
Província Tarragona	68	65	77	85	46	151	117	101	109	103	79	93
Total	846	942	1.102	1.125	801	916	895	844	843	923	813	762

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

En termes relatius (Taula 115), entre els anys 1998 i 2008 les sol·licituds de tots els centres de la província de Barcelona van superar el 70% del total a Catalunya (cal destacar el pes que tenien les sol·licituds als centres de Barcelona ciutat, que van representar entorn del 50%). També es pot observar que, a Tarragona, la demanda va créixer l'any 2002, a partir de l'oferta de places a preu públic. Durant tres anys, el percentatge de sol·licituds per als centres de la província de Tarragona va superar els de la província de Girona (aquest percentatge es va igualar l'any 2005 i es va invertir els anys 2006 i 2007).

Taula 115. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

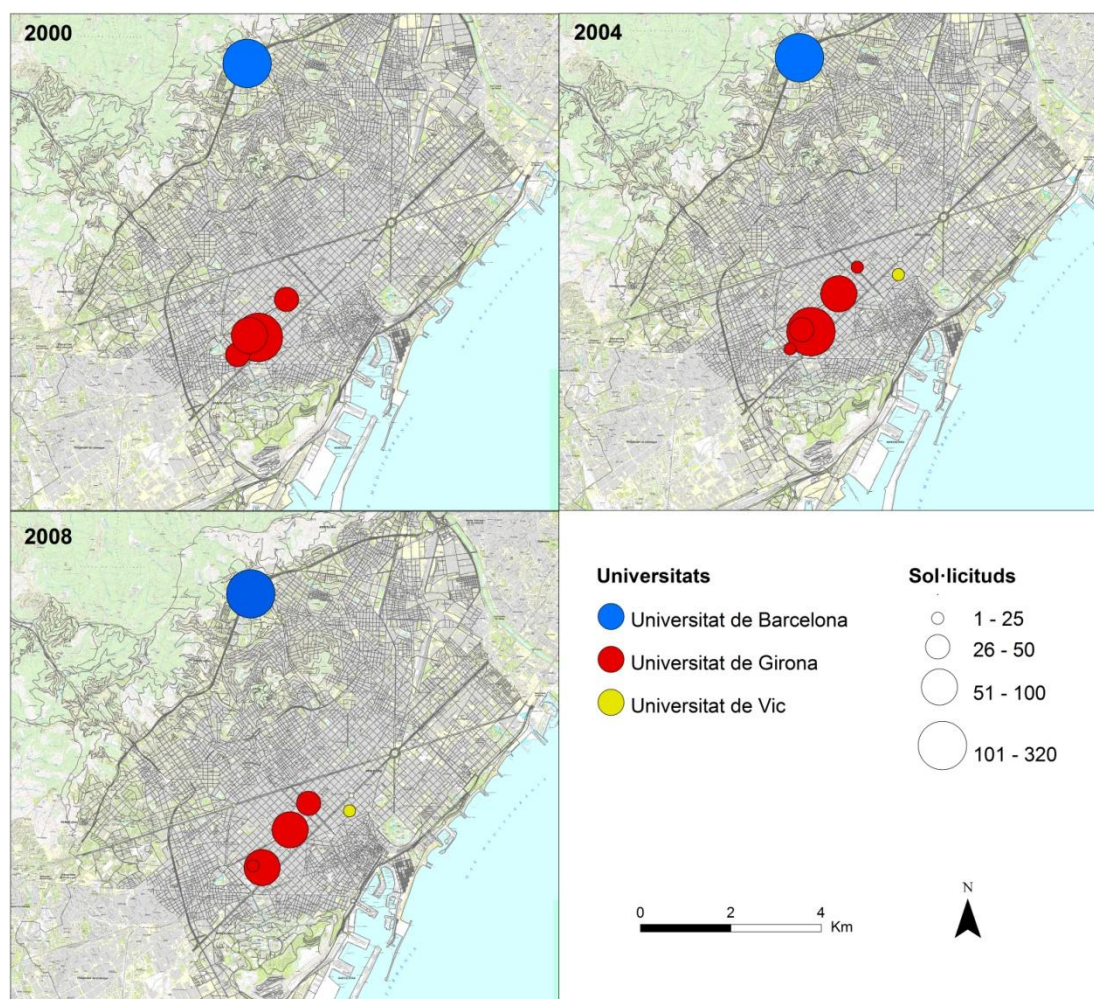
Ubicació	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Província Barcelona	65%	78%	79%	78%	78%	71%	74%	78%	73%	72%	76%	75%
Barcelona ciutat	38%	51%	57%	55%	48%	46%	48%	52%	48%	48%	51%	53%
Província Girona	20%	10%	8%	10%	13%	10%	10%	9%	13%	15%	12%	11%
Província Lleida	7%	5%	5%	4%	3%	3%	3%	1%	2%	2%	2%	1%
Província Tarragona	8%	7%	7%	8%	6%	16%	13%	12%	13%	11%	10%	12%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

Atès el pes de la demanda de la DT als centres de la província de Barcelona, s'ha analitzat la demanda relativa per universitat distingint, d'una banda, la dels centres de Barcelona ciutat —on hi havia més oferta de centres i més volum de sol·licitants— i, de l'altra, els de la província de Barcelona.

A la ciutat de Barcelona van oferir places de la DT la UB, la UdG i la UVic —a més de la URL, que no anava a preinscripció universitària—. En el Mapa 3 s'aprecia l'entrada i sortida de centres d'estudis de la DT, així com la variació en la dimensió de la demanda i el predomini en el nombre de centres de la UdG, a Barcelona.

Mapa 3. Evolució de les sol·licituds de places per a la DT en primera preferència al tancament de juny, per universitats, a Barcelona ciutat (2000-2004-2008)

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

A la Taula 102, en la qual s'informava sobre el nombre de sol·licitants de la DT a tots els centres presencials de Catalunya entre els anys 1997 i 2008, es pot constatar quants van demanar plaça en centres de la capital i on. L'any 2000, a Barcelona hi havia un centre de la UB i quatre de la UdG. L'any 2004 s'hi va afegir un cinquè centre de la UdG i l'any 2008 es va produir la baixa d'un d'aquests centres de la UdG, que van passar a ser quatre novament. El Mapa 3 il·lustra aquests tres moments.

Considerant el pes relatiu de les sol·licituds a la província de Barcelona, destaca el fet que, tal com mostra la Taula 116, a partir de l'any 2001 el nombre de sol·licituds en els centres adscrits a la UdG ubicats a la província de Barcelona superava el de la UB.

Taula 116. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per universitat, a la província de Barcelona (1997-2008)

Universitats	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB	58%	42%	34%	36%	31%	33%	32%	33%	34%	33%	33%	38%
UAB	33%	21%	20%	19%	25%	23%	23%	23%	24%	23%	22%	21%
UPF	6%	5%	3%	3%	4%	4%	4%	4%	3%	2%	4%	4%
UDL	4%	4%	1%	3%	3%	1%	3%	1%	2%	-	-	-
UdG	-	25%	39%	36%	34%	35%	36%	37%	35%	38%	37%	35%
UVic	-	4%	3%	2%	4%	4%	3%	2%	2%	3%	4%	3%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

Tal com mostra la Taula 117, prop de la meitat de les sol·licituds a Barcelona ciutat s'adreçaven als centres adscrits a la UdG. Com s'ha pogut apreciar a la Taula 94, aquests centres, tots ells privats, van oferir el mateix diploma universitari a un preu inferior que el dels altres centres de Barcelona (el centre adscrit a la UB i el de la URL, que era el més car de tots).

Taula 117. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, per universitat, a Barcelona ciutat (1997-2008)

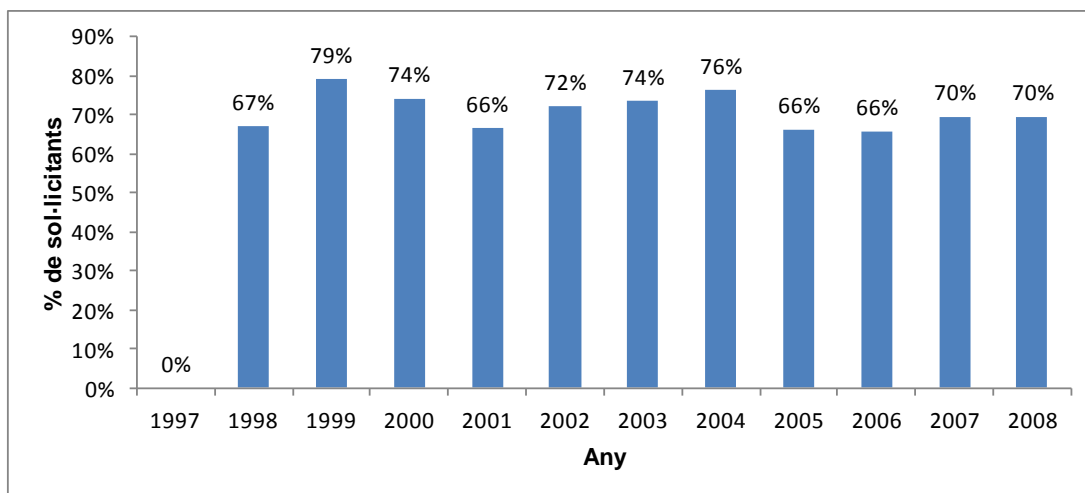
Universitats	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB	100%	64%	47%	52%	49%	52%	50%	49%	52%	50%	49%	54%
UAB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UPF	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UDL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UdG	-	36%	53%	48%	47%	45%	48%	49%	46%	48%	48%	45%
UVic	-	-	-	-	3%	3%	2%	2%	3%	2%	3%	1%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

A excepció de la UDL i de la UdG, totes les universitats oferien places de la DT a la mateixa província on estaven radicades. Tal com mostra la Figura 26, entre el 66% i el 79% dels sol·licitants a la UdG volien cursar la DT en centres de la província de Barcelona.

L'any 1997 es va donar una situació atípica. La xifra corresponent als sol·licitants de plaça per als centres de la UdG a la província de Barcelona va ser zero, atès que no es van adscriure fins l'any següent.

Figura 26. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, a la UdG, en els centres d'estudis adscrits ubicats a la província de Barcelona (1997-2008)^(a)

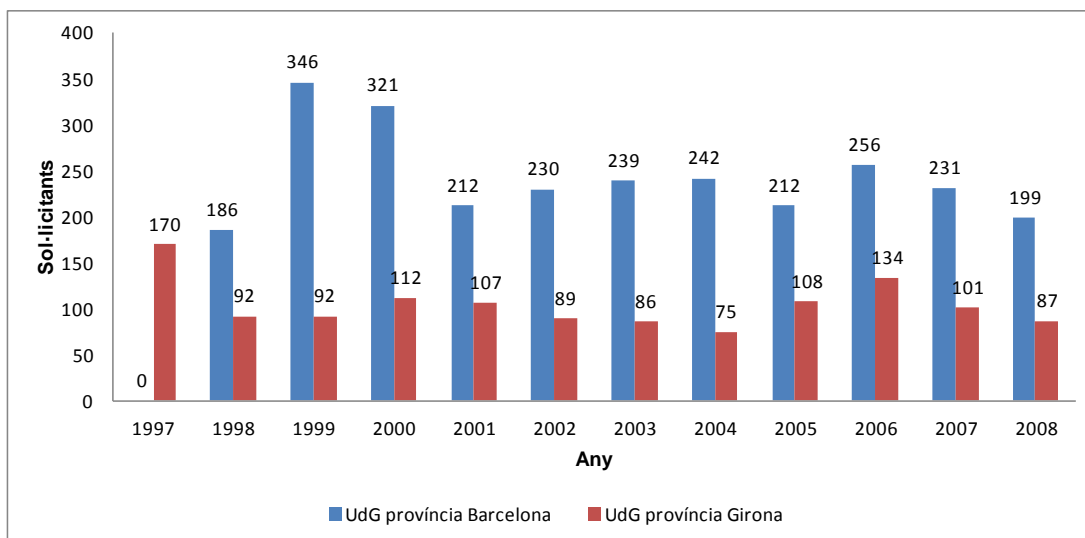

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

(a): L'any 1997 es va donar una situació atípica. La xifra corresponent als sol·licitants de plaça per als centres de la UdG de la província de Barcelona era zero atès que no es van adscriure fins l'any següent.

La Figura 27 presenta, en termes absoluts, l'evolució de les sol·licituds de plaça per als centres de la UdG (1997-2008) segons la província en la qual s'ubicaven els centres demanats (Girona o Barcelona).

Figura 27. Evolució de les sol·licituds de plaça per a la DT en primera preferència al tancament de juny, als centres d'estudis adscrits o integrats a la UdG, per província d'ubicació (1997-2008)

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Des d'una altra perspectiva i atesa la particular composició de l'oferta de la DT a Catalunya, també és interessant observar el comportament de la demanda —en primera preferència, al tancament de juny— tenint en compte, a més de l'àmbit territorial de la universitat i dels centres d'estudis, la província de residència dels sol·licitants i el nombre de sol·licitants de fora de Catalunya. A continuació es presenten aquestes dades per a tres moments concrets de la implantació de la DT: l'any 2000 (abans que existís oferta dels estudis de DT a preu públic i quan ja havia acabat la primera promoció de diplomats a tots els centres),⁸¹⁶ l'any 2004 (quan ja s'oferien els estudis a preu públic a Girona i a Tarragona), i l'any 2008, el previ a la implantació del GT.

Taula 118. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per província de residència, a Catalunya (2000-2004-2008)

Any	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
2000	71,4%	8,7%	5,0%	9,0%	6,0%	100,0%
2004	73,8%	8,8%	2,0%	11,8%	3,6%	100,0%
2008	71,7%	9,6%	2,0%	11,8%	5,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Cal destacar que la majoria dels sol·licitants de plaça per a la DT procedien de Catalunya, mentre que només provenien de fora entre el 3,6% i el 6% (Taula 118).

El nombre de residents a la província de Barcelona que van sol·licitar plaça en una universitat de la mateixa província va ser de 474, 367 i 333, els anys 2000, 2004 i 2008, respectivament (Taula 119). Això representava que, en el cas dels residents a la província de Barcelona, un 59%, un 58,9% i un 61% de les sol·licituds per cursar la DT anaven dirigides a universitats de la mateixa província (Taula 120). Pel que fa a aquest grup, destaca el volum de sol·licituds adreçades a la UdG (308, 239 i 204), però si es comparen aquestes dades amb les de la Taula 122, es pot observar que els residents a la província de Barcelona demanaven plaça de forma majoritària a centres d'estudis ubicats a la província de Barcelona, la major part dels quals estaven adscrits a la UdG. Les dades mostren, també, que la demanda dels estudis de la DT per part dels residents a la província de Barcelona va disminuir. Ho va fer un 22% entre els anys 2000 i 2004, passant de les 803 a les 623 sol·licituds, i un 12% entre l'any 2004 i l'any 2008, passant de les 623 a les 546 sol·licituds, amb una pèrdua de 257 sol·licituds entre els anys 2000 i 2008.

⁸¹⁶ La primera promoció de Diplomats en Turisme de l'EUHT CETT (UB) va ser la del curs 1997-1998, atès que aleshores aquest centre va fer una implantació total de la DT, a la qual s'hi va poder acollir tot l'alumnat que havia començat al Centre els estudis de TEAT.

Taula 119. Sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per àmbit territorial de la Universitat, a Catalunya (2000-2004-2008)

Any 2000	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	474	6	13	11	35	539
Girona	308	90	5	9	21	433
Lleida	21	1	37	1	8	68
Tarragona	0	1	1	80	3	85
Total	803	98	56	101	67	1.125

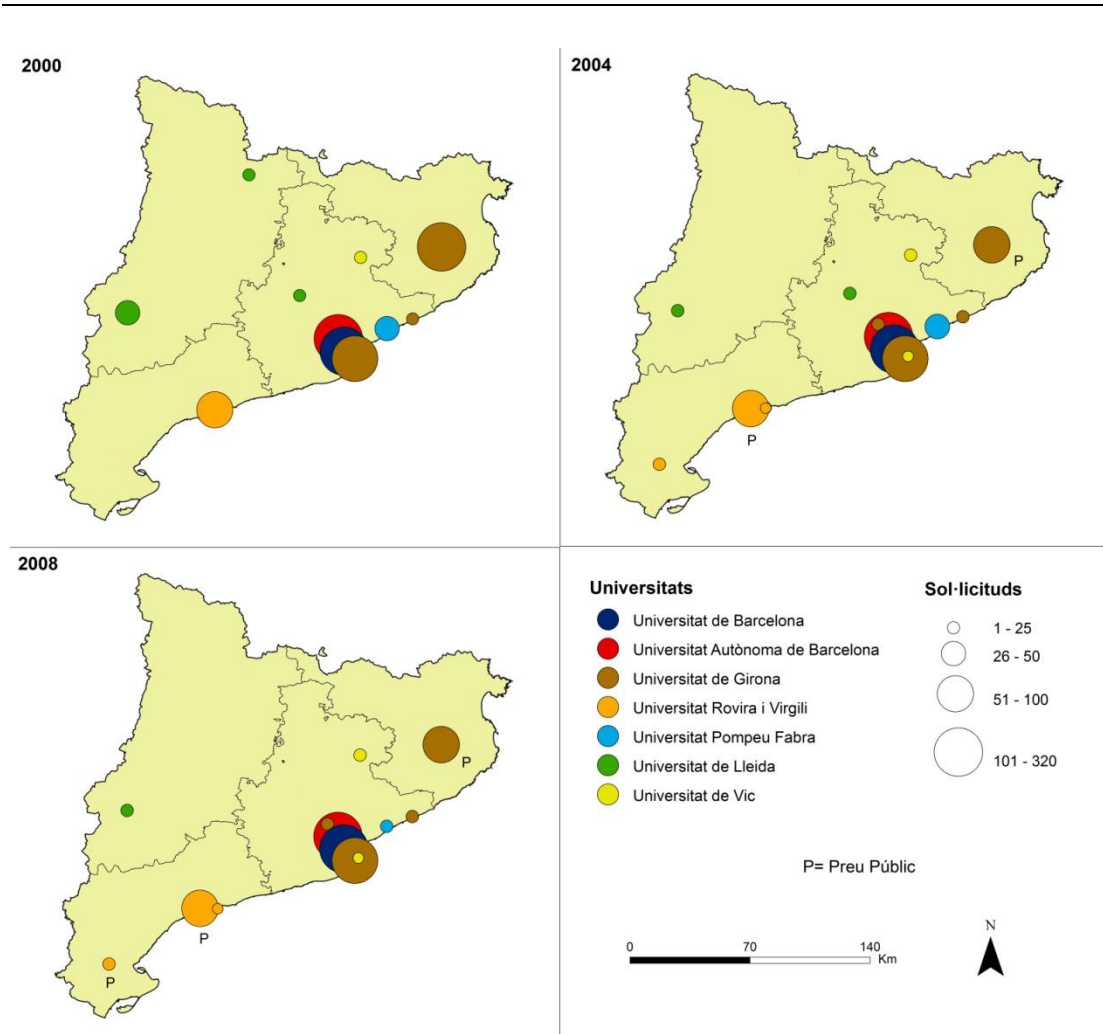
Any 2004	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	367	11	4	11	13	406
Girona	239	63	1	2	12	317
Lleida	8	0	12	0	0	20
Tarragona	9	0	0	87	5	101
Total	623	74	17	100	30	844

Any 2008	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	333	8	4	7	20	372
Girona	204	65	1	1	15	286
Lleida	2	0	8	0	1	11
Tarragona	7	0	2	82	2	93
Total	546	73	15	90	38	762

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

La concentració de la demanda de la DT a la província de Barcelona, molt especialment a la capital, així com la seva evolució (anys 2000, 2004 i 2008) s'exposa al Mapa 4, representada en funció de la universitat a la qual es van dirigir les sol·licituds (no inclou la demanda de la URL, atès que l'alumnat es matriculava per inscripció directa). També s'observa la pèrdua progressiva de la demanda a la UdL, que va passar de tres centres a només un entre l'any 2000 i l'any 2008 i, en sentit invers, l'increment de sol·licituds a la URV, que va passar d'un centre a tres en el mateix període, tots situats a la demarcació de Tarragona.

Mapa 4. Evolució de les sol·licituds de places per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per universitats, a Catalunya (2000-2004-2008)

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Amb referència als residents a la província de Girona, prenen majoritàriament l'opció de sol·licitar plaça a la UdG (Taula 120) i eren molt pocs els qui demanaven plaça en centres de fora d'aquesta demarcació (Taula 122). Els sol·licitants residents a Lleida eren molt pocs —56, 17 i 15, els anys 2000, 2004 i 2008, respectivament (Taula 119)—, i gairebé la meitat demanaven plaça en centres ubicats en una altra província de Catalunya (Taula 122).

Taula 120. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, a universitats de la mateixa província on resideixen els sol·licitants (2000-2004-2008)

Any	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
2000	59,0%	91,8%	66,1%	79,2%
2004	58,9%	85,1%	70,6%	87,0%
2008	61,0%	89,0%	53,3%	91,1%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

En general, els residents a la província de Tarragona demanaven plaça a la URV, tot i que alguns feien la sol·licitud de plaça a universitats d'altres províncies —21, 13 i 8, els anys 2000, 2004 i 2008, respectivament (Taula 122)—, majoritàriament a la de Barcelona.

En general, la major part de sol·licitants demanaven plaça a centres ubicats a la seva mateixa província de residència (Taula 121), fet que demostra la importància de la ubicació del centre en el mercat dels estudis de la DT.

Taula 121. Evolució relativa dels residents en una província de Catalunya que sol·liciten plaça a la DT, en primera preferència al tancament de juny, en centres d'estudis de la mateixa província (2000-2004-2008)

Any	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
2000	97,4%	83,7%	64,3%	79,2%
2004	96,5%	78,4%	64,7%	87,0%
2008	94,0%	83,6%	53,3%	91,1%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Taula 122. Sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per província de residència i d'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)

Any 2000	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	782	14	18	18	51	883
Girona	20	82	1	3	6	112
Lleida	1	1	36	0	7	45
Tarragona	0	1	1	80	3	85
Total	803	98	56	101	67	1125

Any 2004	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	601	16	5	13	22	657
Girona	13	58	1	0	3	75
Lleida	0	0	11	0	0	11
Tarragona	9	0	0	87	5	101
Total	623	74	17	100	30	844

Any 2008	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	513	12	5	8	33	571
Girona	24	61	0	0	2	87
Lleida	2	0	8	0	1	11
Tarragona	7	0	2	82	2	93
Total	546	73	15	90	38	762

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOUA.

Pel que fa a la davallada de sol·licituds entre els anys 2000 i 2004, a la Taula 122 es constata que la demanda dels residents a la província de Lleida va passar de 56 a 17 sol·licituds (-70%) i la dels residents a altres províncies de l'Estat espanyol va fer-ho de 67 a 30 (-55%). La disminució de la demanda per part dels residents a les províncies de Barcelona i de Girona, entre l'any 2000 i 2004, va ser del 24,5% i del 22,5%, respectivament, mentre que la dels residents a Tarragona es va mantenir. Entre els anys 2004 i 2008 es va perdre un 12,4% de les sol·licituds dels residents a Barcelona i un 10% de les dels residents a Tarragona, que van passar de 623 a 546 sol·licituds, i de 100 a 90, respectivament.

En qualsevol cas, el que resulta significatiu si es comparen les dades de la Taula 119 i de la Taula 122 és que les sol·licituds de plaça per als estudis de la DT a Catalunya estaven més condicionades per la ubicació del centre on s'impartien els estudis que per l'àmbit territorial de la universitat (l'any 2000, per exemple, tot i que un total de 308 residents a la província de Barcelona van sol·licitar plaça en algun dels centres de la UdG, només 20 ho van fer al centre ubicat a Girona). La Taula 123 mostra que, del total de sol·licituds per cursar la DT en primera preferència, a Catalunya, unes tres quartes

parts s'adreçaven a centres ubicats a la província de Barcelona, entre el 8% i el 12% a centres de la província de Girona i de Tarragona, i una proporció residual als de Lleida, que va passar del 4% al 1,4% durant el període estudiat.

Taula 123. Evolució relativa dels les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per província d'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)

Any	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
2000	78,5%	10,0%	4,0%	7,6%
2004	77,8%	8,9%	1,3%	12,0%
2008	74,9%	11,4%	1,4%	12,2%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

El fet que a la província de Barcelona no existís oferta de la DT a preu públic no permet comprovar com hauria incidit aquest fet en la reactivació de la demanda. És probable que, com a conseqüència de l'oferta dels estudis a preu públic, juntament amb l'efecte de la capitalitat, de la demografia de la zona i de la configuració de la resta de l'oferta a la província, la demanda no hagués davallat tant. A Girona i a Tarragona, però, malgrat que hi havia oferta a preu públic, també es va observar un decrement de la demanda.

A la Taula 124 es pot observar que, dels sol·licitants residents a Barcelona, només demanava plaça a centres ubicats en altres províncies de Catalunya un 2,6% (2000), un 3,5% (2004) i un 6,1% (2008) del total de sol·licitants de la DT. La integració dels centres de Girona i Tarragona va modificar ben poc el comportament de la demanda, atès que a la ciutat de Barcelona i a la província hi havia alternatives, en les quals, malgrat tenir un preu superior al preu públic, aquesta diferència encara compensava, per exemple, el desplaçament. Una altra lectura que es pot fer d'aquestes dades és que el fet que fos un centre integrat a una universitat pública qui oferís les places de la DT no va ser determinant per incrementar el prestigi dels estudis de la DT. Si això hagués estat així, a partir de l'any 2004 la demanda als centres integrats a la UdG i a la URV hauria estat superior.

Taula 124. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, per província de residència i d'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)

Any 2000	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	97,4%	14,3%	32,1%	17,8%	76,1%	78,5%
Girona	2,5%	83,7%	1,8%	3,0%	9,0%	10,0%
Lleida	0,1%	1,0%	64,3%	0,0%	10,4%	4,0%
Tarragona	0,0%	1,0%	1,8%	79,2%	4,5%	7,6%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Any 2004	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	96,5%	21,6%	29,4%	13,0%	73,3%	77,8%
Girona	2,1%	78,4%	5,9%	0,0%	10,0%	8,9%
Lleida	0,0%	0,0%	64,7%	0,0%	0,0%	1,3%
Tarragona	1,4%	0,0%	0,0%	87,0%	16,7%	12,0%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Any 2008	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	94,0%	16,4%	33,3%	8,9%	86,8%	74,9%
Girona	4,4%	83,6%	0,0%	0,0%	5,3%	11,4%
Lleida	0,4%	0,0%	53,3%	0,0%	2,6%	1,4%
Tarragona	1,3%	0,0%	13,3%	91,1%	5,3%	12,2%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

9.5. L'evolució relativa de les sol·licituds de places amb relació a la branca de les Ciències Socials

La DT, com ja s'ha comentat anteriorment, formava part de l'àmbit de les Ciències Socials. En aquest apartat es mostra, en tres moments diferents de la implantació dels estudis de la DT a la universitat (anys 2000, 2004 i 2008), la relació entre el nombre de sol·licitants de la DT —en primera preferència, al tancament de juny, dels centres que participaven en el procés de preinscripció universitària— i el total de sol·licitants d'estudis de l'àmbit de les Ciències Socials. Tal com mostra la Taula 125, les sol·licituds per a la DT corresponents al total d'universitats entre l'any 2000 i l'any 2008 van disminuir (-32,3%), mentre que les sol·licituds totals de les Ciències Socials es van mantenir (1,3%). La variació de la xifra de sol·licitants de la DT va afectar més negativament a les universitats públiques (-32,5%) que a les privades (-22,7%), mentre que els sol·licitants d'estudis de la branca de les Ciències Socials van incrementar considerablement en el cas de les universitats privades.

Taula 125. Sol·licituds de plaça per a la DT i els estudis de la branca de les Ciències Socials, en primera preferència al tancament de juny, per tipus d'universitat, a Catalunya (2000-2004-2008)

Universitats	2000	2004	2008	Variació
Públiques				
Sol·licituds en primera preferència DT	1.103	830	745	-32,5%
Sol·licituds en primera preferència CS	20.070	17.633	19.884	-0,9%
Privades				
Sol·licituds en primera preferència DT	22	14	17	-22,7%
Sol·licitants en primera preferència CS	228	436	675	196,1%
Total universitats				
Sol·licituds en primera preferència DT	1.125	844	762	-32,3%
Sol·licituds en primera preferència CS	20.298	18.069	20.559	1,3%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

D'altra banda, l'any 2000 els sol·licitants de la DT només representaven 5,5% del total de sol·licitants d'estudis de l'àmbit de les Ciències Socials en el cas de les universitats públiques, i un 9,6% en el de les privades (Taula 126). Aquest percentatge va disminuir progressivament fins l'any 2008, quan va passar a ser del 3,7% a les universitats públiques i del 2,5% a les privades.

Taula 126. Evolució relativa de les sol·licituds de plaça per a la DT i a estudis de la branca de les Ciències Socials, en primera preferència al tancament de juny, per tipus d'universitat, a Catalunya (2000-2004-2008)

	2000	2004	2008
Universitats públiques			
Sol·licituds en primera preferència DT	5,5%	4,7%	3,7%
Sol·licituds en primera preferència CS	100%	100%	100%
Universitats privades			
Sol·licituds en primera preferència DT	9,6%	3,2%	2,5%
Sol·licitants en primera preferència CS	100%	100%	100%
Total universitats			
Sol·licituds en primera preferència DT	5,5%	4,7%	3,7%
Sol·licituds en primera preferència CS	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

10. L'evolució de l'assignació de places a la diplomatura de Turisme, a Catalunya (1997-2008)

Quan els estudiants que provenen de les PAAU o d'un CFGS han fet la preinscripció universitària, comença l'adjudicació de places de cadascun dels centres d'estudis

mitjançant el procés d'assignació de places: el procés comença per qui té la nota més alta i segueix per ordre de nota, fins que s'exhaureixen totes les places.

Les dades que segueixen fan referència a l'assignació en el total de preferències, al tancament de la convocatòria de juny, per a les universitats catalanes que van entrar en el procés de preinscripció dels estudis de la DT.⁸¹⁷ En el cas de l'URL i de la UOC no existeixen dades de les sol·licituds ni de les assignacions, atès que no participen en el procés de preinscripció universitària. Per tant, només ens hi podem referir en el cas de l'oferta de places i de la matriculació.

En aquest apartat s'ha estudiat l'evolució de l'assignació de places durant el període d'implantació de la DT a Catalunya (1997-2008): l'assignació (en primera i altres preferències) total i per centres, per tipologia d'universitats i de centres, l'evolució relativa de l'assignació de places amb relació al conjunt total d'assignats, i l'evolució de l'assignació de places per àmbits territorials.

10.1. L'evolució de l'assignació de places per centres

L'evolució de l'assignació de places s'ha estudiat per centres, distingint entre el nombre total d'assignats i els qui no han estat assignats en primera preferència (en altres preferències). A la Figura 28 es presenta l'evolució del total d'assignats, la dels sol·licitants en primera preferència i la diferència anual entre ambdues magnituds. La Figura 29, en canvi, mostra l'evolució de l'assignació de places amb relació a l'oferta total de places de la DT.

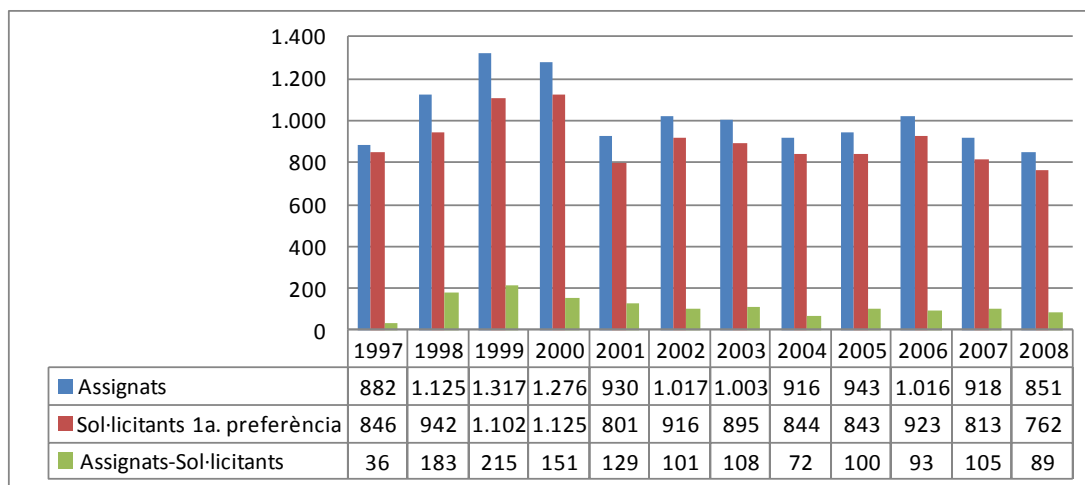
En aquest apartat, com s'ha comentat anteriorment, s'analitza l'assignació en el total de preferències, al tancament de la convocatòria de juny, de les universitats a les quals s'accedia per la via de la preinscripció (queden excloses l'URL i la UOC, que fan la inscripció directa).⁸¹⁸ Els assignats a un centre en el total de preferències per cursar la DT corresponen a l'alumnat que va obtenir plaça en aquest centre, en alguna de les vuit preferències que podien marcar a l'hora de fer la preinscripció.⁸¹⁹

⁸¹⁷ Com s'exposa a l'apartat 4 d'aquest treball, corresponent a la metodologia, el tancament de la convocatòria de juny inclou el gran gruix de les assignacions totals. A tall de comprovació, segons el fitxer de dades facilitades per l'OOAU pel que fa a l'accés a la universitat a Catalunya, es pot observar que les assignacions al juny del 2006 segons la via d'accés representaven el 92,2% del total (Taula 2.1.1. de l'esmentat fitxer). L'OOAU utilitza aquest criteri en la majoria de taules que publica. Per aquesta raó, i pel gran volum que suposen les assignacions al tancament de la convocatòria de juny sobre el total, aquestes són les que s'han pres com a base de l'estudi.

⁸¹⁸ El curs 1997-1998, l'alumnat que es va matricular en algun dels centres que no van implantar la DT fins el curs següent no va participar en el procés de preinscripció i, per tant, no consta en les dades d'assignació de places de la DT corresponents a aquell curs.

⁸¹⁹ L'any 2006, el 90,2% d'assignats ho eren en primera preferència. La resta no van marcar el centre en qüestió com a primera opció.

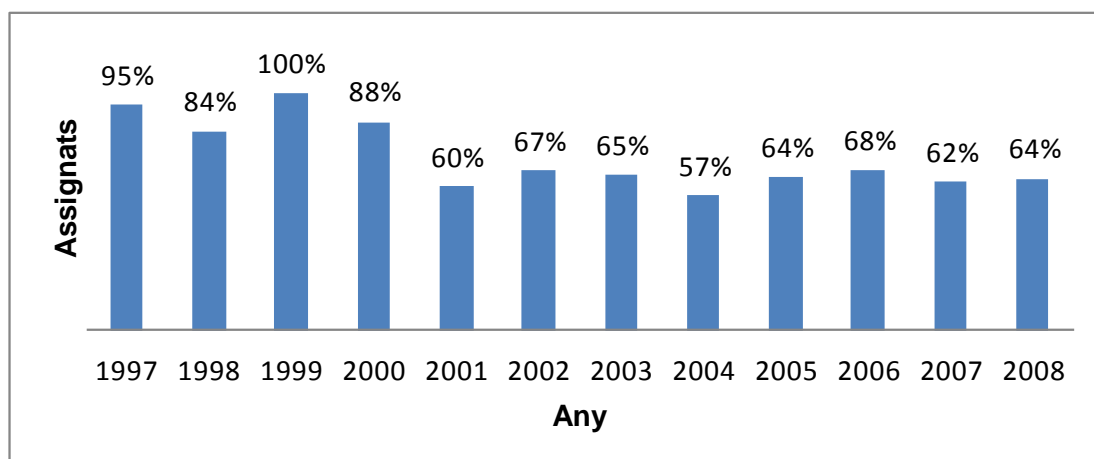
Figura 28. Evolució del total d'assignats a la DT i diferències amb referència als sol·licitants de plaça en primera preferència al tancament de juny, a Catalunya (1997-2008)

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Durant tot el període estudiat (1997-2008) el nombre d'assignats en el total de preferències va ser superior al nombre de sol·licitants en primera preferència, tot i que van seguir una tendència similar (Figura 28). D'altra banda, el percentatge d'assignats en totes les preferències sobre l'oferta total de places indicava un excedent d'oferta elevat, que es va accentuar a partir de l'any 2001 (Figura 29).

Figura 29. Evolució relativa del total d'assignats a la DT respecte al total de places ofertes, al tancament de juny, a Catalunya (1997-2008)

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

A la Taula 127 es pot observar l'evolució, per centres, del total d'assignats (1997-2008), així com les noves altes de centres per impartir els estudis de DT (malgrat la davallada de sol·licitants i d'assignats), i les baixes de centres que es van produir.

Pel que fa a l'assignació total de places, les diferències entre els centres van ser significatives i van tenir una relació directa amb el nombre de sol·licitants en primera preferència que van rebre. L'EUHT CETT (UB) va ocupar el primer lloc pel que fa al nombre d'assignats total, seguit per l'EUTDH (UAB), dos centres que també van patir, amb un descens d'un 38% i un 18%, respectivament, i pel que fa a l'assignació de places (Taula 129), la davallada de sol·licitants que es va produir l'any 2001.

Taula 127. Assignats totals a la DT, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	350	317	354	368	228	250	254	235	233	247	228	240
Turisme (UAB) (Bellaterra)	160	160	247	216	178	185	175	169	178	177	161	138
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	80	67	32	33	22	27	25	29	19	18	24	22
Turisme (UdL) (Manresa)	41	42	17	24	21	9	18	9	11	0	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	17	7	10	14	6	6	0	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	72	67	57	37	27	21	29	11	14	23	19	11
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	81	80	83	89	57	33	19	11	13	15	9	12
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	101	103	98	96	91	81	80
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	15	7	7	13	9	7	10
Turisme (UdG) (Girona)	81	80	114	125	129	100	102	84	130	146	124	104
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	19	20	26	16	19	17	12	9	19	11	5
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	106	119	135	91	101	88	104	94	82	71	71
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	32	49	48	20	19	22	7	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	53	104	53	48	38	52	56	46	35	41	53
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	65	85	86	42	47	51	51	25	62	45	26
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	19	23	17	12	21	27	26	16
Turisme "EUT Formàtic Bama" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	6	25	42	42	37
Turisme (UVic) (Vic)	-	30	26	22	10	11	11	6	5	10	5	7
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	16	12	13	9	11	10	14	9
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	10	10
Total	882	1.125	1.317	1.276	930	1.017	1.003	916	943	1.016	918	851

Font: Elaboració pròpia a partir de l'informació facilitada per l'OEAU.

A la ciutat de Barcelona, l'EUT Mediterrani era el centre adscrit a la UdG amb més places assignades. En el cas dels centres de la UVic, el nombre d'assignats que van rebre va ser inferior a 15 entre els anys 2001 i 2008. Els centres adscrits a la UdL també tenien una baixa assignació de places, atès que no rebien suficients sol·licituds. Finalment, pel que fa als assignats a algun dels centres integrats a una universitat pública (Taula 127), destaca la davallada de la UdG que es va produir l'any 2002, el mateix any que l'EUTO (URV) de Vila-seca va oferir places de la DT a preu públic (en aquest centre i durant tot el període, les places assignades van ser superiors a les que ofertava).

A la Taula 128 es pot observar l'evolució relativa del total d'assignats a la DT amb relació a les places que va oferir cada centre d'estudis. Els únics centres que van tenir valors per sobre del 100% van ser l'EUHT CETT (UB), l'EUTDH (UAB), l'EUT Bettatur (URV) —només fins l'any 2000—, l'EUTO (URV) i l'EUT (UdG) —també abans d'integrar-se a la UdG—. Les dades indiquen que en els casos de l'EUHT CETT (UB) i l'EUTO (URV), el mercat va demanar més places de les que oferien oficialment. Per a la resta de centres esmentats aquesta afirmació només va ser vàlida en alguns cursos, atès que

en altres el percentatge va ser inferior a 100 (especialment a l'EUT Bettatur (URV), a partir de la creació de l'EUTO, el centre integrat a la URV que ofería els estudis a preu públic).

Taula 128. Evolució relativa del total d'assignats a la DT al tancament de juny respecte al total de places ofertes, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	100,0%	99,1%	110,6%	105,1%	71,3%	125,0%	127,0%	117,5%	116,5%	123,5%	114,0%	114,3%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	100,0%	100,0%	154,4%	135,0%	111,3%	115,6%	97,2%	93,9%	98,9%	98,3%	89,4%	76,7%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	100,0%	83,8%	40,0%	41,3%	34,4%	54,0%	50,0%	58,0%	38,0%	36,0%	48,0%	44,0%
Turisme (UdL) (Manresa)	82,0%	89,4%	36,2%	48,0%	60,0%	25,7%	51,4%	25,7%	31,4%	0,0%	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	34,0%	14,9%	21,3%	28,0%	20,0%	20,0%	0,0%	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	90,0%	88,2%	75,0%	46,3%	54,0%	42,0%	58,0%	22,0%	28,0%	46,0%	38,0%	22,0%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	101,3%	100,0%	103,8%	106,0%	71,3%	41,3%	23,8%	13,8%	16,3%	18,8%	11,3%	40,0%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	126,3% P	128,8% P	122,5% P	120,0% P	113,8% P	101,3% P	100,0% P
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	50,0% *	23,3% *	23,3% *	43,3% P	30,0% P	23,3% P	33,3% P
Turisme (UdG) (Girona)	101,3%	100,0%	142,5%	125,0%	99,2% P	76,9% P	78,5% P	70,0% P	108,3% P	121,7% P	103,3% P	86,7% P
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	34,5%	38,5%	47,3%	29,1%	34,5%	30,9%	24,0%	22,5%	47,5%	27,5%	12,5%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	92,2%	109,2%	108,0%	72,8%	80,8%	70,4%	77,0%	69,6%	60,7%	52,6%	52,6%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	53,3%	86,0%	68,6%	28,6%	27,1%	31,4%	10,0%	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	75,7%	155,2%	58,9%	53,3%	42,2%	57,8%	56,0%	46,0%	35,0%	41,0%	53,0%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	65,0%	89,5%	78,2%	38,2%	42,7%	46,4%	46,4%	31,3%	77,5%	56,3%	32,5%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	38,0%	46,0%	34,0%	24,0%	60,0%	77,1%	74,3%	45,7%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	5,5%	31,3%	52,5%	52,5%	46,3%
Turisme (UVic) (Vic)	-	60,0%	52,0%	44,0%	20,0%	22,0%	22,0%	12,0%	10,0%	20,0%	10,0%	23,3%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	13,3%	10,0%	10,8%	7,5%	9,2%	8,3%	11,7%	18,0%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,5%	25,0%	33,3%
Total	94,8%	84,0%	99,8%	87,8%	60,4%	67,1%	65,3%	56,5%	64,4%	67,5%	62,4%	64,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'informació facilitada per l'OOAU.

El curs 2001-2002, el conjunt de centres va patir una davallada del 30% del total d'assignats. Aquell curs, l'EUHT CETT (UB) va perdre un 38% dels assignats i l'EUTDH (UAB) en va perdre un 18% (Taula 129). A més, en quatre dels 14 centres es va produir una davallada dels assignats superior al 50%, que en el cas de l'EUT ESMA (UdG) va arribar fins al 58%. L'any 2001, l'EUT Euroaula (UdG) va ser el centre que va perdre menys assignats i l'únic centre que en va guanyar va ser l'EUT de la UdG, que aquell any es va integrar a aquesta universitat i va oferir les places a preu públic.

Taula 129. Variació del total d'assignats a la DT, per centres d'estudis, a Catalunya (curs 2001-2002 respecte al curs 2000-2001)

Centres	Variació
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	-38%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	-18%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	-33%
Turisme (UdL) (Manresa)	-13%
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-57%
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	-27%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	-36%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-
Turisme (UdG) (Girona)	3%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-38%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-33%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-58%
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-9%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-51%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-
Turisme (UVic) (Vic)	-55%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-
Total	-30%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Com s'ha pogut observar en l'apartat anterior, l'oferta anual de places de la DT a Catalunya era superior al nombre de sol·licitants en primera preferència, al tancament de juny (Figura 25). Aquest fet provocava un excedent de places i obria la possibilitat, mentre hi hagués alumnat per col·locar, d'assignar places a la resta de preferències fins a exhaurir-les. Per aquesta raó, en el cas de la DT, el nombre de sol·licitants en primera preferència coincidia, llevat de molt poques excepcions, amb el nombre d'assignats en primera preferència.

En el cas dels estudis de la DT, la majoria de centres presentaven excedents d'oferta després de l'assignació de places al tancament de juny, com s'observa a la Taula 130. També és interessant observar les diferències negatives, que indiquen una assignació de places superior a l'oferta d'alguns centres: l'EUHT CETT-UB, l'EUTDH (UAB), l'EUT Bettatur (URV), l'EUTO (URV), l'EUT (UdG), l'EUT Mediterrani (UdG) i l'EUT Euroaula (UdG).

A l'hora d'interpretar la diferència entre les places ofertes i els assignats en el total de preferències, al tancament de juny, entre els anys 1997 i 2008 (Taula 130), cal considerar l'evolució de l'oferta de places per centres d'estudis (Taula 74) i les

variacions de l'oferta de places per tipologia d'universitats i de centres, exposada en l'apartat 7.4 del present treball.

En aquest sentit destacava el cas de l'EUHT CETT (UB), que el curs 2002-2003 va ser obligada a disminuir fins a 200 el nombre de places que ofería a preinscripció, tot i que la seva capacitat real era de 350 places. A partir d'aquell moment, l'assignació total al tancament de juny a l'EUHT CETT (UB) sempre va ser superior a les places que ofería a la preinscripció. Malgrat que el centre disposava de capacitat suficient (Taula 130), la UB i la DGU no van acordar un increment de les places ofertes. En canvi, l'any 2003 sí que es van ajustar a l'alça les places de l'EUTDH (UAB), que van passar de 160 a 180, i es va corregir el desajust entre els assignats i el nombre de places d'aquest centre, com també s'observa a la Taula 130.⁸²⁰

Taula 130. Diferència entre les places ofertes i els assignats a la DT en el total de preferències, al tancament de juny, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	0	3	-34	-18	92	-50	-54	-35	-33	-47	-28	-30
Turisme (UAB) (Bellaterra)	0	0	-87	-56	-18	-25	5	11	2	3	19	42
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	0	13	48	47	42	23	25	21	31	32	26	28
Turisme (UdL) (Manresa)	9	5	30	26	14	26	17	26	24	35		
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	33	40	37	36	24	24	30					
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	8	9	19	43	23	29	21	39	36	27	31	39
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	-1	0	-3	-5	23	47	61	69	67	65	71	18
Turisme (URV) (Vila-seca)						-21	-23	-18	-16	-11	-1	0
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)						15	23	23	17	21	23	20
Turisme (UdG) (Girona)	-1	0	-34	-25	1	30	28	36	-10	-26	-4	16
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	36	32	29	39	36	38	38	31	21	29	35	
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	9	-10	-10	34	24	37	31	41	53	64		
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	28	8	22	50	51	48	63					
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	17	-37	37	42	52	38	44	54	65	59	47	
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	35	10	24	68	63	59	59	55	18	35	54	
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)				31	27	33	38	14	8	9	19	
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)							104	55	38	38	43	
Turisme (UVic) (Vic)		20	24	28	40	39	39	44	45	40	45	23
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)					104	108	107	111	109	110	106	41
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)										37	30	20
Total	48	215	3	178	609	498	532	704	522	489	552	479

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

La Taula 130 també mostra que, en canvi, l'EUT Bettatur (URV) va començar a tenir un excedent de places a partir de l'any 2001, fet que es va agreujar progressivament a partir de l'any 2002, quan es van crear l'EUTO (URV) de Vila-seca (integrada a la URV i ofertant els estudis a preu públic) i el Centre Universitari Doctor Manyà (URV) (inicialment amb l'oferta dels estudis a preu privat i, a partir de l'any 2005, integrat a la URV i a preu públic).

En els centres que oferien la DT a preu públic també es pot observar un desajust entre l'assignació total i les places ofertes. Pel que fa a l'EUT (UdG), l'any 2001 es va corregir

⁸²⁰ Vegeu l'evolució de l'oferta anual de places de nou accés a la DT de l'EUTDH (UAB) entre els anys 1997 i 2008 a la Taula 74.

temporalment el desajust amb el pas de 100 a 130 places, però la disminució a 120 places a partir de l'any 2004 va produir nous desajustos en els tres cursos posteriors. El cas de l'EUTO (URV) és diferent, ja que aquest centre (integrat a la URV i amb l'oferta dels estudis a preu públic) es va crear l'any 2002 oferint 80 places, una xifra que no es va modificar durant tot el període d'estudi (1997-2008), malgrat el dèficit de l'oferta (Taula 130).

Finalment, amb l'excepció puntual de l'EUT Mediterrani (UdG) durant els anys 1999 i 2000, i de l'EUT Euroaula (UdG) l'any 1999, la resta de centres van tenir un excedent d'oferta entre els anys 1997 i 2008.

Les dades, doncs, permeten deduir que, durant tot el període d'implantació de la DT, hi va haver diferències de criteri a l'hora de limitar les places ofertes o de permetre'n increments, i també en l'assignació de places en primera preferència.

10.2. L'evolució del total d'assignats, segons les preferències

El nombre d'assignats i el de sol·licitants en primera preferència per a la DT sempre coincidien, mentre hi haguessin places vacants en el centre sol·licitat. Però en determinats moments del període estudiat (1997-2008) alguns centres van tenir una assignació de places en primera preferència inferior a les sol·licituds rebudes, també en primera preferència (Taula 131). Aquest fet es va concentrar en els dos primers anys d'implantació de la DT (1997 i 1998) i va afectar a l'EUHT CETT (UB), l'EUTDH (UAB), l'EOTC/INSETUR (UdG) —centre que també va patir una diferència de set places l'any 2006— i, en menor mesura, l'EUT Bettatur (URV) i l'EU del Maresme (UPF) —en ambdós casos només l'any 1997—. Els anys 2002 i 2003, l'EUTO (URV) també va tenir menys assignats que sol·licitants en primera preferència. Aquest fet podria estar justificat si el nombre de sol·licitants en primera preferència fos superior a les places ofertes, tot i que això no sempre es va seguir (Taula 100).⁸²¹

⁸²¹ L'EUHT CETT (UB), per exemple, l'any 1997 i l'any 1998 disposava de més places que sol·licitants en primera preferència (32 i 14 places més, respectivament, com s'ha observat a la Taula 100). En canvi, del total de sol·licitants que va tenir en primera preferència, 78 (l'any 1997) i 79 (l'any 1998) no li van ser assignats en primera preferència (Taula 131).

Taula 131. Centres d'estudis amb diferències entre els assignats i els sol·licitants de plaça per a la DT, en primera preferència al tancament de juny, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	-78	-79	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Turisme (UAB) (Bellaterra)	-72	-45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	-3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	-7	-7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	-19	-11	0	0	0	0	0
Turisme (UdG) (Girona)	-102	-25	0	0	0	0	0	0	0	-7	0	0
Total	-262	-156	0	0	0	-19	-11	0	0	-7	0	0

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Tot i que la major part dels assignats a la DT entre els anys 1997 i 2008 havien sol·licitat la plaça en primera preferència, els assignats en altres preferències oscil·laven entre el 8% i el 16% en el total de centres (Taula 132), un percentatge que va ser del 34% (1997) i del 30% (1998) els dos primers anys d'implantació dels estudis de la DT.

Taula 132. Nombre i percentatge d'assignats a la DT, segons preferències, a Catalunya (1997-2008)

Preferències	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Primera	584	786	1.102	1.125	801	897	884	844	843	916	813	762
% primera	66%	70%	84%	88%	86%	88%	88%	92%	89%	90%	89%	90%
Altres	298	339	215	151	129	120	119	72	100	100	105	89
% altres	34%	30%	16%	12%	14%	12%	12%	8%	11%	10%	11%	10%
Total	882	1.125	1.317	1.276	930	1.017	1.003	916	943	1.016	918	851

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Els assignats en altres preferències (Taula 133) es concentraven a l'EUHT CETT (UB) i a l'EUTDH (UAB) i, en menor mesura, a l'EUT (UdG) i a l'EUTO (URV), dos centres públics integrats a la UdG i la URV, respectivament. Aquest fet indicava que, d'una banda, els centres encara tenien places vacants i, de l'altra, que eren centres atractius per a l'alumnat, que els prenia com a opció en altres preferències per si no accedia al centre que havia demanat en primera opció. Pel que fa als anys 1997 i 1998, el volum d'assignats a la DT en altres preferències va ser elevat en la majoria de centres.

Taula 133. Assignats a la DT en altres preferències diferents a la primera, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	110	90	59	49	37	34	42	20	24	24	26	24
Turisme (UAB) (Bellaterra)	52	48	75	44	23	38	21	20	30	23	23	19
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	48	33	7	7	0	1	1	1	1	3	2	2
Turisme (UdL) (Manresa)	21	16	5	1	1	0	1	0	0	0	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	7	3	0	3	0	0	-	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	27	21	10	3	7	2	2	0	1	4	4	0
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	20	22	6	4	11	10	6	4	6	2	1	1
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	7	16	11	5	10	15	3
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	0	1	0	2	0	2	5
Turisme (UdG) (Girona)	13	13	22	13	22	11	16	9	22	19	23	17
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	4	3	3	1	0	0	0	0	2	0	0
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	40	7	10	6	7	3	2	1	2	0	2
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	10	3	1	2	3	2	0	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	16	3	6	3	1	1	0	1	2	0	0
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	19	15	7	7	4	1	3	3	2	1	4
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	5	2	1	0	2	0	2	1
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	2	2
Turisme (UVic) (Vic)	-	4	0	0	0	0	1	0	1	1	1	2
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	4	0	4	1	0	2	1	3
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	4
Total	298	339	215	151	129	120	119	72	100	100	105	89

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

10.3. L'evolució relativa del total d'assignats

El total de places assignades a cada centre amb relació al conjunt total d'assignats mostra la posició que anaven prenent els diversos centres a mesura que avançava la implantació de la DT a Catalunya (Taula 134).

Taula 134. Evolució relativa d'assignats totals a la DT, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	40%	28%	27%	29%	25%	25%	25%	26%	25%	24%	25%	28%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	18%	14%	19%	17%	19%	18%	17%	18%	19%	17%	18%	16%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	9%	6%	2%	3%	2%	3%	2%	3%	2%	2%	3%	3%
Turisme (UdL) (Manresa)	5%	4%	1%	2%	2%	1%	2%	1%	1%	0%	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	2%	1%	1%	1%	1%	1%	0%	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	8%	6%	4%	3%	3%	2%	3%	1%	1%	2%	2%	1%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	9%	7%	6%	7%	6%	3%	2%	1%	1%	1%	1%	1%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	10%	10%	11%	10%	9%	9%	9%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Turisme (UdG) (Girona)	9%	7%	9%	10%	14%	10%	10%	9%	14%	14%	14%	12%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	2%	2%	2%	2%	2%	2%	1%	1%	2%	1%	1%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	9%	9%	11%	10%	10%	9%	11%	10%	8%	8%	8%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	3%	4%	4%	2%	2%	2%	1%	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	5%	8%	4%	5%	4%	5%	6%	5%	3%	4%	6%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	6%	6%	7%	5%	5%	5%	6%	3%	6%	5%	3%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	2%	2%	2%	1%	2%	3%	3%	2%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-	-	-	1%	3%	4%	5%	4%
Turisme (UVic) (Vic)	-	3%	2%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	2%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	1%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0%	1%	1%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Tal com s'ha indicat anteriorment a l'apartat 9 d'aquest treball, sobre l'evolució de la sol·licitud de places, els centres que es van imposar, segons l'evolució relativa de les places assignades, van ser, per ordre descendent, l'EUHT CETT (UB), l'EUTDH (UAB),

l'EUT (UdG), l'EUTO (URV) i l'EUT Mediterrani (UdG), amb diferències considerables entre ells. A la Taula 134 es pot veure com, en els centres esmentats, la quota de sol·licitants a partir del 2001-2002 respecte al total va oscil·lar entre el 25% i el 9%.

El pes relatiu dels assignats a la DT en altres preferències respecte als sol·licitants en altres preferències era molt baix, sobretot si es considera l'elevat volum de sol·licituds (Taula 135).

Taula 135. Evolució relativa dels assignats a la DT en altres preferències diferents a la primera, respecte als sol·licitants en altres preferències, a Catalunya (1997-2008)

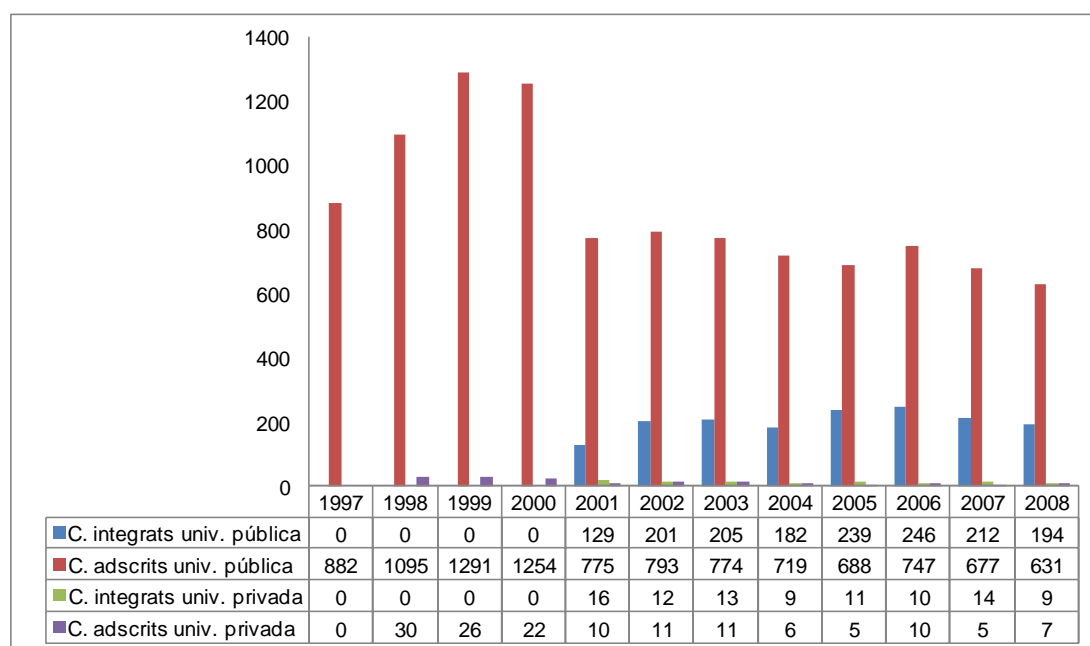
Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	15%	10%	8%	6%	7%	6%	8%	5%	6%	6%	7%	6%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	6%	6%	10%	5%	4%	6%	4%	4%	7%	5%	5%	5%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	21%	14%	5%	5%	0%	1%	1%	2%	1%	5%	4%	4%
Turisme (UdL) (Manresa)	14%	14%	6%	2%	3%	0%	3%	0%	0%	0%	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	9%	6%	0%	14%	0%	0%	-	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	12%	10%	6%	2%	7%	2%	4%	0%	2%	6%	7%	0%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	10%	11%	4%	3%	9%	9%	6%	5%	8%	4%	2%	2%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-	7%	13%	10%	5%	9%	14%	4%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-	0%	6%	0%	6%	0%	6%	12%
Turisme (UdG) (Girona)	3%	6%	11%	7%	7%	6%	8%	6%	12%	9%	11%	9%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-	6%	3%	3%	2%	0%	0%	0%	0%	6%	0%	0%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-	13%	2%	2%	2%	3%	1%	1%	1%	1%	0%	2%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	4%	1%	0%	1%	2%	1%	0%	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-	6%	1%	2%	1%	1%	1%	0%	1%	2%	0%	0%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-	7%	3%	1%	3%	1%	0%	1%	2%	1%	1%	4%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	9%	2%	1%	0%	4%	0%	4%	5%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2%	3%	8%
Total	10%	9%	5%	3%	4%	4%	4%	3%	5%	5%	5%	5%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Pel que fa a aquesta dada, l'EUT (UdG) era el centre que tenia el percentatge més alt, amb oscil·lacions entre el 6% i el 12% entre els anys 1999-2008, seguida per l'EUHT CETT (UB), que oscil·lava entre el 5% i el 8%, i per l'EUTDH (UAB), que es situava entre el 4% i el 10% en el mateix període.

10.4. L'evolució de les places assignades per tipologia d'universitats i de centres

Igual que en el cas de les sol·licituds, les dades del total d'assignats al tancament de juny, agregades per tipus d'universitat —pública o privada— i per tipus de centre —adscribit o integrat a una universitat pública (amb oferta a preu públic) o a una universitat privada— mostren l'impacte en la distribució de les places assignades que va representar la integració de tres centres a dues universitats públiques: la UdG l'any 2001, i la URV, el 2002 i el 2005 (Figura 30). Aquestes dades no contemplen els centres de la URV i de la UOC, atès que l'alumnat hi accedia per via directa.

Figura 30. Nombre total d'assignats a la DT per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Com s'observa a la Figura 30, l'assignació a centres integrats o adscrits a una universitat privada era molt baixa. Fins l'any 2000, la majoria de places s'assignaven a centres adscrits a universitats públiques, però a partir de l'any 2001, amb la integració a la UdG del centre adscrit EOTC/INSETUR, i de l'any 2002, amb la creació de l'EUTO, un centre integrat a la URV, les assignacions a centres adscrits a universitats públiques van disminuir considerablement. L'alumnat que fins aleshores s'assignava a l'EOTC/INSETUR es va assignar a l'EUT, el nou centre integrat a la UdG l'any 2001. A la URV i a partir de l'any 2002, una part de les assignacions van anar a parar a l'EUTO, en detriment d'altres centres adscrits com ara l'EUT Bettatur, la viabilitat del qual va esdevenir insostenible a causa de la disminució de la demanda (Taula 127). A les universitats públiques, a partir de l'any 2002, entre el 20% i el 25% de les assignacions les van rebre els seus centres integrats (Taula 136).

Taula 136. Percentatge d'assignats a la DT en una universitat pública, per tipus de centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Integrats	-	-	-	-	14%	20%	21%	20%	26%	25%	24%	24%
Adscrits	100%	100%	100%	100%	86%	80%	79%	80%	74%	75%	76%	76%
Total univ. pública	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

L'estudi dels centres integrats a una universitat pública, per universitats, constata que, a partir de l'any 2005, la UdG va rebre més de la meitat de les assignacions (Taula 137). Cal tenir en compte que l'oferta de places a preu públic d'aquesta universitat era superior a les que oferia la URV, com es pot observar a la Taula 74.

Pel que fa als centres adscrits a una universitat pública, la Taula 137 mostra que la suma de l'assignació de places als centres corresponents a la UdG de Barcelona ciutat i província era similar o superava a la de l'únic centre adscrit a la UB —l'EUHT CETT (UB)— amb seu a la capital. El centre adscrit a la UAB és el que va presentar una evolució més estable pel que fa al nombre d'assignats, que només van disminuir de forma considerable l'any 2008. La demanda dels centres adscrits a la UPF, la UdL i la URV i, com a conseqüència, l'assignació de places, va anar disminuint durant la implantació de la DT.

Amb referència a l'assignació als centres integrats o adscrits a la UVic (l'única universitat privada que participava en el procés de preinscripció), el nombre va ser poc significatiu en el context total de les assignacions (l'any 1997 representava un 2,7% del total d'assignacions, i un 3,1% l'any 2008).

Taula 137. Assignats a la DT, en total, per universitat i tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Universitat	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pública													
Centres integrats													
URV	-	-	-	-	-	101	103	98	109	100	88	90	75
UdG	-	-	-	-	129	100	102	84	130	146	124	104	116
Total	-	-	-	-	129	201	205	182	239	246	212	194	191
Centres adscrits													
UB	350	317	354	368	228	250	254	235	233	247	228	240	194
UAB	160	160	247	216	178	185	175	169	178	177	161	138	129
UPF	80	67	32	33	22	27	25	29	19	18	24	22	19
UdL	130	116	84	75	54	36	47	20	25	23	19	11	7
URV	81	80	83	89	57	48	26	18	13	15	9	12	-
UdG	81	355	491	473	236	247	247	248	220	267	236	208	225
Total	882	1.095	1.291	1.254	775	793	774	719	688	747	677	631	574
Total pública	882	1.095	1.291	1.254	904	994	979	901	927	993	889	825	765
Privada													
Centres integrats													
UVic	-	30	26	22	10	11	11	6	5	13	15	17	-
Total	-	30	26	22	10	11	11	6	5	13	15	17	0
Centres adscrits													
UVic	-	-	-	-	16	12	13	9	11	10	14	9	11
Total	-	-	-	-	16	12	13	9	11	10	14	9	11
Total privada	-	30	26	22	26	23	24	15	16	23	29	26	11
Total	882	1.125	1.317	1.276	930	1.017	1.003	916	943	1.016	918	851	776

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Pel que fa a la variació anual i acumulada de l'assignació total de places a la DT, per tipus d'universitat i centre, a la Taula 138 s'observa que, de manera similar al que va succeir amb les sol·licituds (Taula 105), l'any 2001 va patir una davallada que ja no es va recuperar. La DT es va implantar l'any 1997 amb 882 assignats i, onze anys després, l'any 2008, la xifra era de 825.

Taula 138. Variació anual i acumulada de l'assignació total de places a la DT per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Centres	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Universitat pública												
Integrats	-	-	-	-	129	72	4	-23	57	7	-34	-18
Adscrits	882	213	196	-37	-479	18	-19	-55	-31	59	-70	-46
Total univ. pública	882	213	196	-37	-350	90	-15	-78	26	66	-104	-64
Total acumulat univ. pública	882	1.095	1.291	1.254	904	994	979	901	927	993	889	825
Universitat privada												
Integrats	-	30	-4	-4	-12	1	0	-5	-1	8	2	2
Adscrits	-	-	-	-	16	-4	1	-4	2	-1	4	-5
Total univ. Privada	-	30	-4	-4	4	-3	1	-9	1	7	6	-3
Total acumulat univ. Privada	-	30	26	22	26	23	24	15	16	23	29	26
Total	882	243	192	-41	-346	87	-14	-87	27	73	-98	-67

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

10.5. L'evolució de l'assignació de places per àmbits territorials

L'assignació de places s'ha analitzat per províncies, per als anys 2000, 2004 i 2008,⁸²² i des de dues perspectives: d'una banda, segons la procedència dels assignats, i de l'altra, segons l'àmbit territorial de cada universitat i dels diferents centres adscrits o integrats. Les assignacions, tal com succeeix amb les sol·licituds, no estan condicionades per l'àmbit territorial de la universitat, sinó per l'àmbit territorial del centre on s'imparteixen els estudis. Així, la majoria de les places van ser assignades a residents a la província de Barcelona (Taula 139), d'on procedien la major part dels sol·licitants, com mostra la Taula 107.

Taula 139. Distribució del total d'assignats a la DT per província de procedència, a Catalunya (2000-2004-2008)

Província	2000	2004	2008
Barcelona	77,2%	77,4%	76,6%
Girona	9,1%	8,9%	10,2%
Lleida	5,1%	1,9%	1,8%
Tarragona	8,6%	11,8%	11,4%
Total	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Per a l'alumnat procedent de la província de Barcelona, el nombre total d'assignats va ser superior al de sol·licitants en primera preferència al tancament de juny, amb un percentatge molt superior que en el cas de l'alumnat procedent de les altres províncies catalanes (Taula 140). Per exemple, l'any 2000, un 82,4% de la xifra corresponent a la

⁸²² Aquests anys corresponen a tres moments concrets de la implantació de la DT: l'any 2000 (abans que s'oferissin els estudis de DT a preu públic i quan ja havia acabat la primera promoció de diplomats a tots els centres), l'any 2004 (quan ja s'oferien els estudis a preu públic a Girona i a Tarragona), i l'any 2008 (l'any previ a la implantació del GT).

diferència entre els assignats en total i els sol·licitants en primera preferència al tancament de juny corresponia a l'alumnat procedent de la província de Barcelona.

Taula 140. Distribució de les diferències entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, per província de procedència, a Catalunya (2000-2004-2008)

Província	2000	2004	2008
Barcelona	82,4%	73,9%	78,6%
Girona	10,8%	11,6%	14,3%
Lleida	2,7%	1,4%	0,0%
Tarragona	4,1%	13,0%	7,1%
Total	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

En canvi, el percentatge corresponent a la variació entre el total d'assignats respecte als sol·licitants en primera preferència va ser més elevat en el cas de les persones procedents de la província de Girona (Taula 141).

Taula 141. Variació entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, per província de procedència, a Catalunya (2000-2004-2008)

Província	2000	2004	2008
Barcelona	14,3%	7,6%	13,0%
Girona	16,2%	10,7%	18,7%
Lleida	6,7%	5,9%	0,0%
Tarragona	5,8%	8,9%	7,5%
Total	13,3%	8,0%	12,6%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

Pel que fa a la procedència dels assignats, per comarques, l'anàlisi és molt similar al corresponent a l'evolució dels sol·licitants de plaça per àmbits territorials que s'ha fet a l'apartat 9.4. A la província de Barcelona es van observar més diferències entre les sol·licituds en primera preferència i el total d'assignacions, especialment al Barcelonès, al Baix Llobregat i al Vallès Occidental (Taula 142), mentre que a la resta de províncies (Taula 143, Taula 144, i Taula 145) les diferències van ser molt inferiors, especialment a la província de Lleida.

Taula 142. Diferència entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, al tancament de juny, a la província de Barcelona, per comarques (2000-2004-2008)

Comarca	2000	2004	2008
Alt Penedès	1	1	0
Anoia	0	1	2
Bages	2	2	0
Baix Llobregat	15	10	13
Barcelonès	62	21	37
Berguedà	2	0	1
Garraf	1	2	1
Maresme	8	1	7
Osona	1	0	1
Vallès Occidental	22	12	12
Vallès Oriental	8	1	3
Total	122	51	77

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Taula 143. Diferència entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, al tancament de juny, a la província de Girona, per comarques (2000-2004-2008)

Comarca	2000	2004	2008
Alt Empordà	1	1	3
Baix Empordà	4	3	3
Cerdanya	1	0	0
Garrotxa	2	1	2
Gironès	3	3	2
Pla de l'Estany	0	0	1
Ripollès	0	0	0
Selva	5	0	3
Total	16	8	14

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Taula 144. Diferència entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, al tancament de juny, a la província de Lleida, per comarques (2000-2004-2008)

Comarca	2000	2004	2008
Alt Urgell	0	0	0
Alta Ribagorça	0	0	0
Garrigues	0	0	0
Noguera	1	0	0
Pallars Jussà	0	0	0
Pallars Sobirà	0	0	0
Pla d'Urgell	0	0	0
Segarra	0	0	0
Segrià	1	1	0
Solsonès	1	0	0
Urgell	0	0	0
Vall d'Aran	1	0	0
Total	4	1	0

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

Taula 145. Diferència entre el total d'assignats a la DT i els sol·licitants en primera preferència, al tancament de juny, a la província de Tarragona, per comarques (2000-2004-2008)

Comarca	2000	2004	2008
Alt Camp	0	0	0
Baix Camp	1	4	0
Baix Ebre	1	2	2
Baix Penedès	1	0	0
Conca de Barberà	0	0	0
Montsià	1	1	2
Priorat	0	0	1
Ribera d'Ebre	0	0	0
Tarragonès	2	2	2
Terra Alta	0	0	0
Total	6	9	7

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

La Taula 146 presenta les assignacions segons la ubicació dels centres, detallades per universitats. Mentre que totes les de la UB es concentraven a Barcelona ciutat, les de la UAB i de la UPF ho feien a la província de Barcelona, i les de la URV a la de Tarragona. Les assignacions de la UdL corresponien majoritàriament a centres de la província de Lleida, amb l'excepció de l'EUT de Manresa (UdL), situat a la província de Barcelona. Les de la UVic es repartien entre la ciutat de Barcelona —a l'EUT ESERP (UVic)— i Vic, també a la província de Barcelona.

Taula 146. Total d'assignats a la DT al tancament de juny, segons l'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Universitats	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB província Barcelona	350	317	354	368	228	250	254	235	233	247	228	240
UB Barcelona ciutat	350	317	354	368	228	250	254	235	233	247	228	240
Total UB	350	317	354	368	228	250	254	235	233	247	228	240
UAB província Barcelona	160	160	247	216	178	185	175	169	178	177	161	138
UAB Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total UAB	160	160	247	216	178	185	175	169	178	177	161	138
UPF província Barcelona	80	67	32	33	22	27	25	29	19	18	24	22
UPF Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total UPF	80	67	32	33	22	27	25	29	19	18	24	22
UDL província Barcelona	41	42	17	24	21	9	18	9	11	0	-	-
UDL Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UDL província Lleida	89	74	67	51	33	27	29	11	14	23	19	11
Total UDL	130	116	84	75	54	36	47	20	25	23	19	11
URV província Tarragona	81	80	83	89	57	149	129	116	122	115	97	102
Total URV	81	80	83	89	57	149	129	116	122	115	97	102
UdG província Barcelona	0	275	377	348	236	247	247	248	220	267	236	208
UdG Barcelona ciutat	0	256	357	322	201	205	213	224	190	221	199	187
UdG província Girona	81	80	114	125	129	100	102	84	130	146	124	104
Total UdG	81	355	491	473	365	347	349	332	350	413	360	312
UVic província Barcelona	0	30	26	22	26	23	24	15	16	23	29	26
UVic Barcelona ciutat	-	-	-	-	16	12	13	9	11	10	14	9
Total Uvic	0	30	26	22	26	23	24	15	16	23	29	26

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

S'observava un model ben diferent a la UdG, que rebia entre el 63% i el 77% del total d'assignacions als seus centres de la província de Barcelona (Taula 147).

Taula 147. Distribució del total d'assignats a la UdG al tancament de juny, segons l'ubicació dels centres d'estudis (1997-2008)

Ubicació	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Província Barcelona	0%	77%	77%	74%	65%	71%	71%	75%	63%	65%	66%	67%
Barcelona ciutat	0%	72%	73%	68%	55%	59%	61%	67%	54%	54%	55%	60%
Província Girona	100%	23%	23%	26%	35%	29%	29%	25%	37%	35%	34%	33%
Total UdG	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Pel que fa al total d'assignats a la DT considerant la ubicació dels centres, la Taula 148 mostra que la majoria d'assignacions corresponien a centres de la província de Barcelona i que, d'aquestes, més de la meitat pertanyien a Barcelona ciutat.

Taula 148. Total d'assignats a la DT al tancament de juny, segons l'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Ubicació	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Província Barcelona	631	891	1.053	1.011	711	741	743	705	677	732	678	634
Barcelona ciutat	350	573	711	690	445	467	480	468	434	478	441	436
Província Girona	81	80	114	125	129	100	102	84	130	146	124	104
Província Lleida	89	74	67	51	33	27	29	11	14	23	19	11
Província Tarragona	81	80	83	89	57	149	129	116	122	115	97	102
Total	882	1.125	1.317	1.276	930	1.017	1.003	916	943	1.016	918	851

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

A Catalunya, entre els anys 1997 i 2008, les assignacions a centres ubicats a la província de Barcelona —d'on procedia la major part de la demanda— representaven entre el 72% i el 80% del total d'assignacions a la DT al tancament de juny (Taula 149). En termes generals, la meitat del total d'assignacions corresponia a centres ubicats a la ciutat de Barcelona (un 51% tant l'any 1998 com el 2008), entre el 7% i el 14% a la província de Girona (un 7% l'any 1998, i un 12% una dècada més tard), entre un 1% i un 10% a la província de Lleida (on les assignacions van caure del 7% l'any 1998, a l'1% l'any 2008) i, finalment, entre un 6% i un 15% a la província de Tarragona (on van passar del 7% l'any 1998, al 12% l'any 2008).

Entre l'any 1998 i el 2008, tot i la davallada en el nombre d'assignats, el percentatge sobre el total es va mantenir a Barcelona ciutat i, per províncies, va créixer a Girona i a Tarragona, i va disminuir a Barcelona i a Lleida (Taula 149).

Taula 149. Evolució relativa del total d'assignats a la DT al tancament de juny, segons l'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008)

Ubicació	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Província Barcelona	72%	79%	80%	79%	76%	73%	74%	77%	72%	72%	74%	75%
Barcelona ciutat	40%	51%	54%	54%	48%	46%	48%	51%	46%	47%	48%	51%
Província Girona	9%	7%	9%	10%	14%	10%	10%	9%	14%	14%	14%	12%
Província Lleida	10%	7%	5%	4%	4%	3%	3%	1%	1%	2%	2%	1%
Província Tarragona	9%	7%	6%	7%	6%	15%	13%	13%	13%	11%	11%	12%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

Atès que els diferents centres que ofertaven la DT a Catalunya disposaven de suficients places per a l'accés a aquests estudis, als sol·licitants en primera preferència se'ls assignava plaça al centre que havien escollit.

Pel que fa a la distribució dels assignats a la ciutat de Barcelona (Taula 150), poc més de la meitat ho estaven a la UB i la majoria restant a centres adscrits a la UdG ubicats a la capital. A partir de l'any 2001, els assignats a la UVic van representar entre el 2% i el 4% del total d'assignats al tancament de juny.

Taula 150. Evolució relativa del total d'assignats a la DT al tancament de juny, per universitat, a Barcelona ciutat (1997-2008)

Universitats	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB	100%	55%	50%	53%	51%	54%	53%	50%	54%	52%	52%	55%
UAB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UPF	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UDL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UdG	-	45%	50%	47%	45%	44%	44%	48%	44%	46%	45%	43%
UVic	-	-	-	-	4%	3%	3%	2%	3%	2%	3%	2%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Si s'analitza el pes relatiu dels assignats a la província de Barcelona, per universitats, la Taula 151 mostra que, entre els anys 1998 i 2008, la UB va tenir el pes més alt durant els anys 1998, 2000, 2002, 2003, 2005 i 2008, seguida per la UdG, que la va superar els anys 1999, 2001, 2004, 2006 i 2007.

Taula 151. Evolució relativa del total d'assignats a la DT al tancament de juny, per universitat, a la província de Barcelona (1997-2008)

Universitats	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB	55%	36%	34%	36%	32%	34%	34%	33%	34%	34%	34%	38%
UAB	25%	18%	23%	21%	25%	25%	24%	24%	26%	24%	24%	22%
UPF	13%	8%	3%	3%	3%	4%	3%	4%	3%	2%	4%	3%
UDL	6%	5%	2%	2%	3%	1%	2%	1%	2%	0%	-	-
UdG	-	31%	36%	34%	33%	33%	33%	35%	32%	36%	35%	33%
UVic	-	3%	2%	2%	4%	3%	3%	2%	2%	3%	4%	4%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

L'evolució relativa dels assignats a la DT al tancament de juny segons la província de procedència⁸²³ (Taula 152) presenta un comportament molt similar a l'evolució dels sol·licitants (Taula 118): més del 70% dels assignats eren residents a la província de Barcelona, els assignats de Tarragona eren sensiblement superiors als de Girona, i els de Lleida eren els menys nombrosos. D'altra banda, els anys 2000, 2004 i 2008, els assignats procedents de fora de Catalunya van representar un 6,1%, un 4,3% i un 4,8%, respectivament.

⁸²³ Aquestes dades sobre els assignats es presenten per a tres moments concrets de la implantació de la DT: l'any 2000 (abans que s'oferissin els estudis de DT a preu públic i quan ja havia acabat la primera promoció de diplomats a tots els centres), l'any 2004 (quan ja s'oferien els estudis a preu públic a Girona i a Tarragona), i l'any 2008 (l'any previ a la implantació del GT).

Taula 152. Evolució relativa del total d'assignats a la DT al tancament de juny, per província de residència, a Catalunya (2000-2004-2008)

Any	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
2000	71,9%	8,9%	4,7%	8,4%	6,1%	100,0%
2004	73,0%	9,0%	2,0%	11,8%	4,3%	100,0%
2008	71,9%	10,1%	1,8%	11,4%	4,8%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Igual que en el cas dels sol·licitants (Taula 119), la província de residència dels assignats —que anava associada a la ubicació del centre on s'impartien els estudis de la DT— dominava sobre l'àmbit territorial de la universitat (Taula 153). Així, la major part d'assignacions corresponien a residents a la província de Barcelona.

Taula 153. Total d'assignats a la DT al tancament de juny, per àmbit territorial de la universitat, a Catalunya (2000-2004-2008)

Any 2000	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	563	6	14	13	43	639
Girona	331	104	5	9	24	473
Lleida	23	3	40	1	8	75
Tarragona	0	1	1	84	3	89
Total	917	114	60	107	78	1276

Any 2004	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	405	11	4	11	17	448
Girona	245	71	1	2	13	332
Lleida	8	0	12	0	0	20
Tarragona	11	0	1	95	9	116
Total	669	82	18	108	39	916

Any 2008	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	386	8	4	7	21	426
Girona	217	78	1	1	15	312
Lleida	2	0	8	0	1	11
Tarragona	7	0	2	89	4	102
Total	612	86	15	97	41	851

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

A la Taula 154 s'observa que, de les assignacions a residents a la província de Barcelona, prop del 60% corresponien a universitats de la mateixa província.⁸²⁴ En

⁸²⁴ En el cas dels estudis de la DT, la suposada descentralització territorial de les universitats havia provocat una gran concentració de centres a la província de Barcelona, especialment a la capital. De totes les universitats que oferien aquests estudis a Catalunya, la única que només tenia centres ubicats a la seva demarcació territorial era la URV.

termes relatius, el comportament era similar per als residents a la província de Lleida. En canvi, la major part dels residents a les províncies de Girona i de Tarragona van ser assignats a una universitat de la mateixa província.

Taula 154. Evolució relativa del total d'assignats a la DT, a Catalunya, a universitats de la mateixa província on resideixen els sol·licitants (2000-2004-2008)

Any	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
2000	61,4%	91,2%	66,7%	78,5%
2004	60,5%	86,6%	66,7%	88,0%
2008	63,1%	90,7%	53,3%	91,8%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

El major nombre de residents amb plaça assignada en algun centre de la mateixa província de residència es donava a Barcelona, seguit per Tarragona, Girona i Lleida (Taula 155).

Taula 155. Evolució relativa dels residents en una província de Catalunya que tenen plaça assignada a la DT al tancament de juny, en centres d'estudis de la mateixa província (2000-2004-2008)

Any	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
2000	97,4%	81,6%	65,0%	78,5%
2004	96,3%	80,5%	61,1%	88,0%
2008	94,0%	86,0%	53,3%	91,8%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Així, per exemple, a la Taula 153 veiem que 331 residents a la província de Barcelona tenien plaça assignada en algun dels centres de la UdG, mentre que la Taula 156 mostra que, d'aquests, només 22 van ser assignats al centre ubicat a la ciutat de Girona, fet que corrobora la relació entre la província de procedència i l'assignació de plaça a la DT. Del total de sol·licituds de la DT en primera preferència, a Catalunya, unes tres quartes parts s'adreçaven a centres ubicats a la província de Barcelona, entre el 8% i el 12% a centres de la província de Girona i de Tarragona, i una proporció residual (que va passar del 4% al 1,4% en el període estudiat) als de Lleida.

Taula 156. Total d'assignats al tancament de juny, per província de residència i d'ubicació del centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)

Any 2000	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	893	17	19	20	62	1011
Girona	22	93	1	3	6	125
Lleida	2	3	39	0	7	51
Tarragona	0	1	1	84	3	89
Total	917	114	60	107	78	1276

Any 2004	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	644	16	5	13	27	705
Girona	14	66	1	0	3	84
Lleida	0	0	11	0	0	11
Tarragona	11	0	1	95	9	116
Total	669	82	18	108	39	916

Any 2008	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	575	12	5	8	34	634
Girona	28	74	0	0	2	104
Lleida	2	0	8	0	1	11
Tarragona	7	0	2	89	4	102
Total	612	86	15	97	41	851

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

La Taula 157 mostra el percentatge d'assignats a la DT segons la província d'ubicació del centre d'estudis i s'hi observa el domini dels centres ubicats a la província de Barcelona.

Taula 157. Evolució relativa del total d'assignats a la DT, per província d'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)

Any	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
2000	79,2%	9,8%	4,0%	7,0%
2004	77,0%	9,2%	1,2%	12,7%
2008	74,5%	12,2%	1,3%	12,0%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Finalment, i tal com mostra la Taula 158, del total d'assignats a la DT residents a Barcelona, només un 2,6% (l'any 2000), un 3,7% (el 2004) i un 6% (el 2008) van ser assignats a centres ubicats a una de les altres províncies de Catalunya.

Taula 158. Evolució relativa del total d'assignats a la DT, per província de residència i d'ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2004-2008)

Any 2000	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	97,4%	14,9%	31,7%	18,7%	79,5%	79,2%
Girona	2,4%	81,6%	1,7%	2,8%	7,7%	9,8%
Lleida	0,2%	2,6%	65,0%	0,0%	9,0%	4,0%
Tarragona	0,0%	0,9%	1,7%	78,5%	3,8%	7,0%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Any 2004	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	96,3%	19,5%	27,8%	12,0%	69,2%	77,0%
Girona	2,1%	80,5%	5,6%	0,0%	7,7%	9,2%
Lleida	0,0%	0,0%	61,1%	0,0%	0,0%	1,2%
Tarragona	1,6%	0,0%	5,6%	88,0%	23,1%	12,7%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Any 2008	Província de residència					Total
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Altres	
Barcelona	94,0%	14,0%	33,3%	8,2%	82,9%	74,5%
Girona	4,6%	86,0%	0,0%	0,0%	4,9%	12,2%
Lleida	0,3%	0,0%	53,3%	0,0%	2,4%	1,3%
Tarragona	1,1%	0,0%	13,3%	91,8%	9,8%	12,0%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Així, doncs, com a conseqüència del comportament dels sol·licitants, s'observa que la ubicació dels centres va ser determinant per a l'assignació de places. La disminució de la demanda i, per tant, de les assignacions, és una característica del període d'implantació de la DT (1997-2008).

10.6. L'evolució del nombre d'assignats a la DT en el total de preferències, al tancament de juny i en centres presencials, per gènere

Per a l'estudi de l'evolució del mercat dels estudis de la DT a Catalunya s'ha considerat interessant incloure un apartat referent a l'evolució de la demanda d'aquests estudis, per gènere i, en concret, la dels assignats per centres en el total de preferències al tancament de juny i en el total d'universitats.⁸²⁵ Aquesta anàlisi no s'ha pogut fer a través de les matrícules perquè, com s'ha exposat a l'apartat 4, referent a la metodologia, només es disposa d'informació a partir de l'any 2007.

⁸²⁵ Com s'ha indicat a l'apartat 4, corresponent a la metodologia, l'anàlisi s'ha realitzat pels anys 2000, 2004 i 2008, que coincideixen, respectivament, amb la plena implantació de la DT, amb l'oferta de la DT també a preu públic, i amb l'any previ a la implantació del nou GT, que va substituir la DT.

A la Taula 159 podem observar que, entre els anys 2000 i 2008, el nombre de dones assignades a la DT va passar de 1.019 a 625, fet que va suposar un decrement del 38,67%. En el cas dels homes, el nombre d'assignats va passar de 257 a 226 (un 12% menys en el mateix període). A l'hora d'interpretar aquestes dades cal tenir en compte la davallada del nombre total d'assignats a la DT, que va passar de 1.276 (l'any 2000) a 851 (el 2008), xifra que va representar un decrement del 33,31%.

Com a referència general s'aporta l'evolució dels assignats per gènere en el total d'universitats pels anys 2000, 2004 i 2008. La disminució d'assignats en el total d'universitats (6,15%) va ser menor que en el cas de la DT i no va tenir un impacte en la distribució per gènere que, durant els anys estudiats, es va mantenir en un 43% d'homes i un 57% de dones (Taula 160).

Taula 159. Nombre d'assignats a la DT en el total de preferències al tancament de juny, en centres d'estudis presencials, per gènere, a Catalunya (2000, 2004 i 2008)

Centres	2000		2004		2008	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	80	288	49	186	69	171
Turisme (UAB) (Bellaterra)	56	160	33	136	37	101
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	4	29	6	23	7	15
Turisme (UdL) (Manresa)	8	16	3	6	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	6	8	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	6	31	1	10	3	8
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	18	71	3	8	4	8
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	19	79	23	57
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	1	6	1	9
Turisme (UdG) (Girona)	25	100	14	70	34	70
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	5	21	6	6	-	5
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	14	121	21	83	18	53
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	8	40	2	5	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	11	42	17	39	10	43
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	13	73	10	41	5	21
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	12	1	15
Turisme "EUT Fornàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	2	4	7	30
Turisme (UVic) (Vic)	3	19	-	6	1	6
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	2	7	3	6
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	3	7
Total centres DT	257	1.019	189	727	226	625
Total universitats	18.263	24.322	16.082	21.299	17.220	22.748

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Com s'observa a la Taula 160, el percentatge de dones assignades a la DT va ser sempre molt superior al de l'assignació de dones en el total d'universitats (un 80% enfront d'un 57%, l'any 2000), tot i que en el període estudiat va passar del 80% al 73% (any 2008). La implantació dels estudis de la DT a la universitat va implicar pocs canvis en la demanda des del punt de vista del gènere. A la mateixa taula veiem que, l'any 2000, només cinc centres d'estudis que impartien la DT tenien un percentatge d'homes superior a la mitja (20%). D'una banda, l'EUHT CETT (UB) amb el 22%, i l'EUTDH

(UAB) amb el 26%, que van passar al 29% i 27%, respectivament, l'any 2008. De l'altra, l'EUT de Manresa (UdL) i l'EUT dels Pirineus (UdL), que aquell any van tenir el percentatge d'homes més elevat (el 33% i el 43%, respectivament). En aquest darrer cas, coincideix que cap dels dos centres ofería els estudis de la DT l'any 2008. Finalment hi havia l'EUT Euroaula (21%), que l'any 2008 comptava amb el 19% d'homes, molt per sota de la mitja.

Taula 160. Percentatge d'assignats a la DT en el total de preferències al tancament de juny, en centres d'estudis presencials, per gènere, a Catalunya (2000, 2004 i 2008)

Centres	2000		2004		2008	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	22%	78%	21%	79%	29%	71%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	26%	74%	20%	80%	27%	73%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	12%	88%	21%	79%	32%	68%
Turisme (UdL) (Manresa)	33%	67%	33%	67%	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	43%	57%	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	16%	84%	9%	91%	27%	73%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	20%	80%	27%	73%	33%	67%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	19%	81%	29%	71%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	14%	86%	10%	90%
Turisme (UdG) (Girona)	20%	80%	17%	83%	33%	67%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	19%	81%	50%	50%	0%	100%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	10%	90%	20%	80%	25%	75%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	17%	83%	29%	71%	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	21%	79%	30%	70%	19%	81%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	15%	85%	20%	80%	19%	81%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	0%	100%	6%	94%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	33%	67%	19%	81%
Turisme (UVic) (Vic)	14%	86%	0%	100%	14%	86%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	22%	78%	33%	67%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	30%	70%
Total centres DT	20%	80%	21%	79%	27%	73%
Total universitats	43%	57%	43%	57%	43%	57%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Com s'observa a la Taula 160, en dues ocasions el total d'assignacions van ser dones: l'any 2004, al centre de la UVic, i l'any 2008, a l'EUT de Sant Pol de Mar (UdG) (que quatre anys abans comptava amb un 50%). L'any 2008, nou centres estaven per sobre de la mitja pel que fa al percentatge d'homes assignats (l'any 2000 només eren cinc): l'EUT Bettatur (URV), l'EUT (UdG) i l'EUT ESERP (UdG) tenien un 33% d'homes assignats; l'EU del Maresme (UPF) un 32%; el centre de la UVic que ofería la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques, un 30%; l'EUHT CETT (UB) i l'EUTO (URV) un 29%, i finalment, l'EUTDH (UAB) i l'EUT Terres de Lleida (UdL) un 27%. L'any 2008 hi va haver quatre centres amb el percentatge d'homes assignats inferior al de l'any 2004: el Campus Terres de l'Ebre (URV) i tres centres adscrits a la UdG (l'EUT Euroaula, l'EUT CETA i l'EUT Formàtic Barna).

L'estudi dels assignats per gènere i la seva evolució (2000, 2004 i 2008) posa en evidència que el comportament del mercat dels estudis de la DT (amb un 80%, un 79% i

un 73% de dones, respectivament) és diferent al del mercat del total d'universitats (amb un 57% de dones). Segons GIL, DE PABLOS I MARTÍNEZ TORRES (2010), en el cas de la demanda d'educació superior, les qüestions de gènere són rellevants (més que en el cas de l'educació secundària). A més, DEL OLMO (2009) afirmava que un dels factors que incidia en la distribució universitària per gènere era la modalitat de batxillerat cursada i indicava que es detectava un major nombre de dones en les modalitats de Ciències Socials i de la Salut.

Partint d'aquestes dades considerem que l'estudi de la distribució per gènere dels estudis de la DT —majoritàriament demandats per dones— i de les causes d'aquest fenomen podrien ser objecte de futures investigacions, en les quals seria interessant incloure dades sobre els assignats al GT per veure el tipus d'incidència que ha pogut tenir l'adaptació dels estudis universitaris a l'EEES en l'evolució de la feminització dels estudis universitaris de Turisme.

10.7. La simulació de la nota de tall de la DT

La nota de tall, com s'ha exposat a l'apartat 3.4.5.3 d'aquest treball, referent a la demanda de places, és la nota d'admissió del darrer alumne que ha estat assignat a un centre d'estudis en la primera assignació de juny i amb el 100% de les places cobertes. La seva publicació és un dels moments amb més notorietat de tot el procés de preinscripció universitària. La nota d'accés és la nota de tall al final del procés, és a dir, la nota del darrer estudiant que ha entrat en una determinada titulació en l'última assignació de places, i és la nota de referència per accedir al curs següent.

Com s'observa a la Taula 161, la nota de tall dels estudis de la DT l'any 2000 va ser un 5,4 a l'EUHT CETT (UB) —el centre amb més alumnat matriculat (300)—,⁸²⁶ un 5,8 a l'EUTDH (UAB) —que tenia 154 alumnes matriculats i la nota de tall més alta—, un 5,5 a l'EUT Bettatur (URV) —amb 85 matriculats— i un 5,3 a l'EUT (UdG) —amb 120 matriculats—. Els deu centres restants tenien un cinc de nota de tall. L'any 2004 (Taula 162), 17 centres també van tenir un cinc de nota de tall, xifra que només va superar l'EUTO (URV), amb un 5,2. Finalment, l'any 2008, tots els centres van tenir un cinc de nota de tall.

Partint d'aquestes dades es va consolidar la interpretació que els estudiants de nou accés a la DT tenien un nivell acadèmic baix. Les xifres, per exemple, poden fer arribar a la conclusió equivocada que, l'any 2004, la demanda i el nivell acadèmic dels nous

⁸²⁶ A la Taula 165 es presentarà la matrícula anual de places de nou accés a la DT per centres presencials, a Catalunya (2000-2008).

estudiants va ser superior a l'EUTO (URV) 2004 —l'únic centre amb una nota de tall superior a 5— i que l'any 2008 va ser igual per a tots els centres —tots tenien una nota de tall de 5—. Aquesta anàlisi superficial sobre el nivell acadèmic del nou alumnat dels diferents centres d'estudis de la DT no seria justa, atès que la nota de tall és 5 sempre que no es cobreixin el 100% de les places a la primera assignació de juny (aquest era el cas de la DT la gran majoria de vegades). Cal tenir en compte, també, que la nota de tall és la del darrer alumne assignat i, per tant, seria injust comparar la nota de l'alumne número 212 —com seria el cas de l'EUHT CETT (UB), l'any 2004— amb la nota de l'alumne 87 —el cas de l'EUTO (URV), el mateix any—.

Per aquesta raó, en el present apartat es presenta una simulació⁸²⁷ de la nota de tall (la més baixa) i la de la nota mitjana que haurien tingut els diferents centres d'estudis de la DT a Catalunya els anys 2000, 2004 i 2008 si haguessin tingut com a màxim 80 assignacions a la convocatòria de juny, el mateix nombre que va tenir l'EUTO (URV) l'any 2004, el centre d'estudis amb la nota de tall més alta aquell any, un 5,2 (el 2004 és el primer dels anys estudiats en què s'oferien els estudis de la DT a preu públic a la UdG i a la URV).

La simulació, amb el tall a 80 assignats, permet fer una comparativa entre els centres eliminant l'impacte que té el volum de places en la nota de tall. En aquest cas, com mostra la Taula 161, l'any 2000, l'EUHT CETT (UB) passaria del tercer lloc (segons la nota de tall oficial) al primer, amb un 6,8 de nota de tall segons els càlculs de la simulació. Dos centres més tindrien una nota de tall simulada igual o superior al sis: l'EUTDH (UAB), amb un 6,6, i l'EUT Mediterrani (UdG), amb un 6. També és interessant observar les notes mitjanes simulades —la més alta de les quals correspondria a l'EUHT CETT (UB), amb un 7,4, i la més baixa a l'EU del Maresme (UPF), amb un 5,8—, i les notes més altes, que oscil·larien entre el 9,2 de l'EUHT CETT (UB) i el 7,3 de l'EU del Maresme (UPF).

⁸²⁷ A l'apartat 4 s'ha exposat la metodologia emprada per fer l'esmentada simulació de la nota de tall.

Taula 161. Simulació de la nota de tall i de la nota mitjana dels 80 millors assignats a cada centre d'estudis presencial de la DT, a Catalunya, l'any 2000^(a)

Centres	2000				
	Simulació			Nota de tall oficial	Nota més alta
	Assignats (tall a 80)	Mitjana	Nota més baixa		
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	80	7,4	6,8	5,4	9,2
Turisme (UAB) (Bellaterra)	80	7,3	6,6	5,8	8,9
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	31	5,8	5,0	5,0	7,2
Turisme (UdL) (Manresa)	24	6,6	5,2	5,0	8,8
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	14	6,3	5,6	5,0	7,6
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	37	6,1	5,1	5,0	7,3
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	80	6,2	5,4	5,5	8,3
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	-
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	-
Turisme (UdG) (Girona)	80	6,9	5,9	5,3	9,1
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	25	6,0	5,1	5,0	7,8
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	80	6,8	6,0	5,0	8,7
Turisme "Esmà" (UdG) (Barcelona)	48	5,9	5,1	5,0	7,4
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	53	6,2	5,1	5,0	7,9
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	80	6,2	5,1	5,0	9,1
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-
Turisme (UVic) (Vic)	22	6,1	5,2	5,0	7,4
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	-
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

(a): Per a la simulació de la nota de tall i de la nota mitjana que es presenta, s'ha considerat el nombre d'assignats fins a un màxim de 80.

L'any 2004 (Taula 162), l'EUTO (URV) era l'únic centre amb una nota de tall oficial superior a 5,00. En canvi, amb la simulació realitzada, ocuparia el sisè lloc de la nota més baixa (o nota de tall simulada) i la cinquena posició segons la nota mitjana. L'EUT (UdG), també a preu públic, presentaria uns resultats molt similars. Aquell any, les notes reals més altes van correspondre a l'EUHT CETT (UB) i a l'EUTDH (UAB), amb un 9,1 i un 8,7, respectivament. El mateix any el centre de la UVic va tenir un 6,1 com a nota més alta (va ser la més baixa de tots els centres d'estudis de la DT).

Taula 162. Simulació de la nota de tall i de la nota mitjana dels 80 millors assignats a cada centre d'estudis presencial de la DT, a Catalunya, l'any 2004^(a)

Centres	2004				
	Simulació			Nota de tall oficial	Nota més alta
	Assignats (tall a 80)	Mitjana	Nota més baixa		
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	80	7,0	6,4	5,0	9,1
Turisme (UAB) (Bellaterra)	80	6,7	6,0	5,0	8,7
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	29	6,2	5,2	5,0	8,1
Turisme (UdL) (Manresa)	8	5,9	5,2	5,0	6,7
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	11	5,8	5,2	5,0	6,3
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	11	5,7	5,1	5,0	6,7
Turisme (URV) (Vila-seca)	80	6,4	5,3	5,2	8,5
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	7	6,6	5,5	5,0	8,2
Turisme (UdG) (Girona)	80	6,3	5,2	5,0	9,2
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	12	6,2	5,0	5,0	7,7
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	80	6,5	5,7	5,0	8,6
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	7	6,1	5,0	5,0	7,9
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	56	6,1	5,1	5,0	8,2
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	51	6,0	5,0	5,0	7,0
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	12	6,4	5,3	5,0	7,5
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	6	5,9	5,4	5,0	6,2
Turisme (UVic) (Vic)	5	5,6	5,4	5,0	6,1
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	9	6,7	5,4	5,0	8,4
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

(a): Per a la simulació de la nota de tall i de la nota mitjana que es presenta, s'ha considerat el nombre d'assignats fins a un màxim de 80.

L'any 2008 (Taula 163), amb tres centres a preu públic, la situació va ser similar. La simulació indica que els centres a preu públic no tenien ni les millors notes mitjanes ni les millors notes de tall simulades. Aquell any, la nota més alta (un 9,2) la van tenir l'EUTDH (UAB), l'EUTO (URV) i l'EUT (UdG), seguits per l'EUT Mediterrani (UdG), amb un 9,1.

Taula 163. Simulació de la nota de tall i de la nota mitjana dels 80 millors assignats a cada centre d'estudis presencial de la DT, a Catalunya, l'any 2008^(a)

Centres	2008				
	Simulació			Nota de tall oficial	Nota més alta
	Assignats (tall a 80)	Mitjana	Nota més baixa		
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	80	7,1	6,5	5,0	8,8
Turisme (UAB) (Bellaterra)	80	6,6	5,9	5,0	9,2
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	22	6,0	5,1	5,0	8,0
Turisme (UdL) (Manresa)	-	-	-	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	11	6,0	5,1	5,0	7,6
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	12	5,8	5,0	5,0	6,9
Turisme (URV) (Vila-seca)	80	6,5	5,0	5,0	9,2
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	10	6,2	5,3	5,0	7,8
Turisme (UdG) (Girona)	80	6,4	5,5	5,0	9,2
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	5	6,1	5,8	5,0	7,0
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	71	6,4	5,0	5,0	9,1
Turisme "Esmà" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	52	6,2	5,0	5,0	8,1
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	26	6,5	5,2	5,0	8,9
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	16	6,2	5,2	5,0	7,8
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	37	6,2	5,0	5,0	7,9
Turisme (UVic) (Vic)	7	6,3	5,8	5,0	7,3
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	9	6,0	5,4	5,0	6,7
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	10	5,8	5,2	NC	6,6

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

(a): Per a la simulació de la nota de tall i de la nota mitjana que es presenta, s'ha considerat el nombre d'assignats fins a un màxim de 80.

En general, es pot concloure que les notes de tall oficials no són el millor indicador sobre la categoria acadèmica dels estudiants que es van incorporar a les universitats per cursar els estudis de la DT. A més, un cop analitzats en igualtat de condicions (els 80 millors, sense necessitat de cobrir les 80 places), s'ha pogut apreciar que els centres a preu públic no tenien alumnat millor qualificat que la resta.

11. L'evolució de l'alumnat matriculat a la diplomatura de Turisme, a Catalunya (1997-2008)

En aquest apartat es presenten les dades corresponents al nombre total d'alumnat que es va matricular als estudis de la DT a Catalunya entre els anys 1997 i 2008.⁸²⁸ A fi d'estudiar-les s'ha comptabilitzat l'alumnat que es va matricular a la DT procedent del total de les convocatòries de la preinscripció universitària, per a totes les preferències, a més del que ho va fer als centres on la inscripció era directa, com ara la URL i la UOC (l'alumnat matriculat a la URL s'ha sumat al de la resta d'universitats presencials,

⁸²⁸ Com s'ha comentat anteriorment, entre els anys 1997 i 2008 nou de les dotze universitats vigents a Catalunya van implantar els estudis de la DT. D'aquestes, set eren públiques -sis presencials (UB, UAB, UPF, UdL, UdG i URV) i una no presencial (UOC)-, i dues eren privades i presencials (URL i UVic).

mentre que el de la UOC s'ha tractat per separat, atès que es tracta d'una universitat no presencial). L'anàlisi s'ha fet per centres i la matrícula s'ha classificat segons les vies d'inscripció (preinscripció o inscripció directa), les vies d'accés (PAAU, FP, altres carreres i altres vies com ara el districte compartit, el cas dels discapacitats i dels esportistes d'alt nivell), per tipologia d'universitat (pública o privada) i per tipologia de centre (integrat, adscrit o propi). També s'ha estudiat l'evolució de la matrícula de la DT per àmbits territorials i la seva evolució relativa, tant per centres d'estudis com amb relació a la matrícula total de la branca de les Ciències Socials.

Entenem com a satisfacció de la demanda dels estudis de la DT a Catalunya entre els anys 1997 i 2008 tot l'alumnat que, durant el mateix període, es va matricular de nou accés al primer curs d'aquests estudis, en una universitat presencial.⁸²⁹

11.1. L'evolució de l'alumnat matriculat per centres d'estudis

A Catalunya, les dades de la matrícula anual de nou accés a la DT en centres presencials, tant per la via d'accés de la preinscripció universitària com per la de l'inscripció directa, només estan disponibles a partir de l'any 2000, malgrat que la implantació d'aquests estudis es va iniciar el curs 1997-1998. A la Taula 164 s'observa que, durant el període 2000-2008, l'alumnat matriculat a la DT va disminuir (es van perdre 326 matrícules en total, un 25,5%). El nombre d'alumnat matriculat a la DT només va incrementar l'any 2002 (un 5,3%)⁸³⁰ i els anys 2005 i 2006 (un 1%). No obstant això, entre l'any 2000 i el 2008 el nombre de centres d'estudis de la DT va passar de 15 a 18, arribant a ser 19 durant quatre anys (el 2002, el 2003, el 2004 i el 2006). El curs que va presentar un major decrement de la matrícula va ser el 2001-2002 (va disminuir un 13,3%). Aquell mateix curs va créixer el nombre de centres (va passar de 15 a 17) i, amb la integració de l'EOTC a la UdG, va ser el primer en què hi va haver una oferta dels estudis de la DT a preu públic (a Girona).

⁸²⁹ Segons el Dr. Prujà, director de l'OEAU, no es coneixen les dades de matrícula entre els anys 1997 i 1999.

⁸³⁰ Cal recordar que, l'any 2002, la URV va crear l'EUTO (URV), que va oferir la DT a preu públic i va adscriure el Centre Universitari Doctor Manyà, de Tortosa, per impartir aquests estudis en ambdós centres, com mostrava la Taula 74, sobre l'oferta anual de places presencials de nou accés a la DT, per centres d'estudis, a Catalunya (1997-2008).

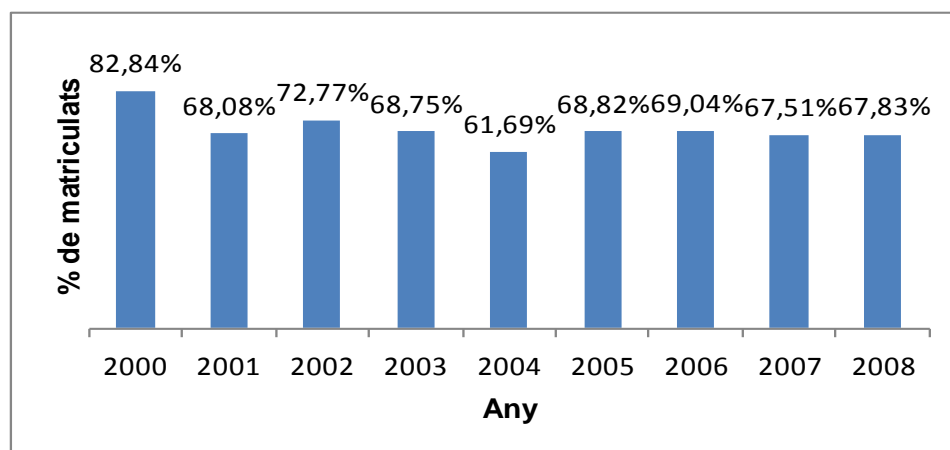
Taula 164. Matrícula anual de places de nou accés a la DT i variació anual, en centres d'estudis presencials, a Catalunya (2000-2008)

Any	Centres	Matriculats	Variació
2000	15	1.279	NC
2001	17	1.109	-13,3%
2002	19	1.168	5,3%
2003	19	1.100	-5,8%
2004	19	1.053	-4,3%
2005	18	1.064	1,0%
2006	19	1.075	1,0%
2007	18	1.043	-3,0%
2008	18	953	-8,6%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

NC: No es coneix.

Entre els anys 2000 i 2008 el nombre de matriculats a la DT en centres presencials va ser inferior a l'oferta de places, una característica que va comportar la consolidació del mercat dels estudis de la DT com un mercat d'oferta, com es pot apreciar a la Figura 31. L'any 2004, per exemple, l'alumnat matriculat només va ocupar el 61,69% de les places ofertes.

Figura 31. Evolució relativa del nombre de matriculats amb relació a l'oferta anual de places presencials de nou accés a la DT, a Catalunya (2000-2008)

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

A la Taula 165, que presenta l'evolució de la matrícula de places de nou accés a la DT a Catalunya per a tots els centres d'estudis presencials entre l'any 2000 i el 2008, s'observa que l'EUHT CETT (UB) va ser, durant l'esmentat període, el centre amb el nombre més elevat d'alumnat matriculat, seguit per l'EUTDH (UAB). El tercer lloc pel que fa al nombre de matriculats el va ocupar, fins l'any 2005, l'EUT Mediterrani. A partir d'aquell moment la tercera posició va ser pel centre integrat a la UdG (l'EUT, ubicat a

Girona). L'EUTO (URV) va ocupar la cinquena posició des que es va crear, l'any 2002. A partir d'aquell moment, l'EUT Euroaula (UdG) va passar al lloc número sis del rànquing, posició que va alternar amb el centre ESADE-Sant Ignasi (URL). Tot seguit hi havia l'EUT CETA (UdG) i l'EUT Formàtic Barna, que l'any 2004 es va adscriure a la UdG —durant els anys 2007 i 2008 l'alumnat matriculat a aquest centre va superar al de l'EUT CETA (UdG)—.

Taula 165. Matrícula anual de places de nou accés a la DT, per centres d'estudis presencials, a Catalunya (2000-2008)^(a)

Centres	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	300	220	218	222	212	204	195	209	205
Turisme (UAB) (Bellaterra)	154	165	185	156	155	157	167	139	129
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	22	28	30	28	30	26	17	20	20
Turisme (UdL) (Manresa)	27	23	12	21	7	12	0	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	22	9	10	-	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	39	27	20	31	12	21	20	20	13
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	85	65	36	23	12	11	14	11	16
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	93	90	87	90	83	82	78
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	19	7	8	16	15	9	5
Turisme (UdG) (Girona)	120	128	100	98	95	134	131	110	115
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	40	29	30	30	21	22	25	21	13
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	130	101	129	113	130	120	123	102	82
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	54	24	30	22	11	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	88	87	68	82	79	80	56	79	83
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	101	58	50	57	55	27	67	50	29
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	20	25	22	18	15	31	31	20
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	15	29	54	59	54
Turisme (UVic) (Vic)	24	13	15	12	8	7	12	4	8
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	31	18	21	11	12	11	16	9
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	2	7	5
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	73	81	80	65	87	81	52	74	69
Total	1.279	1.109	1.168	1.100	1.053	1.064	1.075	1.043	953

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

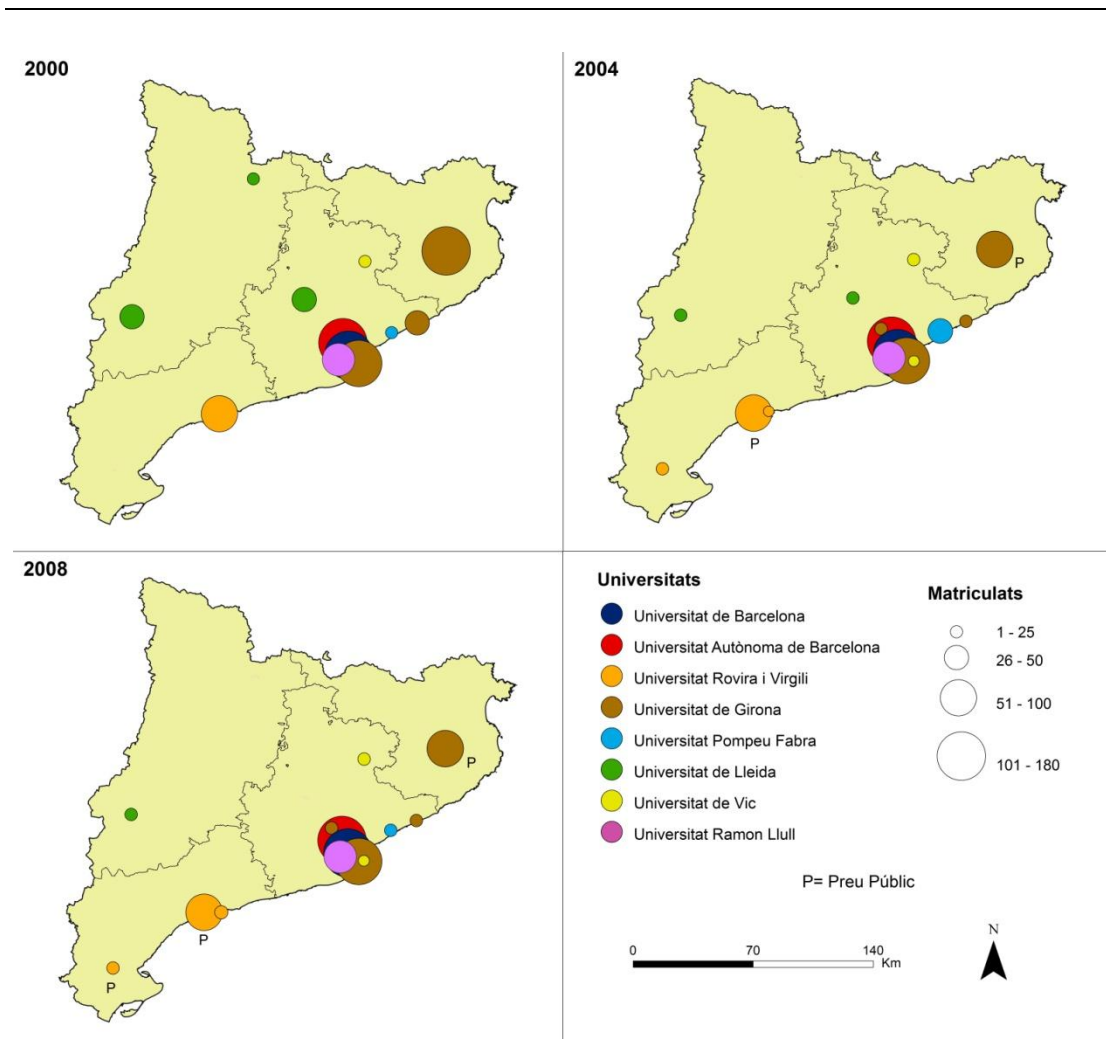
(a): No es disposa de les dades de matriculats del centre ESADE (URL) corresponents a l'any 2003. Per aquesta raó s'ha imputat el nombre de places ofertes.

Un dels aspectes més destacats dels estudis de la DT va ser que la matrícula o demanda real de 14 dels 21 centres presencials que van oferir la DT en algun moment entre l'any 2000 i el 2008, va ser inferior a 30 (Taula 165).

Amb referència a l'evolució de l'alumnat matriculat als estudis de la DT a Catalunya, al Mapa 5 s'observen, per províncies i universitats, tres moments diferenciats de la implantació d'aquests estudis: l'any 2000,⁷⁸⁷ l'any 2004 i l'any 2008. En el cas de la UdL, per exemple, l'any 2000 tenia actius tres centres, mentre que el 2008 només mantenia el centre ubicat a Lleida (amb la posterior implantació del GT, aquest va integrar-se a la Universitat), l'any 2004 va tancar el centre de la Seu d'Urgell i l'any 2007 el de Manresa (cap d'aquests dos centres va arribar a tenir 30 matrícules). La URV, en canvi, va passar de tenir un centre l'any 2000 a tres l'any 2004. El centre de Vila-seca hi estava integrat des de la seva creació, l'any 2002, i l'any 2005, la Universitat va integrar

el centre de Tortosa, que no va aconseguir arribar a 20 matriculats. Pel que fa a la UdG, al Mapa 5 s'observa que tots els anys (2000, 2004 i 2008) va comptar amb alumnat matriculat a la ciutat, a la província de Barcelona i a la ciutat Girona. Pel que fa a la UVic, l'any 2000 tenia alumnat matriculat a Vic i l'any 2004 també en tenia a Barcelona (a l'EUT ESERP, que va adscriure l'any 2001). Finalment, cal destacar que l'any 2000 la resta d'universitats (UB, UAB, UPF i URL) ja havien implantat la DT, mentre que els respectius centres d'estudis de la DT van mantenir una matrícula que els va permetre, posteriorment, implantar el GT.

Mapa 5. Evolució dels matriculats a la DT, a Catalunya, per universitats i províncies

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Com s'ha comentat anteriorment, el curs 2001-2002 hi va haver una davallada del 13,3% pel que fa al nombre total d'alumnat matriculat a la DT en centres presencials (Taula 166). L'EUHT CETT (UB) va ser el centre que va perdre més matrícules (80 en

total, fet que va representar una davallada del 27% respecte al curs 2000-2001). També van patir aquesta situació alguns dels centres de Barcelona adscrits a la UdG, com ara l'EUT ESMA (-56%), l'EUT CETA (-43%), l'EUHT Sant Pol de Mar (-28%) i l'EUT Mediterrani (-22%). L'any 2001, el centre integrat a la UVic també va disminuir en un 46% el nombre de matriculats respecte l'any anterior, i també ho van fer els centres adscrits a la UdL i a la URV, que encara no havia creat l'EUTO. Només quatre centres van augmentar la xifra de matriculats aquell any: l'EUTDH (UAB), amb un 7%, l'EU del Maresme (UPF), amb un 27%, l'EUT (UdG), amb un 7%, i l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL), amb un 11%.

Taula 166. Variació del nombre de matriculats a la DT, per centres d'estudis presencials, a Catalunya (curs 2001-2002 respecte al curs 2000-2001)

Centres	Variació	%
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	-80	-27%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	11	7%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	6	27%
Turisme (UdL) (Manresa)	-4	-15%
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-13	-59%
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	-12	-31%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	-20	-24%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-
Turisme (UdG) (Girona)	8	7%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	-11	-28%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	-29	-22%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-30	-56%
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	-1	-1%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	-43	-43%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-
Turisme (UVic) (Vic)	-11	-46%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	8	11%
Total	-170	-13%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Pel que fa a la UOC, que va implantar els estudis de la DT en format no presencial l'any 2002 amb un total de 149 matrícules (representaven un 11,31% del total de l'alumnat matriculat a la DT a Catalunya), aquest centre va passar a tenir, en només sis anys, 400 matriculats (un 29,56% del total), com mostra la Taula 167.

Taula 167. Matrícula anual de nou accés a la DT a la UOC, i proporció amb relació al total de matrícules, a Catalunya (2002-2008)

Any	Places	%
2002	149	11,31%
2003	333	23,24%
2004	344	24,62%
2005	411	27,86%
2006	461	30,01%
2007	422	28,81%
2008	400	29,56%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Com a informació addicional i fora de l'àmbit de la DT és interessant recordar que la UAB plantejava el cas excepcional del Graduat en Direcció Hotelera, exposat a l'apartat 7.1 d'aquest treball, corresponent a l'oferta de places. Es tractava d'un títol propi que va impartir a partir del curs 2000-2001 i que va tenir entre 53 i 73 matrícules entre els anys 2000 i 2008 (Taula 168).

Taula 168. Matrícula anual al Graduat en Direcció Hotelera (UAB) (2000-2008)

Centre	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Direcció Hotelera, Graduat en (UAB) (Bellaterra)	64	73	60	59	68	78	53	76	66

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Així, doncs, la incorporació dels estudis de Turisme a la universitat, amb la implantació de la DT a partir del curs 1997-1998, no va estimular la seva demanda real, tal com es podia preveure que succeiria. El canvi d'entorn competitiu, els requeriments d'accés (PAAU), el preu dels nous estudis (privat en la majoria de centres), i la disminució d'alumnat de secundària s'apunten com a possibles causes d'aquest fet.

11.2. L'evolució relativa de l'alumnat matriculat

El nombre d'alumnat matriculat a la DT en un centre d'estudis respecte al nombre total de matriculats en centres presencials a Catalunya representa la quota de mercat d'aquests estudis. La Taula 169 mostra l'evolució de la quota de mercat, per centres, entre els anys 2000 i 2008 (les dades de matriculació dels tres anys anteriors no estan disponibles). L'EUHT CETT (UB) va ser el centre amb la quota de mercat més elevada durant tot el període estudiat (2000-2008) —va oscil·lar entre el 18% i el 23%—, seguit per l'EUTDH (UAB) —la quota va variar entre el 12% i el 16%—. Només dos altres centres van superar el 10%: l'EUT (UdG), que va arribar al 13% l'any 2005, i l'EUT Mediterrani (UdG), que l'any 2004 va assolir una quota del 12%. L'EUTO de Vila-seca (URV) va mantenir una quota de mercat constant del 8%.

Per tal de complementar la informació anterior, la Taula 170 presenta l'evolució relativa de la matrícula de nou accés a la DT respecte a l'oferta de places de tots els centres presencials a Catalunya, entre els anys 2000 i 2008. Tot i que l'excés d'oferta es va fer palès durant tot el període estudiat, en l'anàlisi detallada per centres s'observen alguns casos en els quals el nombre d'alumnat matriculat va superar el de les places ofertes. Aquest va ser el cas, per exemple, de l'EUHT CETT (UB) entre els anys 2002 i 2005, i l'any 2007; de l'EUTDH (UAB) els anys 2001 i 2002; de l'EUTO de Vila-seca (URV) des de la seva creació, l'any 2002, fins l'any 2007; de l'EUT (UdG) durant els anys 2000, 2005 i 2006; i de l'EUT Mediterrani (UdG) l'any 2000 i el 2002.

Taula 169. Evolució relativa del total de matriculats a la DT, per centres d'estudis presencials, a Catalunya (2000-2008)^(a)

Centres	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	23%	20%	19%	20%	20%	19%	18%	20%	22%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	12%	15%	16%	14%	15%	15%	16%	13%	14%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	2%	3%	3%	3%	3%	2%	2%	2%	2%
Turisme (UdL) (Manresa)	2%	2%	1%	2%	1%	1%	0%	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	2%	1%	1%	-	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	3%	2%	2%	3%	1%	2%	2%	2%	1%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	7%	6%	3%	2%	1%	1%	1%	1%	2%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	2%	1%	1%	2%	1%	1%	1%
Turisme (UdG) (Girona)	9%	12%	9%	9%	9%	13%	12%	11%	12%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	3%	3%	3%	3%	2%	2%	2%	2%	1%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	10%	9%	11%	10%	12%	11%	11%	10%	9%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	4%	2%	3%	2%	1%	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	7%	8%	6%	7%	8%	8%	5%	8%	9%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	8%	5%	4%	5%	5%	3%	6%	5%	3%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	2%	2%	2%	2%	1%	3%	3%	2%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	1%	3%	5%	6%	6%
Turisme (UVic) (Vic)	2%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	0%	1%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	3%	2%	2%	1%	1%	1%	2%	1%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	0%	1%	1%
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	6%	7%	7%	6%	8%	8%	5%	7%	7%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

(a): Dades de totes les universitats presencials, per via de preinscripció i per inscripció directa. No es disposa de les dades del centre de la URL corresponents a l'any 2003. Per aquesta raó s'ha imputat el nombre de places ofertes.

Pel que fa a l'evolució de l'oferta de places dels centres esmentats, la Taula 74 mostrava que, l'any 2002, l'EUHT CETT (UB) es va veure obligada a disminuir aquesta oferta, que va passar de 320 a 200, una mesura excessiva atès que la demanda real va ser superior a l'oferta de places. En canvi, l'any 2003, l'EUTDH (UAB) va poder incrementar el nombre de places ofertes, que va passar de 160 a 180, en resposta a la demanda real dels anys anteriors. L'EUTO de Vila-seca (URV) va mantenir l'oferta de 80 places malgrat que el nombre d'alumnat matriculat superava aquesta xifra. L'EUT (UdG), tot i que l'any 2000 ja va incrementar les places de 80 a 100, va oferir-ne 130 l'any 2001 quan es va integrar a la UdG, atès que havia augmentat el nombre d'alumnat matriculat. L'EUT Mediterrani (UdG) també va poder incrementar les places l'any 2000,

fins a 125, i el 2004 va fer-ho fins a 135 (un ajust innecessari si es té en compte la demanda real a partir de l'any 2005).

Així, doncs, i com s'observa a la Taula 170, en la major part de centres d'estudis la disminució de la demanda real (o matrícula total) no va comportar un ajust suficient de l'oferta de places. També es pot apreciar que l'evolució relativa de la matrícula de nou accés a la DT sobre l'oferta de places (és a dir, l'evolució de l'ocupació de les places ofertes) va ser inferior al 100%, amb algunes excepcions com ara l'EUTO (URV).

Taula 170. Evolució relativa de la matrícula de nou accés a la DT amb relació a l'oferta de places, per centres d'estudis presencials, a Catalunya (2000-2008)

Centres	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	85,7%	68,8%	109,0%	111,0%	106,0%	102,0%	97,5%	104,5%	97,6%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	96,3%	103,1%	115,6%	86,7%	86,1%	87,2%	92,8%	77,2%	71,7%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	27,5%	43,8%	60,0%	56,0%	60,0%	52,0%	34,0%	40,0%	40,0%
Turisme (UdL) (Manresa)	54,0%	65,7%	34,3%	60,0%	20,0%	34,3%	0,0%	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	44,0%	30,0%	33,3%	-	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	48,8%	54,0%	40,0%	62,0%	24,0%	42,0%	40,0%	40,0%	26,0%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	101,2%	81,3%	45,0%	28,8%	15,0%	13,8%	17,5%	13,8%	53,3%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	116,3%	112,5%	108,8%	112,5%	103,8%	102,5%	97,5%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	63,3%	23,3%	26,7%	53,3%	50,0%	30,0%	16,7%
Turisme (UdG) (Girona)	120,0%	98,5%	76,9%	75,4%	79,2%	111,7%	109,2%	91,7%	95,8%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	72,7%	52,7%	54,5%	54,5%	42,0%	55,0%	62,5%	52,5%	32,5%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	104,0%	80,8%	103,2%	90,4%	96,3%	88,9%	91,1%	75,6%	60,7%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	77,1%	34,3%	42,9%	31,4%	15,7%	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	97,8%	96,7%	75,6%	91,1%	79,0%	80,0%	56,0%	79,0%	83,0%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	91,8%	52,7%	45,5%	51,8%	50,0%	33,8%	83,8%	62,5%	36,3%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	40,0%	50,0%	44,0%	36,0%	42,9%	88,6%	88,6%	57,1%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	13,6%	36,3%	67,5%	73,8%	67,5%
Turisme (UVic) (Vic)	48,0%	26,0%	30,0%	24,0%	16,0%	14,0%	24,0%	8,0%	26,7%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	25,8%	15,0%	17,5%	9,2%	10,0%	9,2%	13,3%	18,0%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	5,0%	17,5%	16,7%
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	81,1%	90,0%	88,9%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	98,7%	92,0%
Total	82,8%	68,1%	72,8%	68,8%	61,7%	68,8%	69,0%	67,5%	67,8%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OAAU.

L'ocupació d'alguns centres (Taula 170) va ser inferior al 50%, com en els casos de l'EU del Maresme (UPF), els tres centres adscrits a la UdL, l'EUT Bettatur (URV), el Centre Universitari Doctor Manyà (URV), l'EUT ESMA (UdG) i els centres de la UVic. D'aquest grup, l'EUT de Manresa (UdL) i l'EUT dels Pirineus (UdL), l'EUT Bettatur (URV) i l'EUT ESMA (UdG) van deixar d'oferir la DT en algun moment del període estudiat. Posteriorment ho van fer els dos centres integrats a la UVic, l'any 2009, i l'EUT ESERP (UdG), l'any 2010. L'any 2010, l'EUT Terres de Lleida va passar de ser un centre adscrit a la UdL a ser un centre integrat que va implantar el GT, a preu públic.

Entre els anys 2001 i 2008, més del 30% de les places de la DT ofertes en centres presencials van quedar vacants (Taula 170). En el cas concret de la UdG (Taula 171), l'any 2001 va incrementar el nombre de places ofertes, que van passar de 550 a 630, i el 2004 va arribar a oferir un total de 745 places, de les quals un 43% van quedar vacants. Cal recordar que, com mostrava la Taula 74, l'any 2001 la UdG va adscriure un nou centre —l'EUT de Terrassa, amb 50 places—, i l'any 2004, mentre la demanda

seguia decreixent, l'EUT Formàtic Barna també es va adscriure a la UdG (amb 110 places de nou accés a la DT). L'any 2004, la UVic també va adscriure un nou centre —l'EUT ESERP, ubicat a Barcelona, amb 120 places—.

Taula 171. Oferta de places, nombre de matriculats i percentatge de places vacants en el total de centres d'estudis de la DT, de la UdG (2000-2008)

UdG	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Oferta de places	550	630	630	630	745	590	590	590	590
Matriculats	533	447	432	424	424	427	487	452	396
% de places vacants	3%	29%	31%	33%	43%	28%	17%	23%	33%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

A la Taula 170 també es poden observar diferències pel que fa a l'ocupació de places entre els diferents centres de la UdG, i es posa de manifest que l'ajust a la baixa de places que va fer l'EUHT CETT (UB) l'any 2002 era necessari, però va resultar excessiu (a partir d'aquell any i amb l'excepció dels anys 2006 i 2008, el nombre d'alumnat matriculat va superar el de les places ofertes). En canvi, l'increment de 20 places que va realitzar l'EUTDH (UAB) l'any 2003 va resultar innecessari. Pel que fa a l'EUTO (URV), l'oferta de places (a preu públic) va ser insuficient des de la seva creació, l'any 2002, fins l'any 2007. L'EUT (UdG), també a preu públic, només va mostrar un dèficit de places els anys 2005 i 2006.

11.3. L'evolució de l'alumnat matriculat segons la via d'inscripció

Com ja s'ha exposat a l'apartat 7.3, l'accés als centres d'estudis presencials que oferien la DT es feia per la via de la preinscripció universitària, amb l'excepció del centre de la URL (l'ESADE-EUT Sant Ignasi), al qual s'accedia per inscripció directa. La Taula 172 mostra l'evolució del nombre d'alumnat matriculat segons la via d'inscripció (preinscripció o inscripció directa).

Taula 172. Evolució de la matrícula de places presencials de nou accés a la DT, per via d'inscripció, a Catalunya (1997-2008)

Via d'inscripció	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Preinscripció	1.206	1.028	1.088	1.035	966	983	1.023	969	884	743
Inscripció directa	73	81	80	65 (a)	87	81	52	74	69	61
Total	1.279	1.109	1.168	1.100	1.053	1.064	1.075	1.043	953	804

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

(a): No es disposa de les dades de matriculats del centre ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) corresponents a l'any 2003. Per aquesta raó s'ha imputat el nombre de places ofertes.

Tot i que la major part dels centres d'estudis que oferien la DT eren privats, tots els que estaven adscrits a una universitat pública o a la UVic participaven en el procés administratiu de preinscripció universitària. Entre els centres presencials, només

l'alumnat de l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) es matriculava a la DT per inscripció directa (una xifra inferior al 10% del total de les matrícules presencials).

En el cas de la UOC, entre els anys 2002 i 2008 va incrementar considerablement la quota de mercat dels estudis de la DT: l'alumnat matriculat l'any d'implantació dels estudis virtuals de la DT (2002) va representar un 11,31% de la xifra total de matriculats a la DT a Catalunya, mentre que l'any 2008 ja representava un 29,56% (Taula 165).

11.4. L'evolució de l'alumnat matriculat segons les vies d'accés

L'alumnat pot accedir a la universitat a través de diferents vies, com mostrava la Taula 23. De cara a l'anàlisi de les dades és interessant recordar que l'any 2000 encara s'impartia el COU.⁸³¹ Pel que fa a l'any 2004, ja s'havia implantat el batxillerat i també s'havien creat les vies d'accés 9, específica per a majors de 25 anys, i la 1, que reservava places per a l'alumnat estranger amb les PAU aprovades l'any en curs o l'anterior.

En el cas concret de la DT, a la Taula 173 es presenta l'estudi de l'evolució a Catalunya del nombre de matriculats a aquesta formació, per centres i per vies d'accés, corresponent als anys 2000, 2004 i 2008. Les vies d'accés s'han agrupat en 4 grups diferenciats: el primer correspon a l'alumnat procedent de les PAU (vies 0 i 1), el segon als titulats superiors d'FP (via 4), el tercer als estudiants que havien iniciat altres estudis universitaris (vies 7 i 8) i, finalment el quart grup està format pels titulats universitaris (via 2), l'alumnat amb COU sense les PAU (via 5), majors de 25 anys (via 9), discapacitats, esportistes d'alt nivell i procedents del districte compartit.⁸³²

Tot i que la majoria de l'alumnat procedia de les PAU, és interessant observar l'evolució de l'impacte que va tenir la via de la FP en el nou accés a la DT, així com la de l'alumnat que havia iniciat altres estudis universitaris (Taula 173).

⁸³¹ Vegeu la nota a peu de pàgina 322.

⁸³² Les vies 10 i 11, per als estudiants procedents de les proves per als més grans de 40 i de 45 anys, respectivament, regulades pel RD 1892/2008, de 14 de novembre, es van implantar a partir de l'any 2010.

Taula 173. Evolució del nombre de matriculats a la DT, per centres d'estudis i vies d'accés, a Catalunya (2000-2004-2008)

Centres	2000				2004				2008			
	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	202	42	47	9	154	29	27	2	131	37	34	3
Turisme (UAB) (Bellaterra)	113	23	16	2	123	14	16	2	69	21	37	2
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	18	3	1	0	20	2	8	0	9	3	6	2
Turisme (UdL) (Manresa)	11	9	6	1	5	1	1	0	-	-	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	7	8	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	28	5	4	2	10	2	0	0	7	4	2	0
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	56	13	16	0	6	2	4	0	10	1	3	2
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	50	15	19	3	34	31	12	1
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	4	2	2	0	3	2	0	0
Turisme (UdG) (Girona)	73	23	13	11	53	23	15	4	53	25	34	3
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	22	1	2	15	13	1	3	4	4	1	3	5
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	71	20	28	11	65	46	18	1	29	35	15	3
Turisme "Esmà" (UdG) (Barcelona)	33	7	10	4	3	3	4	1	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	45	20	8	15	36	25	15	3	20	25	31	7
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	58	20	10	13	32	6	14	3	19	3	5	2
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	7	9	1	1	12	3	4	1
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	6	2	4	3	20	10	21	3
Turisme (UVic) (Vic)	14	3	5	2	7	0	0	1	1	5	2	0
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	5	3	2	1	6	1	1	1
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	4	0	1	0
Total	751	197	168	90	599	185	153	29	431	207	211	35

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

(1): PAAU (vies 0 i 1).

(2): FP (via 4).

(3): Altres carreres (vies 7 i 8).

(4): Altres vies (vies 2,5,9, districte compartit, discapacitats i esportistes d'alt nivell).

El comportament de l'alumnat matriculat segons les vies d'accés en el cas dels centres amb inscripció directa (l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) i el centre de la UOC) es presenta a la Taula 174. Destaca el cas de la UOC, que l'any 2004 va tenir 161 matriculats procedents de la FP (un 47% del total de matriculats), mentre que l'any 2008 en va tenir 183 procedents d'altres carreres (un 46% del total). El comportament de l'alumnat del centre adscrit a la URL pel que fa a la via d'inscripció va ser més similar al de la resta de centres presencials que al de la UOC.

Taula 174. Evolució del nombre de matriculats a la DT en centres d'estudis amb inscripció directa, per vies d'accés, a Catalunya (2000-2004-2008)

Centres	2000				2004				2008			
	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	48	9	10	5	46	30	-	11	36	22	11	-
Turisme (UOC)	-	-	-	-	27	161	69	87	37	63	183	117

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

(1): PAAU (vies 0 i 1).

(2): FP (via 4).

(3): Altres carreres (vies 7 i 8).

(4): Altres vies (vies 2,5,9, districte compartit, discapacitats i esportistes d'alt nivell).

D'altra banda, l'evolució relativa dels matriculats segons la via d'accés d'aquells centres d'estudis presencials als quals s'accedia per la via de la preinscripció universitària (Taula 175) aporta informació sobre el perfil de l'alumnat d'aquests centres. En aquests casos, l'anàlisi s'ha centrat en el percentatge d'alumnat procedent de les PAU, de la FP i del que tenia altres estudis universitaris iniciats.

Pel que fa a la via d'accés, a la Taula 175 s'observa que, en conjunt, el comportament dels matriculats de l'any 2000 i el del 2004 va ser molt similar. En canvi, l'any 2008 la proporció d'alumnat procedent de les PAU (vies 0 i 1) va passar a ser d'un 49% (els anys 2000 i 2004 era d'un 62%) i va incrementar el procedent de la via 4 i de les vies 7 i 8, passant a ser d'un 23% i d'un 24%, respectivament. A les xifres corresponents a la matrícula segons les vies d'accés del total d'universitats s'observa que els tres anys estudiats van tenir un comportament similar, i que el percentatge d'alumnat procedent de les PAU va ser sempre superior que en el cas de la DT (un 66% l'any 2000, un 64% el 2004, i un 62% el 2008, enfront d'un 62%, un 62% i un 49%, respectivament, en el cas de la DT).

A la Taula 175 també es pot constatar que el percentatge d'alumnat procedent de la FP en alguns centres va ser superior al de la mitjana dels centres d'estudis de la DT: va ser el cas, l'any 2000, de l'EUT de Manresa (un 33%) i de l'EUT dels Pirineus (un 36%), ambdós centres adscrits a la UdL, l'entitat titular dels quals, la Fundació Privada Joviat, també ho era de l'Escola Joviat de Manresa, que tenia diverses línies d'FP. El mateix va succeir amb l'EUT (UdG), l'EUT Euroaula (UdG) i l'EUT CETA (UdG), que van tenir, respectivament, un 19%, un 23% i un 20% d'alumnat procedent de la via 4. L'any 2004, una quarta part dels estudiants dels dos centres integrats a universitats públiques —l'EUT (UdG) i l'EUTO (URV)— procedien de la FP. A Barcelona, un elevat percentatge d'alumnat també va accedir a alguns centres adscrits a la UdG per la via 4: un 35% a l'EUT Mediterrani, un 27% a l'EUT ESMA, un 32% a l'EUT Euroaula i, finalment, un 50% a l'EUT de Terrassa. Aquell mateix any, un 27% d'alumnat de l'EUT ESERP (UVic) procedia de la FP. L'any 2008, tot i que en conjunt hi va haver un 23% d'alumnat procedent de la FP, en alguns centres aquesta xifra va ser molt superior: a l'EUT Terres de Lleida (UdL) va representar un 31%, a l'EUTO (URV) i al Centre Universitari Doctor Manyà (URV) un 40%, a l'EUT Mediterrani (UdG) un 43%, a l'EUT Euroaula (UdG) un 30%, i al centre propi de la UVic un 63%.

Pel que fa a l'alumnat procedent d'altres carreres (vies 7 i 8), tot i que en conjunt la proporció va ser similar al de la FP, la distribució per centres d'estudis va ser diferent (Taula 175). L'any 2000 destacaven per sobre de la mitjana, que va ser d'un 14%, l'EUT CETT (UB) (16%), l'EUT de Manresa (UdL) (22%), l'EUT Bettatur (URV) (19%), l'EUT Mediterrani (UdG) (22%), l'EUT ESMA (UdG) (19%) i el centre propi de la UVic (21%). La mitjana de l'any 2004 va ser del 16%, i la van superar l'EU del Maresme (UPF) (27%), l'EUT Bettatur (URV) (33%), l'EUTO (URV) (22%), el Centre Universitari Doctor Manyà (URV) (25%), l'EUT ESMA (UdG) (36%), l'EUT Euroaula (UdG) (19%), l'EUT CETA (25%), l'EUT Formàtic Barna (UdG) (27%) i l'EUT ESERP (UVic) (18%). L'any

2008, la mitjana d'accés per a les vies 7 i 8 de va ser del 24%. Aquell any van destacar per sobre de la mitjana l'EUTDH (UAB) (29%), l'EU del Maresme (UPF) (30%), l'EUT (UdG) (30%), l'EUT Sant Pol de Mar (UdG) (23%), l'EUT Euroaula (UdG) (37%), l'EUT Formàtic Barna (39%) i el centre propi de la UVic (25%).

Taula 175. Evolució relativa del nombre de matriculats a la DT, per centres d'estudis i vies d'accés, a Catalunya (2000-2004-2008)

Centres	2000				2004				2008			
	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	67%	14%	16%	3%	73%	14%	13%	1%	64%	18%	17%	1%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	73%	15%	10%	1%	79%	9%	10%	1%	53%	16%	29%	2%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	82%	14%	5%	0%	67%	7%	27%	0%	45%	15%	30%	10%
Turisme (UdL) (Manresa)	41%	33%	22%	4%	71%	14%	14%	0%	-	-	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	32%	36%	9%	23%	-	-	-	-	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	72%	13%	10%	5%	83%	17%	0%	0%	54%	31%	15%	0%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	66%	15%	19%	0%	50%	17%	33%	0%	63%	6%	19%	13%
Turisme (URV) (Vila-seca)	-	-	-	-	57%	17%	22%	3%	44%	40%	15%	1%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	-	-	-	-	50%	25%	25%	0%	60%	40%	0%	0%
Turisme (UdG) (Girona)	61%	19%	11%	9%	56%	24%	16%	4%	46%	22%	30%	3%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	55%	3%	5%	38%	62%	5%	14%	19%	31%	8%	23%	38%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	55%	15%	22%	8%	50%	35%	14%	1%	35%	43%	18%	4%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	61%	13%	19%	7%	27%	27%	36%	9%	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	51%	23%	9%	17%	46%	32%	19%	4%	24%	30%	37%	8%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	57%	20%	10%	13%	58%	11%	25%	5%	66%	10%	17%	7%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	-	-	-	-	39%	50%	6%	6%	60%	15%	20%	5%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-	40%	13%	27%	20%	37%	19%	39%	6%
Turisme (UVic) (Vic)	58%	13%	21%	8%	88%	0%	0%	13%	13%	63%	25%	0%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	-	-	-	-	45%	27%	18%	9%	67%	11%	11%	11%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	-	-	-	-	-	-	-	-	80%	0%	20%	0%
Total centres d'estudi	62%	16%	14%	7%	62%	19%	16%	3%	49%	23%	24%	4%
Total universitats	66%	13%	15%	6%	64%	13%	18%	5%	62%	14%	19%	5%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

(1): PAAU (vies 0 i 1).

(2): FP (via 4).

(3): Altres carreres (vies 7 i 8).

(4): Altres vies (vies 2,5,9, districte compartit, discapacitats i esportistes d'alt nivell).

Pel que fa a la convalidació de crèdits entre els estudis universitaris i els CFGS, segons l'informe de gestió del CIC (2008), el curs 2008-2009 es van crear 38 grups de treball, que van aprovar 95 correspondències que implicaven a 20 estudis universitaris i 20 CFGS. L'informe indica que, a les reunions informatives per a la creació d'aquests grups de treball destinats a l'estudi de les correspondències, que van tenir lloc els dies 11, 12 i 13 de desembre de 2007 a l'OOAU, hi van assistir prop d'un centenar de participants, entre professorat universitari i professorat d'instituts d'educació secundària. Segons aquest document, l'any 2008, un 43,51% de l'alumnat matriculat procedent de la FP eren estudiants amb convalidació, fet que podia haver incidit, en el cas de la DT, en l'increment de l'alumnat procedent de la via 4 (FP) que es va produir aquell any.

11.5. L'evolució de l'alumnat matriculat per tipologia d'universitats i de centres

La combinació entre la titularitat de la universitat —pública o privada— i la tipologia dels centres d'estudis —integrats⁸³³ o adscrits— va configurar un singular mapa pel que fa a l'oferta de la DT a Catalunya, com s'ha exposat a l'apartat 7.4.

Entre els anys 2000 i 2008 la major part de l'alumnat que es va matricular a la DT ho va fer en un centre presencial i per la via de la preinscripció universitària, a una de les universitats públiques que oferien aquests estudis, és a dir, a la UB, la UAB, la UPF, la UdL, la URV i la UdG. En el mateix període, només entre un 7,16% i un 11% es va matricular a un centre d'una universitat privada —de la UVic, a través de preinscripció, o de la URL, per inscripció directa— (Taula 176).

Taula 176. Evolució relativa del nombre total de matriculats de nou accés a la DT, en centres d'estudis presencials, per tipus d'universitat, a Catalunya (1997-2008)

Universitat	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pública	92,4%	88,7%	90,3%	91,1%	89,9%	90,6%	92,8%	90,3%	90,5%
Privada	7,6%	11,3%	9,7%	8,9%	10,1%	9,4%	7,2%	9,7%	9,5%
Total matrícula presencial	1.279	1.109	1.168	1.100	1.053	1.064	1.075	1.043	953

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

A la Taula 177 es presenta la distribució de l'alumnat matriculat de nou accés als estudis de la DT, segons la titularitat de la universitat presencial —pública o privada—, i la tipologia dels centres d'estudis —integrats o adscrits—, així com de l'alumnat matriculat a la UOC durant el període analitzat. És interessant remarcar la ràpida consolidació del nombre de matriculats a la DT virtual (UOC), que va passar de 149 l'any 2002, quan va oferir aquests estudis per primera vegada, a 400 l'any 2008, una xifra que representava, respectivament, un 11% i un 30% sobre el total de matriculats a la DT a Catalunya. Pel que fa a l'alumnat matriculat a la DT en una universitat pública, fins l'any 2000 ho va fer exclusivament en centres adscrits (a preu privat).

A partir de l'any 2001, com s'observa a la Taula 178, un 13% de l'alumnat es va matricular en un centre integrat a una universitat pública (a preu públic), inicialment només a la UdG i, a partir de l'any 2002, també a la URV. Aquest percentatge va arribar fins al 24,9% l'any 2005, i va ser d'un 23% el 2008. Pel que fa a la universitat privada, la mateixa taula mostra que, en el període estudiat, entre un 75,3% i un 93% de l'alumnat es va matricular en centres adscrits, majoritàriament a la URL (Taula 177).

⁸³³ Els centres d'estudis integrats a una universitat privada també s'anomenen propis.

Taula 177. Nombre total de matriculats de nou accés a la DT, per tipus d'universitat i centres d'estudis, a Catalunya (2000-2008)

Universitat	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pública									
Centres integrats									
URV	-	-	93	90	87	106	98	91	83
UdG	-	128	100	98	95	134	131	110	115
Total	-	128	193	188	182	240	229	201	198
Centres adscrits									
UB	300	220	218	222	212	204	195	209	205
UAB	154	165	185	156	155	157	167	139	129
UPF	22	28	30	28	30	26	17	20	20
UdL	88	59	42	52	19	33	20	20	13
URV	85	65	55	30	20	11	14	11	16
UdG	533	319	332	326	329	293	356	342	281
Total	1.182	856	862	814	765	724	769	741	664
Total pública	1.182	984	1.055	1.002	947	964	998	942	862
Privada									
Centres integrats									
UVic	24	13	15	12	8	7	14	11	13
Total	24	13	15	12	8	7	14	11	13
Centres adscrits									
URL	73	81	80	65	87	81	52	74	69
UVic	-	31	18	21	11	12	11	16	9
Total	73	112	98	86	98	93	63	90	78
Total privada	97	125	113	98	106	100	77	101	91
Total presencial	1.279	1.109	1.168	1.100	1.053	1.064	1.075	1.043	953
UOC	-	-	149	333	344	411	461	422	400
Total virtual	-	-	149	333	344	411	461	422	400
Total	1.279	1.109	1.317	1.433	1.397	1.475	1.536	1.465	1.353

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

Taula 178. Nombre total de matriculats de nou accés a la DT en centres d'estudis presencials, per tipus d'universitat i centres, a Catalunya (2000-2008)

Centres	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Universitat pública									
Integrats	-	128	193	188	182	240	229	201	198
%	-	13,0%	18,3%	18,8%	19,2%	24,9%	22,9%	21,3%	23,0%
Adscrits	1.182	856	862	814	765	724	769	741	664
%	100%	87,0%	81,7%	81,2%	80,8%	75,1%	77,1%	78,7%	77,0%
Total univ. pública	1.182	984	1.055	1.002	947	964	998	942	862
Universitat privada									
Integrats	24	13	15	12	8	7	14	11	13
%	24,7%	10,4%	13,3%	12,2%	7,5%	7,0%	18,2%	10,9%	14,3%
Adscrits	73	112	98	86	98	93	63	90	78
%	75,3%	89,6%	86,7%	87,8%	92,5%	93,0%	81,8%	89,1%	85,7%
Total univ. privada	97	125	113	98	106	100	77	101	91

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOUA.

Entre els anys 1997 i 2008, els únics centres que oferien els estudis de la DT a preu públic eren els integrats a una universitat pública —la UdG a partir de l'any 2001 i la URV a partir de l'any 2002—. Així, doncs, fins l'any 2000 el total d'alumnat matriculat a una universitat presencial a Catalunya va pagar els estudis de la DT a preu privat i, entre els anys 2001 i 2008, ho va fer entre el 77,4% i el 88,5%, respectivament (Taula 179).

Taula 179. Nombre total de matriculats en centres d'estudis presencials, per tipologia de preu, a Catalunya (2000-2008)

Preu	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Públic	-	128	193	188	182	240	229	201	198
%	-	11,5%	16,5%	17,1%	17,3%	22,6%	21,3%	19,3%	20,8%
Privat	1.279	981	975	912	871	824	846	842	755
%	100%	88,5%	83,5%	82,9%	82,7%	77,4%	78,7%	80,7%	79,2%
Total	1.279	1.109	1.168	1.100	1.053	1.064	1.075	1.043	953

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOUA.

11.6. L'evolució de l'alumnat matriculat per àmbits territorials

La ubicació dels centres d'estudis és un determinant clau de la demanda. En el cas dels centres que oferien la DT a Catalunya, com s'ha exposat a l'apartat 7.5, la ubicació dels centres d'estudis no sempre va coincidir amb la de la universitat a la qual estaven adscrits, un fet que s'ha de tenir en compte a l'hora d'analitzar les dades de l'alumnat matriculat a les diferents universitats catalanes.

A la Taula 180 es pot observar que les úniques universitats amb el total de matriculats a Barcelona ciutat eren la UB i la URL. En el cas de la UAB i de la UPF, tots ho estaven a la província de Barcelona, i en el de la URV, a la de Tarragona. L'alumnat matriculat a

la UVic ho va fer en centres de la província de Barcelona (també a Barcelona ciutat). En canvi, la UdL tenia matriculats a la DT a les províncies de Lleida i de Barcelona, i la UdG a les de Girona i Barcelona (una part important a Barcelona ciutat). Entre l'any 2000 i el 2008, el nombre total de matriculats en centres de Barcelona ciutat o de les províncies de Barcelona, Lleida o Girona va disminuir a totes les universitats. Només va incrementar a la província de Tarragona (a la URV), que va passar de 85 matriculats l'any 2000, a 99 el 2008, fet que representava un increment del 16,47% (el nombre màxim de matriculats va ser de 148, l'any 2002).

La disminució de la xifra de matriculats als centres de Barcelona ciutat va ser important (Taula 180): entre els anys 2000 i 2008, la UB va passar de 300 a 205 matriculats (una disminució del 31,67%), la UdG de 373 a 248 (un 33,51% menys), i la URL va passar de 73 a 69 (en aquest cas la disminució de matriculats només va ser del 5,48%). A la província de Barcelona, la UAB va passar de 154 a 129 matrícules en el mateix període estudiat (una disminució d'un 16,23%).

Taula 180. Nombre total de matriculats de nou accés a la DT, presencials, per universitats i ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2008)

Universitats	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB província Barcelona	300	220	218	222	212	204	195	209	205
UB Barcelona ciutat	300	220	218	300	212	204	195	209	205
Total UB	300	220	218	300	212	204	195	209	205
UAB província Barcelona	154	165	185	156	155	157	167	139	129
UAB Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total UAB	154	165	185	154	155	157	167	139	129
UPF província Barcelona	22	28	30	28	30	26	17	20	20
UPF Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total UPF	22	28	30	22	30	26	17	20	20
UDL província Barcelona	27	23	12	21	7	12	-	-	-
UDL Barcelona ciutat	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UDL província Lleida	61	36	30	31	12	21	20	20	13
Total UDL	88	59	42	88	19	33	20	20	13
URV província Tarragona	85	65	148	120	107	117	112	102	99
Total URV	85	65	148	120	107	117	112	102	99
UdG província Barcelona	413	319	332	326	329	293	356	342	281
UdG Barcelona ciutat	373	270	277	274	290	256	300	290	248
UdG província Girona	120	128	100	98	95	134	131	110	115
Total UdG	533	447	432	533	424	427	487	452	396
UVic província Barcelona	24	44	33	33	19	19	25	27	22
UVic Barcelona ciutat	-	31	18	21	11	12	11	16	9
Total Uvic	24	44	33	24	19	19	25	27	22
URL província Barcelona	73	81	80	65	87	81	52	74	69
URL Barcelona ciutat	73	81	80	65	87	81	52	74	69
Total URL	73	81	80	65	87	81	52	74	69

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

De fet, com mostra la Taula 181, entre els anys 2000 i 2008 les matrícules a la DT es van concentrar a la província de Barcelona (entre el 74% i el 80%) i, concretament, a la ciutat de Barcelona (entre el 51% i el 60%), on tota l'oferta era a preu privat. Tal com s'observa a la Taula 182, la UdG va ser la universitat amb el major nombre de matriculats a la província de Barcelona (entre el 36% i el 44%), seguida per la UB (entre el 24% i el 30%), la UAB (entre el 25% i el 21%) i la URL (entre el 7% i el 10%). El nombre de matriculats a la província de Barcelona de la resta d'universitats (UPF, UdL i UVic) representava menys d'un 5% del total.

Les dades de Barcelona ciutat Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Taula 183) mostren que, entre els anys 2000 i 2008, entre el 42% i el 50% dels matriculats a la DT ho estaven en centres de la UdG, entre el 35% i el 45% de la UB, entre el 9% i el 15% de la URL, i entre el 2% i el 5% de la UVic.

Taula 181. Evolució relativa del nombre total de matriculats de nou accés a la DT, presencials, per ubicació dels centres d'estudis, a Catalunya (2000-2008)

Ubicació	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Província Barcelona	79%	79%	76%	77%	80%	74%	76%	78%	76%
Barcelona ciutat	58%	54%	51%	60%	57%	52%	52%	56%	56%
Província Girona	9%	12%	9%	9%	9%	13%	12%	11%	12%
Província Lleida	5%	3%	3%	3%	1%	2%	2%	2%	1%
Província Tarragona	7%	6%	13%	11%	10%	11%	10%	10%	10%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Taula 182. Evolució relativa del nombre total de matriculats de nou accés a la DT, presencials, per universitats, a la província de Barcelona (2000-2008)

Universitats	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB	30%	25%	24%	26%	25%	26%	24%	26%	28%
UAB	15%	19%	21%	18%	18%	20%	21%	17%	18%
UPF	2%	3%	3%	3%	4%	3%	2%	2%	3%
UDL	3%	3%	1%	2%	1%	2%	-	-	-
UdG	41%	36%	37%	38%	39%	37%	44%	42%	39%
UVic	2%	5%	4%	4%	2%	2%	3%	3%	3%
URL	7%	9%	9%	8%	10%	10%	6%	9%	10%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

Taula 183. Evolució relativa del nombre total de matriculats de nou accés a la DT, presencials, per universitats, a Barcelona ciutat (2000-2008)

Universitats	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
UB	40%	37%	37%	45%	35%	37%	35%	35%	39%
UAB	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UPF	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UDL	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UdG	50%	45%	47%	42%	48%	46%	54%	49%	47%
UVic	-	5%	3%	3%	2%	2%	2%	3%	2%
URL	10%	13%	13%	10%	15%	15%	9%	13%	13%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

La província de Barcelona, doncs, genera més de tres quartes parts de la matrícula total de la DT, a Catalunya, en centres presencials.

11.7. L'evolució relativa de l'alumnat matriculat amb relació a la branca de les Ciències Socials

Com s'ha comentat a l'apartat 7.6, els estudis de la DT van entrar a la universitat formant part de l'àmbit de les Ciències Socials. Per aquesta raó s'ha considerat interessant estudiar si la xifra de l'alumnat matriculat a la DT seguia una tendència similar al que ho havia fet en d'altres estudis del mateix àmbit.⁸³⁴ Com s'observa a la Taula 184, el nombre de matriculats a la DT en universitats públiques va passar de 1.182 l'any 2000, a 862 l'any 2008, fet que va suposar una disminució del 27,07%. En el cas del total de matriculats a la branca de les Ciències Socials, que van passar de 16.586 l'any 2000, a 15.346 l'any 2008, la disminució va ser del 7,48%, molt inferior a la corresponent a la dels matriculats a la DT. A la mateixa taula s'aprecia com la xifra de matriculats de l'àmbit de les Ciències Socials a les universitats privades va augmentar (van passar de 428 a 599 en el mateix període, fet que va suposar un increment del 40%).

Taula 184. Nombre de matriculats de nou accés a la DT i a la branca de les Ciències Socials, presencials, per tipus d'universitat i en total, a Catalunya (2000-2004-2008)

Universitats	2000	2004	2008
Públiques			
Matriculats DT	1.182	947	862
Matriculats CS	16.586	14.832	15.346
Privades			
Matriculats DT	97	106	91
Matriculats CS	428	584	599
Total			
Matriculats DT	1.279	1.053	953
Matriculats CS	17.014	15.416	15.945

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOU.

Entre l'any 2000 i el 2008, el comportament dels matriculats als estudis de la DT va ser diferent al dels de la branca de les Ciències Socials que, en el cas de les universitats públiques, van presentar una disminució (7,48%) molt inferior a la de la DT (27,07%) i, en el cas de les universitats privades, va mostrar un augment molt considerable (40%), enfront a la disminució del 6% de la DT.

⁸³⁴ A l'apartat 4 d'aquest treball, referent a la metodologia, s'expliquen els criteris per a la selecció del període d'estudi.

Pel que fa a la tipologia d'universitats, el nombre de matriculats a universitats privades a la branca de les Ciències Socials va ser inferior al dels matriculats a la DT (Taula 185). Cal recordar, però, que la majoria de matriculats a la DT ho estaven en centres privats, adscrits a universitats públiques (Taula 177).

Taula 185. Evolució relativa del nombre de matriculats de nou accés a la DT i a la branca de les Ciències Socials, presencials, per tipus d'universitat i en total, a Catalunya (2000-2004-2008)

Universitats	2000	2004	2008
Públiques			
Matriculats DT	92%	90%	90%
Matriculats CS	97%	96%	96%
Privades			
Matriculats DT	8%	10%	10%
Matriculats CS	3%	4%	4%
Total			
Matriculats DT	100%	100%	100%
Matriculats CS	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

D'altra banda, el pes relatiu dels matriculats a la DT respecte al nombre total de matriculats a la branca de les Ciències Socials va disminuir tant a les universitats públiques com a les privades, durant els anys 2000, 2004 i 2008 (Taula 186).

Taula 186. Evolució relativa del nombre de matriculats de nou accés a la DT amb relació als de la branca de les Ciències Socials, presencials, per tipus d'universitat i en total, a Catalunya (2000-2004-2008)

Universitats	2000	2004	2008
Públiques			
Matriculats DT	7,1%	6,4%	5,6%
Matriculats CS	100%	100%	100%
Privades			
Matriculats DT	22,7%	18,2%	15,2%
Matriculats CS	100%	100%	100%
Total			
Matriculats DT	7,5%	6,8%	6,0%
Matriculats CS	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

11.8. L'alumnat matriculat a la DT per gènere, en centres presencials, a Catalunya (2008)

A partir de l'any 2007 ja es disposa de dades sobre la matriculació universitària, per gènere, tant pels estudis de la DT com pels de la branca de les Ciències Socials, i en total. En aquest apartat es presenten les dades corresponents a l'any 2008, l'any previ a la implantació del GT.⁸³⁵

La Taula 187 mostra que la major part de l'alumnat que es va matricular a la DT l'any 2008 van ser dones (72%), un percentatge superior al de les dones matriculades a la branca de les Ciències Socials (65%) i al total de les matriculades a les universitats presencials catalanes (56%). Per centres d'estudis, el percentatge de dones matriculades l'any 2008 oscil·lava entre el 56% de l'EUT ESERP (UVic) i el 85% de l'EUT de Terrassa (UdG).

Taula 187. Percentatge de matriculats a la DT per la via de la preinscripció universitària, per gènere, a Catalunya (2008)

Centres	Homes		Dones	
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	59	29%	146	71%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	39	30%	90	70%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	5	25%	15	75%
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	3	23%	10	77%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	4	25%	12	75%
Turisme (URV) (Vila-seca)	20	26%	58	74%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	1	20%	4	80%
Turisme (UdG) (Girona)	42	37%	73	63%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	5	38%	8	62%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	17	21%	65	79%
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	19	23%	64	77%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	6	21%	23	79%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	3	15%	17	85%
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	15	28%	39	72%
Turisme (UVic) (Vic)	2	25%	6	75%
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	4	44%	5	56%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	1	20%	4	80%
TSI Turisme Sant Ignasi	NC	NC	NC	NC
Total DT	245	28%	639	72%
Total CS	5.631	35%	10.314	65%
Total universitats presencials	15.522	44%	19.396	56%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OEAU.

En termes relatius, les dades agregades dels matriculats a la DT i en el total d'universitats —un 72% i un 56% de dones, respectivament (Taula 187)— són força

⁸³⁵ La Taula 159 presentava el nombre d'assignats per gènere corresponent als anys 2000, 2004 i 2008.

similars a les de les assignacions per gènere —un 73% i un 57% de dones, respectivament (Taula 159)—.

Sembla coherent que el percentatge de dones matriculades a la DT, una carrera de la branca de les Ciències Socials, fos superior al del total d'universitats, tal com succeïa amb la xifra de matriculats a l'esmentada branca. Ara bé, les raons per les quals en el cas de la DT aquest percentatge és superior al de les Ciències Socials no s'expliquen amb les dades disponibles i, per tant, aquest tema podria ser objecte d'un estudi posterior.

12. El pas de la diplomatura de Turisme al grau, a Catalunya (2008-2010)

Encara que no forma part de l'objecte d'estudi d'aquest treball, s'ha considerat interessant aportar informació addicional sobre l'oferta de places dels 18 centres presencials que el curs 2008-2009 oferien la DT a Catalunya, i de la UOC (Taula 188). D'aquests centres, el curs 2009-2010 n'hi va haver onze que van implantar el GT i dos van seguir impartint la DT —l'EUT Terres de Lleida (UdL), que el 2010-2011 també va implantar el GT a preu públic, i l'EUT ESERP (UdG), que aquell mateix any va deixar d'oferir els estudis superiors de Turisme—. Els cinc restants van deixar d'oferir els estudis superiors de Turisme l'any 2010-2011.

Així, doncs, com mostra la Taula 188, el curs 2009-2010 es va implantar el nou GT en dotze centres, amb una oferta total de 1.170 places en els onze centres presencials, i 750 places virtuals (UOC). Aquell mateix any encara hi havia dos centres presencials —l'EUT Terres de Lleida (UdL) i l'EUT ESERP (UVic)— que oferien la DT, amb un total de 85 places, a les quals cal afegir les 750 de la UOC, que aquell curs oferien les dues titulacions, la DT i el GT. El curs següent, l'EUT ESERP (UVic) va deixar d'oferir places de nou accés a la DT i ja no va implantar el GT. Sí que ho va fer l'EUT Terres de Lleida (UdL), des d'aleshores integrada a la UdL, que va oferir-lo a preu públic. D'aquesta manera, durant el curs 2010-2011, un total de dotze centres, a més de la UOC, van impartir el GT, amb una oferta de 1.220 places presencials i 750 places virtuals.⁸³⁶ A més, el curs 2011-2012 es va ampliar l'oferta en 35 places presencials, amb la incorporació del grau de Turisme i Gestió del Lleure ofert per l'EU del Maresme (UPF).

⁸³⁶ Els sis centres van deixar d'oferir la formació en Turisme a partir de la implantació del GT i fins el curs 2010-2011. El curs 2009-2010 ho van fer l'EUT Betatour (URV), l'EUT de Terrassa (UdG), el Campus Terres de l'Ebre (URV) i els dos centres integrats a la UVic; i el curs 2010-2011 l'EUT ESERP (UVic).

Taula 188. Evolució de l'oferta de places de nou accés als estudis universitaris de Turisme, de primer cicle (DT i GT), als centres presencials i a la UOC, a Catalunya (2008-2010)

Centres d'estudis presencials	2008	2009	2010
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	210 D	210 G	210 G
Turisme (UAB) (Bellaterra)	180 D	180 G	180 G
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	50 D	50 G	50 G
Turisme (UdL) (Manresa)	-	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	50 D	50 D	50 G P
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	30 D	-	-
Turisme (URV) (Vila-seca)	80 D P	80 G P	80 G P
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	30 D P	-	-
Turisme (UdG) (Girona)	120 D P	120 G P	120 G P
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	40 D	60 G	60 G
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	135 D	135 G	135 G
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	100 D	100 G	100 G
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	80 D	80 G	80 G
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	35 D	-	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	80 D	80 G	80 G
Turisme (UVic) (Vic)	30 D	-	-
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	50 D	35 D	-
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	30 D	-	-
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	75 D	75 G	75 G
Total DT	1.405	85	-
Total GT	-	1.170	1.220
Total DT+GT	1.405	1.255	1.220
UOC			
Diplomatura	750 D	750 D	-
Grau	-	750 G N	750 G
Total	750	1500	750
Centres d'estudi presencials i UOC			
Total DT	2.155 D	835 D	-
Total GT	-	1.920 G	1.970 G
Total DT i GT	2.155	2.755	1.970

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

D: Diplomatura de Turisme.

G: Grau de Turisme.

P: Preu públic.

El grau de Turisme es va oferir per primer cop a la preinscripció de febrer de l'any 2009, a l'EUHT CETT (UB), l'EUT CETA (UdG), l'EUT Euroaula (UdG), l'EUT Formàtic Barna (UdG), l'EUT Mediterrani (UdG), l'EUT ESERP (UVic) i l'EUT Terres de Lleida (UdL). A la preinscripció del més de juny de l'any 2009, d'una banda s'hi van afegir l'EUTDH (UAB), l'EUT (UdG), l'EUTO (URV) i l'EU del Maresme (UPF) i, de l'altra, es van eliminar els centres de la UVic i de la UdL, anteriorment mencionats.⁸³⁷ Com a

⁸³⁷ Aquesta informació ha estat facilitada pel Dr. Prujà, director de l'OOAU.

conseqüència de la implantació dels estudis de grau, l'oferta de places dels estudis de primer cicle de Turisme va passar de les 1.405 l'any 2008, a les 1.220 l'any 2010 (Taula 188), fet que va suposar una disminució del 13%. També és interessant remarcar que l'any 2010 hi havia oferta de la DT a preu públic en tres universitats (la UdG, la URV i la UdL, amb un total de 250 places, que representaven un 20% del total de l'oferta de la DT en centres presencials) i que la UdG va seguir dominant l'oferta de places a la ciutat de Barcelona (amb 455 places, que representaven el 61% de l'oferta de la DT a la ciutat).

Taula 189. Evolució de la matrícula de nou accés als estudis universitaris de primer cicle de Turisme (DT i GT), als centres presencials i a la UOC, a Catalunya (2008-2010)

Centres d'estudis presencials	2008	2009	2010
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	205 D	160 G	159 G
Turisme (UAB) (Bellaterra)	129 D	103 G	102 G
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	20 D	14 G	32 G
Turisme (UdL) (Manresa)	-	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	13 D	8 D	34 G P
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	16 D	-	-
Turisme (URV) (Vila-seca)	78 D P	73 G P	76 G P
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	5 D P	-	-
Turisme (UdG) (Girona)	115 D P	113 G P	126 G P
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	13 D	25 G	30 G
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	82 D	71 G	61 G
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	83 D	40 G	78 G
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	29 D	68 G	67 G
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	20 D	-	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	54 D	56 G	52 G
Turisme (UVic) (Vic)	8 D	-	-
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	9 D	12 D	-
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	5 D	-	-
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	69 D	61 G	64 G
Total DT	953	20	-
Total GT	-	784	881
Total DT+GT	953	804	881
UOC			
Diplomatura	400 D	260 D	-
Grau	-	93 G	162 G
Total	400	353	162
Centres d'estudis presencials i UOC			
Total DT	1353 D	280 D	-
Total GT	-	877 G	1.043 G
Total DT i GT	1.353	1.157	1.043

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

D: Diplomatura de Turisme.
G: Grau de Turisme.
P: Preu públic.

Pel que fa a l'evolució de la xifra de matriculats als estudis universitaris de primer cicle de Turisme, a la Taula 189 s'observa que, l'any 2009, amb la implantació del GT, el nombre de matriculats a la DT i al GT, un total de 804, va ser un 15,6% inferior al nombre de matriculats a la DT de l'any 2008, 953 en total. Aquesta tendència negativa, com s'ha vist a la Taula 164, ja havia començat amb la implantació de la DT. En canvi, l'any 2010 el nombre de matriculats va ser de 881, un 10% més que l'any anterior. A més, una anàlisi més detallada de la Taula 189 mostra que, l'any 2009, només quatre centres van incrementar el nombre d'alumnat: l'EUHT Sant Pol de Mar (UdG), l'EUT CETA (UdG), l'EUT Formàtic Barna (UdG) i l'EUT ESERP (UVic), que encara oferia la DT. L'any 2008 la major part de centres van poder mantenir o incrementar la xifra de matriculats.

En termes de quota de mercat, com mostra la Taula 190, entre l'any 2008 i el 2010 la implantació del GT va afectar negativament a quatre centres privats: l'EUHT CETT (UB), l'EUTDH (UAB), l'EUT Mediterrani (UdG) i l'EUT Euroaula (UdG), que van disminuir-la un 4,6%, un 2,4%, un 1,2% i un 3,5%, respectivament. Es dona el cas que aquests centres, amb l'excepció de l'EUT Euroaula (UdG), van tenir les quotes de mercat més elevades entre els anys 2000 i 2008 (Taula 169).⁸³⁸

⁸³⁸ L'apartat 11.2 d'aquest treball, on s'analitzava la quota de mercat de la DT entre els anys 2000 i 2008, ja especificava que l'EUHT CETT (UB) va ser el centre amb la quota de mercat més elevada durant tot el període estudiat, seguit per l'EUTDH (UAB). A més, l'EUT Mediterrani (UdG) va ser l'únic centre que, juntament amb l'EUT (UdG), va superar el 10% de quota.

Taula 190. Evolució relativa del total de matriculats als estudis universitaris de primer cicle de Turisme (DT i GT), als centres presencials, a Catalunya (2008, 2009 i 2010)

Centres d'estudis presencials	2008	2009	2010
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	21,5% D	20,4% G	18,0% G
Turisme (UAB) (Bellaterra)	13,5% D	13,1% G	11,6% G
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	2,1% D	1,8% G	3,6% G
Turisme i gestió del lleure "Maresme", Grau en (Mataró)			
Turisme (UdL) (Manresa)	-	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	1,4% D	40,0% D	3,9% G P
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	1,7% D	-	-
Turisme (URV) (Vila-seca)	8,2% D P	9,3% G P	8,6% G P
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	0,5% D P	-	-
Turisme (UdG) (Girona)	12,1% D P	14,4% G P	14,3% G P
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	1,4% D	3,2% G	3,4% G
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	8,6% D	9,1% G	6,9% G
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	8,7% D	5,1% G	8,9% G
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	3,0% D	8,7% G	7,6% G
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	2,1% D	-	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	5,7% D	7,1% G	5,9% G
Turisme (UVic) (Vic)	0,8% D	-	-
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	0,9% D	60,0% D	-
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	0,5% D	-	-
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	7,2% D	7,8% G	7,3% G
Total DT	100%	100%	-
Total GT	-	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

D: Diplomatura de Turisme.
G: Grau de Turisme.
P: Preu públic.

El centre privat EUT CETA (UdG) va ser el que va incrementar més la quota de mercat amb la implantació del GT. També ho van fer, respecte a la DT, tots els centres amb l'oferta del GT a preu públic (Taula 190).

D'altra banda, l'evolució de la xifra de matriculats a partir de la implantació del GT, l'any 2009, també va afectar al percentatge d'ocupació dels centres. En total, l'ocupació de places corresponent a l'any 2010 (d'un 72,2%,) va superar la de l'any 2008 (un 67,8%), com s'observa a la Taula 191.

Taula 191. Evolució relativa de la matrícula de nou accés als estudis universitaris de primer cicle de Turisme (DT i GT), amb relació a l'oferta de places, als centres presencials i a la UOC, a Catalunya (2008, 2009 i 2010)

Centres d'estudis presencials	2008	2009	2010
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	97,6% D	76,2% G	75,7% G
Turisme (UAB) (Bellaterra)	71,7% D	57,2% G	56,7% G
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	40,0% D	28,0% G	64,0% G
Turisme (UdL) (Manresa)	-	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	26,0% D	16,0% D	68,0% G P
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	53,3% D	-	-
Turisme (URV) (Vila-seca)	97,5% D P	91,3% G P	95,0% G P
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	16,7% D P	-	-
Turisme (UdG) (Girona)	95,8% D P	94,2% G P	105,0% G P
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	32,5% D	41,7% G	50,0% G
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	60,7% D	52,6% G	45,2% G
Turisme "Esmà" (UdG) (Barcelona)	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	83,0% D	40,0% G	78,0% G
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	36,3% D	85,0% G	83,8% G
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	57,1% D	-	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	67,5% D	70,0% G	65,0% G
Turisme (UVic) (Vic)	26,7% D	-	-
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	18,0% D	34,3% D	-
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	16,7% D	-	-
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	92,0% D	81,3% G	85,3% G
Total DT	67,8%	23,5%	-
Total GT	-	67,0%	72,2%
Total DT+GT	67,8%	64,1%	72,2%
UOC			
Diplomatura	53,3% D	34,7% D	-
Grau	-	12,4% G	21,6% G
Total	53,3%	23,5%	21,6%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OAAU.

D: Diplomatura de Turisme.

G: Grau de Turisme.

P: Preu públic.

Per acabar, a la Taula 192 es mostra la variació del preu dels estudis que es va produir l'any 2009, com a conseqüència de la implantació del GT. El cas més significatiu va ser el de l'EUHT Sant Pol de Mar (UdG) que, tot i incrementar-lo de 3.930€ a 7.900€, va passar de 13 a 25 alumnes matriculats (Taula 189).

A la Taula 192 també s'observa que la resta de centres d'estudis que van incrementar el preu l'any 2009 van veure disminuir el nombre de matrícules (la Taula 189 indicava que el nombre total de matriculats l'any 2009 va ser de 804, un 15,6% menys respecte als 953 matriculats l'any 2008). Per exemple, l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URV), que va incrementar el preu un 18,2%, va tenir un impacte negatiu d'un 11,6% en la matriculació (que va passar de 69 a 61 matrícules, com mostra la Taula 189). En el cas de l'EUHT CETT (UB), l'increment d'un 14,9% del preu podria ser una de les causes de la

disminució de la xifra de matriculats l'any 2009 (de 205 a 160, fet que li va suposar un decrement del 22%, superior a la davallada general d'alumnat anteriorment esmentada). En el cas dels centres d'estudis a preu públic, l'EUT (UdG) i l'EUTO (URV), tot i que només van incrementar el preu un 1% i que aquest era considerablement inferior al de la resta de centres privats adscrits a una universitat, també van detectar un descens en el nombre de matriculats l'any 2009 (un 1,7% i un 6,4%, respectivament).

Taula 192. Variació del preu i del nombre de matriculats als estudis universitaris de Turisme de primer cicle, a Catalunya (2008 i 2009)

Centres	2.008	2.009	Variació preu	Variació matrícula
Turisme "CETT" (UB) (Barcelona)	4.700	5.400	14,9%	-22,0%
Turisme (UAB) (Bellaterra)	4.250	4.146	-2,4%	-20,2%
Turisme "Maresme" (UPF) (Mataró)	4.130	4.210	1,9%	-30,0%
Turisme (UdL) (Manresa)	-	-	-	-
Turisme "dels Pirineus" (UdL) (La Seu d'Urgell)	-	-	-	-
Turisme "Terres de Lleida" (UdL) (Lleida)	3.425	3.500	2,2%	-38,5%
Turisme "Bettatur" (URV) (Tarragona)	3.939	-	-	-
Turisme (URV) (Vila-seca)	900	909	1,0%	-6,4%
Turisme "Campus Terres de l'Ebre" (URV) (Tortosa)	900	-	-	-
Turisme (UdG) (Girona)	900	909	1,0%	-1,7%
Turisme "EUHT St. Pol de Mar" (UdG) (Sant Pol de Mar)	3.930	7.900	101,0%	92,3%
Turisme "EUT Mediterrani" (UdG) (Barcelona)	3.479	3.479	0,0%	-13,4%
Turisme "Esma" (UdG) (Barcelona)	-	-	-	-
Turisme "EUT Euroaula" (UdG) (Barcelona)	3.000	3.000	0,0%	-51,8%
Turisme "EUT CETA" (UdG) (Barcelona)	3.420	3.120	-8,8%	134,5%
Turisme "EUT de Terrassa" (UdG) (Terrassa)	3.900	-	-	-
Turisme "EUT Formàtic Barna" (UdG) (Barcelona)	2.695	2.695	0,0%	3,7%
Turisme (UVic) (Vic)	3.430	-	-	-
Turisme "ESERP" (UVic) (Barcelona)	3.400	3.400	0,0%	33,3%
Turisme / Publicitat i Relacions Públiques (UVic) (Vic)	4.400	-	-	-
Turisme "ESADE" (URL) (Barcelona)	5.310	6.275	18,2%	-11,6%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació facilitada per l'OOAU.

En el cas dels centres que van reduir el preu amb la implantació del GT, no tots van viure la mateixa situació amb referència a les matriculacions: a l'EUTDH (UAB) aquestes van disminuir un 20,2% malgrat haver reduït un 2,4% el preu dels estudis; per contra, a l'EUT CETA (UdG) la davallada del preu (d'un 8.8%) va coincidir amb un increment d'un 134,5% en el nombre de matrícules (Taula 192).

Atès que els factors que condicionen l'elecció d'un centre d'estudis universitaris són variats, les variacions de matrícula no es poden atribuir exclusivament al preu (tot i tenir-hi un impacte important), com es pot deduir de l'anàlisi de la Taula 192.

TERCERA PART. LES CONCLUSIONS

LES CONCLUSIONS

L'anàlisi de la incorporació dels estudis superiors de Turisme a les universitats catalanes a partir de la implantació de la diplomatura de Turisme (DT), l'any 1997, és l'objectiu principal d'aquest treball, que s'ha enfocat des de la perspectiva de l'evolució del mercat d'aquests estudis, tenint en compte la seva vessant acadèmica. Així, doncs, amb relació a la DT s'ha tractat l'oferta de places de nou accés i la demanda (les sol·licituds, les assignacions i les matrícules). També s'ha estudiat la gènesi de la seva implantació en les diferents universitats i centres integrats o adscrits, les característiques dels respectius plans d'estudis, les relacions dels centres amb les empreses i institucions del sector, la seva internacionalització, activitats i serveis, i diversa informació complementària sobre la recerca universitària en Turisme. Amb aquestes dades s'ha presentat una visió completa del procés, tenint en compte que tant la història de la formació superior turística anterior a la DT (marginada de l'estructura organitzativa del sistema educatiu espanyol), com les característiques dels centres d'estudis que l'impartien, han marcat el seu particular desenvolupament.

A continuació es presenten les conclusions que s'han apuntat al llarg del treball amb relació a la disciplina acadèmica del Turisme i al govern de la indústria turística a Catalunya, així com amb relació a la implantació de la DT a Catalunya, com a resposta a les hipòtesis plantejades a l'inici. A més, s'afegeixen altres conclusions que han sorgit fruit de l'estudi i l'anàlisi realitzats, i un darrer apartat que suggereix futures línies d'investigació.

Les bases per comprendre el procés d'implantació dels estudis de Turisme a la universitat cal cercar-les en l'estudi del fenomen turístic. Per fer-ho, abans cal definir el concepte *turisme* i delimitar-ne l'abast. Partint d'aquesta consideració, el present treball s'ha iniciat amb l'estudi de l'evolució del concepte *turisme* i de la seva finalitat lúdica, i ha aprofundit en el debat sobre la ciència del Turisme. Si es considera el fet que, actualment, encara no hi ha una conceptualització clara del fenomen turístic en si, l'anàlisi ha tingut en compte les diferents corrents que s'han configurat al llarg de la història a l'entorn d'aquest concepte, la multiplicitat de definicions existents vinculades al terme i els diversos mètodes d'estudi. La definició del concepte, doncs, s'ha plantejat des de diferents perspectives, com ara l'econòmica —que estudia el turisme a partir de l'oferta o del producte—, la sociològica —que l'estudia a partir de la demanda o del turista—, la clàssica —que es basa en l'oferta, però des de la perspectiva del turista—, la vulgar —que només admet el turisme amb una finalitat lúdica—, la psicològica —que

entén el turisme com una necessitat—, o la geogràfica —que contempla els requeriments espacials per al seu desenvolupament—.

L'any 1997, la implantació dels estudis superiors de Turisme a la universitat va comportar l'estudi sistemàtic del turisme: s'obria un nou escenari a l'hora de desenvolupar una definició científica de *turisme* (i de *turista*) que fes compatibles les diferents visions i pogués ser reconeguda acadèmicament pel conjunt d'investigadors. Sobre la consideració del turisme com a ciència reconeguda (un debat que ja s'havia produït en la construcció d'altres ciències, com ara la Geografia, la Història o l'Economia), s'han trobat diferents teories proposades pels estudiosos d'aquest fenomen i oposades entre si. Alguns autors, com ara MUÑOZ DE ESCALONA (1992), CLIFFORD (1999), el GROUPEMENT DE RECHERCHE TOURISME (2001) i KORSTANJE (2011), han desestimat que la doctrina turística sigui una ciència, fonamentant-se en la interdisciplinarietat del turisme i en la manca d'un esperit crític, d'un mètode d'investigació específic i d'un corpus teòric amb identitat pròpia. Altres, com ara OSSIPOW, JOVICIC I FRAGOLA (citats per MUÑOZ DE ESCALONA, 1992), HOERNER (2000), ORIGET DU CLUZEAU (2000), CERIANI-SEBREGONDI ET AL. (2008), i ASCANIO (2010), legitimen el turisme com una nova disciplina científica, diferent i autònoma, que s'ha de construir dotant als estudis d'un objecte i d'una finalitat, als quals s'haurà de supeditar el mètode, que no necessàriament ha de ser nou. Més enllà, però, d'aquestes teoritzacions i de les diferències entre autors, la implantació de la DT a la universitat ha comportat el desenvolupament del turisme com a disciplina acadèmica, atès que el seu estudi es desenvolupa intrínsecament, tant en la seva part descriptiva com en la sistemàtica, amb una orientació científica que permet anar construint la ciència del Turisme.

D'altra banda, la posterior implantació dels títols universitaris oficials de Turisme en el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES), de grau, màster universitari i doctorat, ha permès completar l'estructura de tres cicles també per a aquesta disciplina. Aquest fet, que ha normalitzat acadèmicament els estudis superiors de Turisme, sens dubte contribuirà positivament i accelerarà el procés de construcció del Turisme com a disciplina acadèmica.

L'altre gran àmbit per contextualitzar la incorporació dels estudis superiors de Turisme a la universitat, a Catalunya, ha estat el govern de la indústria turística, que s'ha analitzat tant des del punt de vista institucional i competencial, com des de l'econòmic i el jurídic. Des de l'aprovació de la Constitució de 1978 i de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC) de l'any 1979, l'Estat espanyol només conserva algunes competències residuals en matèria de turisme, pel caràcter transversal d'aquesta activitat econòmica (art.

148.1.18, de la Constitució Espanyola). L'art. 171 de l'EAC vigent (any 2006) defineix el turisme com a competència exclusiva de la Generalitat i contempla les matèries pròpies d'aquest àmbit competencial. En aquest mateix sentit ja s'havia pronunciat la Llei de Turisme de Catalunya (LTC) (2002) i totes les actuacions dutes a terme pel Govern de la Generalitat de Catalunya des de l'any 1980.

En l'exercici propi d'aquestes competències, el Govern de la Generalitat ha produït diverses normatives i reglamentacions, des de l'any 1980 i fins avui en dia, i ha configurat un destacat cos normatiu que ha facilitat l'execució de les polítiques turístiques i un desenvolupament empresarial ordenat. Val a dir, però, que en cap cas els diferents governs es van plantejar la creació d'un Departament de Turisme en què es dipositessin les competències exclusives del Govern sobre la matèria.

L'evolució de la normativa turística catalana ha posat de manifest que es tracta d'un sector amb una importància creixent durant els darrers 40 anys; un sector que el Govern, a partir de l'any 1980, va voler impulsar a través de la política turística i l'ordenació jurídica. No obstant això, l'adequació de la normativa turística, amb una visió poc integrada del turisme, ha estat més lenta que el propi desenvolupament de l'activitat. En qualsevol cas, si bé inicialment la normativa es va centrar en aspectes de promoció turística i en determinar els requeriments tècnics de les instal·lacions, l'anàlisi de l'evolució del seu règim jurídic a Catalunya, des del 1980 fins a la LTC del 2002, mostra com amb el pas dels anys es va anar consolidant la conscienciació mediambiental i la consideració del valor del territori, del patrimoni natural i del medi ambient com a recursos turístics imprescindibles per a la competitivitat del sector.

Els càmpings van ser, l'any 1982, els primers establiments turístics que es van regular, atès el creixent interès per aquesta pràctica i una clara voluntat d'afavorir el seu desenvolupament, respectant l'entorn natural i garantint la seguretat dels usuaris. Paral·lelament, el 1982 també es van regular els requisits per a la instal·lació, l'obertura, la classificació i el funcionament dels establiments dedicats a la pràctica del càmping. En aquestes primeres normatives ja es reflectia, com s'ha dit, la preocupació del Govern pel respecte a la natura i per la seguretat dels usuaris, dos conceptes que es van anar consolidant i aplicant en les posteriors normatives que afectarien diferents empreses i establiments turístics. És interessant remarcar aquest fet, ja que la preocupació per un turisme sostenible es va anar incrementant a mesura que també ho feien els fluxos turístics i, com a conseqüència, aquesta tendència va quedar palesa en les diferents normatives turístiques.

Ja en la vessant professional, l'estacionalitat de l'activitat dels càmpings a Catalunya ha provocat que, en general, no fossin considerats com una alternativa laboral prou interessant pels diplomats, que preferien orientar la seva carrera envers l'hoteleria o els viatges. Com s'ha pogut constatar, en els plans d'estudis dels diferents centres que oferien la DT no hi havia cap matèria específica relativa als càmpings, ni obligatòria ni optativa, ni cap itinerari propi d'especialització (encara que s'hi feia referència en matèries com ara la Gestió d'Allotjaments). Tot i així, molts estudiants de la DT hi van treballar temporalment durant la carrera, ja que la seva formació i el seu coneixement d'idiomes estaven molt ben valorats pels empresaris d'aquest sector.

Amb referència als establiments hotelers, l'any 1982 es van promulgar una sèrie de normes sobre la prevenció d'incendis, una clara mostra de l'interès del Departament de Comerç i Turisme per la seguretat dels usuaris. Posteriorment, l'any 1986, amb l'objectiu de sincronitzar l'actuació dels diferents departaments administratius, abaratir costos per als interessats i garantir els serveis als usuaris, es van establir els requisits mínims d'infraestructura dels allotjaments turístics que havien d'acompanyar les sol·licituds de llicències d'obra. Fins l'any 1987 no es van establir, però, les normes sobre l'ordenació i la classificació dels establiments d'allotjament sotmesos al règim d'hoteleria, amb un clar interès per la clientela i la qualitat dels serveis que s'oferien. És interessant remarcar la forta orientació de l'ordenació hotelera vers la demanda, un fet que es constata pel reconeixement de les diferents especialitats d'establiments hotelers en funció no només dels equipaments, sinó també dels serveis.

L'any 1995 es va afegir a la classificació dels establiments hotelers, i com a resposta a l'explotació turística de nous recursos culturals i patrimonials amb una forta tradició, la nova especialitat d'hostatgeria, que oferia als visitants la possibilitat d'estada i acolliment, configurant així un dels signes d'identitat de Catalunya en l'àmbit turístic. Finalment, l'any 2003, com a resposta a una demanda cada vegada més exigent i a la pròpia evolució i modernització del sector hotelier, es van modificar i actualitzar els requisits mínims establerts per als establiments hotelers. Cal afegir, però, que la revisió i l'actualització dels esmentats requisits ha estat massa lenta davant un entorn competitiu en el qual s'inclouen tota mena d'allotjaments alternatius, alguns fora de regulació. A més, la necessària adaptació dels establiments a l'evolució del mercat requereix una agilitat i una flexibilitat pel que fa a la normativa que fins ara no s'han produït.

Un altre aspecte important a destacar del progressiu creixement del sector hotelier a Catalunya, especialment en les categories superiors, és que va generar una elevada ocupabilitat per als diplomats un Turisme i, com a conseqüència, la Gestió Hotelera

—l'itinerari d'especialització que van oferir més centres d'estudis— va resultar atractiva per a molts estudiants de la DT, que van escollir aquest sector per a desenvolupar-hi la carrera professional.

L'any 1983 es va crear la modalitat d'allotjament turístic Residència-Casa de pagès per promoure els recursos turístics de les comarques, millorar les rendes rurals i assolir un millor equilibri territorial a Catalunya. L'any 1995, fruit de l'experiència acumulada, del considerable increment de l'oferta turística d'interior, i amb l'objectiu de millorar les instal·lacions i els serveis d'aquests allotjaments, d'ordenar les diferents ofertes existents i de preservar el seu entorn natural i arquitectònic, es va regular de nou aquesta modalitat. Finalment, l'any 2006 es va aprovar una nova regulació per a les Residències-Cases de pagès, que derogava les anteriors, ja obsoletes. Però aquests establiments, tot i presentar un elevat creixement entre els anys 1997 i el 2008 (la xifra es va quadruplicar), mai van constituir una especialitat pròpiament dita de la DT. A més, arran de la petita dimensió dels establiments i la seva explotació per part d'unitats familiars, el seu impacte en l'ocupabilitat dels diplomats va ser menor. Com en el cas dels càmpings, aquesta modalitat tampoc va ser objecte de cap matèria específica de la DT. Avui dia, la formació i el reciclatge dels seus gestors encara és una prioritat per a l'administració turística catalana, a fi d'impulsar la internacionalització d'aquesta oferta i la implantació de les TIC per a la promoció i la comercialització del turisme rural.

Amb relació al desenvolupament del sector turístic, a mesura que aquest s'anava produint es cercaven elements per dinamitzar-lo. Entre la nova oferta complementària van aparèixer els parcs aquàtics. L'any 1988 se'n va regular la instal·lació i el funcionament, que prioritzava la seguretat dels usuaris, amb nous requeriments per a les instal·lacions i per a l'aforament, i la introducció dels serveis de socorristes i monitors. La cerca d'experiències com a part fonamental de la vessant lúdica del turisme, doncs, es manifestava clarament amb aquest tipus d'activitats que, amb el pas del temps, han anat evolucionant per adaptar-se a les noves demandes dels turistes i als nous models de parcs, sovint tematitzats. Per exemple, en dues de les grans marques turístiques catalanes, la Costa Brava i la Costa Daurada, situades a Girona i a Tarragona, respectivament, els parcs aquàtics han format part, tradicionalment, de la seva oferta d'activitats d'oci. Coincideix que, en l'àmbit de la formació, alguns centres d'estudis de la DT, com ara els de la URV i la majoria dels de la UDG, van oferir la Gestió de l'Oci com un dels itineraris d'especialització, en el qual es tractaven, entre d'altres, aquest tipus d'espais.

L'any 1988 també es va aprovar el reglament relatiu a les agències de viatges, que es modificaria l'any 1994, com a resposta a la pròpia dinàmica de les agències, les noves

modalitats de vendes i, molt especialment, l'aparició de la directriu europea relativa als viatges combinats.

Una part de l'alumnat de la DT es va especialitzar en les agències de viatges i va donar resposta a les necessitats de personal d'un sector que gairebé va doblar els punts de venda durant el període d'implantació d'aquests estudis. De fet, la meitat dels centres d'estudis de la DT van oferir la Gestió de Turisme i Viatges com a itinerari d'especialització.

Pel que fa als guies de turisme, un col·lectiu amb una important funció amb relació a la imatge del país, l'any 1989 es va regular l'activitat. Onze anys després, una nova reglamentació derogava l'anterior, amb l'objectiu de donar compliment a les obligacions contemplades en el Tractat de la UE per a la lliure prestació de serveis dels guies de turisme, i a la capacitat professional que s'exigia. L'any 2000 es va establir el reconeixement dels guies de turisme amb habilitacions expedides per altres comunitats autònomes estatals o per organismes oficials de la UE, i el 2002 es van regular els procediments de reconeixement de les habilitacions de guia de turisme expedides per altres administracions públiques. Tot i les dificultats per controlar l'habilitació d'aquests professionals en l'exercici de les seves funcions, el compliment de la normativa resulta cabdal per tal de garantir la qualitat del servei i de la destinació. El fet que, a partir de l'any 1998 (Decret 5/1998, de 7 de gener) la formació superior de Turisme formés part, entre d'altres, dels requeriments per accedir al procés selectiu dels guies de turisme (una exigència que no es produeix en cap altre subsector del turisme) va posar en valor, a més dels coneixements adquirits, les competències professionalitzadores d'aquesta formació, tot i que durant el període d'implantació de la DT a Catalunya (1997-2008), cap centre d'estudis va oferir un itinerari d'especialització per als guies de turisme.

En l'àmbit dels apartaments turístics, que suposaven una important oferta turística alternativa a Catalunya, l'any 1989 es van establir les normes sobre la seva ordenació i classificació. Atès el nombre i la varietat de modalitats existents, es pretenia ordenar aquesta activitat tenint en compte el servei prestat als usuaris i evitant la competència deslleial. Simultàniament, la normativa es va completar amb la regulació de l'activitat de les empreses dedicades al lloguer d'apartaments turístics i, l'any 1992, en la secció d'empreses dedicades al lloguer d'apartaments turístics del Registre d'Empreses i Activitats Turístiques de Catalunya, es va crear el grup empresarial i el professional. L'any 1998 es va establir una nova regulació per ordenar la comercialització dels apartaments turístics i establir-ne els requisits, així com els de les empreses que els exploten. Però tot i aquesta normativa, els problemes van sorgir com a conseqüència de l'abundant nombre d'apartaments no regulats destinats a l'ús turístic i a l'absència d'una

inspecció prou rigorosa que permetés sancionar-los. A la DT, els apartaments turístics i la seva gestió no van ser objecte específic d'estudi, encara que les matèries de Gestió d'Allotjaments s'hi poguessin referir.

El 1994 es van regular, per primera vegada, les oficines de turisme i els establiments de restauració, any en què també es va establir la primera de les disposicions comunes sobre el règim de preus, reserves i serveis complementaris aplicats als establiments d'allotjament turístic. Amb aquesta nova regulació la Generalitat va seguir ordenant l'activitat turística i implantant criteris per protegir els interessos dels consumidors i dels usuaris, uns criteris i bones pràctiques que van incidir en el posicionament de Catalunya com a destinació turística internacional de primer ordre.

L'any 1994 també es va crear la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya, per regular els serveis, les activitats i la identificació de les oficines existents arreu del país, atès que eren un punt de contacte clau amb els visitants i com a resposta a la creixent necessitat de potenciar la imatge turística de Catalunya. Quatre anys més tard les oficines de turisme ja podien oferir serveis complementaris als d'informació, com ara la possibilitat de realitzar reserves d'allotjament i altres serveis complementaris a través d'agències de viatges d'àmbit local que podien actuar des d'aquestes oficines. D'aquesta manera es compatibilitzava l'interès públic i el privat, i s'oferia als usuaris les màximes garanties de professionalitat. L'any 2009 es va aprovar la Carta de Serveis de l'Oficina de Turisme de Catalunya, a Barcelona, amb un tret diferencial: des d'aleshores les oficines no només podrien oferir informació sobre els serveis que prestaven, els drets dels usuaris i els compromisos de qualitat, sinó que també podrien interaccionar amb els usuaris. L'objectiu de la Generalitat era que els conceptes de millora contínua i d'interacció, que ja s'havien incorporat al funcionament de l'Oficina de Turisme de Catalunya ubicada a Barcelona, s'extenguessin a la resta d'oficines de Catalunya.

Aquestes oficines, que han jugat un paper fonamental en l'atenció i l'acollida dels turistes, han esdevingut un àmbit de desenvolupament professional per a molts diplomats i tècnics en Turisme. Paulatinament, alguns ajuntaments també han contractat aquests titulats per assumir les funcions tècniques a les regidories d'aquesta important àrea econòmica. Pel que fa a la formació, aquells centres d'estudis que, entre els itineraris d'especialització van oferir el de Planificació, van desenvolupar més específicament les competències de l'alumnat en aquest àmbit.

Pel que fa als establiments de restauració, la seva ordenació i classificació va tenir lloc l'any 1990. Com a conseqüència de la dinàmica i l'evolució del sector, l'any 1994 es van adequar les diferents disposicions, que derogaven l'anterior Decret, i que novament

tenien molt en compte les exigències dels consumidors. Aquest sector, però, en general no ha valorat suficientment la formació dels seus empleats, ni la inicial ni la contínua, potser pel fet de ser intensiu en mà d'obra i presentar una forta estacionalitat. En aquest àmbit, la DT va formar perfils de gestió, però les competències tècniques de cuina o de serveis de restauració s'adquirien en els cicles formatius de grau mitjà o superior, tal com succeeix actualment, després de la implantació dels graus universitaris de Turisme.

Reprenent la regulació jurídica del turisme a Catalunya, l'any 2002 es va produir un dels fets més importants pel que fa a la seva evolució. Es tractava de la promulgació de la LTC, una llei sobre l'ordenació i la promoció del turisme molt fragmentada, que pretenia impulsar el turisme i que es fonamentava amb principis de desenvolupament sostenible. Amb finalitats de promoció turística, la Llei va incorporar *Catalunya* com a marca turística global.

Malgrat els propòsits de la LTC, l'evolució del marc normatiu del turisme a Catalunya seguia essent insuficient per assolir els reptes de futur d'un sector clau per al país, tal com succeïa amb la regulació de la formació superior turística, com es veurà més endavant. Fruit d'aquesta realitat, el Pla Estratègic de Turisme a Catalunya (PETC) 2005-2010, la primera acció de planificació del turisme a Catalunya, va voler, entre d'altres actuacions, adequar el marc normatiu i potenciar la qualitat de la formació especialitzada per tal de mantenir el lideratge del sector i garantir-ne l'eficiència futura. Com a conseqüència, durant l'any 2009 es va iniciar el procés de codificació i d'actualització normativa, de conformitat amb l'esmentat PETC i amb la transposició en l'àmbit turístic de la Directiva de Serveis en el Mercat Interior (DSMI), la directiva marc de l'any 2006 que tenia com a objectiu la creació d'un mercat interior de serveis dins la UE, simplificant els procediments i tràmits d'accés a les activitats de serveis i al seu exercici. La transposició de la DSMI ha estat un repte important per a Catalunya i el turisme, que ha coincidit amb el procés d'integració de la formació superior a l'EEES i amb la implantació dels nous graus de Turisme (GT), que van substituir la DT. Per aquesta raó, i malgrat ultrapassar l'àmbit temporal de la implantació de la DT (1997-2008), s'ha considerat imprescindible incorporar en aquest treball el resultat de l'aplicació del PETC 2005-2010 i de la transposició de la DSMI, que aporta una visió actualitzada de l'evolució del sector turístic a través de la nova normativa.

La Generalitat de Catalunya, en el procés de revisió iniciat l'any 2009, va elaborar vuit propostes normatives: cinc Decrets (el d'establiments d'allotjament turístic, el d'habitatges d'ús turístic, el referent a la xarxa de serveis d'informació, difusió, dinamització i atenció turística de Catalunya, el regulador del sistema català de qualitat

turística, i el Decret de creació de la Comissió Interdepartamental del Turisme i Mesa Sectorial del Turisme) i tres modificacions (la de la LTC, la del Reglament d'Agències de Viatges, i la de l'Ordre referent al reconeixement de les habilitacions de guies de turisme expedides per altres administracions públiques). A més, va publicar l'Ordre de convocatòria per concedir incentius en l'àmbit del Pla de Desenvolupament Turístic (2010).

D'aquestes vuit propostes normatives, cinc es van aprovar abans del 30 de juny de 2012, data de tancament del present treball, exceptuant la regulació del sistema català de qualitat turística i la reglamentació de les agències de viatges, que ho van fer abans del 31 de desembre de 2012. En aquesta data encara restava vigent la regulació dels guies de turisme de l'any 2002.

Un aspecte important a destacar d'aquestes noves propostes normatives és el que fa referència a la LTC, modificada per Decret Legislatiu (DL) 3/2010, de 5 d'octubre i per la Llei (L) 9/2011, de 29 de desembre, atès que afecta al conjunt de la normativa turística. Els principals canvis fan referència fonamentalment a aspectes relacionats amb la classificació de les empreses turístiques, les autoritzacions i declaracions responsables, els establiments i les activitats d'interès turístic, els guies de turisme i la inscripció al Registre de Turisme de Catalunya, tot i que no van resoldre temes tan importants com ara el finançament dels municipis turístics o la regulació d'alguns establiments d'allotjament (albergs i residències d'estudiants), als quals classifica com a establiments d'interès turístic i manté fora de l'àmbit competencial del turisme. Els establiments de restauració i els parcs aquàtics van ser considerats activitats d'interès turístic i, com a tals, van quedar exclosos d'aquesta normativa. Entre les competències de l'Administració de la Generalitat manté la potenciació dels ensenyaments de Turisme, i de la formació i el perfeccionament dels professionals del sector.

Pel que fa als quatre nous decrets, aprovats abans del 30 de juny de 2012 com a resultat de la transposició de la DSMI i del desenvolupament del PETC (2005-2010), es tracta dels següents: el Decret (D) d'establiments d'allotjament turístic (D 183/2010, de 23 de novembre), que integra i fusiona fins a 14 disposicions normatives anteriors, i el Decret dels habitatges d'ús turístic (D 164/2010, de 9 de novembre), que pren com a referència el principi d'autonomia municipal i l'atenció sistemàtica al règim de la propietat horitzontal i d'arrendaments urbans, es limita a disposar les exigències mínimes per als habitatges d'ús turístic, i dóna als Ajuntaments la competència per regular les condicions mitjançant les quals podran obtenir aquest ús. Els dos decrets restants són el Decret per a la creació de la xarxa de serveis d'informació, difusió, dinamització i atenció turística de Catalunya (D 127/2010, de 14 de setembre), que

aporta nous plantejaments per al seu desenvolupament, un ferm compromís amb l'acollida turística, i pretén potenciar la imatge i l'atractivitat de Catalunya a través del territori, els productes autòctons i els fets diferencials que configuren la seva identitat singular; i el Decret de creació de la Taula del Turisme de Catalunya (D 420/2011, de 20 de desembre), que pretén donar resposta a l'entorn canviant i dinàmic del sector, i que té funcions relatives a la regulació turística i també corresponents a la formació i a la investigació, entre d'altres.

Com a informació addicional posterior a la data de tancament d'aquest treball és important assenyalar que, entre el 30 de juny de 2012 i el 31 de desembre de 2012, es va aprovar el D 159/2012, de 20 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic, que derogava el D 183/2010 i el D 164/2010, anteriorment esmentats. Finalment, també es va regular el sistema català de qualitat turística, a través de l'Ordre (O) EMO 418/2012 i l'O EMO 419/2012, ambdúes de 5 de desembre.

Amb referència a les modificacions normatives, abans del 30 de juny de 2012 només es va produir la de la LTC, citada anteriorment. Pel que fa la proposta de modificació de la reglamentació de les agències de viatges, que finalment es va aprovar, com s'indica més endavant, plantejava una reforma profunda d'aquest sector, amb la introducció de les empreses de mediació turística (agències de viatge i centrals de reserva) i la pèrdua del règim d'exclusivitat per la venda de serveis turístics (només es mantenia per a les agències de viatges en el cas dels viatges combinats). També plantejava canvis significatius com ara facilitar als agents de viatges domiciliats a la resta de la UE la possibilitat d'operar lliurement a Catalunya, complint amb la normativa dels països d'origen, i el fet que les agències de viatges poguessin ubicar-se en altres establiments i vendre altres productes o serveis complementaris. L'aprovació de la modificació del D 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges, mitjançant el Decret 158/2012, de 20 de novembre, i que es va produir amb posterioritat al tancament d'aquest treball, va incloure part d'aquestes propostes i en va introduir de noves.

Respecte a les convocatòries del Pla de desenvolupament turístic, des de l'any 2010 i fins a la data de tancament d'aquest treball, no se n'han publicat de noves.

També en l'àmbit legislatiu cal afegir que, tot i que no estava previst en la planificació del procés de revisió i actualització de la normativa turística, el fet que va representar un pas ferm per part del Govern a fi d'assegurar la qualitat, la competitivitat i la promoció del turisme a Catalunya va ser la creació, l'any 2012, de l'impost sobre les estades en establiments turístics (L 5/2012, de 20 de març) —l'anomenada *taxa turística*—, un tribut

propi de la Generalitat de Catalunya que té com a objectiu crear un Fons per al foment del turisme.

Es pot concloure, doncs, que malgrat l'esforç esmerçat en el que ha estat un lent procés de revisió de la normativa turística, la nova regulació no garanteix que no es produeixin conflictes entre els diferents àmbits competencials (la UE, l'Estat espanyol, Catalunya, els municipis) i que, en l'àmbit català, la normativa turística vigent a 31 de desembre de 2012 encara no està prou relacionada amb les competències d'altres departaments que també incideixen en el turisme i en l'activitat turística. Així, doncs, el procés de revisió normativa haurà de continuar, aportar una major coherència a l'actuació entre departaments i fer un esforç per incorporar el turisme com un vector estratègic transversal. L'entorn competitiu del s. XXI requereix el desenvolupament i la transició del turisme a Catalunya cap a un model més ordenat, flexible, sostenible i de qualitat. És important remarcar que la transposició de la DSMI iniciada l'any 2009, juntament amb la implantació dels nous graus universitaris de Turisme (a partir del curs 2009-2010) marquen clarament una nova etapa, tant pel mercat dels serveis turístics com pel de l'educació superior de Turisme, dins el marc de l'Espai Europeu.

Amb referència a l'educació superior i el turisme a Catalunya, tal com va succeir amb la indústria turística, el pas de la dictadura franquista a un règim democràtic, a Espanya, va comportar un nou marc regulador (la Constitució Espanyola de 1978 i l'EAC de 1979, a Catalunya) que també va afectar a la formació turística, malgrat que aquesta encara va trigar uns anys a entrar en l'àmbit universitari. De la manera com ho va fer se'n van derivar conseqüències que han sigut objecte d'anàlisi en el present treball.

A Catalunya, el procés de transformació de l'educació superior parteix de l'establiment del model autonòmic. El traspàs de competències sobre universitats a la Generalitat i l'estructuració del Departament d'Ensenyament (1980), la creació del Consell Interuniversitari de Catalunya (1984) i la regulació del règim i l'adscripció a les universitats públiques dels centres docents d'ensenyament superior (1986), en són els màxims exponents a efectes d'aquest treball, amb vista al desenvolupament de les universitats catalanes i de l'autonomia universitària després de tres dècades de règim franquista. Aquest procés va culminar l'any 1985, amb el traspàs a la Generalitat dels serveis d'Administració de l'Estat en matèria d'universitats.

Pel que fa a la formació superior de Turisme, el seu desenvolupament va anar a remolc del creixement del sector, tal com va succeir amb l'evolució del règim jurídic del turisme. El diploma de Tècnic en Empreses Turístiques (TET) es va implantar l'any 1963, com a resposta als requeriments del sector, que demanava personal qualificat per afrontar,

encara en període franquista, la creixent evolució del turisme receptiu. Va ser en ple procés de transició democràtica, l'any 1980, quan es va implantar el nou títol de Tècnic en Empreses i Activitats Turístiques (TEAT). Tot i ser equivalent al de diplomatur universitari, la seva regulació es va mantenir dins l'àmbit extrauniversitari, en el marc competencial del turisme (recentment traspassat a la Generalitat de Catalunya). Aquest fet va allargar el procés de transició de la formació superior de Turisme a la universitat, que no es va produir fins l'any 1997, amb la implantació de la DT (subjecte a la Llei Orgànica 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària (LORU) i a la Llei Orgànica General del Sistema Educatiu 1/1990, de 3 d'octubre (LOGSE)), ja que el sistema universitari de l'Estat espanyol mantenia algunes competències exclusives sobre universitats. També va limitar i alentir el ple desenvolupament dels estudis superiors de Turisme, que tenien un marcat caràcter professionalitzador. Malauradament, la implantació de la DT es va fer sense aprofundir en la reflexió sobre el model d'universitat (tradicional, aplicada o mixta) més adient per assolir els objectius del nou pla d'estudis. Actualment, amb el sistema universitari plenament integrat a l'EEES i amb els nous GT implantats des de l'any 2009, encara es fan paleses les conseqüències d'aquest procés (per exemple, en l'àmbit de la recerca i la transferència de coneixement al sector).

En aquest treball, el període concret d'estudi sobre la implantació de la DT a les universitats catalanes abraça des de l'any 1997 —moment en què els estudis superiors de Turisme, en el marc de la LORU (1983) i del Reial Decret (RD) 1496/1987, de 6 de novembre, es van incorporar plenament a l'àmbit universitari mitjançant el RD 259/1996, de 16 de febrer i el RD 604/1996, de 15 d'abril—, fins l'any 2008 —l'any previ a la implantació dels diferents graus de Turisme, com a conseqüència de l'adaptació espanyola a l'EEES—.

Per entendre la particular configuració inicial del mercat dels estudis de la DT (1997-2008) cal remontar-se a la implantació dels anteriors plans d'estudis superiors de Turisme: el TET (1963-1980) i el TEAT (1980-1996). Aquestes dues titulacions van quedar excloses dels nivells de formació del sistema educatiu establerts en la Llei General d'Educació (LGE) de 1970 (L 14/1970, de 4 d'agost) que, a proposta del Ministeri d'Universitats i d'Investigació, i amb l'acceptació del sector, les va tractar com a ensenyaments especialitzats. Eren uns ensenyaments extrauniversitaris de tres anys de durada, en què hi predominava la vessant professionalitzadora i tècnica, que depenien de l'Administració turística i s'impartien en centres d'ensenyament turístic no oficials, legalment reconeguts. A més, per a l'obtenció del títol (el de TET no tenia valor

acadèmic i el de TEAT equivalia al de diplomat universitari) calia superar una prova de revàlida.

Es pot considerar que el TET i el TEAT van ser uns estudis superiors de transició cap a la futura formació universitària en Turisme. El seu control administratiu i acadèmic el centralitzava l'Escuela Oficial de Turismo de Madrid (EOTM) fins que, l'any 1989 i en virtut del traspàs de competències en matèria de turisme i d'ensenyament, es va crear l'Escola Oficial de Turisme de Catalunya, amb seu a Girona. És important posar en valor la funció que van realitzar els centres d'ensenyament turístic no oficials que van impartir la formació tècnica especialitzada en Turisme (TET i TEAT) quan aquesta disciplina encara no formava part del catàleg de títols universitaris.

L'any 1997, amb el pas del TEAT a la DT es va iniciar l'etapa universitària dels estudis superiors de Turisme. Aquest nou escenari ha estat l'objecte d'estudi del present treball de recerca sobre la implantació de la DT a Catalunya entre els anys 1997 i 2008, que s'ha plantejat partint d'una hipòtesi general: atès que el període estudiat estava marcat pel creixement d'un sector, el turístic, amb una forta incidència social i econòmica a Catalunya, es va considerar que, a partir de la implantació de la DT a la universitat, el prestigi dels estudis de Turisme augmentaria pel fet d'esdevenir plenament universitaris. Com a conseqüència, el mercat de la DT es modificaria amb un increment de l'oferta i la demanda de places.

Paral·lelament a aquesta hipòtesi general s'han plantejat vuit hipòtesis específiques, amb relació a l'evolució de l'oferta de places de nou accés a la DT, l'evolució de la demanda d'aquests estudis, la satisfacció de la demanda en primera preferència i l'evolució de la qualitat acadèmica dels assignats a la DT. Per finalitzar, s'han afegit una sèrie de conclusions generals fruit del treball d'investigació.

Pel que fa, doncs, a l'inici de l'etapa universitària dels estudis de Turisme, a partir de la implantació de la DT l'any 1997, va estar marcada per la creació d'escoles universitàries que, com indicava la LORU (LO 11/1983, de 25 d'agost), s'haurien d'adscriure a una universitat, pública o privada, per tal d'homologar els títols que expedissin, i s'encarregarien de la gestió administrativa i de l'organització dels ensenyaments. Tant la LGE (1970) com la LORU (1983) i la Llei Orgànica d'Universitats LO 6/2001, de 21 de desembre (LOU), permetien que les universitats públiques cedissin ensenyaments universitaris a entitats de titularitat privada. Pel que fa a les universitats privades, a partir de la LO 4/2007, de 12 d'abril, aquestes també podien fer-ho. La creació, l'adscripció i el reconeixement dels centres d'estudis de la DT va estar regulada pel RD

557/1991, de 12 d'abril, i els ensenyaments s'ajustaven als requeriments del RD 1627/1994, de 10 de juny.

És interessant remarcar que el pas de les escoles de Turisme a escoles universitàries, adscrites o integrades a una universitat, va seguir un patró similar al que s'havia donat amb les de Magisteri, Infermeria, Empresarials, Relacions Laborals, Treball Social i Enginyeries, entre d'altres.

No resulta sorprenent, doncs, que l'any 1997 la major part de centres adscrits a una universitat tinguessin un denominador comú: l'oferta d'estudis de primer cicle, aplicats i professionalitzadors, de recent incorporació a la universitat i majoritàriament a preu privat. Aquesta podia ser una de les raons per les quals el prestigi social d'aquestes formacions, entre les quals hi havia la DT, fos inferior al dels estudis universitaris tradicionals de segon cicle. Com s'ha pogut constatar, l'any 1997, un 28,75% dels centres d'estudis de primer cicle estaven adscrits a una universitat i d'aquests, un 78,% eren de titularitat privada. En canvi, el percentatge de centres adscrits per impartir estudis de segon cicle era molt inferior (un 8,70%, l'any 1997). Cal afegir que, històricament, a Catalunya, els centres adscrits s'han caracteritzat pel caire professionalitzador de la seva oferta acadèmica (que s'ha sabut adequar a les necessitats del sistema productiu) i han contribuït al desenvolupament territorial de les universitats.

També es pot constatar l'escàs lideratge que tradicionalment han assumit les universitats en alguns àmbits clau de coneixement. Aquestes, en general centrades en la recerca científica, sovint han estat allunyades de la realitat i de l'experiència empresarial. En el cas dels estudis universitaris de Turisme, tot i el seu reconeixement formal, a partir de la implantació de la DT a Catalunya ha seguit predominant el model d'universitat científica i, en conseqüència, aquesta tipologia d'estudis han estat qüestionats per la majoria d'acadèmics de disciplines tradicionalment establertes. El nou marc universitari de la DT no va donar suficient rellevància a l'aspecte pràctic o d'aplicació de la formació a l'hora de medir l'excel·lència acadèmica d'aquesta nova disciplina que, pel fet de no disposar d'un segon cicle, tampoc va poder desenvolupar plenament la vessant de recerca.

Amb relació a la creació de les escoles universitàries i a l'oferta de places de nou accés als estudis de la DT, s'han plantejat tres hipòtesis de treball per analitzar la seva evolució. La primera fa referència a la diferenciació dels centres d'estudis a través de l'especialització de la formació, com a resposta a la competència que es va donar en un mercat universitari, majoritàriament privat i amb excedents de places. La segona fa

referència a com el propi mercat va regular els centres amb un excés d'oferta i, la tercera, a com l'aparició d'oferta de places a preu públic va incidir sobre l'oferta de places a preu privat.

Hipòtesi 1: La implantació de la DT es va realitzar sense planificar l'oferta dels centres que impartien els estudis de Turisme. Un mercat d'oferta atomitzat i majoritàriament privat va estimular la competència entre les universitats i els seus centres —integrats o adscrits— a fi de diferenciar-se, i va fer que oferissin nivells més alts d'especialització de la formació.

El mercat dels estudis superiors de Turisme ha estat, tradicionalment, un mercat privat i molt atomitzat, que s'ha vist afectat per la disminució del nombre de centres i de places derivada de la seva implantació a la universitat. A més, els nous requeriments universitaris van provocar una renovació de centres, tal com mostra el fet que més de la meitat dels que oferien el TEAT no van implantar la DT, alhora que se'n van crear de nous, adscrits o integrats, malgrat el decrement de la demanda. Així, doncs, la perspectiva d'un mapa de centres de DT més concentrat, que s'albirava abans de la implantació d'aquests estudis a la universitat, es va esvair ben aviat.

El curs 1996-1997, a Catalunya, hi havia 31 centres que impartien el TEAT (eren l'EOTC i els 30 centres privats que hi estaven adscrits), 14 dels quals van implantar la DT entre l'any 1997 i l'any 2004 (d'aquests, només tres centres havien ofert anteriorment els estudis de TET). Aquestes dades constaten que, com a conseqüència de l'evolució universitària dels plans d'estudis de Turisme, es va produir una selecció entre els centres prèviament existents. Amb la incorporació dels estudis de Turisme a la universitat, entre l'any 1997 i l'any 2006 se'n van crear vuit de nous, fet que va suposar que nou universitats impartissin la DT en un total de 22 centres d'estudis (el curs 2008-2009 només en quedaven 19). L'elevat nombre de centres d'estudis que van oferir la DT i les diferències substancials que es van donar entre ells, tot i haver implantat el mateix pla d'estudis, van contribuir a generar dubtes sobre el valor acadèmic d'aquesta formació i una certa confusió en el mercat universitari.

Pel que fa a la titularitat dels centres d'estudis de la DT, com ja s'ha comentat anteriorment, aquests eren majoritàriament de titularitat privada (oferien la DT a preu privat). Només tres van ser de titularitat pública, és a dir, oferien la DT a preu públic: l'EUT (UdG), a partir de l'any 2001; l'EUTO (URV), a partir de l'any 2002; i el Centre Universitari Doctor Manyà (URV), a partir de l'any 2005. Així, doncs, l'oferta de places per estudiar la DT en centres presencials a Catalunya va ser, entre els anys 1997 i 2000, totalment privada, mentre que entre els anys 2001 i 2008, el nombre de centres

privats va oscil·lar entre el 90,5% i el 81,15% del total. L'any 2001, el nombre de places ofertes a preu públic només representava el 8% del total de places presencials, un percentatge que va anar augmentant progressivament fins arribar al 16%, l'any 2008.

Sorprenentment, doncs, el pas dels estudis de Turisme a la universitat no va comportar un canvi substancial en el model d'oferta, que es va mantenir, majoritàriament, a través de centres d'estudis privats. Les dades també semblen indicar, per part del sistema universitari públic, un escàs interès per la formació de la DT, possiblement pel fet de ser uns estudis de primer cicle i perquè a la universitat no existia una estructura departamental que incentivés el seu desenvolupament. A més, hi devia influir el fet que, durant la implantació de la DT, no es van arribar a crear el segon i el tercer cicle universitaris de Turisme, com reclamava professorat universitari d'altres disciplines acadèmiques. Aquest fet impedia l'accés directe a projectes de recerca sobre la matèria, una de les principals mesures de l'excel·lència acadèmica en el sistema universitari català i una font valuosa de recursos econòmics. Un altre aspecte a considerar és la incidència que va tenir la política de la Direcció General d'Universitats (DGU), que es podria qualificar de continuista, amb el sistema de centres heretat de l'anterior pla d'estudis, extrauniversitari.

Tot i la disminució de centres que es va produir com a conseqüència del pas dels estudis de Turisme a la universitat, l'adscripció dels centres privats va cobrir el buit que deixaven les universitats. Concretament, a Catalunya, el nombre de centres presencials que oferien la DT va disminuir un 42% respecte als que havien ofert TEAT (al final de la implantació de la DT, l'any 2008, n'hi havia 18, enfront dels 31 existents al final de la implantació del TEAT, l'any 1996). Cal remarcar que, tot i l'esmentat decrement, durant tot el període d'implantació de la DT (1997-2008), el nombre de places ofertes de nou accés a la DT dels centres als quals s'accedia per la via de la preinscripció universitària (així, doncs, no s'inclouen les de la URL i la UOC) va ser superior al nombre de sol·licitants de plaça. Entre els anys 2000 i 2004, per exemple, entre un 40% i un 48% de les places va quedar vacant. Aquest, però, no va ser un motiu suficient perquè la DGU regulés l'oferta ja que, seguint el mateix criteri que va adoptar en el moment inicial d'implantació de la DT, els anys 2001 i 2004 encara va acceptar l'adscripció a la UdG de dos centres més ubicats a Barcelona i que anteriorment oferien el TEAT (malgrat l'excedent de places que hi havia en el mercat total de la DT).

Així, doncs, l'evolució de l'oferta de places per cursar la DT no va anar en consonància amb la de les sol·licituds. Mentre que les places ofertes per cursar la DT en centres presencials van incrementar un 19% entre l'any 1998 (1.430 places) i el 2004 (1.707 places), any en què es va registrar el nombre més alt de places ofertes de tot el període

estudiat, en el mateix marc temporal la demanda va disminuir un 10% (amb 942 sol·licituds l'any 1998, enfront de les 844 de l'any 2004, en els centres als quals s'accedia per la via de la preinscripció universitària). Si es considera tot el període estudiat, entre l'any 1998 i l'any 2008 l'oferta de places presencials de nou accés va disminuir un 1,74% (amb 1.430 places l'any 1998, enfront de les 1.405 de l'any 2008), mentre que la demanda (sol·licituds) ho va fer un 19% (942 sol·licituds l'any 1998 enfront de les 762 de l'any 2008).

Ara bé, tot i que entre l'any 1997 i l'any 2008 el total de les sol·licituds en primera preferència sempre va ser inferior al nombre de places ofertes, en l'anàlisi individualitzada per centres d'estudis s'observa que alguns, com ara l'EUHT CETT (UB), l'EUTDH (UAB), l'EUTO (URV) i l'EOTC/INSETUR (UdG) van presentar un dèficit de places en més d'una ocasió. D'altra banda, les dades de què es disposa sobre l'ocupació de les places indiquen que, entre l'any 2000 i l'any 2008, la relació entre el nombre de matriculats i les places ofertes sempre va donar com a resultat l'excedent de places de nou accés, que va passar d'un 17,2% l'any 2000, a un 32,2% l'any 2008. Amb el pas dels anys, el mercat d'estudis de la DT es va anar consolidant com un mercat d'oferta.

La DGU va intervenir en la determinació del nombre anual de places que cada centre podia oferir durant el procés de preinscripció universitària, tot i que el criteri que va aplicar a l'hora d'incrementar o disminuir l'oferta no va ser sempre el mateix. Per exemple, l'any 2004 va incrementar l'oferta de places de l'EUT Mediterrani (UdG), malgrat que tenia un excedent d'oferta respecte a les sol·licituds que es va mantenir fins l'any 2008. En canvi, fins l'any 2008 la DGU no va corregir el dèficit de places que l'EUHT CETT (UB) va presentar a partir de l'any 2002 (any en què, a causa de la disminució de la demanda, va haver d'ajustar a la baixa la seva oferta). En aquest sentit, sembla que el criteri de la DGU per determinar el nombre de places va anar més encaminat cap al fet de mantenir un cert equilibri en l'oferta total (és a dir, assegurar que aquesta no incrementés malgrat l'augment del nombre de centres i el de places en alguns dels ja existents), que no pas cap al d'ajustar l'oferta al nombre de sol·licituds en primera preferència. A més, la negociació de cada universitat amb la DGU per adaptar el nombre de places de nou accés de les diferents titulacions, inclosa la DT, també estava subjecta a condicionants polítics i de relació institucional, que podien supeditar en un o altre sentit la revisió de l'oferta de places dels centres.

En l'àmbit de l'oferta de places de nou accés també cal destacar l'impacte progressiu que va tenir en el mercat de la DT l'oferta de places no presencials de la UOC a partir de l'any 2002, que va arribar a representar, l'any 2008, una tercera part de l'oferta total

de places d'aquests estudis. Les restriccions pel que fa a l'oferta de places que van rebre alguns centres adscrits presencials, tot i disposar de capacitat i dels recursos per assumir-les, no es van produir en el cas de la UOC, un fet que mostra l'aposta del Govern per aquesta nova universitat i pels estudis de la DT en línia, molt apropiats per a persones, sovint amb experiència en el sector, que havien de compaginar la formació amb l'activitat laboral.

A més, tot i que a partir de la LORU (1983), corresponia a cada comunitat autònoma la creació i la supressió d'escoles universitàries i la coordinació de les universitats de la seva competència, es pot concloure que, a Catalunya, en el cas dels centres privats, la implantació de la DT es va realitzar sense planificar l'oferta. Com ja s'ha comentat, a partir de l'any 1996 (RD 259/1996, de 16 de febrer) tots els centres privats que oferien els estudis de TEAT adscrits a l'EOTC es van poder adscriure a una universitat catalana per impartir la DT, sempre que haguessin complert els requeriments establerts pel RD 557/1991, de 12 d'abril. Aquesta va ser la forma de regulació dels centres per part del Govern que, en lloc de planificar l'oferta de la nova DT, va aplicar una política de continuïtat i no va donar prioritat als criteris d'excel·lència, de potencialitat dels centres o de mercat (oferta-demanda). Pel que fa a la planificació de l'oferta dels estudis de la DT a preu públic, va prevaler la política universitària de descentralització respecte a Barcelona ciutat, així com l'objectiu de respondre a les necessitats econòmiques i socials de dos territoris eminentment turístics, Girona i Tarragona (l'any 2001 es va integrar a la UdG un centre ja existent, l'EOTC/INSETUR (UdG), amb la denominació d'EUT; l'any 2002 es va crear l'EUTO de Vila-seca, integrat a la URV, i l'any 2005 es va integrar a la URV el Centre Universitari Doctor Manyà, un centre privat que ja estava adscrit a aquesta universitat).

D'altra banda, la implantació de la DT a la universitat no presencial UOC, l'any 2002, va respondre a l'objectiu del Govern de facilitar l'accés a la formació de Turisme, tot superant les barreres de l'espai i del temps gràcies a les possibilitats que oferien les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC). Aquesta realitat confirma, doncs, que a diferència del que va succeir amb els centres privats, en el cas de la implantació de la DT en centres públics i a la UOC, l'oferta sí que va estar planificada.

Pel que fa als plans d'estudis, tot i que el Govern de l'Estat era qui marcava les directrius generals (RD 604/1996, de 15 d'abril), les universitats, que havien d'aprovar el títol de la DT, disposaven d'un cert grau de flexibilitat a l'hora de determinar les matèries obligatòries i les optatives, fet que va permetre que poguessin decidir l'orientació dels plans d'estudis i configurar diferents itineraris d'especialització. Segons l'esmentat RD 604/1996, el nombre mínim de crèdits de la DT (180) es podia incrementar fins a un

15% (en el cas dels Idiomes i del Pràcticum, troncats, podien incrementar en un 50%) i, a través de les matèries de lliure elecció, l'alumnat podia confeccionar el seu currículum personalitzat.

A Catalunya, com s'ha exposat anteriorment, nou universitats van implantar la DT en un total de 22 centres, entre l'any 1997 i el 2008. Cal assenyalar que es van donar diferències considerables en la càrrega lectiva dels diferents plans d'estudis. Per exemple, mentre que quatre universitats (la UPF, la URV, la UdG i la UOC) van limitar a 180 el nombre de crèdits (el mínim exigint), dues més (la UB i la URL) els van incrementar fins al màxim permès (amb 206 i 207 crèdits, respectivament). També va ser força diferent el pes que cada universitat va atorgar a la troncalitat, a l'obligatorietat i a l'optativitat. L'EUHT CETT (UB) i l'ESADE-EUT Sant Ignasi (URL) van ser els centres amb els plans d'estudis més flexibles, amb una optativitat del 30% (62 crèdits) i del 20% (42 crèdits), respectivament. Aquest darrer, juntament amb l'EUT Joviat i l'EUT dels Pirineus (adscrietes a la UdL), l'EUT de Terrassa (UdG), l'EOTC/INSETUR (UdG) i centres adscrius, i la UOC, eren els centres que oferien un ventall més ampli de matèries optatives, fins a un total de 165, 174, 180, 220 i 253 crèdits, respectivament. Altres diferències importants es van donar en el Pràcticum (la URL i la UOC van ser les universitats que li van donar més crèdits, amb un total de 24) i en el Treball Final de carrera (TFC) (que només exigien tres universitats, la UB, la UdG i la URL, a més de la UVic, en el cas de la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques).

El tractament dels Idiomes també va ser substancialment diferent. Algunes universitats, com ara la UdL, van configurar l'oferta d'Idiomes fonamentalment a través de crèdits obligatoris, en combinació amb els troncats i els optatius (amb 39 crèdits obligatoris d'Idiomes en els centres de Manresa i La Seu d'Urgell, i 24 en el de Lleida). D'altres, com ara la UAB, la URV o l'EUT de Terrassa (UdG) ho van fer a través dels crèdits optatius (destaquen els 54 crèdits optatius de l'EUT Bettatur (URV) i els 40,5 de l'EUT de Terrassa (UdG) que, sumats a la resta de crèdits troncats i obligatoris d'Idiomes d'aquests centres, representaven un 40% i un 35%, dels crèdits de la carrera, respectivament). L'opció de la UB, en canvi, va ser totalment diferent: va oferir una sòlida formació d'Idiomes (l'alumnat es podia matricular, a més dels 12 crèdits troncats d'Idiomes, a fins 21 crèdits més de lliure elecció d'Idiomes) sense sacrificar continguts obligatoris o optatius, que va dedicar a la gestió especialitzada.

A l'hora de cercar elements diferenciadors entre els centres, el present treball s'ha centrat en els plans d'estudis, en les dobles titulacions i en la recerca acadèmica. En el cas dels itineraris d'especialització, s'ha observat que el 36% dels centres que impartien la DT no oferien aquesta possibilitat: es tractava dels de la UPF, la UVic, la URL i la

UOC, a més d'un dels centres de la URV (l'EUT Bettatur) i un de la UdG (l'EUT de Terrassa). L'oferta d'especialització dels centres restants es centrava en la Gestió (d'Hoteleria, de Turisme i Viatges, d'Empreses Turístiques i d'Oci), la Planificació i la Comunicació. Entre les cinc universitats que oferien itineraris especialitzats destaca la UdG, tant pel nombre d'itineraris oferts (sis) com pel fet que no s'orientava exclusivament a la Gestió. La UB, amb l'objectiu de proporcionar al seu pla d'estudis molta flexibilitat d'adaptació a l'evolució del sector, no especificava les assignatures de les matèries optatives de Gestió d'Allotjaments i Restauració (51 crèdits) i de Gestió de Turisme i Viatges (48 crèdits), que podia establir anualment. Cal remarcar també que la Gestió Hotelera era present en tots els plans d'estudis d'aquestes cinc universitats, amb l'excepció de la UAB, que oferia un títol propi de Diplomat en Gestió Hotelera. D'altra banda, tant l'EUHT CETT (UB) com l'EUTDH (UAB) i l'EUT Sant Pol de Mar (UdG) disposaven d'un hotel, que utilitzaven amb finalitats pedagògiques.

Dos casos interessants pel seu element diferenciador van ser el de la UPF, que va establir sinèrgies entre la diplomatura de Turisme i la de Ciències Empresarials, i el de la UVic, amb la doble titulació de Turisme / Publicitat i Relacions Públiques.

Pel que fa a la recerca, va tenir un desenvolupament més ampli i més ràpid als centres integrats a una universitat pública —a l'EUT (UdG), a través de l'INSETUR, el Parc Científic i Tecnològic i els grups de recerca LMRT i ONIT; i a l'EUTO (URV), a través del PCTTO i els grups de recerca GRATET i QUALOCIO, de la URV, especialitzats en el turisme i l'oci— que a la resta de centres privats adscrits a una universitat pública. Això responia al fet que aquests no comptaven amb l'estructura acadèmica de recerca (el fet que els estudis de la DT fossin nous i només de primer cicle va dificultar i alentir el procés de doctorat del professorat especialitzat) i, quan es donava el cas, hi havia greus dificultats per crear grups de recerca propis i optar a recursos per a la investigació. Actualment encara persisteixen aquestes dificultats, a les quals s'ha d'afegir la de l'acreditació del professorat dels centres adscrits a les universitats públiques, l'estatus dels quals encara no està plenament reconegut pel sistema universitari. Per aquestes raons, entre d'altres, l'Associació de Centres Adscrits a Universitats Públiques de Catalunya, creada l'any 2002, respon a la seva necessitat de poder participar de manera directa i activa en aquells òrgans del sistema universitari català on es prenen les decisions que els afecten. D'altra banda, el valor que aporten els centres adscrits al sistema universitari català hauria de ser reconegut pel propi sistema, on aquests haurien de poder tenir veu, atès l'elevat nombre de titulacions i de places que representen.

Així, doncs, es pot concloure que la implantació de la DT es va donar en un mercat d'oferta (amb algunes excepcions puntuals en què l'oferta va ser inferior a la demanda), atomitzat i majoritàriament privat, característiques que van estimular la competència entre les universitats i també entre els centres. En canvi, cal matisar la resta de plantejaments de la primera hipòtesi. D'una banda, no es pot validar que la implantació de la DT a Catalunya es realitzés sense planificar l'oferta de centres, una afirmació que seria vàlida en el cas dels centres presencials privats, atès que la DGU va facilitar la continuïtat dels centres que oferien els estudis de TEAT i van voler implantar la DT adscrits a una universitat, però que no es pot aplicar als tres centres integrats a les universitats públiques (un a la UdG i dos a la URV), i a la UOC, la creació dels quals va estar subjecte als criteris de la DGU de planificació de l'oferta de les universitats públiques. Tampoc es pot validar que el nivell d'especialització dels centres (dues terceres parts d'aquests van oferir itineraris especialitzats) en fos l'element clau de diferenciació. En canvi, les universitats sí que van aprofitar els diferents criteris de flexibilitat que estableixen el RD 1267/1994, de 10 de juny, i el RD 604/1996, de 15 d'abril, per atorgar un perfil propi als respectius plans d'estudis (fonamentalment a través del nombre total de crèdits de la DT, l'ampliació de les matèries troncales, la distribució de crèdits de les matèries obligatòries i de les optatives, el tractament del Pràcticum, l'existència d'un TFC, els Idiomes i la recerca). Es pot afirmar, però, que la DT no va ser una carrera universitària homogènia.

Hipòtesi 2: El mercat va regular progressivament l'excés d'oferta de places per cursar la DT i va eliminar els centres amb una demanda de nou accés insuficient.

Per validar aquesta hipòtesi s'ha considerat que tenien una demanda insuficient de nou accés a la DT tots els centres amb un nombre de sol·licituds inferior a 30 (xifra que coincideix amb el nombre mínim de places autoritzades en els centres d'estudis que van impartir aquesta formació). A Catalunya, durant el període d'implantació de la DT (1997-2008), vuit dels 20 centres d'estudis presencials als quals s'accedia per la via de la preinscripció universitària van tenir sempre menys de 30 sol·licituds. Aquest fet també es va donar en sis centres més, tot i que només en alguns dels anys del període estudiat. D'aquestes dades s'extreu que un 70% dels centres d'estudis presencials de la DT als quals s'accedia per la via de la preinscripció van presentar una demanda insuficient pel que fa a les sol·licituds.

Amb referència a les matrícules del total dels centres presencials que van oferir la DT s'observa que, entre l'any 2000 i el 2008, 14 dels 21 (un 67% del total) van tenir menys

de 30 matrícules en algun moment, és a dir, una demanda insuficient: un centre de la UPF, els tres de la UdL, dos de la URV, cinc de la UdG, i els tres de la UVic. Atès que es tractava de centres adscrits privats, la generació insuficient de recursos podia comportar certa precarietat a l'hora d'oferir la formació i de prestar els serveis acadèmics que requeria una titulació universitària. Mentre va durar la implantació de la DT (1997-2008), d'aquests 14 centres només tres van tancar: l'EUT Pirineus (UdL), l'any 2003; l'EUT ESMA (UdG), el 2005; i l'EUT de Manresa (UdL), el 2007. La incidència d'aquestes baixes per regular l'excés d'oferta de la DT va ser mínima i, com s'ha comentat anteriorment, l'excedent d'oferta es va mantenir al llarg de tot el període.

Posteriorment, dels onze centres que havien presentat una demanda insuficient per als estudis de la DT i no havien tancat, quatre van implantar el GT l'any 2009, i un ho va fer, l'any 2010, integrat a la UdL i a preu públic. Dels sis restants, que ja no van implantar el GT, cinc van deixar d'oferir places de nou accés a la DT l'any 2009 i un ho va fer l'any 2010. L'any 2010, amb el nou GT, el nombre de centres universitaris presencials de Turisme va quedar reduït a dotze, fet que suposava una disminució del 33% respecte als 18 que hi havia l'any 2008, el darrer any d'implantació de la DT.

Pel que fa a la UOC, la seva quota de mercat (el percentatge de matrícules sobre les del total de centres) va passar d'un 11,31% l'any 2002, a un 29,56% l'any 2008, fet que demostra l'acceptació que van tenir els estudis de la DT no presencials a Catalunya. En canvi, entre l'any 2008 i el 2010, amb la implantació del GT, es va produir una davallada del 59,5% en el nombre de matriculats a aquesta Universitat. L'increment d'un any en la durada dels estudis podria apuntar-se com una de les causes d'aquest fet.

Un cop valorades totes aquestes dades s'extreu que, durant el període d'implantació de la DT (1997-2008), no es va confirmar la hipòtesi 2, segons la qual el mercat va regular progressivament l'excés d'oferta de places per cursar la DT, eliminant els centres amb insuficient demanda de nou accés, ja que només un 21% d'aquests va deixar d'oferir els estudis de la DT en aquest període. Ara bé, si s'amplia el marc temporal de l'anàlisi fins l'any 2010, quan ja s'havien implantat els nous estudis de GT, la hipòtesi 2 es confirmaria, ja que un 64% els centres amb insuficient demanda de la DT (9 dels 14 que tenien menys de 30 sol·licituds) van deixar d'impartir els estudis universitaris de Turisme. La regulació de l'oferta de places, doncs, es va fer més efectiva a partir de la implantació dels nous GT quan, a més de donar-se els factors de mercat ja esmentats, es van exigir nous requeriments universitaris als centres, alguns dels quals van optar per no oferir aquests estudis.

Hipòtesi 3: Amb la incorporació dels estudis superiors de Turisme a la universitat va aparèixer l'oferta de places de la DT a preu públic. Aquest fet va incidir en la progressiva disminució de l'oferta de places a preu privat.

A Catalunya, entre els anys 1997 i 2000, la DT només es podia cursar a preu privat. L'any 2001 es va crear el primer centre que va oferir els estudis de la DT a preu públic: era l'EUT (UdG), a partir de la integració de l'EOTC a la UdG, amb 130 places de nou accés (un 30% més que les que tenia abans de la integració). L'any 2002 es va crear l'EUTO (URV), amb 80 noves places a preu públic i, finalment, l'any 2005, el Campus Terres de l'Ebre es va integrar a la URV, amb una oferta de 30 places.

L'any 2000, el nombre de places presencials de nou accés a Catalunya era de 1.544, totes a preu privat. A partir de l'any 2001, i coincidint amb la creació del primer centre presencial que oferia els estudis de la DT a preu públic, l'oferta de places a preu privat va començar a disminuir (amb l'excepció dels anys 2004 i 2006), fins arribar, l'any 2008 —quan el nombre de places de nou accés a la DT, en centres presencials i a preu públic, representava el 16,37% de l'oferta total— a les 1.175 places, un 23,9% menys respecte a l'any 2000. És interessant remarcar que la política de programació de places a la UB, a la baixa, compensava les noves places a preu públic (2001-2002).

Així, doncs, l'anàlisi de totes les dades anteriors confirma la hipòtesi plantejada, ja que cinc anys després de la incorporació dels estudis superiors de Turisme a la universitat va aparèixer l'oferta de places de la DT a preu públic, fet que va incidir en la progressiva disminució de l'oferta de places a preu privat, tot i que no en va ser l'única causa. La baixa proporció de places ofertes a preu públic i, molt especialment, la ubicació dels centres integrats que les oferien, cap d'ells a la demarcació de Barcelona, va minimitzar-ne l'efecte. Els requeriments universitaris, el canvi d'entorn competitiu dels estudis superiors de Turisme a partir de la seva implantació a la universitat, o la davallada de la demanda, per exemple, també podrien haver incidit en la disminució de l'oferta privada de places.

Un cop resoltes les hipòtesis relatives a l'oferta de places de nou accés als estudis de la DT, es plantegen quatre noves hipòtesis sobre la seva demanda.

Per desenvolupar les conclusions relatives a l'evolució de la demanda dels estudis de la DT, en primer lloc cal recordar la distinció que s'ha realitzat en aquest treball entre la demanda dels estudis de la DT, entesa com les sol·licituds en primera preferència al tancament de juny per la via de la preinscripció universitària (s'exclou la URL i la UOC, a les quals s'accedeix per via directa), i la demanda, entesa com el total de

matriculacions al conjunt de les universitats catalanes, en el tancament de totes les convocatòries (només es disposa de la informació del període 2000-2008).

Tot i que el turisme és un dels principals motors de l'economia catalana, una de les obsessions històriques d'aquest sector ha estat la manca de valoració social de les professions turístiques. La incorporació dels estudis de Turisme a la universitat i, en conseqüència, la seva homologació amb altres carreres universitàries, s'apuntava com una de les mesures necessàries per contribuir al prestigi d'aquesta indústria i de la seva formació superior. Per aquesta raó, el prestigi de la DT havia de ser superior al del TEAT i, com planteja la hipòtesi 4, aquest fet havia de comportar un increment de la demanda.

Hipòtesi 4: La incorporació del Turisme a la universitat va millorar el prestigi acadèmic d'aquesta formació, fet que va estimular-ne la demanda.

El fet que els estudis superiors de Turisme (TET i TEAT) quedessin marginats de l'estructura del sistema educatiu fins l'any 1997, quan es va implantar la DT, va suposar un llast per al prestigi social d'aquesta formació, els requeriments d'accés a la qual eren inferiors als dels estudis universitaris (en el cas del TEAT, el COU no va ser un requisit d'accés fins l'any 1985 i mai va ser necessari superar les PAU); a més, els estudis no tenien continuïtat acadèmica. Tant el sector empresarial com l'institucional i l'acadèmic van seguir reclamant, fins i tot després de la implantació del TEAT (1980) —amb el qual les assignatures de gestió empresarial van adquirir preponderància respecte al pla d'estudis anterior—, una nova revisió dels estudis de Turisme (encara extrauniversitaris), així com la creació d'un segon cicle (la llicenciatura).

A partir dels anys noranta, les universitats van participar activament en el debat sobre el model d'estudis que calia implantar i van impulsar-ne el desenvolupament. Una de les raons per promoure els estudis universitaris de Turisme era perquè augmentés la seva valoració social, malgrat que el sector considerava que la formació universitària no respondria suficientment a les seves necessitats. Era evident, però, que mantenir la competitivitat de la indústria turística plantejava noves necessitats (diversificació, especialització, comercialització, l'ús de les TIC, gestió...) i requeria noves competències professionals.

Tot apuntava, doncs, a que la implantació de la DT (1997) hauria de suposar un canvi radical en la valoració de la formació superior turística, fet que hauria de comportar un increment de la seva demanda i del nombre total de matriculats a les universitats catalanes. Però com s'ha pogut apreciar a la hipòtesi 2, en la majoria dels centres

d'estudis de la DT la demanda va ser insuficient (menys de 30 sol·licituds). A més, el nombre de sol·licituds en primera preferència al tancament de juny de l'any 2008 va disminuir un 10% respecte a l'any 1997 (762 enfront de 846). De fet, en cinc dels onze cursos posteriors a la implantació de la DT les sol·licituds van ser inferiors a les de l'any 1997. Pel que fa a la matrícula total en els centres presencials, va disminuir un 25,5% entre els anys 2000 i 2008 (va passar de 1.279 a 953 matriculats). En canvi, a la UOC, el nombre de matriculats va incrementar de 149 (l'any 2002) a 400 (el 2008).

Així, doncs, si s'accepta que el prestigi acadèmic dels estudis superiors de Turisme va millorar pel fet d'esdevenir universitaris (una afirmació que no es pot confirmar com a resultat de la recerca), s'ha pogut constatar que la seva demanda en centres presencials (el nombre de sol·licituds i de matriculats) no va incrementar amb la implantació de la DT i, per tant, no es confirma la hipòtesi 4. Per contra, els estudis de la DT en format no presencial sí que van estimular-ne la demanda, atès que van donar resposta a les necessitats formatives de moltes persones que no haurien pogut cursar una formació presencial. A més, oferien el preu més barat del mercat, fins i tot inferior al dels centres integrats a universitats públiques.

Seguint amb la demanda, cal tenir en compte que la DT era una formació de primer cicle, de tres anys de durada, i per accedir-hi calia haver superat les PAU i participar en el procés de preinscripció universitària (excepte en el cas de la URL i de la UOC). Pel que fa a l'accés, els anteriors estudis de TEAT ja havien patit un canvi substancial quan, pel fet de ser equivalents als de diplomats universitaris, a partir de l'any 1985 precisaven haver superat el COU per poder-los cursar (segons el RD 332/1985, de 6 de març). Amb la implantació de la DT a la universitat i l'accés als estudis per la via de la preinscripció (exceptuant els dos casos citats) es va donar un canvi relatiu a l'entorn competitiu dels estudis superiors de Turisme, que ha fet que ens qüestionessim, a la hipòtesi 5, les conseqüències que aquesta circumstància va tenir sobre la demanda de la DT.

Hipòtesi 5: El fet que la DT aparegués en els llistats de preinscripció universitària va suposar un canvi substancial en l'entorn competitiu de la formació superior de Turisme, que va ser negatiu per a la seva demanda.

A partir de l'any 1997 va aparèixer per primera vegada l'oferta de Turisme en els llistats de preinscripció universitària (anteriorment, l'alumnat de TEAT es matriculava a tots els centres mitjançant la inscripció directa). D'aquesta manera, altres estudis universitaris de primer cicle, majoritàriament professionalitzadors i també de tres anys de durada, van esdevenir els nous competidors de la DT, que s'impartia majoritàriament en centres

adscrius. Es va configurar així un nou entorn competitiu més ampli i divers que l'existent abans de la incorporació del Turisme a la universitat, amb centres adscrits l'oferta dels quals es concentrava majoritàriament en estudis de primer cicle.

A Catalunya, el nombre de centres d'estudis de primer cicle als quals s'accedia per la via de la preinscripció va créixer un 23,72% (va passar de 177 l'any 1997, a 219 l'any 2008). D'aquests, un 28,25% (l'any 1997) i un 26,03% (l'any 2008) eren centres adscrits a universitats públiques. Tant l'any 1997 com l'any 2008 (quan ja s'havien implantat alguns graus) els estudis de primer cicle representaven un 56% del total dels estudis universitaris de primer i de segon cicle (amb la implantació dels nous graus aquests dos cicles passarien a formar-ne un de sol).

Una altra característica de l'entorn en què es va implantar la DT és que les universitats públiques catalanes també oferien diferents títols propis de primer cicle, no homologats i a preu privat (com ara el Graduat en Direcció Hotelera de la UAB), que s'afegien als nous títols competidors de la DT. Entre l'any 1997 i el 2008 van aparèixer progressivament nous estudis homologats de primer cicle en el camp de la publicitat i les relacions públiques, els audiovisuals, la multimèdia i la gestió aeronàutica.

Com s'ha exposat anteriorment, la demanda dels estudis de la DT, en primera preferència al tancament de juny, va passar de les 846 sol·licituds de l'any 1997, a les 762 de l'any 2008 (un 10% menys), tot i que en alguns anys la tendència va ser la inversa. Pel que fa a la matrícula en centres presencials (la demanda real total), entre l'any 2000 (el primer en què es disposa de dades) i l'any 2008, va disminuir un 25,48% (va passar de 1.279 a 953 matriculats, respectivament), molt per sobre de les CS.

Amb aquestes dades es confirma que l'aparició de la DT en els llistats de preinscripció universitària va implicar un canvi substancial en l'entorn competitiu de la formació superior de Turisme i que aquest fet no va estimular la demanda d'aquests estudis presencials, que va disminuir.

D'altra banda, se sap que un dels factors que condicionen la demanda a l'hora d'escollir un centre d'estudis universitaris és el preu. La particular composició del mercat d'oferta dels estudis de la DT a Catalunya (1997-2008), majoritàriament a preu privat, fa que es plantegi una nova hipòtesi sobre l'impacte que va tenir en la demanda d'aquests estudis l'aparició de l'oferta de la DT a preu públic.

Hipòtesi 6: L'aparició de l'oferta de la DT a preu públic va comportar una disminució de la demanda d'aquests estudis als centres privats, atès que el

factor preu és un dels principals condicionants a l'hora d'escollir un centre d'estudis.

Com ja s'ha comentat anteriorment, el primer any en què es va oferir la DT a preu públic va ser el 2001, a l'EUT (UdG) (el preu era de 654 €, la meitat que l'any anterior, quan el centre estava adscrit a la UdG i oferia els estudis a preu privat). L'EUTO (URV), l'any 2002, i el Campus Terres de l'Ebre (URV), l'any 2005, van completar l'oferta de la DT a preu públic. L'any 2005, el preu del centre privat més barat (2.820 €) era 2,6 vegades superior al preu dels centres públics (784 €), i el del centre privat més car (4.449 €) ho era 4,7 vegades (aquest darrer corresponia a la URL que, pel fet de ser una universitat privada, no estava subjecta al Decret de preus de la Generalitat de Catalunya, ni havia d'informar del preu a l'OOAU per a la seva publicació). Aquestes diferències es van incrementar amb els anys i, l'any 2008, el preu va arribar a ser 2,9 vegades superior en el centre més barat i 5,9 vegades superior en el més car. El preu de la UOC, en canvi, era un 9% inferior al preu públic.

Fruit de l'anàlisi de les dades és interessant constatar que les variacions en el nombre de sol·licituds no són inversament proporcionals a les variacions en el preu, tot i que en la majoria de casos un increment del preu comportava un decrement de les sol·licituds. El curs 2001-2002, per exemple, la demanda pel que fa al nombre de sol·licitants va disminuir un 29% en total respecte al curs anterior, una disminució que, en major o en menor mesura, va afectar tots els centres d'estudis de la DT, inclòs el nou centre integrat a la UdG (encara que en només en un 4%), l'únic que oferia els estudis a preu públic des d'aquell mateix any.

Un altre fet a remarcar és que els dos centres amb el nombre més elevat de sol·licitants i de matriculats eren centres privats adscrits a una universitat pública i ubicats a la província de Barcelona: l'EUHT CETT (UB) i l'EUTDH (UAB). En tercer lloc hi havia l'EUT (UdG), a preu públic i, disputant-se el quart lloc, l'EUTO (URV), a preu públic, i l'EUT Mediterrani (UdG), de Barcelona, a preu privat. Cal comentar que, a la província de Barcelona no existia una oferta de la DT a preu públic i, per tant, es desconeix com hauria afectat aquest fet a les sol·licituds i la matrícula dels centres d'aquesta demarcació. A la província de Tarragona, amb l'aparició de l'oferta de la DT a preu públic, a partir de l'any 2002 les sol·licituds de plaça per a l'EUT Bettatur (URV) —un centre privat que va començar a impartir els estudis superiors de Turisme l'any 1985, amb el TEAT— van disminuir a favor de l'EUTO (URV), un centre públic creat aquell any. Però si bé amb l'oferta de la DT a preu públic inicialment van augmentar les sol·licituds a la URV, amb el pas del temps aquestes van disminuir progressivament. La

creació, l'any 2005, d'un nou centre integrat a la URV, també a preu públic, tampoc va incentivar la demanda.

Es pot concloure, doncs, que malgrat que el preu és un factor que incideix en la demanda dels estudis universitaris, no es pot confirmar que fos un dels condicionants principals de l'elecció d'un determinat centre d'estudis entre els que oferien la DT. Altres factors, com ara la ubicació, van tenir una influència més determinant. D'altra banda, podria haver succeït que, pel fet de no existir una oferta a preu públic dels estudis de Turisme a la demarcació de Barcelona, una part de la demanda potencial desestimés aquesta opció i sol·licités plaça en altres estudis amb una oferta a preu públic (en aquest sentit serien substituïtoris de la DT).

Per tant, amb l'excepció del cas particular dels centres de la URV, no es pot confirmar la hipòtesi 6, ja que les variacions de la demanda de la DT en els centres privats, tant pel que fa a les sol·licituds com a les matrícules, no es poden atribuir ni directament ni exclusiva a l'aparició de l'oferta dels estudis a preu públic.

Finalment, la darrera hipòtesi sobre la demanda de la DT s'ha plantejat amb referència a la satisfacció de la demanda en primera preferència, on és interessant observar la relació entre les sol·licituds de plaça per cursar la DT, les assignacions i les matrícules, tenint en compte les preferències i l'àmbit territorial dels centres d'estudis. En aquest marc s'ha plantejat una hipòtesi.

Hipòtesi 7: La DT es va desenvolupar en un mercat d'oferta en el qual sempre es va poder satisfer la demanda, tant en primera preferència com per àmbits territorials.

El mercat dels estudis de la DT, com s'ha confirmat a la hipòtesi 1, es caracteritzava per una oferta total superior a la demanda, un fet que es va accentuar a partir de l'any 2001. Per aquesta raó, el nombre de sol·licituds en primera preferència coincidia amb el nombre d'assignacions, també en primera preferència, i tot l'alumnat podia accedir a la plaça de la DT que havia sol·licitat a la preinscripció en primera preferència, amb algunes excepcions que s'exposen més endavant. L'excedent d'oferta també es va fer palès mitjançant el percentage d'ocupació de places amb relació al nombre d'assignats en el total de preferències al tancament de juny, especialment entre l'any 2001 i l'any 2008, quan va oscil·lar entre el 57% i el 68%. Cal esmentar, però, que no tot l'alumnat assignat a la DT en primera o en altres preferències acabava formalitzant la matrícula.

L'excedent de places en els centres d'estudis de la DT permetia que, mentre hi hagués alumnat per ubicar, s'assignessin places a la resta de preferències, fins a exhaurir-les.

Entre els anys 1997 i 2008, el percentatge d'assignacions a la DT en altres preferències diferents a la primera sobre el total d'assignacions va oscil·lar entre el 8% i el 16%, amb l'excepció dels dos primers anys, que va ser del 34% i del 30%. A partir de l'any 2000, en què es va produir una davallada de la demanda, les assignacions en altres preferències es van concentrar en quatre centres, dos privats —l'EUHT CETT (UB) i l'EUTDH (UAB)— i dos públics —l'EUT (UdG) i l'EUTO (URV)—. En el conjunt del mercat i entre els anys 1997 i 2008, el percentatge d'assignats sobre el de sol·licitants, ambdós en altres preferències diferents a la primera, va oscil·lar entre el 10% i el 3%.

Excepcionalment, durant els anys 1997, 1998, 2002, 2003 i 2006 es va donar algun cas en què el nombre d'assignats en primera preferència va ser inferior al nombre de sol·licitants, també en primera preferència. Aquest fet, que es podria justificar si es donés un dèficit de places per cobrir les sol·licituds en primera preferència (com ara a l'EUTDH (UAB), l'any 1997; a l'EOTC/INSETUR (UdG), els anys 1997, 1998 i 2006; i a l'EUTO (URV), l'any 2002 i el 2003), també es va produir en centres que disposaven de places vacants (a l'EUHT CETT (UB) i a l'EUT Bettatur (URV), l'any 1997 i el 1998; a l'EU del Maresme (UPF), l'any 1997; i a l'EUTDH (UAB), l'any 1998).

Així, doncs, no es pot afirmar de manera generalitzada, com apuntava la hipòtesi 7, que durant el període estudiat (1997-2008) la satisfacció de la demanda fos sempre positiva en primera preferència, ja que es van donar algunes excepcions, especialment durant els dos primers anys de la implantació de la DT (1997 i 1998), mentre el sistema s'anava adaptant i, també de manera molt puntual, en algun centre que va rebre més sol·licituds que el nombre de places disponibles.

Pel que fa als àmbits territorials, a tot Catalunya les assignacions en el total de preferències al més de juny segons la ubicació dels centres d'estudis sempre van superar les sol·licituds en primera preferència, amb dues excepcions: la de l'EOTC/INSETUR (UDG), ubicat a la província de Girona i durant el procés d'adscripció inicial de centres a aquesta Universitat (1997 i 1998), i la de l'EUTO (URV), a la província de Tarragona, i l'any de la seva creació (2002). Aquests dos casos esporàdics també impedeixen que la hipòtesi 7 es pugui validar.

A continuació, la hipòtesi 8 fa referència a l'evolució de la qualitat acadèmica dels assignats a la DT a partir de la nota de tall. Aquesta hipòtesi planteja l'increment de la nota de tall en el supòsit que el propi mercat de la DT s'autoregulés i no hi hagués un excedent d'oferta.

Hipòtesi 8: Amb la plena incorporació dels estudis de Turisme a la universitat, la qualitat acadèmica de l'alumnat assignat a la DT va augmentar a mesura que s'ajustaven l'oferta i la demanda, un fet que es posa de manifest amb l'evolució positiva de la nota de tall.

El procés d'assignació de places s'inicia amb l'alumne que té la nota més alta i segueix, per ordre de nota, fins que s'exhaureixen totes les places. L'estudi de la nota de tall de l'alumnat assignat a la DT a Catalunya, mitjançant una simulació, ha permès comparar la seva evolució en els diferents centres d'estudis.

La nota de tall d'un centre (la nota d'admissió del darrer alumne que ha estat assignat en un centre d'estudis, en la primera assignació de juny i amb el 100% de les places cobertes) depèn de diferents variables, com ara el nombre de places ofertes i la demanda, que alhora depèn de l'atractivitat dels estudis, el seu grau de dificultat, el preu, la moda o l'ocupabilitat dels titulats, entre altres factors. Quan queden places vacants a la primera assignació de juny, la nota de tall és un 5,00.

Com a resultat de l'anàlisi de les notes de tall dels anys 2000, 2004 i 2008, i de la simulació realitzada en l'apartat 10.7 del present treball, cal posar en qüestió el valor d'aquesta nota per comparar la categoria acadèmica de l'alumnat dels diferents centres d'estudis de la DT, ja que els centres amb el nombre de places més elevat o amb places vacants no es troben en igualtat de condicions per dur a terme la comparació.

És clar que la nota de tall no té com a objectiu revelar la qualitat acadèmica de l'alumnat, sinó regular l'accés a la universitat en un mercat de demanda (amb dèficit de places). Òbviament, si en un centre la demanda és superior a l'oferta, només hi accediran els demandants amb la nota més alta, fins a exhaurir les places (com més nombroses siguin, més incidiran en la baixada de la nota de tall, fins que es cobreixin totes). D'altra banda, la nota de tall tampoc indica la dificultat acadèmica dels estudis demandats (en un mercat d'oferta, estudis amb un grau elevat de dificultat poden tenir una nota de tall més baixa que altres estudis amb un baix grau de dificultat, però en un mercat de demanda).

En qualsevol cas, la nota de tall de la DT va disminuir entre els anys 2000, en què quatre centres superaven el 5,00 (se situaven entre el 5,27 i el 5,8), l'any 2004, en el qual només un centre tenia una nota lleugerament superior al 5,00 (5,2), i l'any 2008, en què tots els centres tenien un 5,00 de nota de tall. A més, entre l'any 2000 i el 2008, la nota de tall simulada (el tall a 80 assignats i sense atorgar un 5,00 de nota al centre si no s'arribaven a assolir aquestes places) també va ser menor en la majoria de centres.

D'altra banda, la comparació entre la nota de tall simulada i la nota de tall oficial indica que, en la majoria de centres, la simulada era superior.

Pel que fa a l'ajust entre l'oferta i la demanda, l'estudi també evidencia que, al llarg del període d'implantació dels estudis de la DT a la universitat, l'oferta de places dels centres presencials que participaven en el procés de preinscripció no es va ajustar a la demanda —sol·licituds i matrícules—, sinó que va incrementar l'excedent com a conseqüència de l'increment de l'oferta anual fins l'any 2004, i per la disminució de la demanda a partir de l'any 2001.

No es confirma, doncs, la hipòtesi 8, ja que en el cas de la DT l'estudi ha evidenciat que durant la seva implantació l'oferta sempre va ser superior a la demanda, mentre que la nota de tall va empitjorar (tant l'oficial com la simulada). D'altra banda, és difícil mesurar la qualitat acadèmica només amb la nota de tall. La simulació del tall a 80 assignats sí que ha permès observar que els centres amb la nota de tall més alta no coincidien amb els que tenien la nota d'accés i la nota mitjana més alta.

Finalment, després de la validació de les vuit hipòtesis específiques, ja es poden extreure les conclusions referents a la hipòtesi general, que plantejava que, en un període marcat pel creixement i la forta incidència social i econòmica del turisme a Catalunya, la implantació dels estudis de Turisme a la universitat hauria modificat el mercat de l'oferta i la demanda de places, que s'hauria vist incrementat pel prestigi adquirit per la formació quan va esdevenir plenament universitària.

Per resoldre aquesta qüestió cal fixar-se en les xifres sobre l'evolució del sector turístic a Catalunya entre l'any 1997 i 2008: la xifra de turistes a Barcelona procedents de l'Estat espanyol va incrementar un 61,56%, mentre que la d'internacionals ho va fer un 79,22%; es va duplicar el nombre de passatgers a l'Aeroport de Barcelona i també la xifra de creuers i la d'oficines de turisme; l'oferta hotelera va créixer un 36,87% en nombre d'establiments i un 28,10% en nombre de places en el conjunt total de categories; el nombre d'establiments de turisme rural es va quadruplicar i se'n van triplicar les places; i el nombre d'agències de viatges va créixer un 73%. L'evolució del sector turístic durant el període d'implantació de la DT (1997-2008), doncs, va ser creixent.

Ara bé, l'evolució del sector no va anar acompanyada, com es podia suposar, d'un increment de la demanda dels estudis (exceptuant els anys 1999 i 2000). L'any 2008 es van rebre 762 sol·licituds en total en primera preferència al tancament de juny, un 19% menys que les 942 de l'any 1998 (als centres presencials als quals s'accedia per la via

de la preinscripció univèrsitària). El nombre total d'alumnat matriculat a la DT en centres presencials va passar de 1.279, l'any 2000 (el primer en què es disposa d'aquesta dada), a 953, l'any 2008, fet que va suposar una disminució del 25%.

D'altra banda, l'oferta de places de nou accés a la DT durant tot el període d'estudi (1997-2008) va ser superior al nombre de sol·licituds. Malgrat aquest excedent de places per cursar la DT, es va autoritzar l'obertura de sis nous centres presencials, tant públics com privats, que van completar l'oferta, juntament amb els 14 centres que ja hi havia l'any 1998. A partir de l'any 2002, la UOC també va oferir la DT en format virtual, inicialment amb 156 places, que van augmentar progressivament fins arribar a les 750 de l'any 2008. Aquest fet va implicar, entre l'any 2001 i l'any 2008, un increment del 32% de l'oferta total de places de la DT, presencials i virtuals. En el mateix període, el nombre total de matriculats a la DT en el total de centres, presencials i virtuals, va incrementar un 22%. Són dades, doncs, que confirmen l'important impacte que va tenir la formació virtual en el mercat dels estudis de la DT a Catalunya.

Així, es pot concloure que, tot i coincidir amb un període de creixement del sector turístic a Catalunya, la incorporació dels estudis superiors de Turisme a la universitat no va estimular la seva demanda total en els centres presencials. Ara bé, si es considera el conjunt de centres, presencials i virtuals, que van implantar la DT a Catalunya, s'observa que, en total, va incrementar tant l'oferta de places de nou accés com la demanda. Amb les dades de què es disposa, però, no es pot afirmar que l'esmentat increment es produís com a conseqüència del major prestigi aconseguit per part dels estudis pel fet d'esdevenir plenament universitaris.

Fruit de la recerca també s'ha pogut constatar que el mercat dels estudis presencials de la DT era un mercat d'oferta (amb l'excepció d'algun centre d'estudis), atomitzat i majoritàriament privat, que va donar resposta a la demanda en primera preferència, excepte en alguns dels centres d'estudis i durant els dos primers anys d'implantació.

Pel que fa a la planificació de l'oferta dels estudis de la DT i com s'ha exposat anteriorment, es pot afirmar que, en el cas dels centres privats, la DGU va aplicar una política de continuïtat, a diferència del que va succeir amb els centres públics i amb la UOC, on sí que va seguir criteris de planificació (l'assignació de recursos públics als centres esmentats ho feia imprescindible). A més, s'ha observat que l'oferta de places a preu públic, juntament amb la possibilitat de realitzar els estudis de forma no presencial, van incidir en la progressiva disminució de l'oferta de places a preu privat, tot i no ser-ne l'única causa. Però, de fet, va ser amb la implantació dels nous graus de Turisme quan el mercat va regular l'excés d'oferta de places dels estudis universitaris de Turisme de

primer cicle. La demanda en centres presencials (el nombre de sol·licituds i de matriculats) tampoc va incrementar amb la implantació de la DT, a diferència del que va succeir amb els estudis de la DT en format no presencial, un fet que va estimular-ne la demanda.

En termes de mercat, és important remarcar que la incorporació dels estudis de Turisme a la universitat va representar un canvi en l'entorn competitiu d'aquesta formació superior, que va tenir conseqüències en l'evolució del mercat de l'oferta i la demanda de la DT. Com ja s'ha exposat, l'aparició de la DT en els llistats de preinscripció universitària no va estimular la demanda d'aquests estudis en els centres presencials, que va disminuir progressivament. Pel que fa al preu dels estudis, que s'oferien majoritàriament a preu privat, les variacions de la demanda (les sol·licituds i matrícules) en els centres privats no es poden atribuir a l'aparició d'una oferta a preu públic, ni directament ni exclusiva.

D'altra banda, l'estudi de la vessant acadèmica de la DT indica que no va ser una carrera universitària homogènia en els diferents centres d'estudis que la van impartir, atès que aquests van utilitzar diferents criteris de flexibilitat per atorgar un perfil propi als respectius plans d'estudis, alguns mitjançant una oferta d'itineraris especialitzats. Pel que fa a la nota de tall, a més d'observar que va disminuir, s'ha constatat que no és un indicador suficient per mesurar la qualitat acadèmica de l'alumnat de la DT.

A continuació s'exposen altres conclusions que han sorgit fruit de l'estudi i l'anàlisi realitzats en aquest treball:

1. Malgrat que les competències sobre turisme —entre elles, la formació— i sobre universitats van ser transferides a Catalunya l'any 1980, l'ordenació dels estudis universitaris de Turisme no es va dur a terme fins l'any 1996 (es van implantar l'any 1997), a diferència del que va succeir amb el desenvolupament del règim jurídic del sector, que es va iniciar a partir de l'any 1982, primer amb la regulació dels càmpings i, a continuació, amb la de la resta d'empreses i activitats turístiques.

Tot i això, s'han trobat certs paral·lelismes entre l'evolució de la regulació turística i la dels estudis superiors de Turisme. Per exemple, l'any 1980, coincidint amb la transició democràtica i el traspàs de competències, es va passar del pla d'estudis TET al TEAT (un títol equivalent al de diplomatur universitari que no es va descentralitzar fins a la creació de l'EOTC, l'any 1989). A mitjans dels anys 90, la primera disposició comú (l'any 1994, sobre el règim de preus, reserves i serveis complementaris en els establiments d'allotjament

turístic), l'actualització de diferents normatives del sector, i la creació de noves normatives turístiques (relatives als establiments de restauració i a les oficines de turisme), van coincidir en el temps amb la regulació de la DT (1996). Durant aquest període, tant l'Administració turística inicialment, com la universitària més endavant, aspiraven a contribuir al desenvolupament i a la consolidació de Catalunya com a destinació turística internacional de primer ordre a través de la regulació del sector i de la formació.

A principis del s. XXI es va produir una nova coincidència en el temps: d'una banda es van promulgar la LOU (2001) i la LUC (2003) —la primera Llei d'Universitats de Catalunya— i, de l'altra, ho va fer la segona disposició turística comú, la LTC (2002). Posteriorment, van tenir lloc el PETC (2005-2010), la transposició de la DSMI (a partir de l'any 2009) i la integració a l'EEES (amb la implantació dels graus, també a partir de l'any 2009), que van culminar amb la revisió i l'actualització de la normativa turística catalana i amb la implantació dels nous graus de Turisme (2009), en substitució de la DT (1997).

Així, doncs, es pot concloure que en el període comprès entre l'any 1980 i el 2010 van existir paral·lelismes entre la regulació del sector turístic i la de la formació superior de Turisme, que va intentar respondre a les necessitats d'aquesta indústria, mitjançant la implantació de diferents plans d'estudis (el TEAT, la DT i el GT).

2. L'exclusió dels estudis superiors de Turisme del sistema acadèmic de l'Estat espanyol, que va retardar fins l'any 1997 la seva implantació a la universitat (amb la DT), va suposar un greu perjudici per al desenvolupament de la disciplina acadèmica del Turisme, així com per a la recerca i la transferència de coneixement en aquest àmbit. Amb la implantació de la DT es va iniciar el desenvolupament d'una nova disciplina, que ha d'estudiar els components del turisme amb una visió sistemàtica i holística que s'ocupi d'aquest fenomen en la seva totalitat, el situï com a objecte d'estudi específic i en busqui els límits.
3. Pel que fa als àmbits territorials de l'oferta dels estudis de la DT, és important remarcar que la ubicació dels centres d'estudis que l'impartien no sempre coincidia amb la ubicació de la seu de la universitat a la qual estaven adscrits. L'any 2008, per exemple, la UdG oferia el 67% de les places de nou accés a la DT en centres privats adscrits situats a Barcelona ciutat, on també es concentrava la major part de la demanda (aquell mateix any, un 76,3% dels sol·licitants en primera preferència al juny procedien de la província de

Barcelona, mentre que els de Tarragona representaven el 12%, els de Girona no arribaven al 10%, i els de Lleida eren tan sols un 2,1% del total). Si a més es considera el fet que a Barcelona no hi havia una oferta d'estudis de la DT a preu públic, es pot afirmar que, per a la demanda, la ubicació era un factor més important que el preu a l'hora d'escollir un determinat centre. En cas contrari, s'ha deduït que es cercaven estudis substitutius impartits en centres públics de proximitat.

4. Des del punt de vista del gènere, s'ha constatat que el turisme és una formació amb una elevada presència de dones. Amb la implantació dels estudis de la DT a la universitat, el percentatge de dones assignades a la DT sempre va ser molt superior al d'homes, superant el que es donava a la branca de les Ciències Socials i en el total d'universitats catalanes. L'any 2008, la DT comptava amb el percentatge més elevat de dones matriculades (un 72%), mentre que a la branca de les Ciències Socials les dones representaven un 65% del total i, en el total d'universitats catalanes, un 56%. Malgrat aquest fet, les posicions directives en el sector segueixen ocupades, majoritàriament, per homes. Caldria treballar més activament sobre aquesta qüestió per incrementar la presència de les diplomades i les graduades en Turisme en les posicions de primer nivell i de responsabilitat del sector.
5. La incorporació dels estudis de Turisme a la universitat es va fer majoritàriament a través de centres privats adscrits a universitats públiques, amb una filosofia més propera a les universitats anomenades *aplicades* (que ofereixen una formació amb fonaments científics i alhora orientada a aspectes pràctics de la vida professional), que no pas a les universitats científiques tradicionals. Des d'aleshores, la disciplina acadèmica del Turisme es desenvolupa seguint el mètode científic, acadèmic i aplicat, i comptant amb la resta de les Ciències Socials, malgrat que el desenvolupament de la universitat a Catalunya s'ha fonamentat més en aspectes associats a la ciència i a la tecnologia que en d'altres com ara el turisme, també fonamentals per a desenvolupament territorial, econòmic i social del país.

LES FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ

L'objecte principal d'aquest treball d'investigació ha estat l'estudi de la implantació dels estudis superiors de Turisme a les universitats catalanes i, en concret, l'anàlisi de la implantació de la diplomatura de Turisme a Catalunya entre els anys 1997 i 2008, des d'una perspectiva acadèmica i de mercat (partint de l'evolució de l'oferta de places de nou accés, les sol·licituds, les assignacions i les matrícules). El plantejament de noves investigacions referents a la implantació de la DT i dels estudis de Turisme a la universitat, enfocades des d'altres perspectives, podria aportar informació valuosa per continuar la línia de recerca iniciada amb la present investigació.

En primer lloc, seria interessant comparar l'evolució del mercat dels estudis de TEAT amb les dades corresponents al mercat de la DT que es presenten en aquest treball. A més, es podria donar continuïtat al present treball amb un estudi sobre la implantació del GT a Catalunya. En el cas del GT, també seria interessant estudiar les competències dels diferents plans d'estudis i la seva adequació a les necessitats del sector.

Un altre tema d'interès seria l'anàlisi dels factors i les motivacions que determinen la demanda dels estudis universitaris de Turisme (tant de la DT com del GT), i el seu impacte en la matrícula, a partir de la incorporació d'aquests estudis a la universitat.

També podria ser objecte d'estudi la plena implantació dels estudis de Turisme a la universitat, a Catalunya, a través de l'anàlisi del primer, segon i tercer cicles universitaris de Turisme i a partir de paràmetres com ara el rendiment acadèmic de l'alumnat dels diferents centres d'estudis, la xifra de titulats i el desenvolupament de la carrera professional dels titulats, segons la tipologia dels centres (públics o privats, integrats o adscrits).

Una altra possible futura línia de treball que s'ha detectat és l'estudi de l'impacte del marc legislatiu i de les actuals polítiques universitàries sobre el desenvolupament acadèmic dels centres privats adscrits a les universitats públiques catalanes per impartir els estudis universitaris de Turisme, així com l'impacte que exerceixen sobre el desenvolupament de la disciplina acadèmica del Turisme.

Pel que fa a aspectes relacionats amb el gènere, caldria determinar els factors que incideixen en la feminització dels estudis universitaris de Turisme a Catalunya, que és superior a la que es produeix a la branca de les Ciències Socials i al total d'estudis universitaris.

Totes les propostes anteriors podrien incloure estudis comparatius amb altres disciplines acadèmiques d'incorporació recent a la universitat, com ara el Disseny o el Cinema, amb els estudis de Turisme d'altres comunitats autònomes i, atesa la plena immersió en l'EEES, amb els d'altres països europeus.

BIBLIOGRAFIA

- AGENCIA NACIONAL DE EVALUACIÓN DE LA CALIDAD Y ACREDITACIÓN [ANECA]. (2004). *Libro Blanco del Título de Grado en Turismo*. Madrid: ANECA. [També disponible en línia]. Recuperat el 16 de setembre de 2012 a: http://www.aneca.es/var/media/359791/libroblanco_turismo_03.pdf
- AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA [AQU]. (2005, febrer). *Procés d'avaluació de la qualitat del sistema universitari a Catalunya. Informe 2003*. Barcelona: AQU. [També disponible en línia]. Recuperat el 28 de desembre de 2012 a: -
- AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA [AQU]. (2005, novembre). *Procés d'avaluació de la qualitat del sistema universitari a Catalunya. Informe 2004*. Barcelona: AQU. [També disponible en línia]. Recuperat el 28 de desembre de 2012 a: http://www.aqu.cat/doc/doc_21330460_1.pdf
- AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA [AQU]. (2012). *Guia per a l'elaboració i la verificació de les propostes de titulacions universitàries de Grau i Màster*. (3a ed., desembre de 2012). [També disponible en línia]. Recuperat el 23 de desembre de 2012 a: http://www.aqu.cat/doc/doc_35450717_1.pdf
- AIREY, D. (2008). Tourism Education. Life begins at 40. *Téoros. Revue de recherche en tourisme*, 27(1), printemps, 27-32.
- ÁLVAREZ SOUSA, A. (1994). *El ocio turístico en las sociedades industriales avanzadas*. Barcelona: Bosch.
- ANDRÉ, M. (1999). *El turismo urbano y la segmentación motivacional: Aplicación econométrica a la ciudad de Barcelona*. Tesi doctoral en línia, Universitat de Barcelona. Recuperat el 16 de març de 2012 a: <http://www.tdx.cat/handle/10803/1462>
- ARCARONS, R. (1999). *Manual de derecho de administrativo turístico* [nova edició actualitzada]. Madrid: Síntesis, 1994.
- ARCARONS, R. (2001). *El procés de convergència de les polítiques turístiques de la Unió Europea*. Tesi doctoral en línia, Universitat de Barcelona. Recuperat el 16 de març de 2012 a: <http://www.tdx.cat/handle/10803/1399>
- ARCARONS, R. (2004). Context Històric Polític. Dins *XX anys dels Premis Alimara de Turisme*, 15-17. Barcelona: Fundació Gaspar Espuña-CETT.
- ARCARONS, R. (2008). *Turisme i competitivitat a Catalunya, una aproximació a la situació actual catalana*. [Document en ppt., inèdit]. Ponència presentada a la II Jornada del Congrés de Turisme de Catalunya, l'Ampolla, Espanya.
- ARCARONS, R. (2009). Organització espacial de l'Administració Turística. Dins *l'Atlas del turisme a Catalunya. Mapa nacional de l'oferta i els productes turístics*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Innovació, Universitats i Empresa, 479-486. [També disponible en línia]. Recuperat el 8 de setembre de 2012 a: <http://www.atlesturismecatalunya.cat/>
- ASCANIO, A. (2010). El objeto del turismo. ¿Una posible ciencia social de los viajes?. *PASOS. Revista de turismo y patrimonio cultural*, 8, 633-641. [Edició electrònica gratuïta]. Recuperat el 16 de març de 2012 a: http://www.pasosonline.org/Publicados/8410/PS0410_16.pdf
- ASOCIACIÓN DE GEÓGRAFOS ESPAÑOLES [AGE]. (1999). Noticias sobre la licenciatura en turismo. *Boletín Informativo*, 4, 18.
- ASOCIACIÓN MUNDIAL PARA LA FORMACIÓN PROFESIONAL TURÍSTICA [AMFORT]. (1988). El reto de la industria hotelera en la década de los noventa [Seminario internacional ANESTUR-AMFORT: Madrid]. *Cuadernos AMFORT, junio*. Madrid: AMFORT.
- ASSOCIACIÓ CATALANA D'UNIVERSITATS PÚBLIQUES [ACUP]. (2008). *Libre Blanc de la Universitat de Catalunya. Estratègies i projectes per a la Universitat Catalana*. Barcelona: ACUP. [També disponible en línia]. Recuperat el 5 d'octubre de 2012 a: http://www.acup.cat/sites/default/files/versio_final_cat.pdf
- BARRETTO, M. (2000). En pro de las Ciencias Sociales aplicadas al turismo [Traducció]. Dins *Olhares Contemporâneos sobre o Turismo*, 17-36. Campinas: Papirus.
- BELTRAMI, M. (2010). *Ocio y viajes en la historia: antigüedad y medioevo*. [Edició electrònica gratuïta]. Recuperat el 16 de març de 2012a: www.eumed.net/libros/2010a/646/

- BIOSCA, C. (3 de març del 2008). Universitats. La reorganització del mapa de titulacions. *Avui*, p. 35.
- BONNEAU, M. (1990). Les formations superieures en tourisme à l'Université [Rapports présentés au 40e Congrès de l'AIEST du 12 au 18 août: Berlin Oest]. *Formation Supérieure en matière de tourisme: sa nécessité - ses exigences*, 31, 59-79. St-Gall (Suisse): AIEST.
- BOTE, V. (1994). Turismo y desarrollo económico en España: del insuficiente reconocimiento a la revalorización de su función estratégica. *Papers de Turisme*, 14-15, any 6, 119-129.
- BUSQUETS I GRABULOSA (10 d'agost del 2008). Gaspar Espuña, l'impulsor del turisme català. *Diari de Girona*.
- BUSQUETS I GRABULOSA (2009). *Gaspar Espuña i Berga. Pinzellades d'una vida*. Barcelona: Fundació Gaspar Espuña-CETT.
- CABAÑETE, A. (1998). *La demanda de educación superior en el sistema público catalán. Un modelo estructural de previsión de la demanda universitaria pública presencial en Cataluña*. Tesis doctoral en línia, Universitat Politècnica de Catalunya. Recuperat el 10 de novembre de 2012 a: <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/6766/01Acc01de01.pdf;jsessionid=F0823EA6890530EC4883B6A242174604.tdx2?sequence=1>
- CALS, J. (1974). *Turismo y política turística en España: una aproximación*. Barcelona: Ariel, S. A.
- CANADELL, C. (2001). Catalunya i el turisme [Primera ponència del IV Congrés de turisme de Catalunya, celebrat a Tarragona el febrer del 2001]. *Estudis de Turisme de Catalunya (etc)*, Any V, 8, juny de 2001 [número extraordinari], 8-11.
- CAPEL, H. (1971). Schaefer y la nueva geografía. Dins Schaefer, Fred K. *Excepcionalismo en Geografía*. Traducción y estudio introductorio por Horacio Capel Sáez. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2a ed. 1974, 7-25. [També disponible en línia]. Recuperat a: <http://www.ub.es/geocrit/schaefer2.htm>
- CAPEL, H. (1995). Prólogo al libro *Renovación de la enseñanza de la Geografía en los orígenes de la España Contemporánea*, de MELCÓN, J. (1995). Colección Cuadernos del ICE, 14, 7-11. Madrid: Ediciones de la Universidad Autónoma de Madrid/Instituto de Ciencias de la Educación. [Reproducció del pròleg en línia]. Recuperat el 2 de gener de 2012 a: <http://www.ub.edu/geocrit/sv-11.htm>
- CEBALLOS, C.; ARIAS, C.; RUIZ, A.; SANZ, C. Y VÁZQUEZ, I. (2010). La formación en turismo en España: pasado, presente y futuro en el nuevo Espacio Europeo de Educación Superior. *Cuadernos de Turismo*, 25, 45-67. [També disponible en línia] Recuperat el 5 de desembre de 2010 a: <http://redalyc.uaemex.mx/redalyc/pdf/398/39813352003.pdf>
- CERIANI-SEBREGONDI, G., CHAPUIS, A., GAY, J.C., KNAFOU, R., STOCK, M. ET VIOLIER, F. (2008). Quel serait l'objet d'une "science du tourisme"? *Téoros. Revue de recherche en tourisme*, 27 (1), printemps, 7-13.
- CETT. (2002). Reconeixement d'assignatures entre cicles superiors d'Hoteleria i Turisme i la Diplomatura del CETT. *Tot CETT*, 4, novembre, 21.
- CLAVERIA, O. (2009). Dimensió econòmica del turisme. *Atlas del turisme a Catalunya. Mapa nacional de l'oferta i els productes turístics*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Innovació, Universitats i Empresa, 455-461. [També disponible en línia]. Recuperat el 8 de setembre de 2012 a: <http://www.atlesturismecatalunya.cat/>
- COMISSIONAT PER A UNIVERSITATS I RECERCA [CUR]. (1996). *El Sistema universitari de Catalunya. Memòria del curs 1995-1996*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, CUR.
- COMISSIONAT PER A UNIVERSITATS I RECERCA [CUR]. (1997a). *El Sistema universitari de Catalunya. Memòria del curs 1996-1997*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, CUR.
- COMISSIONAT PER A UNIVERSITATS I RECERCA [CUR]. (1997b). *Guia de l'ensenyament superior 1997-1998*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, CUR.

- COMISSIÓ PER A UNIVERSITATS I RECERCA [CUR]. (1998). *El Sistema universitari de Catalunya. Memòria del curs 1997-1998*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, CUR.
- CONDOM, P. I LLACH, J. (2006). Les unitats de transferència i comercialització de tecnologia universitària. *Revista d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació*, 10, 4t quadrimestre, 6-27. [També disponible en línia]. Recuperat el 6 d'octubre de 2012 a: http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_39915614_1.pdf
- CONSELL INTERUNIVERSITARI DE CATALUNYA [CIC]. (1995). *Reflexions sobre el sistema d'accés a la universitat*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, CIC.
- CONSELL INTERUNIVERSITARI DE CATALUNYA [CIC]. (2003). *Memòria 2002 del Consell Interuniversitari de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, CIC. [També disponible en línia] Recuperat el 30 de setembre de 2011 a: http://www10.gencat.cat/dursi/generados/catala/departament/recurs/doc/memo_cic02.pdf
- CONSELL INTERUNIVERSITARI DE CATALUNYA [CIC]. (2005). *Educació, competitivitat i ocupació a Europa: el procés de Bolonya, clau de l'Europa del coneixement*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, CIC.
- CONSELL INTERUNIVERSITARI DE CATALUNYA [CIC]. (2006). *Projecció de la demanda d'estudis universitaris a Catalunya, 2004-2014*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, CIC.
- CONSELL INTERUNIVERSITARI DE CATALUNYA [CIC]. (2009). *Informe de preinscripció universitària 2008* [document en format electrònic]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, CIC.
- CONSELL INTERUNIVERSITARI DE CATALUNYA [CIC]. (2010). *Memòries 2008/2009/2010*. Barcelona: CIC. [També disponible en línia]. Recuperat el 9 de novembre de 2012 a: www.gencat.cat/economia/ur/cic/memories
- CONSULTUR. (1988). *El plan de estudios de la carrera de turismo visto por los empleados del sector* [documento inédito]. Madrid: ANESTUR.
- CORRAL, J. A. I ARANO, S. (2010). *Aproximació a la recerca sobre turisme en les universitats catalanes*. Vic: Universitat de Vic, Facultat d'Empresa i Comunicació [en línia]. Recuperat el 08 de desembre de 2012 a: http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_62703423_1.pdf
- CORS, M. (2009). Oferta i demanda turística: anàlisi sectorial i territorial. Establiments de turisme rural. Dins *l'Atles del Turisme a Catalunya. Mapa nacional de l'oferta i els productes turístics*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Innovació, Universitats i Empresa, 65-73. [També disponible en línia]. Recuperat el 8 de setembre de 2012 a: <http://www.atlesturismecatalunya.cat/>
- CUENCA, M. (2000). *Ocio humanista*. Colección Documentos de Estudios de Ocio, 16. Bilbao: Universidad de Deusto.
- DE RUS, G. I LEÓN, C. (1997). Economía del Turismo. Un panorama. *Revista de Economía Aplicada*, 15, vol. V, hivern, 71-109. [També disponible en línia]. Recuperat el 8 de setembre de 2012 a: http://www.staragon.com/revecap/revista/numeros/15/pdf/derus_leon.pdf
- DEL OLMO J.L. (2005). *Marketing de la moda*. Madrid: Ediciones Internacionales Universitarias S.A.
- DEL OLMO J.L. (2009). *Els factors d'elecció d'universitat. El cas de la demanda a Catalunya*. Tesi doctoral en línia, Universitat Abat Oliba CEU. Recuperat el 10 de novembre de 2012 a: <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/9362/Tjlo.pdf;jsessionid=1CD268F4D4206883D1F966D2970CAA3A.tdx2?sequence=1>
- DEL OLMO J.L. (2011). *El marketing en los despachos profesionales. Herramientas para atraer y retener a los clientes rentables*. Madrid: Ediciones Internacionales Universitarias S.A.
- DEWAILLY, J.M. (2008). Complexité touristique et approche transdisciplinaire du tourisme. *Téoros. Revue de recherche en tourisme*, 27 (1), printemps, 22-26.
- DIRECCIÓ GENERAL DE TURISME. *Recursos turístics intermedis (2002-2003)* [fitxers electrònics].
- ECO, H. (1983). *Cómo se hace una Tesis. Técnicas y procedimientos de investigación, estudio y escritura*. Barcelona: Gedisa.

- ELIAS, S. (1992). Qu'est-ce qu'une formation touristique européenne?. *Cahier Espaces*, 28, 73-82.
- ESCOLA OFICIAL DE TURISME DE CATALUNYA [EOTC]. (1990). *Memòria del curs 1989-1990*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Comerç, Consum i Turisme, INSETUR, UAB-Estudi General de Girona.
- ESCOLA OFICIAL DE TURISME DE CATALUNYA [EOTC]. (1992). *Memòria del curs 1991-1992*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Comerç, Consum i Turisme, INSETUR, UAB-Estudi General de Girona.
- EUROPEAN TOURISM EDUCATION NETWORK [ETEN]. (1993). El capital humano en la indústria turística. [Conclusiones inéditas de la conferencia ETEN: Toledo, 15-18 de juny de 1993]. Madrid: Secretaría de ETEN.
- ESCOLA UNIVERSITÀRIA DE TURISME I OCI DE LA URV [EUTO]. (2011). *Memòria de la proposta de canvi de denominació del centre: Facultat de Turisme i Geografia* [en línia]. Recuperat l'1 de gener de 2013 a: http://wwwa.urv.cat/la_urv/3_organs_govern/secretaria_general/links_consell_govern/acords_consell_sessions/sessio50/11_creacio_fac_turigeo.pdf
- FEDERACIÓN ESPAÑOLA DE ESCUELAS DE TURISMO [ANESTUR]. (1990). *La colaboración de la empresa en el proceso educativo de las escuelas de turismo* [III Seminario internacional ANESTUR-AMFORT: Madrid]. Madrid: ANESTUR.
- FERNÁNDEZ FUSTER, L. (1980). *Teoría y técnica del turismo*. (Tomo II) (5a ed.). Madrid: Editora Nacional, 1967.
- FERNÁNDEZ FUSTER, L. (1981). *Teoría y técnica del turismo*. (Tomo I). (6a ed.). Madrid: Editora Nacional, 1967.
- FERNÁNDEZ FUSTER, L. (1991). *Historia general del turismo de masas*. Madrid: Alianza Editorial, S.A..
- FERNÁNDEZ TABALES, A. (2007). La coyuntura actual de los estudios de turismo en la universidad española. *AGE, Boletín Informativo*, 19, 4-5.
- FERNÁNDEZ VALLINA, F.J. (1989). Enfoque de la política educativa turística desde el punto de vista del Ministerio de Educación y Ciencia de España. [Seminario internacional ANESTUR-AMFORT: Madrid. Conferencia inédita].
- FERRER F. (1996). *Els sistemes d'accés a la Universitat des d'una perspectiva internacional*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Consell Interuniversitari de Catalunya.
- FIGUEROLA, M. (2000). *Introducción al estudio económico del turismo*. Madrid: Cívitas Ediciones, S.L.
- FOLCHI, M. (1990). Tourism university studies as an instrument for the development of a "touristic conscience". St-Gall (Suisse): AIEST. [Rapports présentés au 40e Congrès de l'AIEST du 12 au 18 août: Berlin Oest]. *Formation Supérieure en matière de tourisme: sa nécessité - ses exigences*, 31, 227-230. St-Gall (Suisse): AIEST.
- FRANGIALLI, F. (2007, març). Stratégie mondiale. *Stratégos, la revue des stratégies du tourisme, des voyages et des loisirs*, 31, *Actualités*. [versió electrònica]. Recuperat el 8 de setembre de 2012 a: http://www.strategos.fr/spip.php?page=article-numero&id_article=75
- FUNDACIÓ PER A LA UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA [FUOC]. (2011). *Estatuts de la Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya* [en línia]. Recuperat el 22 de gener de 2012 a: http://www.uoc.edu/portal/_resources/CA/documents/la_universitat/estatuts/estatuts-fuoc-2011-ca.pdf
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2009). *Atles del Turisme a Catalunya*. Barcelona: Autor, Departament d'Innovació, Universitats i Empresa. [També disponible en línia]. Recuperat el 30 de setembre de 2011 a: <http://www.atlesturismecatalunya.cat/>
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2012). *Guia oficial dels establiments turístics* [en línia]. Recuperat el 20 de setembre de 2012 a: <http://establimentsturistics.gencat.cat/rtcwebguies/AppJava/index.jsp>
- GIL, M., DE PABLOS, L. I MARTÍNEZ TORRES, M. (2010). Los determinantes socioeconómicos de la demanda de educación superior en España y la movilidad educativa intergeneracional. *Hacienda Pública Española / Revista de Economía Pública*, 193-(2/2010), 75-108.

- GOBIERNO DE CANARIAS. (1990). *IV Jornadas técnicas sobre enseñanzas de hostelería y turismo*. Las Palmas de Gran Canaria: Gobierno de Canarias, Dirección General de Ordenación e infraestructura turística, Consejería de Turismo y Transportes.
- GRAU, E. (2006). Les competències en matèria d'universitats i en matèria de recerca, desenvolupament i innovació tecnològica a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006. *Coneixement i Societat. Revista d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació*, 12, 3r. quadrimestre de 2006, 110-118. [en versió electrònica] Recuperat el 3 d'octubre de 2012 a: http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_32774764_1.pdf
- GROUPEMENT DE RECHERCHE TOURISME: LIEUX ET RESEAUX [GDR-CNRS]. (2001, gener). À propos de tourismologie. La science par autoproclamation? *Espaces, revue mensuelle du tourisme, des loisirs, de la culture et de l'environnement*, 178, 16-29.
- GUERRA, D. I PERONI, G. (1994). *Les professions du secteur touristique. Une analyse comparée dans neuf États de la Communauté*. Berlin: CEDEFOP.
- GUIBILATO G. (1989). La formación hotelera: acercamiento del Instituto de Dirección Hotelero Internacional CORNELL-ESSEC. [Seminario internacional ANESTUR-AMFORT: Madrid. Conferencia inédita].
- GUTIÉRREZ REÑÓN, A. (1989). *La revisión de los estudios de turismo*. [Seminario internacional ANESTUR-AMFORT: Madrid. Conferencia inédita].
- HIERNAUX, D. (2008, agost). Una década de cambios: la Geografía Humana y el estudio del turismo. *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, vol. XII, 270, (87) [en línia]. Recuperat el 8 de setembre de 2012 a: <http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-270/sn-270-87.htm>
- HOERNER, J.M. (2000, juliol-agost). Pour la reconnaissance d'une science touristique. *Espaces, revue mensuelle du tourisme, des loisirs, de la culture et de l'environnement*, 173, 18-20.
- HOERNER, J.M. (2002, octubre). Pour une nouvelle definition du tourisme. *Espaces, revue mensuelle du tourisme, des loisirs, de la culture et de l'environnement*, 197, 15-20.
- HOERNER, J.M. (2008). Contribution à la science du tourisme. *Téoros. Revue de recherche en tourisme*, 27 (1), printemps, 14-17.
- INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA [IDESCAT]. *Indicadors d'estructura econòmica*. Recuperat el 21 de juny de 2012 a: <http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5405&dt=199800&x=7&y=9>
- INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA [IDESCAT]. *Viatges a Catalunya dels residents a la resta de l'Estat*. Recuperat el 21 de juny de 2012 a: <http://www.idescat.cat/cat/economia/conjuntura/viesp/>
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS [IEC]. (2007). *Diccionari de la llengua catalana, DIEC2* (2a edició). Barcelona: Enciclopèdia Catalana i Edicions 62, 1995. [Disponible en versió electrònica]. Recuperat el 24 de març de 2012 a: <http://dlc.iec.cat/index.html>
- INSTITUTO DE ESTUDIOS TURÍSTICOS [IET]. *Encuesta de movimientos turísticos en fronteras* (FRONTUR). Recuperat el 21 de juny de 2012 a: <http://www.iet.tourspain.es/es-es/estadisticas/frontur/paginas/default.aspx>
- JAÉN J.M. (1989). Enfoque sobre un plan de estudios turísticos desde el punto de vista de ANESTUR. [Seminario internacional ANESTUR-AMFORT: Madrid. Conferencia inédita].
- JIMÉNEZ, M. (2009). *Turismo y Unión Europea: una propuesta de política comunitaria y de innovación comercial en el Mediterráneo Europeo*. Tesis doctoral en línia, Universidad de Sevilla. Recuperat el 2 de gener de 2012 a: <http://www.eumed.net/tesis/2010/mjg/EI%20Sistema%20de%20Estadisticas%20de%20Turismo.htm>
- JOLIN, L. (2004). Vers un tourisme solidaire et équitable. Dins *XX anys dels Premis Alimara de Turisme*, 47-49. Barcelona: Fundació Gaspar Espuña-CETT.
- KADRI, B. (2008a). La question du statut scientifique du tourisme. *Téoros. Revue de recherche en tourisme*, 27 (1), printemps 2008, 5-6.

- KADRI, B. (2008b). L'identité scientifique du tourisme. Un mythe ou une réalité en construction? *Téoros. Revue de recherche en tourisme*, 27 (1), printemps 2008, 51-58.
- KADRI, B. ET BÉDARD, F. (2005). Vers une science du tourisme? *Téoros. Revue de recherche en tourisme*, 24, (2), été 2005, 77-80.
- KASPAR, C. (1990). Formation Supérieure en matière de tourisme: sa nécessité, ses exigences. [Introduction au thème général du 40e Congrès de l'AIEST du 12 au 18 août: Berlin Oest]. *Formation Supérieure en matière de tourisme: sa nécessité - ses exigences*, 31, 9-14. St-Gall (Suisse): AIEST.
- KORSTANJE, M. (2007). *Tratado turístico*. [Edició electrònica gratuïta]. Recuperat el 23 de març de 2012 a: www.eumed.net/libros/2007c/321
- KORSTANJE, M. (2011). ¿Ciencia del turismo o cínico pasatiempo académico?: Crítica a la idea de patrimonio y desarrollo. *TURyDES, Revista de investigación en turismo y desarrollo local*, 4, (9), febrer [en línia]. Recuperat el 31 de març de 2012 a: <http://www.eumed.net/rev/turydes/09/index.htm>
- KRAPF, K. (1953). *La consumición turística. Una contribución a la teoría de la consumición*. [Text complet de la tesi presentada per l'autor per accedir al lloc de professor numerari a la Universitat de Berna]. [Traducció de MUÑOZ DE ESCALONA, F. (2004)]. [Edició electrònica gratuïta]. Recuperat el 24 de març de 2012 a: <http://www.eumed.net/coursecon/libreria/2004/kk/kk.htm>
- KRISHNANANDA, S. (1987). *The Brihadaranyaka Upanishad*. Garhwal: The divine life society PO.
- LANQUAR, R. (1991). *La economía del turismo*. Barcelona: Oikos-tau.
- LASAGABASTER, I. (1993). Ensenyament i estat de les autonomies. *Revista catalana de dret públic*, 17, desembre, 27-39 [en línia]. Recuperat el 2 de gener de 2012 a: <http://libros-revistas-derecho.vlex.es/vid/ensenyament-estat-autonomies-67139499#>
- LÓPEZ-PALOMEQUE, F. (2004). La Gestión Pública del Turismo en Cataluña. Organización Política y Turística de la Administración Autonómica. *Investigaciones Geográficas*, 34, 5-27 [en línia]. Recuperat el 31 de març de 2012 a: <http://redalyc.uaemex.mx/pdf/176/17603401.pdf>
- LÓPEZ PALOMEQUE, F. (2009). Introducció. Dins *Atlas del turismo a Catalunya. Mapa nacional de l'oferta i els productes turístics*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Innovació, Universitats i Empresa, 12-19. [També disponible en línia]. Recuperat el 8 de setembre de 2012 a: <http://www.atlesturismecatalunya.cat/>
- LOY PUDDU, G. (1990). Formation supérieure professionnelle ou universitaire? Le modèle suisse. [Rapports présentés au 40e Congrès de l'AIEST du 12 au 18 août: Berlin Oest]. *Formation Supérieure en matière de tourisme: sa nécessité - ses exigences*, 31, 189-199. St-Gall (Suisse): AIEST.
- MAJÓ, J. I ABELLANET, M. (2004). *Com donar resposta a les necessitats laborals del sector turístic*. II Ponència presentada al Congrés de Turisme de Catalunya, Girona, Espanya [document inèdit].
- MAJÓ, J. (2010). Las propuestas de Grado en Turismo en el Espacio Europeo de Educación Superior (EEES). *Estudios Turísticos*, 184, 137-181. [Ejemplar dedicado a: El turismo en la Unión Europea].
- MARADIAGA, A. (2009). *Ocio y discapacidad. El reto de la inclusión*. [Conferència presentada a DINAMIA 2009. Elx, Espanya] [en línia]. Recuperat el 10 de març de 2012 a: http://www.joveselx.com/dinamia/archivos/documentosdinamia09/Texto_Aurora_Madariaga.pdf
- MIGUEL SANZ, A. (1983). *Llibre Blanc del Turisme a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència.
- MINISTRAL M. (2000). *Geografía i polítiques de formació en turisme. L'aportació de la geografia als plans d'estudi superiors en turisme a Espanya*. Tesi doctoral no publicada, Universitat Autònoma de Barcelona.
- MORA, J.G. (1988). Motivaciones socioeconómicas de la demanda educativa. *Ekonomiaz. Revista Vasca de Economía. Economía y Educación*, 12, III/88 [en línia]. Recuperat el 10 de novembre de 2012 a: http://www1.euskadi.net/ekonomiaz/indice_c.apl#

- MUÑOZ DE ESCALONA, F. (1992). *Crítica de la economía turística. Enfoque de oferta versus enfoque de demanda*. Tesis doctoral en línia, Universidad Complutense de Madrid. Recuperat el 9 de març de 2011 a: <http://eprints.ucm.es/tesis/19911996/S2/S2015101.pdf>. [Edició electrònica gratuïta]. Recuperat el 9 de març de 2011 a: <http://www.eumed.net/tesis/fme/index.htm>
- MUÑOZ DE ESCALONA, F. (2004, novembre). El turismo como objeto de conocimiento. *Contribuciones a la Economía* [en línia]. Recuperat el 06 de maig de 2012 a: <http://www.eumed.net/ce/2004/fme-turisciencia.htm>
- MUÑOZ DE ESCALONA, F. (2010). Crítica de la obra que cimentó el paradigma convencional del turismo: Los Gründisse de W. Hunziker i K. Krapf (1942). *TURyDES, Revista de investigación en turismo y desarrollo local*, 3 (7) [en línia]. Recuperat el 31 de març de 2012 a: <http://www.eumed.net/rev/turydes/07/fme4.htm>
- MUÑOZ DE ESCALONA, F. (2011a). Ni ciencia ni pasatiempo. *TURyDES, Revista de investigación en turismo y desarrollo local*, 4, (9), febrer [en línia]. Recuperat el 31 de març de 2012 a: <http://www.eumed.net/rev/turydes/09/ke2.htm>
- MUÑOZ DE ESCALONA, F. (2011b). *Removiendo las estancadas aguas del turismo*. [Edició electrònica gratuïta]. Recuperat el 31 de març de 2012 a: <http://www.eumed.net/libros/2011e/1094/indice.htm>
- MURILLO, D. (coord.) (2009). *Guies sectorials de RSE a la petita i mitjana empresa. El sector de l'hoteleria*. Barcelona: ESADE (URL). Institut d'Innovació social, Obra Social Caixa Sabadell. [També disponible en línia]. Recuperat el 16 de setembre de 2012 a: <http://itemsweb.esade.edu/wi/research/iis/publicacions/Guia%20RSE%20i%20pimes%20hoteleria.pdf>
- NEL·LO, M. (2004). La entrevista: Jordi Calabuig. *AGE, Boletín Informativo*, 13, 16-17.
- NOGUEIRA, A. (2009). Simplificación administrativa y régimen de control previo administrativo de actividades de prestación de servicios. ¿Hay espacios para los derechos lingüísticos? *Revista de Lengua i Dret*, 52, 205-226.
- NORVAL, A.J. (1936). *The tourist industry*. London: Sir Isaac Pitman & Sons, Ltd. [Traducció al castellà i presentació de MUÑOZ DE ESCALONA, F., 2004]. [Edició electrònica gratuïta]. Recuperat el 5 d'agost de 2012 a: <http://www.eumed.net/cursecon/libreria/2004/ajn/ajn.htm>
- OBSERVATORI DE TURISME DE CATALUNYA. *Recursos turístics intermedis* (2004-2010) [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. *Llistats anuals de codis de preferències de la preinscripció universitària de Catalunya* (1997-2008). [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (1998). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 1997* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (1999). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 1998* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2000). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 1999* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2001). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 2000* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2002). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 2001* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2003). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 2002* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2004). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 2003* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2005). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 2004* [fitxers electrònics].

- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2006). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 2005* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2007). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 2006* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2008). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 2007* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2009). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 2008* [fitxers electrònics].
- OFICINA D'ORIENTACIÓ PER A L'ACCÉS A LA UNIVERSITAT [OOAU]. (2010). *Informe sobre l'accés a la universitat a Catalunya. 2008* [fitxers electrònics].
- ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT [OECD]. (2010). *Higher Education in Regional and City Development: Catalonia, Spain*. Publicacions de l'OECD. [També disponible en línia]. Recuperat el 9 d'agost de 2012 a: <http://www.oecd.org/edu/imhe/46826969.pdf>
- ORGANISATION INTERNATIONALE DU TOURISME SOCIAL [OITS/BITS]. (1996). *Déclaration de Montréal* [en línia]. Recuperat el 29 de juny de 2012 a: <http://www.bits-int.org/fr/index.php?menu=45>
- ORGANIZACIÓN MUNDIAL DEL TURISMO [OMT]. (1980). *Declaración de Manila sobre el turismo mundial*. Manila: OMT [en línia]. Recuperat el 29 de juny de 2012 a: <http://bidaietiko.files.wordpress.com/2010/12/declaracion-de-manila1.pdf>
- ORGANIZACIÓN MUNDIAL DEL TURISMO [OMT]. (1982). *Documento de Acapulco*. Acapulco: OMT.
- ORGANIZACIÓN MUNDIAL DEL TURISMO [OMT]/ORGANIZACIÓN DE LAS NACIONES UNIDAS [ONU]. (1994). *Recomendaciones sobre estadísticas de turismo*. Madrid: OMT.
- ORIGET DU CLUZEAU, C. (2000, octubre). Contribution à la tourismologie. *Espaces, revue mensuelle du tourisme, des loisirs, de la culture et de l'environnement*, 175, 15-18.
- OSÁCAR, E. (2004). Turisme cultural: present i futur. Dins *XX anys del Premis Alimara de Turisme*, 56-59. Barcelona: Fundació Gaspar Espuña-CETT.
- OSÁCAR, E. I FERNÁNDEZ, M. (coords.) (2009, setembre-octubre). Turismo y cultura. Un binomio de éxito. *HER&MUS, Heritage & Museography*, 2, 5-7. Gijón: Ediciones TREA.
- O'TOOLE, J. I BENNIS, W.G. (2006). Cómo perdieron el rumbo las escuelas de negocios. *Harvard Deusto business review*, 142, 18-31.
- OXFORD UNIVERSITY PRESS. (2010). *Oxford English Dictionary*. Oxford: Autor [edició electrònica]. Recuperat el 24 de març de 2011 a: <http://oxforddictionaries.com/>
- PEDRÓ, F. (director); LLORET, T.; CARRASCO, S.; PLANDIURA, R.; MOMINÓ, J.M. I MENESES, J.M. (2008). *El professorat de Catalunya*. Col·lecció Polítiques, 60. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, Editorial Mediterrània S.L. [També disponible en línia]. Recuperat el 6 de maig de 2012 a: <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/469.pdf>
- PRATS, J.(2004). *Técnicas y recursos para la elaboración de tesis doctorales: bibliografía y orientaciones metodológicas*. [Edició electrònica]. Recuperat el 9 de novembre de 2013 a: http://www.ub.edu/histodidactica/images/documentos/pdf/tecnicas_recursos_elaboracion_tesis_doctorales_bibliografia_orientacion_metodologicas.pdf
- PRONOVOST, G. (2008). Les sciences du tourisme en quête de légitimité. *Téoros. Revue de recherche en tourisme*, 27 (1), printemps, 18-21.
- PRUJÀ, J.M. (2003). *La gestió i la comunicació de l'accés a les universitats de Catalunya*. Tesi doctoral en línia, Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat el 16 de març de 2011 a: <http://www.tdx.cat/handle/10803/4116;jsessionid=8529690CE1622CD04526476823A1472B.tdx>
2
- PRUJÀ, J.M. I ESCOLÀ, M. (2004). *La gestió de l'accés a les universitats catalanes (1987-2000)*. Girona: Edicions a Petició, SL.
- PUERTAS, X. (2008). Ética y mediación cultural en el ámbito turístico. Los mediadores del ocio turístico y el animador turístico. *Ara - Revista de investigación en turismo*, 1, (2), 35-48.

- PUIG, A. (2011, març). La Sagrada Família com a bellesa i contemplació. El Turisme i l'oci com a retrobament. [Conferència presentada a la la XXII Trobada de Professionals del Turisme organitzada per la Delegació de la Pastoral del Turisme del Bisbat de Girona: Blanes, Espanya] [document inèdit].
- RAHONA, M. (2006). Efectos del entorno socioeconómico en la realización de estudios universitarios [Comunicación presentada en las XV Jornadas de la Asociación de la Economía de la Educación]. Recuperat el 9 de novembre de 2012 a: <http://www.economicsofeducation.com/jornadas/jornadas-anales/comunicaciones2006/>
- RIOJA, A. (2010). ¿Hacia qué modelo de universidad converge Europa? *IC-Revista científica de Información y Comunicación*, 7, 357-369.
- RITCHIE, B. (1990). Tourism and Hospitality education. Frameworks for advanced level and integrated programs. [Rapports présentés au 40e Congrès de l'AIEST du 12 au 18 août: Berlin Oest]. *Formation Supérieure en matière de tourisme: sa nécessité - ses exigences*, 31, 121-153. St-Gall (Suisse): AIEST.
- ROMEO, M. I YEPES, M. (2012). IMIFOPtur. Itinerario Integral de formación permanente. [Informe executiu del Focusgroup format per empresaris i professionals del sector turístic, celebrat el dia 18 de setembre de 2012 en el Departament de Psicologia Social de la UB]. Barcelona: CETT-UB [document inèdit].
- SALAS, M. I MARTÍN-COBOS, M. (2006). La demanda de educación superior: un análisis microeconómico con datos de corte transversal. *Revista de Educación*, 339, 637-660. Recuperat el 14 d'agost de 2012 a: <http://www.educacion.gob.es/revista-de-educacion/numeros-revista-educacion/numeros-anteriores/2006/re339.html>
- SAMAJA, J. (1993). *Epistemología y metodología. Elementos para una teoría de la investigación científica*. Buenos Aires: EUDEBA S. E. M.
- SATERFIELD, T. I MCLARTY, J. (1995). *Assessing Employability Skills*. USA: ERIC Digest.
- SCHAEFER, F. (1974). *Excepcionalismo en geografía* (2a edició) [del original anglès *Annals of the Association of American Geographers* (1953). Traducció i estudi introductorio de Capel, H.]. Colección Pensamiento y método geográfico, 1. Barcelona: Edicions de la Universidad de Barcelona, 1971.
- SESSA, A. (1990). La formation supérieure en matière de tourisme: sa nécessité et ses exigences. Le cas italien. [Rapports présentés au 40e Congrès de l'AIEST du 12 au 18 août: Berlin Oest]. *Formation Supérieure en matière de tourisme: sa nécessité - ses exigences*, 31, 81-97 St-Gall (Suisse): AIEST.
- SICART, C. (2007, març). La recherche en tourisme. Des connaissances à organiser. *Espaces, revue mensuelle du tourisme, des loisirs, de la culture et de l'environnement*, 246, 16-18.
- SIERRA, R. (2007). *Tesis doctorales y trabajos de investigación científica*. (5a ed.). Madrid: Paraninfo, 1986.
- SOLÉ, J. (2012, abril). Context i objectius de la taxa turística. *Tot CETT*, 23, 13. [També disponible en línia]. Recuperat el 5 d'octubre de 2012 a: <http://www.cett.es/totcett/article/veure/871>
- THR (1993). *Necessitats de formació en el sector turístic català*. [Document de síntesi, inèdit]. Generalitat de Catalunya, Departament de Comerç, Consum i Turisme.
- TORRENTS, R. (2002). *Noves raons de la Universitat: un assaig sobre l'espai universitari català*. Barcelona: Eumo.
- TUGORES, J. (2004). Economia i Turisme: present i futur. Dins *XX anys del Premis Alimara de Turisme*, 84-87. Barcelona: Fundació Gaspar España-CETT.
- TURISME DE BARCELONA. (2008). *Activitat turística 1993-2007*. Barcelona: Autor [en línia]. Recuperat el 16 de juny de 2012 a: <http://professional.barcelonaturisme.com/files/8684-954-pdf/activitat-turistica.1993-2007.pdf>
- TURISME DE BARCELONA. (2019). *Estadístiques de turisme a Barcelona 2008*. Barcelona: Autor [en línia]. Recuperat el 16 de juny de 2012 a: <http://professional.barcelonaturisme.com/files/8684-586-pdf/Est2008.pdf>

- TURISME DE BARCELONA. (2010). *Estadístiques de turisme a Barcelona 2009*. Barcelona: Autor [en línia]. Recuperat el 16 de juny de 2012 a: <http://professional.barcelonaturisme.com/files/8684-584-pdf/Est2009.pdf>
- TURISME DE CATALUNYA. (2006). *Pla estratègic del turisme a Catalunya (PETC) 2005-2010* [versió resumida] [en línia]. Recuperat el 28 de setembre de 2012 a: http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_40213955_1.pdf
- UNITED NATIONS EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANISATION [UNESCO]. (2006). *Classificació Internacional Normalitzada de la Educació: CINE 1997* (Reedició). UNESCO. Institute for Statistics [en línia]. Recuperat el 17 de novembre de 2012 a: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001470/147002s.pdf>
- UNIVERSITAT ABAT OLIBA CEU [UAO CEU]. *Normativa comuna de la Universitat Abat Oliba CEU per a la presentació de tesis doctorals* [en línia]. Recuperat el 16 d'agost de 2013 a: <http://www.uaoceu.es/es/estudios/doctorados/doctorado-estudios-tomisticos/rel/normas-edicion-tesis-doctorales>
- UNIVERSITAT DE GIRONA [UdG]. *Com citar documents* [en línia]. Recuperat el 16 d'agost de 2013 a: <http://www.udg.edu/biblioteca/Comcitardocuments/tabid/11962/language/es-ES/Default.aspx>
- UNIVERSITAT DE BARCELONA [UB]. *Criteris Universitat de Barcelona (CUB)* [el llibre d'estil de la UB, 2a edició] [en línia]. Recuperat el 16 d'agost de 2013 a: <http://www.ub.edu/criteris-cub/criteri.php?id=356>
- UNIVERSITAT DE BARCELONA [UB]. (2008). *Pla marc horitzó 2020* [en línia]. Recuperat el 30 de juny de 2012 a: <http://www.ub.edu/horitzo2020/ca/documents.html>
- VÁZQUEZ, R. Y TRESPALACIOS, J.A. (2002). *Márketing: estrategias y aplicaciones sectoriales*. Madrid: Civitas Ediciones, S.L.
- VENTURA, J. Y MARTÍNEZ, F. (2007). Inserció laboral i empleabilitat en el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior: el cas de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona. *Temps d'Educació*, 32, 1r semestre, 99-119.
- VERA, F., LÓPEZ PALOMEQUE, F., MARCHENA, M.J., Y ANTON, S. (2011). *Análisis territorial del turismo y planificación de destinos turísticos*. València: Tirant lo Blanch.
- VICENTE, J., CARRERAS, M., RIGALL, R. (2007). *Universitat de Girona, economia i territori* [en línia]. Girona: Documenta Universitaria, Universitat de Girona. Recuperat el 27 de gener de 2013 a: <http://www.documentauniversitaria.com/ftp/News/ConsellSocial%20002%20080130%20Creativ eC.pdf>
- VILALTA, M. (2007). Noves oportunitats per a les relacions Universitat-Empresa [en línia]. *Coneixement i Societat, Revista d'Universitats, Recerca i Innovació*, 13, 92-110. Recuperat el 23 de novembre de 2012 a: http://www.gencat.cat/economia/ur/serveis/publicacions/periodiques/coneixement_i_societat/index.html i el 27 d'agost de 2013 a: http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_22709643_1.pdf
- WAGENSBERG, J. (2012). *Más árboles que ramas*. Barcelona: Tusquets Editores.
- WALKER, M. (2007). *Cómo escribir trabajos de investigación*. Barcelona: Gedisa.

RECULL NORMATIU

1928

DECRET de 25 d'abril de 1928, de creació del Patronat Nacional de Turisme.

1932

REGLAMENT de 12 de gener de 1932, de regulació de les competències del Patronat Nacional de Turisme.

1943

LLEI de 29 de juliol de 1943, sobre l'Ordenació de la Universitat Espanyola (BOE 212, de 31 de juliol de 1943).

1962

DECRET 2247/1962, de 5 de setembre, pel qual es constitueix, en el Ministeri d'Informació i Turisme, l'Institut d'Estudis Turístics (BOE 216, de 8 de setembre de 1962).

1963

LLEI 48/1963, de 8 de juliol, sobre competència en matèria turística (BOE 164, de 10 de juliol de 1963).

DECRET 2427/1963, de 7 de setembre, pel qual es crea l'Escola Oficial de Turisme i es regula la concessió del títol de "legalment reconegut pel Ministeri d'Informació i Turisme" als centres d'ensenyament turístic no oficial (BOE 235, d'1 d'octubre de 1963). Rectificacions a la CORRECCIÓ d'errades del Decret 2427/1963, de 7 de setembre (BOE 252, de 21 d'octubre).

CORRECCIÓ D'ERRADES del Decret 2427/1963, de 7 de setembre, pel qual es crea l'Escola Oficial de Turisme i es regula la concessió del títol de "legalment reconegut pel Ministeri d'Informació i Turisme" als Centres d'ensenyament turístic no oficial (BOE 252, de 21 d'octubre de 1963).

1964

LLEI 2/1964, de 29 d'abril, de Reorganització dels Ensenyaments Tècnics (BOE 105, d'1 de maig de 1964).

ORDRE DE 30 de juliol de 1964, per la qual s'aprova el Reglament de l'Escola Oficial de Turisme (BOE 202, de 22 d'agost de 1964). (Modificada per l'O 10 de febrer de 1967).

1965

DECRET 231/1965, de 14 de gener, pel qual s'aprova l'Estatut ordenador de les Empreses i de les Activitats Turístiques Privades (BOE 44, de 2 de gener de 1965). (Derogat pel RD 39/2010, de 15 de gener).

RESOLUCIÓ de 31 de juliol de 1965, del Consell Rector de l'Institut d'Estudis Turístics, per la qual es comunica als il·lustríssims senyors director de l'Institut d'Estudis Turístics i director de l'Escola Oficial de Turisme, l'aprovació del Pla d'Estudis de l'Escola Oficial de Turisme (BOE 229, de 24 de setembre de 1965).

1966

DECRET 1481/1966, de 16 de juny, pel qual es modifica l'article novè del D 2427/1963, de 7 de setembre, i el paràgraf primer de l'article 31 del Reglament de l'Escola Oficial de Turisme, aprovat per l'O de 30 de juliol de 1964 (BOE 157, de 2 de juliol de 1966).

DECRET 3176/1966, de 15 de desembre, pel qual s'estableix l'ensenyament lliure a l'Escola Oficial de Turisme (BOE 1, de 2 de gener de 1967).

1967

ORDRE de 10 de febrer de 1967, per la qual es modifica el Reglament de l'Escola Oficial de Turisme (BOE 52, de 2 de març de 1967).

ORDRE de 27 de febrer de 1967, per la qual s'aprova el Reglament dels Centres no Oficials d'Ensenyaments Turístics legalment reconeguts (BOE 56, de 7 de març de 1967).

ORDRE de 10 de juny de 1967, per la qual es regula l'Estatut dels Directors d'Empreses Turístiques (BOE 147, de 21 de juny de 1967). (Derogada per l'O d'11 d'agost de 1972, alhora derogada pel RD 39/2010, de 15 de gener).

1969

RESOLUCIÓ de la Direcció General d'Empreses i Activitats Turístiques sobre els exàmens d'aptitud a celebrar per l'Institut d'Estudis Turístics en compliment del que disposa l'apartat 2) de l'article 15 de l'O de 10 de juny de 1967 (BOE 280, de 22 de novembre de 1969).

1970

LLEI 14/1970, de 4 d'agost, general d'educació i finançament de la reforma educativa (LGE) (BOE 187, de 6 d'agost de 1970). (Correccions d'errades al BOE 188, de 7 d'agost de 1970 i al BOE 112, de 10 de maig de 1974, i modificació al BOE 185, de 3 d'agost de 1976). (Es deroga per la LO 2/2006, de 3 de maig (LOE)).

1972

ORDRE d'11 d'agost de 1972, per la qual s'aprova l'Estatut dels Directors d'Establiments d'Empreses Turístiques i es dicten normes sobre la inscripció en el Registre corresponent (BOE 199, de 19 d'agost de 1972).

1973

ORDRE d'11 d'octubre de 1973, per la qual es concedeix a l'Escola de Turisme del Centre d'Estudis Tècnics Aplicats de Barcelona el títol de centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconeguts (BOE 274, de 13 de novembre de 1973).

1974

LLEI 30/1974, de 24 de juliol, sobre les proves d'aptitud per a l'accés a les facultats, escoles tècniques superiors, col·legis universitaris i escoles universitàries (BOE 178, de 26 de juliol de 1974). (Derogada pel RD 1742/2003, de 19 de desembre de 1974).

1976

ORDRE de 13 de desembre de 1976, per la qual es modifica l'article segon de l'Estatut dels Directors d'Establiments d'Empreses Turístiques i es regulen els cursos intensius d'aquests professionals (BOE 14, de 17 de gener de 1977).

1978

REIAL DECRET 2115/1978, de 26 de juliol, sobre transferències de l'Administració de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria d'Interior, Turisme, Activitats Molestes, Insalubres, Nocives i Perilloses, i Transports (BOE 214, de 7 de setembre de 1978).

CONSTITUCIÓ ESPANYOLA, de 27 de desembre de 1978 (BOE 311, de 29 de desembre de 1978).

1979

LLEI ORGÀNICA 4/1979, de 18 de desembre, d'Estatut d'Autonomia de Catalunya (BOE 306, de 22 de desembre de 1979, i DOGC 38, de 31 de desembre de 1979).

1980

REIAL DECRET 865/1980, de 14 d'abril, pel qual es regula l'ordenació dels ensenyaments turístics especialitzats i dels centres que els imparteixen (BOE 112, de 9 de maig de 1980). (Es deroga pel RD 259/1996, de 16 de febrer).

DECRET 1/1980, de 8 de maig, d'estructuració del Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya (DOGC 102, de 23 de desembre de 1980).

ORDRE de 17 de juliol de 1980, per la qual es regulen les proves d'aptitud per a l'accés als estudis d'Ensenyaments Turístics Especialitzats (BOE 214, de 5 de setembre de 1980).

REIAL DECRET 2809/1980, de 3 d'octubre, sobre el traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria d'ensenyament (BOE 314, de 31 de desembre de 1980).

ORDRE de 29 d'octubre de 1980 per la qual s'aprova el pla d'estudis d'Ensenyaments Turístics Especialitzats (BOE 275, de 15 de novembre de 1980).

DECRET 217/1980, de 5 de novembre, de creació de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (DOGC 93, de 12 de novembre de 1980).

DECRET 232/1980, de 18 de novembre, d'estructuració orgànica del Departament d'Ensenyament (DOGC 96, de 26 de novembre de 1980).

DECRET 282/1980, d'1 de desembre, que desenvolupa l'estructura orgànica del Departament d'Ensenyament (DOGC 101, de 17 de desembre de 1980).

DECRET 302/1980, de 22 de desembre, de creació dels Serveis Territorials del Departament d'Ensenyament (DOGC 103, de 29 de desembre de 1980).

1981

ORDRE d'11 de juny de 1981, sobre qualificacions de Centres no Estatals d'Ensenyaments Turístics Especialitzats (BOE 193, de 13 d'agost de 1981).

1982

DECRET 55/1982, de 4 de febrer, sobre l'ordenació de la pràctica del càmping i dels establiments dedicats a aquest fi (DOGC 214, de 14 d'abril de 1982).

ORDRE de 14 d'abril de 1982, establint la normativa per a la instal·lació, obertura, classificació i funcionament dels establiments dedicats a la pràctica del càmping (DOGC 223, de 14 de maig de 1982).

ORDRE d'11 de juny de 1982, per la que s'autoriza el canvi de titularitat i denominació del Centre no estatal d'Ensenyaments Turístics Especialitzats «Centre d'Estudis Tècnics Aplicats», de Lleida (BOE 162, de 8 de juliol de 1982).

LLEI 10/1982, de 12 de juliol, de finances públiques de Catalunya (DOGC 242, de 21 de juliol de 1982). (Text refós en el DECRET LEGISLATIU 3/2002, de 24 de desembre).

RD 3168/1982, de 15 d'octubre, sobre el traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria de turisme (BOE 283, de 25 de novembre 1982, i DOGC 286, de 20 de desembre de 1982).

ORDRE de 19 de novembre de 1982, per la qual es regula la convalidació del títol de Tècnic d'Empreses Turístiques pel de Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (BOE 284, de 26 de novembre de 1982).

1983

ORDRE de 22 de març de 1983, per la qual es regulen les proves finals per a l'obtenció del títol de Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (BOE 77, de 31 de març de 1983).

ORDRE de 22 de març de 1983, sobre l'adaptació del pla d'estudis de Tècnic d'Empreses Turístiques al de Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (BOE 77, de 31 de març de 1983).

ORDRE de 22 de març de 1983, per la qual s'estableixen els cursos d'especialització per a Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (BOE 78, d'1 d'abril de 1983).

ORDRE de 22 de març de 1983, per la qual es modifica parcialment l'O de 19 de novembre de 1982, per la qual es regula la convalidació del títol de Tècnic d'Empreses Turístiques pel de Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (BOE 78, d'1 d'abril de 1983).

REIAL DECRET 2734/1983, de 28 de juliol, de transferència al Ministeri d'Educació i Ciència, dels centres de formació professional de l'Institut Nacional de Empleo procedents de l'Obra de

formació professional de l'Administració Institucional de Serveis Sòcio-Professionals (BOE 259, de 29 d'octubre de 1983).

DECRET 365/1983, de 4 d'agost, pel qual es crea la modalitat d'allotjament turístic "Residència-Casa de Pagès" (DOGC 362, de 9 de setembre de 1983).

LLEI ORGÀNICA 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària (LORU) (BOE 209, d'1 de setembre de 1983). (Es deroga en la forma indicada per la LO 6/2001, de 21 de desembre (LOU)).

ORDRE de 30 de setembre de 1983, per la qual s'autoritza l'experimentació de nous plans i programes als Centres ordinaris d'Ensenyaments Mitjans. (BOE 237, de 4 d'octubre de 1983).

ORDRE de 6 d'octubre de 1983, pel qual s'estableix la normativa per a l'obertura i el funcionament de les residències-cases de pagès (DOGC 381, de 16 de novembre de 1983).

1984

ORDRE de 21 de febrer de 1984, per la qual s'atorga la qualificació de Centre no estatal d'Ensenyaments Turístics Especialitzats a l'Escola de Turisme Esmatur, de Barcelona (BOE 92, de 17 d'abril) (Rectificada per O de 18 de setembre de 1984).

ORDRE de 18 de setembre de 1984, per la qual es rectifica l'O de 21 de febrer de 1984, sobre la qualificació de Centre no estatal d'Ensenyaments Turístics Especialitzats a l'Escola de Turisme Esmatur, de Barcelona (BOE 272, de 13 de novembre de 1984).

REIAL DECRET 1888/1984, de 26 de setembre, pel qual es regulen els concursos per a la provisió de places dels cossos docents universitaris (BOE 257, de 26 d'octubre de 1984). (Derogat pel RD 774/2002, de 26 de juliol, alhora derogat pel RD 1313/2007, de 5 d'octubre).

LLEI ORGÀNICA 26/1984, de 19 de desembre, de coordinació universitària i de creació de consells socials (DOGC 499, de 31 de desembre de 1984). (Posteriorment L 15/1998, de 28 de desembre, del Consell Interuniversitari de Catalunya (DOGC 2799, de 5 de gener de 1999)).

1985

DECRET 37/1985, de 18 de gener, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat Autònoma de Barcelona (DOGC 515, de 22 de febrer de 1985; BOE 109, de 7 de maig de 1985).

REIAL DECRET 305/1985, de 6 de febrer, sobre el traspàs de serveis de l'Estat en matèria d'universitats (DOGC 522, de 20 de març de 1985).

REIAL DECRET 332/1985, de 6 de març, que modifica l'article tercer del RD 865/1980, de 14 d'abril, sobre l'Ordenació d'Ensenyaments Turístics Especialitzats i dels centres que les imparteixen (BOE 65, de 16 de març de 1985).

REIAL DECRET 898/1985, de 30 d'abril, sobre el règim del professorat universitari (BOE 146, de 19 de juny de 1985).

DECRET 167/1985, de 23 de maig, pel qual es determina el procediment per a l'autorització dels establiments dedicats a la pràctica del càmping (DOGC 560, de 10 de juliol de 1985).

REIAL DECRET 1005/1985, de 26 de juny, pel qual es regulen els procediments per a l'ingrés en els centres universitaris per al curs 1985-86 (BOE 153, de 27 de juny de 1985). (Derogat pel RD 943/1986, de 9 de maig).

1986

REIAL DECRET 943/1986, de 9 de maig, pel qual es regulen els procediments per a l'ingrés en els centres universitaris (BOE 115, de 14 de maig de 1986). (Deroga el RD 1005/1985, de 9 de maig). (Derogat pel RD 1005/1991, de 14 de juny).

ORDRE d'11 de juliol de 1986, per la qual s'estableixen els requisits per a la instal·lació i el funcionament dels càmpings (DOGC 717, de 23 de juliol de 1986).

DECRET 298/1986, de 25 de setembre, de regulació del règim i l'adscripció a Universitats públiques de centres docents d'ensenyament superior (DOGC 754, de 17 d'octubre de 1986). (Derogat pel D 390/1996, de 2 de desembre).

1987

DECRET 176/1987, de 9 d'abril, pel qual s'estableixen normes sobre l'ordenació i la classificació dels establiments d'allotjament turístic sotmesos al règim d'hoteleria (DOGC 846, d'1 de juny de 1987).

ORDRE de 22 de setembre de 1987, per la qual s'autoritza l'obertura i el funcionament de l'Escola de Turisme Sant Ignasi com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 898, de 5 d'octubre de 1987).

ORDRE de 6 d'octubre de 1987, per la qual s'estableixen els requisits tècnics i els serveis mínims exigibles als establiments hotelers en els seus diferents grups, modalitats, categories i especialitats (DOGC 939, de 15 de gener de 1987).

ORDRE de 16 d'octubre de 1987, per la qual s'autoritza l'obertura i el funcionament de l'Escola de Turisme Mediterrani com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 910, de 4 de novembre de 1987).

REIAL DECRET 1496/1987, de 6 de novembre, sobre l'obtenció, expedició i homologació de títols universitaris i les normes dictades pel seu desenvolupament (BOE 298, de 14 de desembre de 1987).

REIAL DECRET 1497/1987, de 27 de novembre, sobre directrius generals comunes dels plans d'estudis dels títols universitaris de caràcter oficial i validesa en tot el territori nacional (BOE 298, de 14 de desembre de 1987). (Modificat pel RD 1267/1994, de 10 de juny).

1988

DECRET 45/1988, de 13 de gener, pel qual s'aprova el reglament de les agències de viatges (DOGC 961, de 4 de març de 1988).

DECRET 103/1988, de 28 de març, pel qual es regula la instal·lació i el funcionament dels parcs aquàtics (DOGC 990, d'11 de maig de 1988). (Correcció d'errades en el DOGC 1020, de 20 de juliol).

REIAL DECRET 406/1988, de 29 d'abril, sobre l'organització de les proves d'aptitud per a l'accés a facultats, escoles tècniques superiors i col·legis universitaris i composició dels tribunals (BOE 104, de 30 d'abril). (Derogat pel RD 1892/2008, de 14 de novembre de 1988).

ORDRE 11 de maig de 1988, per la qual es modifica la regulació de la prova d'avaluació final per a l'obtenció del títol de TEAT (BOE 115, de 13 de maig de 1988).

REIAL DECRET 557/1988, de 3 de juny, pel qual es modifica el RD 943/1986, de 9 de maig, pel qual es regulen els procediments per a l'ingrés en els centres universitaris (BOE 136, de 7 de juny de 1988).

ORDRE de 8 de juliol de 1988, per a l'aplicació del RD 185/1985, de 23 de gener, i del RD 1496/1987, de 6 de novembre, en matèria d'expedició de títols universitaris oficials (BOE 167, de 13 de juliol de 1988). (Modificada per l'O de 24 de desembre de 1988).

ORDRE de 16 d'agost de 1988, per la que s'autoritzen l'obertura i el funcionament de l'escola de turisme Bettatur com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 1037, de 31 d'agost de 1988).

RESOLUCIÓ de 6 d'octubre de 1988, per la qual es fa públic l'Acord del Consell Interuniversitari de Catalunya sobre la coordinació de la supervisió del COU i de l'organització de les PAU de les tres universitats de Catalunya (DOGC 1059, de 24 d'octubre de 1988).

DIRECTIVA 89/48/CEE del Consejo, de 21 de desembre de 1988, relativa a un sistema general de reconeixement dels títols d'ensenyaments superiors que sancionen formacions professionals d'una duració mínima de tres anys (DOCE L 19/16, de 24 de gener de 1989).

ORDRE de 24 de desembre de 1988, per la qual es modifica l'O de 8 de juliol de 1988 per a l'aplicació del RD 185/1985, de 23 de gener, i del RD 1496/1987, de 6 de novembre, en matèria d'expedició de títols universitaris oficials (BOE 6, de 7 de gener de 1989).

1989

DECRET 193/1989, de 17 de juliol, pel qual s'estableixen les normes sobre l'ordenació i la classificació dels apartaments turístics (DOGC 1189, d'1 de setembre de 1989).

DECRET 194/1989, de 17 de juliol, pel qual s'estableixen les empreses dedicades al lloguer d'apartaments turístics (DOGC 1191, de 6 de setembre de 1989).

DECRET 210/1989, d'1 d'agost, pel qual es reglamenta la professió de guia de turisme (DOGC 1195, de 18 de setembre de 1989).

DECRET 247/1989, de 25 de setembre, pel qual es crea l'Institut Superior d'Estudis Turístics (INSETUR) i se n'aproven els Estatuts (DOGC 1205, d'11 d'octubre de 1989).

RESOLUCIÓ de 6 de novembre de 1989, de la Direcció de la Escuela Oficial de Turismo, per la qual es convoquen proves de la convalidació del TET al TEAT (BOE 273, de 14 de novembre de 1989).

DECRET 320/1989, d'11 de desembre, de creació de l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya (DOGC 1234, de 22 de desembre de 1989).

LLEI 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de la Generalitat de Catalunya (DOGC 1234, de 22 de desembre de 1989).

1990

LLEI 1/1990, de 8 de gener, sobre la disciplina del mercat i de defensa dels consumidors i dels usuaris (DOGC 1243, de 17 de gener de 1990). (Correcció d'errades en el DOGC 1253, de 9 de febrer de 1990).

DECRET 100/1990, de 20 de març, pel qual es fixen els requisits tècnics mínims dels apartaments turístics (DOGC 1290, d'11 de maig de 1990).

ORDRE de 14 de maig de 1990, per la qual es regula l'adscripció voluntària de les escoles de Turisme a l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya (DOGC 1299, de 30 de maig de 1990).

DIRECTIVA 90/314/CEE del Consell, de 13 de juny de 1990, relativa als viatges combinats, vacances combinades i circuits combinats (DOCE L 158, de 23 de juny de 1990).

LLEI 11/1990, de 18 de juny, de la Universitat Pompeu Fabra (DOGC 1308, de 22 de juny de 1990; BOE 162, de 7 de juliol de 1990). (Modificada per la Llei 14/1991, de 4 de juliol de 1991, d'actuacions pressupostàries urgents, DOGC 1468 de 17 de juliol de 1991; BOE 189, de 8 d'agost de 1991).

DECRET 159/1990, de 20 de juny, pel qual es crea l'OPU (DOGC 3342, de 13 de juliol de 1990). (Modificat pel D 318/1992, de 28 de desembre, alhora derogat pel D 127/2000, de 3 d'abril, el qual manté la vigència dels preceptes del D 159/1990, de 20 de juny). (Derogat parcialment pel D 313/2004, de 8 de juny. Només manté la vigència el paràgraf 1r de l'article 1).

ORDRE de 20 de juny de 1990 per la qual es determinen les actuacions a l'Oficina de Preinscripció Universitària i les funcions del seu personal (DOGC 1317, de 13 de juliol de 1990).

ORDRE de 20 de juny de 1990, per la qual es regula el procés de preinscripció als centres de les universitats catalanes (DOGC 1317, de 13 de juliol de 1990).

RESOLUCIÓ de 26 de juliol de 1990, per la qual s'autoritza l'obertura i el funcionament de l'escola de turisme Euroaula com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 1337, de 31 d'agost de 1990).

LLEI ORGÀNICA 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE) (BOE 238, de 4 d'octubre de 1990). (Es deroga per la LO 2/2006, de 3 de maig).

DECRET 319/1990, de 21 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei de regulació del transport de viatgers per carretera mitjançant vehicles de motor (DOGC 1387, de 31 de desembre de 1990).

1991

REIAL DECRET 298/1991, de 12 de març, de reestructuració de departaments ministerials [i creació del nou Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme] (BOE 62, de 13 de març de 1991).

REIAL DECRET 557/1991, de 12 d'abril, sobre la creació i el reconeixement d'universitats i centres universitaris (BOE 95, de 20 d'abril de 1991). (Ampliat pel RD 485/1995, de 7 d'abril).

LLEI 6/1991, de 27 d'abril, de creació del Col·legi de Tècnics en Empreses i Activitats Turístiques (DOGC 1441, de 10 de maig de 1991).

LLEI 12/1991, de 10 de maig, de reconeixement de la Universitat Ramon Llull (DOGC 1445 de 22 de maig de 1991; BOE 135, de 6 de juny de 1991).

REIAL DECRET 1005/1991, de 14 de juny, pel qual es regulen els procediments per a l'ingrés en els centres universitaris (BOE 152, de 26 de juny de 1991). (Deroga el RD 943/1986, de 9 de maig, i el RD 557/1988, de 3 de juny). (Modificat pel RD 1060/1992, de 4 de setembre). (Derogat pel RD 704/1999, de 30 d'abril).

REIAL DECRET 986/1991, de 14 de juny, pel qual s'aprova el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu (BOE 151, de 25 de juny de 1991). (Va sofrir diverses modificacions, pel RD 535/1993, de 12 d'abril, i pel RD 1487/1994, d'1 de juliol, entre d'altres).

DECRET 171/1991, de 16 de juliol, pel qual s'estableix un model unificat de fulls de reclamació (DOGC 1481, de 23 d'agost de 1991).

ORDRE de 16 de juliol de 1991, per la qual es regulen les proves d'aptitud per a l'accés als estudis d'Ensenyaments Turístics Especialitzats (BOE 179, de 27 de juliol de 1991).

RESOLUCIÓ de 8 d'agost de 1991, per la qual es fa públic l'Acord de 5 de juny de 1991, del Consell Interuniversitari de Catalunya, sobre la coordinació de la supervisió del COU i de l'organització de les PAAU de les quatre universitats públiques de Catalunya (DOGC 1483, de 21 d'agost de 1991).

ORDRE de 24 d'octubre de 1991, per la qual es substitueixen els annexos I i II del RD 1005/1991, de 14 de juny, regulador dels procediments per a l'ingrés en els centres universitaris (BOE 259, de 29 d'octubre de 1991).

REIAL DECRET 1665/1991, de 25 d'octubre, pel qual es regula el sistema general de reconeixement dels títols d'ensenyament superior dels Estats membres de la Comunitat Econòmica Europea que exigeixen una formació mínima de tres anys de durada (BOE 280, de 22 de novembre de 1991). (Complementat pel RD 1396/1995, de 4 d'agost).

REIAL DECRET 1700/1991, de 29 de novembre, pel qual s'estableix l'estructura del batxillerat (BOE 288, de 2 de desembre de 1991).

LLEI 33/1991, de 24 de desembre, de taxes i preus públics de la Generalitat de Catalunya (DOGC 1546, de 24 de gener de 1992).

LLEI 34/1991, de 30 de desembre, de creació de la Universitat de Lleida (DOGC 1541 de 15 de gener; BOE 54, de 3 de març de 1991).

LLEI 35/1991, de 30 de desembre, de creació de la Universitat de Girona (DOGC 1541, de 15 de gener; BOE 54, de 3 de març de 1991).

LLEI 36/1991, de 30 de desembre, de creació de la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 1541 de 15 de gener de 1992; BOE 44, de 20 de febrer de 1992).

1992

REIAL DECRET 50/1992, de 24 de gener, pel qual s'aprova l'Estatut de l'ens públic Escola Oficial de Turisme (BOE 31, de 5 de febrer de 1992).

ORDRE de 12 de juny de 1992, per la qual es regulen les proves d'aptitud per a l'accés a facultats, escoles tècniques superiors i col·legis universitaris d'alumnes amb estudis estrangers convalidables (BOE 146, de 18 de juny de 1992).

DIRECTIVA 92/51/CEE del Consejo, de 18 de juny de 1992, relativa a un segon sistema general de reconeixement de formacions professionals, que completa la DIRECTIVA 89/48/CEE (DOCE L 209, de 24 de juliol de 1992).

REIAL DECRET 767/1992, de 26 de juny, pel qual s'inclou en els annexes del RD 1665/1991, de 25 de octubre, la professió de Tècnic d'Empreses i Activitats Turístiques (BOE 170, de 16 de juliol de 1992).

RESOLUCIÓ de 8 de juliol de 1992, per la qual s'autoritza l'obertura de l'escola de turisme Euroaula com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 1622, de 22 de juliol de 1992).

RESOLUCIÓ de 8 de juliol de 1992, per la qual s'autoritza l'obertura de l'escola de turisme Joviat com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 1622, de 22 de juliol de 1992).

RESOLUCIÓ de 23 de juliol de 1992, per la qual, havent-ne comprovat prèviament l'adequació a la legalitat, s'inscriuen al Registre de col·legis professionals de la Generalitat de Catalunya els Estatuts del Col·legi de Tècnics d'Empreses i Activitats Turístiques de Catalunya (DOGC 1628, de 5 d'agost de 1992).

ORDRE de 31 de juliol de 1992, sobre l'accés directe a ensenyaments conduents a títols oficials de primer cicle universitari o equivalents des de la formació professional (BOE 204, de 25 d'agost de 1992).

DECRET 195/1992, de 4 d'agost, pel qual es modifiquen els Estatuts de l'Institut Superior d'Estudis Turístics i el D 320/1989, d'11 de desembre (DOGC 1649, de 25 de setembre de 1992).

REIAL DECRET 1060/1992, de 4 de setembre, pel qual es modifica el RD 1005/1991, de 14 de juny, i s'adapta a la nova llicenciatura en Traducció i Interpretació (BOE 228, de 22 de setembre de 1992).

REIAL DECRET 1178/1992, de 2 d'octubre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims de batxillerat (BOE 253, de 21 d'octubre de 1992).

ORDRE de 20 d'octubre de 1992, per la qual es creen dos grups en la secció d'empreses dedicades al lloguer d'apartaments turístics del Registre General d'Empreses i Activitats Turístiques (DOGC 1667, de 9 de novembre de 1992).

ORDRE de 2 de desembre de 1992, per la qual es regulen els criteris de distribució i el procediment per a la concessió d'ajuts individuals per a la formació dels professionals del sector turístic (DOGC 1686, de 23 de desembre de 1992).

ORDRE de 10 de desembre de 1992, per la qual es regulen les proves d'accés a al universitat de l'alumnat que hagi cursat els ensenyaments previstos en la LO 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu, durant el període d'implantació anticipada d'aquests ensenyaments (BOE 10, de 12 de gener de 1993).

ORDRE DE 22 de desembre de 1992, per la qual es modifica la regulació de la prova d'avaluació final per a l'obtenció del títol de TEAT (BOE 12, de 14 de gener de 1993).

DECRET 318/1992, de 28 de desembre, pel qual es crea el càrrec de comissionat per a Universitats i Recerca i es regulen l'organització i distribució de funcions en matèria d'universitats i recerca (DOGC 1690, de 4 de gener de 1993).

1993

LLEI 3/1993, de 5 de març, de l'Estatut del consumidor (DOGC 1719, de 12 de març de 1993).

REIAL DECRET 535/1993, de 12 d'abril, pel qual es modifica i es completa el RD 986/1991, de 14 de juny, pel qual s'aprova el calendari d'aplicació de la nova Ordenació del Sistema Educatiu (BOE 106, de 4 de maig de 1993).

ORDRE de 13 de maig de 1993, per la qual s'amplien els annexos I i II de l'O de 24 d'octubre de 1991, que van substituir els del RD 1005/1991, de 14 de juny, sobre procediments per a l'ingrés en els centres universitaris (BOE 119, de 19 de maig de 1993).

ORDRE de 9 de juny de 1993, sobre proves d'aptitud per a l'accés a facultats, escoles tècniques superiors i col·legis universitaris (BOE 138, de 10 de juny de 1993).

DECRET 225/1993, de 28 de setembre, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat Pompeu Fabra (DOGC 1804, de 4 d'octubre de 1993; BOE 297, de 13 de desembre de 1993).

1994

DECRET 26/1994, de 8 de febrer, sobre la creació de la xarxa de centres de referència de recerca i desenvolupament de la Generalitat de Catalunya (DOGC 1862, de 18 de febrer de 1994).

DECRET 53/1994, de 8 de febrer, sobre el règim de preus, reserves i serveis complementaris en establiments d'allotjament turístic (DOGC 1876, de 23 de març de 1994).

DECRET 94/1994, de 22 de març, pel qual es crea la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya (DOGC 1894, de 9 de maig de 1994).

DECRET 122/1994, de 30 de maig, pel qual es modifica el D 318/ 1992, de 28 de desembre, de creació del càrrec de comissionat per a Universitats i Recerca i se n'estableix l'estructura (DOGC 1904, de 3 de juny de 1994). (Correcció d'errades al DOGC 1995, de 9 de gener de 1995).

DECRET 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges (DOGC 1924, de 22 de juliol de 1994). (Deroga el D 45/1988, de 13 de gener). (Modificat pel D 210/1995, d'11 de juliol, i el D 300/1998, de 17 de novembre).

CORRECCIÓ D'ERRADES AL DECRET 122/1994, de 30 de maig, pel qual es modifica el D 318/1992, de 28 de desembre, de creació del càrrec de comissionat per a Universitats i Recerca i se n'estableix l'estructura (DOGC 1995, de 9 de gener de 1995).

REIAL DECRET 1267/1994, de 10 de juny, pel qual es modifica el RD 1497/1987, de 27 de novembre, pel qual s'estableixen les directrius generals comunes dels plans d'estudis dels títols universitaris de caràcter oficial i diversos RD que aproven les directrius generals pròpies dels mateixos (BOE 139, d'11 de juny de 1994).

REIAL DECRET 1487/1994, d'1 de juliol, pel qual es modifica i completa el RD 986/1991, de 14 de juny, pel qual s'aprova el calendari d'aplicació de la nova Ordenació del Sistema Educatiu (BOE 179, de 28 de juliol de 1994).

DECRET 214/1994, de 26 de juliol, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 1964, de 26 d'octubre de 1994). (Correcció d'errades al DOGC 1943, de 7 de setembre de 1994).

REIAL DECRET 1845/1994, de 9 de setembre, pel que s'actualitza el RD 1497/1981, de 19 de juny, sobre programes de cooperació educativa (BOE 249, de 18 d'octubre de 1994).

DECRET 316/1994, de 4 de novembre, sobre l'atorgament del Distintiu de garantia de qualitat ambiental per la Generalitat de Catalunya (DOGC 1985, de 14 de desembre de 1994).

DECRET 317/1994, de 4 de novembre, pel qual s'estableixen normes sobre l'ordenació i la classificació dels establiments de restauració (DOGC 1987, de 9 de desembre de 1994).

DECRET 332/1994, de 4 de novembre, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de formació professional específica a Catalunya (DOGC 1990, de 28 de desembre de 1994).

LLEI 29/1994, de 24 de novembre, d'arrendaments urbans (DOGC 282, de 25 de novembre de 1994).

DECRET 354/1994, de 23 de desembre, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat de Lleida (DOGC 2000 de 20 de gener de 1995). (Correcció d'errades al DOGC 2030, de 27 de març de 1995; BOE 45, de 22 de febrer de 1995).

1995

DECRET 31/1995, de 7 de febrer, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya (DOGC 2018, d'1 de març de 1995). (Correcció d'errades al DOGC 2058, de 2 de juny de 1995; BOE 76, de 30 de març de 1995).

DECRET 135/1995, de 24 de març, de desplegament de la L 20/1991, de 25 de novembre, de promoció de l'accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques, i d'aprovació del Codi d'accessibilitat (DOGC 2043, de 28 d'abril de 1995). (Correcció d'errades en el DOGC 2152, de 10 de gener de 1996).

LLEI 3/1995, de 6 d'abril, de reconeixement de la Universitat Oberta de Catalunya (DOGC 2040, de 21 d'abril de 1995; BOE 148, de 22 de juny de 1995).

REIAL DECRET 485/1995, de 7 d'abril, pel que s'amplia el RD 557/1991, de 12 de abril, sobre la creació i el reconeixement d'universitats i centres universitaris (BOE 101, de 28 d'abril).

RESOLUCIÓ de 3 de maig de 1995, de l'Escola Oficial de Turisme, per la que es convoquen els exàmens d'ingrés pel curs 1995-1996 i s'estableixen els terminis per a la matrícula (BOE 116, de 16 de maig de 1995).

LLEI 13/1995, de 18 de maig, de contractes de les administracions públiques (BOE 119, de 19 de maig de 1995).

ORDRE de 30 de maig de 1995, per la qual es relacionen els estudis universitaris vinculats a cadascuna de les opcions en què s'estructuren el curs d'orientació universitària i el batxillerat (BOE 135, de 7 de juny de 1995).

DECRET 211/1995, de 27 de juny, pel qual es crea l'especialitat d'hostatgeria com a establiment hotelier (DOGC 2081, de 28 de juliol de 1995).

DECRET 214/1995, de 27 de juny, pel qual es regula la modalitat d'allotjament turístic anomenada residència-casa de pagès (DOGC 2085, de 7 d'agost de 1995).

DECRET 219/1995, de 25 de juliol, pel qual s'autoritza l'adscripció a la Universitat de Barcelona de l'Escola Superior d'Ensenyaments Universitaris de Gestió Hotelera. Estudis propis de la Universitat de Barcelona (DOGC 2085, de 7 d'agost de 1995).

REIAL DECRET 1396/1995, de 4 d'agost, pel qual es regula un segon sistema general de reconeixement de formacions professionals dels Estats membres de la Unió Europea i de la resta d'Estats signataris de l'acord sobre l'espai econòmic europeu i es complementa l'establert en el RD 1665/1991, de 25 d'octubre (BOE 197, de 18 d'agost de 1995).

RESOLUCIÓ de 4 de setembre de 1995, per la qual s'autoritza l'obertura de l'Escola de Turisme Formàtic Barna, com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 2111, de 6 d'octubre de 1995).

DECRET 265/1995, de 28 de setembre, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat de Girona (DOGC 2113, d'11 d'octubre de 1995). (Correcció d'errades en el DOGC 2176 d'1 de març de 1996).

DECRET 327/1995, de 28 de novembre, pel qual s'autoritza l'adscripció de l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials del Maresme a la Universitat Pompeu Fabra (DOGC 2141, de 13 de desembre de 1995).

1996

REIAL DECRET 259/1996, de 16 de febrer, sobre la incorporació a la universitat dels estudis superiors de Turisme (BOE 56, de 6 de març de 1996). (Deroga el RD 865/1980, de 14 d'abril).

REIAL DECRET 390/1996, d'1 de març, de desenvolupament parcial de la Llei 13/1995, de 18 de maig, de contractes de las administracions públiques (BOE 70, de 21 de març de 1996).

RESOLUCIÓ de 7 de març de 1996, per la qual s'autoritza l'obertura de l'Escola de Turisme FIAC com a centre no oficial d'ensenyaments turístics legalment reconegut (DOGC 2187, de 23 de març de 1996).

REIAL DECRET 604/1996, de 15 d'abril, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de Diplomant en Turisme i les directrius generals pròpies dels plans d'estudis conduents a l'obtenció del mateix (BOE 101, de 26 d'abril de 1996).

CORRECCIÓ D'ERRADES del Reial Decret 604/1996, de 15 de abril de 1996, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de Diplomata en Turisme i les directrius generals pròpies dels plans d'estudis conduents a l'obtenció del mateix (BOE 191, de 8 d'agost de 1996).

DECRET 184/1996, de 7 de juny, de supressió, creació i reorganització de departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 2216, de 10 de juny de 1996).

RESOLUCIÓ de 18 de juny de 1996, per la qual es fan públics els límits d'accés als centres universitaris de les universitats públiques catalanes per al curs 1996-97 (DOGC 2220, de 19 de juny de 1996).

DECRET 334/1996, de 29 d'octubre, pel qual es crea l'Oficina de Coordinació de la Supervisió del COU i d'Organització de les PAAU a Catalunya (DOGC 2277, de 6 de novembre de 1996).

DECRET 355/1996, de 29 d'octubre, de constitució del Consorci Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya (DOGC 2277, de 6 de novembre de 1996).

RESOLUCIÓ de 29 d'octubre de 1996, per la qual s'autoritza l'obertura del centre docent privat CETT, de Barcelona (DOGC 2281, de 15 de novembre de 1996).

REIAL DECRET 2347/1996, de 8 de novembre, pel qual es modifica el RD 1497/1987, de 27 de novembre, pel qual s'estableixen les directrius generals comunes dels plans d'estudi dels títols universitaris de caràcter oficial i vàlidesa en tot el territori nacional, així com el RD 1267/1994, de 10 de juny, que va modificar l'anterior (BOE 283, de 23 de novembre de 1996).

DECRET 390/1996, de 2 de desembre, de regulació del règim d'adscripció a universitats públiques de centres docents d'ensenyament superior (DOGC 2291, d'11 de desembre de 1996).

DECRET 406/1996, de 24 de desembre, pel qual es regula l'acreditació dels diplomes i títols propis de les universitats catalanes (DOGC 2301, de 2 de gener de 1997).

ORDRE de 26 de desembre de 1996, per la qual s'actualitza l'O de 30 de maig de 1995 [BOE 135, de 7 de juny de 1995], per la qual es relacionen els estudis universitaris vinculats a cadascuna de les opcions en què s'estructuren el curs d'orientació universitària i el batxillerat (BOE 9, de 10 de gener de 1997).

LLEI 17/1996, de 27 de desembre, per la qual es fixen els preus públics que constitueixen prestacions patrimonials de caràcter públic (BOE 32, de 6 de febrer de 1997).

1997

DECRET 113/1997, de 13 de maig, pel qual s'aprova la reforma dels Estatuts de la Universitat de Barcelona (DOGC 2394, de 20 de maig de 1997; BOE 200, de 21 d'agost de 1997).

LLEI 5/1997, de 30 de maig, de reconeixement de la Universitat de Vic (DOGC 2411 de 12 de juny de 1997; BOE 161, de 7 de juliol de 1997).

RESOLUCIÓ de 4 de juny de 1997, per la qual es fan públics els límits d'accés als centres universitaris de les universitats públiques catalanes per al curs 1997-98 (DOGC 2407, de 6 de juny de 1997). (Correcció d'errada en el DOGC 2503, de 24 d'octubre de 1997).

DECRET 156/1997, de 8 de juliol, pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 1997-1998 (DOGC 2432, de 14 de juliol de 1997).

DECRET 258/1997, de 30 de setembre, pel qual es regula la programació universitària de Catalunya i els procediments de creació o reconeixement i de reordenació de centres docents universitaris i d'implantació d'ensenyaments (DOGC 2492, de 9 d'octubre de 1997). (Correcció d'errada al DOGC 2494, de 13 d'octubre).

LLEI 11/1997, d'1 d'octubre, de reconeixement de la Universitat Internacional de Catalunya (DOGC 2487, de 2 d'octubre de 1997; BOE 258, de 28 d'octubre de 1997).

LLEI 15/1997, de 24 de desembre, de taxes i preus públics de la Generalitat de Catalunya (DOGC 2548, de 31 de desembre de 1997). (Modificada per la L 5/2007, del 4 de juliol, i derogada per RD 3/2008, de 25 de juny).

LLEI 66/1997, de 30 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social (BOE 33, de 31 de desembre de 1997).

1998

- DECRET 5/1998, de 7 de gener de 1998**, sobre l'activitat del guia de turisme (DOGC 2555, de 13 de gener de 1998).
- DECRET 7/1998, de 7 de gener**, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme de Manresa a la Universitat de Lleida (DOGC 2556, de 14 de gener de 1998).
- DECRET 8/1998, de 7 de gener**, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme dels Pirineus a la Universitat de Lleida (DOGC 2556, de 14 de gener de 1998).
- DECRET 9/1998, de 7 de gener**, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme Terres de Lleida a la Universitat de Lleida (DOGC 2556, de 14 de gener de 1998).
- REIAL DECRET 173/1998, de 16 de febrer**, pel qual es modifica i completa el RD 986/1991, de 14 de juny, pel qual s'aprova el calendari d'aplicació a la nova ordenació del sistema educatiu (BOE 41, de 17 de febrer de 1998).
- DECRET 59/1998 de 3 de març**, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitaria de Turisme Bettatur a la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 2595, de 10 de març de 1998).
- DECRET 61/1998, de 3 de març**, pel qual s'autoritza l'adscripció de l'Escola Universitària de Ciències Empresarials Doctor Manyà a la URV (DOGC 2595, de 10 de març de 1998).
- DECRET 88/1998, de 31 de març**, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme a la Universitat Autònoma de Barcelona (DOGC 2617, de 9 d'abril de 1998).
- DECRET 91/1998, de 31 de març**, pel qual es revoca l'adscripció a la Universitat de Barcelona de l'Escola Superior d'Ensenyaments Universitaris de Gestió Hotelera, Estudis propis de la Universitat de Barcelona, i s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària d'Hostaleria i Turisme CETT a la Universitat de Barcelona (DOGC 2617, de 9 d'abril de 1998).
- REIAL DECRET 695/1998, de 24 d'abril**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme de l'Escola Universitària de Turisme de Manresa, adscrita a la Universitat de Lleida (BOE 119, de 19 de maig de 1998).
- REIAL DECRET 696/1998, de 24 d' abril**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme de l'Escola Universitària de Turisme dels Pirineus, adscrita a la Universitat de Lleida (BOE 119, de 19 de maig de 1998).
- REIAL DECRET 697/1998, de 24 d'abril**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Terres de Lleida, adscrita a la Universitat de Lleida (BOE 119, de 19 de maig de 1998).
- REIAL DECRET 777/1998, de 30 d'abril**, pel qual es desenvolupen determinats aspectes de l'ordenació de la formació professional en l'àmbit del sistema educatiu (BOE 110, de 8 de maig de 1998).
- DECRET 119/1998, de 26 de maig**, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya / INSETUR a la Universitat de Girona (DOGC 2651, de 2 de juny de 1998).
- DECRET 125/1998, de 26 de maig**, pel qual es crea el Comissionat per a la Societat de la Informació, i se n'estableixen les funcions i l'organització (DOGC 2653, de 4 de juny de 1998).
- REIAL DECRET 1422/1998, de 3 de juliol**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme de l'Escola Universitària d'Hostaleria i Turisme CETT, adscrita a la Universitat de Barcelona (BOE 179, de 28 de juliol de 1998).
- REIAL DECRET 1423/1998, de 3 de juliol**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme de l'Escola Universitària de Turisme Bettatur, adscrita a la Universitat Rovira i Virgili, de Tarragona (BOE 179, de 28 de juliol de 1998).
- DECRET 163/1998, de 8 de juliol**, d'apartaments turístics (DOGC 2680, de 14 de juliol de 1998).
- DECRET 171/1998, de 8 de juliol**, pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 1998-99 (DOGC 2680, de 14 de juliol de 1998).

DECRET 187/1998, de 21 de juliol, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme de Sant Pol de Mar a la Universitat de Girona (DOGC 2692, de 28 de juliol de 1998).

REIAL DECRET 1655/1998, de 24 de juliol, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme de l'Escola Universitària de Turisme, adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona (BOE 211, de 3 de setembre de 1998).

DECRET 220/1998, de 30 de juliol, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme Euroaula a la Universitat de Girona (DOGC 2698, de 7 d'agost de 1998).

DECRET 221/1998, de 30 de juliol, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme Esma a la Universitat de Girona (DOGC 2698, de 7 d'agost de 1998).

REIAL DECRET 1754/1998, de 31 de juliol, pel qual s'incorporen al Dret espanyol les Directives 95/43/CE (LCEur 1995\1665) i 97/38/CE (LCEur 1997\2005) i es modifiquen els annexes del RD 1665/1991, de 25 d'octubre i del RD 1396/1995, de 4 de juliol, relatius al sistema general de reconeixements de títols i formacions professionals dels Estats membres de la Unió Europea i demés Estats signataris de l'Acord sobre l'Espai Econòmic Europeu (RCL 1994\943) (BOE 188, de 7 d'agost de 1998).

DECRET 251/1998, de 22 de setembre, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme Mediterrani a la Universitat de Girona (DOGC 2738, de 6 d'octubre de 1998).

DECRET 272/1998, de 21 d'octubre, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme CETA a la Universitat de Girona (DOGC 2752, de 27 d'octubre de 1998).

DECRET 294/1998, de 17 de novembre, pel qual es reconeix el centre ESADE-Escola Universitària de Turisme Sant Ignasi de la Universitat Ramon Llull i s'implanten els estudis conduents a l'obtenció del títol de Diplomat en Turisme (DOGC 2772, de 17 de novembre de 1998).

DECRET 295/1998, de 17 de novembre, pel qual s'autoritza la implantació dels estudis conduents a l'obtenció del títol de Diplomat en Turisme a l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials del Maresme, adscrita a la Universitat Pompeu Fabra (DOGC 2772, de 24 de novembre de 1998).

DECRET 300/1998, de 17 de novembre, de modificació dels articles 3 i 7 del D 94/1994, de 22 de març, pel qual es crea la Xarxa d'Oficines de Turisme de Catalunya, i dels articles 2 i 9 del D 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges (DOGC 2776, de 30 de novembre de 1998).

DECRET 296/1998, de 17 de novembre, pel qual s'amplia l'àmbit del Distintiu de garantia de qualitat ambiental als serveis (DOGC 2772, de 24 de novembre de 1998).

RESOLUCIÓ de 30 de novembre de 1998, per la qual s'estableixen els criteris ambientals per a l'atorgament del Distintiu de garantia de qualitat ambiental als càmpings (DOGC 2784, d'11 de desembre de 1998).

LLEI 15/1998, de 28 de desembre, del Consell Interuniversitari de Catalunya (DOGC 2799, de 5 de gener de 1999).

LLEI 16/1998, de 28 de desembre, dels consells socials de les universitats públiques de Catalunya (DOGC 2799, de 5 de gener de 1999).

1999

DECRET 8/1999, de 26 de gener, de canvi de denominació del Col·legi de Tècnics d'Empreses i d'Activitats Turístiques de Catalunya (DOGC 2817, d'1 de febrer de 1999).

RESOLUCIÓ de 4 de març de 1999, que modifica els Estatuts del Col·legi de Diplomats en Turisme i Tècnics d'Empreses i d'Activitats Turístiques. (DOGC 2846, de 12 de març de 1999).

REIAL DECRET 367/1999, de 5 de març, pel qual s'homologuen els títols de Diplomat en Turisme, de l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials del Maresme, i d'Enginyer Tècnic en Disseny Industrial, de l'Escola de Disseny Elisava, ambdues adscrites a la Universitat «Pompeu Fabra» (BOE 66, de 18 de març de 1999).

REIAL DECRET 598/1999, de 16 d'abril, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, de l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya (INSETUR), adscrita a la Universitat de Girona (BOE 105, de 4 de maig de 1999).

- REIAL DECRET 704/1999, de 30 d'abril**, pel qual es regulen els procediments de selecció per a l'ingrés en els centres universitaris dels estudiants que reuneixin els requisits legals necessaris per a l'accés a la universitat (BOE 104, d'1 de maig de 1999). (Deroga el RD 1005/1991, de 14 de juny, i el RD 1060/1992, de 4 de setembre).
- ORDRE de 6 de maig de 1999**, per la qual s'actualitza l'O de 30 de maig de 1995, per la qual es relacionen els estudis universitaris vinculats a cadascuna de les opcions en què s'estructuren el curs d'orientació universitària i el batxillerat (BOE 110, de 8 de maig de 1999).
- DECRET 177/1999, de 29 de juny**, pel qual s'autoritza la implantació dels estudis conduents a l'obtenció del títol de Diplomat en Turisme a la Universitat de Vic (DOGC 2925, de 7 de juliol de 1999).
- DECRET 178/1999, de 29 de juny**, pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 1999-2000 (DOGC 2925, de 7 de juliol de 1999).
- REIAL DECRET 1402/1999, de 3 de setembre**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme CETA, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 221, de 15 de setembre de 1999).
- REIAL DECRET 1403/1999, de 3 de setembre**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme de Sant Pol de Mar, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 221, de 15 de setembre de 1999).
- REIAL DECRET 1437/1999, de 10 de setembre**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Esma, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 232, de 28 de setembre de 1999).
- REIAL DECRET 1436/1999, de 10 de setembre**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Euroaula, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 232, de 28 de setembre de 1999).
- REIAL DECRET 1438/1999, de 10 de setembre**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Mediterrani, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 232, de 28 de setembre de 1999).
- REAL DECRET 1439/1999, de 10 de setembre**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, del Centre ESADE-Escola Universitària de Turisme Sant Ignasi, de la Universitat Ramon Llull (BOE 232, de 28 de setembre de 1999).
- REIAL DECRET 1594/1999, de 15 d'octubre**, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme de la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques de la Universitat de Vic (BOE 257, de 27 d'octubre de 1999).
- REIAL DECRET 1640/1999, de 22 d'octubre**, pel qual es regula la prova d'accés a estudis universitaris (BOE 257, de 27 d'octubre de 1999). (Derogat pel RD 1742/2003, de 19 de desembre).
- ANUNCI** pel qual es fa pública la nova seu de l'Institut Superior d'Estudis Turístics (INSETUR) i la de l'Escola Oficial de Turisme (DOGC 3000, de 22 d'octubre de 1999).
- RESOLUCIÓ de 22 de novembre de 1999**, de la Universitat Autònoma de Barcelona, per la qual es modifica el pla d'estudis conduent al títol oficial de Diplomat en Turisme de l'Escola Universitària de Turisme (centre adscrit) (BOE 311, de 29 de desembre de 1999).
- ORDRE de 25 de novembre de 1999**, per la qual es determinen els estudis conduents a l'obtenció de títols universitaris oficials que es relacionen amb cadascuna de les vies d'accés als esmentats estudis (BOE 286, de 30 de novembre de 1999).
- REIAL DECRET 1795/1999, de 26 de novembre**, pel qual es modifica parcialment el Reial Decret 259/1996, de 16 de febrer, sobre la incorporació a la universitat dels estudis superiors de Turisme (BOE 295, de 10 de desembre de 1999).

2000

- REIAL DECRET 69/2000, de 21 de gener**, pel qual es regulen els procediments de selecció per a l'ingrés en els centres universitaris dels estudiants que reuneixin els requisits legals necessaris

per a l'accés a la universitat (BOE 19, de 22 de gener de 2000). (Deroga el RD 704/1999, de 30 d'abril).

DECRET 120/2000, de 20 de març, pel qual es modifica l'article 11 del DECRET 5/1998, de 7 de gener, sobre l'activitat de guia de turisme (DOGC 3111, de 31 de març de 2000).

DECRET 123/2000, de 3 d'abril, pel qual es crea el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació i es determina el nombre dels departaments en què s'estructura l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 3112, de 3 d'abril de 2000).

DECRET 127/2000, de 3 d'abril, d'estructuració del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DOGC 3113, de 4 d'abril de 2000).

REIAL DECRET 990/2000, de 2 de juny, pel qual es modifica i completa el RD 1640/1999, de 22 d'octubre, pel qual es regula la prova d'accés a estudis universitaris (BOE 133, de 3 de juny de 2000).

DECRET 229/2000, de 26 de juny, pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 2000-2001 (DOGC 3179, de 10 de juliol de 2000).

RESOLUCIÓ de 15 de novembre de 2000, de la Universitat de Lleida, per la qual es fa pública la modificació del pla d'estudis homologat pel RD 965/1998 i pel RD 966/1998, de 24 d'abril, consistent en el canvi de les assignatures optatives en un sol bloc, del pla d'estudis de Diplomats en Turisme de Manresa i Diplomats en Turisme dels Pirineus (BOE 303, de 19 de desembre de 2000).

REIAL DECRET 3474/2000, de 29 de desembre, pel qual es modifiquen el RD 1700/1991, de 29 de novembre, pel qual s'estableix l'estructura del batxillerat, i el RD 1178/1992, de 2 d'octubre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims del batxillerat (BOE 14, de 16 de gener de 2000).

2001

DECRET 107/2001, de 17 de abril, pel qual es crea i es regula la Comissió Coordinadora de les PAU de Catalunya (DOGC 3380, de 3 de maig de 2001).

RESOLUCIÓ de 19 d'abril de 2001, per la qual s'autoritza l'accés al procediment de preinscripció universitària, mitjançant Internet, per al curs 2001-2002 (DOGC 3378, de 30 d'abril de 2001).

LLEI 7/2001, de 31 de maig, de creació de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de recerca (DOGC 3407, de 12 de juny de 2001).

RESOLUCIÓ de 5 de juny de 2001, de la Universitat de Vic, per la qual s'ordena la publicació de la modificació del pla d'estudis conduent al títol oficial de Diplomats en Turisme que s'imparteix a la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques d'aquesta Universitat (BOE 159, de 4 de juliol de 2001).

DECRET 176/2001, de 26 de juny, pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 2001-2002 (DOGC 3427, de 10 de juliol de 2001).

LLEI ORGÀNICA 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (LOU) (BOE 307, de 24 de desembre de 2001). (Modificada per la L 4/2007, de 12 d'abril).

2002

DECRET 90/2002, de 5 de març, pel qual es revoca l'adscripció de l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya / INSETUR de la Universitat de Girona, per integrar-se a aquesta Universitat amb la denominació d'Escola Universitària de Turisme (DOGC 3597, de 18 de març de 2002).

DECRET 112/2002, de 2 d'abril, pel qual es reconeix la creació de l'Escola Universitària de Turisme de la Universitat de Vic (DOGC 3616, de 16 d'abril de 2002).

RESOLUCIÓ UNI/1272/2002, de 9 de maig, per la qual es regula la preinscripció i la matrícula universitàries i s'autoritza l'accés al procediment de preinscripció universitària mitjançant Internet (DOGC 3636, de 15 de maig de 2002).

LLEI 13/2002, de 21 de juny, de Turisme de Catalunya (LTC) (DOGC 3669, de 3 de juliol de 2002), actualitzada d'acord amb la L 7/2004, de 16 de juliol, de mesures fiscals i administratives; el DL 3/2010, de 5 d'octubre, per a l'adequació de normes amb rang de llei a la Directiva

2006/123/CE, del Parlament i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior; i la L 9/2011, de 29 de desembre, de promoció de l'activitat econòmica (Llei "Omnibus").

DECRET 189/2002, de 25 de juny, pel qual es fixen els preus de la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 2002-2003 (DOGC 3675, de 11 de juliol de 2002).

REIAL DECRET 774/2002, de 26 de juliol, pel qual es regula el sistema d'habilitació nacional per a l'accés a Cossos de Funcionaris Docents Universitaris i el règim dels concursos d'accés respectius (BOE 188, de 7 d'agost de 2002). (Derogat pel RD 1313/2007, de 5 de octubre).

DECRET 230/2002, de 10 de setembre, pel qual s'autoritza el canvi de nom de l'Escola Universitària de Turisme, adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona, la qual passa a anomenar-se Escola Universitària de Turisme i Direcció Hotelera (DOGC 3724, de 20 de setembre de 2002).

ORDRE ICT/352/2002, de 3 d'octubre, per la qual s'estableixen els procediments de reconeixement d'habilitacions de guia de turisme expedides per altres administracions públiques (DOGC 3752, de 31 de novembre de 2002).

REIAL DECRET 1025/2002, de 4 d'octubre, pel qual es modifica el RD 1640/1999, de 22 d'octubre, modificat i completat pel RD 990/2000, de 2 de juny, pel qual es regula la prova d'accés a estudis universitaris (BOE 253, de 22 d'octubre de 2002).

RESOLUCIÓ de 30 d'octubre de 2002, de la Universitat Oberta de Catalunya, per la qual es fa públic el pla d'estudis conduent a l'obtenció del títol de Diplomat en Turisme (BOE 295, de 10 de desembre de 2002).

DECRET 324/2002, de 19 de novembre, pel qual s'autoritza el canvi de nom de la Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques, la qual passa a denominar-se Facultat d'Empresa i Comunicació de la Universitat de Vic, i la implantació dels estudis conduents a l'obtenció del títol de Llicenciat o Llicenciada en periodisme en aquesta Facultat (DOGC 3771, de 28 de novembre de 2002).

RESOLUCIÓ de 21 de novembre de 2002, de la Universitat de Girona, per la qual es publica l'homologació del pla d'estudis conduent al títol oficial de Llicenciat en Publicitat i Relacions Públiques (BOE 299, de 14 de desembre de 2002).

LLEI ORGÀNICA 10/2002, de 23 de desembre, de Qualitat de l'Educació (BOE 307, de 24 de desembre de 2002). (Es deroga per LO 2/2006, de 3 de maig(LOE)).

DECRET 1/2002, de 24 de desembre, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya. (Modifica la L 10/1982, de 12 de juliol). (DOGC 3791a, de 31 de desembre de 2002).

DECRET LEGISLATIU 3/2002, de 24 de desembre, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de finances públiques de Catalunya (DOGC 3791a, de 31 de desembre de 2002).

2003

DECRET 18/2003, de 8 de gener, pel qual es dissol i es liquida l'Institut Superior d'Estudis Turístics (INSETUR) (DOGC 3806, de 23 de gener de 2003).

LLEI 1/2003, de 19 de febrer, d'Universitats de Catalunya (LUC) (DOGC 3826, de 20 de febrer de 2003).

DECRET 65/2003, de 4 de març, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme de Terrassa a la Universitat de Girona (DOGC 3842, de 13 de març de 2003).

DECRET 93/2003, d'1 d'abril, pel qual s'aproven els Estatuts de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (DOGC 3862, de 10 d'abril de 2003).

REIAL DECRET 397/2003, de 4 d'abril, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, del Centre d'Estudis d'Economia i Empresa, de la Universitat Oberta de Catalunya (BOE 99, de 25 d'abril de 2003).

DECRET LEGISLATIU 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya (DOGC 3887, de 20 de maig de 2003).

- REIAL DECRET 493/2003, de 2 de maig**, pel qual s'homologa el títol de Diplomats en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme de Terrassa, de la Universitat de Girona (BOE 121, de 21 de maig de 2003).
- REIAL DECRET 495/2003, de 2 de maig**, pel qual s'homologa el títol de Diplomats en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme ESERP, de Barcelona, de la Universitat de Vic (BOE 121, de 21 de maig de 2003).
- RESOLUCIÓ de 4 de juny de 2003**, de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, per la qual s'estableix el pla d'estudis de Diplomats en Turisme, que s'imparteix a l'Escola Universitària de Turisme i Oci (BOE 164, de 10 de juliol de 2003).
- REIAL DECRET 827/2003, de 27 de juny**, pel qual s'estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu, establerta per la LO 10/2002, de 23 de desembre, de Qualitat de l'Educació (BOE 154, de 28 de juny de 2003). (Derogat pel RD 806/2006, de 30 de juny).
- ORDRE TIC/313/2003, de 8 de juliol de 2003**, per la qual es modifica l'O de 6 d'octubre de 1987, per la qual s'estableixen els requisits tècnics i els serveis mínims exigibles als establiments hotelers en els seus diferents grups, modalitats, categories i especialitats (DOGC 3925, de 15 de juliol de 2003).
- DECRET 170/2003, de 8 de juliol**, pel qual s'aproven les normes d'organització i funcionament de la Universitat Internacional de Catalunya (DOGC 3929, de 21 de juliol de 2003).
- DECRET 174/2003, de 8 de juliol**, pel qual es fixen els preus per a la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques per al curs 2003-2004 (DOGC 3932, de 24 de juliol de 2003).
- ORDRE UNI/315/2003, de 10 de juliol**, per la qual es crea l'Escola Universitària de Turisme i Oci, i s'hi implanten els estudis conduents a l'obtenció del títol de diplomats o diplomada en turisme a la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 3926, de 16 de juliol de 2003).
- REIAL DECRET 1044/2003, d'1 d'agost**, pel qual s'estableix el procediment per a l'expedició per les universitats del Suplement Europeu al Títol (BOE 218, d'11 de setembre de 2003).
- DECRET 200/2003, de 26 d'agost**, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat de Girona (DOGC 3963, de 8 de setembre de 2003). (Modificats per l'ACORD GOV/94/2011, de 7 de juny).
- DECRET 201/2003, de 26 d'agost**, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat de Lleida (DOGC 3963, de 8 de setembre de 2003).
- DECRET 202/2003, de 26 d'agost**, pel qual s'aprova l'Estatut de la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 3963, de 8 de setembre de 2003). (Correcció d'errades en el DOGC 3991, de 20 d'octubre de 2003).
- REIAL DECRET 1125/2003, de 5 de setembre**, pel qual s'estableix el sistema europeu de crèdits i el sistema de qualificacions a les titulacions universitàries de caràcter oficial i vàlides a tot el territori (BOE 224, de 18 de setembre de 2003).
- DECRET 209/2003, de 9 de setembre**, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat Pompeu Fabra (DOGC 3974, de 25 de setembre de 2003).
- DECRET 225/2003, de 23 de setembre**, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya (DOGC 3982, de 7 d'octubre de 2003).
- REIAL DECRET 1255/2003, de 3 d'octubre**, pel qual s'homologa el títol de Diplomats en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme i Oci, de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona (BOE 247, de 15 d'octubre de 2003).
- DECRET 237/2003, de 8 d'octubre**, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat Autònoma de Barcelona (DOGC 3993, de 22 d'octubre de 2003).
- DECRET 246/2003, de 8 d'octubre**, pel qual s'aprova l'Estatut de la Universitat de Barcelona (DOGC 3993, de 22 d'octubre de 2003).
- DECRET 253/2003, de 21 d'octubre**, pel qual es creen l'Oficina de l'Espai Europeu de l'Ensenyament Superior i l'Oficina de Promoció de les Universitats de Catalunya (DOGC 3998, de 29 d'octubre de 2003).

DECRET 274/2003, de 4 de novembre, pel qual s'aproven les normes d'organització i funcionament de la Universitat de Vic (DOGC 4013, de 19 de novembre de 2003).

ORDRE UNI/477/2003, de 27 de novembre, per la qual es dóna conformitat a la nova denominació del Centre Universitari Doctor Manyà, adscrit a la Universitat Rovira i Virgili, i s'hi aprova la implantació dels estudis de Diplomat o Diplomada en Turisme (DOGC 4025, de 5 de desembre de 2003).

REIAL DECRET 1504/2003, de 28 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament del Consejo de Coordinación Universitaria (BOE 292, de 6 de desembre de 2003).

REIAL DECRET 1742/2003, de 19 de desembre, pel qual s'estableix la normativa bàsica per a l'accés als estudis universitaris de caràcter oficial (BOE 19, de 22 de gener de 2004). (Deroga el REIAL DECRET 69/2000, de 21 de gener).

DECRET 296/2003, de 20 de desembre, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competències dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 4035, de 22 de desembre de 2003).

2004

RESOLUCIÓ de 9 de gener de 2004, de la Universitat Rovira i Virgili, per la qual s'estableix el pla d'estudis de Diplomat en Turisme, que s'imparteix en el Centre Universitari Doctor Manyà (centre adscrit) (BOE 77, de 30 de març de 2004).

REIAL DECRET 49/2004, de 19 de gener, sobre l'homologació de plans d'estudis i títols de caràcter oficial i vàlidesa en tot el territori nacional (BOE 19, de 22 de gener de 2004).

DECRET 167/2004, de 20 de gener, pel qual s'aproven les Normes d'organització i funcionament de la Universitat Abat Oliba CEU (DOGC 4066, de 9 de febrer de 2004).

REIAL DECRET 285/2004, de 20 de febrer, pel qual es regulen les condicions d'homologació i convalidació de títols i estudis estrangers d'educació superior (BOE 55, de 4 de març de 2004).

REIAL DECRET 362/2004, de 5 de març, pel qual s'estableix l'ordenació general de la formació professional específica (BOE 74, de 26 de març de 2004).

DECRET 313/2004, de 8 de juny, de reestructuració del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DOGC 4151, de 10 de juny de 2004).

CORRECCIÓ D'ERRADES al Decret 313/2004, de 8 de juny, de reestructuració del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DOGC 4151, de 10 de juny de 2004).

REIAL DECRET 1414/2004, d'11 juny, pel qual s'homologa el títol de Diplomat en Turisme, del Centre Universitari Doctor Manyà, adscrit a la Universitat Rovira i Virgili, de Tarragona (BOE 156, de 29 de juny de 2004).

DECRET 336/2004, de 20 de juliol, pel qual es fixen els preus per la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques de Catalunya i a la Universitat Oberta de Catalunya per al curs 2004-2005 (DOGC 4180, de 22 de juliol de 2004).

REIAL DECRET 1779/2004, de 30 de juliol, pel qual s'amplia el termini previst en la disposició addicional única del Reial Decret 1795/1999, de 26 de novembre, pel qual es modifica parcialment el Reial Decret 259/1996, de 16 de febrer, sobre la incorporació a la universitat dels estudis superiors de Turisme (BOE 214, de 4 de setembre de 2004).

DECRET 424/2004, de 2 de novembre, pel qual s'aprova l'adaptació de les normes d'organització i funcionament de la Universitat Ramon Llull (BOE 291, de 3 de desembre de 2004).

2005

DECRET 4/2005, d'11 de gener, pel qual es modifica el Decret 336/2004, de 20 de juliol, pel qual es fixen els preus per a la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques de Catalunya i a la Universitat Oberta de Catalunya per al curs 2004-2005 (DOGC 4300, de 13 de gener de 2005).

REIAL DECRET 55/2005, de 21 de gener, pel qual s'estableix l'estructura dels ensenyaments universitaris i es regulen els estudis universitaris oficials de grau (BOE 21, de 25 de gener de 2005).

REIAL DECRET 56/2005, de 21 de gener, pel que es regulen els estudis universitaris oficials de postgrau (BOE 21, de 25 de gener de 2005).

ORDRE UNI/83/2005, de 3 de març, per la qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Formàtic Barna a la Universitat de Girona (DOGC 4340, de 10 de març de 2005).

REIAL DECRET 309/2005, de 18 de març, pel qual es modifica el Reial Decret 285/2004, de 20 de febrer, pel qual es regulen les condicions d'homologació i convalidació de títols i estudis estrangers d'educació superior (BOE 67, de 19 de març de 2005).

RESOLUCIÓ de 7 d'abril de 2005, de la Secretaria d'Estat d'Universitats i d'Investigació, per la qual es disposa la publicació de l'Acord del Consell de Ministres, de 4 de març de 2005, pel qual s'homologa el títol de Diplomàtic en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Formàtic Barna, adscrita a la Universitat de Girona (BOE 108, de 6 de maig de 2005).

RESOLUCIÓ UNI/1516/2005, de 6 de maig, per la qual es fa públic el calendari de la preinscripció i la matrícula universitàries per al curs acadèmic 2005-2006 (DOGC 4388, de 20 de maig de 2005).

RESOLUCIÓ de 10 de maig de 2005, de la Universitat de Girona, per la qual es publica l'homologació del pla d'estudis de Diplomàtic en Turisme, de l'Escola Universitària de Turisme Formàtic Barna (BOE 132, de 3 de juny de 2005).

ORDRE ECI/2527/2005, de 4 de juliol, per la qual s'actualitza i s'amplia l'annex X d'accés als estudis universitaris des dels Cicles Formatius de Grau Superior, del RD 777/1998, de 30 d'abril, pel qual es desenvolupen determinats aspectes de l'ordenació de la formació professional en l'àmbit del sistema educatiu (BOE 186, de 5 d'agost de 2005).

DECRET 151/2005, de 12 de juliol, pel qual es fixen els preus per a la prestació de serveis acadèmics a les universitats públiques de Catalunya i a la Universitat Oberta de Catalunya per al curs 2005-2006 (DOGC 4426, de 14 de juliol de 2005).

DIRECTIVA 2005/36/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 7 de setembre de 2005, relativa al reconeixement de qualificacions professionals (DOCE L 255, de 30 de setembre de 2005).

2006

RESOLUCIÓ de 26 d'abril de 2006, de la Universitat de Vic, pel la qual es publica la modificació del pla d'estudis de Diplomàtic en Turisme (BOE 119, de 19 de maig de 2006).

LLEI ORGÀNICA 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (LOE) (BOE 106, de 4 de maig de 2006). (Deroga la LO 14/1970, de 4 d'agost, la LO 1/1990, de 3 d'octubre, i la LO 10/2002, de 23 de desembre).

DECRET 143/2006, de 13 de maig, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 4633A, de 15 de maig de 2006). (Correcció d'errada en el DOGC 4644, de 30 de maig de 2006).

CORRECCIÓ D'ERRADES al Decret 143/2006 de 13 de maig, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 4644, de 30 de maig de 2006).

DECRET 212/2006, de 23 de maig, d'estructuració del Departament d'Educació i Universitats (DOGC 4641, de 25 de maig de 2006).

REIAL DECRET 806/2006, de 30 de juny, pel qual s'estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu, establerta per la LO 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (BOE 167, de 14 de juliol de 2006).

DECRET 296/2006, de 18 de juliol, pel qual es fixen els preus dels serveis acadèmics a les universitats públiques de Catalunya i a la Universitat Oberta de Catalunya per al curs 2006-2007 (DOGC 4681, de 7 de juliol de 2006).

LLEI ORGÀNICA 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (BOE 172, de 20 de juliol de 2006, i DOGC 4680, de 20 de juliol de 2006).

DECRET 313/2006, de 25 de juliol, que regula els establiments de turisme rural (DOGC 4685, de 27 de juliol de 2006).

ORDRE EDU/505/2006, de 24 d'octubre, per la qual s'adapten els negociats del Departament d'Educació i Universitats al Decret 132/2005, de 28 de juny de reestructuració del Departament d'Educació i al Decret 212/2006 de 23 de maig, d'estructuració del Departament d'Educació i Universitats, i se n'aprova l'adscripció de funcions (DOGC 4752, de 2 de novembre de 2006).

DIRECTIVA 2006/100/CE del Consell, de 20 de novembre de 2006 per la qual s'adapten determinades directives en l'àmbit de la lliure circulació de persones, amb motiu de l'adhesió de Bulgària i Rumania (DOCE de 20 de desembre de 2006).

DECRET 421/2006, de 28 de novembre, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 4771, de 29 de novembre de 2006).

REIAL DECRET 1538/2006, de 15 de desembre, pel qual s'estableix l'ordenació general de la formació professional del sistema educatiu (BOE 3, de 3 de gener de 2007).

DECRET 571/2006, de 19 de desembre, d'estructuració del Departament d'Innovació Universitats i Empresa (DOGC 4785, de 21 de desembre de 2006).

RESOLUCIÓ de 19 de desembre de 2006, de la Direcció General de Treball, per la que es disposa la inscripció en el registre i publicació del XII Conveni Col·lectiu d'àmbit estatal per als centres d'educació universitària i d'investigació (BOE 8, de 9 de gener de 2007).

DIRECTIVA 2006/123/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior (DOCE L 376, de 27 de desembre de 2006).

2007

DECRET 76/2007, de 27 de març, pel qual es crea i regula el Registre de Centres i Estudis Universitaris de Catalunya (DOGC 4852, de 29 d'abril de 2007).

LLEI ORGÀNICA 4/2007, de 12 d'abril, per la qual es modifica la LO 6/2001, de 21 de desembre, d'Universitats (BOE 89, de 13 d'abril de 2007).

REIAL DECRET 693/2007, d'1 de juny, que estableix un nou termini per a l'eventual adscripció dels centres d'ensenyaments especialitzats de Turisme a una universitat (BOE 146, de 19 de juny de 2007).

DECRET 128/2007, de 5 de juny, de modificació de l'article 35.3 del Decret 313/2004, de 8 de juny, de reestructuració del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació i de creació d'una comissió permanent (DOGC 4899, de 7 de juny de 2007).

LLEI 5/2007, del 4 de juliol, de mesures fiscals i financeres (DOGC 4920, de 6 de juliol de 2007).

DECRET 151/2007, de 10 de juliol, pel qual es fixen els preus dels serveis acadèmics a les universitats públiques de Catalunya i a la Universitat Oberta de Catalunya per al curs 2007-2008 (DOGC 4924, de 12 de juliol de 2007).

DECRET 200/2007, de 10 de setembre, de reestructuració del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa (DOGC 4967, de 13 de setembre).

REIAL DECRET 1313/2007, de 5 d'octubre, pel qual es regula el règim dels concursos d'accés a cossos docents universitaris (BOE 241, de 8 d'octubre de 2007).

ORDRE IUE/393/2007, de 18 d'octubre, per la qual es revoca l'adscripció de l'Escola Universitària de Turisme ESMA a la Universitat de Girona (DOGC 5000 de 2 de novembre de 2007).

REIAL DECRET 1393/2007, de 29 de octubre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials (BOE 260, de 30 d'octubre de 2007). (Deroga el RD 55/2005, de 21 de gener i el RD 56/2006, de 21 de gener). (Modificat pel RD 861/2010, de 2 de juliol).

REIAL DECRET 1467/2007, de 2 de novembre, pel qual s'estableix l'estructura del batxillerat i es fixen els seus ensenyaments mínims (BOE 266, de 6 de novembre de 2007).

ORDRE IUE/442/2007, de 16 de novembre, per la qual es revoca l'adscripció de l'Escola Universitària de Ciències de la Comunicació de la Universitat de Girona, i s'integren els estudis de Llicenciat o Llicenciada en Publicitat i Relacions Públiques a l'Escola Universitària de Turisme, que es

transforma en Facultat de Turisme de la Universitat de Girona (DOGC 5021, de 3 de desembre de 2007).

LLEI 15/2007, de 5 de desembre, de l'Agència Catalana de Turisme (DOGC 5030, de 17 de desembre de 2007).

LLEI 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge (DOGC 5044, de 9 de gener de 2008).

2008

DECRET 106/2008, de 6 de maig, de mesures per a l'eliminació de tràmits i la simplificació de procediments per facilitar l'activitat econòmica (DOGC 5131, de 15 de maig de 2008). (Correcció d'errades en el DOGC 5138, de 26 de maig, i en el DOGC 5206, d'1 de setembre).

DECRET LEGISLATIU 3/2008, de 25 de juny, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de taxes i preus públics de la Generalitat de Catalunya (DOGC 5161, de 27 de juny de 2008).

RESOLUCIÓ de 26 de juny de 2008 de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària per la qual es publica la relació dels programes oficials de postgraus i dels seus corresponents títols oferts per les universitats per al curs 2008-2009 (BOE 165, de 9 de juliol de 2008).

DECRET 142/2008, de 15 de juliol, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat (DOGC 5183, de 29 de juliol de 2008).

DECRET 150/2008, de 29 de juliol, pel qual es fixen els preus dels serveis acadèmics a les universitats públiques de Catalunya i a la Universitat Oberta de Catalunya per al curs 2008-2009 (DOGC 5185, de 31 de juliol de 2008).

REIAL DECRET 1509/2008, de 12 de setembre, pel qual es regula el Registre d'Universitats, Centres i Títols (BOE 232, de 25 de setembre de 2008).

REIAL DECRET 1837/2008, de 8 de novembre, pel qual s'incorporen a l'ordenament jurídic espanyol la DIRECTIVA 2005/36/CE, del Parlament Europeu i del Consell, de 7 de setembre de 2005, i la DIRECTIVA 2006/100/CE, del Consell, de 20 de novembre de 2006, relatives al reconeixement de qualificacions professionals, així com a determinats aspectes de l'exercici de la professió d'advocat (BOE 280, de 20 de novembre de 2008).

REIAL DECRET 1892/2008, de 14 de novembre, pel qual es regulen les condicions per a l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau i els procediments d'admissió a les universitats públiques espanyoles (BOE 283, de 24 de novembre de 2008). (Deroga el RD 1742/2003, de 19 de desembre).

2009

DECRET 56/2009, de 7 d'abril, per a l'impuls i el desenvolupament dels mitjans electrònics a l'Administració de la Generalitat (DOGC 5360, de 16 d'abril de 2009).

RESOLUCIÓ IUE/1407/2009, de 12 de maig, per la qual s'aprova la Carta de Serveis de l'Oficina de Turisme de Catalunya a Barcelona (DOGC 5385, de 22 de maig de 2009).

ORDRE EDU/340/2009, de 30 de juny de 2009, de la relació de matèries de modalitat del batxillerat que es vinculen a les proves d'accés a la universitat (DOGC 5417, de 9 de juliol de 2009).

DECRET 110/2009, de 14 de juliol, pel qual es fixen els preus dels serveis acadèmics a les universitats públiques de Catalunya i a la Universitat Oberta de Catalunya per al curs 2009-2010 (DOGC 5422, de 16 de juliol de 2009).

REIAL DECRET 1254/2009, de 24 de juliol, pel que s'estableix el títol de Tècnic Superior en Agències de Viatges i Gestió d'Esdeveniments i es fixen els seus ensenyaments mínims (BOE 215, de 5 de setembre de 2009).

REIAL DECRET 1677/2009, de 13 de novembre, pel que s'aprova el Reglament del Consell d'Universitats (BOE 292, de 4 de desembre de 2009).

LLEI 17/2009, de 23 de novembre, sobre el lliure accés a les activitats de serveis i el seu exercici (BOE 283, de 24 de novembre de 2009).

DECRET 192/2009, de 9 de desembre, d'aprovació dels Estatuts de l'Agència Catalana de Turisme (DOGC 5524, d'11 de desembre de 2009).

2010

REIAL DECRET 39/2010, de 15 de gener, pel qual es deroguen diverses normes estatals sobre l'accés a activitats turístiques i el seu exercici (BOE 30, del 4 de febrer de 2010).

ORDRE IUE/120/2010, de 24 de febrer, sobre la convocatòria per concedir subvencions en l'àmbit del Pla de desenvolupament turístic (DOGC 5581, de 5 de març de 2010).

LLEI 5/2010, de 26 de març, de bases de delegació en el Govern de la potestat legislativa per a l'adequació de diverses normes amb rang de Llei a la DIRECTIVA 2006/123/CE, del Parlament i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior (DOGC 5601, de 6 d'abril de 2010).

REIAL DECRET 558/2010, de 7 de maig de 2010, pel qual es modifica el RD 1892/2008, de 14 de novembre, pel qual es regulen les condicions per a l'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau i els procediments d'admissió a les universitats públiques espanyoles (BOE 113, de 8 de maig de 2010).

REIAL DECRET 861/2010, de 2 de juliol, pel que es modifica el Reial Decret 1393/2007, de 29 d'octubre, pel que s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials (BOE 161, del 3 de juliol de 2010).

DECRET 98/2010, de 20 de juliol, pel qual es fixen els preus dels serveis acadèmics a les universitats públiques de Catalunya i a la Universitat Oberta de Catalunya per al curs 2010-2011 (DOGC 5676, de 22 de juliol de 2010).

REIAL DECRET 1002/2010, de 5 d'agost, sobre expedició de títols universitaris oficials (BOE 190, de 6 d'agost de 2010).

ORDRE IUE/444/2010, de 3 de setembre, per la qual s'implanten diversos estudis universitaris oficials de grau a la Universitat Rovira i Virgili (DOGC 5717, de 17 de setembre de 2010).

DECRET 127/2010, de 14 de setembre, de regulació de la xarxa de serveis d'informació, difusió i atenció turística de Catalunya (DOGC 5764, de 26 de novembre de 2010).

DECRET LEGISLATIU 3/2010, de 5 d'octubre, per a l'adequació de normes amb rang de Llei a la DIRECTIVA 2006/123/CE, del Parlament i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior (DOGC 5729, de 6 d'octubre de 2010).

DECRET 164/2010, de 9 de novembre, de regulació dels habitatges d'ús turístic (DOGC 5755, de 15 de novembre de 2010).

DECRET 183/2010, de 23 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic (DOGC 5764, de 26 de novembre de 2010).

ORDRE EDU/3242/2010, de 9 de desembre, per la qual es determina el contingut de la fase específica de la prova d'accés a la universitat que podrà realitzar qui estigui en possessió d'un títol de tècnic superior de formació professional, de tècnic superior d'arts plàstiques i disseny o de tècnic esportiu superior i equivalents (BOE 306, de 17 de desembre de 2010).

RESOLUCIÓ MAH/4161/2010, de 20 de desembre, per la qual s'estableixen els criteris ambientals per a l'atorgament del Distintiu de garantia de qualitat ambiental als càmpings (DOGC 5787, de 31 de desembre de 2010).

DECRET 200/2010, de 27 de desembre, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (DOGC 5785, de 29 de desembre de 2010). (Correcció d'errades en el DOGC 5795, de 13 de gener de 2011).

REIAL DECRET 1791/2010, de 30 de desembre, pel que s'aprova l'Estatut de l'Estudiant Universitari (BOE 318, de 31 de desembre de 2010).

2011

ORDRE ECO/17/2011, de 27 de gener, per la qual es reconeix la implantació de diversos estudis universitaris oficials de grau a la Universitat Ramon Llull (DOGC 5816, d'11 de febrer de 2011).

- ORDRE ECO/84/2011, de 2 de maig**, per la qual s'implanten estudis universitaris oficials de grau a diversos centres universitaris de la Universitat de Girona (DOGC 5880, de 17 de maig de 2011).
- ACORD GOV/94/2011, de 7 de juny**, pel qual s'aprova la modificació dels Estatuts de la Universitat de Girona i es disposa la publicació del seu text íntegre (DOGC 5897, de 9 de juny de 2011).
- REIAL DECRET 1147/2011, de 29 de juliol**, pel qual s'estableix l'ordenació general de la formació professional del sistema educatiu. (BOE 182, de 30 de julio de 2011).
- ORDRE ECO/250/2011, de 14 de setembre**, per la qual s'implanten diversos estudis universitaris oficials de grau a la Universitat de Barcelona (DOGC 5980, de 7 d'octubre de 2011).
- REIAL DECRET 1707/2011, de 18 de novembre**, pel qual es regulen les pràctiques acadèmiques externes dels estudiants universitaris (BOE 297, de 10 de desembre de 2011).
- DECRET 420/2011, de 20 de desembre**, de creació de la Taula del Turisme de Catalunya (DOGC 6030, de 22 de desembre de 2011).
- RESOLUCIÓ TES/3020/2011, de 19 de desembre**, per la qual s'estableixen els criteris ambientals per a l'atorgament del Distintiu de garantia de qualitat ambiental en els establiments de turisme rural (DOGC 6040, de 9 de gener de 2012).
- RESOLUCIÓ TES/3100/2011, de 22 de desembre**, per la qual s'estableixen els criteris ambientals per a l'atorgament del Distintiu de garantia de qualitat ambiental als establiments hotelers (DOGC 6057, d'1 de febrer de 2012).
- LLEI 9/2011, de 29 de desembre**, de promoció de l'activitat econòmica (DOGC 6035, de 30 de desembre de 2011).

2012

- ORDRE ECO/3/2012, d'11 de gener**, per la qual es dóna conformitat a modificacions de l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials del Maresme, adscrita a la Universitat Pompeu Fabra, i de l'Escola Universitària Politècnica de Mataró, adscrita a la Universitat Politècnica de Catalunya, s'autoritza l'adscripció de l'Escola Superior de Ciències de la Salut a la Universitat Pompeu Fabra i s'hi implanten diversos estudis universitaris oficials (DOGC 6051, de 24 de gener de 2012).
- ORDRE ECO/57/2012, de 28 de febrer**, per la qual s'autoritza el canvi de denominació de l'Escola Universitària d'Infermeria i de l'Escola Universitària de Turisme i Oci de la Universitat Rovira i Virgili, que passen a denominar-se Facultat d'Infermeria i Facultat de Turisme i Geografia, respectivament (BOE 6088, de 15 de març de 2012).
- LLEI 5/2012, de 20 de març**, de mesures fiscals, financeres i administratives i de creació de l'impost sobre les estades en establiments turístics (DOGC 6094, de 23 de març de 2012).
- EDICTE de 29 de maig de 2012**, pel qual se sotmet a informació pública el projecte de decret pel qual es modifica el D 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges (DOGC 6142, de 5 de juny de 2012).
- RESOLUCIÓ de 5 de juny de 2012**, de la Secretaria General d'Universitats, per la qual es publica l'Acord del Consell de Ministres de 25 de maig de 2012, pel qual s'estableix el caràcter oficial de determinats títols de grau i la seva inscripció en el Registre de Universitats, Centres i Títols (BOE 166, de 12 de juliol de 2012).
- ORDRE ECO/241/2012, de 24 de juliol**, per la qual s'implanten diversos estudis universitaris oficials de grau a la Universitat de Girona (DOGC 6190, de 10 d'agost de 2012).
- ORDRE ECO/289/2012, de 6 de setembre**, per la qual s'implanten diversos estudis universitaris oficials de grau en centres adscrits a la Universitat Autònoma de Barcelona (DOGC 6229, de 9 d'octubre de 2012).
- ORDRE ECO/304/2012, de 3 d'octubre**, per la qual s'implanten diversos estudis universitaris oficials de grau a la Universitat de Lleida (DOGC 6234, de 17 d'octubre de 2012).
- DECRET 158/2012, de 20 de novembre**, pel qual es modifica el Decret 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges (DOGC 6268, de 5 de desembre de 2012).

DECRET 159/2012, de 20 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic (DOGC 6268, de 5 de desembre de 2012).

ORDRE EMO/418/2012, de 5 de desembre, d'estructuració del sistema català de qualitat turística (DOGC 6277, de 19 de desembre de 2012).

ORDRE EMO/419/2012, de 5 de desembre, per la qual es fixen els preus públics del sistema català de qualitat turística (DOGC 6277, de 19 de desembre de 2012).

RECURSOS A LA XARXA

Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP)

<<http://www.acup.cat/presentacio>> [amb accés el 18 de maig de 2012].

Asociación Española de Profesionales del Turismo (AEPT)

<<http://www.aept.es/trayectoria-y-proyectos>> [amb accés el 23 d'abril de 2011].

<<http://www.aept.org/publico/informes/informes.htm> 23.04.11> [amb accés l'1 de desembre de 2012].

Association Internationale de Soutien à l'Enseignement et la Formation de l'Hôtellerie, de la Restauration et du Tourisme (EUROHDIP)

<<http://www.eurhodip.com/>> [amb accés el 9 de desembre de 2012].

Bureau International du Tourisme Social (BITS)

<<http://www.bits-int.org/fr/>> [amb accés el 9 de març de 2011].

<<http://www.bits-int.org/es/index.php?menu=44&submenu=91>> [amb accés el 29 de juny de 2012].

Centro Español de Nuevas Profesiones (CENP)

< <http://www.cenp.com/website/turismoceu.htm>> [amb accés el 9 de març de 2011].

< <http://www.cenp.com/website/historia.htm>> [amb accés el 23 d'abril de 2011].

Centres d'estudis de la DT

EUHT CETT (UB)

<<http://www.cett.es>> [amb accés el 25 de setembre de 2011].

EUTDH (UAB)

<<http://www.eutdh.cat/articulos-mostra-1617-cat-estudis.htm>> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

<<http://eutdh.cat/articulos-mostra-1992-cat-reconeixements.htm>> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

<<http://www.eutdh.cat/articulos-mostra-1646-cat-beques.htm>> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

<http://www.eutdh.cat/articulos-mostra-1659-cat-ndex_uab_dactivitat_turistica.htm> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

<http://www.eutdh.cat/articulos-mostra-4157-cat-recerca_aplicada_per_a_empreses__cinert.htm> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

<<http://www.uab.es/servlet/Satellite/estudiar/llicitat-d-estudis/informacio-general/turisme-diplomatura-1232609138620.html?param1=1089612449187¶m10=4>> [amb accés el 29 de desembre de 2012].

EU del Maresme (UPF)

<<http://www.tecnocampus.cat/web/escola-universitaria-del-maresme/escola-universitaria>> [amb accés el 30 de desembre de 2012].

<http://www.tecnocampus.cat/c/document_library/get_file?uuid=baed3fb7-2a6e-49b4-bf60-9ef1285656b8&groupId=29640> [amb accés el 16 de febrer de 2013].

<http://www.socuniversitari.cat/images/stories/pdfv2/eum_doble_titulacio_2012.pdf> [amb accés el 16 de febrer de 2013].

<<http://www.tecnocampus.cat/web/estudis-universitaris/246>> [amb accés l'1 de gener de 2013].

<<http://www.tecnocampus.cat/web/estudis-universitaris/financament-beques-i-ajuts>> [amb accés l'1 de gener de 2013].

<<http://www.tecnocampus.cat/web/estudis-universitaris/311>> [amb accés l'1 de gener de 2013].

EUT de Manresa (UdL)

<<http://www.joviat.com/historia.php>> [amb accés el 31 de desembre de 2012].

EUTO (URV)

<http://www.pct-turisme.cat/cat/innovacio_fetcd.html> [amb accés l'1 de gener de 2013].

EUHT Sant Pol de Mar (UdG)

<<http://www.cetaedu.es/docs/doc/Escola-Universitaria-de-Turisme-Sant-Pol-de-Mar.pdf>> [amb accés l'1 de febrer de 2012].

<<http://www.cetaedu.es/docs/doc/Escola-Universitaria-de-Turisme-Sant-Pol-de-Mar.pdf>> [amb accés l'1 de febrer de 2013].

<http://www.santpol.edu.es/ca/l_hotel_escola> [amb accés l'1 de febrer de 2012].

EUT Mediterrani (UdG)

<<http://mediterrani.com>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

<<http://www.cetaedu.es/docs/doc/Escola-Universitaria-de-Turisme-Mediterrani.pdf>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

<<http://mediterrani.com/pdf-universitat-turisme/masters10.pdf>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

EUT ESMA (UdG)

<<http://www.esma.es/>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

<<http://www.esma.es/descargas/Direccion%20de%20marketing.pdf>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

EUT Euroaula (UdG)

<<http://www.euroaula.com/cat/>> [amb accés el 3 de febrer de 2013].

<<http://www.cetaedu.es/docs/doc/Escola-Universitaria-de-Turisme-Euroaula.pdf>> [amb accés el 3 de febrer de 2013].

<<http://www.euroaula.com/cat/institucio/campus-universitari>> [amb accés el 3 de febrer de 2013].

EUT CETA (UdG)

<<http://www.ceta.edu.es/index.html>> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

<<http://www.cetaedu.es/docs/doc/Escola-Universitaria-de-Turisme-CETA.pdf>> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

<<http://www.cetaedu.es/ca/ceta-ca/la-nostra-escola>> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

EUT de Terrassa FIAC (UdG)

<<http://www.fiacturisme.com/>> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

EUT Formàtic Barna (UdG)

<<http://www.formatic-barna.com/~formatic/wwwformatic/docs/firaCAT-OKbaixa.pdf>> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

EUT ESERP (UVic)

<http://www.ccfundacions.cat/index.php?option=com_directori&task=fitxa&id=724> [amb accés el 16 de febrer de 2013].

ESADE-EUT Sant Ignasi (URL)

<<http://www.jesuitas.es/>> [amb accés el 20 de gener de 2013].

<<http://www.tsi.url.edu>> [amb accés el 20 de gener de 2013].

<<http://www.stignasi.fje.edu/index.php/benvinguts/salutacio-del-director-general>> [amb accés el 20 de gener de 2013].

<<http://www.esade.edu/web/cat/about-esade/aboutus>> [amb accés el 20 de gener de 2013].

<<http://www.tsi.url.edu/ca/investigacio>> [amb accés el 20 de gener de 2013].

Comissió Europea de Turisme (CET)

<<http://www.etc-corporate.org/>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

Confederació de la Indústria Britànica

<<http://www.cbi.org.uk/media-centre/news-articles/2009/03/future-fit/>> [amb accés el 30 de juny de 2012].

Consell Comarcal del Barcelonès

<<http://www.barcelones.cat/?page=la-comarca>> [amb accés el 23 de maig de 2013].

Espai Europeu d'Educació Superior (EEES)

<http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_17852449_2.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

<http://www.ciccp.es/ImgWeb/Sede%20Nacional/Declaraciones%20Bologna_Ber/Declaraci%C3%B3n%20de%20Praga.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

<http://www.ciccp.es/ImgWeb/Sede%20Nacional/Declaraciones%20Bologna_Ber/Bergen.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

<http://www.crue.org/export/sites/Crue/procbologna/documentos/antecedentes/Comunicado_de_Londres_2007.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

<http://www.crue.org/export/sites/Crue/procbologna/documentos/antecedentes/Comunicado_Lovaina_Ministerio_es.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

<http://www.eees.es/pdf/Berlin_ES.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

<[http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/Bucharest%20Communique%202012\(2\).pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/Bucharest%20Communique%202012(2).pdf)> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

<<http://www.maec.es/en/MenuPpal/EspanaUE/Politicacomunitarias/Documents/03b4b26d021e4036baf5a51f545d6b58ConsejoEuropeoLisboa2000PDF89Kb.pdf>> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/2010_conference/documents/Budapest-Vienna_Declaration.pdf> [amb accés el 23 de desembre de 2012].

Euromonitor International's Top City Destination Ranking

<<http://blog.euromonitor.com/2010/01/euromonitor-internationals-top-city-destination-ranking.html>> [amb accés el 15 de juny de 2012].

Federación Española de Escuelas de Turismo (ANESTUR)

<http://www.anestur.org/contenidos/?page_id=35> [amb accés l'1 de desembre de 2012].

Generalitat de Catalunya

<<http://www.gencat.cat/catalunya/cat/historia/historia2.html/>> [amb accés el 28 de febrer de 2010].

<<http://www.gencat.cat/diue/departament/competencies/index.html/>> [amb accés el 28 de febrer de 2010].

<<http://www.gencat.cat/diue/departament/normativa/turisme/index.html/>> [amb accés el 5 de març de 2010].

<http://www20.gencat.cat/docs/empresaiocupacio/01%20-%20Informacio%20Departamental/Document%20s/04%20-%20Tauler%20informacio%20publica/Projectes%20normatius/Arxius/establiments_allojament_turistic.pdf> [amb accés el 29 de setembre de 2012].

<<http://www.gencat.cat/generalitat/cat/estatut/preambul.htm/>> [amb accés el 28 de febrer de 2010].

<<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5405&dt=199800&x=7&y=9>> [amb accés el 21 de juny de 2012].

<http://www.mcrit.com/maresme2015/documents/gencat_observturisme.pdf> [amb accés el 16 de març de 2012].

<<http://www20.gencat.cat/portal/site/empresaiocupacio/menuitem.32aac87fcae8e050a6740d63b0c0e1a0/?vgnextoid=7c3a88d9a02b0310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=7c3a88d9a02b0310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>> [amb accés el 15 de juny de 2012].

<<http://establimentsturistic.gencat.cat/rtcwebguies/AppJava/index.jsp>> [amb accés el 20 de setembre de 2012].

<http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_40213955_1.pdf> [amb accés el 28 de setembre de 2012].

<http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_40213955_1.pdf> [amb accés el 28 de setembre de 2012].

<<http://www20.gencat.cat/portal/site/empresaiocupacio/menuitem.32aac87fcae8e050a6740d63b0c0e1a0/?vgnextoid=9d3cabc24427e210VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=9d3cabc24427e210VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>> [amb accés el 2 de juny de 2012].

<http://www20.gencat.cat/docs/treball/01%20-%20Informacio%20Departamental/01%20-%20Departament/07%20-%20Normativa/Turisme/Arxius/Decret%20168_1994.pdf> [amb accés el 29 de setembre de 2009].

<http://www20.gencat.cat/docs/empresaiocupacio/01%20-%20Informacio%20Departamental/01%20-%20Departament/07%20-%20Normativa/Turisme/Arxius/Declaracio_previa_catala_re.pdf> [amb accés el 30 de setembre de 2012].

<http://www20.gencat.cat/docs/empresaiocupacio/01%20-%20Informacio%20Departamental/01%20-%20Departament/07%20-%20Normativa/Turisme/Arxius/Declaracio_previa_catala_re.pdf> [amb accés el 7 de juny de 2012].

<http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_15759149_1.pdf> [amb accés el 5 de novembre de 2012]. I [amb accés el 23 de desembre de 2012].

<<http://www.gencat.cat/temes/cat/universitats.htm>> [amb accés el 9 d'abril de 2012].

Instituto de Estudios Turísticos (IET)

< <http://www.iet.tourspain.es/es-es/estadisticas/frontur/paginas/default.aspx>> [amb accés el 21 de juny de 2012].

Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT)

<<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5405&dt=199800&x=7&y=9>> [amb accés el 21 de juny de 2012].

Instituto para la Calidad Turística Española (ICTE)

<<http://www.calidadturistica.es/index.aspx/>> [amb accés el 5 de març de 2010].

International Association of Scientific Experts in Tourism (Aiest)

<http://www.aiest.org/org/idt_aiest.nsf/en/index.html> [amb accés l'11 de maig de 2011]

<<http://www.aiest.org/>> [amb accés el 18 de novembre de 2012].

International Congress and Convention Association (ICCA)

<<http://www.iccaworld.com/newsarchives/archivedetails.cfm?id=1873>> [amb accés el 15 de juny de 2012].

Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Govern d'Espanya

<<http://www.educacion.gob.es/ruct/estudiocentro.action?codCiclo=SC&idEstudio=2502589&actual=estudios>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

Museo del Turismo. Fundación Frax

<http://museodelturismo.org/index.php?option=com_content&view=article&id=190:la-organizacion-mundial-del-turismo-1946-2011&catid=30:evoltur&Itemid=97> [amb accés el 2 de gener de 2012].

Organització Mundial del Turisme (OMT)

<<http://www2.unwto.org/>> [amb accés el 2 de gener de 2012].

<<http://unwto.org/es/content/historia>> [amb accés el 2 de gener de 2012].

Red Interuniversitària de Postgraus en Turisme (INTUR)

<<http://www.red-intur.org/>> [amb accés el 28 de desembre de 2012].

Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

<<http://www.uab.es/>> [amb accés el 28 de desembre de 2012].

Universitat de Barcelona (UB)

<http://www.fbg.ub.edu/index.php?option=com_content&task=view&id=37&Itemid=95> [amb accés el 21 de febrer de 2012].

<<http://www.ub.edu/criteris-cub/criteris.php>> [amb accés el 16 d'agost de 2013].

<<http://www.ub.edu/web/ub/ca/universitat/universitat.html>> [amb accés el 25 de setembre de 2011].

Universitat de Girona (UdG)

<<http://www.udg.edu/biblioteca/Comcitardocuments/tabid/11962/language/es-ES/Default.aspx>> [amb accés el 16 d'agost de 2013].

<<http://www.udg.edu/Lafacultat/Historia/tabid/338/language/ca-ES/Default.aspx>> [amb accés el 7 de gener de 2012].

<<http://www.udg.edu/Portals/80/Consell%20Social/Acords/comissions/2006/Protocol>> [amb accés el 4 de març de 2012].

<<http://www.udg.edu/coneix/LaUdG/tabid/1156/language/ca-ES/Default.aspx>> [amb accés el 22 d'abril de 2011].

<<http://www.udg.edu/LinkClick.aspx?fileticket=T7DFH4Gtu%2Fk%3D&tabid=14469&language=ca-ES>> [amb accés el 13 de gener de 2013].

<<https://www.udg.edu/instituts/SuperiordEstudisTuristics/PresentacioAboutus/tabid/17160/language/ca-ES/Default.aspx>> [amb accés el 13 de gener de 2013].

<<http://www.udg.edu/LinkClick.aspx?fileticket=7Sgl8VH3HyQ%3D&tabid=17161&language=ca-ES>> [amb accés el 13 de gener de 2013].

<<http://www3.udg.edu/sgeneral/consellgovern/2003/cdg27-11-03/creacioinstitutturistics.htm>> [amb accés el 13 de gener de 2013].

<<http://www.udg.edu/larecerca/LaRecercaalaUdG/Liniesderecerca/tabid/17932/language/ca-ES/Default.aspx>> [amb accés el 30 de gener de 2013].

<<https://www.udg.edu/instituts/SuperiordEstudisTuristics/Liniesderecerca/tabid/17164/language/ca-ES/Default.aspx>> [amb accés el 30 de gener de 2013].

<<http://www.udg.edu/Portals/80/Consell%20Social/Acords/ple/2006/Conveni.pdf>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

<<http://www.udg.edu/Portals/80/Conveni%20desadscripci%C3%B3%20ESMA.pdf>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].

<http://www3.udg.edu/sgeneral/consellgovern/2006/20060223/representants_udg_CAdscrits.htm> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

<<https://www.udg.edu/tabid/8436/Default.aspx?ID=31082008&language=ca-ES>> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

<http://www3.udg.edu/sgeneral/consellgovern/2006/20060223/representants_udg_CAdscrits.htm> [amb accés el 10 de febrer de 2013].

Universitat de Lleida

<<http://www.udl.cat/udl/presentacio.html>> [amb accés el 31 de desembre de 2012].

<http://www.oqua.udl.cat/export/sites/Oqua/modules/adjunts_informes_avaluacio/Informes_avaluacio_titulacions/040_EUT_D_Tur_Lle_2001_Intern.pdf> [amb accés el 25 de febrer de 2013].

Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

<<http://www.uoc.edu/portal/ca/index.html>> [amb accés el 22 de gener de 2013].

<http://cv.uoc.edu/UOC/a/secretaria/pla_estudis/15/index.html> [amb accés el 24 de gener de 2013].

Universitat Pompeu Fabra (UPF)

<<http://www.upf.edu/>> [amb accés l'1 de gener de 2013].

Universitat Ramon Llull (URL)

<<http://www.url.edu>> [amb accés el 20 de gener de 2013].

Universitat Rovira i Virgili (URV)

<<http://www.urv.cat/>> [amb accés l'1 de gener de 2013].

<<http://www.ftg.urv.cat/ensenyaments/index.html>> [amb accés el 2 de març de 2013].

<<http://www.ftg.urv.cat/facultat/politicadequalitat.html>> [amb accés l'1 de gener de 2013].

<http://www.urv.cat/gestio_academica/plans/calendari_implantacio_extincio_m1_3.html> [amb accés el 9 de març de 2013].

- <<http://www.ftg.urv.cat/facultat/memoriaanual/index.html>> [amb accés el 2 de febrer de 2013].
- <http://www.urv.cat/estudis/1er_i_2n_cicle/es_turisme.html> [amb accés l'1 de gener de 2013].
- <http://www.urv.cat/estudis/1er_i_2n_cicle/turisme.html> [amb accés el 2 de gener de 2013].
- <<http://www.pct-turisme.cat/cat/>> [amb accés el 2 de gener de 2013].
- <<http://www.urv.cat/dgeo/gratet/index.html>> [amb accés el 2 de gener de 2013].
- <<http://qualocio.cerhum.es/acerca-del-grupo>> [amb accés el 2 de gener de 2013].
- <http://www.urv.cat/estudis/espai_europeu/urv_eees/pat.html> [amb accés el 2 de gener de 2013].
- <http://www.urv.cat/futurs_estudiants/1er_i_2n_cicle/que_fer_per_estudiar_urv/beques_ajuts.htm> [amb accés el 2 de gener de 2013].
- <http://wwwa.urv.cat/noticies/diari_digital/cgi/principal.pl?fitxer=noticies/noticia008407.htm> [amb accés l'1 de gener de 2013].
- <http://www.ccfundacions.cat/index.php?option=com_directori&task=fitxa&id=896> [amb accés l'1 de gener de 2013].
- <http://www.urv.cat/gestio_academica/plans/ciencies_socials_juridiques/ade_grau_mencio.html> [amb accés l'1 de gener de 2013].

Universitat de Vic (UVic)

- <<http://www.uvic.es/>> [amb accés el 16 de febrer de 2013].
- <<http://www.uvic.es/sites/default/files/Estatuts-FUB.pdf>> [amb accés el 16 de febrer de 2013].
- <<http://www.uvic.es/sites/default/files/Els%20EUV.pdf>> [amb accés el 16 de febrer de 2013].
- <<http://www.uvic.es/calendaridextinciostudis>> [amb accés el 16 de febrer de 2013].
- <<http://dspace.uvic.cat:8888/xmlui/handle/10854/1644>> [amb accés el 16 de febrer de 2013].

Xarxa de Parcs Científics i Tecnològics de Catalunya (XPCAT)

- <<http://www.xpcat.net/xpcat.php?idm=1&pagina=1&subpagina=1>> [amb accés el 4 de març de 2012].
- <<http://www.parcudg.com/>> [amb accés el 12 de desembre de 2012].
- <<http://www.tecnocampus.cat/web/coneix-el-parc-tcm>> [amb accés el 12 de desembre de 2012].
- <http://www.pct-turisme.cat/cat/el_parc.html> [amb accés el 4 de març de 2012].
- <<http://www.udg.edu/fundacions/tabid/5633/default.aspx>> [amb accés el 4 de març de 2012].

ANNEXOS

**Annex 1. La sol·licitud d'informació als centres d'estudis
que van implantar la DT a Catalunya**

Com s'ha exposat a l'apartat 4.2.1., referent a la metodologia, la carta de sol·licitud d'informació i la fitxa tècnica que s'annexen es van enviar als directors dels centres d'estudis de Turisme de Catalunya, mitjançant correu electrònic, durant el segon trimestre de l'any 2012.

Carta de sol·licitud d'informació

Sr./Sra.

Centre d'estudis

Universitat

Benvolgut/Benvolguda,

Em poso en contacte amb tu per demanar-te alguna informació que em serà de gran utilitat per a la tesi doctoral que acabo d'iniciar, i que té com a objectiu principal presentar i analitzar la implantació de la diplomatura de Turisme (DT) a Catalunya i, en concret, la incorporació dels estudis superiors de Turisme a les universitats catalanes.

Com a directora del CETT he participat directament en aquest procés i m'ha semblat apassionant poder-lo estudiar i analitzar, ara que estem plenament immersos en una nova etapa: la dels graus en Turisme.

Tot i que el període d'estudi va des de l'any 1996 (moment en què els estudis superiors de Turisme, en el marc de la Llei Orgànica de Reforma Universitària 11/1983, s'incorporen plenament a l'àmbit universitari), fins l'any 2010 (quan es produeix la implantació dels graus en Turisme com a conseqüència de l'adaptació espanyola a l'Espai Europeu d'Educació Superior), m'interessen també els períodes anteriors a la DT, així com el procés d'implantació del grau.

Per tal de facilitar la recollida d'informació he preparat una fitxa tècnica, que t'adjunto com a guia. Si consideres que em pots facilitar alguna informació addicional no dubtis en incorporar-la. Per a mi serà molt valuosa!

Em posaré en contacte amb tu per comentar-la personalment i aclarir, si cal, els dubtes que se'ns plantegin. Si és possible m'interessaria rebre la informació durant el proper més de juny. Podem valorar conjuntament la possibilitat d'una entrevista que complementi les dades que et demano amb la teva visió personal de tot el procés. Vull que sàpigues que agraeixo enormement el teu suport, ben conscient de l'esforç que suposa per a tu.

Compaginar les meves responsabilitats de direcció del Grup CETT amb el doctorat suposa un repte important per a mi. He iniciat aquest treball amb molta il·lusió i espero que les conclusions puguin ser també del teu interès. Gràcies de nou i fins aviat!

Cordialment,

Maria Abellanet i Meya

Consellera delegada del Grup CETT

Barcelona, 12 de maig de 2012

PD: Et deixo les meves dades de contacte:
Maria.abellanet@cett.cat
Tel.: 935040424

Fitxa tècnica dels centres d'estudis que van impartir la DT a Catalunya

Denominació del centre d'estudis:

Forma jurídica (S.A., S.L., consorci, fundació privada...):

Data de constitució:

Objecte social:

Titulacions impartides en Turisme i Hoteleria des de la seva constitució:

Titulació	Curs d'inici	Darrer curs en què es va oferir com a nou accés
TEAT		
Diplomatura de Turisme		
Grau		
Postgraus i màsters		

Dobles Titulacions	Universitats col·laboradores/ Facultats	Curs d'inici	Darrer curs en què es va oferir com a nou accés

Altres especialitats:

Formació contínua:

Denominació del centre que impartia la diplomatura de Turisme:

Titularitat (pública o privada):

Universitat de la que depèn:

Tipus de centre (adscribit, integrat, facultat...):

Data d'adscripció:

Data d'integració:

Data de creació de la Facultat de Turisme (o similar):

Ubicació del centre:

Breu història del centre:

Aspectes a destacar:

Instal·lacions especialitzades:

Recerca i estudis:

Convenis internacionals:

Impartició d'assignatures en anglès:

Participació en associacions acadèmiques o sectorials:

Relacions amb el sector:

Orientació / Inserció:

Distintius de qualitat:

Premis als estudiants:

Beques:

Gènesi de la implantació dels estudis de la DT:

Pla d'estudis de la DT:

Participació en el pla pilot d'adaptació a l'EEES de l'AQU. Any:

Implantació dels crèdits europeus a la DT:

Nom i data de creació de l'associació d'antic alumnat:

Web:

Informació addicional:

Annex 2. L'actualització de la normativa turística de Catalunya, aprovada entre el 30 de juny de 2012 i el 31 de desembre de 2012

La normativa turística de Catalunya, com s'ha exposat a l'apartat 4.1, referent a la metodologia, s'ha estudiat fins el 30 de juny de 2012. Atès que en el moment de finalitzar aquest treball s'havien produït algunes actualitzacions significatives de l'esmentada normativa, aquestes es presenten, fins el 31 de desembre de 2012, en el quadre que segueix.

Normativa turística de Catalunya (vigent el 30-06-2012)	Actualització de la normativa turística de Catalunya (entre el 30-06-2012 i el 31-12-2012)
DECRET 183/2010, de 23 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic (DOGC 5764, de 26 de novembre de 2010).	DECRET 159/2012, de 20 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic (DOGC 6268, de 5 de desembre de 2012). (Deroga el DECRET 183/2010, de 23 de novembre).
DECRET 127/2010, de 14 de setembre, de regulació de la xarxa de serveis d'informació, difusió i atenció turística de Catalunya (DOGC 5764, de 26 de novembre de 2010).	Vigent a 31-12-2012.
DECRET 164/2010, de 9 de novembre, de regulació dels habitatges d'ús turístic (DOGC 5755, de 15 de novembre de 2010).	DECRET 159/2012, de 20 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic (DOGC 6268, de 5 de desembre de 2012). (Deroga el DECRET 164/2010, de 9 de novembre).
Regulació del sistema català de qualitat turística (en procés d'elaboració el 30-06-2012).	ORDRE EMO/418/2012, de 5 de desembre, d'estructuració del sistema català de qualitat turística (DOGC 6277, de 19 de desembre de 2012). ORDRE EMO/419/2012, de 5 de desembre, per la qual es fixen els preus públics del sistema català de qualitat turística (DOGC 6277, de 19 de desembre de 2012).
LLEI 13/2002, de 21 de juny, de turisme de Catalunya (LTC) (DOGC 3669, de 3 de juliol de 2002). Actualitzada d'acord amb la Llei 7/2004, de 16 de juliol, de mesures fiscals i administratives, pel Decret legislatiu 3/2010, de 5 d'octubre, per a l'adequació de normes amb rang de llei a la Directiva 2006/123/CE, del Parlament i del Consell, de 12 de desembre de 2006, relativa als serveis en el mercat interior, i per la Llei 9/2011, del 29 de desembre, de promoció de l'activitat econòmica (anomenada Llei Omnibus).	Vigent a 31-12-2012.
DECRET 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges (DOGC 1924, de 22 de juliol de 1994).	Modificat pel DECRET 158/2012, de 20 de novembre, pel qual es modifica el Decret 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges (DOGC 6268, de 5 de desembre de 2012). Vigent des del 25-12-2012.
ORDRE ICT/352/2002, de 3 d'octubre, per la qual s'estableixen els procediments de reconeixement d'habilitacions de guia de turisme expedides per altres administracions públiques (DOGC 3752, de 31 de novembre de 2002). Declaració prèvia en cas de desplaçament temporal o ocasional per a l'exercici de l'activitat de guia de turisme a l'interior de museus i monuments.	Vigent a 31-12-2012.
DECRET 420/2011, de 20 de desembre, de creació de la Taula del Turisme de Catalunya (DOGC 6030, de 22 de desembre de 2011).	Vigent a 31-12-2012.

Normativa turística de Catalunya (vigent el 30-06-2012)	Actualització de la normativa turística de Catalunya (entre el 30-06-2012 i el 31-12-2012)
ORDRE IUE/120/2010, de 24 de febrer, sobre la convocatòria per concedir subvencions en l'àmbit del Pla de desenvolupament turístic (DOGC 5581, de 5 de març de 2010).	Des de l'any 2010 no s'han publicat noves convocatòries del Pla de desenvolupament turístic.
LLEI 5/2012, del 20 de març, de mesures fiscals, financeres i administratives i de creació de l'impost sobre les estades en establiments turístics (DOGC 6094, de 23 de març de 2012).	Vigent a 31-12-2012.

Font: Elaboració pròpia.

El 20 de novembre de 2012 es va aprovar el D 159/2012, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic, que derogava el D 183/2010, de 23 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic, i el D 164/2010, de 9 de novembre, de regulació dels habitatges d'ús turístic. S'estableix una regulació diferenciada però amb elements comuns (categorització voluntària, fulls de reclamació i registre de viatgers) entre les dues activitats d'allotjament. Respecte a la primera, s'estableix un tronc regulatori comú i una regulació tècnica específica per a cadascuna de les seves modalitats. Respecte als hotels, es suprimeix la modalitat de balneari i es dona un impuls als aspectes qualitatius per adequar l'activitat a la realitat del sector, a través d'un barem que incideix en la classificació a partir de l'existència o no de diferents elements de confort, encara que no s'assoleixi la superfície requerida. També hi ha canvis en els apartaments i els càmpings, però cal remarcar els que es produeixen en l'àmbit del turisme rural, amb la voluntat d'incrementar els elements de proximitat i autenticitat; en definitiva, de vinculació de l'activitat empresarial al territori. Pel que fa als habitatges d'ús turístic, es produeix la seva integració definitiva en el sistema turístic, configurant-los com una activitat econòmica diferent de l'habitatge d'ús residencial i coordinant la seva regulació amb la normativa de règim local i el Dret Civil català.

Pel que fa a la reglamentació de les agències de viatges, a partir del D 158/2012, de 20 de novembre, que modifica el D 168/1994, de 30 de maig, s'assumeix la necessitat d'adequar la norma a la DSMI i es planteja una reforma profunda d'aquest sector, amb l'eliminació de barreres legals i administratives que dificultaven i restringien l'inici i l'exercici de les activitats, com ara l'exigència d'una forma societària i la necessitat d'obtenció de la preceptiva autorització administrativa, a part de la pèrdua del règim d'exclusivitat per a la venda de serveis turístics (només es manté per a les agències de viatges en el cas dels viatges combinats). La modificació aprovada també planteja canvis significatius com ara facilitar als agents de viatges domiciliats a la resta de la UE la possibilitat d'operar lliurement a Catalunya, complint amb la normativa dels països

d'origen, i el fet que les agències de viatges puguin ubicar-se en altres establiments i vendre productes o serveis complementaris. En definitiva, doncs, es pot parlar d'un procés de transició de les agències cap als agents, fet que reforça el rol d'assessorament que precisa una elevada qualificació professional, davant la tradicional i mera intermediació, un pas necessari per afrontar els reptes que proposa el futur de l'activitat, marcats també pel procés de reforma engegat per les institucions europees en la Directiva 90/314/CEE del Consell, de 13 de juny de 1990, relativa als viatges combinats.

Finament, també es regula el sistema català de qualitat turística, a través de l'O EMO 418/2012 i l'O EMO 419/2012, ambdúes de 5 de desembre.